MIKA WALTARI

MIKAEL KARVAJALKA

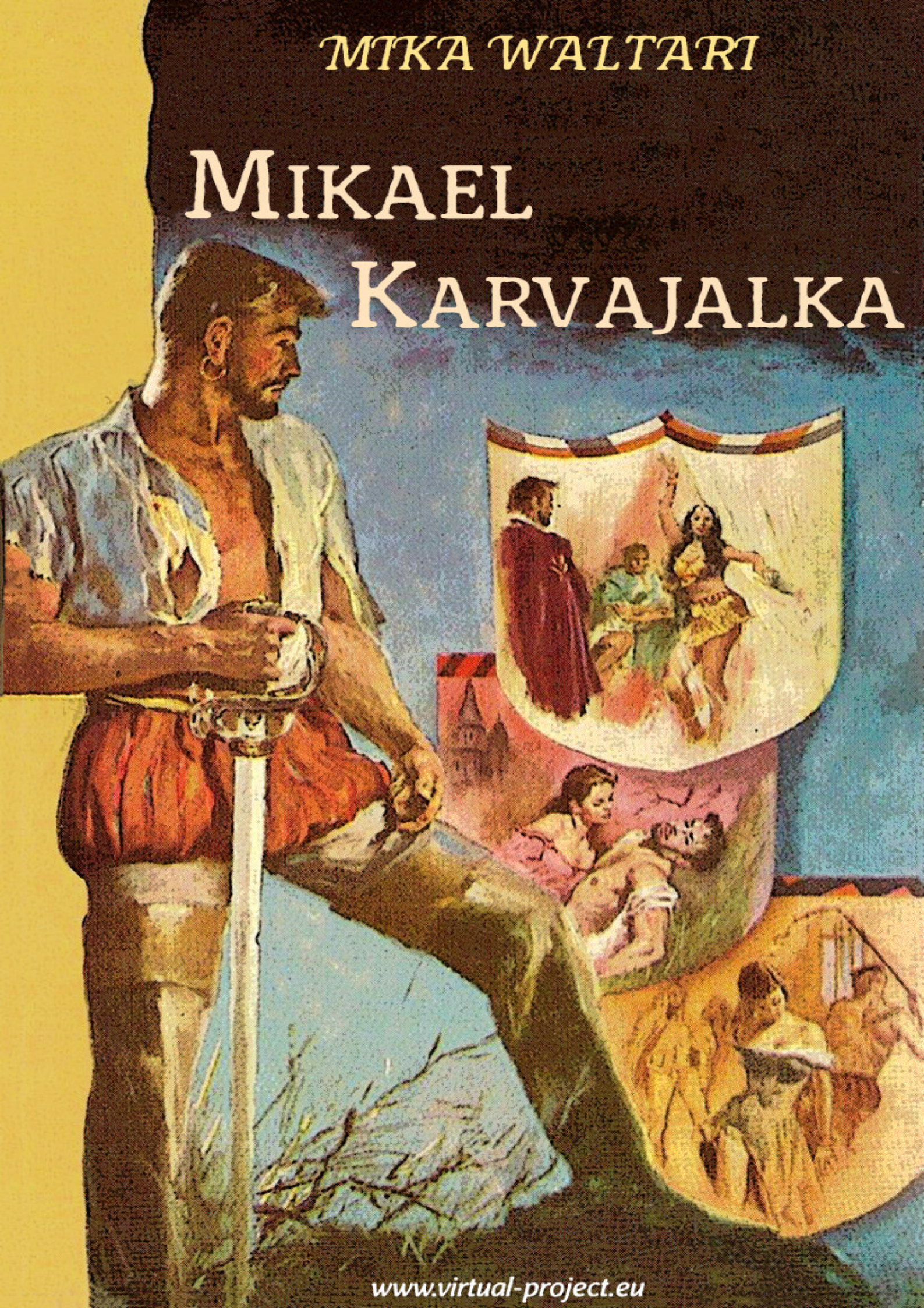

www.virtual-project.eu

Mika Waltari

Mikael Karvajalka

Traducere:
Teodor Palic

virtual-project.eu

Original: *Mikael Karvajalka* (1948)
Editura Polirom (2005)

Tinerețea lui Mikael Karvajalka și
nemaipomenitele lui aventuri prin multe țări ale
lumii până în anul 1527, povestite cu sinceritate de
el însuși, în zece cărți

Mika Waltari

Fiu de preot, născut în anul 1908, absolvent al Colegiului Normal din Helsinki în 1926, Mika Waltari se bucură de un imens succes la apariţia primului său roman de factură expresionistă, *Marea iluzie,* în 1928. Tânărul scriitor se află în atenţia criticilor care fie îl contestă, fie îl laudă, comparându-l cu Paul Morand, Hemingway sau Scott Fitzgerald. După teologie, studiază filosofia şi estetica la Universitatea din Helsinki până în 1929. Redactor la *Revista Finlandei,* reporter la radio, cronicar literar, Mika Waltari se impune rapid ca romancier şi dramaturg. Autor extrem de prolific, scrie romane psihologice, istorice şi poliţiste, nuvele şi povestiri, literatură pentru copii, piese de teatru şi scenarii de film. Romanul *Femeia şi străinul,* publicat în 1937, este tradus în şaisprezece limbi. Dar notorietatea internaţională i-o aduce *Egipteanul,* din 1945, tradus în peste treizeci de ţări, care-l propulsează printre cei mai citiţi autori din lume. Seria de romane istorice care urmează, ample fresce ale civilizaţiilor antice, precum şi cele despre Bizanţ sau Europa Evului Mediu, fermecătoare, exacte în relatarea evenimentelor descrise, justifică pe deplin popularitatea lui Waltari. În 1957 devine membru al Academiei Finlandeze, iar în 1970 primeşte titlul de Doctor *honoris causa* al Universităţii din Turku. Moare în 1979, la Helsinki.

La Editura Polirom au fost traduse până în prezent romanele *Etruscul* (2002), *Egipteanul* (2003), *Amanţii din Bizanţ* (2004) şi *Mikael Karvajalka* (2005).

Cartea întâi
Mikael Bast. Karvajalka

1

M-am născut și am crescut într-o țară depărtată din septentrion, pe care cosmografii o numesc *Finlandia.* Această țară întinsă și frumoasă nu este cunoscută în lumea civilizată, iar în legendele despre Finlanda sunt amestecați întotdeauna și crescătorii de reni, laponii, cei care locuiesc într-o țară mult mai nordică, unde vara soarele nu apune niciodată și iarna este întuneric veșnic. Și în Finlanda verile sunt scurte și iernile lungi, dar, ca o recompensă pentru zgârcenia naturii, nopțile de vară sunt atât de luminoase încât, până și-n cele mai puțin luminate, poți citi o carte tipărită cu litere mărunte. Iarna, zilele sunt scurte, pământul este acoperit cu pături groase de zăpadă, iar marea este înghețată. În Golful Finlandei, pe această *Mare Finonicum* pot trece cu ușurință trupe de soldați cu tunuri, atât de groasă este gheața. Am povestit uneori despre aceste lucruri în țările de miazăzi prin care am trecut, dar întotdeauna am fost privit cu suspiciune. Oamenii din sud îi cred mai ușor pe povestitorii care pretind că există țări atât de calde, încât smoala cu care sunt călăfătuite corăbiile fierbe.

În sud, lumea își imaginează că ținuturile nordice sunt sterpe, neospitaliere și locuite de păgâni sălbatici, acoperiți cu blănuri de animale și bântuiți de superstiții. Te pufnește râsul când auzi astfel de nerozii. Dar în Finlanda există două orașe mari: la răsărit Vyborg, iar la apus *Abö* sau Turku, orașul unde m-am născut. Casele din aceste orașe nu sunt construite din piatră, ci din lemn, un material ușor și călduros. De aceea, de multe ori au fost distruse în timpul războaielor și incendiilor.

Cât despre păgânism și superstiții, trebuie spus că sunt multe sute de ani de când Finlanda trăiește în sânul Bisericii adevărate. Este greu de găsit printre marile temple ale creștinătății vreunul care să egaleze catedrala din Turku. Și acum, când sunt atât de departe, amintindu-mi doar de această catedrală, sunt puternic emoționat. M-am rugat și am făcut penitențe în multe alte mari catedrale, dar nicăieri altundeva nu am simțit deșteptându-mi-se o atât de extatică nevoie de reculegere. Unul dintre motivele renumitelor pelerinaje în țările nordului este vizitarea osemintelor Sfântului Henrik și ale Sfântului Hemminki, cele mai prețioase comori ale catedralei din Turku. Mă încumet să afirm că aceste relicve făcătoare de minuni nu sunt mai prejos de osemintele sfinților din alte țări creștine.

În aceste timpuri rele, ca o turmă de oi rătăcită de lumea creștină, poporul finlandez ar putea fi învinuit că s-a lepădat de credință, dar nu are el nicio vină dacă regele Gustav cel cupid și cu inimă împietrită, dând putere învățăturii lui Luther, îl împinge înapoi la vremurile ignoranței, cruzimii și viciilor. Pentru acest popor, sensul vieții este doar munca sârguincioasă. Îi vine greu să se răzvrătească, dar dacă se răzvrătește, furia îi este cumplită, și este cuprins de mai multă furie când nu i se respectă drepturile. De aceea, țăranul înstărit Lalli[1] l-a omorât pe Sfântul Henrik, episcopul care i-a tulburat *pacea casei* și a cumpărat din gospodăria lui pâinea la care nu avea dreptul. Dar de la această întâmplare a trecut destul de multă vreme, iar poporul a înțeles că a greșit. De aceea sunt adorate acum sfintele oseminte ale episcopului Henrik, de aceea – fără să crâcnească – oamenii s-au obișnuit să dea bisericii ceea ce i se cuvine bisericii.

Finlanda nu este o țară săracă. Pădurile sunt pline de vânat și râurile de pește, burghezii din Turku se ocupă cu mult interes de negoțul pe mare, de-a lungul țărmului Golfului Nordic există docuri

unde se construiesc corăbii. Nu lipsesc nici buștenii de lemn, nici prăjinile pentru catarge. Din Turku pleacă în alte țări negustori care vând pește uscat, piei de animale, blide de lemn frumos meșteșugite, ba chiar și lingouri de fier, obținute prin topirea minereurilor din lacuri. Negoțul de pește uscat și de heringi în saramură este un izvor de bogăție pentru finlandezi, de aceea țara aceasta nu-și va putea permite prea multă vreme să împărtășească falsa doctrină, care nici măcar nu ține seama de zilele de post, a căror respectare strictă, conform exigențelor Bisericii Catolice, este esențială pentru prosperitatea unui mare număr de burghezi evlavioși.

Finlanda ține de regatul Suediei, arhiepiscopul Suediei este superiorul episcopului Finlandei, iar reprezentanții comunităților finlandeze participă la alegerea suveranului Suediei. Pe intendenții puternici și de temut ai cetăților însuși regele Suediei îi alege din rândurile elitei suedeze, dar în ceea ce privește clerul, Finlanda își are preoții ei care cunosc limba țării. Poporul vorbește propria lui limbă, care se deosebește de suedeză tot atât de mult ca ebraica de latină.

Dreptul de suveran al Suediei a fost cauza a o sută cincizeci de ani de războaie, discordii, certuri și vărsări de sânge, care au dus la nefericirea regatului. Fusese stabilit ca regele Danemarcei să fie și rege al Suediei și să unească sub aceeași coroană nu doar Danemarca și Norvegia, ci și Suedia și Finlanda, ca acest întins și populat regat al nordului să devină unul dintre cele mai puternice regate ale Europei, poate cel mai puternic.

Dar furioșii nobili ai Suediei s-au răzvrătit continuu împotriva regelui Danemarcei și au ales regenți doar dintre ei, iar în această răzvrătire i-au avut de partea lor chiar și pe țăranii înstăriți, fiindcă toate războaiele și vărsările de sânge au fost urmate de o sărăcire a regatului, iar sărăcirea a

generat cumplite sporiri ale dărilor, pe care nobilii Suediei cu viclenie le-au pus pe seama iutlandezilor[12], deși vinovăția doar în patima lor după putere și în nesupunere își avea obârșia.

Nu s-ar putea spune că Finlanda a fost amestecată în aceste pătimașe certuri, ci mai degrabă că a fost vita de povară mutată dintr-un grajd în altul, fiindcă poporul ei vrea doar să trăiască și să muncească în pace, iar nobilii sunt prea puțini și prea săraci ca să-și permită intrigi costisitoare și călătorii în Suedia. Cât despre cei în mâinile cărora este țara – intendenții desemnați ai cetăților – foarte rar și-a pierdut vreunul capul din cauza intrigilor și disputelor pentru putere.

Multe suferințe i-a mai pricinuit Finlandei această așezare răsăriteană, mai cu seamă când țarul Moscovei, cel care a învins puternicul Novgorod, a pornit război împotriva Suediei. Chiar dacă marea furie a rușilor a ajuns până-n apropierea orașului Turku, de-a trebuit să fie vândute prețioasele comori ale catedralei pentru arme și pulbere de tun, zidurile invincibilei fortărețe de hotar a Finlandei, Vyborg, au rezistat asediului. De atunci a început să i se ducă vestea Finlandei, mai precis de când a sărit în aer arsenalul din Vyborg, de le-au crăpat asediatorilor urechile de-atâta zgomot și au fugit ei înspăimântați, chiar dacă deja cuceriseră o parte din zidurile și turnurile orașului.

Am povestit despre țara în care m-am născut și am crescut ca să nu se creadă că descendența îmi este păgână.

2

Astfel văd, cu ochii de copil ce-i păstrez în inima mea, frumosul oraș Turku: dulce poartă vântul norii albi și pufoși pe cerul albastru, ramurile albe de mesteacăn de pe malul râului cu apă verzuie îmbobocesc iar împrejurul imensului

turn al catedralei croncănesc stăncuțe negre. În dreptul debarcaderelor este plin de corăbii și de bărci țărănești cu mărfuri. Săniile trase de boi înaintează încet, scrâșnind, de-a lungul străzilor. Magazinele negustorilor și artizanilor sunt deschise, din fierării se aude răsunetul metalului și, din vopsitorii, șiroaie de apă înroșită se scurg înspre râu. Flamurile hansei și breslei negustorilor flutură pe catarge, iar pe cele mai mari corăbii sunt tunuri de bronz prinse de punte cu odgoane. Calc cu picioarele goale peste iarba moale și caldă a verii. Mă strecor pe furiș în atelierul cu acoperiș de turbă, dar focul din vatră este stins și cositorul topit a încremenit pe căușul de turnare. Calfa doarme sforăind pe bancă și muștele roiesc împrejurul capului său, înțeleg deci că din nou s-a rătăcit bunicul să bea bere cu cei din ghildă[3]. Intru întristat în cameră și scotocesc în dulap până ce dau de o bucată uscată de pâine și de un hering îngălbenit, mănânc și umezesc cu lacrimi de copil pâinea uscată. Nu știu de ce plâng, sunt doar înspăimântat că mă aflu în camera întunecoasă, singur, înconjurat de un roi de muște care bâzâie amenințător și mă înțeapă cu răutate pe picioare. În sfârșit, mă duc să aștept lângă zidul bisericii, până când o femeie îmbătrânită înainte de vreme mă apucă supărată de mână și mă duce din nou acasă.

Sau este iarnă. În întunericul spălăcit al dimineții, din toate casele se înalță în văzduh coloane de fum. Pământul este acoperit cu o pătură groasă de zăpadă, râul este înghețat și de undeva, de departe, se aude clinchet fantomatic de clopoței. Bunica mă duce la biserică. Îmi este îngrozitor de frig, încă și mai frig îmi este când stau îngenuncheat lângă ea pe pardoseala de piatră rece ca gheața. Nu înțeleg nici liturghia, nici rugăciunile, dar îngân ceva pentru mine, fiindcă toate acestea doar pentru sufletul meu se fac. Când, în sfârșit, ajung din nou în albăstriul camerei calde, aud vorbe furioase și ceartă. Încă nu înțeleg

tot ce spun ei, dar știu că mama mea s-a aruncat în râu și că doar eu sunt vinovat pentru toate. De aceea mă duce bunica la biserică să mă rog împreună cu ea și cere ajutor tuturor sfinților pentru ca mamei mele să-i fie iertate păcatele, să nu rătăcească ea prea multă vreme în purgatoriu, unde chinurile sunt cumplite. Dar rugăciunile de mijlocire și slujbele de pomenire sunt scumpe. Uneori sosește la noi un călugăr în veșminte negre și descrie cu vorbe atât de înspăimântătoare toate suferințele din purgatoriu, încât mă apucă plânsul, iar bunica îi dă ultimele vase de cositor din dulap, de aceea, chiar și de sărbători, noi mâncăm din străchini de lut și bem din cupe de lemn. În timpul iernii dispar toate lucrurile de valoare din casă, haine și unelte folositoare, fiindcă tot ce nu apucă bunica să ducă la biserică sau la mănăstire, este schimbat de bunicul pe bere și pe rachiu de Lübeck. El este un bărbat liniștit care stă cu coatele sprijinite pe genunchi pe bancă și privește fix la focul din vatră până când adoarme. Mai tot timpul îmi este foame, plâng deseori și nu mă joc cu nimeni, fiindcă bunica mă ține la distanță de alți copii. Doar visele și căldura ierbii de vară sunt rarele bucurii din copilărie de care îmi aduc aminte. Uneori m-am gândit să mă arunc și eu în apa râului.

Adeseori bunicul spunea:

— Să fi murit, să fi fost mort și eu!

N-a trebuit să-și aștepte moartea prea mult; dacă un om și-o dorește, de cele mai multe ori, moartea vine nesperat de repede.

Spre sfârșitul verii, într-o noapte, comandantul de marină iutlandez Otto Ruud și oamenii lui au ajuns cu corăbiile în Turku, au trecut pe lângă gardienii fortăreței care dormeau, iar în zorii zilei i-au luat prin surprindere pe locuitorii orașului, începând un atât de aprig măcel și jaf, cum nimeni nu-și amintea să se mai fi petrecut vreodată. M-am deșteptat în zgomotul armelor și trâmbițelor, în

dangătul clopotelor bisericii, dar atunci orașul era deja descurajat și învins, iar bărboșii marinari rebeli împingeau din spate mulțimea și-și înfigeau săbiile la întâmplare în bărbații și femeile care alergau cu stângăcie spre catedrală să-și găsească scăpare, așa despuiați cum fuseseră alungați din așternuturile lor. Un bărbat uriaș cu o sabie în mână a deschis cu o lovitură de picior ușa încăperii, dar, după ce-a văzut cu cine are de-a face, și-a pus sabia în teacă și a început să cotrobăiască în dulapuri și în cufere, sperând că va găsi acolo lucruri de preț. Nu a găsit nimic altceva în afară de o sticlă de culoare verde, plină pe jumătate cu rachiu scump de Lübeck, la care bunicul ținea nespus de mult.

— Ia ce vrei, l-a îndemnat cu blândețe bunicul, dar nu te atinge de sticla mea!

Poate i-a înțeles iutlandezul vorbele, poate nu, n-am de unde să știu. În orice caz, nu s-a supus poruncii bunicului meu, a dus sticla la gură și a început să bea ca și cum ar fi fost teribil de însetat. Cu mâinile tremurânde, bunicul a încercat să-i smulgă sticla, dar iutlandezul l-a împins cu brațul într-o parte, iar după ce a golit-o, a trântit-o de pământ și sticla s-a prefăcut în cioburi. Bunicul nu și-a mai putut stăpâni indignarea când a văzut cum ultimul lui lucru de preț a fost distrus prostește. Nu a mai putut răbda, a luat bâta din colțul camerei și l-a izbit atât de puternic în cap pe iutlandez, încât casca i-a răsunat. Fără nicio ezitare, iutlandezul a tras sabia din teacă și a înfipt-o în pântecele bunicului, după care, ca să-și retragă sabia, a lovit cu piciorul trupul ce se prăbușea, iar sângele bunicului meu a curs pe podea ca dintr-un izvor.

Apoi și răbdarea bunicii a ajuns la capăt.

— Mi-ai omorât bărbatul și ai spart frumusețe de sticlă, ticălosule! a țipat ea cu glas ascuțit.

A pus mâna pe lopata de scos pâinea din vatră și a început să-l lovească pe iutlandez, care încerca din răsputeri să-și ferească fața și brațele.

Iutlandezul blestema și urla, dar bunica urla mai tare decât el, cerându-le Sfintei Fecioare Maria și tuturor celorlalți sfinți să-i vină în ajutor, așa că pe iutlandez nu l-a dus mintea la altceva decât să înfigă și în ea sabia, iar bunica s-a prăbușit însângerată pe podeaua de pământ. Deși eram înspăimântat, am avut timp să iau din dulap cuțitul și am început să-l înțep, dar eram prea mic ca să ajung mai sus de centura iutlandezului. El mi-a luat cuțitul din mână, m-a tras de urechi și și-a văzut de drum, ca și cum i-ar fi fost rușine de cruzimea sângeroaselor lui fapte.

Bunica a murit cu numele Sfintei Fecioare pe buze și, chiar dacă nu primise ultimul mir, nu a avut teamă de ce urma să i se întâmple în lumea cealaltă. Bunicul s-a așezat pe podea, cu spinarea sprijinită de perete, și a spus:

— Al dracului iutlandezul, cum a spart el sticla mea bună!

A cugetat puțin și a șters cu dosul palmei spuma de sânge ce-i șiroia din gură.

— Fugi la biserică, Mikael! m-a sfătuit bunicul. Acolo vei fi în siguranță.

Chipul i s-a îngălbenit, și-a înmuiat distrat degetele în propriul sânge, a desenat de-o parte și de alta a lui câte o cruce și a început să recite, bâlbâindu-se, *Pater noster.* Dar observând că încă mai eram acolo, și-a întrerupt rugăciunea și a spus:

— De-acuma, dac-am ajuns să stau cu mațele-n brațe, niciun leac nu mă mai poate face bine. Doar o bere bună mi-ar mai împrospăta sufletul și mi-ar bucura trupul acesta pieritor. Du-te, băiatule bun, și, de vei găsi pe undeva, cere pentru mine o halbă de bere!

Butoiul cu bere din pivniță era de multă vreme uscat și, deși am încercat cu slabele mele puteri de copil să-l înclin, n-am reușit să scurg de-acolo nicio picătură. De aceea am luat halba de lemn și am plecat la vecini să le cer bere pentru bunicul. Pe stradă am văzut multe lucruri triste, pe care nu

vreau să le povestesc, dar o halbă plină cu bere am primit, și m-am întors acasă călcând cu multă atenție, să n-o răstorn. Poate de aceea nimeni nu mi-a făcut mie niciun rău, fiindcă iutlandezii îi persecutau doar pe cei care alergau sau încercau să se refugieze în biserică. Am ridicat halba de bere până la buzele bunicului, el a golit-o mulțumit și a spus:

— Ești un băiat bun și binecuvântat, Mikael, să nu gândești niciodată altfel!

Apoi și-a făcut cu fervoare cruce și a murit.

Am gândit că nu mai are nevoie de mine și am plecat spre biserică, fiindcă așa mi-a poruncit. Dar cei care se refugiaseră acolo zăvorâseră deja porțile, iar toți iutlandezii făceau gălăgie mare în fața porții principale și zbierau amenințându-i, blestemându-i și poruncindu-le să deschidă mai înainte ca ei, iutlandezii, să-și piardă răbdarea. Dacă tot n-am putut intra în biserică, m-am cățărat pe zidul ce o împrejmuia și am aruncat cu pietre și cu cărămizi în iutlandezi, până când unul dintre ei, învârtindu-și sabia în aer, m-a făcut să sar de pe zid. M-am împiedicat și m-am izbit cu capul de un bolovan, apoi n-am mai știut nimic despre lucrurile de pe acest pământ, ci am crezut că trăiesc printre îngeri, în cer. Astfel a luat sfârșit copilăria mea și cred că pe atunci aveam șase sau șapte ani. Pentru că jefuirea orașului Turku s-a întâmplat în anul 1509, la paisprezece ani după ce în Vyborg a sărit în aer depozitul de pulbere al arsenalului, și mai înainte cu cinci ani de beatificarea Sfântului Hemminki, probabil că m-am născut în anul 1502 sau în 1503.

3

Îmi amintesc că m-am trezit într-un pat, între așternuturi moi de in. Un câine mare îmi lingea obrajii. Când i-am împins botul la o parte, foarte mirat, câinele a prins cu grijă mâna mea între dinți

și a vrut să ne jucăm împreună. Mai târziu a apărut o femeie osoasă, îmbrăcată în straie cernite, care m-a privit cu ochi cenușii și reci și mi-a adus un blid cu supă ca să mănânc. Tot timpul am crezut că sunt în cer și am fost uimit că ea nu are aripi cu care să-mi facă vânt. De aceea, oarecum rușinat, am întrebat-o:

— Sunt în cer?

Femeia mi-a pipăit cu mâinile ei tari ca lemnul mâinile, gâtul și fruntea și m-a întrebat:

— Te mai doare capul?

Mi-am atins capul și am constatat că este înfășurat cu pânză. Am scuturat din cap în semn că nu mă doare, dar această mișcare a deșteptat o durere cumplită în ceafă.

— Cum te cheamă? a întrebat femeia.

— Mikael, am spus eu.

Acest lucru îl știam bine, fiindcă purtam numele sfântului arhanghel.

— Al cui ești tu? a întrebat ea.

La început n-am știut ce să spun.

— Al lui Mikko Mikonpoika[4], turnătorul de cositor, am răspuns și am întrebat-o curios: Este adevărat că sunt în cer?

— Mănâncă supa! a spus ea cu asprime în glas. Așadar, tu ești băiatul lui Kerttu Mikontytär[5], fata tinichigiului.

S-a așezat pe marginea patului și mi-a mângâiat ușor ceafa care mă durea.

— Eu sunt Pirjo Matintytär[6], din familia Karvajalka[7], iar tu te afli în casa mea, unde te-am îngrijit multe zile.

Abia atunci mi-am amintit de iutlandezi și de tot ceea ce se întâmplase, iar supa nu a mai avut niciun gust, atât de tare m-am temut când i-am auzit numele.

— Ești vrăjitoare? am întrebat-o eu, deși după chip nu părea să fie.

Speriată, ea și-a făcut cruce.

— Deci așa spune lumea despre mine? a întrebat supărată, dar a reușit imediat să-și stăpânească indignarea și m-a lămurit: nu sunt nicidecum vrăjitoare, eu vindec oameni bolnavi. Fără Dumnezeu și fără toate sfintele leacuri tămăduitoare, pe care El a vrut ca eu să le cunosc, tu și mulți alții ați fi murit în aceste zile înspăimântătoare. Toate alifiile și leacurile mele s-au isprăvit, am vindecat cu ele multe răni și contuzii, am cărat singură trupurile răniților și am trecut prin toate spaimele punând la locul lor oase rupte, iar tu mă numești vrăjitoare, astea-s singurele vorbe de mulțumire de care am parte.

Deși am fost rușinat de propria-mi nerecunoștință, n-am putut să-mi cer iertare, fiindcă eram sigur că ea era faimoasa vrăjitoare din Turku, înrudită cu familia Karvajalka.

— Unde sunt iutlandezii? am întrebat-o.

Mi-a povestit că iutlandezii plecaseră de câteva zile cu corăbiile și-i luaseră cu ei ca prizonieri pe preoți, pe consilierii primăriei și pe cei mai înstăriți burghezi. Turku era acum un oraș sărac, încă din verile dinainte, iutlandezii jefuiseră și-și însușiseră de la burghezii din Turku cele mai bune corăbii. Chiar și din catedrală furaseră acum cele mai prețioase giuvaiere. În timpul acesta, eu ajunsesem în casa ei cu febră mare și cu dureri groaznice.

— Cum am ajuns aici? am întrebat-o și m-am uitat fix la ea.

În aceeași clipă, în fața ochilor mei, capul i s-a schimbat într-un cap blând de cal, dar eu nu m-am speriat deloc, fiindcă știam că vrăjitoarele își pot schimba chipul. Câinele a venit la mine dând din coadă și mi-a lins mâinile, abia după aceea doamna Pirjo a revenit la prima ei înfățișare. Nu m-am mai îndoit că este vrăjitoare și totodată am căpătat încredere în ea.

— Ai un chip de cal, i-am spus eu cu umilință.

S-a întristat de vorbele mele. Chiar dacă trăsăturile chipului din tinerețe îi erau de mult risipite, avea și ea vanitatea înfățișării exterioare, ca toate femeile. Totuși, a continuat să povestească și mi-a mărturisit că și-a cumpărat libertatea de a nu fi jefuită de iutlandezi de la un căpitan care, de nerăbdător ce-a fost să înceapă jaful, a sărit primul de pe corabie și și-a scrântit gleznele. Doamna Pirjo l-a vindecat cu alifii și cu masaje. Cât despre ceilalți iutlandezi răniți sau cu picioare betegite, fiind ei chiori de beți tot timpul cât a durat jaful, n-au mai avut nevoie de niciun leac. În cea de-a treia zi după sosirea tâlharilor, un oarecare iutlandez a ajuns la casa ei cu mine în brațe și i-a dat trei öre de argint ca să mă vindece. Fără îndoială, iutlandezul fusese atât de milostiv ca să i se ierte păcatele, căci după jefuirea catedralei, se pare că mulți iutlandezi au fost încercați de cumplite remușcări. După cum i-a descris doamna Pirjo înfățișarea, am înțeles că nu putea fi altul decât iutlandezul care i-a ucis pe bunicii mei.

Această întâmplare pare de necrezut dacă te gândești la toate celelalte povestiri despre înspăimântătoarele fărădelegi ale iutlandezilor pe mare sau pe uscat. Chiar se spune că mai degrabă s-ar converti diavolul la credință decât și-ar regreta ei păcatele. Li s-a dus vestea că, pentru a se amuza, retează mâinile și picioarele prizonierilor, după care aruncă trupurile acestor nefericiți peste bordul corăbiilor. Dar, peste câțiva ani de la jaful din Turku, s-a aflat că temutul comandant Ruud, regretându-și amarnic fărădelegile, mai cu seamă despuierea de bogății a catedralei din Turku, a plecat în pelerinaj la Ierusalim, unde Dumnezeu s-a milostivit de el și l-a îmbolnăvit de ciumă, ceea ce poate că este un privilegiu de care se bucură doar pelerinii binecuvântați. Poate că nu toți iutlandezii sunt atât de cruzi pe cât se povestește, așa că este demn de crezare ceea ce mi s-a întâmplat mie. Pe de altă parte, poate că n-ar trebui

învinuiți atât de mult iutlandezii, cât mai degrabă reprezentanții comunității finlandeze, care, abandonându-l pe bunul rege Hannu al Danemarcei, s-au aliat cu Svante Sture și l-au ales pe el regent al Suediei, făgăduind umili, după obiceiul strămoșesc, împreună cu alți pământeni din regatul Suediei, că vor răbda și le vor îndura pe toate până când li se va schimba norocul. De îndurat au avut destule de îndurat în timpul domniei lui Svante, ce-i drept, cât despre noroc, nu se știe prea mult.

Că-i adevăr sau minciună n-are nicio importanță, în orice caz, după ce mi-a explicat cum am ajuns în casa ei, doamna Pirjo a spus:

— Ți-am spălat și curățat cămașa de sânge, ți-am cârpit pantalonii. Îmbracă-te și pleacă unde vrei, eu mi-am ținut promisiunea și te-am tămăduit la un preț mai mare decât trei bănuți de argint.

N-am avut ce să zic, m-am îmbrăcat și am ieșit din casă. Doamna Pirjo a încuiat ușa și a plecat să îngrijească răniții și bolnavii care refuzaseră să fie transportați la mănăstire sau la Casa Sfântului Duh, fiindcă, dacă tot le era dat să moară, preferau să moară în casele lor. Fiindcă nu aveam încă putere să umblu, m-am așezat pe pragul casei, la soare, am privit iarba deasă și buruienile de leac din grădină și n-am știut încotro s-o apuc. Câinele a venit lângă mine. Mi-am încolăcit mâinile în jurul gâtului lui și am plâns.

Așa m-a găsit doamna Pirjo când s-a întors acasă, în amurg. M-a privit enervată și a intrat în casă. După un timp oarecare, mi-a adus o bucată de pâine și a spus:

— Părinții mamei tale, ca și alți oameni omorâți de iutlandezi, au fost înmormântați în groapa comună a săracilor. În oraș domnește haosul, nimeni nu știe cum să-și ia viața de la capăt, iar ciorile dau târcoale casei tale.

N-am înțeles ce-a vrut să spună, dar ea m-a lămurit:

— Biet copil, tu nu mai ai casă! Pentru că mama ta a păcătuit, legiuitorii au spus că n-ai dreptul la nicio moștenire. Pe baza unei promisiuni, pe care tinichigiul Mikko Mikonpoika și nevasta lui se pare că au făcut-o pentru a-și mântui sufletele, mănăstirea a și intrat în posesia casei și a pământului din jur.

Nici de data aceasta n-am avut nimic de spus. Ceva mai târziu, doamna Pirjo a venit din nou și mi-a pus în mână trei öre de argint.

— Ia-ți banii! a spus ea. Poate că la Judecata de Apoi se va ține seama de fapta mea bună, fiindcă doar din milă, nu din interes te-am vindecat eu, biet copil, dar poate că mai bine-ar fi fost pentru tine de-ai fi murit. Acuma ia-o pe drumul tău și lasă-mă-n pace!

I-am mulțumit pentru că a fost atât de bună cu mine, am mângâiat câinele și am înnodat bănuții în poala cămășii. M-am depărtat de zid și am mers de-a lungul malului spre casa mea. Pe drum am văzut că cele mai bogate case aveau ușile sfărâmate, iar de la primărie fuseseră furate ferestrele de sticlă. Nimeni nu s-a uitat la mine, femeile burghezilor își împingeau înapoi acasă vitele speriate, care fugiseră în pădure, iar bunii vecini cărau din casele pustii tot ceea ce încă ar mai fi putut folosi la ceva, ca să nu se piardă sau să nu încapă pe mâna tâlharilor.

Am ajuns în căsuța mea, unde nu mai erau nici masa, nici ulcioarele de apă, nici tigaia, nici lingura mare de lemn, nicio învelitoare cu care să mă acopăr, nimic nu mai era în afară de sângele închegat de pe podea. M-am întins pe banca de pământ și, plângându-mi singur de milă, am adormit profund.

4

Dimineață, în casă a intrat un călugăr înveșmântat în negru. M-am deșteptat brusc, dar

nu m-am speriat de el, fiindcă avea o față rotundă și prietenoasă. După ce mi-a urat pace de la Dumnezeu, m-a întrebat:

— Asta-i casa ta?

I-am răspuns afirmativ, iar el a spus în continuare:

— Bucură-te, fiindcă mănăstirea Sfântul Olav a adoptat această casă și te-a eliberat pe tine de toate grijile ce purced din posesia bunurilor pământești. E, într-adevăr, o minune că Dumnezeu te-a ținut în viață taman cât trebuia, ca să apuci această zi fericită. Află că pe mine m-au trimis să curăț casa de toate spurcăciunile Satanei, care se aciuiază de obicei în locuri dintr-astea, unde s-au petrecut omoruri.

Și-n timp ce rostea aceste vorbe, a început să stropească cu agheasmă și să împrăștie sare pe tocul ușii, pe podea și pe sobă, apoi și-a făcut cruce și a recitat în latină rugăminți stăruitoare.

— Simți duhoarea de pucioasă a diavolului? m-a întrebat el după ce și-a isprăvit treaba. S-o ții neapărat minte, ca să știi de cine trebuie să te ferești, fiindcă, uite, mie mi se pare că am zărit trei draci micuți și păroși, care au reușit să scape de-aici ieșind cu coada-ntre picioare prin coșul de fum. De obicei, dacă a fost învins, dracul își ia zborul prin coșul de fum al vetrei, am așadar o confirmare sigură că am alungat toți dracii de-aici.

S-a așezat apoi lângă mine, pe banca de pământ pe care mă odihnisem noaptea, a scos din desagă pâine, brânză și carne uscată, mi-a dat și mie să mănânc și a afirmat că, după o treabă atât de obositoare, mâncarea este tocmai bine venită.

După ce am mâncat, i-am spus că aș vrea să se facă o slujbă la biserică pentru sufletele bunicilor mei, ca să scape de chinurile din purgatoriu, care, după cum bine știu, sunt mai groaznice decât oricare suferință de pe pământ.

— Ai bani? m-a întrebat călugărul cel bun.

Am desfăcut nodul de la poalele cămășii și i-am arătat cei trei bănuți de argint. El a zâmbit mai prietenos decât până atunci, mi-a mângâiat creștetul capului și a spus:

— Poți să-mi zici părintele Petru, acesta e numele meu, chiar dacă n-am nicio legătură cu pietrele. Nu ai bani mai mulți?

Am clătinat din cap. El s-a întristat și mi-a explicat că pentru o astfel de slujbă erau prea puțini bani.

— Dar, a mai spus el, dacă am putea să-l înduplecăm pe un sfânt, de pildă pe Sfântul Henrik – care și el a fost omorât violent –, să se roage în cer pentru sufletele acestor bătrâni evlavioși, nu mă îndoiesc că o astfel de rugăciune mijlocitoare din partea unui sfânt ar fi mai puternică și mai de folos decât cea mai bună slujbă, care, îți spun cinstit, cam lasă de dorit, mai cu seamă în zilele ce le trăim noi acum, când atâtea văduve și atâția orfani se înghesuie în biserică să se roage și să ajute cu slujbe divine sufletele răposaților dragi.

I-am cerut să mă învețe cum trebuie să-i explic eu toate astea Sfântului Henrik, ca lucrurile să iasă bine, dar el a clătinat din cap și mi-a spus cu părere de rău:

— N-are cum s-audă Sfântul Henrik modesta ta rugăciune! Mai mult chiar, mă tem că va fi ca un chițăit de șoricel în potopul de rugăciuni ce se revarsă în zilele acestea în preajma tronului lui sfânt. Dacă cineva mai puternic, care și-a consacrat toată viața umilinței, sărăciei și castității, ar accepta să se ocupe de treaba asta și să se roage pentru sufletele bunicilor tăi la fiecare oră de liturghie din zi, timp de o săptămână, poate că Sfântul Henrik își va apleca urechile să asculte despre ce-i vorba și va interveni în favoarea alor tăi.

— Unde pot găsi un astfel de om puternic, care să se roage pentru bunicii mei? l-am întrebat eu umil.

— Îl ai în fața ta, a rostit simplu și demn părintele Petru. Oare n-ai văzut cu ochii tăi când cei șapte draci împărășați au alergat care-ncotro să scape afară prin găurile de la ușă și de la ferestre? Atât de tare s-au speriat de rugăciunile și de invocațiile mele! Acuma sunt sigur că însuși atotputernicul Dumnezeu mi-a călăuzit pașii aici, în această dimineață, ca să te eliberez, cu puterile mele, de groaza din sufletul tău, biet copil. Pentru trei öre de argint nu vei găsi tu pe nimeni care să se roage, iar dacă vei oferi o sumă atât de ridicolă preoților catedralei, ei vor crede că le disprețuiești valoarea. Dar, îmbrăcând eu rasa de călugăr, m-am logodit cu sărăcia și renunțarea, de aceea nu-mi cântăresc oboseala cu aur și cu argint, ci mă mulțumesc umil cu acești bănuți și te iert că nu ai mai mulți.

După ce a spus aceste vorbe, a luat banii de argint din mâna mea și i-a pus repede în punga lui.

— Voi începe rugăciunile chiar astăzi, m-a asigurat el. Mai întâi la liturghiile de la ceasurile nouă și șase ale zilei. Le voi continua la *vesper* și la *completa*, însă trupul meu nu rezistă la veghe, de aceea, adeseori sunt absolvit de liturghiile de noapte. Dar tu nu trebuie să te temi că din această cauză sufletele iubiților tăi bunici vor suferi, fiindcă eu mă voi ruga mai intens în celelalte ore.

N-am înțeles eu tot ce-a spus, dar a vorbit atât de convingător, încât am fost sigur că afacerea a trecut în cele mai bune mâini și i-am mulțumit cu umilință. După ce noi am ieșit din casă, el a înțepenit ușa cu traverse de lemn, a făcut de multe ori semnul crucii și m-a binecuvântat. Apoi ne-am despărțit și eu m-am întors la doamna Pirjo, fiindcă nu știam alt loc unde să mă duc. Un timp oarecare am cugetat dacă n-ar fi mai bine să merg la fort, să mă fac soldat și să plec la război împotriva iutlandezilor, dar de obositoarea meserie de soldat îmi era groază, așa că n-am cedat acestei ispite.

Mi-a fost teamă că doamna Pirjo mă va sudui când va da cu ochii de mine, fiindcă era o femeie aprigă. De aceea am stat ascuns, dar când a început ploaia, am intrat în adăpostul cu pereții acoperiți de mușchi, pe acoperișul căruia creșteau iarbă și flori, în afară de un porc, alt animal nu mai era acolo, iar după ce i-am văzut picioarele grase, s-a deșteptat în mine o puternică invidie față de acel animal, care avea un acoperiș deasupra capului și nici nu-și făcea griji din cauza foamei sau setei. Cum nu știam ce să fac, am dormit pe așternutul de paie al porcului. Când m-am deșteptat, am văzut că porcul se culcase lângă mine și-mi ținuse de cald. Doamna Pirjo a intrat în cocină cu o găleată în care avea mâncare și a fost tare enervată când m-a văzut.

— Oare nu ți-am poruncit să-ți vezi de drum? a întrebat ea.

Porcul m-a împins prietenos cu râtul, apoi s-a ridicat și s-a dus să mănânce. În troacă erau coji de napi, păstăi de mazăre, lapte și terci de ovăz. Am întrebat-o temător pe doamna Pirjo dacă pot să mănânc și eu din mâncare, bineînțeles doar dacă și porcul îmi va da voie. Nu-mi era chiar atât de foame, eram doar trist, iar mâncarea din troaca de lemn mi se părea mai îmbietoare decât tot ceea ce mâncasem vreodată acasă.

— Dar ești un băiat nerecunoscător și nerespectuos, a spus doamna Pirjo cu asprime în glas. Vrei oare să mă faci să cred că porcul este mai milostiv decât mine, fiindcă te-a primit lângă el, te-a încălzit și este gata să-și împartă chiar și mâncarea cu tine? Oare nu ți-am dat trei bănuți de argint? Cu banii ăștia, până și-un bărbat vânjos poate să-și cumpere pâine pe săturate și băutură timp de două luni. Bine, dar dac-ai fi căutat, ai fi putut găsi un negustor sau un meseriaș, care să-ți dea adăpost și să te învețe o meserie. De ce nu-ți folosești banii?

I-am spus că am și cheltuit toți banii, iar ea m-a întrebat dacă-mi închipui cumva că sunt duce sau cardinal, de-mi dă mâna să risipesc atâția bani într-o singură zi. M-am apărat și i-am spus că nu i-am risipit, ci i-am dat părintelui Petru de la mănăstire, să se roage pentru sufletele bunicilor mei, ca să nu sufere prea mult în purgatoriu.

Lăsându-se pe vine, doamna Pirjo a înclinat găleata cu o mână ca să mai pună porcului de mâncare în troacă, iar cu mâna cealaltă și-a sprijinit bărbia. A stat multă vreme așa și s-a uitat la mine, apoi, într-un sfârșit, m-a întrebat:

— Oare ți-ai pierdut mințile?

I-am mărturisit cu sinceritate că nu știu și că de când mă lovisem la cap, mi se părea viața ciudată și confuză.

Doamna Pirjo a clătinat din cap, zicând:

— Aș putea să te duc la Casa Sfântului Duh. Poate că, din cauza rănii de la cap, te vor primi printre schilozi, orbi și epileptici. Nu mă îndoiesc prea mult că, după ce vor auzi cum vorbești, toți vor înțelege că ești scrântit la minte. Dar, dacă vei fi înțelept și-ți vei ține gura, mai degrabă aș vorbi cu cei din ghilda bunicului tău, Mikko tinichigiul, poate se va găsi cineva care să te ocrotească până ce vei fi în stare să-ți porți singur de grijă.

I-am cerut iertare și i-am explicat că, neînțelegând bine semnificația tuturor cuvintelor, poate nu le-am folosit pe cele corecte, mai cu seamă că până la ea aproape că nu mai vorbisem cu nimeni. Dacă bunicul îmi spunea ceva, eu nu aveam voie să răspund, ci doar să-l ascult, iar bunica îmi povestea în exclusivitate despre chinurile din infern și din purgatoriu, așa că, necunoscând eu prea bine aceste aspecte ale vieții de dincolo, nu-i răspundeam. Și i-am mai spus:

— Știu multe cuvinte germane și suedeze, chiar și cuvinte latine.

Nimeni nu-mi mai vorbise cu atâta prietenie și înțelegere ca doamna Pirjo, de aceea, cu mult zel,

am rostit dintr-o suflare toate cuvintele străine pe care le auzisem la biserică, în piață, la cârciumă sau în port și nu se știe de ce îmi rămăseseră în minte, chiar dacă nu le cunoșteam înțelesul, ca de exemplu: *salve*, *pater*, *benedictus*, *male spiritus, pax vobiscum, haltsmaul*, *arsch*, *donnerwetter, sangdiöö* și *heliga kristus*[8]. Când m-am oprit ca să răsuflu puțin, doamna Pirjo și-a acoperit urechile cu mâinile și a spus:

— Și un nebun fără minte poate repeta vorbe fără înțeles, dar eu nu cred că tu ești nebun, ci mai degrabă posedat de duhuri rele. Înțeleg că lovitura de la cap a fost mai gravă decât bănuiam.

Fiindcă tot n-aveam nimic de pierdut, i-am destăinuit că știu multe litere și pot să-mi scriu chiar și numele. Fiindcă ea n-a vrut să mă creadă, am desenat pe pământ cu un băț, cât de bine am putut, numele meu: MIKAEL. Doamna Pirjo nu știa să citească, dar m-a întrebat de la cine am învățat.

— Nimeni nu m-a învățat, i-am răspuns eu, dar dacă cineva m-ar ajuta, aș învăța repede să citesc.

— Așa, ai vrea să înveți să citești? m-a întrebat ea.

— Aș vrea, am răspuns eu.

Și i-am povestit că uneori am sărit în curtea catedralei și m-am dus aproape de fereastra școlii ca să învăț și eu ceva, dar de fiecare dată am ajuns acolo când lecțiile se terminaseră și elevii plecau din școală îmbrâncindu-se și urlând, așa că, înspăimântat tare, am fost întotdeauna nevoit s-o iau la goană. Dar o dată, pentru o bucată de pâine și un căuș de bere, un oarecare peregrin a acceptat să cresteze cu cuțitul numele meu pe peretele atelierului. Și i-am mai povestit că aș vrea cel mai mult să învăț limba latină. Doamna Pirjo a fost puternic impresionată de destăinuirile mele și a spus că niciodată n-ar fi crezut că o izbitură-n cap poate avea urmări atât de puternice. Pentru că, a

mai spus ea, niciodată până atunci n-a auzit vorbe mai trăsnite.

Între timp se întunecase de seară. Nici că putea să mi se întâmple mai bine, fiindcă ea m-a dus în casă, a aprins candela cu seu, apoi a cercetat cu degetele ei tari rana de la cap. Mi-a spus că, deși cususe cu ață pielea capului, rana începuse din nou să supureze. A spălat rana, a pus peste ea mucegai și fire de păianjen, apoi mi-a înfășurat din nou capul cu pânză. Mi-a dat de mâncare și m-a culcat în patul ei, m-a învelit cu o cuvertură și mi-a mărturisit că, deși toată lumea îi spune doamna Pirjo, ea este încă fecioară, de aceea mi-a atras atenția să nu mă ating de ea. N-am înțeles ce rău i-aș fi putut eu face, dar am asigurat-o că nu mă voi atinge de ea.

Dimineața, mi-a dat o coajă netedă de mesteacăn și mi-a poruncit să-mi scriu numele pe ea cu un băț înnegrit în funingine. A pus coaja de mesteacăn în lădița cu leacuri și a plecat să-i vadă și să-i îngrijească pe bolnavi, iar după-amiază, când s-a întors acasă, mi-a povestit că a arătat coaja de mesteacăn la diferiți oameni care știu să citească și aproape toți i-au spus că acolo scrie *Mikael.* Doar unul singur a citit *Abel,* dar n-are nicio importanță, a precizat doamna Pirjo, fiindcă ea a vrut doar să se convingă că acolo nu sunt semne drăcești sau picioare de muște, ci este scris ceva.

Așa a început viața mea în casa doamnei Pirjo și m-am dovedit a fi și eu de oarecare folos, fiindcă adunam găinați de cocoș negru, smulgeam fire de păr din cozile cailor sau lână de pe grumazul berbecilor, căutam locurile unde creșteau multe buruieni tămăduitoare și o ajutam să le culeagă când era lună nouă. Dar cel mai important lucru a fost că, la rugămintea ei, părintele Petru m-a învățat să citesc, să scriu și să socotesc cu ajutorul rozariului.

5

S-ar putea spune că rana de la cap mi-a schimbat în întregime viața și caracterul. Chiar și după ce rana s-a închis, iar părul de pe cap a ascuns cicatricea, am continuat să fiu vioi, curios și dornic de învățătură și am uitat de vremea când eram un copil speriat și timid care plângea mai tot timpul. Doamna Pirjo nu m-a bătut niciodată și nici n-a încercat să mă înspăimânte, dimpotrivă, a fost întotdeauna foarte bună, m-a încurajat și a fost mândră de mine pentru ușurința cu care învățam să scriu și să citesc. Pentru mulți alții învățătura este o pedeapsă, pentru mine a fost o joacă de care nu mă mai săturam niciodată.

Nici nu știu dacă voi fi învățat mai mult din pioasele istorioare ale părintelui Petru sau din cunoștințele despre natură ale doamnei Pirjo, care-mi arăta în nopțile senine poziția stelelor pe cer, iar în zilele înmiresmate de vară mă ducea în pădure sau pe malul râului ca să cunosc buruienile cu care pot fi vindecate diferite boli. De fapt, doamna Pirjo era o tămăduitoare reputată, care trăia în bună înțelegere cu prelații Bisericii și cu frații în veșminte cernite de la mănăstire. Fratele cunoscător de leacuri al mănăstirii era un călugăr ce-și cam făcea treaba de mântuială și se orienta doar după vechile scrieri despre buruienile tămăduitoare, care nu puteau fi de prea mare folos la vindecarea bolilor din țările nordului depărtat. Ca femeie înțeleaptă ce era, doamna Pirjo avea grijă să nu fie în relații de vrăjmășie cu oamenii mănăstirii, de aceea, de fiecare dată când avea de-a face cu vreo boală mai grea, cerea ajutorul călugărului școlit al mănăstirii ca să-i aghesmuiască bolnavul, să dea cu sare prin toate părțile, să conjure spiritele rele și să rostească formule magice în limba latină. După părerea ei, propriile descântece magice, moștenite de la familia Karvajalka, erau la fel de puternice ca

frazele latinești ale călugărului Bartolomeus, dar le folosea rar și niciodată nu uita să ceară ajutorul Sfintei Fecioare Maria, atât înainte de a le rosti, cât și după aceea.

Era atât de bună cu mine doamna Pirjo, de aceea nu m-am temut niciodată de ea, ci de vrăjile ei, fiindcă atunci când le rostea își schimba înfățișarea, creștea în înălțime, își dezvelea tot albul ochilor, iar privirea îi era fixă și înspăimântătoare. Nu este de mirare că mulți bolnavi se speriau și chiar se vindecau de pe urma sperieturii, atât de puternice sunt aceste neîndoielnice vrăji păgâne, pe care le-am învățat și eu, de altfel, de la ea, mai târziu.

La început, părintele Petru n-a luat în serios această instruire a mea la care consimțise, dar văzând cât de mult am progresat într-o iarnă, deși el venea pe la noi – între două liturghii – doar o dată sau de două ori pe săptămână, și atunci era mai tot timpul ocupat cu mâncarea și băutura, a început să discute serios cu doamna Pirjo spunându-i că cel mai bine-ar fi să mă dea la mănăstire sau la școala catedralei, unde aș putea învăța gramatica, retorica și dialectica cu maestrul Martinus.

— Pentru numele Sfintei Fecioare și al tuturor sfinților, și să nu-i uităm cumva pe Sfinții Apostoli și pe Sfânta Biserică! i-a spus el într-o zi, ștergându-și buzele unsuroase cu mâneca sutanei. Dacă aș avea eu un băiat ca Mikael – totuși, ferească-mă toți sfinții să am copii! —, l-aș da la școală fără nicio ezitare, fiindcă sunt convins că, mai devreme sau mai târziu, băiatul o să fie mândria bisericii. Ar putea ajunge canonic sau poate chiar episcop, căci știe deja pe de rost *Pater noster* și *Ave Maria*, și poate număra pe latinește până la douăzeci. Să spun drept, eu niciodată n-am reușit să trec mai departe de cifra asta.

După ce a rostit aceste cuvinte, a tras pe gât o dușcă bună de vin, lăudându-i virtuțile.

— Dar uiți, părinte Petru, a spus doamna Pirjo, că Mikael este un copil orfan, născut în afara căsătoriei. Biserica nu admite copii din flori sau copii de târfe. Oare ce bucurie o să aibă el de pe urma școlii, dacă tot nu va putea ajunge preot?

— În locul tău, doamnă Pirjo, i-a atras atenția părintele Petru, l-aș numi mai degrabă pe băiat cu un cuvânt cărturăresc și civilizat, *bastard.* În acest cuvânt este ceva misterios și înșelător. Doar să-l auzi, și-ți vin imediat în minte toate numele nobililor și emisarilor papali care-au trecut în ultimii ani prin Turku. Dacă îi vei spune maestrului Martinus că Mikael este doar un copil din flori, va crede că tatăl băiatului trebuie să fi fost vreun soldat sau vreun tăbăcar, și nici nu va mai voi să te asculte până la capăt.

— Doar n-am să mă apuc să-l mint! a protestat doamna Pirjo.

— Astea-s vorbe fără rost! a spus cu dispreț părintele Petru. *Pro primo*, trăsăturile fine ale feței, părul mătăsos, mâinile și picioarele subțiri, mintea ascuțită, cunoștințele și purtările civilizate ale băiatului sunt dovezi de netăgăduit ale originii lui nobile. *Pro secundo*, cuvântul bastard, care precizează apartenența socială, are aceeași semnificație ca și expresia pe care ai întrebuințat-o: rodul păcatului, sau – ca să folosim latina, pentru a nu ne mai simți atât de stânjeniți și a nu-l prejudicia pe genitor – *fructus inhonestus et turpis*[9].

Mi-am pipăit părul aspru. Nici mâinile nu erau moi, în schimb erau tare murdare. Oarecum confuz, am încercat să le curăț, frecându-le de picioare.

— Crede-mă, multprețuită și milostivă doamnă Pirjo, a spus părintele Petru, ridicând cu îndemânare cana de cositor. Cel mai bine-i să te duci și să vorbești cu maestrul Martinus, iar dacă-i vei pune în față o bucată de stofă, cam cât să-i ajungă de un anteriu, și pe deasupra un jambon

gras de porc, în timp ce vei zornăi discret câteva monede de argint, te asigur că-și va îndemna urechile să asculte rugămintea ta, chiar dacă este atât de neobișnuită. Apoi, dacă îi vei spune în șoaptă, cu o voce gravă și misterioasă, „Băiatul este bastard”, vorbele acestea vor fi de ajuns pentru a-i deștepta curiozitatea, iar dacă apoi, cu teamă și respect, vei mai spune că ai făcut un jurământ cumplit, care te împiedică să spui mai multe, vei vedea că maestrul Martinus îi va da atenție mai mare lui Mikael decât altor copii, mai cu seamă că, atât jambonul cât și arginții, vor vorbi în favoarea lui.

— Bine, dar eu nu am făcut niciun jurământ, a spus doamna Pirjo, și-apoi, nu știu nimic sigur despre tatăl băiatului, chiar dacă mă bate gândul că poate-o fi fost războinicul acela cu barbă roșie, care acum opt ani dădea târcoale atelierului lui Mikko tinichigiul. Războinicul a dispărut de multă vreme, cât despre Kerttu Mikontytär, fata asta trebuie să fi fost cam nebună de s-a aruncat în râu. Toată lumea știe că virtutea unei fete tinere este un vas fragil care nu rezistă prea mult și se sparge cu atât mai ușor cu cât fata este mai frumoasă, deși sărmana Kerttu numai frumoasă nu mai era când, pedepsită, stătea în pronaosul bisericii cu picioarele priponite-n butuci, cu părul răvășit și cu ochii înroșiți și umflați de plâns. Dar și mai proști și mai nebuni decât ea au fost părinții ei, a căror asprime a împins-o pe biata fată să-și ia zilele. Într-o situație ca asta, oricare om cu judecată ar fi încercat s-o mărite în grabă cu vreun bătrân căruia i-a murit femeia, și nu se poate spune că-n Turku n-ar fi fost destui bărbați bătrâni care să râvnească dup-așa o fată.

— După părerea mea, a intervenit părintele Petru, această discuție despre virtutea fecioarelor este foarte interesantă, dar mi-e teamă că l-am cam descumpănit pe Mikael cu atâtea lucruri triste. Adevărul este că eu îmi amintesc bine de Gertrud

Mikontytär, care era o fată frumoasă cu ochi albaștri și, fără îndoială, avea un suflet mult prea bun pentru o lume ca asta. Iar după atâtea acatiste și slujbe de pomenire, de care binecuvântata ei mamă s-a îngrijit cu râvnă, nu mă îndoiesc că a și fost mutată din purgatoriu în saloanele de aur ale cerului, unde cântă din harpă sau poate din cembalo, și a uitat de războinicii fioroși cu armuri sclipitoare, după care femeile își pierd capul, bineînțeles dacă n-au apucat să și-l piardă după călugări. Nu plânge, băiatule, nu am vrut să spun nimic rău, și, cel mai bine-ar fi, doamnă Pirjo, să te lepezi de toate îndoielile și să-mi făgăduiești acum, jurându-te pe cele sfinte, că nu vei povesti niciodată nimănui despre tatăl acestui băiat, ci vei spune doar că este bastard, așa să te ajute Dumnezeu! Și să știi de la mine că te vor mânca dracii lui Lucifer și Belzebut, de vei rupe acest legământ! Iar de vei face așa după cum te-am sfătuit, îi vei putea spune cu seninătate maestrului Martinus, fără să minți, tot ce trebuie să-i spui, iar el va crede că băiatul este, într-adevăr, un bastard, nu un nelegiuit oarecare, deși, fie vorba-ntre noi, mare deosebire între aceste două cuvinte nu este. Dar nu-i trece prin minte nici unui bărbat obișnuit să-și cumpere iertarea pentru paternitatea ascunsă, lucrul ăsta îl fac de obicei nobilii și înalții demnitari ai Bisericii, care ar putea avea de suferit multe prejudicii, dacă păcatul le-ar fi dezvăluit. Bărbatul simplu se spovedește cu umilință în fața preotului și, ca să-și păzească sufletul de flăcările infernului, dar și ca să evite rușinea de a fi acuzat pentru desfrânare, promite cu ochii închiși bani pentru întreținerea copilului.

Discursul părintelui Petru i-a dat mult de gândit doamnei Pirjo, și nu este de mirare că eu, care eram doar un copil pe vremea aceea, am fost încercat de o amară disperare. În acea seară, buna mea protectoare a rămas multă vreme nemișcată, cu bărbia sprijinită în mâini, uitându-se fix la mine

și repetând cuvântul *bastard*, ca să nu-l uite. Cred că părintele Petru reușise s-o convingă că eu eram, într-adevăr, un bastard.

N-au trecut prea multe zile și doamna Pirjo a început să mă pregătească în vederea întâlnirii cu maestrul Martinus. Croitorul, pe care doamna Pirjo îl îngrijise în timpul atacului iutlandezilor fiindcă fusese rănit la cap ca și mine, a acceptat să-mi facă o haină de postav la jumătate din prețul cuvenit. Doamna Pirjo mi-a cumpărat cingătoare, ciorapi din piele și cizme înalte și mi-a garnisit cu dantelă gulerul cămășii. Mi-a pus pe cap o strachină de lut și, urmărindu-i marginea, mi-a tăiat părul, după care a vânat și a omorât cu răbdare toți păduchii, de-am crezut că niciodată n-am să fiu mai sănătos.

Când a auzit că doamna Pirjo i-a adus în dar o bucată de jambon, maestrul Martinus ne-a ieșit în întâmpinare. Era îmbrăcat cu anteriul de preot iar pe cap avea o beretă uzată din mătase, însemn al înaltei sale erudiții. Tot timpul cât am fost noi acolo, și-a strâns nasul subțire între degetul arătător și degetul mare, ca și cum ar fi vrut să ușureze fuga gândurilor, și, din când în când, l-a șters cu înverșunare. Ochii mici, înroșiți și umflați, îi lăcrimau continuu. Un bărbat atât de impresionant încă nu mai văzusem și, după ce l-am privit cu teamă, mi-am îndreptat ochii spre rama plumburie a ferestrei prin care intra, din ce în ce mai puțină, lumina zilei. Nu m-am temut de el, m-am temut de știința lui, fiindcă pe perete era un raft cu nouă cărți. După ce a cercetat cu degetele calitatea jambonului, a poruncit slujitorului să-l ia de acolo, ca și cum ar fi vrut să ne arate că disprețuiește toate bucuriile lumești.

— Băiatul este prea mic, a spus el. *Doctrinale* și *Donatus* ca să nu mai vorbim și despre *Breviarum*, nu sunt lucruri pentru copii, mai degrabă instrumente de tortură pentru spiritul bărbaților maturi ai acestui popor cu judecată înceată. Ce știe băiatul?

Am mers în fața lui și am citit fără nicio ezitare *Pater noster, Ave Maria* și *Crezul*, în limba latină. El m-a întrerupt de multe ori și a rostit corect cuvintele greșit articulate, apoi m-a pus să citesc din nou, pentru a vedea dacă am reținut cuvintele corectate. Doar un singur cuvânt l-am recitit greșit, iar el l-a rostit corect încă o dată și, pentru a se asigura că nu-l voi mai uita, m-a tras atât de puternic de urechi, că mi-au dat lacrimile. După aceea a deschis o carte la întâmplare și m-a pus să citesc câteva fraze în limba latină. Deși n-am înțeles nimic din textul acela, m-am străduit să citesc cât am putut mai bine. Apoi mi-a dat un condei și o tăbliță de lemn acoperită cu un strat de ceară și mi-a poruncit să scriu următoarele cuvinte: *Gloria in excelsiis Deo.* După ce a văzut că am trecut și de această încercare, a spus:

— Respectabilul părinte Petru a avut dreptate. Băiatul este inteligent.

Apoi a urmat întrebarea de care ne temeam:

— Cine este tatăl băiatului?

Doamna Pirjo nu a spus nimic, doar a trecut punga plină cu öre de argint dintr-o mână în alta și a zâmbit. Maestrul Martinus a încurajat-o:

— Poți să-mi vorbești fără teamă, femeie, așa cum te spovedești în fața preotului confesor. Dacă ești legată printr-un jurământ, eu te pot dezlega, fiindcă sunt și preot, iar pentru ruperea jurământului va trebui să ții doar câteva zile de post, care, te asigur, trec într-o clipă, ca și cum ai pocni o muscă pe perete. Așa că spune, femeie!

Doamna Pirjo a cercetat cu ochii împrejur, s-a dus până la ușă și s-a asigurat că din spatele ei nu ascultă nimeni, apoi a șoptit la urechea maestrului:

— Băiatul este bastard.

Maestrul Martinus nu a fost câtuși de puțin impresionat de această noutate, ci mai degrabă enervat. Și a spus cu arțag:

— Asta o știam de la părintele Petru, și n-aș fi acceptat să te primesc, muiere încăpățânată, de n-

ar fi insistat el atât de mult. Oare-ți închipui tu, femeie proastă, că o bucată de jambon poate deschide unui copil nelegitim porțile spre știință și cunoaștere?

Doamna Pirjo s-a întristat mult la aceste vorbe, dar și-a revenit și a spus hotărâtă:

— E drept că sunt doar o femeie proastă și neștiutoare, dar cunosc ce înseamnă păcatul de moarte și cum trebuie să-mi păzesc sufletul de suferința veșnică, iar de acest păcat, nici chiar eruditul maestru Martinus nu m-ar putea absolvi, de-ar fi el și cel mai îndemânatic vânător de muște sau flagelator cu nuiaua al copiilor nevinovați. Fiind vorba de o persoană prea înaltă, pentru liniștea sufletului vostru, maestre Martinus, este mai bine să nu-i cunoașteți numele. Până și papa are ce au toți bărbații, ca să nu mai vorbim, pentru a nu-l ameți pe acest biet copil, despre trunchiul prin care însăși maiestatea sa regele își slobozește apa. Mai mult de atât, n-am să spun, așa să-mi ajute Dumnezeu și să mă țină în sănătate trupească și sufletească! Mai bine las să vorbească acești bani curați de argint, poate că maestrul Martinus va fi îngăduitor.

Și spunând acestea, a lăsat să cadă cu zgomot o grămadă impresionantă de ore pe masă, apoi a izbucnit în plâns, fiindcă un singur öre de argint însemna o valoare pe vremea aceea, iar ea era o femeie care-și chibzuia cu grijă banii, chiar dacă era mai bogată decât o credea lumea.

În felul acesta, datorită inimii bune a doamnei Pirjo, sfaturilor înțelepte ale părintelui Petru și cupidității maestrului Martinus, am fost primit la școala catedralei. Primii trei ani au fost infernali, sălbatici, cu lovituri de nuia, cu umilințe și amărăciuni. Toată fericirea, de care mă bucurasem până atunci în casa doamnei Pirjo, s-a risipit, iar din acei ani întunecați de școală, memoria mea nu a vrut să păstreze mai nimic.

6

La școala maestrului Martinus eram cel mai tânăr și cel mai firav elev, iar faptul că alături de mine, pe podea, stăteau cei mai nătângi băieți, cărora începuse de-acum să le crească barba și ale căror obiceiuri grosolane și vorbe scabroase lăsau de înțeles că mai degrabă iubeau agitația senzuală a lumii decât declinarea substantivului *mensa,* numi ușura existența. Pentru maestrul Martinus și pentru ajutoarele lui, singurele instrumente folositoare învățăturii erau nuielele suple de mesteacăn înmuiate în apă sărată, de aceea, de multe ori m-am întrebat dacă nu cumva se înșelau ei asupra părții prin care este asimilată învățătura. Dar poate că gramatica nu se învață decât cu nuiaua. Cât despre limba latină, toată lumea știe că nu poate intra în mintea nimănui decât prin partea din spate.

În primii doi ani am învățat mai multă suedeză și germană decât latină, fiindcă în rândul celor neinstruiți, din care făceam parte, erau fii de burghezi, de nobili și de țărani, cărora maestrul Martinus le explica în patru limbi diferite gramatica limbii latine, iar în cel de-al treilea an, când limba latină a devenit singura limbă de comunicare, atât la școală, cât și în drum spre biserică, cei care îndrăzneau să șușotească în limba lor treceau prin grele suferințe de pe urma nuielelor de mesteacăn. Dar neistovitele nuiele ne erau și de mare folos în lungile ierni geroase, când am fi murit poate, chirciți pe dușumeaua rece, de nu ne-ar fi încălzit din când în când sângele ce dădea să înghețe în noi. Toți elevii tușeau, strănutau și-și trăgeau nasul, iar maestrul Martinus și ajutoarele lui, ca să-și dezghețe brațele amorțite, loveau cu generozitate, și așa se face că nuiaua s-a dovedit a fi cel mai bun leac împotriva răcelii.

Pe măsură ce înaintam cu învățătura, am început și noi, cei bătuți, să iubim mai mult școala aceea

sumbră cu ziduri groase care împrejmuiau ca un mormânt tinerețea noastră. Ne făceam planuri și ne juram solemn să nu-i cruțăm pe succesori, iar atunci când construiam fraze în limba latină, în care regulile gramaticale, atât de mult repetate, se înghesuiau ca niște sclavi ai gândirii noastre, ne bucuram dinainte pentru vremea când urma să fim noi cei care vor lovi cu nuielele. Repetam la nesfârșit cântecele evlavioase, până ce cuvintele și regulile învățate pe de rost dobândeau un alt înțeles și cântecele își pierdeau cucernicia. În timpul marilor sărbători religioase, mai cu seamă vara și iarna, când se ținea Târgul lui Heikki[10], mulțimea se bucura ascultându-ne în biserică sau în afara ei, și, fiind noi copiii care cântam în corul bisericii, cunoșteam pe de rost toate liturghiile și ceremoniile sărbătorilor.

Dar cea mai impresionantă reuniune ecleziastică, la care mi-a fost dat să iau parte, a fost ceremonia exhumării osemintelor Sfântului Hemminki. Eram de patru ani la școală în acea vreme și, împreună cu alți zece elevi avansați, dintre care cei mai mulți s-ar fi putut mândri cu o barbă frumoasă, de n-ar fi fost obligați să și-o radă, tocmai începeam învățarea dialecticii. Orașul era din nou bogat, așa că bisericii i-a dat mâna să facă din ceremonie cea mai strălucitoare sărbătoare ce s-a pomenit vreodată în istoria regatului suedez.

N-aș putea spune că am fost străbătut de vreun fior festiv după ce a fost ridicat chepengul și am coborât să adunăm oasele sfântului, fiindcă, fulgerător, în ciuda tămâiei și smirnei care fumegau din belșug, o duhoare înspăimântătoare de cadavru și de putreziciune a umplut catedrala. Fusesem ales printre copiii care se bucurau de această favoare, ca răsplată pentru un poem meșterit în limba latină, în care povestisem despre viața episcopului Hemminki și minunile ce le făptuise. Grămada de oase era impresionantă și, în timp ce împrejur preoții celebrau sfânta liturghie,

noi am spălat și lustruit fiecare os cu multă râvnă și curaj, într-o stare crescândă de extaz, ca și cum am fi băut vin sau razele Duhului Sfânt s-ar fi revărsat peste noi. Cu obrajii aprinși și ochii strălucitori, am simțit deodată parfumul ambrei cerești. Și mai intens l-am simțit atunci când am ținut în mâini craniul arămiu al sfântului Hemminki, pe maxilarele căruia erau câțiva dinți stricați. Am înmânat episcopului Arvid oasele, unul după altul, iar acesta le-a dat mai departe prelaților, care, după ce le-au uns cu ulei sfințit, le-au așezat într-un nou sarcofag. La un moment dat, respectabilul episcop a anunțat că sunt destule oase, așa se face c-am strecurat în buzunar o vertebră și un dinte, pe care le-am cules din pulbere, fiind convins că nu săvârșesc un păcat.

Balsamul ceresc continua să emane din acele oase sfinte, iar călugărul Bartolomeus, specialistul în medicină al mănăstirii, ne-a asigurat că aura divină a osemintelor a ușurat simțitor lucrul pe care noi l-am făptuit în sumbra criptă. Mai târziu, în întuneric, uitându-mă la relicvele șterpelite, am observat împrejurul lor un vag contur albăstrui. Am înțeles că vertebra și dintele fie aparținuseră Sfântului Hemminki, fie altcuiva, ale cărui oase deveniseră tot atât de sfinte după ce zăcuseră multă vreme în vecinătatea celor sfinte.

Mai înainte de ceremonia propriu-zisă, noi, elevii de la școala catedralei am avut de înfăptuit o misiune sacră: să prindem porumbei și cintezoi vii. Dacă am fi știut mai înainte, am fi meșterit lațuri încă din iarnă și am fi prins flecari moțați și căldărași, care, după părerea mea, sunt păsări mult mai decorative decât porumbeii și cintezoii.

În acea zi de sărbătoare, biserica a fost plină și de nobili și de săraci, iar împrejurul ei a fost și mai multă lume decât înăuntru, în centrul catedralei, pe podiumul acoperit cu pânză din jurul altarului stăteau arhiepiscopul și reprezentanții papei, precum și multe alte înalte fețe bisericești, iar de la

înălțimea de unde eram eu și ceilalți copii, îi puteam vedea pe toți dintr-o privire, fără ca nimeni să ne vadă. Nu m-am putut împotrivi tentației ivite pe neașteptate și am scuipat direct pe mitra arhiepiscopului. Cred că în catedrala din Turku sunt multe locuri ascunse, de unde, pizmaș, Satana pândește, gata în orice clipă să te împingă în păcat, fiindcă nu-mi pot explica altfel fapta-mi nedemnă decât ca pe o uneltire a diavolului. De aceeași părere a fost și părintele Petru când i-am mărturisit păcatul și mi-a poruncit să-l ispășesc prin post. Însă faptul că neîmpins de diavol, ci doar din proprie vanitate, mi-am însușit o vertebră și un dinte al Sfântului Hemminki, fusese un păcat mult mai mare, așa a spus părintele Petru, dar când a înțeles că însuși episcopul anunțase că sfântului nu-i lipsește nici un os, n-a rezistat nici el tentației și și-a însușit vertebra, lăsându-mi mie dintele.

În orice caz, biserica a fost plină de ghirlande și de coroane de flori, steme și scene din viața Sfântului Hemminki zugrăvite pe bucăți de pânză și luminate din spate cu lumânări. În cele o sută de candelabre au ars mii de lumânări de ceară, luminând feeric catedrala. Trapa pardoselii a fost dată din nou la o parte. Craniul sfânt, pus într-un săculeț din mătase roșie și celelalte oseminte, ce erau înfășurate într-o stofă prețioasă, au fost așezate într-un relicvariu aurit. Și în timp ce relicvele sfinte erau purtate în procesiune solemnă printre oamenii îngenuncheați, din nișa arcadei unde ne aflam, noi, băieții de la școala catedralei, am aruncat bulgări din câlți aprinși, umpluți cu pulbere de tun, iar credincioșii luați prin surprindere s-au temut de incendiu și au zbierat îngroziți, crezând că biserica a fost fulgerată. Eu însumi m-am întrebat de multe ori după aceea cum de nu a luat atunci foc catedrala, fiindcă grinzile podului erau din lemn uscat și stăncuțele, care croncăneau răutăcios și se roteau deasupra

capetelor noastre, ar fi putut lesne să ajute la împrăștierea focului.

Am dat drumul porumbeilor și cintezoilor care au zburat în cerc sub bolta catedralei, apoi am aruncat flori și hostii enoriașilor, incitându-i astfel să fie generoși. Așa a și fost, în acea zi catedrala s-a umplut de ofrande, care au răscumpărat de multe ori în plus cheltuielile făcute în vederea ceremoniei, altfel zis, Sfântul Hemminki s-a răsplătit bine pe sine însuși. Dar toată lumea a fost mulțumită, iar doamna Pirjo mi-a spus că, pentru argintul pe care l-a dat bisericii, a primit destulă hrană sufletească și și-a bucurat ochii pe săturate. Pentru alții a fost și mai grozav. După ce a sărutat relicvariul, un oarecare bărbat în vârstă, care până atunci abia putea să meargă sprijinit în cârje, a aruncat cârjele și a plecat din biserică mai iute decât un tânăr, iar o babă de la Casa Sfântului Duh, care era de ani de zile mută, și-a recăpătat graiul, dar mulți au spus că mai bine ar fi rămas ea mută în continuare, că numai prostii scotea din gură.

Pe lângă groază și deznădejde, în acei ani de școală am trăit și unele experiențe morale și mistice, de aceea am povestit cele de mai sus.

7

Eram prea tânăr și doamna Pirjo era o ființă nespus de bună, de aceea nu am fost nevoit să alerg prin sate în căutare de hrană și de bani pentru a-mi plăti studiile ca alți învățăcei. Doamna Pirjo s-a îngrijit să nu-mi lipsească nimic, mi-a dat și casă și masă și căldură și lumânări, mi-a cumpărat chiar și o carte, așa se face că la cursul de retorică am fost primul elev care avea cartea lui. Pe prima pagină, sub titlu, am scris, după ce doamna Pirjo și-a dat acordul, numele: *Michael Bast, Karvajalka* și am însemnat anul: *A.Dni M.D.XV.* Dedesubt, am adăugat o amenințare cruntă în limba latină pentru

cel care va îndrăzni să fure sau să vândă cartea fără permisiunea mea.

Doamna Pirjo o cumpărase la un preț acceptabil și, după coperta jalnică și paginile zgâriate de semnături, se vedea că trecuse prin multe mâini. Mulți ani, această carte a fost cea mai de preț comoară a mea. Se numea *Ars moriendi*, adică *Arta de a muri*. Toată lumea înțelege din titlu care este conținutul acestei cărți, care mai este citită și în ziua de astăzi și, fără îndoială, va fi citită și de generațiile următoare, fiindcă este un îndreptar util pentru moarte și pentru viața viitoare. Doamna Pirjo a cumpărat cartea de la un bătrân căpitan de corabie, care o achiziționase cândva din Lübeck, pe când era chior de beat, de la un cârciumar care-l asigurase că această carte îl va feri de moarte mai bine decât oricare imagine de sfânt sau talisman vrăjit. Dar n-a fost să fie așa, fiindcă la întoarcere, având parte de o furtună cumplită, catargul corabiei s-a rupt și s-a prăbușit peste el sfărâmându-i coastele, încât a început să scuipe sânge din gură, și doar cu ajutorul Sfântului Nicolae a ajuns viu acasă. După părerea lui, cartea era lipsită de orice importanță și cam tot atât de utilă cum îi este unui porc lingura de cositor, fiindcă bătrânul marinar nu cunoștea limba latină. Lucrurile acestea nu au diminuat valoarea cărții, iar eu, învățând din ea multe fraze pe de rost, l-am uimit pe maestrul Martinus, care a început să creadă că sunt un băiat tare evlavios.

Dar de ce a fost doamna Pirjo atât de prietenoasă, de ce a risipit atâția bani cu educația mea și de ce m-a îngrijit ca pe copilul ei nu am putut înțelege, sau, mai bine zis, nu mi-am bătut capul să înțeleg, fiindcă atunci mi se părea firesc ca ea să mă ocrotească. Poate că, obligată să-și trăiască viața la marginea societății din cauza meseriei misterioase pe care o practica, la un moment dat s-a săturat să tot fie singură doar cu un câine și un porc pe lângă casă. Avea multe rude,

atât în Turku, cât și în satele din împrejurimi, dar cu acestea era într-o continuă vrăjmășie din pricina moștenirilor comune, dotelor de căsătorie și faptului că ea nu se sfia să le spună pe față ce gândește. De aceea, rudele preferau să o lase în pace, mulțumind lui Dumnezeu că nu-și luase bărbat să înstrăineze averea familiei. În fiecare an, de ziua nașterii Domnului și de Târgul lui Heikki, rudele îi aduceau multe daruri, pentru a fi sigure că doamna Pirjo nu se va supăra pe ele până-ntr-atât încât să le lase cu buzele umflate și să dăruiască mănăstirii sau bisericii averea sa, dar ea îi lăsa să trăiască într-o sănătoasă nesiguranță, păstrându-și în continuare libertatea deplină de acțiune. De leacuri și de descântece nu le era lor teamă, fiindcă toată familia moștenise această artă de la străbuni, ci se temeau doar de perseverența și de limba ei ascuțită.

În timpul vacanțelor, doamna Pirjo mă lua peste tot cu ea și mă învăța multe lucruri folositoare. Când nu era ocupată, mă punea să-i citesc din Ars *moriendi* și asculta cu interes tălmăcirea textului și explicațiile mele. Ea spunea că oricare om cu judecată înțelege singur lucrurile scrise în carte, dar că, într-adevăr, rostite în latinește, aceste adevăruri evidente par mai înțelepte. Primăvara, când vitele erau scoase afară din grajduri și staule, la pășunat, după ce părintele Petru le aghesmuia, fiecare om înțelept din Turku trecea cu turmele și pe la doamna Pirjo să le descânte, fiindcă toată lumea știa că, fără farmecele ei, vacile ar fi fost sterpe sau ar fi născut viței morți, oile și-ar fi rupt picioarele și caii ar fi căzut în mlaștini. Despre aceste posibile nenorociri existau suficiente dovezi, așa că oamenii preferau să se asigure că nu se vor întâmpla, plătind bani doamnei Pirjo pentru descântece. Din când în când, pentru a risipi îndoielile unor femei șovăielnice, doamna Pirjo făcea o demonstrație rapidă cu o creangă uscată prinsă-n perete, pe care o mulgea cu râvnă ca și

cum ar fi tras de ugerul unei vaci, până ce din creangă țâșnea lapte adevărat, dar acesta chiar că nu era doar un joc nevinovat.

Dar eu, care trăiam în casa ei, ba chiar dormisem în același pat cu ea în primii ani, credeam că toate astea sunt lucruri firești, fiindcă ea însăși nu le acorda o prea mare importanță. Mai târziu am început să mă întreb dacă faptul că învățam atât de repede și fără niciun efort se datora puterilor ei magice, memoriei mele prodigioase și dorinței neobișnuite de a învăța, sau izbiturii în cap din copilărie. Bineînțeles că memoria mea a păstrat tot ceea ce mi-a arătat sau m-a învățat, în schimb, ceea ce am văzut sau am auzit din întâmplare iar ea a vrut ca eu să uit, a rămas confuz și întunecat în mintea mea, ca un vis pe care în zadar încerc să-l redeștept.

Încă de la început mi-a trezit interesul unul dintre oaspeții care venea des pe la noi, meșterul Laurentius, împreună cu care, în iernile geroase, doamna Pirjo obișnuia să bea vin fiert amestecat cu mirodenii. Uneori îi aducea doamnei Pirjo câte ceva într-o pungă murdară din piele, dar cum niciodată nu am reușit să văd ce era acolo, ciudata pungă a rămas în memoria mea ca un mister de nepătruns. Iarna, obosit peste măsură după ziua de școală, ajungeam acasă pe întuneric, după ce dimineața tot pe întuneric și vijelie plecasem, așa că n-aveam timp să fiu uimit de nimic. Eram obosit și, uneori, când nu-mi era fundul prea brăzdat de la loviturile de nuia, adormeam pe scaun în timp ce mâncam. De obicei, o rugam pe doamna Pirjo să-mi ungă locurile dureroase. Ea mi le-a uns încă de la început cu untură de urs, de aceea, cu timpul, pielea de pe șezut s-a întărit și am putut suporta mai ușor durerile de pe urma loviturilor, chiar și fără să-mi dea lacrimile. Dar eram atât de adormit în fiecare seară, că nu puteam urmări sporovăială șoptită a doamnei Pirjo și a meșterului Laurentius.

În timpul vacanțelor, când eram vioi, meșterul Laurentius prefera să asculte tălmăcirea învățăturilor din *Ars moriendi* și aprecia mult cunoștințele pe care le dobândisem la școală. Asculta cu gura întredeschisă și mustața rară îi era în continuă mișcare, fiindcă murmura după fiecare cuvânt ce-l rosteam. Purta pe deasupra un pieptar zdravăn din piele plin de pete și avea întotdeauna un aer descurajat și melancolic. Doamna Pirjo îl numea *meșterul*, dar de acest apelativ am fost uimit abia după ce l-am văzut prima dată practicându-și meseria. Nu venea mai înainte de amurg, pleca atunci când noaptea era neagră și nu-l vedeam ziua pe stradă în grupurile de burghezi, deși, judecând după respectul și prietenia pe care doamna Pirjo i-o arăta, nu mă îndoiam că este unul dintre cei mai importanți bărbați ai orașului. Această prietenie era atât de vădită, încât începusem să cred că meșterul Laurentius era un vechi pretendent de-al doamnei Pirjo ce nu-și pierduse încă speranța, deși ea continua să susțină că nu se va căsători niciodată. Și cel mai evident semn era faptul că, de fiecare dată, doamna Pirjo îi oferea vin într-o cupă de argint, dar eu nu aveam nimic împotriva meșterului Laurentius, fiindcă era foarte prietenos cu mine. La urma urmei, el era un bărbat serios și de încredere, care vorbea cu plăcere despre moarte și asculta cu interes când citeam despre pregătirile pe care trebuie să le facă omul în vederea morții și a vieții eterne.

— Viața oamenilor este săracă și amară, spunea el, n-are omul prea multe motive de bucurie. În chinuri se naște pe lume, cu greu depășește primejdiile ce-l pândesc în copilărie, nebune și nestatornice îi sunt poftele tinereții, iar de griji și de suferință are mai multă parte decât de bucurie. Tristețea și oboseala îi amărăsc pâinea cea de toate zilele, mizerabilă și chinuită îi este bătrânețea, iar moartea de obicei tristă. Nu ai de ce slăvi viața, doar moartea este un dar și omul trebuie mai

degrabă să-i mulțumească decât să-i reproșeze celui care-i dăruiește moartea.

Într-o dimineață de primăvară, când tocmai dădeau să înfrunzească mestecenii, gândind că este un bun prilej pentru a ne împlini educația morală, maestrul Martinus ne-a anunțat că suntem liberi toată ziua ca să putem vedea execuția publică a doi pirați.

— Rugați-vă pentru sufletele acestor bărbați nefericiți! ne-a îndemnat maestrul Martinus. Într-adevăr, mulți ar trebui să se roage pentru iertarea lor, fiindcă ei au trăit fără de Dumnezeu și și-au binemeritat focul iadului. În același timp, luați aminte la ce li se întâmplă celor ce încalcă legile oamenilor și pe ale lui Dumnezeu, care-și bat joc de viață și sunt o primejdie pentru ceilalți oameni. Și nu uitați că acela care bate la ușa cârciumii face primul pas spre spânzurătoare, și nu uitați că mulți bărbați tineri, care și-au început viața în desfrânare, înălțați în ștreang și-au sfârșit-o.

Nouă ne-au intrat sfaturile lui printr-o ureche și ne-au ieșit prin cealaltă, fiindcă cerul era senin, iar după ce am ieșit din oraș și am auzit trilurile ciocârliei și am văzut rândunelele care zburau în văzduhul albastru, am alergat ca niște viței lăsați în libertate pe drumul noroios ce ducea la dealul pe care urmau să fie spânzurați răufăcătorii. Ajunși la poalele dealului, ne-am alăturat mulțimii de oameni, printre care erau țărani cu panere pline de mâncare și negustori cu butoaie de bere care-și lăudau și își vindeau marfa. Toată lumea era veselă și râdea. Piraților erau dușmanii de moarte ai respectabililor negustori ai orașului, așa că spânzurarea celor doi pirați avea aerul unei sărbători importante și fiecare om cu judecată sănătoasă profita de acest prilej pentru a se amuza.

Dar când a început să se audă de departe, din oraș, bătaia tristă a clopotelor catedralei și să se vadă cortegiul călăului ce venea dinspre fortăreață, multora nu le-a mai ars de mâncare și de băutură,

iar chipurile tuturor oamenilor au căpătat un aer destul de serios. Spânzurătoarea era înconjurată de soldați, condamnaților li se scoseseră încă de dimineață lanțurile de la picioare, dar mâinile le erau legate la spate cu curele de piele. După ce postiseră pe săturate în închisoare și se spovediseră, li se îngăduise să se spele și să se aranjeze, să-și pieptene părul și barba, li se oferise chiar și o masă pe cinste, așa că erau pregătiți în toate privințele pentru execuția lor festivă. Cu crucifixul în mână, părintele Petru îi însoțea și-i încuraja cu glume și cu vorbe prietenoase, iar tâlharii erau într-o bună dispoziție și ușor amețiți de importanța ce li se acorda în acea zi însemnată a vieții lor. Au urcat pe picioarele lor dealul și s-au oprit în dreptul spânzurătorii. Călăul a apropiat cupa de buzele primului condamnat, un bărbat cam nătâng, cu spinare lată, care părea foarte stânjenit. A mormăit ceva, dar nimeni nu i-a putut înțelege vorbele. Oamenii au început să murmure:

— Ce spune? Ce spune?

Cineva din mulțime a strigat:

— Vorbește mai tare!

Părintele Petru l-a încurajat:

— Încearcă să-ți imaginezi că ești pe o corabie în timp de furtună și urli atât de tare, încât acoperi cu glasul tău vuietul furtunii.

Și piratul a mugit ca un taur:

— Oameni buni, iertați-mă pentru răul pe care vi l-am făcut, după cum și eu vă iert pentru răul ce mi-l faceți!

După aceea, călăul a sprijinit scara de spânzurătoare, iar părintele Petru a apropiat de buzele tâlharului crucifixul să-l sărute și l-a împins amical spre scară. Călăul l-a ajutat să urce, i-a petrecut lațul în jurul grumazului, apoi a coborât, i-a tras scara de sub picioare, după care trupul spânzuratului a rămas suspendat, cu picioarele zvâcnind convulsiv și legănându-se în aer.

Celălalt tâlhar a privit cu mult interes trupul care se legăna în spânzurătoare până în momentul când călăul a apropiat cupa de buzele sale. După ce a golit-o, acesta s-a întors spre mulțime și a început să vorbească cu un glas limpede, alegându-și cu grijă cuvintele, ca și cum ar fi vrut să lase de înțeles că este un bărbat cu purtări cuviincioase.

— Spre bucuria voastră, burghezi onorabili și frumoase doamne, a spus el, am venit aici să-mi joc ultimul dans, legănat de vânt și cu picioarele ușoare. Îmi voi urma fratele în grădina paradisului, unde nu mă îndoiesc că a și ajuns, fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos a promis tâlharilor paradisul încă de când era răstignit pe cruce. Îi mulțumesc acestui bun părinte care a chezășuit pentru viața mea eternă, și-i mulțumesc, de asemenea, meșterului călău, care nu peste mult timp va petrece cu mâinile lui dibace frânghia în jurul grumazului meu, iar dacă-mi pare rău de ceva, este că nu pot răsplăti truda acestui bărbat cumsecade, fiindcă sunt un om sărac. Vă las cu bine țară frumoasă, boltă cerească și rândunele! Bun venit fraților corbi, ciuguliți-mi frumos ochii!

Poate c-ar fi vorbit mai mult, dar părintele Petru i-a apropiat crucifixul de buze și tâlharul l-a sărutat cu umilință. Apoi a plecat pe drumul primului tâlhar, iar eu am înțeles că moartea este un lucru extrem de simplu și execuția în sine o nimica toată, dacă este săvârșită de un călău îndemânatic. Călăul s-a dovedit a nu fi altul decât prietenul meu, meșterul Laurentius. Dar nu am fost tulburat când am înțeles ce fel de meșter este, dimpotrivă, am gândit că această meserie simplă și firească i se potrivea de minune. Am fost chiar mândru pentru el, fiindcă preaîncercatul pirat îi apreciase măiestria. Și după atât de multe spânzurări și decapitări câte mi-a fost dat să văd, pot confirma că rar am întâlnit un călău cuviincios și priceput ca meșterul Laurentius, atât în ceea ce privește mânuirea rapidă a știreangului, cât și a securii. Spre

cinstea lui, trebuie amintit că niciodată nu a jupuit de viu vreun condamnat la moarte pe roata de tortură, dimpotrivă, chiar și pe cei mai tâlhari dintre tâlhari, i-a descăpățânat mai întâi sau i-a spânzurat, după cum a fost cazul, ca abia după aceea să-i sfâșie și să le zdrobească oasele.

Mai târziu, în aceeași seară, meșterul Laurentius și-a făcut apariția în casa noastră, iar doamna Pirjo i-a oferit vin în paharul de argint. Neluând în seamă privirile uimite ale colegilor mei de școală, eu îl salutasem după execuție, dar el, frecându-și stingherit mâinile, evitase să mă privească direct în ochi.

Oarecum stingherit, i-am mărturisit că n-aș fi bănuit că sufletul unui om poate părăsi trupul atât de ușor și de simplu. El a crezut că i-am apreciat iscusința, de aceea a spus:

— Tu ești un băiat deștept, Mikael, și, fără îndoială, ție nu-ți este frică de întuneric cum le este multor copii de vârsta ta. Nici părinții lor nu sunt mai breji, este destul să intru într-o cârciumă ca să beau o bere, că imediat se face liniște și nimeni nu mai îndrăznește să spună o vorbă, iar eu trebuie să stau singur la masă. Meseria de călău te însingurează de lume și, ca orice meserie respectabilă, se transmite din tată în fiu, ca în familia mea. Un om cu judecată pricepe lesne că meseria de călău este meseria pildelor pământului și nu pot înțelege de ce un măcelar care sacrifică animale lipsite de suflet este tot atât de respectat ca un tăbăcar, în timp ce de mine tuturor le este teamă și groază. Spune sincer, Mikael, îți este frică să mă atingi?

Mi-a întins mâna, iar eu am dat mâna cu el fără nicio teamă. Mi-a ținut mult timp mâna în mâna lui, s-a uitat în ochii mei, a oftat din greu și a spus:

— Ești un băiat bun, Mikael, și dacă n-ai fi fost tu atât de strălucit la școală, te-aș fi învățat cu plăcere meseria mea, fiindcă eu nu am niciun fiu. Meseria de călău este cea mai importantă meserie

din lume, în fața călăului îngenunchează principii și regii. Fără călău, judecătorii sunt neputincioși și judecățile zadarnice. De aceea, călăul este bine plătit, și chiar în timp de pace o duce mulțumitor, fiindcă nici omul nu se îndreaptă, nici crima nu se sfârșește vreodată. Mulți călăi s-au îmbogățit în vremuri de neliniște, mai cu seamă de pe urma artei politice, care este o născocire teribil de folositoare pentru prosperitatea călăilor. Mulți nobili fac pârtie spre eșafod și îl respectă pe călău ca pe un maestru, iar înainte de a se așeza în genunchi în fața lui ca să li se reteze capul, îl omenesc cu o pungă de galbeni dacă sunt bine crescuți. Iar în cârciumă, după ce-ncep bărbații să lovească cu halbele-n cocoașa mesei și să-și spună-n gura mare părerile politice, călăul poate fi sigur că va avea parte de zile bune.

A băut o gură de vin și nu a mai spus nimic, oarecum stânjenit de faptul că-și dăduse prea mult drumul la gură, dar eu am insistat să povestească despre meseria lui. După ce și doamna Pirjo l-a încurajat, meșterul Laurentius a spus în continuare:

— Ca să fii un călău bun, trebuie în primul rând să câștigi încrederea clientului, fiindcă această efemeră legătură cu victima este mai sângeroasă decât legătura unui preot confesor cu enoriașul sau a unui tămăduitor cu bolnavul. După cum ai văzut tu însuți astăzi, neîmpinși de nimeni, prietenii mei tâlhari s-au apropiat cu mult curaj și încredere de spânzurătoare. Dacă trebuie târât cu forța la eșafod condamnatul sau dacă zbiară și plânge că este nevinovat, implorând mulțimea să-l ajute, călăul își pierde buna reputație. Este drept că se-ntâmplă uneori ca un nevinovat să fie condamnat pentru crima altuia, mai cu seamă în politică, unde slujitorii plătesc adesea păcatele stăpânilor. Dar cum aceste erori sunt firești, un om cu judecată n-ar trebui să-și piardă cumpătul, să plângă și să zbiere. De aceea este de apreciat iscusința unui călău care-l poate face chiar și pe un nevinovat să

accepte cu umilință pedeapsa pe care legea și instanțele judecătorești au pronunțat-o. Un călău trebuie să fie un bun cunoscător al naturii umane.

A rămas câteva clipe pe gânduri, a zâmbit, probabil amintindu-și de ceva, apoi a continuat:

— De multe ori se întâmplă ca execuția să fie cel mai mare și mai însemnat moment din viața lipsită de culoare a unui om. Este atunci firesc ca el să se pregătească cu atenție, chiar cu mândrie, pentru că va fi pentru prima dată pe o scenă în fața mulțimii care-l va aprecia după felul cum se va purta și va transmite povestea lui generațiilor următoare. Călăul trebuie să-l încurajeze pe omul vanitos care vrea să facă o impresie bună mulțimii. Celor slabi și înclinați spre văicăreală li se amestecă în ultima cupă a vieții ierburi halucinogene, așa că, până la urmă, devin indiferenți la tot ceea ce urmează să li se întâmple. Dar asta-i o metodă prea simplă și copilărească. Adevărata artă se săvârșește doar când călăul reușește să-și convingă clientul că în fața morții un bărbat înțelept se înfățișează cu umilință creștină, că viața înseamnă nestatornicie și vanitate, că pe acest pământ doar moartea este cel mai de preț dar.

Când am ajuns să fim prieteni, am fost o dată în căsuța lui de lângă dealul pe care se găsea spânzurătoarea, iar el m-a învățat să cunosc buruienile secrete care cresc în locuri unde a curs sânge de om. Mi-a dat voie să mânuiesc sabia lui uriașă, dar n-am reușit s-o ridic nici cu amândouă mâinile. Mi-a arătat securea și funia pe care o împletise și o unsese ca să fie durabilă și alunecoasă.

Dar a trecut multă vreme până când am îndrăznit să vorbesc cu el despre înspăimântătoarele gânduri care mi-au trecut prin minte când am văzut ultimul dans al picioarelor neputincioase ale tâlharilor spânzurați.

— Meștere Laurentius, am spus eu. După ce am văzut cât de ușor poate muri un om în mâinile

voastre dibace, am început să mă îndoiesc că mai există ceva după moarte. Am umblat noaptea pe dealul spânzurătorii și pe partea de miazănoapte a cimitirului, unde se spune că stafiile au obiceiul să se arate oamenilor vii, dar n-am avut parte de nicio confirmare. Știu că sufletul omului este nemuritor și că viața eternă există, fiindcă așa am fost învățat, dar aș dori o probă care să-mi risipească îndoielile.

După ce și-a făcut de multe ori cruce, meșterul Laurentius a spus:

— Vorbele tale sunt necuvioase, păgâne, nici nu vreau să mai aud astfel de vorbe. Oare tu crezi că un biet om ca mine poate aduce dovezile pe care nimeni nu le poate aduce?

Dar a avut o ușoară ezitare când a rostit aceste cuvinte, de aceea am insistat să-mi dea un răspuns mai clar, iar el a spus:

— Ai intuit bine, Mikael! Ca servitor al morții, m-am gândit atât de mult la moarte, încât am ajuns să nu le mai vorbesc clienților mei despre paradis și despre viața eternă. Vorbească-le preoții și călugării despre asta! Însă când un condamnat la moarte, îngrozit de ideea pedepsei veșnice, m-a întrebat ce știu despre moarte, l-am îndemnat să-și imagineze că după ce a trebuit să umble o întreagă noapte geroasă de iarnă prin întuneric, ajunge până la urmă să se odihnească într-un așternut călduros, unde va să doarmă un somn profund, fără să-i mai fie teamă că îl va deștepta cineva și-l va trimite din nou în frigul de afară. Așa am spus, dar dacă am păcătuit, să-mi ierte Dumnezeu păcatul, fiindcă eu nu am vrut decât să încurajez niște bieți oameni a căror credință dădea să se risipească.

— Dar, am spus eu, dacă moartea este somn și uitare, să fie oare viața fără niciun rost?

— Așa și este, a afirmat senin meșterul Laurentius. Niciodată n-am putut înțelege de ce sunt atât de proști oamenii și doresc să trăiască

această viață de suferințe, când este atât de ușor să o curme.

— Dar, am spus eu, oare de ce doar în vis ni se arată cei morți?

— Eu nu visez niciodată, mi-a răspuns meșterul călău Laurentius. Cel care are conștiința curată doarme liniștit. Eu cred că doar oamenii bolnavi și babele smintite visează.

Chiar dacă știam prea bine că meșterul Laurentius nu are dreptate și că îndărătul vorbelor lui inocente se ascunde erezia, închipuirile lui mă mângâiau, fiindcă în mintea mea stăruia imaginea mamei mele și în inimă purtam suferința de a nu o fi cunoscut. Era mult mai liniștitor gândul că aruncându-se în apă, ea curmase pentru totdeauna suferințele și umilințele de care îi fusese plină viața, ca să doarmă somnul etern din care nimeni să nu o mai poată trezi. I-am mărturisit acestea părintelui Petru, care, mai întâi m-a dojenit, apoi a căzut pe gânduri, după care a spus că nici Biblia, nici Patriarhii Bisericii nu au explicat deloc clar ce se înțelege prin paradis, în schimb este vădit mult mai elaborată descrierea infernului și a purgatoriului. De aceea, după părerea lui, nu poate fi un prea mare păcat presupunerea unor oameni că paradisul ceresc ar fi un etern somn profund fără vise, din care nimeni nu te mai poate deștepta și poate că nici n-ar fi rău de-ar fi așa, fiindcă altfel, într-o eternitate, timpul nu se mai termină niciodată. Oricum, m-a pus să ispășesc prin post păcatul acestor cugetări și mi-a atras atenția să mă feresc a gândi prea mult la lucruri care nu se potrivesc vârstei mele, mai cu seamă că aceia care gândesc prea mult se depărtează de mult râvnitul paradis.

8

Gândurile care mă frământau erau o dovadă că-mi pierdusem inocența de copil și că diavolul își

pregătea deja capcanele cu care să mă rătăcească. Îmi pierdusem locul din corul de băieți al catedralei din cauza vocii în schimbare și eram din ce în ce mai preocupat de toate schimbările ce se petreceau în trupul meu.

Tot așa a venit și acea sâmbătă seară, când doamna Pirjo, în timp ce mă spăla în saună, m-a cercetat atentă cu privirea, apoi, după ce ne-am întors în casă, mi-a spus:

— Mikael, cred că de-acuma este timpul să-ți speli singur părul și spatele, și în același pat cu mine nu cred c-ar mai trebui să dormi, fiindcă ai putea cădea în ispită și nici eu nu sunt nevinovăția desăvârșită, ci doar o femeie slabă. Este mai potrivit să dormi în alt pat și să porți veșminte bărbătești, fiindcă ai devenit bărbat.

Spusele ei m-au întristat, dar am înțeles că are dreptate și tot atunci am înțeles de ce uneori, în nopțile de primăvară, suspina și se frământa neputând să doarmă. Începusem de-acum să cuget la legăturile dintre bărbați și femei și pot spune că în această privință nu mai aveam niciun fel de îndoieli, deoarece colegii mei mai mari nu se sfiau să povestească într-un limbaj grosolan tot felul de grozăvii. Dar când ei se făleau cu micile lor mârșăvii, mie îmi ardeau obrajii de rușine, fiindcă până atunci crezusem că dragostea este un sentiment important. De aceea, când am înțeles la ce nivel de bestialitate și de josnicie se reduce partea ei trupească, nu am mai avut nici cea mai mică tentație să o caut.

Cu toate acestea, mintea mea era frământată de gânduri neliniștitoare. În nopțile luminoase ale începutului de vară nu puteam închide ochii și hoinăream în împrejurimile orașului ca să respir mireasma mălinilor și să ascult cântecul păsărilor de noapte, măcăitul rațelor sălbatice și strigătul bufniței. Tânjeam după prietenie și aș fi vrut să întâlnesc pe cineva căruia să-i pot dezvălui gândurile ascunse, dar printre colegii de școală nu-

mi fusese dat să găsesc un astfel de prieten. Așa se face că părintele Petru a devenit cel mai bun prieten, iar momentele de confesiune și-au sporit importanța, chiar dacă nu știa el întotdeauna ce răspuns să dea întrebărilor mele înflăcărate. Adevărul este că părintele Petru avea multe slăbiciuni pe care le răstălmăcea potrivit umilinței creștine, dar nu încape îndoială că avea și multă înțelepciune, într-una din zile, după ce s-a sfătuit îndelung cu părintele Petru, doamna Pirjo mi-a spus:

— Mi-ai cerut de multe ori voie să călătorești prin țară cu colegii de școală, dar nu am consimțit, pentru că trăim vremuri nelegiuite și m-am temut că te vei întoarce cu trupul rănit și cu sufletul pustiit. Se povestesc atât de multe istorii păcătoase, că până și episcopul a spus c-ar trebui să se termine cu hoinăreala asta. Au ajuns țăranii să-i gonească pe învățăcei cu furcile din patul nevestelor și din hambare, unde-și fac de cap cu slujitoarele, și tare mi-e teamă că nici alifia de urs nu ajută la nimic dac-ai apucat să-ncapi pe mâna lor. Pe de altă parte, ar cam fi vremea să aduci și tu ceva bani în casă, de aceea am hotărât, împreună cu părintele Petru, că mai bine-ar fi să lucrezi în această vară la un meșter saxon de tunuri, care-a sosit nu de mult în oraș și caută un băiat serios și cinstit, care știe să citească, ca ajutor la pregătirea fierturii de salpetru și a pulberii de tun.

Spunând acestea, doamna Pirjo a început să plângă. Apoi a continuat:

— Nu prea am vrut eu să te las. Dac-ar fi după mine, te-aș ține toată viața prin preajmă-mi și te-aș îngriji ca pe o floare, dar părintele Petru m-a asigurat că pentru folosul tău este mai bine să trăiești un timp printre bărbați, nu doar pe lângă o muiere singură. Dar să ai grijă și să nu te apropii prea mult de pulberea aia! De altfel, în fiecare sâmbătă o să poți veni acasă, ca să-ți dau provizii, că doar n-o să ții post cât timp vei învăța meseria

aceea periculoasă și te asigur că niciodată n-aș fi consimțit s-o înveți, dacă meșterul ăsta saxon, care are un nume atât de păgân, încât mi s-ar încurca limba-n gură dac-aș putea să-l rostesc, nu m-ar fi asigurat că te va plăti bine. În plus, părintele Petru spune că un băiat de vârsta ta nu trebuie tot timpul cocoloșit ca mâzga din nas.

Adevărul este că părintele Petru îmi găsise cea mai grozavă meserie, după care tânjea orice băiat de vârsta mea. Așa că am fost încântat la gândul că voi învăța secretele preparării pulberii detonatoare și voi cunoaște armele de foc, și nu m-am mai gândit deloc la hoinăreală.

Meșterul Schwarzschwanz, sosit din Germania imediat după ce marea se dezghețase, era în serviciul comandantului fortăreței, cu care încheiase o înțelegere scrisă foarte complicată pentru turnarea unor tunuri, îmbunătățirea fabricării pulberii și instalarea de cazane pentru prepararea salpetrului, de unde și zvonurile care circulau în oraș despre vremurile neliniștite ce urmau să vină.

Era un bărbat cu fața tuciurie, scurt de statură, cu spinarea lată, cu ochi negri strălucitori și vioi, care-și răcnea și mugea poruncile, probabil închipuindu-și că în felul acesta lucrătorii îl vor putea mai lesne înțelege. Când s-a convins că îi înțeleg limba și știu să scriu, l-a apucat de gât pe vagantul[11] beat care-i fusese până atunci ajutor și l-a dat afară cu o lovitură de picior în fund. După care, dându-și drumul la tot ce avea pe suflet, i-a înjurat pe îndelete pe comandantul fortăreței și pe consilierii primăriei orașului, apoi a trimis în flăcările infernului toată țara, cu poporul ei de imbecili, care l-a ademenit cu promisiuni mincinoase. Și-a scos bereta de pe cap, a trântit-o de pământ și a început s-o calce-n picioare, iar eu am încremenit privindu-l fascinat – fiindcă nu mai văzusem până atunci un bărbat atât de furios – și am încercat să memorez nemaipomenitele

înjurături și blesteme, vădit inepuizabile, culese de la războinicii multor țări prin care călătorise.

M-am temut că va fi un stăpân aspru, dar m-am înșelat. Constatând că sunt punctual și demn de încredere, s-a domolit, a fost blând cu mine și nu m-a mustrat niciodată, nici chiar atunci când făceam vreo greșeală. A înțeles bine că mă străduiam să execut corect tot ceea ce-mi poruncea, iar după o vreme a început să aprecieze rapiditatea cu care învățam lucrurile de bază ale meseriei lui.

— Pentru sângele lui Hristos! spunea el. Mikael Pelzfuss, dac-ai fi tu saxon, te-aș face un meșter de tunuri atât de mare, c-ar alerga principii cu limba scoasă după tine ca să te roage să le intri în slujbă. Mikael, lasă dracului cărțile și apucă-te de meșterit tunuri, și-ai să vezi că-n toate țările vei fi bine primit și vei câștiga bine!

Dar la început fusesem grozav de dezamăgit și nimic nu mi se păruse atrăgător, fiindcă fiertura de salpetru era un amestec dezgustător cu miros puturos și persistent, iar în prima sâmbătă când am ajuns acasă, după ce încă din curte a început să mă adulmece, doamna Pirjo mi-a spus dezgustată să lepăd tot ce am pe mine în fața saunei și nu m-a lăsat să intru în casă până ce nu m-am îmbrăcat cu veșminte curate. După cum știe toată lumea, pământul din care se obține salpetrul se scoate din vechile grajduri și de sub depozitele de gunoaie. Din cauza mirosului neplăcut, primăria nu acceptase să fie prelucrat între zidurile orașului, deși meșterul Schwarzschwanz, înjurând cu râvnă, îi asigurase pe consilierii primăriei că mai degrabă se apropie mirosul fierturii de salpetru de smirnă, decât mirosul lor împuțit.

Scăpăm totuși repede de partea neplăcută, fiindcă borhotul acela rău mirositor, odată pus în cazane, își împlinea fierberea într-o săptămână, de pe urma lui obținându-se o jumătate bună de butoi cu salpetru curat. Cele trei fierberi succesive

pentru obținerea salpetrului pur erau supravegheate de cel mai vârstnic dintre slujitorii meșterului Schwarzschwanz, mie revenindu-mi doar misiunea de a merge acolo călare o dată pe zi și de a verifica dacă toate-s în regulă. Meșterul îmi împrumuta calul lui, era de fapt o adevărată plăcere că aveam ocazia să umblu călare.

Vechea moară de pulbere se afla într-un loc pustiu de la malul râului, departe de oraș, unde se găsea destulă apă pentru umezirea amestecului și pentru stingerea focului în caz de explozie. Meșterul Schwarzschwanz era teribil de prudent și măcina separat pucioasa, salpetrul și cărbunii, iar roțile morii erau din lemn. În ceea ce privește cărbunii, nu trebuia să ne îngrijim noi de asta, fiindcă erau destui cărbunari iscusiți, iar meșterul spunea că, atunci când cineva își cunoaște meseria, cel mai bine este să nu te amesteci în treaba lui. Singura exigență era în legătură cu lemnul din care se obținea cărbunele, și el prefera mesteacănul, fiindcă pulberea explozivă devine astfel mai puternică și, în același timp, se economisește o oarecare cantitate de pucioasă și de salpetru, care sunt mai scumpe. În ceea ce privește cărbunele obținut prin arderea lemnului de mesteacăn, spunea că n-ar trebui vândut în țările care nu au păduri de mesteceni.

— Dar, mai spunea el, arta fabricării pulberii explozive este cam veche, de aceea cei care o practică se agață cu încăpățânare de obiceiurile cunoscute și, spre răul lor, nu cred în spusele meșterilor mai înțelepți.

În acea vreme, ignorând rețetele vechi în care nu avea încredere, meșterul Schwarzschwanz încerca să găsească proporțiile perfecte ale componentelor pulberii explozive. Instrumentul de măsură pe care-l folosea era o scală gradată verticală, de-a lungul căreia era practicată o scobitură în care culisa o bilă. Sub scală era amestecul exploziv, care avea greutatea egală cu greutatea bilei

culisante. În momentul exploziei, bila era împinsă mai mult sau mai puțin în sus, în funcție de puterea pulberii. Treaba mea era să notez înălțimea până la care se ridica bila pentru fiecare amestec încercat, își pierduse atât de multe zile cu jocul acesta, că-ncepusem să mă-ntreb dacă-i va folosi vreodată la ceva. Dar el m-a asigurat că un meșter în armele de foc trebuie să cunoască bine toate proprietățile pulberii explozive, fiindcă doar cunoscând puterea ei poți ști de ce încărcătură este nevoie pentru un tun de o anumită mărime a țevii.

Apoi a venit și ziua așteptată, când dinspre vest a bătut un vânt convenabil. A pus într-o cuvă pucioasa, salpetrul și cărbunele în proporțiile ideale pe care le găsise după încercările despre care am povestit, ca să se amestece într-o mișcare de rotație constantă. După ce a prins cuva de axul morii, i-a poruncit slujitorului:

— Ai grijă să se învârtă tot timpul cu aceeași viteză!

Și-a făcut apoi cruce și mi-a spus:

— Mergem să ne plimbăm, Mikael!

Și pe când ne plimbam noi pe câmpul înflorit, nescăpând o clipă din ochi moara, meșterul Schwarzschwanz mi-a povestit că rar pot fi găsiți doi meșteri care să aibă aceeași părere despre vremea propice pentru amestecarea componentelor pulberii explozive. Unii susțin că pulberea devine mai puternică dacă vântul bate dinspre nord, alții dacă bate dinspre sud sau sud-est.

— Dar, îți jur pe barba papei de la Roma, Mikael! a spus el. Toate astea-s nerozii și superstiții care să-i impresioneze pe nepricepuți. Ce importanță are de unde bate vântul? Important este să nu bată nici prea repede, nici prea încet, să se învârtească moara cu o iuțeală constantă, și tot atât de important este ca axul morii să fie bine uns cu grăsime, ca să nu se încălzească și să producă scântei care-ar putea cădea în cuvă și să aprindă amestecul exploziv.

După ce a apreciat înălțimea la care era soarele și s-a convins că timpul cuvenit rotirii s-a scurs, meșterul a urlat la lucrători să înțepenească paletele morii. Am intrat în casa morii și meșterul a cercetat amestecul. A luat un pumn de pulbere pe care a mirosit-o și a gustat-o, după care a spus că este mulțumit. După ce au vânturat pulberea cu o lopată de lemn, lucrătorii au împrăștiat-o pe o suprafață netedă de lemn. Apoi pulberea a fost umezită, presată și cernută. Chiar dacă primise de la fortăreață câteva galoane de rachiu scump, meșterul Schwarzschwanz nu a folosit decât apă pentru umectarea amestecului. Și mi-a spus:

— Rachiul se evaporă mai iute decât apa. De aceea, pentru ca pulberea să se usuce mai repede, este nevoie de el doar pe vreme umedă sau de iarnă. Dar ăsta-i un secret al meseriei, n-are rost să-l spun la toți profanii. Așa c-am făcut eu bine de am cerut de la garnizoană câte-un galon de rachiu pentru fiecare butoi de pulbere, n-are de unde ști comandantul cât rachiu suge pulberea, el crede că puterea pulberii de tun de la rachiu purcede. Dacă-i vreme bună și sunt meșter priceput, ce-i interesează pe domnii de la garnizoană ce fac eu cu rachiul? Este cu totul altceva când pulberea se sfârșește în timpul unui asediu și trebuie să prepari salpetru din pământul de pe pereții pivnițelor și să râcâi în lăzi după ultimul bulgăre de pucioasă, atunci n-ai încotro, trebuie să risipești și rachiu pentru pulberea de tun.

După ce a blestemat și a înjurat pe săturate multele asedii la care luase parte, meșterul Schwarzschwanz și-a continuat expunerea despre pulberea de tun:

— Bineînțeles, sunt și meșteri care pretind că există o băutură pură, cu un miros plăcut, din care se revarsă o adiere efemeră ce ține de tăria ei, și arde cu flacără curată, care poate învârtoșa pulberea de tun. Se spune că arabii cei păgâni au inventat-o și au numit-o *al kohol.* Acest soi de

meșteri erudiți mai amestecă în pulberea explozivă praf roșu de cinabru și venin de șarpe, dar, pe sângele lui Hristos, dacă și substanțele astea mai ajută la ceva, apoi ajutorul lor este atât de mic, încât nici nu merită pomenit. Nu toate substanțele puternice dau putere. Află tu, băiatul meu Mikael Pelzfuss, că pentru un bărbat încercat este destul dacă spune un *Pater noster* când paletele morii încep să se învârtească și un *Ave Maria* la sfârșit, când pulberea este îndesată în butoaie, fiindcă tunul devorează pulberea cum înghite terci porcul și-i nesătul ca o văduvă tânără, ce-i vlăguiește cu tot felul de spovedanii chiar și pe călugării cei mai viguroși care umblă-n picioarele goale, întotdeauna este nevoie de multe butoaie de pulbere, de aceea trebuie preparată cât mai simplu cu putință, altminteri este prea scumpă.

În timp ce vorbea, meșterul a fărâmițat pulberea în grăunțe fine și le-a arătat ucenicilor cum să le treacă prin ciur, cele mai fine urmând să fie folosite pentru arme cu bătaie scurtă. Apoi a poruncit să fie întinsă pulberea la uscat pe suporți din lemn înclinați, expuși la soare și feriți de vânt. Tuturor lucrătorilor le-a interzis să poarte obiecte metalice în timpul lucrului, iar în picioare altceva decât încălțări din piele acoperite cu blană sau din scoarță de copac. Dar când a poruncit ucenicilor să dea jos de la gât iconițele, ei au protestat spunând că, de le vor lepăda, niciun sfânt nu-i va mai ocroti, ceea ce nu este prea just, fiindcă munca aceasta este destul de periculoasă. Meșterul se așteptase la asta, de aceea a dat fiecăruia câte o micuță statuetă turnată din plumb a Sfintei Barbara, spunându-le să le pună în pungile lor de piele, pe care să le atârne de gât. Le-a mai spus că vor trebui să plătească pentru statuetă jumătate din câștigul primei luni și i-a asigurat că în toamnă, când se va isprăvi lucrul, dacă nu vor mai voi să o parte, o vor putea restitui, primindu-și înapoi banii cu care au cumpărat-o. Și le-a mai spus:

— După cum știți, deși cred că-n general nu știți nimic, fiindcă sunteți niște tăntălăi fără carte, Sfânta Barbara îi păzește pe oameni de trăsnete și de fulgere, de aceea în toate timpurile ea a fost protectoarea tunarilor și lucrătorilor care prepară pulberea de tun. Dacă nu credeți, intrați în catedrală și vă veți convinge că pe arcada din partea de nord a bolții este pictată în culori clare imaginea preafericitei Sfânta Barbara. Statuetele acestea din plumb au fost binecuvântate de unul dintre cei mai evlavioși și mai îndemânatici sculptori și au fost trecute prin apă sfințită. În plus, eu însumi le-am sporit puterea cu vorbe magice, pe care le cunosc de la excelentul maestru care m-a învățat arta prelucrării armelor de foc, Magnus von Schwarzkunst. Era un diavol de bărbat și un magician puternic, dar până la urmă, nefiindu-le pe plac, blestemații de la putere l-au trimis direct în paradis prin țeava celui mai mare tun pe care el însuși îl construise, după ce fusese mai întâi ademenit cu vorbe înșelătoare de un neghiob de comandant ca să intre acolo. Vorba-i vorbă, așa că aceste statuete, pe care vi le ofer la un preț de nimic, vă vor face mai puternici decât oricare magician din Passau.

Până și cel mai sărac cu duhul dintre bărbații ce erau acolo s-a gândit că n-are nimic de pierdut, fiindcă, vădit, statuetele erau mult prețuite de meșterul Schwarzschwanz, din moment ce urma să le cumpere înapoi de la ei la toamnă. Din aceleași motive, când a venit toamna, fiecare a gândit c-ar fi neghiob de-ar înapoia statueta protectoare tocmai atunci când urmau să înceapă vremurile de restriște. Meșterul Schwarzschwanz nu și-a pierdut cumpătul din această cauză, dimpotrivă, le-a lăudat viclenia. Mai avea el destule statuete de astea; de fapt, le meșterea singur și-l costau mai nimic, fiindcă doar plumbul îl plătea și doi bani la catedrală ca să le sfințească.

În felul acesta s-a pornit fabricarea pulberii de tun în Turku și meșterul Schwarzschwanz a fost mulțumit de ucenicii lui, fiindcă erau bărbați care lucrau încet, fără să se agite fără folos și nici nu aveau teamă de nimic. După cum spunea el, încetineala și calmul sunt cele mai de apreciat calități în această meserie periculoasă și regreta că el însuși nu are aceste calități, ci, dimpotrivă, îi clocotește sângele atât de tare, că uneori se expune prostește unor riscuri pe care ar putea să le evite.

— Ucenicii aceștia finlandezi, își întărea el spusele, n-au preparat în viața lor pulbere de tun, dar după ce-au învățat meseria, se dovedesc a fi cei mai grozavi lucrători pe care i-am văzut eu până acum.

Odată, oarecum cu timiditate, m-am încumetat să-l întreb de ce înjură și blestemă atât de des, și nu doar în limba germană, ci și în italiană și spaniolă, chiar și când explică ceva nu prea complicat. Meșterul s-a uitat la mine ca la un idiot și a spus:

— Fii atent, Mikael Pelzfuss, tu ai nasul palid, fiindcă n-ai adulmecat încă fumul pulberii de tun! Blestemele și înjurăturile sunt jumătate din arta războiului, dar nu jumătatea mai puțin importantă. Iar cele pe care eu le folosesc sunt nevinovate ca scâncetele unui copil de țâță pe lângă înjurăturile grosolane ale marilor comandanți de război, să zicem un oarecare colonel von Sickingen sau Frundsberg, ale căror nume sunt de ajuns ca să stârnească uimire și groază tuturor ticăloșilor de tâlhari care-și vând pielea pe trei guldeni sub steagul lor. Un tunar de ispravă trebuie să știe cele cincizeci de comenzi până și-n somn, și nici arcașii n-o duc mai bine. Oare crezi că toate comenzile la care trebuie să se supună intră-n capul soldatului așa, din senin? Nicidecum, băiete! Este o nesfârșită serie de blesteme, înjurături, lacrimi și frumoase scrâșnete de măsele, care însuflețesc instruirea. Cu cât sunt mai înspăimântătoare

înjurăturile unui comandant, cu atât mai mult este el respectat, iar un colonel de război mugește cu atâta putere numele lui Iisus și al Sfintei Fecioare, acoperind bubuiturile de tun, de se scapă până și turcii-n șalvari.

De la meșterul Schwarzschwanz am învățat multe lucruri folositoare, chiar dacă nu i-am împărtășit entuziasmul pe care-l manifesta când povestea despre viața soldaților. Când se apuca de băut bere, nu mai putea să se oprească din povestit, și, slavă Domnului, avea ce povesti, fiindcă viața de soldat este plină de cruzime, oboseală și neliniște. Oricare soldat nu se îndoiește că va duce lipsă de lovituri și de înjurături în timpul instrucției sau de răni în timpul războiului, dar trăiește într-o continuă nesiguranță în ceea ce privește solda. După fiecare război, soldații care au scăpat cu viață se îmbolnăvesc de friguri sau de boala franceză, și sunt mai mulți cei care mor sau rămân nenorociți din cauza acestor boli decât cei căzuți în războiul propriu-zis. Am păstrat în memorie toate aceste lucruri pentru a ști de ce să mă feresc și i-am ascultat umil învățăturile despre țările străine prin care a umblat. De la el am auzit pentru prima oară despre epistola italianului Amerigo Vespucci, în care povestea că dincolo de ocean a descoperit noi continente. Meșterul Schwarzschwanz mi-a povestit, de asemenea, că printre erudiți există bărbați care afirmă că Pământul este rotund și că dacă pornești cu o corabie din n-are importanță ce loc din lume navigând în același sens, până la urmă ajungi din nou în locul de unde ai plecat.

— Dar, a spus cu un aer înțelept meșterul Schwarzschwanz, astfel de învățături sunt de neînțeles pentru un om cu judecată, care riscă să i se întoarcă mintea pe dos dacă le ia în seamă. De aceea, este mai bine dacă nu te mai gândești deloc la așa ceva și ești mulțumit că ai pământul sub picioare și cerul albastru al lui Dumnezeu deasupra capului, te bucuri de mâncare, de băutură, de

cântece, de lupte și de dragoste cât ești încă în putere, fiindcă vei avea destulă vreme să te gândești la toate când nu vei mai fi în stare de nimic.

Într-o zi mi-am luat inima-n dinți și l-am întrebat pe maestrul Martinus care este părerea lui în privința teoriei despre forma rotundă a Pământului. El a afirmat că a auzit despre această teorie, dar crede că este un delir al minții unor erudiți atinși de boala franceză. În schimb, a recunoscut că se numără și el printre acei liberi cugetători, care nu mai cred nici în coloanele de la capătul pământului, nici în buricul pământului; întotdeauna a crezut că fluvii puternice au luat cu asalt aluatul pământului și l-au modelat.

— Pentru că trăim în vremuri mai luminate, a spus el, sunt multe invenții și idei care se nasc în gândirea oamenilor. Un om înțelept nu vede nimic rău în ceea ce este nou, atâta timp cât nu este în contradicție cu învățătura Bisericii. În făptuirea acestor lucruri, pe care învățătura Bisericii nu le numește neapărat rele, oamenii înșiși pot deosebi unde trebuie să se oprească mai înainte ca mintea să li se încețoșeze de oboseală și să se depărteze ei de la calea dreaptă, fiindcă Aristotel și Patriarhii Bisericii au spus deja totul despre lucrurile pe care oamenii trebuie să le știe. De aceea este mai ușor și mai simplu să ne limităm gândirea doar la ceea ce au explicat ei, și să considerăm că ceea ce depășește pragul la care au ajuns este doar un joc nevinovat al minții, fiindcă, altfel, niște oameni răuvoitori, pretențioși și incompetenți pot aluneca pe căi greșite.

Și a continuat:

— Sunt, de pildă, oameni erudiți care învață limba greacă sau limba ebraică și plătesc bani mulți pentru manuscrise ale scriitorilor și filosofilor păgâni ai Greciei și Romei, pe care apoi le tipăresc.

Iar mai ales în Italia sunt oameni care prăpădesc averi ca să găsească în pământ statui păgâne de zei neadevărați, pe care îi pun la loc de cinste în grădinile lor și în saloanele de sărbătoare. Se spune chiar că și Sfântul Patriarh al Romei precum și cardinalii obișnuiesc să-și împodobească saloanele cu astfel de statui păgâne, deși eu nu cred, și, poate că nici n-aș fi știut nimic, dacă eruditul doctor Hemming Gadh, care a trăit douăzeci de ani la Roma, nu ar fi vorbit despre aceste lucruri neobișnuite când avea capul plin de băutură. Dar povestea lui e cunoscută și mulți pot confirma că acest bărbat, care era un ecleziarh evlavios, a devenit un mare bețiv la Roma, ducând o viață atât de scandaloasă, că însuși arhiepiscopul l-a mustrat. Să-ți amintești, Mikael, m-a sfătuit el, că omul poate fi ispitit de diavol oriunde ar fi. Omul nu poate fi în siguranță nici în orașul sfânt, fiindcă s-ar părea că diavolul și-a ales chiar acest oraș ca loc de reședință, și nu-i de mirare, fiindcă diavolul socotește că o victorie este cu atât mai mare cu cât omul pe care-l duce-n ispită are sufletul mai curat.

Am înțeles prea bine acest sfat, fiindcă diavolul mă ispitise deja, chiar în catedrală, și mă îndemnase să scuip pe mitra arhiepiscopului. Dar după cum mă asigurase părintele Petru, la o astfel de ispitire nu aș fi putut să mă împotrivesc, fiindcă pe atunci eram un băiat mult prea mic pentru a avea o credință atât de puternică, încât să-l gonesc pe diavol.

Nu mai eram eu mic, eram de-acum un tânăr puternic și câștigam destul de bine ca scrib al meșterului Schwarzschwanz. În compania lui învățasem să beau bere, purtam la cingătoare un pumnal strălucitor ca argintul și eram îmbrăcat cu pantaloni saxoni pe care era brodată cu ață galbenă și roșie vârsta mea. Învățasem să călăresc bine, îmi notasem atent toate explicațiile meșterului și cred că eram destul de inițiat în prepararea pulberii de tun.

După uscare, pulberea de tun a fost încercată. Artileriștii garnizoanei i-au apreciat granulația perfectă, apoi, în prezența comandantului fortăreței, au urmat tragerile, iar bunul meu meșter i-a demonstrat comandantului că, pentru scufundarea unei bărci, este nevoie doar de trei lovituri de tun. De fapt, a tras într-o țintă asemănătoare de pe mal, aflată la aceeași depărtare de tun ca și barca de pe râu, fiindcă proiectilele erau prea scumpe pentru a nu fi recuperate după tragere. Singurul incident a fost când noi am tras cu bombarda. Unul dintre proiectilele de piatră, gros cât fundul unui butoi, s-a izbit de un bolovan mare și, cu toate că era protejat cu cercuri de fier, s-a spart în bucăți.

— În alte părți, a spus în bătaie de joc meșterul Schwarzschwanz, proiectilele de piatră zac printre vechiturile din pivniță sau folosesc drept greutăți pe butoaiele cu pește afumat. Doar țările înapoiate mai folosesc încă proiectile din piatră. Adevăratele proiectile de tun, turnate din fontă, sunt perfect rotunde și netede, dar în același timp mai ușoare, mai eficiente și mai ieftine, și de aceeași mărime și greutate. Din păcate, eu nu cunosc arta turnării proiectilelor de fontă, fiindcă cei care o cunosc îi păzesc cu strășnicie secretele, așa că vom continua să fabricăm proiectile din fier forjat. Cât despre bombarde, vina o poartă doar cavernele din piatra proiectilelor. Pe lângă zborul neprecis, proiectilele din piatră au o capacitate mică de străpungere a zidurilor și nici corăbii nu prea pot fi scufundate cu ele.

După ce a ascultat liniștit explicațiile saxonului, comandantul garnizoanei a spus indignat:

— Dacă proiectilele de piatră au fost bune pentru părinții noștri și pentru părinții părinților noștri, la fel de bune pot fi și pentru noi, iar dacă servanții bombardelor vor mânca pe săturate napi și pește ca să le lanseze cu putere, vă asigur că vor zbura cum se cuvine. Aceasta-i o țară săracă, și în

afară de fier alt metal nu se găsește, nu-ncape așadar îndoială că voia lui Dumnezeu a fost să se compenseze lipsa altor metale prin abundența pietrelor.

După ce a plecat comandantul garnizoanei, meșterul Schwarzschwanz a dat cu bereta de pământ, a călcat-o cu furie-n picioare și a înjurat atât de aprig, că până și cei mai bătrâni tunari au zâmbit melancolic și au spus că de-așa mândrețe de-njurături nu s-au mai bucurat din vremea lui Posse. Doi dintre ei, care fuseseră tunari în Vyborg când în fortăreață era comandant Knut Posse, s-au jurat că l-au văzut cu ochii lor pe cumplitul comandant amestecând bolboroselile vrăjite din cazanul Satanei.

— Pe sângele lui Hristos, Mikael! mi s-a adresat mie meșterul după ce s-a liniștit. Asta-nseamnă că domnul comandant pretinde acum de la mine, contrar învoielilor, să-i fac tunuri din fier, sau, mai bine zis, cei de la putere n-au para chioară să cumpere cupru și cositor. Bine, dar o astfel de țară, unde cei de la putere afirmă că nu au bani pentru tunuri, când în clopotnițele fiecărei biserici se bălăngănesc clopote de bronz și dulapurile burghezilor sunt pline cu vase de cositor, este sortită pieirii.

Artileriștii au început să-și facă semne unul altuia și până la urmă toți au spus că tunurile din fier sunt mai periculoase pentru cei care le mânuiesc decât pentru dușmani, dar după ce s-au încumetat să facă ei astfel de comentarii, meșterul Schwarzschwanz, care era de felul lui un om prudent, și-a dat seama că l-a luat gura pe dinainte și, tremurând de furie, mi-a spus că trebuie să plecăm. Ajuns în curtea fortăreței, s-a trântit pe spinarea calului, dar până în oraș a călărit fără grabă, spunând că și-așa bietul animal este destul de nefericit că trebuie să-și suporte propria greutate, iar eu am mers la pas pe lângă cal.

După ce am ajuns noi la casa lui din oraș, meșterul a spus că de-acum înainte va trebui să se înfrunte cu greutăți și mai mari decât până atunci, fiindcă, după experiența lui, un tun de bronz este vizibil mai bun decât zece tunuri de fier, iar un tun de fier prelucrat prin turnare este mai fățarnic decât un cal care trebuie să sară peste un obstacol, niciodată neputându-se ști dinainte când îi va arunca în aer pe artileriști. Cât despre tunurile din fier forjat, este drept că sunt ceva mai puțin periculoase decât cele turnate, dar prelucrarea lor durează mult și sunt atât de grele, că-i o adevărată pedeapsă să le cari când pleci la război. Și a mai spus:

— Doar nătărăii și nebunii toarnă tunuri din fier, și-apoi, un tunar care se respectă nu dă doi bani pe-așa ceva. Iar acum, vreau-nu vreau, trebuie să le fac tunuri din ce metale vor ei, fiindcă acest comandant al fortăreței, care nu mi-a plătit până acum niciun ban, abia așteaptă să stric eu legământul, ca să nu mă mai plătească niciodată. Dar tunuri turnate din fier eu n-am să fac, *pro primo*, pentru că nu cunosc această artă a turnării fierului, *pro secundo*, pentru că nu vreau să mă simt vinovat de moartea nimănui, iar de cele mai multe ori tunurile turnate din fier sar în aer și-i omoară pe tunari.

I-am amintit că în Finlanda sunt mulți fierari buni, pe care i-ar putea învăța arta forjării tunurilor. Scărpinându-și grumazul, meșterul a spus că, e drept, a văzut de multe ori cum se forjează fierul pentru tunuri, dar nu crede c-ar fi în stare să le explice altora. Era foarte neliniștit meșterul Schwarzschwanz, dar, după ce a golit două halbe de bere, a prins curaj și a început să-și facă planuri pentru închirierea unei forje, cumpărarea fierului și căutarea de fierari pricepuți prin satele de pe lângă Turku. L-am întrebat de ce nu s-ar mulțumi doar cu unul pe care să-l învețe, ca apoi acesta să-i instruiască pe alții, mai cu

seamă că fierarii erau la mare cinste și bine plătiți. Cum ar fi putut el să-i plătească pe mai mulți, dacă de la fortăreață nu primise încă niciun ban? Meșterul mi-a aprobat vorbele și chiar mi-a mulțumit.

— Adevărul este că Dumnezeu a făcut lumea doar într-o singură zi, a rostit el. Eu am o iarnă lungă la dispoziție și, cine știe, poate că voi reuși să forjez tunuri bune și ieftine din fier. Din fericire, domnii de la fortăreață nu sunt prea exigenți în privința proiectilelor, așa că nu sunt ei chiar nebuni pe de-a-ntregul. Iar în forjerie este întotdeauna cald, asta-i bine, fiindcă am înțeles că prin ținuturile astea ale nordului este tare frig și întuneric iarna și, să spun drept, am cam fost înspăimântat de poveștile pe care le-am auzit despre nămeții uriași de zăpadă și gerurile îngrozitoare ale iernii. Mi s-a mai spus că, atunci când te ușurezi, apa care țâșnește din tine îngheață de îndată în formă de arc de cerc și că, pentru a nu te îneca în troienele de zăpadă, trebuie să umbli pe tăvi de lemn lipite de tălpile încălțărilor.

L-am liniștit asigurându-l că-n Turku nu va avea ocazia să vadă arcurile de cerc din gheață la care se așteaptă, cât despre schiuri, n-are de ce să se teamă, fiindcă după ce ninge, zăpada este dată de-o parte și de alta a drumurilor, iar pe pârtiile netede se poate merge ușor cu săniile sau pe schiuri. Am făcut rost de niște schiuri și i-am explicat cum trebuie să le folosească iarna, când este zăpadă. Berea începuse deja să-și croiască drum spre capul meșterului, așa că, făcându-și el curaj și cu niște rachiu din acela pe care-ar fi trebuit să-l amestece în pulberea de tun, și-a legat schiurile de picioare și a început să schieze pe podeaua atelierului. Până la urmă, nemaipomenit de încântat de această nouă îndeletnicire, a ieșit în curte și a continuat schiatul pe iarbă cântând și chiuind, dar nu am încercat să-l împiedic, deși mi-a fost teamă că reputația lui urma să aibă de suferit de pe urma acestei isprăvi.

Oamenii care treceau pe stradă îl priveau uimiți și-și făceau semnul crucii văzându-l cum alunecă pe schiuri în miezul verii, iar pe unii îi lua cu frig pe șira spinării și se aplecau să încerce pământul, pentru a se convinge că, într-adevăr, nu ninsese. La drept vorbind, meșterului nu i s-a tras niciun rău de pe urma acestei isprăvi, dimpotrivă, i s-a dus faima în tot orașul că ar fi cel mai mare meșter de tunuri. Au fost unii care-au împrăștiat zvonul că l-ar fi văzut cu ochii lor când a conjurat cerul să trimită zăpadă în curtea lui, pentru a putea isprăvi de preparat pulberea de tun, iar din cer a căzut atât de multă zăpadă, că până la urmă, neavând încotro, a trebuit să umble cu schiurile.

9

Am povestit atât de mult despre toate astea, fiindcă sunt legate de o întâmplare care avea să-mi influențeze tot cursul vieții. Pe când meșterul Schwarzschwanz își instala forjeria, sfârșindu-mi-se vacanța, a trebuit să mă întorc la școală, dar nu mai aveam același zel ca înainte, fiindcă mă obișnuisem să fiu liber, iar dialectica prinsese între timp iz de mucegai. Maestrul Martinus, judecând că sunt destul de avansat, mi-a acordat o atare încredere, încât am devenit ajutorul lui și am început să le predau noilor elevi ai școlii catedralei noțiunile elementare ale gramaticii latine. Ca orice maestru, el lăsa partea de uzură a lecțiilor în seama mea, mulțumindu-se cu șlefuirile care se impuneau. Venea doar dimineața, la prânz și seara, când distribuia cu nepărtinire pedepse corporale elevilor de toate vârstele.

Am încercat să-i consolez, spunându-le că și eu, la vremea mea, tot prin aceleași cumplite încercări trecusem și le-am explicat că sauna fierbinte a științei, care le arde pielea în adevăratul sens al cuvântului, urmează să-i recompenseze cu cunoștințe și cu funcții pe măsura cunoștințelor. Și

i-am sfătuit să folosească untura de urs, care face pielea mai rezistentă și micșorează durerile. Cu toate acestea, până ce nu au învățat să înjure cumsecade în latinește, au avut întotdeauna un aer trist. În această privință, noi, frații lor mai bătrâni, i-am instruit perfect, fiindcă ne aminteam prea bine cât de folositoare și mângâietoare fuseseră pentru fundurile noastre tăbăcite înjurăturile corect articulate. În școală, nici înjurăturile nu puteau fi rostite decât în latină, chiar dacă maestrul Martinus susținea că învățarea lor nu este obligatorie.

Maestrul Martinus mi-a dat de înțeles că n-are rost să studiez *Breviarium*, fiindcă tot nu voi putea ajunge niciodată preot din cauză că eram născut în afara unei căsătorii legitime. Eram așadar ajutorul lui neplătit și peste măsură de amărât că niciodată nu-mi voi putea schimba nădragii prost croiți pe toga cenușie de *scholarius.* Și cum, de obicei, fructul oprit este cel mai râvnit, nu-mi puteam imagina că ar exista o mai mare fericire decât aceea de a fi admis în rândul preoților Sfintei Biserici.

Într-o zi, de Sfântul Mihail, în timp ce mergeam eu pe stradă abătut și absorbit în gânduri, am tresărit auzind un muget sălbatic și țipete de groază. Totodată, am văzut oameni care alergau îngroziți pe lângă mine, iar până să mă dumeresc despre ce este vorba, am fost trântit la pământ. Abia am avut timp să mă ridic, că s-a abătut fulgerător asupra mea un taur care m-a luat în coarne și m-a azvârlit în aer. După ce am căzut pe pământ, am văzut o fâșie din cămașa mea fluturând pe unul din coarnele animalului; de gât îi spânzura frânghia cu care fusese legat, iar banda de la ochi, care, de obicei, îl împiedica să vadă, era deșirată. Gâfâia, mugea și răscolea praful cu picioarele, pregătindu-se pentru un nou atac. Am crezut că mi-a sosit clipa morții, și, fiind împietrit de groază, nu mi-am simțit nici durerile, nici nu am putut articula o rugăciune pentru a-mi salva

sufletul înainte de moarte. Dar nu a fost să mor, fiindcă a apărut deodată un țăran zdravăn, care a apucat liniștit animalul de coarne, apoi, opintindu-se, l-a trântit la pământ. Zbătându-se să scape și lovind din picioare, taurul mugea și mai aprig decât înainte, iar salvatorul meu, ținându-l apăsat de coarne, s-a întors spre mine și m-a întrebat:

— Ești rănit?

Abia atunci am simțit o durere cumplită, tot trupul a început să-mi tremure și am murmurat o rugăciune de mulțumire pentru cel care-mi salvase viața. Se strânsese în jurul nostru o mulțime de bărbați, și ei au legat picioarele taurului și i-au acoperit din nou ochii. Stăpânul animalului i-a asigurat pe toți că taurul lui era un animal blând și ascultător, care probabil n-ar fi reacționat atât de violent, dacă nu l-aș fi provocat eu. Spre bucuria mea, mulțimea a hotărât să ducă animalul la tăiere, așa că stăpânul lui, întrerupându-și explicațiile prostești, a început să se văicărească, spunând că de-ar fi știut că Turku este un oraș posedat de demoni, niciodată nu și-ar fi adus el aici așa frumusețe de taur. Dar aceste vorbe nu au fost pe placul unui consilier al primăriei ce se întâmplase să fie în mulțime, așa că imediat au apărut gărzile care l-au arestat și l-au dus la primărie pentru a da socoteală pentru tulburarea ordinii orașului și pentru vorbele rele.

Mi-am întors ochii spre salvatorul meu și l-am privit cu atenție, fiindcă îi datoram viața. Era cu un cap mai înalt decât mine și avea niște ochi cenușii ce păreau adormiți. După încălțările din scoarță de copac pe care le purta în picioare, tolba tot din scoarță de copac și veșmintele ponosite, se vedea că este un băiat sărac.

— Ești un bărbat foarte puternic, i-am spus eu. Cu mâinile goale ai reușit să apuci un taur de coarne și să-l îngenunchezi. Îți sunt dator, fiindcă mi-ai salvat viața.

— Dar n-a fost nimic deosebit, a spus el vizibil stânjenit.

Am observat că-mi curge sânge din coaste, am simțit înțepături aprige în piept și am amețit, de aceea a trebuit să mă sprijin de zid, ca să nu cad din picioare. L-am întrebat:

— Încotro mergi?

— Unde m-o duce vântul, mi-a răspuns el, ca și cum întrebarea mea ar fi fost fără rost.

Nu m-a descurajat răspunsul lui și l-am rugat să mă ajute să ajung acasă, fiindcă mi se înmuiaseră genunchii și nu mai aveam putere să merg de unul singur.

Pe drum mi-am amintit că atunci când eram întins pe pământ, amenințat să fiu omorât de taurul furios, mă gândisem să ofer bisericii tot ce voi câștiga, numai să rămân în viață. Mulțumită ajutorului neașteptat, nu am mai avut timp să închei acel legământ, de aceea m-am simțit fericit că nu le datorez nimic sfinților, ci doar acestui om puternic care m-a salvat. Mergând clătinat spre casă, sprijinit de el și urmat de câțiva oameni speriați, care mă compătimeau, m-am gândit c-aș putea să-i dăruiesc pumnalul meu cu mâner de argint și bănuții de argint economisiți din vară, dar când am ajuns acasă la doamna Pirjo m-am dovedit a fi mai avar decât credeam și am găsit de cuviință să nu fiu atât de risipitor, chibzuind că trei öre de argint erau de ajuns pentru a-l răsplăti pe acest băiat, care, mai mult ca sigur, n-a ținut niciodată un ban de argint în mână.

Când m-a văzut cum am ajuns acasă și a auzit ce s-a întâmplat, doamna Pirjo a început să plângă amarnic.

— Asta-i numai din cauză că te-am dat la saxonul ăla cu chip tuciuriu să-nveți cum se face pulberea de tun! a spus ea pe un ton acuzator, deși meșterul Schwarzschwanz nu avea nicio legătură cu ceea ce mi se întâmplase.

După aceea m-a dezbrăcat ca pe un copil mic și a început grăbită să mă ungă peste tot, până ce a reușit să se convingă că nu am decât două coaste rupte. M-am convins și eu de asta când a apăsat pe locurile zdrobite și am simțit o durere cumplită. Apoi mi-a spus să scuip. Când a văzut că nu am scuipat sânge, a răsuflat ușurată și a promis că va aprinde lumânări de mulțumire pentru Sfinții Mihail și Nicolae, iar la cererea mea chiar și pentru Sfânta Barbara, fiindcă era evident că Sfânta Barbara mă proteja în continuare. M-a înfășat și înfășurat atât de strâns, că abia mai puteam răsufla, apoi m-a pus în patul ei și m-a acoperit cu o pătură. În tot acest timp băiatul de la țară a stat în pragul ușii și, după ce a cotrobăit prin tolba lui, a scos de acolo pâine uscată și o bucată de carne afumată de oaie și a început să mănânce. Câțiva copii, care veniseră după noi, îl priveau fascinați scobindu-se-n nas și scărpinându-și picioarele, așa că, la un moment dat, nemaisuportând să-i vadă, doamna Pirjo i-a gonit pe toți din curte și l-a chemat pe salvatorul meu în casă. Apoi l-a întrebat:

— Cum te cheamă? Care-i numele tatălui tău? De unde ești? Cu ce te ocupi? Încotro mergi? Cum se face de-ai apărut la momentul potrivit ca să-l salvezi pe Mikael?

Copleșit de mulțimea întrebărilor, tânărul a început să se scarpine în urechi și a întrebat nedumerit:

— Ce?

Am înțeles că era un băiat cu o gândire mai înceată. După ce a depășit momentul confuz de la început, a explicat destul de clar că numele lui este Antti Kallenpoika[12] și că a venit în oraș să lucreze ca ucenic la un fierar. Din satul Laitila, unde trăise dintotdeauna, fusese nevoit să plece fiindcă, fără să vrea, spărsese nicovala din fierăria unde lucra, iar stăpânul îl alungase.

— Cum de-ai reușit să spargi o nicovală? l-am întrebat eu mirat.

M-a privit sincer cu ochii lui cenușii și a povestit:

— Fierarul mi-a pus barosul în mână și mi-a poruncit să lovesc. Am lovit, dar fierarul mi-a spus să lovesc mai puternic. Am lovit mai puternic, el a vrut să lovesc și mai puternic, și mai puternic, și mai puternic, așa c-am luat până la urmă barosul cel mai mare și am lovit atât de tare că s-a spart cornul nicovalei.

L-a privit uimită doamna Pirjo și a spus:

— Casa asta a mea s-a cam lăsat într-o parte, de aceea, când spăl podeaua, apa se strânge-n colțul de-acolo, de-a început să putrezească peretele de lemn. M-am gândit de multe ori c-ar trebui făcut ceva, dar nu m-am învrednicit încă să caut niște bărbați puternici care să ridice de colțul acela. Ce-ar fi dacă m-ai ajuta și-ai ridica puțin casa, ca să pun niște pietre sub colțul care s-a lăsat?

— Cu plăcere, a rostit Antti generos.

Au ieșit amândoi și nu după multă vreme am auzit o trosnitură puternică, patul a început să se zgâlțâie sub mine ca și cum aș fi fost într-o barcă pe mare în timp de furtună, iar doamna Pirjo a țipat îngrozită:

— Dar nu-mi dărâma casa, sălbaticule! Gata, ajunge!

După aceea au intrat din nou în casă, iar Antti respira normal.

Doamna Pirjo și-a sprijinit bărbia în mâini, l-a privit îndelung, apoi l-a întrebat:

— Oare ești în toate mințile, băiete?

Antti a chibzuit mult până să dea un răspuns.

— Poate că sunt mai încet la minte decât alții, a spus el, privind-o umil pe doamna Pirjo, dar niciodată nu am făcut rău intenționat. Bineînțeles că nu am vrut să dărâm casa, dar după ce am ridicat-o, aș fi putut s-o dărâm, fiindcă nu știu cum să-mi înfrânez puterea. Ăsta-i necazul meu, de

aceea m-au alungat ai mei de-acasă, de aceea am fost alungat și de la forjă.

L-am îndemnat să povestească despre casa lui, iar el a spus:

— M-am născut și am trăit într-o casă săracă, iar în afară de copii, mama mea și tatăl meu altă bogăție n-au avut, fiindcă Dumnezeu i-a binecuvântat în fiecare an cu câte un copil, uneori chiar cu doi. Erau optsprezece guri de hrănit și nu sunt sigur dacă mama știe cum îi cheamă pe toți copiii, fiindcă memoria i-a slăbit pe măsură ce-au început să-i cadă dinții. Fiind eu atât de puternic, făceam toate treburile grele, puteam să trag și căruța, dar cum eram prea inimos și nu mă mai puteam opri când începeam ceva, se întâmpla deseori să se strice tot ceea ce trecea prin mâna mea, iar tata, care se săturase să tot repare ce se strica, și-a dat seama până la urmă că un cal l-ar costa mult mai ieftin. Este drept că eu făceam mult mai multă muncă decât un cal, dar și de mâncat trebuia să mănânc mult după atâta efort, iar într-o casă săracă nu-i niciodată destulă mâncare, chiar dacă pâinea care se cocea la noi în casă era juma-juma făină și rumeguș din coajă de pin.

S-a întristat deodată, și-a șters lacrimile din colțul ochilor și a spus mai departe:

— Nu înțeleg de ce am fost eu blestemat să mi se dea mai multă putere decât aveam nevoie într-un sat atât de mic. Și tata și mama sunt firavi, iar eu pot să ridic zece frați pe o creangă groasă, bineînțeles, dacă rezistă creanga. Bunicul meu era un bărbat voinic și nu umbla niciodată cu securea după el prin pădure, fiindcă obișnuia să se ia la trântă dreaptă cu urșii, dar, până la urmă, și-a dat sufletul în brațele unui urs. Tata gândea să mă fac soldat, dar meseria asta nu-mi place, fiindcă mie îmi este frică de încăierări, de certuri și de vorbe spurcate. La despărțire, mama mi-a pus în traistă o bucată de pâine și mi-a șoptit la ureche să învăț meseria de fierar. Așa voi face, dar tare mi-e teamă

de nenorocirile care mi s-ar putea întâmpla într-un oraș atât de mare, fiindcă eu nu prea am noroc. Oare-am s-ajung să mănânc și eu odată pe săturate?

Năpădit de tristețe, cât era el de mare, Antti a început să plângă și, bâlbâindu-se, a povestit în continuare despre plecarea lui de acasă:

— Mi-a fost atât de greu să părăsesc locurile cunoscute și înainte de a-mi începe călătoria am privit mult timp casa în care am trăit, până ce am prins curaj să plec din sat pe cărarea corbilor. Nici nu am intrat bine în pădure, că în calea mea a apărut un urs, care s-a ridicat pe labele din spate și m-a provocat să-mi măsor puterile cu el. Mi-a fost teamă la început, dar amintindu-mi că de-acuma sunt singur pe lume, mi-am spus că nu-i nicio pagubă de voi muri în brațele ursului, că și-așa cu altceva nu-i pot fi de folos familiei mele, doar că-i pot spori necazurile. Mi-am zis atunci să lupt cinstit cu ursul, numai că, pe neașteptate, el mi-a tras o lovitură atât de puternică în obraz, încât am căzut la pământ și am simțit în cap o sumedenie de înțepături, ca și cum acolo ar fi fost un cuib de viespi. Încă mai am pe față zgârieturi de la ghearele ursului. Deși sunt un om liniștit din fire, m-a supărat așa de tare ursul ăla, că i-am apucat o labă și i-am răsucit-o cu putere, de-a început să geamă de durere și, smulgându-se din mâinile mele, a luat-o la goană pe cărare, mormăind. Am mers după el zbierând și mai tare decât mormăia el, până când, ca să scape de mine, ursul s-a cățărat într-un copac. Am scuturat tare copacul, ursul a căzut, iar eu i-am sfărâmat țeasta cu o piatră. Am ajuns în sat cu pielea ursului în spinare și am intrat ucenic la fierar, dar după puțin timp am fost alungat de acolo, iar acum iată-mă aici, bietul de mine!

După ce a terminat de povestit, și-a șters cu dosul palmei lacrimile de pe față, iar doamna Pirjo l-a întrebat:

— Oare nu-mi vinzi gogoși, Antti Kallenpoika?

Dar el s-a uitat la noi cu ochii măriți de mirare și a spus:

— Dar de ce-aș minți pentru așa o nimica toată? De altfel, ursul ăsta era voinic, așa că i-am tăiat ștromoiagul și l-am luat cu mine, fiindcă am auzit că-n oraș sunt bărbați bogați și vrăjitoare care plătesc cumsecade pentru astfel de lucruri bune pentru tot felul de descântece.

Spunând asta, a scos din tolba lui din scoarță de copac tăria ursului și ne-a arătat-o. Cum nu mai văzusem niciodată până atunci așa ceva, s-a deșteptat în mine o dorință aprigă să am acel lucru, dar doamna Pirjo mi-a luat-o înainte și punând stăpânire pe obiectul cu pricina, i-a spus lui Antti:

— Îți plătesc cât vrei tu. Chestia asta este nemaipomenit de bună pentru prepararea elixirului de dragoste; nu poți ști niciodată dinainte când e nevoie de-așa ceva, dar nu strică să-l ai.

— Eu v-o dăruiesc, nobilă doamnă, i-a spus Antti. În schimb, aș vrea să mă sfătuiți ce să fac, fiindcă în situația grea în care mă aflu, nimic nu-mi poate fi mai de folos decât un sfat bun.

Dar doamna Pirjo s-a împotrivit și a spus:

— Să mă ferească Sfânta Fecioară și toți sfinții de ispită! Nu vreau să profit de naivitatea ta. Dimpotrivă, atât eu, cât și Mikael îți suntem recunoscători și datori fiindcă l-ai salvat pe Mikael de taurul sălbăticit și înțeleg că însuși Sfântul Nicolae te-a trimis pe tine acolo la momentul potrivit și că tot el a voit ca destinele voastre să se unească. Eu sunt doar o femeie slabă, dar în pieptul meu bate o inimă, de aceea vei rămâne în casa mea, unde este un loc și pentru tine să te culci, iar eu îți voi cumpăra veșminte, îți voi da să mănânci și voi căuta să-ți găsesc un rost în viață, în așa fel încât Mikael să te ajute pe tine și tu să-l ajuți pe Mikael.

— Nici nu trebuie căutat prea mult, am spus eu. Meșterul Coadă-neagră a angajat un făurar de

arme care are nevoie de un ajutor, și nu-i nimic dacă Antti nu cunoaște această meserie, fiindcă însuși făurarul o învață abia acum de la meșter.

Astfel a început destinul meu să se împletească cu destinul lui Antti. El a fost primit ca ajutor de făurar la forja de arme, iar când avea timp liber locuia în casa doamnei Pirjo. Când l-am cunoscut mai bine, am înțeles că nu era un băiat câtuși de puțin prost. Toată ființa lui participa la un joc ascuns, pe care-l învăluia prin vorbe serioase. Foamea și frigul, de care avusese parte pe drumurile străbătute mai înainte de a se încumeta să vină în oraș, îl învățaseră arta de a se arăta altora nătâng și naiv, fiindcă pribegise doi ani de zile de la un sat la altul, din fierărie în fierărie, iar dacă nu ne-a povestit despre asta în prima zi, a fost pentru că nu a vrut să credem că este un hoinar. De fapt, venise în oraș pentru a învăța ceva nou, fiindcă era deja un fierar bun. De forjat piesele armelor de foc nu avusese parte până atunci, fiindcă era o meserie încă necunoscută în Finlanda, așa că, fiindu-i foarte mult pe plac, era mulțumit de munca ce o făcea. De aceea credea și el, la fel ca doamna Pirjo, că doar Sfântul Nicolae l-a condus la mine, cât despre faptul că mi-a salvat viața, spunea că n-are niciun rost să mă simt lui dator, fiindcă pe el nu l-a costat niciun ban ca să mă scape de taur. Pentru locul de muncă pe care i-l găsisem, Antti îmi era la fel de recunoscător, cum îi eram eu că mă salvase de moarte.

10

Ceea ce am povestit mai înainte s-a petrecut în anul 1517. Cred că a fost ultimul an fericit pe care l-a cunoscut această lume și, în același timp, anul fericit al tinereții mele, chiar dacă atunci au germinat semințele care au otrăvit lumea și mi-au hotărât mie soarta. Primele prevestiri ale celor ce urmau să se întâmple mi-a fost dat să le aud în

timpul unei discuții pe care meșterul Laurentius și părintele Petru au avut-o în casa doamnei Pirjo.

Părintele Petru a spus:

— Suedia l-a îndepărtat pe binecuvântatul nostru arhiepiscop Gustav Trolle[13] de pe scaunul sfânt, așa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată în acest regat. Numai când mă gândesc, și sunt îngrozit de ce-o să spună sfântul patriarh de la Roma, când va afla despre această fărădelege.

— Ia nu-ți mai face tu atâtea griji! i-a spus meșterul călău Laurentius, frecându-și mulțumit mâinile. Sfântul patriarh o să afurisească regatul c-o bulă papală, copiii or să rămână nebotezați, muribunzii fără ultima împărtășanie, perechile tinere fără binecuvântare, iar bisericile vor fi închise. Astfel de lucruri s-au mai întâmplat chiar și pentru motive mai puțin demne de luat în seamă.

M-am băgat și eu în vorbă.

— Departe de mine gândul să părtinesc fapte nelegiuite, am spus, dar am auzit de la oameni de încredere că bunul nostru arhiepiscop era un zdravăn susținător al Uniunii[14], deci un dușman al regatului. Pentru mulți ani de acum încolo, pacea cu țarul a fost din nou întărită prin sărutul crucii, așa că n-are de cine altcineva să se teamă regatul suedez decât de Danemarca. Iar noi știm că pericolu-i aproape, că doar de aceea se prepară pulbere explozivă și se forjează tunuri. Eu însumi pot aduce mărturie că așa este, fiindcă toată vara, de la prima cântare a cocoșilor până la *vesper,* mi-am pus toată iscusința în valoare și am lucrat pentru armarea țării mele, chiar dacă pentru asta nimeni nu mi-a mulțumit.

— Răsplata și onoarea sunt doar deșertăciuni ale acestui pământ, a spus cu smerenie părintele Petru. La Judecata de Apoi, faptele fiecăruia vor fi cântărite și judecate. Dar gândiți-vă, din cauza unui tiran, blestemul sfântului patriarh va cădea peste întreaga țară. Iar cei mai loviți de această afurisenie vor fi chiar slujitorii bisericii, fiindcă,

lipsiți de răsplata ce li s-ar fi cuvenit pentru serviciile pe care le-ar fi putut aduce enoriașilor, vor cădea într-o tristă sărăcie. A nu se înțelege că mă sperii eu prea mult de toate astea, fiindcă din tinerețe, când am încheiat legământul de călugăr, am ales sărăcia. Câteodată, morile au fost bune și oamenii evlavioși, nu de alta, dar le era teamă pentru sufletele lor, însă banii s-au dus la fel de repede după cum au venit. Nu pentru mine mă neliniștesc eu, dar mi-e teamă că, de se vor interzice slujbele religioase și sacramentele, țăranii înstăriți, dintre care destul de mulți sunt avari și căpățânoși din fire, vor înceta să mai plătească zeciuiala pentru Biserică.

Și mai mulțumit decât înainte, meșterul Laurentius și-a frecat mâinile una de alta și a spus:

— Ai dreptate, iubite părinte Petru! Uite, fiind eu trecut prin ciur și prin dârmon, mă încumet să fac profeții și te asigur că acești oameni încăpățânați, despre care vorbeai, nu se vor mulțumi doar cu atât de puțin, ci vor începe cu insultele și cu vorbele spurcate de îndată ce vor vedea vreo sutană cernită, și vor arunca ei cu pietre și cu bălegar în toate preacuvioasele fețe de clerici. Nu mă îndoiesc că bărbați aprigi din Häme și Pohjanmaa[15] vor veni cu ciomegele și vor lovi pe apucate când într-un călugăr, când într-altul, fiecare trebușoară ca aceasta fiind o răzbunare, iar meșterul călău va avea și mai mult de lucru. Dar asta-i încă puțin pe lângă ce se va întâmpla în castele și în piețele publice, eu văd deja cu ochii sufletului cum se vor încovoia grumazurile nobililor sub gâdilătură de sabie. Pentru călău tot aia-i, că-i iutlandez, că-i islandez, sau, mă rog, domn de-al pământului nostru, important este să știe cât de brutal să lovească în grumaz, ca, după descăpățânare, să cadă capetele ca merele coapte în coș.

Atunci doamna Pirjo a spus că această discuție atât de puțin evlavioasă o înspăimântă și, după

părerea ei, chiar și o pace amărâtă este mai bună decât o ceartă exagerată. Părintele Petru a început să geamă și să se vaite. Și a spus el cu glas întristat:

— Oare nu am trecut prin destule încercări și nu am văzut destulă cruzime și dușmănie atât de la ruși cât și de la iutlandezi? Oare mai era nevoie să îndur la bătrânețe și această umilință, să se uite cu ură la mine oamenii neamului meu, să mă arate cu degetul și să arunce în mine cu căcăreze de țap? De așa ceva aș fi dorit să fiu cruțat acum, când pe mine nu mă mai supără părul, fiindcă bunul Dumnezeu m-a izbăvit de grija pieptănatului și m-a căpătuit cu chelie. Ehee, când eram eu bărbat tânăr, ce păr negru și creț aveam! Tot timpul trebuia să-l pieptăn, iar femeile mă priveau pierdute, abia de mă puteam împotrivi să nu sară pe mine și să cad în ispită, iar acuma, poftim, părul care mi-a mai rămas este sur, nasul s-a-ngroșat și înroșit, iar de-atâtea mătănii și istovire spirituală, trupul s-a lățit și umflat din toate părțile. În halul ăsta în care am ajuns, va trebui să alerg eu de la un căpătânos la altul, să cerșesc de la acești zgârciți care, în loc de pâine, dau cerșetorilor doar turtă amară din făină amestecată cu coajă mărunțită de copac.

Dar pe meșterul Laurentius nu l-au mișcat deloc vorbele părintelui.

— Plânsul și văicăreala nu ajută la nimic, preacucernice, a spus el. Când simte că vine furtuna, un bărbat înțelept știe ce are de făcut și, asumându-și riscul, decide în grabă dacă este de partea iutlandezilor sau a suedezilor, de partea Uniunii sau de partea lui Sten Sture, de partea arhiepiscopului sau împotriva lui. Treaba asta se numește politică și o artă mai mare decât politica chiar nu există, fiindcă, mai devreme sau mai târziu, că ești de o parte sau de cealaltă, tot dracul ăla-i. Aleagă-și fiecare după plac, n-are importanță, fiindcă tot îi va veni odată și-odată

fiecăruia clipa din urmă și fie i se va sparge lui pântecele cu sabia, fie va fi descăpățânat sau atârnat în ștreang. Dar eu le doresc cu ardoare tuturor prietenilor doar descăpățânarea și ștreangul și le promit că-i voi trimite cu măiestrie în lumea cealaltă. În lumea asta, doar călăul nu aparține nici unui grup de interese, fiindcă de el au nevoie atât iutlandezii, cât și suedezii, atât tribunalul ecleziastic, cât și cel laic, nu poate deci meșterul călău să se plângă pentru timpurile care vor veni.

Doamna Pirjo a așezat iarăși paharul de argint și halba de lemn de pe masă, apoi a spus:

— Încetează odată, meștere Laurentius, cu glumele astea înspăimântătoare! Oare nu vezi că Mikael este alb ca varul, iar lui Antti, în ciuda faptului că el înțelege toate cu o oarecare întârziere, i s-a ridicat părul de la ceafă de groază? Slavă Domnului, noi avem norocul că trăim aici, destul de departe de certurile și de intrigile nobililor de la curtea regatului. Trebuie doar să respectăm tot ceea ce hotărăsc regii sau regenții de la Stockholm. Pentru oamenii simpli este totuna dacă plătesc dări iutlandezilor sau suedezilor, important este să fie lăsați să-și vadă de treburile lor și să trăiască în pace. Avem norocul că trăim într-o țară săracă. Nu este nevoie să facem nimic, ci doar să așteptăm umili ca să vedem cine va învinge, pentru a ști de partea cui suntem. În ciuda tuturor nefericirilor care ne așteaptă, eu sunt totuși fericită că Mikael a ales pana de gâscă, nu sabia, fiindcă, după cum spune Biblia, cine va ridica sabia, de sabie va pieri.

Dar meșterul Laurentius a susținut cu încăpățânare că lumea s-a schimbat mult și a asigurat-o pe doamna Pirjo că, în vremea noastră, un călău profită mult mai mult de pe urma scârțâitului penei de gâscă decât de pe urma loviturilor de sabie sau a bubuiturilor de archebuză. Dar eu eram atât de tânăr și naiv, încât nu i-am înțeles vorbele. Apoi doamna Pirjo a adus

strachina mare plină cu terci cald, în care a lăsat să cadă o fărâmă de unt. Ne-am închinat și am cufundat mulțumiți lingurile în strachină. Categoric, atâta timp cât până și un om sărac mai putea mânca terci pe săturate, chiar cu o bucățică de unt pe deasupra, în lume nu era prea rău.

Dar, cu ultima corabie care a putut intra în Turku mai înainte ca marea să înghețe, din Germania au ajuns zvonuri ciudate despre neliniștea pe care un oarecare doctor Luther a stârnit-o printre călugări, după ce a afișat pe ușa bisericii principale din Wittenberg nouăzeci și cinci de teze împotriva vânzării de indulgențe, punând în același timp la îndoială îndreptățirea de a i se atribui vremelnicului sfânt patriarh al Romei calitatea de unic păstrător al cheilor paradisului. Pentru mine, aceste zvonuri despre tulburările din Germania au fost o dovadă în plus asupra caracterului neliniștit și arțăgos al saxonilor, pe care-l cunoșteam prea bine de la meșterul Schwarzschwanz. Nu înțelegeam cum de se poate îndoi un om cu judecată de învățătura clară ca lumina zilei a Bisericii, care face ca viața să fie mai simplă și mai ușor de suportat și îi scutește pe oameni de gânduri zadarnice.

Căci pe atunci încă mai priveam lumea cu ochii limpezi, eram încrezător, neștiutor și cu inima curată. Să mă fi păstrat așa, ce bine-ar fi fost, dar amarul destin al ființei umane este maturizarea, schimbarea, creșterea, până ce viața o roade, o șlefuiește și o clătește în leșie puternică din cenușă de stejar. De aceea voi încheia prima carte și voi începe alta, în care voi povesti atât despre suferința, neliniștea și îndoiala din inima mea, cât și despre plecarea din Turku.

Cartea a doua
Ispita

1

Într-una dintre zilele blânde de iarnă, după Nașterea Domnului, când, după socoteala mea, trebuie să fi început noul an, după ce i-a trimis pe ceilalți elevi la casele lor, maestrul Martinus m-a chemat în camera lui. S-a așezat la masa de lucru, și-a strâns energic între degetul mare și cel arătător nasul subțire întotdeauna umed și s-a uitat la mine cu atenție.

— În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh! a rostit el cu un aer festiv. Mikael, fiule, ce ai de gând să faci tu în viață?

Am fost mișcat de vorbele pe care mi le-a spus, am căzut în genunchi în fața lui și am izbucnit în plâns.

— Părinte Martinus, am spus, cea mai arzătoare dorință este să ajung slujitor al Sfintei Biserici. Dar când văd că mulți dintre cei care și-au început învățătura o dată cu mine au obținut deja tunsoarea sacerdotală și urmează să fie hirotonisiți, sufletul îmi este amar ca cenușa. Sunt mai tânăr decât ei, știu, de aceea, în semn de profund respect pentru Biserică, sunt gata să muncesc zi și noapte pentru a-mi spori cunoștințele. Dar, mi s-a dat de înțeles că oricât de mult m-aș strădui, aspirația mea este zadarnică. Am încercat să intru în mănăstire, ca după un an de noviciat să îmbrac rasa neagră de călugăr și să slujesc toată viața Bisericii, dar părintele Petru m-a avertizat asupra imposibilității împlinirii acestei dorințe, și mi-a spus că, dac-aș fi admis în mănăstire, niciodată nu voi putea fi călugăr, ci doar un frate laic care îi servește pe alți călugări, sau, poate, un învățăcel al părintelui Bartolomeus. Asta pentru că nu am nici avere, nici

odoare de argint, niciun lucru la care să renunț în favoarea mănăstirii.

— Mikael, a rostit cu asprime maestrul Martinus, oare cine vorbește acum prin gura ta? Spiritul lui Dumnezeu ori Satana?

Întrebarea lui m-a descumpănit. După ce mi-a lăsat un oarecare timp să cuget, părintele Martinus a continuat:

— Ești un băiat silitor și talentat, Mikael, dar ușurința cu care înveți cele mai dificile lucruri ca și cum te-ai juca, punându-i în încurcătură cu întrebări deconcertante pe bărbații cei mai erudiți, mi-a deșteptat de multe ori îndoială asupra naturii spiritului tău. De aceea am început să cred că nu umilința creștină, ci doar orgoliul demonic și condamnabil te împinge la un discurs dialectic care să-l încurce chiar și pe mentorul tău, pe care îl învingi folosindu-te de propriile lui argumente, cum a fost în cazul discuției noastre despre istoria lui Iona cel înghițit de balenă. Îmbrăcat în straie elegante, călărind pe un cal cu harnașament strălucitor, tu vrei să-ți depășești maestrul, uitând că Domnul nostru se mulțumea să călătorească doar pe spinarea unui măgar și că însuși sfântul patriarh al Romei tot atât de umil călătorește. Gândurile tale rătăcesc mai mult la cele lumești decât la cele sfinte și le privești cu ochi păcătoși pe femei. Mi-a mai fost dat să aud că te-ai îmbătat și ai înjurat Sfânta Treime.

— Nu sunt chiar atât de rău pe cât credeți, m-am apărat eu. Inima mea este bună. Dați-mi doar un pic de speranță, și-mi voi îndrepta greșelile! Ca să fiu demn de binecuvântarea voastră, părinte Martinus, aș umbla desculț prin zăpadă, aș ține post negru o săptămână.

Maestrul Martinus a suspinat lung, apoi a spus cu glas mâniat:

— Nu mă îndoiesc că ai fi în stare de orice pentru a-ți împlini ambițiile bolnave și a arăta că ești mai merituos decât alții. De la un an la altul

am tot așteptat un semn care să indice locul tău adevărat în lumea asta, dar nimic nu am auzit și n-ar fi de mirare de nu voi auzi niciodată, fiindcă pe măsură ce anii trec, misterul nașterii tale se cufundă în negură, și nici de mama ta prea mulți nu-și mai aduc aminte. Oare nu crezi c-ar fi de-acum timpul să primești cu umilință locul pe care destinul ți l-a hotărât și să te îngrijești de ocupația pământeană la care ai dreptul după studiile sârguincioase pe care le-ai împlinit? Pentru că ești un tânăr talentat și înzestrat cu multe calități, aș putea să te recomand comandantului fortăreței pentru funcția de caligraf, sau primăriei, pentru a te trimite la studii secundare, ca să te familiarizezi cu legile laice ale regatului suedez și să devii un bun judecător, fiindcă, la drept vorbind, eu te-am învățat tot ceea ce puteam să te învăț.

— Mă alungați, părinte Martinus? am întrebat îngrozit.

Am fost îngrozit fiindcă, în ciuda tuturor nemulțumirilor, școala era singurul meu punct de sprijin, de care nu aș fi vrut să mă desprind.

— Nu te alung eu, băiat încăpățânat ce ești, a spus maestrul Martinus. Pentru tine, întotdeauna am avut o simpatie deosebită, pe care nici nu mi-o pot explica. Poate pentru că această neobișnuită dorință de a învăța și pasiunea ta pentru cărți mi-au amintit de vremea când eram tânăr și însuflețit de un entuziasm asemănător cu al tău. Drumul cunoașterii a fost greu, am vândut toată averea moștenită de la tatăl meu ca să studiez la Universitatea din Rostock, iar pentru a-mi împlini arzătoarea dorință, niciun sacrificiu nu mi s-a părut prea mare. De aceea te înțeleg, Mikael, dar uită-te la mine ce-am ajuns! Sunt doar un bărbat bătrân și șubrezit, iar în curând voi fi orb, pentru că în tinerețe am studiat prea mult. Și să nu-ți închipui că-n ziua morții voi fi mai consolat decât oamenii simpli, fiindcă, fie c-au fost ei preoți sau au fost mireni, la toți li se dă aceeași ultimă împărtășanie

și același ultim mir, așa că știința mea nu va cântări mai greu decât ignoranța unui văcar sau a unui cărbunar. Pentru binele tău, Mikael, află că la nimic nu folosește îndârjita ta dorință de a cunoaște, mai înțelept ai fi dac-ai accepta cu umilință partea ce ți se dă și n-ai mai visa la stelele și luna de pe cer!

— Așa să fie! am spus cu amar și lacrimi fierbinți mi-au alunecat pe față. Urmând înțeleptul înțeles pe care vi l-a dezvăluit experiența vieții, mă voi face văcar sau cărbunar, părinte Martinus.

Atunci el s-a îmblânzit și atingându-mi ușor obrajii cu mâna tremurândă cu vine groase, a spus:

— O ocupație în această lume îți poate oferi libertatea unei vieți simple și fericite, dincolo de îngrădirile pe care existența monahală le impune. Vei putea să-ți pui pana la pălărie și să te distrezi cu fetele, apoi, mai târziu, să te căsătorești și să ai copii care-ți vor bucura viața.

I-am răspuns iritat că însoțirea cu o femeie arțăgoasă și o liotă de copii obraznici nu sunt cea mai atrăgătoare perspectivă pentru un caligraf sărac…

— … mai ales că, am continuat eu, fiecare preot și mai toți episcopii au țiitoare și copii nelegitimi și nimeni nu-i învinuiește pentru asta, fiindcă Biserica își primește de la ei obolul ca să le ierte păcatele. În orice caz, că le este viața curată sau imorală, nimeni nu-i judecă pe preoți. În felul acesta, o parte dintre slujitorii bisericii se bucură de toate avantajele căsătoriei, fără să le fie umbrită viața de neajunsurile ei, mai cu seamă că-și pot schimba țiitoarele când se plictisesc de cele de până atunci. Biserica nu-i acuză pe preoți sau pe călugări pentru desfrânare dacă ei nu încalcă prescripțiile lui Gerson[16]: nu în zi sfântă, nu într-un loc sacru, nu cu o femeie căsătorită. Și doar căsătoria secretă este o abatere de neiertat pentru un om al bisericii. Oricum, aceste libertăți ale clerului nu au legătură cu dorința mea de a deveni

preot. Pentru un tânăr sărac cum sunt eu, hirotonisirea este singurul mijloc care-i îngăduie să-și continue studiile și, uneori, să obțină un post universitar sau să beneficieze de o prebendă.

După ce am spus aceste vorbe, am fost copleșit de rușine, m-am înroșit și mi-a părut rău că mi-am dat pe față gândurile, oferindu-i maestrului Martinus prilejul de a mă acuza încă o dată de ambiții neevlavioase.

Dar maestrul Martinus, îndrumătorul meu spiritual, nu mi-a reproșat nimic, ci doar a spus trist:

— Oare tu nu înțelegi, Mikael, cât de mult rău faci când crezi că Biserica și ordinele ei sacre sunt un mijloc de împlinire a setei tale de cunoaștere? Biserica își alege singură slujitorii, iar vorbele pe care le-ai rostit te condamnă ca pe un posibil pescuitor de bogății și slujitor ipocrit, dacă această aspirație a ta este motivată doar de dorința parvenirii. Dacă nu înțelegi cât de copilărești și de absurde sunt vorbele pe care le-ai spus, eu nu te pot învinui, dar odată și-odată vei ajunge să înțelegi singur, și-ți va fi rușine că le-ai rostit.

— Părinte Martinus, în afară de Sfânta Biserică, în care am crezut și în care mi-am pus toate speranțele, eu nu mai am altceva pe lume decât capul pe care-l port pe umeri și cele două brațe. De ce sunt eu îndepărtat, în timp ce alții mai proști decât mine sunt primiți? Oare sunt eu vinovat că nu am nici avere, nici familie sau protectori care să plătească dispensă curiei pontificale din Roma pentru păcatul mamei mele?

— Te îndoiești tu oare de învățătura Sfintei Biserici? m-a întrebat cu asprime părintele Martinus. Îndrăznești tu, cel care ești asemenea viermelui ce se târăște pe pământ, să te răzvrătești împotriva hotărârilor Sfintei Biserici? Îți atrag atenția, Mikael, nu ești prea departe de erezie.

Aceste cuvinte cumplite m-au înspăimântat și am devenit iarăși umil, deși în inima mea încă era

vie răzvrătirea. Nu avea nicidecum intenția maestrul Martinus să mă alunge din școală, dimpotrivă, mi-a promis că voi fi plătit dacă îi voi învăța gramatică pe elevii mai tineri. Plată urma să primesc și de la meșterul aurar Lauri, căruia deja mă recomandase, ca să-i învăț pe cei doi băieți ai lui socotitul și caligrafia. Acest burghez bogat din Turku, care aparținea breslei celei mai vechi a ghildei Sfântului Henrik, îi ceruse maestrului Martinus să-i recomande pe cel mai cinstit și mai învățat dintre învățăceii lui.

— Dar faptul că vei fi plătit nu este cel mai important lucru, a spus maestrul Martinus. Mult mai important va fi, pentru tine și pentru viitorul tău, de vei ști să te apropii de acest burghez puternic, care te-ar putea recomanda mai departe altor persoane influente. Multe drumuri bune se vor deschide în fața ta, doar să fii un băiat corect și supus. Așa că, după rugăciunea de dimineață, îi vei învăța gramatică pe copiii mai mici de la școală, iar după slujba de amiază până la rugăciunea de seară îți vei petrece timpul în casa meșterului aurar Lauri, unde te vei ocupa de educația fiilor lui. Vei primi de două ori pe zi mâncare, vei primi veșminte și, dacă îi vei fi pe plac, ceva argint în fiecare lună.

2

Îmbrăcat cu straiele mele cele mai bune, m-am dus imediat după slujba de amiază la casa meșterului aurar Lauri, unde erau și atelierul și prăvălia. Era cenușie camera de la intrare și gândurile nu mi-au fost prea vesele când am așteptat cu căciula în mână ca meșterul să isprăvească prânzul. Mi-a ieșit prietenos în întâmpinare și, în timp ce citea scrisoarea de recomandare a maestrului Martinus, mi s-a adresat binevoitor, i-a prezentat pe cei doi fii, unul de șapte ani, celălalt de nouă, și m-a sfătuit să

folosesc nuiaua în cazul că băieții vor fi îndărătnici. Dar a zâmbit când a spus asta și s-a uitat cu dragoste la fiii lui, care erau niște copii cuviincioși, liniștiți și respectuoși.

— Poate vei fi surprins, a spus el vizibil încurcat, dar aș dori să o înveți și pe fata mea să citească, și, de-ar fi posibil, chiar să scrie, doar dacă lucrul acesta nu se va dovedi prea stânjenitor, fiindcă mintea femeilor este mai slabă decât a bărbaților. Dar nu înțeleg de ce n-ai putea instrui trei copii în același timp, în loc de doi. Și nu cred să-i dăuneze cu ceva fiicei mele de va ști să-și scrie numele.

El o numise copil, deși Anna Laurintytär[17] împlinise deja cincisprezece ani și era la cea mai bună vârstă pentru căsătorie. În încăperea întunecată de cenușiul iernii, fata a zâmbit timidă și părul ei mi s-a părut un lanț de aur, iar buzele o floare roșie. Am dat mâna cu ea și, la atingerea mâinii ei micuțe, am avut o senzație confuză, dar plăcută. Am început lecția și, puțin câte puțin, încrederea în mine însumi a sporit. Meșterul aurar a ascultat o vreme și a mișcat din cap aprobator, apoi a plecat în atelierul lui să lucreze în continuare la potirul de argint comandat de biserica din Hattula. Am îndrăznit din când în când să o privesc pe Anna, și, de fiecare dată, ea a roșit puțin, dar s-a uitat la mine cu ochi inocenți și limpezi. Iar când băieții au început să caște și să-și frece spinările de tăblia băncii de plictiseală, i-am spus:

— Porți numele Sfintei Anna, mama Sfintei Fecioare Maria. Este un nume binecuvântat și frumos, dar nu cred că Sfânta Anna ar fi putut fi mai frumoasă decât tine.

— Povestește-mi despre Sfânta Anna, a spus ea și obrajii i s-au înroșit.

Am povestit atât pentru ea, cât și pentru băieți despre Sfânta Anna. Nici nu era greu de povestit, mai cu seamă că poporul finlandez a iubit-o

întotdeauna și a considerat-o protectoarea lui, deși n-am înțeles niciodată de ce. În orice caz, cunoșteam toate istoriile despre minunile făptuite de Sfânta Anna, și momentul era tocmai bun pentru a recâștiga atenția băieților care erau sătui de învățat alfabetul. Dar băieții s-au săturat repede și de Sfânta Anna și au vrut să le povestesc despre Sfântul Gheorghe, cel care a ucis balaurul și a salvat-o pe neprihănita prințesă.

Când m-am întors acasă, se lăsase întunericul, dar vremea era calmă și pe cer luceau blând stelele. Ceva minunat îmi clocotea în piept și aș fi vrut să alerg, să zbor sau să cânt, să-mi exprim într-un fel bucuria ascunsă. Noaptea am fost înfierbântat, nu am putut dormi și am visat cu ochii deschiși, așteptând cu nerăbdare să se facă ziuă, ca să o pot revedea pe Anna Laurintytär. Nu au trecut multe zile până să înțeleg că eram îndrăgostit de ea și poate că nimic nu este mai chinuitor pentru un tânăr decât prima iubire.

Dar eu trebuie să povestesc despre meșterul aurar Lauri, care o considera pe Anna doar un copil, neputându-i trece prin minte gândul că un învățăcel sărac ar cuteza să râvnească la fiica lui. În perioada când își perfecționase măiestria de bijutier, el călătorise în multe țări și obținuse brevetul de meșter aurar în Olanda. Practicând această meserie, îi cunoscuse pe cei mai rafinați nobili, ale căror obiceiuri se deosebesc de cele ale burghezilor obișnuiți. De aceea, în casa meșterului aurar Lauri mâncarea îi era pusă fiecăruia în propria farfurie, iar farfuriile erau plate. Meșterul îi obișnuise chiar și pe copii să taie civilizat carnea și să-și șteargă după masă gura și mâinile cu ștergarul. Nu aș putea spune că era avar, dar nu-i plăceau ospețele și bețiile, jocul de cărți și toate celelalte obiceiuri vulgare ale breslei lui, de aceea, după ce a devenit cel mai vârstnic bijutier al ghildei, ospețele zgomotoase au fost din ce în ce mai rare, până ce n-au mai fost deloc. Reputația

breslei a crescut considerabil, dar, în același timp, numărul aurarilor a scăzut, chiar dacă el a încercat să despăgubească lipsa vechilor distracții prin muzică decentă, cântece și discuții inteligente.

Acum, după ce au trecut niște ani de atunci, cred că era un bărbat foarte plictisitor, care, doar din vanitatea de a se făli cu purtări alese și cuviincioase, dorise ca fiica lui să învețe să scrie și să citească. Dar mai înainte de a fi avut motive să fiu supărat pe el, l-am admirat mult și am încercat să-i copiez obiceiurile rafinate pe care le dobândise în țările străine prin care călătorise. În compania altora era orgolios și tăcut, dar observând că eu îi ascultam vorbele cu interes, mi-a povestit despre orașele Tallin, Köln, Paris și Leyda, care în acea vreme erau pentru mine doar niște nume lipsite de importanță. Odată, după masa de seară, pe când își sorbea cupa de vin acrișor din Franța și obrajii uscați i se înroșiseră, arătându-mi o fibulă nefinisată din aur, a spus:

— Mikael, ține minte vorbele mele! În această lume nimic nu se poate face fără aur. Cu aur pot fi răsturnați principii și încoronați regii. Aurul deschide porțile împărăției cerului și păzește sufletul de suferințele purgatoriului. Aurul face căsătoriile și tot aurul le desface. Aurul deschide până și cele mai zăvorâte porți și-l face pe negustor asemenea principilor. Oare nu este mai înțelept cel care strânge aur? Aurul aduce libertatea, puterea, fericirea și toate bucuriile vieții. Tot cu aur își poate cumpăra omul paradisul, fiindcă nu este păcat pe lume pe care aurul să nu-l poată purifica, iar Sfânta Biserică are tarife negustorești pentru iertarea tuturor păcatelor, cuviincios și după avere.

A mai sorbit din vin, a oftat și a spus în continuare:

— Toată viața am lucrat aurul și argintul, și de la an la an am prețuit și mai mult aurul, deși nu este altceva decât un metal galben, greu, tenace și

suplu, care, ce-i drept, poate fi cizelat în cele mai frumoase și mai măiestrite forme. Dar oricât de mare ar fi rafinamentul artistic al aurarului, cea mai prețuită și recunoscută formă rămâne tot moneda din aur. Lucrând cu perseverență, omul strânge aur pentru a-și asigura bătrânețea, dar în viața aceasta există un paradox: cu cât muncește mai din greu, cu atât efortul îi este mai cu zgârcenie răsplătit. În vremea noastră, nimeni nu se mai poate îmbogăți de pe urma muncii lui, nici chiar cei mai talentați bijutieri, care dau aurului forme surprinzătoare, fiindcă, de regulă, ei sunt oameni fără căpătâi și bețivani, la fel ca pictorii și sculptorii cei mai buni, ale căror opere sunt foarte bine plătite. Doar de pe urma muncii nimeni nu se îmbogățește, iar dacă eu câștig ceva mai mult decât primesc pentru munca mea propriu-zisă, este din cauză că sunt proprietarul unei părți din corăbiile cu pânze din Lübeck, de unde îmi vin niște bani, din care, la rândul meu, dau o parte altora. Aceasta este o învățătură importantă, care s-a născut în zilele noastre, și nu am înțeles-o eu în întregime până ce nu am ajuns la vârsta de cincizeci de ani. Astfel de societăți au mai existat, dar poate că niciodată nu au fost atât de imense cantități de bunuri și proprietăți în mâinile negustorilor ca acum, și nu este nimic necurat sau ascuns, cum sunt tentați să creadă necunoscătorii, nici vrăjitorie nu este. Oamenii se îmbogățesc doar punând pe alții să facă treabă în locul lor și, pe măsură ce se îmbogățesc, pun pe și mai mulți să muncească pentru ei, așa că, în țesătoriile marilor orașe din Flandra și Italia, sutele de țesători care țes stofă sunt plătiți de un singur negustor. Dar din prelucrarea aurului și argintului nu s-ar putea nimeni îmbogăți, chiar de-ar da de lucru la zeci și sute de asociați, dimpotrivă, un bijutier ar sărăci de și-ar lărgi aurăria. Spune, Mikael, că doar ești băiat deștept, cum se face de-i așa?

I-am răspuns că la astfel de lucruri n-aș putea niciodată să mă întrec cu el, fiindcă nici nu le cunosc, nici n-am înțelepciunea lui, dar că, dacă țin seama de legile dialecticii și ale logicii, afirmațiile lui sunt contradictorii. Conform logicii și aritmeticii elementare, un meșter care are un atelier cu zece aurari poate câștiga de zece ori mai mult decât un meșter care n-are decât un singur aurar.

Meșterul aurar Lauri a mai sorbit din vin și mi-a explicat:

— În fiecare țară și în fiecare oraș sunt puțini oameni care au bijuterii de aur și platouri de argint. Dar fiecare om, chiar și cel mai sărac, cumpără sare pentru mâncare, stofa pentru îmbrăcăminte și indulgențe pentru a-și salva sufletul. Negustorul care cumpără astfel de mărfuri trebuincioase fiecărui om de acolo de unde se vând cu un preț mai scăzut, ca să le vândă cu un preț mai mare acolo unde este nevoie de ele, se îmbogățește. Dar, pentru a ajunge bogat, un negustor are nevoie de corăbii, de privilegii și de permisiuni speciale. Toate astea-s atât de complicate că-i o nebunie dacă-ncerci să le înțelegi. Domeniile, atelierele și casele de comerț nu sunt bogății, adevăratele bogății sunt generate de munca grea și istovitoare a lucrătorilor, asociaților și marinarilor, care pentru o plată modestă lucrează pentru negustori.

— Cred c-am înțeles, am spus eu. Același lucru se întâmplă probabil în țările mari cu indulgențele vândute de Biserică, care, de fapt, nu au o valoare evidentă, fiindcă sunt doar niște bucățele de hârtie. Doar păcatele săvârșite de oameni le sporesc valoarea. Cu cât sunt mai sârguincioși lucrătorii, cu atât le sunt ei mai de folos negustorilor. Cu cât mai perseverent păcătuiește un om, cu atât îi este el mai de folos Sfintei Biserici.

— Biserica este cu totul altceva, a spus meșterul Lauri. Ferească-mă cerul să spun vreo vorbă împotriva Bisericii, fiindcă Biserica este cel mai

bun aliat al aurarilor. Biserica le deșteaptă enoriașilor nevoia de a-și ispăși păcatele săvârșite, și acest lucru este bun, fiindcă cei ce știu c-au păcătuit comandă potire de argint și podoabe pe care le oferă Bisericii. Mai sunt apoi inelele de aur și argint pentru căsătoriile cuviincioase binecuvântate de Biserică, care de asemenea aduc ceva câștig aurarilor. Dar este de netăgăduit că oamenii cu vederi mai largi sunt indignați că cele mai mari sume de bani sunt scoase din țară în fiecare an pentru Roma, când ar fi mult mai folositoare aici pentru bisericile noastre sărace, care duc lipsă și de sfeșnice din argint și de fire de aur cu care să fie cusute îmbrăcămintele altarelor.

Poate că am povestit prea mult despre firea aurarului Lauri și despre bunăvoința pe care o avea față de mine. El se bucura de progresele pe care le făceau copiii și-mi răsplătea generos munca. Dar mie nu-mi era gândul decât la frumoasa lui fată, cu care aș fi vrut să vorbesc în taină, pentru a vedea dacă-i trezesc oarecum interesul, de aceea întârziam întotdeauna și născoceam jocuri de care copiii erau încântați, strecurând în acele jocuri învățături utile sau improvizam dialoguri din viețile sfinților, pe care să le prezinte părinților. Dar în ciuda marelui entuziasm cu care însuflețeam acele jocuri, nu aveam curaj nici să o ating pe Anna, deși uneori, pe neașteptate, ea își punea mâinile pe umerii mei și, îmbujorată la față, mă privea cu ochi strălucitori.

Până ce-ntr-o zi a venit primăvara, zăpada a început să se topească și apa să se prelingă din lăcrimarele caselor, nopțile să se scurteze, lumina serilor să capete strălucirea perlelor, apa de la zăpada topită să se adune în bălți și să înghețe noaptea, și, la fiecare pas, să se audă trosnetul gheții rupte. De Buna-Vestire, partea de răsărit a pământului era deja dezvelită de zăpadă. Era zi de sărbătoare și nu aveam nicio treabă în casa meșterului Lauri, dar, după ce am adunat de lângă

turnul de pază primele flori galbene de primăvară, am început să mă învârt neliniștit, cu tot trupul clocotind de dorință, prin preajma casei meșterului aurar. Într-un sfârșit, meșterul a plecat de acasă însoțit de femeia lui bolnavă de varice. După ce s-au depărtat, ca un om al casei ce eram, am intrat înăuntru. Anna mi-a ieșit în întâmpinare, m-a salutat mirată și ochii ei erau nespus de limpezi.

— Anna Laurintytär, i-am spus eu, este primăvară!

I-am întins buchetul cu flori galbene de podbal și ea l-a privit cu atenție, răsucindu-l pe toate părțile în mâna micuță. Era îmbrăcată în veșminte de sărbătoare, avea gâtul și brațele goale, iar umerii acoperiți cu o eșarfă scumpă. Era tocmai la cea mai frumoasă vârstă, iar mie mi s-a tăiat respirația privind-o.

— Tata și mama, a spus ea cu candoare, au plecat la casa breslei aurarilor. Servitorii sunt liberi, doar eu și băieții suntem acasă. Trebuie să am grijă să nu se stingă focul și să nu-i pierd din ochi pe băieți, dar aceste lucruri sunt plictisitoare. Ai făcut tare bine, Mikael, că ai trecut să mă saluți.

M-a invitat să mă așez, apoi a coborât în pivniță, de unde a adus, într-o halbă din lemn de ienupăr cu capac, bere tare de Lübeck, pentru că era sărbătoarea Bunei-Vestiri. După ce a sorbit o înghițitură, mi-a întins halba, iar eu am băut cu mare zel de pe partea pe care buzele ei au atins-o. Cum au auzit că sunt acolo, băieții au venit și au început să tragă de mine ca să ne jucăm.

— Dar de-a ce să ne jucăm? a întrebat Anna. Ar trebui să fie un joc foarte cumpătat, nu cumva să-mi murdăresc sau să-mi rup din greșeală veșmântul cel nou. Mama s-ar supăra tare mult, iar tata m-ar mustra.

— Îmi place cum ești îmbrăcată astăzi, Anna, am spus eu rostindu-i cu durere numele. Nicio prințesă n-ar fi mai frumoasă ca tine de-ar purta acest veșmânt.

— Știu! Știu! au strigat amândoi băieții deodată. Să ne jucăm de-a prințesa și balaurul!

Era jocul lor preferat. Eu o făceam pe Sfântul Gheorghe, iar ei pe balaurul cu două capete. Mugind și șuierând ca o lighioană furioasă, cei doi băieți, acoperiți cu o blană de urs lăsată să se târască pe jos ca o adevărată coadă solzoasă de balaur, s-au repezit s-o devoreze pe Anna, care-o făcea pe prințesa. Dar mai înainte de asta, ei au fost doi soldați fioroși și au legat-o fedeleș pe prințesă. În momentul când a apărut balaurul, prințesa stătea cu brațele ridicate, neînstare să se desprindă din frânghii. Anna mi-a aruncat un surâs complice și obrajii i s-au înroșit, abia atunci am observat eu că șalul îi alunecase puțin de pe umeri când cruzii soldați o legaseră, dezvelind gâtul și o parte din rotunjimile pieptului. Niciodată până atunci n-o văzusem atât de atrăgătoare și de frumoasă. Obrajii îmi ardeau, inima îmi bătea nebunește și mi-am plecat ochii.

Dar cei doi băieți au ajuns la ea sub înspăimântătoarea înfățișare de balaur cu două capete și au mugit și zbierat cu atâta temei, de-am crezut o clipă că ei sunt un balaur adevărat. S-au aruncat spre prințesă și poate c-ar fi mâncat-o de n-aș fi apărut eu, Sfântul Gheorghe, cel care, după o luptă pe viață și pe moarte, am reușit să retez capetele balaurului. Momentul acesta din urmă le plăcea cel mai mult băieților. Anna, rezemată de perete, a tremurat îngrozită, privind cumplita luptă. Cred că niciodată până atunci nu mai jucasem noi cu atâta pasiune acel joc al prințesei și balaurului, iar băieții erau tare mulțumiți fiindcă se jucau pe săturate. Dar tocmai când să o dezleg pe prințesă, de afară s-au auzit oamenii care strigau, cântau și râdeau, urmându-i pe călugării mănăstirii, ce purtau icoana Sfintei Fecioare prin tot orașul. Băieții au alergat afară în curte să vadă cortegiul de sărbătoare, abandonându-și sora în brațele

Sfântului Gheorghe, să se bucure și să se veselească ea că a scăpat de balaur.

Am mers la Anna să o dezleg. Tocmai voiam să-i spun că jocul acesta-i cam stupid, dar, când am fost în fața ei, așa de aproape c-aș fi putut s-o ating, s-a deșteptat în mine un sentiment violent care m-a înspăimântat, iar locul acela în care ne aflam, unul în fața celuilalt fără să ne spunem nimic, mi s-a părut tăcut și pustiu. Anna s-a mișcat ca și cum ar fi vrut să se smulgă din legăturile care-i strângeau încheieturile mâinilor, apoi capul i s-a lăsat moale pe brațele ridicate, a început să respire foarte repede cu gura întredeschisă și fața i-a devenit palidă.

Am strâns-o la piept și am simțit subțirimea coapselor ei de fecioară, apoi mi-am apăsat buzele uscate de buzele ei. A început să tremure în brațele mele, ochii i s-au dilatat brusc și m-a privit mirată, apoi și-a strâns puternic pleoapele ochilor și mi-a răspuns la sărut cu ardoare. Inima îi bătea foarte tare, simțeam fiecare bătaie a inimii ei până-n vârful degetelor. Mi-am apropiat buzele de sânii ei și am respirat parfumul ce-l răspândea pielea imaculată, dar ea tremura și încerca să-și elibereze mâinile din strânsoarea curelei de piele cu care erau legate. Și a spus:

— Mikael, te rog, Mikael, nu se poate!

Mi-a fost rușine și am dezlegat-o cât am putut de repede. Ea a început să-și frece încheieturile mâinilor, a scuturat puternic din cap și părul ei blond mi-a atins în treacăt bărbia. Apoi a izbucnit într-un plâns năvalnic, a alergat de lângă mine și s-a trântit pe pat, înfundându-și fața în cuvertura de lână și plângând în continuare cu suspine. M-am dus după ea, i-am mângâiat umerii și am încercat s-o liniștesc, spunându-i că n-am vrut să-i fac vreun rău. Până la urmă, ea și-a întors spre mine fața palidă cu ochii umflați de lacrimi și a spus:

— Mikael, tu m-ai necinstit!

M-am apărat cu putere și am spus:

— Este o prostie s-o faci pe copilul, Anna! Dar noi nu mai suntem copii, nici tu, nici eu.

Dar ea a spus:

— După toate ce mi s-au întâmplat, eu nu mai pot să mă uit în ochii tatălui meu și ai mamei mele.

Am fost tulburat de vorbele ei și am întrebat-o:

— Chiar atât de rău îți este?

Anna a meditat un timp, cu privirea ațintită undeva, departe. Deodată s-a uitat din nou la mine, a zâmbit și a spus:

— Nu, adevărul este că nu-mi este rău.

Apoi m-a întrebat cu seriozitate:

— Mikael, dar ești sigur că nu m-ai necinstit?

Am asigurat-o că sunt sigur de asta, deși nu eram prea sigur. Anna s-a liniștit, și-a pus brațele în jurul gâtului meu și mi-a sărutat ușor buzele, iar eu am fost nespus de fericit. M-a întrebat:

— Mă iubești, Mikael?

M-am jurat pe Dumnezeu, pe Sfânta Fecioară și pe toți sfinții care mi-au trecut atunci prin minte că o iubesc pe ea și doar pe ea, mai mult decât orice pe lume, că nu m-am mai îndrăgostit niciodată de vreo altă femeie și că de-ar trebui să iubesc pe altcineva în afară de ea, aș prefera mai degrabă să mor. Am crezut și am știut că vorbele pe care i le spun sunt adevărate, iar ei i-a plăcut să le asculte. La sfârșit, am întrebat-o și eu:

— Un pic mă iubești și tu, nu-i așa?

— Eu te iubesc mult, Mikael, a spus ea generoasă, deschizându-și larg brațele și suspinând profund, pentru a-mi arăta cât de mult mă iubește, iar obrajii i s-au înroșit de avânt.

Dar niciun gând rău nu mi-a trecut atunci prin minte și nici nu m-aș fi încumetat să mă mai ating de ea. Am înțeles doar că primisem destul, atâta cât într-o biată inimă de om poate să încapă, dar pieptul îmi era năruit și abia de mai puteam respira.

Fericirea mea a ținut de la Buna-Vestire până la sărbătoarea Sfintei Valpuri[18], și, în acest răstimp,

am scris, în limba latină, imnuri de slavă pentru Anna. Toate iluziile tinereții, grația și noblețea sufletească, despre care povesteau versurile mele, erau în legătură cu calitățile celestei Sfânta Anna, așa cum mi le imaginam eu. Este adevărat că acolo se regăseau cuvintele și măsura versurilor cucernice pe care le cântam la școală, dar nu vedeam nimic rău în asta, fiindcă toți poeții împrumută cuvinte și cugetări de la alții. Singurul lucru neliniștitor era faptul că Anna nu știa limba latină. Ceea ce știa cel mai bine era să găsească în fiecare zi clipa potrivită și locul ferit pentru a schimba cu mine câteva vorbe și sărutări. Pe măsură ce primăvara devenea mai caldă, sărutările noastre secrete erau mai înflăcărate, trupul meu mai încercat de ispite și visele nopții mai păcătoase. Pentru mine este încă și acum un mister faptul că aurarul și femeia lui nu aveau nici cea mai mică bănuială și nu vedeau nimic, deși tot acest joc al nostru se desfășura sub ochii lor. Ar fi fost de ajuns să observe strălucirea ochilor Annei sau obrajii mei aprinși, pentru a intra la îndoieli.

De Valpuri, stăpâna casei a ars pucioasă în camera ucenicilor aurari pentru a goni insectele parazite, iar meșterul Lauri mi-a cerut părerea asupra armăsarului potrivit cu care să-și împreuneze iapa lui cea mai frumoasă. Am fost mișcat de încrederea pe care mi-o arată și am discutat cu el despre proprietățile magice ale pucioasei și despre stupida superstiție care pretinde că insectele parazite ar aduce fericire în casă și nu-mi pot înțelege dorința imperioasă de a mă confesa lui tocmai în acea zi de Valpuri, poate doar încrederea pe care el mi-o acorda mă stimulase.

Pe măsură ce vorbeam cu el, curajul meu scădea, și tot mai stânjenitoare mi se păreau destăinuirile pe care conștiința și onoarea mă împingeau să i le fac. De aceea, pentru a mai trage de timp, dar și din curiozitate, cât și din dorința de a-l impresiona, i-am spus:

— Meștere Lauri, ca aurar iscusit ce sunteți și ca bun cunoscător al secretelor aurului, trebuie să fi întâlnit, probabil, în timpul uceniciei, și alchimiști înțelepți. Oare ce gândiți despre *quinta essentia*[19]*!*

Meșterul aurar mi-a răspuns prietenos, cu un aer fericit:

— Mă așteptam să-mi pui o astfel de întrebare, Mikael, ca să te pot învăța să înțelegi cât de multă însemnătate are aurul pe acest pământ. În momentul când un om înțelege semnificația aurului, este dispus să-și folosească toată știința și voința pentru căutarea pietrei filosofale. Omul care va învăța să prepare aur din plumb va fi stăpânul lumii și va fi mai bogat decât toți ceilalți oameni. Când eram tânăr, avid de cunoaștere și conștient de sărăcia mea, am frecventat societatea spagyrilor[20], și îți pot mărturisi cu toată încrederea, Mikael, că știu bine metamorfoza mercurului și că nici *clavicula Solomonis* sau alte sigilii oculte nu-mi sunt străine.

— Meștere, l-am întrebat eu, dar există piatra filosofală?

— Poate că există, mi-a răspuns el, dar, căutând piatra filosofală, mulți și-au pierdut vederea, au cheltuit averi, de-au ajuns săraci lipiți pământului, și-au rătăcit mințile și n-am auzit de nimeni care să se fi îmbogățit din această căutare. La Leyda am văzut cu ochii mei cum s-a transformat o bucată cenușie de plumb în aur, dar pentru această metamorfoză alchimistul a cheltuit o cantitate de aur care depășea de multe ori greutatea bucății de plumb și s-a îndatorat la toți notabilii orașului, de aceea a hotărât primăria ca el să fie alungat din Leyda, și nici în orașele vecine n-a mai avut dreptul să intre vreodată. După această experiență și după multe altele, am ajuns să fiu suspicios și să-i bănuiesc de înșelătorie pe toți aceia care pretind că posedă *quinta essentia* și știu să prepare aur din orice, fie ei mari doctori ai celor mai renumite universități sau fluieră-vânt rătăcitori

prin lume. Toți cei care caută *quinta essentia* mor în mizerie și dezonoare, unii spânzurați, alții arși pe rug, după cum le este norocul, fiindcă goana după cunoștințe secrete este periculoasă pentru cunoașterea în sine și devastatoare, chiar dacă alchimia este acceptată de biserică atâta timp cât nu alunecă spre magia neagră.

— Deci nu există piatra filosofală? l-am întrebat eu.

— Dacă bunul Dumnezeu ar fi vrut ca oamenii să cunoască *quinta essentia*, a spus el cucernic, încă din dimineața paradisului lumii i-ar fi dezvăluit secretul, neîndoielnic, lui Adam, sau cel puțin lui Avraam. Cel care ar stăpâni al cincilea element, ar putea transforma oricare substanță într-o altă substanță și ar avea acces la secretul prelungirii vieții. Este evident că nu a fost în intenția Creatorului ca omul să aibă o atât de mare putere asupra naturii. Găsirea pietrei filosofale ar răsturna ordinea firească a lumii și ar distruge lumea, fiindcă omul este o ființă imperfectă. Doar Dumnezeu, în Sfânta Lui Treime, este perfect. După ce am înțeles acest lucru, am încetat să-mi mai prăpădesc timpul în societatea suspectă a spagyrilor și am căutat să-mi perfecționez măiestria de bijutier, lucrând la cei mai buni aurari. Această învățătură este *satis sapienti*[21], dar nimic totuși nu-i poate împiedica pe alții să caute în continuare piatra filosofală, dacă în nebunia și în vanitatea lor își imaginează că ei sunt asemenea lui Dumnezeu.

Mi-am propus să nu uit această învățătură, am răsuflat adânc și i-am spus:

— Meștere Lauri, eu trebuie să vă cer ceva foarte important.

El a devenit deodată bănuitor, la fel ca toți oamenii cărora li se cere ceva, dar m-a încurajat să continuu.

— Ați fost nemaipomenit de îngăduitor și prietenos cu mine, meștere Lauri. Mi-ați plătit mai

mult decât a fost învoiala și ați scris scrisori de recomandare în favoarea mea, mi-ați spus că sunt un tânăr respectuos și corect și mi-ați prezis un viitor bun. De voi fi caligraf la comandantul garnizoanei sau de voi avea o slujbă la primărie, voi fi plătit acceptabil și vă promit că mă voi strădui să câștig și mai bine lucrând în plus seara. Vă asigur că de îmi veți da posibilitatea să vă numesc tată și protector, vă voi răsplăti cum nu se poate mai bine bunăvoința și încrederea ce mi-o veți acorda.

Vizibil încurcat, meșterul Lauri a spus:

— S-a făcut de *vesper* și nu-mi place să mă mai lungesc cu vorba. Dacă dorești ca în schimbul învățăturii pe care le-o dai copiilor mei să-ți subvenționez călătoria până la Lübeck pentru a-ți spori știința în alte țări – și vreau să cred că ăsta-i înțelesul vorbelor pe care le-ai rostit – această dorință nu este chiar imposibil de împlinit. Eu am destulă trecere la corăbierii care navighează spre Lübeck și aș putea să-ți găsesc un loc de caligraf comercial. Dar dacă alta îți este rugămintea, explică-mi repede despre ce este vorba, fiindcă nu am timp de pierdut.

S-a ridicat să plece din cameră și a luat lumânarea în mână. Am îngenuncheat în fața lui și am spus:

— Meștere Lauri, dați-mi învoire să mă logodesc cu fiica voastră Anna și vă promit că vă voi sluji toată viața cât voi putea eu mai bine și că îmi voi folosi toată puterea, toate cunoștințele și tot talentul pentru a-i asigura Annei o viață îmbelșugată.

Meșterul aurar a tresărit atât de puternic încât ceara topită a lumânării i s-a scurs pe mână. Și-a frecat mâna de spinare și mi-a spus cu glas sufocat:

— Așa, tu vrei să te logodești cu fiica mea, Mikael. Și Anna știe?

I-am răspuns îndată cu entuziasm:

— Anna este gata să se așeze în genunchi alături de mine pentru a vă cere binecuvântarea părintească. Inimile noastre se înțeleg, iar Anna mi-a făgăduit mâna și inima ei, dacă vă veți învoi.

Meșterul aurar, care tremura de furie, a cerut mai întâi ajutor tuturor sfinților ca să-i liniștească gândurile, după care a spus cu glas răgușit:

— Adevărul este c-am fost nebun și orb, iar acum, poftim, îmi primesc pedeapsa!

Apoi mi-a spus cu răutate:

— Ești un băiat viclean, Mikael, și probabil crezi că-n felul acesta ai găsit piatra filosofală. Ce s-a petrecut între voi doi?

L-am asigurat că nu s-a petrecut nimic, doar că ne-am jurat unul altuia credință eternă. El și-a pipăit obrajii împurpurați, și-a cercetat capul ca și cum ar fi vrut să se asigure că nu i-a încremenit mintea, apoi mi-a spus destul de liniștit:

— Vino cu mine până afară!

M-a lăsat să trec înaintea lui pe ușă și m-a condus spre portal. Nu era încă întuneric, doar lumina estompată de amurg a primăverii, iar vântul sufla rece, răcorindu-mi obrajii aprinși. Meșterul a stins lumânarea și a așezat-o cu atenție pe pământ. Apoi a arătat cu mâna într-o direcție și a spus:

— Uită-te acolo, Mikael!

Și mi-a tras un picior în fund cu atâta furie, de-am ajuns din dreptul portalului în curte. După cât de puternică a fost lovitura, nu s-ar fi putut spune că a fost trasă de un bărbat bătrân și lipsit de vlagă, fiindcă am zburat ca un proiectil până-n mijlocul curții, unde-am căzut cu gura deschisă pe-o grămadă proaspătă de bălegar.

Pe când gemeam și tremuram de teamă, cercetându-mi oasele dacă mai sunt încă la locul lor, meșterul mă blestema, folosind cele mai grosolane și murdare cuvinte. N-aș fi bănuit că un bărbat atât de manierat și civilizat ca el le cunoaște. Și m-a amenințat că dacă voi mai îndrăzni vreodată să intru în casa lui sau voi

încerca să mă întâlnesc cu fata lui, mă va rupe-n bătaie și mă va da pe mâna gărzilor pentru ademenirea fecioarelor cinstite. Apoi și-a făcut apariția Anna plângând și l-a rugat pe tatăl ei să se liniștească, dar meșterul Lauri a prins-o zdravăn de păr, i-a tras câteva palme și a împins-o în casă. Dac-aș fi avut atunci pumnalul cu mine, cred că l-aș fi omorât pe meșterul aurar, dar bine că nu l-am avut. Să fi făcut o astfel de nebunie, aș fi fost nefericit pentru totdeauna. Veșmintele mele bune și fața răspândeau în jur un miros puternic de baligă, toate încheieturile trupului mă dureau cumplit, și-a trebuit să merg șchiopătând până acasă și să suport privirile disprețuitoare ale oamenilor care treceau pe lângă mine. Mă simțeam ca un câine bătut și mintea îmi era golită de gânduri.

Afară era frig. După ce am ajuns acasă aproape târându-mă, am intrat în cocina porcului, care s-a trezit din somn și a început să guițe speriat. Însă, după ce m-a recunoscut, s-a apropiat prietenos de mine scormonind pământul cu râtul și grohăind încetișor. L-am lovit cu piciorul și bietul animal s-a apucat din nou să guițe. Apoi mi s-a făcut rușine de mine însumi și am început să-l scarpin împăciuitor pe spinare. Mă mâniasem pe o ființă nevinovată ce se arătase mai prietenoasă cu mine decât oamenii. Fără Anna nu-mi puteam înțelege rostul pe lume. Chiar și ideea că fusesem atât de crud umilit era nespus de insuportabilă. Mi-a trecut atunci prin minte să mă spânzur, dar, cum n-aveam niciun capăt de frânghie la îndemână, mi-am spus că mai bine ar fi să mă răzbun și să dau foc casei aurarului. Nu, mai bine să o fur pe Anna și să fugim împreună undeva în nord, unde locuiesc laponii, unde coroana suedeză nu are nicio putere. Ideea nu avea niciun cusur, dar nu puteam nicicum să mi-o închipui pe Anna printre reni, în ținutul acela auster. Planurile mi-au fost brusc întrerupte, fiindcă, auzind guițatul porcului și gândind că

cineva îl tăiase, doamna Pirjo și-a făcut apariția lângă ușa cotețului, cu o făclie într-o mână și cu un șomoiog în cealaltă, ca să-i alunge pe hoți. Și a strigat amenințător:

— Ieși din ascunzătoare, diavole, să-ți mângâi spinarea!

Dar când a aplecat făclia să vadă mai bine, a dat cu ochii de mine și a întrebat uimită:

— Tu ești, Mikael? Ce-i cu tine, băiete? Cum de ai hainele rupte? Ce ți s-a întâmplat?

Mi-au țâșnit din ochi lacrimi fierbinți și i-am spus plângând:

— Mamă Pirjo, pregătește-mi traista pentru drum! Trebuie să plec chiar în noaptea aceasta, fiindcă de-acum încolo n-am să mă mai pot uita în ochii nici unui om din acest oraș.

După câteva momente de tăcere, doamna Pirjo m-a întrebat:

— Ai omorât sau ai rănit pe cineva? Sunt gardienii orașului pe urmele tale? Ai trișat la cărți? Ai spurcat altarul bisericii?

După ce eu am asigurat-o că nimic din cele ce m-a întrebat nu s-a întâmplat, ea a spus cu hotărâre:

— Dacă-i așa, n-are rost să te pripești. Cel mai potrivit ar fi să te speli, că nu prea arăți bine, să mănânci pe săturate și să dormi. Dacă-mi vei povesti ce ți s-a întâmplat, poate că lucrurile s-ar mai îndrepta puțin, iar un sfat bun este de obicei mai folositor decât fuga. Vino în casă, dragă băiete, ca să-ți repar veșmintele rupte, fiindcă orice-ar fi să fie, eu n-am să te las niciodată și tot de partea ta voi fi, chiar de-ar fi să mă distrug pe mine însămi. În orice caz, părerea mea este că atunci când simți că te trage ața la băutură și că ai de gând să te-ntorci acasă pe trei cărări, cel mai bine-ar fi să-ți pui pe tine haine mai ponosite.

Am încercat să mă apăr, dar ea s-a răstit la mine și a spus:

— Păstrează-ți vorbele, ai să mi le spui după ce te voi fi curățat de mizeria asta de pe față și-ți voi fi dat să bei rachiu aromat, ca să-ți limpezești capul. Până la urmă, nici nu-i de mirare. Ai împlinit de-acum șaisprezece ani, ești bărbat în toată firea. De când e lumea lume, toți bărbații au obiceiul să se-mbete, să se încaiere și să-și terfelească hainele, iar reproșurile nu ajută la nimic, fiindcă aici este vorba doar despre o meteahnă firească, chiar dacă, înșelându-mă eu cumplit, credeam că ești mai breaz decât alți bărbați. Adevărul este că abia acum mă simt și eu mai liniștită. De la o vreme, mă bătea gândul că n-ai fi tocmai un om obișnuit, la fel ca toți ceilalți, ci o creatură ciudată.

Uite-așa a vorbit tot timpul, dând jos de pe mine veșmintele rupte, spălându-mă și îmbrăcându-mă cu o cămașă curată. După ce am băut un păhărel de rachiu aromat, am început să mă simt mai bine, iar ea s-a așezat în fața mea, și-a sprijinit bărbia-n mâini, m-a privit adânc cu ochii ei cenușii și a spus:

— Acum vorbește!

— Meșterul aurar Lauri, mânca-l-ar ciuma, am spus eu, m-a umilit pentru tot restul zilelor mele. Și-a bătut joc de bărbăția mea, de încrederea pe care am avut-o în el și de bunele mele intenții. De-acum înainte, n-am să mai am parte de-o clipă fericită, ar fi fost mai bine dac-aș fi murit.

Doamna Pirjo a spus:

— Ai fi probabil uimit dac-ai ști de pe-acum cât de multe clipe fericite mai ai de trăit, dar spune mai departe, băiete, și povestește clar ce s-a întâmplat, poate găsesc un sfat bun pentru tine.

I-am spus cu voce tremurată toată povestea iubirii mele cu Anna, iar în încheiere despre tulburătoarea lovitură-n fund și despre vorbele spurcate cu care meșterul aurar mă pricopsise.

Pe măsură ce mi-a ascultat confesiunea, doamna Pirjo s-a liniștit vizibil, apoi mi-a spus:

— Credeam c-ai păţit-o mai rău. Şi dacă tot ai scăpat cu bine, este cazul să-ţi linişteşti sufletul. Nu eşti tu primul pretendent sărac la mâna unei fete bogate, căruia tatăl fetei îi trage un picior în fund, şi mă bate gândul că nici ultimul n-ai fi. Acest obicei cinstit este un drept natural al oricărui tată şi fiecare tată îi doreşte fetei lui doar binele. Însă eu sunt uimită cât de nătâng şi de încrezător eşti tu, dacă-ţi poţi închipui că aurarul ţi-ar da-o de bunăvoie pe fata lui de soţie. Poate nu ştii că ambiţia lui este să-şi căsătorească fata cu un nobil. El are o avere imensă şi probabil că i-a şi găsit un bărbat pe măsura exigenţelor.

Am spus:

— Dar eu o iubesc pe Anna şi Anna mă iubeşte pe mine, noi nu putem trăi unul fără altul. Mai mult, ne-am jurat pe toţi sfinţii iubire eternă şi nu putem rupe un astfel de legământ.

Doamna Pirjo a scuturat din cap şi a oftat.

— Oare ce-ai găsit tu la fata asta? m-a întrebat ea. Ai recunoscut în ea calităţi pe care alte fete tinere nu le au?

I-am spus cu înflăcărare doamnei Pirjo că niciodată nu m-am gândit la asta, dar că Anna este cea mai frumoasă fată din Turku şi că nici chiar Sfânta Anna, mama Sfintei Fecioare nu este atât de frumoasă.

— Ascultă-mă pe mine, băiatule, Anna asta a ta este o fată prea slăbuţă şi palidă, a spus neîndurătoare doamna Pirjo. În plus, are gura cam mare şi privirea puţin strâmbă. Şi chiar dacă, în general, seamănă cu mama ei, de la care a moştenit ochii limpezi, n-are ea nu ştiu ce calităţi sufleteşti neobişnuite.

— Mamă Pirjo, am spus eu mâniat, şi de-ai blestema sacramentele te-aş asculta fără supărare. Nu-mi mai vorbi aşa despre fata pe care o iubesc! Ştii prea bine că-ţi sunt nespus de recunoscător, dar dacă mai spui o vorbă rea despre Anna, voi

pleca de-acasă și nu mă voi mai întoarce niciodată. Mă duc la mănăstire! Nu, mai bine plec în lume!

Doamna Pirjo și-a cerut imediat iertare și m-a asigurat că, fără îndoială, va fi avut ea în ochi un ciob vrăjit, care a împiedicat-o s-o vadă pe Anna Laurintytär în aceeași lumină cerească în care ochii mei au văzut-o.

— Dar, a mai spus ea, dacă fata te iubește și o iubești și tu, nu pricep ce-i cu graba asta să pleci din oraș. Ori a rămas grea cu tine?

Îngrozit de acest gând pângăritor, m-am apărat cu fervoare și am întrebat-o dacă are cumva impresia că sunt vier sau armăsar și că altceva n-am în minte decât să-mi împlinesc iute poftele trupești. Abia după aceste vorbe s-a liniștit ea pe de-a-ntregul și mi-a spus:

— Atunci toate-s bune, dragul meu, nu ți-ai distrus încă viața. Și-apoi, ce rost are o căsătorie așa pripită? Mai înainte de a-și găsi perechea, elanii coarnele își încearcă și adulmecă împrejur.

Mi-am stăpânit enervarea și i-am spus liniștit că n-am avut nicidecum intenția să mă căsătoresc, ci doar să mă logodesc, urmând să trăiesc în curățenie și castitate împreună cu Anna.

— Înțeleg că m-am înșelat amarnic, am continuat eu, fiindcă potirul fericirii mi-a fost depărtat de buze cu cruzime și o altă cale nu mai am. Trebuie să plec din acest oraș unde am fost umilit pe veci.

Dar doamna Pirjo nu a fost de aceeași părere și a spus:

— Ascultă, Mikael, tu te-ai purtat corect, ca un băiat bine-crescut și civilizat. Tocmai de aceea meșterul Lauri te-a dat afară din casa lui doar c-un picior în fund, cum ar face de altfel oricare om cumsecade, ca să înțelegi clar din această umilință cât de nemăsurată îți este dorința și care este locul tău printre oamenii din oraș. Dar el nu este nicidecum un bărbat prost, de aceea poți fi sigur că niciodată nu va povesti cuiva despre această

întâmplare, care-ar umbri nu numai buna reputație a fetei lui, dar i-ar știrbi chiar și lui renumele de mare meșter aurar și negustor. Oricum, dacă tu nu mă crezi pe mine, poți să vorbești mâine cu părintele Petru, care-i un bărbat sfânt și înțelege mai bine tristețea din sufletul fiecărui om.

Îndurerat și cu mintea întunecată m-am trântit pe așternut și am dormit ca un mort până dimineața, fiindcă doamna Pirjo amestecase în băutura mea câteva picături dintr-un leac liniștitor. Când m-am deșteptat, mi-am simțit capul greu și nici aerul proaspăt al zilei de primăvară, nici cântecul ciocârliei nu mi-au putut risipi gândurile rele. Am mers până la mănăstire și am întrebat de părintele Petru. Era în zi de rugăciune, post și biciuire trupească, așa că s-a bucurat foarte mult să-și întrerupă pentru un oarecare timp supliciul. M-a întâmpinat cu următoarele vorbe:

— Ești un băiat bun și credincios, Mikael, dacă ți-ai adus tu aminte de mine tocmai acuma, când sunt la o atât de grea supărare. Astăzi nici nu-ți pot primi confesiunea, fiindcă neîndurătorul stareț al cinstitei mănăstiri m-a pedepsit la carceră, și nici să mănânc altceva decât pâine cu apă n-am voie. Și când te gândești că toate canoanele trebuie să le îndur doar pentru c-am păcătuit puțin din cauza slăbiciunii acestui trup pe care Satana mi-l duce din când în când în ispită! După părerea mea, păcatul era prea neînsemnat ca să-mi treacă prin minte că îmi va pricinui un atât de mare necaz de-l voi mărturisi. Dar, vezi bine, starețul s-a simțit ofensat, mai ales pentru că trebușoara cu păcat a fost văzută și de alți ochi. Nu-nțeleg de ce n-ar avea voie un bărbat în toată firea să hoinărească din când în când prin oraș ca să priceapă cum este treaba aia cu păcatul carnal. Dar, mai înainte de a ajunge la vorbe spurcate, trebuie să-ți spun că alaltăieri, din cauza inimii mele bune, am coborât în pivnița cârciumii *La trei coroane* ca s-o ajut pe crâșmăriță să mute niște butoaie cu vin, că asta-i

treabă prea grea pentru o muiere slabă. Așa se face că, alunecând crâșmărița-ntr-o baltă, a căzut cu fața peste un butoi, iar eu, pierzându-mi în același timp echilibrul, i-am căzut în spate, tocmai pe partea cea moale, și, mulțumind lui Dumnezeu că nu mi-am rupt oasele, nu m-am mai istovit să cobor de pe spinarea ei, că nu era chiar atât de rău acolo, și nici prea mare grabă nu aveam, dar cred că diavolul mi-a condus mâna pe unde nu trebuie, iar femeia se-nțelege că țipa ca din gură de șarpe. Amețit de aburul berii ce plutea prin aer, multă vreme n-am mai avut putere să mă dau jos de pe ea, și uite-așa ne-a găsit cârciumarul. De aceea am ajuns eu în starea jalnică în care mă vezi.

Și părintele Petru, renunțând cu plăcere la biciul împletit din frânghie cu care-și șfichiuise până atunci spinarea groasă, și-a tras anteriul pe el, a oftat din greu și m-a întrebat ce am pe suflet. I-am povestit toate cele întâmplate, de la început până la sfârșit și l-am întrebat smerit ce sfat îmi poate da.

— Asta-i totul? m-a întrebat el oarecum dezamăgit.

Iar eu i-am răspuns înverșunat că-i destul de multă suferință în povestea mea și l-am întrebat dacă pentru el chiar n-are nicio importanță că stau acum în fața lui cu onoarea terfelită ca o murdărie de porc, cu inima zdrobită și cu viitorul compromis.

— N-am fost niciodată indiferent la necazurile tale, mi-a spus el prietenos. Dar treaba-i încurcată rău și, ca să-ți dau un sfat, trebuie mai întâi să știu dacă fata a rămas grea.

Eu am fost rănit, fiindcă la fel ca meșterul Lauri și doamna Pirjo, chiar și părintele Petru a crezut lucrul la care mintea mea refuza să se gândească. I-am răspuns cu năduf că Anna Laurintytär este tot atât de curată și de fecioară ca Sfânta Anna din cer și că, după cât mă duce pe mine mintea, dacă i-am sărutat buzele și sânii, nu cred că-și va fi pierdut fecioria. Părintele Petru a fost de acord că n-avea

cum să și-o piardă doar dintr-atâta, a suspinat și mi-a spus:

— Într-adevăr, ești un băiat bun, Mikael! Cine știe, poate prea bun pentru lumea asta păcătoasă! Dacă mă gândesc cum eram eu la vârsta ta, nu știu dacă m-aș fi putut împiedica să nu păcătuiesc într-o astfel de situație. După cum ai povestit, am înțeles că fata ar fi fost dispusă să se culce cu tine în acea zi de Buna-Vestire, iar de s-ar fi întâmplat așa, fără îndoială, totul ar fi fost mult mai simplu. Dac-ar fi rămas grea și ar fi așteptat un copil de la tine, meșterul Lauri te-ar fi acceptat fără nicio rezervă ca ginere, ba ți-ar fi fost și recunoscător, cât despre păcatul pe care tu și fata îl veți fi făcut împreunându-vă înainte de căsătorie, s-ar fi putut drege repede cu rugăciuni și cu post.

— Părinte Petru, am spus îngrozit, este adevărat c-am păcătuit cu privirea și cu sărutările pătimașe și că am tulburat liniștea unei fecioare neprihănite, dar dacă am înțeles bine, mă învinuiți că nu m-am încumetat să făptuiesc un păcat și mai mare. Oare lumea asta este atât de absurdă de-l răsplătește pe cel care a păcătuit, dar lovește cu picioarele în cel cinstit și cu inimă curată? Dac-aș fi făptuit acel păcat, la care nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc, fiindcă eu cred că nu ar putea fi în niciun fel ispășit, probabil că aș fi ajuns ginerele meșterului aurar și, totodată, un bărbat nemaipomenit de bogat. Iar dacă n-am păcătuit, m-am ales doar cu umilință și dispreț din partea lui. Într-o astfel de lume, nici nu mai vreau să trăiesc!

— Dar, a rostit părintele Petru pe un ton grav, poate uiți că ai și început să strângi comori în cer cruțând virginitatea fecioarei ce-ți căzuse-n brațe. Ascultă, băiete, și liniștește-te! Toate astea-s doar uneltiri diavolești, iar pentru fiecare înfrângere a Satanei, Dumnezeu te va răsplăti cândva. Asemenea Sfântului Tobit, tu ți-ai păzit sufletul și ai rămas curat, iar dacă ai fost lovit și spurcat cu vorbe rele, astea-s doar trecătoare nedreptăți

pământești pe care le poți depăși, ca rața ce iese și mai curată după ce s-a cufundat în nămol.

Dar vorbele lui nu m-au consolat. Ochii mi s-au umplut de lacrimi și am strigat:

— Părinte Petru, și acum eu ce fac? Dar nici vorbă nu mai poate fi de suflet curat, când toată ființa mea tânjește după chipul ei, după gura și după sânii ei, iar gândurile mele păcătuiesc fără răgaz, că mai bine-ar fi să mor!

Părintele Petru m-a privit îndelung și mi-a înțeles durerea. I s-au umplut și lui ochii de lacrimi, mi-a mângâiat creștetul capului și a rostit cu blândețe:

— Mikael, acum nu vorbește călugărul, ci omul din mine, care se adresează unui prieten. Păstrează-ți mintea curată și ochii limpezi, îngroapă-ți tristețea într-o muncă folositoare, iar dacă diavolul îți va ispiti trupul, bagă-te-n apă rece, roagă-te și postește! Acesta-i cel mai bun drum, Mikael, iar dacă vei chibzui mai mult, vei înțelege că, de fapt, este singurul drum. Poate că nu sunt chiar omul cel mai potrivit să-ți dea ție sfaturi, fiindcă sunt doar un bărbat slab, nesocotit și plin de păcate ca un sac zdrențuit, dar îți doresc binele, Mikael!

3

Am încercat să-mi liniștesc sufletul și să urmez sfaturile părintelui Petru, dar cu nimic altceva nu m-am ales, decât c-am slăbit cumplit și am devenit și mai nefericit ca înainte. Se făcea în acele zile numărătoarea de primăvară a vitelor, luna mai era plină de răsunetul melancolic al cornului din coajă de mesteacăn, pe râu se topeau ultimele sloiuri de gheață, iar doamna Pirjo nu mai avea o clipă de răgaz. În prima săptămână, cea mai bună vacă a meșterului aurar Lauri și-a rupt picioarele într-o mlaștină, iar iapa cea mai frumoasă s-a dovedit a fi stearpă, ba chiar a început să și șchiopăteze. De

atunci a dușmănit-o aurarul pe doamna Pirjo, dar, după părerea mea, dușmănia nu-și avea niciun temei.

Pe Anna o vedeam deseori la liturghie, îngenuncheată pe coji de ghindă între părinții ei. De fiecare dată când o vedeam mi se înfierbânta tot trupul, iar mintea îmi era plină de cele mai nerușinate gânduri, și era mare păcat, fiindcă toate acestea mi se întâmplau în catedrală, unde din toate părțile mă priveau mustrător sfinții și neprihănita Fecioară. Anna se uita uneori pe furiș la mine, și din ochii ei citeam întrebări timide, deși nu mă îndoiam că era doar curioasă să-mi vadă suferința. Cu prima corabie sosită la Turku, după ce marea s-a dezghețat, au ajuns și veștile tulburătoare, care anunțau că regele Cristian al II-lea se pregătea să plece din Danemarca cu corăbii de război spre Stockholm ca să-l repună în drepturi pe arhiepiscopul întemnițat, să-i pedepsească pe nobilii nesupuși și să-și pună pe cap coroana de rege al Suediei, la care avea dreptul. Așa se face că o parte a garnizoanei din Turku s-a îmbarcat pe corăbii și a pornit în mare grabă spre Stockholm pentru a-i veni în ajutor regentului Sten Sture, iar cei rămași au început pregătirile de apărare a fortăreței. Dar, în general, se spunea că-i o prostie să se facă atâtea cheltuieli pentru apărarea orașului. Dacă Stockholmul avea să cadă, doar praful și pulberea s-ar fi putut alege mai departe din regatul suedez. Nu se mai vorbea atât de mult ca înainte despre cruzimea iutlandezilor, oamenii așteptau mai degrabă resemnați să vadă ce urmează să li se întâmple. Dar eu doream din tot sufletul să înceapă războiul, fiindcă doar asta se mai potrivea cu starea mea de spirit și eram convins că, în ceea ce mă privește, nu voi avea nimic de pierdut. Dimpotrivă, credeam că războiul îmi va oferi șansa de a-mi dovedi bărbăția și de a o salva pe Anna – să zicem – din mâinile iutlandezilor. De aceea m-am dus la Antti

Kallenpoika și l-am rugat să-mi făurească o spadă, iar după ce spada a fost gata, un cavaler bătrân, olog de-un picior, ne-a învățat pe amândoi cum să o mânuim, și n-a vrut altă răsplată de la noi decât să-i dăm de băut bere pe săturate.

— Dar este o prostie să lupți cu spada, ne-a mărturisit bătrânul cavaler. În ziua de astăzi, lăncierii aruncă sulițe de șase coți când pornesc la asalt. Ascultați-mă pe mine, băieți, când prin văzduh zboară o pădure de sulițe, când tunurile bubuie și tobele răpăie, spada este doar o jucărie inutilă. E cu totul altceva când jefuiești un oraș. În cazul ăsta, cea mai potrivită armă este bineînțeles spada, chiar și pentru ca să poți sparge o ușă.

Toată iarna lucrase Antti în fierăria închiriată de meșterul Schwarzschwanz la forjarea tunurilor, dar despre plată nu mi-a spus nimic multă vreme, iar într-un moment de slăbiciune sufletească, mi-a mărturisit că meșterul nu prea se pricepea la fierărie. Primul tun pe care meșterul Schwartzschwanz îl făurise din fier forjat fusese atât de prost, încât le zburase tunarilor degetele când a fost încercat, și se mai aleseseră ei și cu alte părți ale trupului mutilate. După aceea, meșterul și-a găsit ca ajutor un turnător de ceaune și tigăi, cu care a turnat câteva tunuri mici din fier, nemaipomenit de grele, pe țeava cărora nu încăpeau proiectile prea mari.

Și mi-a mai povestit Antti că meșterul este turbat de supărare ca o viespe furioasă și întotdeauna într-o tare proastă dispoziție. De aceea, când m-am dus eu în ajunul zilei de Sfântul Ioan să-l iau la sărbătoare, Antti nici n-a îndrăznit să-i spună.

— Sărmanul de mine, mi s-a plâns el, toată iarna am mâncat pe săturate și am trăit bine de pe urma banilor câștigați de tine și nici măcar n-am învățat ceva nou. Mi s-au înfierbântat iar tălpile și mi s-a făcut de ducă, trebuie să plec undeva

departe și să învăț ceva nou, fiindcă eu nu pot să stau niciodată prea multă vreme în același loc.

În seara de ajun a Sfântului Ioan nu bătea vântul, dar era rece afară și multe din fetele necăsătorite ale orașului tremurau de frig pe lângă turnul de gardă. Când s-a lăsat puțin întunericul, s-au aprins unul după altul focurile pe toate colinele și noaptea albă de vară a fost și mai mult luminată de flăcările jucăușe. Din fortăreață au fost trase salve de tun, iar Antti a scos din tunică ceva rotund și lung, care atârna de capătul unui băț.

— Mă bate gândul să încerc pocnitoarea năzdrăvană pe care mi-a dat-o meșterul în dar de Sfântul Ioan. Cică ar zbârnâi teribil și s-ar înălța în văzduh ca un șarpe de foc, așa că oamenii simpli vor fi peste măsură de încântați când vor vedea drăcia asta pe cer. Dar m-a sfătuit meșterul s-o priponesc de ceva, mai înainte de a-i aprinde fitilul, și să nu mă vadă nimeni când voi pregăti pocnitoarea, pentru ca frumusețea spectacolului să-i ia prin surprindere pe cei din jur.

Așa a și făcut, iar după ce a aprins fitilul, ne-am pierdut noi prin mulțime, și nici n-a trebuit să bea prea multe halbe cu bere ca să se și găsească destui bărbați dornici să-și încerce puterile cu el. Dar Antti a spus cu modestie:

— Poate că n-ar fi drept ca un prăpădit ca mine să-și măsoare puterile cu bărbați așa de voinici!

Nici n-a trecut o clipă după ce-a spus el vorbele astea, că s-a auzit o înspăimântătoare șuierătură, iar pe cer s-a înălțat un șarpe de foc, până deasupra morii de vânt, unde s-a destrămat, dar câteva scântei au căzut pe acoperișul subțire de șindrilă al morii, care a început să ardă cu vâlvătaie.

— S-ar părea că-i mai grozav decât bănuia meșterul, a constatat liniștit Antti. Mă și mir cum de nu mi s-a întâmplat mie nimic rău de la drăcia asta!

Toată lumea fusese impresionată de zgomotul nemaipomenit și de mersul șerpuit al flăcării de pe

cer, mulți bărbați aveau o privire paralizată de spaimă, iar femeile plângeau. Dar când acoperișul morii a fost mistuit de flăcări, lumea a lăsat baltă distracția și a alergat în goană la moara de vânt care ardea, iar în jurul focului de Sfântul Ioan a rămas pustiu ca într-un deșert.

— Tare proști și zăpăciți mai sunt oamenii ăștia, a spus Antti, de-și lasă ei băutura și mâncarea pentru o moară în flăcări! Ia să facem noi puțină ordine aici, a mai spus el, sorbind cu sprinteneală berea din câteva halbe și îndesându-și la sân, sub cămașă, câteva piroști și bucăți de carne afumată. Acum nu-mi mai rămâne decât să caut un loc mai ferit ca să mă-nfrupt din bunătățile astea, fiindcă, vezi bine, mie nu-mi place să se uite alții în gura mea când mănânc. Treaba asta mi se trage de la mama, care mă mustra întotdeauna și mă îndemna să bucătesc pâinea mai înainte de a o înghiți. Dar prezența ta nu mă descumpănește, Mikael, așa că poți veni cu mine.

— Antti, i-am spus eu îngrozit, oare nu ești câtuși de puțin mișcat de dezastrul dezlănțuit din cauza prostiei tale? Este o minune de la Dumnezeu că nimeni nu și-a dat seama că din vina ta a luat foc moara de vânt, dar dacă te-a văzut cineva, tare mi-e teamă c-ai să plătești stricăciunile cu pielea de pe spinare!

Dar mi-am întrerupt discursul, fiindcă mi s-a părut că am văzut-o lângă foc pe Anna Laurintytär și tot trupul mi s-a înfierbântat deodată, capul a început să-mi clocotească și am simțit dogoarea limbilor de foc care mă persecutau în noaptea rece de primăvară.

— Toată simțirea mi-e tulburată, mi-a răspuns sprinten Antti, iar de tristețe am să-ngrop în pântece binecuvântatele bucate pe care acești oameni săritori le-au lăsat. Este o probă de nevinovăție faptul că nu am fugit de lângă foc după nefericita întâmplare, iar dacă moara de vânt a luat foc, nu încape îndoială că așa i-a fost

destinul. Cine știe cărui burghez zgârcit îi aparținea moara asta? Nu l-ar fi pedepsit Dumnezeu dacă n-ar fi avut obiceiul s-amestece nisip în făina măcinată, sunt sigur. Această convingere-mi liniștește cugetul, dar și mai mult îmi este liniștită simțirea când știu că nimeni, în afară de tine, Mikael, n-a văzut fapta mea nevinovată și sper că n-ai să mă dai pe mâna primăriei.

L-am lăsat pe Antti în semiîntunericul nopții albe de vară lângă niște tufe de ienupăr. Am văzut-o pe tânăra fată cu pași nesiguri, care s-a aplecat ca și cum ar fi căutat un obiect pierdut și am fost sigur că era Anna. Am alergat spre ea și mi-am adus aminte că și în vis tot așa am întâlnit-o. Cu respirația tăiată m-am oprit în fața ei și am privit-o. În lumina focurilor de Sfântul Ioan, Anna era fermecător de frumoasă.

— Ia te uită, Mikael! a rostit ea surprinsă. Cred că mi-am pierdut eșarfa când m-am speriat de șuieratul coloanei de foc și m-am întors în grabă s-o caut, dar între timp m-am pierdut de gardienii pe care tata i-a tocmit să mă păzească.

— Am să caut și eu, am spus, aplecându-mi ochii spre pământ.

Dar ea a spus cu ură în glas:

— Dar nu-ți dau voie s-o faci, Mikael! Tata mi-a interzis să mai vorbesc vreodată cu tine, fiindcă ești un destrăbălat nărăvit la rele și vrei de la mine cam tot același lucru pe care-l vrea un lup de la o capră, așa că, doar grație ajutorului pe care l-am primit din partea Sfintei Anna am ajuns să scap de ispită. Iar tata m-a amenințat că mă va trimite la mănăstirea din Naantali dacă mai continui să-mi tulburi sufletul.

— Dar, Anna, am protestat cu ardoare, eu te iubesc, și inima mi-e ca o flacără doar cât te privesc.

— Să fie adevărat? a întrebat, atingându-mi cu nevinovăție obrajii. Ia te uită! a exclamat ea, fața

îți arde.

I-am prins mâna, dar ea și-a retras-o deîndată și a spus:

— Nu mă atinge, Mikael! Îți înțeleg suferința, fiindcă acum știu că sunt o fată frumoasă, poate mai frumoasă decât multe alte fete de vârsta mea, de aceea tata m-a promis cuiva, cu care tu nici nu poți visa să te compari. El m-a făcut să-mi înțeleg prostia și vinovăția faptelor mele, pe care tu m-ai împins să le fac, profitând de inocența mea, iar eu i-am promis că voi fi o fată ascultătoare, fiindcă voi deveni stăpâna unui castel și tata îmi va cumpăra cu bani mulți un titlu de noblețe și un blazon pe potriva familiei distinse cu care urmează să mă înrudesc prin logodnă. De aceea îți înțeleg suferința, Mikael, și mi-e tare milă de tine, dar nu-i vina mea că sunt o fată frumoasă și că tu nu ești alesul meu.

— Dar mi-ai jurat pe toate numele sfinților credință, i-am spus eu cu mintea tulburată de supărare și cu glasul pierdut. Nici n-am îndrăznit vreodată să cred că vei rupe legământul, fiindcă ruperea unui astfel de legământ se răsplătește după moarte cu flăcările iadului. Oare nu te-ai gândit la asta?

Anna a râs cu aroganță și mi-a spus cu vădită milă în glas:

— Dar asta-i o copilărie, sărmane Mikael! În primul rând, n-am pus mâinile în cruciș peste ale tale când am jurat, și-apoi jurământul n-are nicio valoare dacă nu-i făcut în prezența unui martor. Pe lângă toate astea, un tată bun are dreptul să-și logodească fata cu cine vrea, iar o fată ascultătoare nu se răzvrătește împotriva tatălui ei pentru nicio tentație din lume. Aceste lucruri mi le-a explicat pe îndelete preotul meu confesor și m-a asigurat că mult mai sigur se ajunge în flăcările iadului, dacă te răzvrătești împotriva tatălui tău. De aceea, cel mai bine ar fi de ne-am despărți mai înainte să ne fi văzut cineva împreună, sau să ne depărtăm cel

puțin de foc, de crezi că mai este nevoie să mă jignești.

Din vorbele ei chibzuite am înțeles cât de mult se maturizase. Nu mai era fata plină de candoare care-mi bucurase inima, ci doar o femeie trufașă, pentru care eu eram tot atât de neînsemnat ca un țânțar care i-ar fi bâzâit la ureche. Dar am urmat-o pe deal unde nu ajungea lumina focului și unde doar fața albă i-o mai puteam vedea, ca o pată pierdută în întuneric.

— Te-ai schimbat foarte mult, Anna, i-am spus eu amărât.

— Oare nu era cazul să mă schimb, după tot răul pe care mi l-ai făcut? m-a întrebat ea cu dușmănie. Dacă n-ai fi apărut niciodată în casa noastră, Mikael, poate că n-aș fi știut să citesc, dar nici despre păcatul pasiunii n-aș fi știut nimic. Din cauza ta m-au bătut și m-au târât de păr, și am ajuns să aflu lucruri pe care nici nu le bănuiam, fiindcă m-au dus la saună unde o babă, din acelea care le ajută pe femei să nască, a văzut dacă nu mi-am pierdut cumva fecioria. Abia atunci am înțeles ce doreai tu de la mine, Mikael. Ești un desfrânat și nici nu știu cum să te pedepsesc pentru că ți-ai bătut joc de neprihănirea mea!

S-a așezat în fața mea și m-a apucat deodată cu amândouă mâinile de păr, după care a început să-mi scuture capul. A fost o suferință plăcută, fiindcă i-am simțit coapsele atât de aproape și căldura gâtului dezvelit. De aceea, mi-am înfășurat brațele în jurul trupului ei subțire și am sărutat-o. Răspunsul ei a fost năvalnic, a suspinat și a gemut, dar nu a încercat să mă îndepărteze, iar într-un sfârșit buzele ei au răspuns sărutărilor și s-a abandonat cu totul în brațele mele. Am fost atât de uimit, încât mi-am desfăcut brațele și am rămas prostit în fața ei. Ea a așteptat o clipă, după care a rostit cu glas tremurat:

— Nerușinatule, nu mai vreau să te văd niciodată!

M-a lovit cu o putere neobișnuită peste obraz, apoi a alergat, dar n-am mai putut s-o urmăresc, fiindcă mi s-au înmuiat genunchii și m-am prăbușit pe pietre. Mi-a curs sânge din nas și din buza crăpată, fiindcă fata asta atât de nevinovată avea un pumn de o duritate nemaipomenită.

Pentru că patima a fost tot timpul aprinsă în inima mea, s-ar putea spune, după cuvântul biblic, că în felul acesta am preacurvit, și încă de nenumărate ori. Cât de mare îmi va fi fost păcatul n-avea importanță, îmi binemeritasem pedeapsa când m-a lovit și mi-a spus că nu mai vrea să mă vadă niciodată. Dar, în deznădejdea mea de atunci, am sporit păcatul și m-am gândit la și mai întunecate fărădelegi. Am regretat că nu am profitat de momentul potrivit, ca să fi preacurvit în adevăratul sens al cuvântului. Doar lipsa de experiență m-a împiedicat, nu pornirile sfinte, și n-aș putea spune că am fost fericit dacă reușisem să nu cad în păcat, iar de la o clipă la alta amărăciunea și disperarea mi-au crescut și mai aprig.

Mi-am spălat fața la fântână și, de la apa rece ca gheața, sângele nu a mai curs, dar mai rău decât nasul și buzele îmi era rănit sufletul, fiindcă Anna nu mai avea aceleași sentimente pentru mine, dimpotrivă, mă ura și mă disprețuia. Până-n ultima clipă mă amăgisem cu gândul că va dobândi cu timpul încuviințarea tatălui ei doar dacă eu îi voi fi credincios. Dar dorința aceea, asemănătoare flăcării pure, nu-mi mai însufleția gândurile. Dragostea mea arzătoare și curată se preschimbase în ură și patimă rea, care-mi otrăvea sufletul și trupul.

Cât timp fusesem în păduricea de brazi, moara arsese aproape de tot. Lumea se întorcea lângă focuri urlând și chiuind, ca să urmărească jocurile și să-și încerce puterile. Dar eu n-aveam niciun chef să mă mai amestec printre oameni, fiindcă uram veselia de pe fețele lor, iar jocurile le găseam

stupide și enervante. Eram atât de tânăr și de lipsit de experiență, încât îmi închipuiam că orice om ar fi putut să-mi citească pe față faptul că am mai fost umilit o dată. Trist și cu pași apăsați m-am întors acasă și, pentru că nu mai era nimic de făcut, am încheiat povestea frumos și mi-am slobozit apa pe zidurile ce împrejmuiau casa meșterului aurar. Abia după această copilărească răzbunare m-am mai liniștit. Spre mirarea mea, doamna Pirjo nu se culcase încă, fereastra era luminată, iar prin coșul de pe casă se înălța o dâră de fum pierzându-se în noaptea albă. Contrar obiceiului, ușa era zăvorâtă, de aceea am bătut ca să pot intra înăuntru.

— Tu ești, Mikael? a întrebat cu neliniște în glas doamna Pirjo, dar s-a calmat când s-a convins că sunt eu. M-am temut când am auzit bătaia în ușă. În noaptea de Sfântul Ioan se întâmplă multe lucruri ciudate, și nici nu mă așteptam să te întorci atât de devreme, fiindcă tinerii obișnuiesc să petreacă până-n zori, când și-au isprăvit de cântat toate cântecele.

În casă era o căldură înăbușitoare. În vatră ardea zgomotos focul, iar aerul era încărcat de un puternic miros amețitor de plante. Pe masă se afla un ceaun în care doamna Pirjo topise grăsime verzuie dintr-un corn de țap. Era teribil de iritată și se foia neliniștită prin odaie fără să-și continue treaba, deși, de obicei, nu-și întrerupea vrăjile sau prepararea leacurilor din cauza mea. Până la urmă s-a liniștit, s-a așezat în fața mea și ochii ei cenușii m-au străpuns cu privirea.

— Cine știe? Poate-i mai bine c-ai apărut acum, Mikael, a spus ea, fiindcă în noaptea de Sfântul Ioan umblă duhuri rele pe toate cărările și Satana își bate joc de oameni. Cel care cunoaște este tentat să-și încerce puterile, dar poate că pentru asta sufletul îi va fi pedepsit pentru totdeauna.

Tot adulmecând amestecul de grăsime din ceaun, am simțit că începe capul să mi se învârtească. Căldura neobișnuită din odaie și aerul

încărcat m-au transportat într-o stare oarecum confuză, ca și cum aș fi fost într-un vis dezordonat, și din toate câte s-au întâmplat după aceea, nu știu de fapt ce a fost real și ce a fost amăgire.

— Mamă Pirjo, am spus eu, toată lumea te știe de vrăjitoare, dar eu nu mai am pânză de păianjen pe ochi, ca să mă amăgești cu vicleșuguri copilărești ca pe alți oameni. Eu te iubesc mai mult decât pe mama care m-a născut și cred că ai fost o mamă mai bună decât ar fi fost ea, cea pe care nici n-am cunoscut-o. Acum inima mi-e plină de otravă și mi-e totuna dacă știința ta este magie neagră sau albă. Mamă Pirjo, sunt gata să-mi pun zălog sufletul ca să găsesc piatra filosofală care să mă conducă la drumul drept, chiar de-ar fi să mă ardă veșnic flăcările iadului, fiindcă flăcările iadului nu pot fi mai rele decât răul ce-mi clocotește în piept.

— Vorbești cu păcat, Mikael, a rostit hotărâtă mama Pirjo și m-a privit neliniștită cu ochii rătăciți undeva departe. Doar cât mi-ai spus aceste vorbe și am priceput în ce păcat m-aș putea cufunda, printre rădăcinile vrăjite și otrava acestei nopți.

— Mamă Pirjo, am spus, îți jur că poți avea încredere în mine! Oare există drumul drept, cel care duce direct la putere, bogăție și fericire?

Doamna Pirjo și-a agitat brațele și, stânjenită, mi-a spus evitându-mi privirea:

— Nu înțeleg despre ce vorbești, Mikael! Probabil că te-ai bătut cu cineva în oraș, de ai buzele rupte, dar dacă ai ajuns să și spui așa vorbe păcătoase, înseamnă că ai băut prea mult. Culcă-te mai bine și odihnește-te, până mâine le vom uita amândoi pe toate.

— Mamă Pirjo, am întrebat-o, de ce ai dorit să învăț carte? De ce ai cheltuit bani ca să mă ții la școală și ai avut atâta grijă de mine, dacă toate porțile îmi sunt închise, dacă știința îmi aduce doar tristețe și dragostea suferință? De ce nu m-ai lăsat în cocină, lângă porc, sau nu m-ai dat la Casa

Sfântului Duh, unde aș fi fost fără îndoială mai fericit decât sunt acum?

— Amare-ți sunt vorbele, Mikael, a spus mama Pirjo. Este adevărat că te-am dat la școală cu un anumit interes, fiindcă m-am gândit atunci la ceva care-ar fi putut să-mi fie mie de folos. Dar am uitat repede de gândurile deșarte, pentru că mi-ai fost tare drag, ca și cum ai fi fost copilul meu. Într-adevăr, se pare că așa ți-a fost ție destinul, dacă tocmai în această noapte îmi pui întrebări pe care nu mi le-ai mai pus niciodată. Nu-ți fie teamă, nu te voi împunge eu cu coarnele, nici cu colții nu te voi rupe, ci îți voi răspunde cinstit. Am dorit să înveți ca să-mi poți citi o carte, aceasta mi-a fost la început intenția. Este scrisă cu litere de foc și are pagini negre ca funinginea, iar dacă ar ști că sunt în posesia unei astfel de cărți, episcopul ar porunci să fiu bătută cu nuielele în piața publică și poate că m-ar arunca într-o hrubă a temniței, să-mi trăiesc restul zilelor printre broaște. Pentru că m-ai întrebat, îți voi arăta cartea, dar după aceea o voi arde în acest foc pe care-l pregătisem pentru altceva și-i bine că ai sosit pe neașteptate ca un arhanghel și mi-ai salvat sufletul de curiozitatea satanică ce-l bântuia.

A luat torța și a coborât în pivniță, de unde s-a întors cu o legătură din pânză, murdară de pământ. După ce a desfăcut legătura, mi-a pus în mâini o carte neagră ca funinginea, cu coperte din lemn, a căror parte exterioară era păroasă. Am deschis cartea și am constatat că foile subțiri și suple erau din coajă de mesteacăn, dar atât de pline cu pete negre, încât literele ruginii și imaginile pictate de diavoli parcă se ascundeau în întunericul cărții. Am înțeles că fusese păstrată zeci de ani într-o afumătoare.

— Este *Cartea Diavolului*, pe care a scris-o bunicul tatălui meu, a spus doamna Pirjo. El ar fi trebuit să ajungă preot, de aceea a învățat să scrie și să socotească, dar nu i-a fost lui prea multă

vreme capul la învățătură și a plecat din oraș ca să trăiască toată viața într-un bordei din pădure ca magician și tămăduitor, iar în această carte și-a scris cu sângele lui știința și magia.

Am răsfoit tulburat paginile cărții și am citit din ea cuvinte latine și incantații magice în limba finlandeză, până când mama Pirjo mi-a smuls cartea din mâini și mi-a interzis să citesc mai departe. Nu m-am împotrivit poruncii ei. Oricum, cuvintele descântecelor magice erau prea fără de înțeles și bolborosite, nedeosebindu-se mult de bine cunoscutele incantații ale doamnei Pirjo.

— Dacă asta-i piatra filosofală, am spus eu cu dispreț, înțeleg că de fapt nici nu există faimosul drum scurt.

Mama Pirjo s-a indignat la vorbele mele și a spus:

— Dar nu-ți bate joc, Mikael, de apocrifa *Carte a Diavolului*, fiindcă bunicul tatălui meu a fost un vrăjitor puternic, care putea porunci furtunii să se dezlănțuie și ploii să bată cu pietre. Dacă te îndoiești de aceste descântece și vrei să le cunoști puterea, dezbracă-te în pielea goală și unge-ți gâtul, subsuorile, stinghia picioarelor și tălpile cu alifie din corn de țap negru, dar te previn că, de vei face acest lucru, vei fi în puterea Satanei, și că mulți au înnebunit, fiindcă nu au rezistat la un astfel de drum. Te încredințez că n-am făcut niciun legământ cu Satana, dacă la asta te-ai gândit, dar sunt curioasă ca o coțofană, și, chiar dacă mă gândesc întruna să-mi sporesc cunoștințele, nu uit niciodată să mă binecuvântez și să mă păzesc, făcându-mi semnul crucii și stropindu-mă cu agheasmă mai înainte de a mă apuca de făcut vrăji. Din fericire, noaptea este pe terminate, iar la prima cântare a cocoșilor toată vraja se va destrăma. Sunt doar două nopți pe an, în Vinerea Mare și în ajunul Sfântului Ioan, când vraja are putere.

— Mamă Pirjo, dacă vraja conduce la drumul drept, explică-mi de ce mai este nevoie de făcut

legământ cu Satana. Știu că în alte țări mulți bărbați bogați au un așa-zis *spiritus familiaris*, care este un duh ce-și poate micșora volumul până într-atât încât să încapă într-o sticlă, de pe urma căruia li se trage succesul și bogăția. Mă bate gândul că și cârciumarul de la hanul *La trei coroane* are un duh dintr-ăsta, că prea repede s-a îmbogățit, iar servitorul de la cancelaria primăriei, Matias Hannunpoika[22]. s-a jurat pe lumina ochilor lui că a văzut în sticla de rachiu un păianjen urât și negru, după care, săptămâni de-a rândul, și-a pierdut orice interes pentru băutură. Am mai auzit că respectând ritualul canonic, oricine poate face pact cu diavolul, dacă-și crestează cu pumnalul mâna și scrie cu sângele lui legământul, după care pune hârtia sub lespedea unui mormânt sau o îngroapă la rădăcinile unei spânzurători. Dar dacă tu cunoști o metodă infailibilă, arată-mi-o, fiindcă-i o prostie să-mi pun sufletul gaj și să nu fiu sigur că mă aleg cu ceva.

— Fă-ți cruce, Mikael, și stropește-te cu agheasmă! mi-a spus temătoare mama Pirjo. Diavolul este un negustor necinstit, care doar îl amăgește pe cel care intră în slujba lui. Banii de aur, cu care-și răsplătește slujitorii, se transformă în frunze galbene de mesteacăn, și doar un om nerod se târguiește cu diavolul, fiindcă întotdeauna un astfel de târg se lasă cu supărare. Ține minte, Mikael, vorbele mele și crede-mă! În vremurile astea aspre și fără de Dumnezeu pe care le trăim, oare crezi că n-ar face toți bărbații legământ cu Satana, dacă le-ar folosi la ceva? După părerea mea, Satana le-a pricinuit multe necazuri și umilințe celor ce și-au lăsat lui sufletul zălog. De aceea toate meseriile sunt mai folositoare decât magia neagră, fiindcă de pe urma lor tot se mai alege omul și cu pâine, și cu vin, ba uneori chiar și cu câte-o pungă de arginți, dacă știe să-și folosească temeinic cunoștințele.

Am cugetat la vorbele ei, și chiar dacă nu mi-au fost pe plac, a trebuit să admit că erau înțelepte. Dar căldura insuportabilă din odaie și mirosul aţâţător al alifiei de pe masă îmi ameţiseră capul, de aceea i-am spus:

— Încă mai este întuneric afară și nici nu s-a auzit cântarea cocoșilor. Iar de-mi voi vinde diavolului sufletul, este un preț de nimic față de cât de mare îmi este dorința să fiu acum în patul Annei Laurintytär. Dacă mă iubești, trimite-mă la ea, mamă Pirjo! Dacă nu vrei să-mi pierd mințile și ții la viața mea, trimite-mă la ea, fiindcă trupul îmi arde ca focul și simt că mi se taie răsuflarea. Dacă nu mă trimiți acolo, îmi voi înfige spada în piept, să mi se liniștească odată inima asta bolnavă.

Mama Pirjo era prinsă strașnic între bunele intenții creștine și prigonitoarea chemare a magiei negre. Mi-a spus:

— S-ar părea că sunt posedată de demoni, de vreme ce ard de nerăbdare să-mi încerc puterea pentru a-ți împlini diavoleasca dorință, ca să-ți liniștești trupul și să scapi odată de obsesia acestei iepe ochioase. Ar fi trebuit eu să ard de mult *Cartea Diavolului*, dar nu m-am încumetat, fiindcă am gândit că asta nu-i treaba mea, ci a lui Dumnezeu. Cred totuși că nu ți se va întâmpla niciun rău, fiindcă voi veghea în tot acest timp aici, lângă tine, mă voi ruga și-mi voi face cruce, ca să gonesc răul. Dezbracă-te, bea din licoarea vrăjită și unge-te cu alifie în locurile pe care ți le-am spus. Întinde-te în pat, apoi vei avea tot ce-ți dorești, dacă dorințele nu-ți sunt atât de nesăbuite încât să depășească puterile mele.

După ce am băut elixirul, mi-am uns gâtul, subsuorile, stinghia picioarelor și tălpile cu alifia usturătoare a diavolului, dar nu i-am simțit prea mult usturimea, fiindcă otrava băuturii ameţitoare pe care mi-a dat să o beau a îndepărtat deodată toate durerile trupului și sufletului meu. M-am întins pe pat, iar doamna Pirjo a pus *Cartea*

Diavolului sub capul meu și a început să-mi vorbească, mai întâi în șoaptă, apoi cu glas din ce în ce mai puternic. Și a spus:

— Oameni mai înțelepți decât mine m-au încredințat că fiecare popor din orice țară are societăți secrete, ai căror membri practică magia neagră și se recunosc între ei după anumite însemne, la fel cum zidarii de biserici sau făuritorii de clopote se recunosc între ei după semne secrete. Dar dacă sunt adevărate sau nu spusele lor, nu am de unde să știu, chiar dacă oamenii neștiutori din popor povestesc că ei ar zbura prin văzduh călare pe mături și s-ar întâlni din când în când în locuri tainice la soboruri de vrăjitoare și vrăjitori.

Am avut o îngrozitoare senzație de greață, după care mi-am simțit trupul din ce în ce mai ușor, apoi nu am avut nicio greutate, iar mai înainte de a mă înălța în aer am gemut:

— Anna Laurintytär! Trimite-mă la ea, mamă Pirjo!

După aceea a fost ca o prăbușire într-o stare infernală și trupul mi-a înțepenit, am plutit pe deasupra patului, iar când am trecut prin tavan, am văzut-o pe mama Pirjo care invoca puterile nevăzute să mă poarte la Anna. Ochii îi ardeau ca tăciunii aprinși și mi-am pierdut cunoștința tot uitându-mă în ei, apoi, când m-am trezit, eram în patul Annei Laurintytär și puteam din nou să-mi mișc brațele și picioarele. Eram în casa aurarului Lauri, iar Anna, cufundată într-un somn greu, gemea. Nu am reușit s-o trezesc, iar când am vrut să-i vorbesc, niciun sunet nu mi-a ieșit din gură. De aceea, am început să mă tem că ceea ce mi se întâmplă este doar un vis. Pentru a mă convinge că nu visez, mi-am înfipt dinții în gâtul ei, puțin mai jos de ureche și am mușcat-o. O picătură de sânge a curs pe pernă, și Anna a urlat, dar fără să se trezească. Apoi a intrat mama ei în odaie, ținând în mână o lumânare, și a început să tragă de ea. M-am temut rău de tot că-mi vor fi dezvăluite

uneltirile diavolești, dar, spre marea mea uimire, femeia aurarului nu a observat prezența mea acolo, și nici Anna, când, într-un sfârșit, s-a deșteptat.

— Acum ai coșmaruri și urli în somn? a întrebat-o supărată femeia aurarului.

Iar fata ei a izbucnit în plâns și a spus:

— Am avut un vis îngrozitor, mai rău decât îți poți închipui. Și tot trupul mi-a fost biciuit și sfâșiat.

Dar în aceeași clipă s-a auzit prima cântare a cocoșilor și am fost din nou în casa doamnei Pirjo, în patul meu și ea trăgea de mine să mă trezească, iar fața îi era tulburată de neliniște.

— Ești sănătos și cu mintea clară, Mikael? m-a întrebat ea îngrijorată.

— Unde sunt? am întrebat.

— Ai fost tot timpul în patul tău, mi-a răspuns ea. Ți-am vegheat somnul și te-am silit să stai întins în pat, fiindcă atunci când a început delirul, te-ai ridicat în picioare și ai vrut să ieși din casă. Poate că nu a fost chiar corect să pipăi cu obrăznicie și să chinuiești o biată femeie necăsătorită ca mine, dar bănuiesc că amândoi am fost încercați de diavol astă noapte. Cu ajutorul lui Dumnezeu, sper să nu mai fiu ispitită de asemenea vrăji. Dar spune-mi, ai obținut de-acum ce-ți doreai?

Era deja dimineață, cocoșii cântau pe întrecute în tot orașul, iar așternutul de pe pat era stropit.

— Mamă Pirjo, am spus eu, arde cartea aceea și aruncă-n foc alifia magică, fiindcă-i rânjetul Satanei în ele, așa cred. Deși mă simt ca o cârpă și toate puterile m-au părăsit, am mintea întreagă și știu bine că niciodată nu o voi mai dori pe Anna Laurintytär. Mi-e scârbă de ea, o urăsc și nu pot înțelege ce-oi fi găsit la ea de mi-am tulburat până-ntr-atât de mult sufletul. Încălzește-mi apă să depărtez de pe mâini mirosul pielii ei. După ce-mi voi curăța trupul, vreau să petrec o săptămână doar

în post și rugăciune, fiindcă eu am fost, într-adevăr, amăgit de Satana.

Mama Pirjo s-a bucurat de vorbele mele și, după ce m-am spălat bine, mi-a adus oglinda, și mi-am văzut atunci fața palidă și prăpădită cu ochii negri cufundați înspăimântător de mult în orbite. Dar despre alifia ei usturătoare mai este de spus ceva. Tot părul de la subsuoară și de la stinghia picioarelor a fost ars și m-am gândit că multă vreme, până când nu va crește la loc, îmi va fi rușine să merg la saună împreună cu Antti.

După ce a aprins din nou focul în vatră ca să pregătească de mâncare, doamna Pirjo a luat cartea neagră și a aruncat-o în foc. Dar focul i-a ars doar copertele de lemn, paginile-i rămânând neatinse de flacără. Iar părul de pe spatele fiecărei pagini a răspândit o putoare insuportabilă în toată casa. Cartea s-a răsucit în vatră tot timpul, până ce a ajuns în mijlocul cărbunilor, o dovadă în plus că toată noaptea noi am uneltit cu Satana. M-am bucurat că am scăpat totuși ușor din povestea asta și că nici nu am încheiat vreo înțelegere cu diavolul, nici în puterea lui n-am rămas, ci m-am ales doar cu o învățătură de minte, ca să știu cum să mă feresc și altădată de asemenea ispite. Același lucru l-a spus doamna Pirjo pe când scotea cu vătraiul dintre cărbunii încinși cartea, pe care focul nu o putuse distruge. A înfășurat-o într-o pânză umedă și a dus-o în pivniță, unde a îngropat-o împreună cu alifia preparată de ea și cornul de țap negru, pentru că, de le-ar fi aruncat în foc, poate că mirosul lor diavolesc s-ar fi împrăștiat în tot orașul, și n-ar fi fost de mirare dacă vreun preot sau vreun episcop l-ar fi recunoscut și ar fi pornit cercetări să afle de unde vine.

După ce am mâncat, am plecat la biserică, pentru prima dată după o îndelungată perioadă de când nu mai trecusem pe acolo, pregătit sufletește să cer ajutor tuturor sfinților și Sfintei Fecioare ca să mă vindece de răul din mine și să mă apere. Dar

când am ajuns în dreptul primăriei, am auzit chemarea tristă a lui Antti, care venea din temnița subterană. Mi-am coborât privirea și l-am văzut pe Antti, care se ținea de gratiile ferestrei, dar la început nu l-am recunoscut, fiindcă fața îi era plină de vânătăi și de sânge-nchegat.

— Doamne sfinte! am exclamat eu îngrozit. Oare ce-ai făcut, Antti, de-ai fost închis în pivnița aceasta de piatră?

— Oare ce puteam să fac, sărmanul de mine? a început să se văicărească el cu glas întristat. Tare aș vrea să știu și eu ce-am făcut, fiindcă singurul lucru de care îmi aduc bine aminte este doar c-am băut ca un porc, și s-ar părea că rachiul tare îi îndeamnă la rău chiar și pe oamenii pașnici ca mine. Adevărul este că nu sunt mai breaz decât un porc și, mai înainte ca cerul să se rupă-n două și pământul să se destrame, pentru mine nu mai există altă salvare decât să nu mai pun în gură picătură de rachiu și să mă bucur doar de o halbă cu bere ca tot omul cumsecade. Dar orice rău aș fi făcut, bănuiesc că nu l-aș fi putut face singur, fiindcă tot trupul îmi este brăzdat de lovituri, așa că-i cu neputință să mă fi bătut cu mine însumi, iar asemenea urme n-aș fi putut căpăta nici dacă m-aș fi aruncat cu capu-nainte pe povârnișul pietros al unui deal.

Toate grozăviile ce mi se întâmplaseră doar din vina mea au început să mi se amestece în minte și le-am sporit numărul cu vinovăția de a-l fi lăsat singur pe Antti, acest băiat prostuț și umil, care a nimerit probabil în noaptea de ajun a Sfântului Ioan într-o societate dubioasă de beți care l-a antrenat la mârșăvii pe care singur nici nu ar fi fost în stare să le gândească.

— Mă duc degrabă la biserică, i-am spus eu, să mă rog pentru tine să nu fii legat la stâlpul infamiei și să nu-ți rupă spatele-n bătaie sau să nu fii dat hrană corbilor, de vei fi omorât vreun om.

Dar Antti mi-a răspuns iritat:

— Ce-a fost făcut, a fost făcut, plânsul nu ajută la nimic. Dar dacă ești creștin, Mikael, adă-mi o găleată de apă și ceva de mâncare, că mi-e pântecele gol și-n flăcări ca un cuptor, iar de pântece mi-e mult mai milă decât de pielea de pe spate.

Nefiind acolo niciun soldat de gardă, am luat o găleată cu apă de la adăpătoarea cailor, dar nu am putut să i-o dau, fiindcă nu încăpea printre gratii, așa că Antti, care suferea cumplit de sete, s-a opintit puțin și le-a curbat tocmai cât să treacă găleata.

— Antti, i-am atras eu atenția îngrozit, nu distruge proprietatea publică, fiindc-or să te pedepsească și mai aspru pentru asta. Dar acuma, dacă tot ai făcut-o, strecoară-te repede pe acolo afară!

— Nici nu mă gândesc să fug, mi-a răspuns indignat Antti. Voi suporta cu umilință creștină insultele și pedeapsa, ca să-mi recâștig, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, încrederea în mine. Dar, ca să pot respecta legământul pe care l-am încheiat cu mine însumi, aș prinde și mai mult curaj dacă mi-ai aduce două pâini și câțiva napi bine înăbușiți. Sunt sărac, Mikael, dar am să te răsplătesc eu cândva, mai târziu, pentru binele ce mi-l faci, bineînțeles, dacă nu voi crăpa aici. Mi-e milă când mă gândesc la ursul acela nefericit pe care l-am năpăstuit și-n clipă de mânie l-am dat jos din copac să-l omor. Bietul urs, îi cer iertare, fiindcă eu i-am făcut lui mult mai mult rău decât mi-au făcut mie acum oamenii care m-au închis aici.

Aveam câțiva oboli la mine, fiindcă voisem să aprind lumânări de ceară pentru pomenirea Sfântului Ioan, acel bărbat neprihănit care a ales să i se taie capul decât să împlinească poftele păcătoase ale Irodiadei. Și pentru că tot nu mai puteam să ajung martir ca Sfântul Ioan, m-am gândit că fac o faptă mai bună dacă dau banii

pentru un om aflat în impas. De aceea m-am dus la cârciuma *La trei coroane* și-am cumpărat de la crâșmăriță un blid cu napi și heringi, precum și un braț de pâine. Le-am dus toate lui Antti, gândindu-mă că poate ar fi fost mai bine să zac și eu în temniță, decât să-mi fie pedepsită inima. Dar prea mult n-am mai putut sta acolo, fiindcă era acum aproape ora liturghiei și lumea începuse să se îndrepte spre biserică ca să asculte slujba și predica.

— Curaj! i-am urat eu. Sper să mă pot strecura la noapte până aici, ca să-ți mai aduc ceva de mâncare.

— Dar de unde dracu' să am curaj? m-a întrebat Antti cu un aer nătâng, după cum îi era obiceiul. Nici nu poți închide ochii, că-ți și sar în cap broaștele, iar șobolanii încep să te muște de nas și de degete. Dar, după ce am burta plină, e drept că nu mi se mai pare lumea atât de rea și că-mi pot aduce aminte de toate învățăturile bune pe care le-am tras de pe urma descurajărilor și umilințelor mele.

L-am lăsat pe Antti și am plecat la biserică și poate că doar cu ochi de copil am mai văzut catedrala atât de uriașă ca în acea zi de Sfântul Ioan. Stăncuțe negre croncăneau împrejurul turlei cu glasuri înspăimântătoare. M-am simțit ca un ticălos când am intrat în biserică și m-a apucat tremuratul când am atins apa sfințită.

Liturghia a fost urmată de predica pe care un canonic a ținut-o în limba poporului ca să înțeleagă toți oamenii. El a vorbit la început împotriva obiceiurilor păgâne din noaptea de ajun a zilei de Sfântul Ioan, amenințându-i pe cei care au dansat în jurul focului că pentru această fărădelege vor da socoteală lui Dumnezeu la Judecata de Apoi. A amintit, printre altele, că Dumnezeu a și dat un semn când a trimis șarpele de foc să ardă moara de vânt. Dansul în jurul focului este lucrarea Satanei, așa a spus el, și cea mai grăitoare dovadă era chiar

istoria tăierii capului Sfântului Ioan, fiindcă tot așa Salomeea cea păcătoasă a dansat și s-a zbânțuit în fața aprigului Irod. Și el a povestit toată întâmplarea cea tristă, iar lumea din biserică a ascultat-o cu mult interes. Istoria tăierii capului Sfântului Ioan nu-mi spunea nimic nou, fiindcă o citesem de multe ori în limba latină, de aceea m-am rugat în gând pentru bietul meu suflet păcătos. Tocmai începusem să mă simt mai bine și să-mi spun că tot ceea ce mi se întâmplase nu fusese decât un vis urât, când, ridicându-mi privirea, am văzut-o deodată în apropierea unei coloane pe Anna Laurintytär, care era îngenuncheată între părinții ei, cu fața lividă ca a unui mort și cu o pată roșie pe gât, puțin mai jos de ureche. M-am cutremurat de groază, ca și cum aș fi văzut în ea însuși spectrul Satanei și am simțit că n-aș mai putea-o atinge nici pentru un butoi plin de aur. Atât de rău m-am temut de ea.

Dar diavolul își aruncă mreaja cu o și mai multă fățărnicie când suntem mai buni, așa se face că în anticamera de arme, pe când dădeam să ies din catedrală umil și cu cugetul curat, s-a apropiat de mine un bărbat destul de tânăr, cu fața ciuruită de semne negre, probabil de la o explozie de praf de tun. Încingându-și spada la brâu, mi s-a adresat în limba germană și a spus că a auzit multe lucruri bune despre mine. Era străin de oraș și locuia împreună cu sora lui la un han din apropierea cârciumii La trei coroane. Așa a spus și a adăugat că, pentru treaba cu care a venit el la Turku, are nevoie de un ajutor vrednic și deștept ca mine. Ar fi trebuit să mă tem de întâlnirea propusă la căderea nopții, ca să nu am ce regreta mai târziu, mai cu seamă că, dintru început, bărbatul acesta mi s-a părut suspect. Dar el a zâmbit amabil când a vorbit cu mine și purta pantaloni germani și tunică din mătase încheiată cu bumbi din argint, de aceea am gândit că este un om cumsecade și că nu voi

avea nimic de pierdut dacă voi merge la întâlnirea propusă.

4

Cum a aflat despre trista întâmplare cu Antti, doamna Pirjo a umplut degrabă o tolbă cu mâncare, iar puțin înainte de a se lăsa seara am plecat la temniță să i-o duc, gândindu-mă că fapta asta bună îmi va înlesni fără îndoială drumul spre paradis. Ajuns în curtea primăriei, l-am întâlnit pe bătrânul soldat de cavalerie cu un picior de lemn, cel ce ne învățase să mânuim spada, care era în seara aceea de gardă la temniță.

— Poți să mergi înăuntru, m-a îndemnat el generos. Nu ești primul oaspete.

Am intrat eu în temniță și mare mi-a fost mirarea când, la lumina unei candele de seu, am văzut-o pe crâșmărița de la hanul *La trei coroane,* care-l strângea la piept pe Antti și-i mângâia fața spunându-i vorbe dulci.

— După cum vezi, a spus Antti mândru ca un cocoș, singura răsplată de care am și eu parte sunt mângâierile. Corbii îmi aduc de mâncare precum lui Moise în deșert și îngerii Domnului vin să mă consoleze. Când răul mă încearcă din toate părțile, doar femeile virtuoase și respectabile îmi mai iau mie parte, iar buna crâșmăriță va vorbi mâine dimineață în favoarea mea cu judele, ca să mi se dea drumul de aici, fiindcă dacă am fost închis, la mijloc n-a fost decât o gravă neînțelegere din cauza unor mărturii false și vorbe vrăjmașe, ce mai încolo și-ncoace, pe mine m-au pus sub zăbrele din pricina neghiobiei unui soldat din gardă, pe care l-am lovit puțin peste urechi cu o ciozvârtă de porc afumat, pe când aveam capul plin de băutură.

— Mikael! mi s-a adresat pe un ton serios crâșmăriță de la hanul *La trei coroane.* În ziua de astăzi este greu de găsit un tânăr mai bun și mai cuviincios decât prietenul tău Antti. Noaptea

trecută, după ce m-am întors de la șarpele de foc, nici nu am apucat eu bine să dorm că, înainte de zori, m-a deșteptat zgomotul și zarva înspăimântătoare cu care cincisprezece bețivani de calfe au spart ușa cârciumii și au intrat în odaia mea. L-au luat din pat pe sărmanul meu bărbat, l-au băgat în ciubărul în care pun eu la crescut aluatul de pâine și au așezat o piatră mare pe capac, să nu poată ieși de acolo, iar apoi au început să cotrobăiască prin casă, amenințând că mă vor necinsti și-și vor bate crunt joc de mine, dacă nu-i voi servi cu bere, rachiu și mâncare. Acest băiat cumsecade, care tocmai rătăcea pe lângă cârciumă, auzind țipetele mele, a sosit degrabă înăuntru și, cu mâinile goale, ca Sfântul Samson[23] sub stâlpii cetății Ierihon, i-a înfrânt pe toți și i-a azvârlit în stradă, chiar dacă agresorii au încercat din toate puterile să-l doboare și nici el nu se ținea prea bine pe picioare. Când au sosit gărzile, soldații au început să mă învinuiască, pentru că am dat de băut clienților după ora prevăzută de lege, băiatul, înțelegându-le greșit intențiile, i-a azvârlit repede și pe ei în stradă, după care s-a întins pe masă ca să doarmă, fiindcă era chior de beat. Dar nici n-a apucat el să doarmă prea bine și să-și refacă puterile, că din nou au venit gărzile și l-au condus în lovituri de picioare și de pumni până la temnița primăriei, și nu s-a găsit nimeni care să le spună că flăcăul este nevinovat ca un prunc de țâță. Dar o să mă ajute pe mine Dumnezeu să dau adevărul la iveală, tot așa a spus și bărbatu-meu astăzi pe la prânz, când mi-am adus aminte de el și l-am scos din ciubăr.

— Lasă, băiatule, c-o să fie bine și-ai să ieși tu de-aici, i-a spus ea lui Antti, mângâindu-i fața. Să știu că plătesc cât oi plăti, tot nu te las eu în temniță, iar după aceea am să-ți dau să bei bere din cea mai bună, ca să te-nzdrăvenești.

Am observat că Antti avea mâncare pe săturate și băutură, și nici de prieteni buni nu ducea lipsă.

Cum nu-i mai eram de folos cu nimic și nici oaspetele cel mai important nu eram, m-am dus la hanul *La trei coroane* să beau o bere și cârciumarul a întărit spusele femeii, asigurându-mă că atât el cât și cârciumărița sunt oameni cinstiți și cu frica lui Dumnezeu. Cât despre obrăznicia calfelor, toată lumea știa că obișnuiesc să se îmbete în fiecare noapte și să-și joace hainele pe zaruri, tocmai de aceea primăria hotărâse să fie închise cârciumile după ultima liturghie de noapte, hotărâre de pe urma căreia s-au căpătuit cârciumarii cu multe necazuri, fiindcă marinarii sosiți din țări păgâne, ale căror obiceiuri un om cu mintea normală nu le poate înțelege, sunt însetați zi și noapte.

Berea bună și tare mi-a întărit sufletul și mi-a răcorit trupul, așa că am plecat cu mult curaj la hanul unde locuia străinul cu sora lui. Fiindcă, vezi bine, atunci mă gândeam eu că nu voi avea nimic de pierdut dacă voi vorbi cu el. Străinul nu-și spusese numele, dar hangița a înțeles imediat despre cine este vorba după descrierea pe care am făcut-o. În mod vădit, toată lumea îl cunoștea pe domnul cel bogat și generos, iar hangița mi-a explicat cu multă bunăvoință cum să ajung la odăile lui. Când am intrat în încăpere, am simțit mirosul plăcut de ceară cu care se pecetluiesc scrisorile. Bărbatul stătea la o masă pe care se afla o lumânare aprinsă și accesorii de scris de cea mai bună calitate, care puteau fi puse într-un toc de aramă, prins cu o curelușă de piele la centură.

Când m-a recunoscut, s-a ridicat în picioare și mi-a strâns mâna, urându-mi bun venit într-o manieră nespus de prietenoasă, lucru care mi-a măgulit vanitatea, fiindcă el părea a fi unul dintre acei oameni obișnuiți să se învârtă nestingherit printre lucruri de preț în case frumos decorate, să bea vin în fiecare zi, să poarte veșminte scumpe și să aibă servitori. Cu atât de mare iscusință și naturalețe și-a manifestat el prietenia, încât am fost

fascinat și am uitat de fața lui respingătoare la lumina zilei, care mă făcuse să mă îndoiesc asupra caracterului său.

Mi-a spus că numele lui este Didrik Slaghammer și că este fiul unui negustor din Köln învestit cu titlu de noblețe de maiestatea sa regele. De foarte tânăr călătorise mult în alte țări, iar în ultima vreme se ocupase de negoț la Lübeck și Danzig. A fost incitat de poveștile care circulau în toată Baltica despre locurile sacre ale Finlandei, de aceea a ajuns el în Turku. Nu s-a sfiit să-mi spună că a avut o tinerețe cam dezordonată, dar că acum, gata, a împlinit treizeci de ani și s-a gândit să facă doar fapte bune. Pentru început, se hotărâse să viziteze locurile sfinte și să întemeieze o casă care să se ocupe de pelerinajele la astfel de locuri. De aceea, a spus el, în primul rând ar vrea să afle de la mine care sunt locurile sfinte din Turku și din Finlanda, dar nu și cele inaccesibile din cauza drumurilor proaste, și a pretins că ar dori cu ardoare să devin asociatul lui, deoarece cunosc limba pământului.

Am fost măgulit de spusele lui și i-am povestit cu mult entuziasm despre Drumul sacru al Sfântului Henrik, despre Soarele de la Naantali, despre Crucea Sfântă de la Anianpello, despre biserica din Raisio, cea construită de giganți, și despre încă multe alte locuri sacre. I-am atras atenția că nu trebuie să uite să dea de pomană când va ajunge la Odaia Sfântului Henrik și la *Hospitalis*, chiar dacă acum nu au mai rămas acolo decât doi leproși. Și i-am mai povestit despre Mănăstirea Sfântului Olavi, Casa Sfintei Anna, Casa Sfântului Gheorghe și Casa Ghildei, numită Trei Regi, toate acestea fiind interesante de văzut pentru orice călător prin Turku, ca să nu mai vorbim despre numeroasele relicve de sfinți din această parte nordică a lumii, care fuseseră dăruite catedralei la beatificarea Sfântului Henrik, când i-au fost mutate oasele în catedrala din Turku.

Tot timpul cât am vorbit, el a fost cu gândul în altă parte, înăbușindu-și cu greu căscatul care-i dădea la iveală dinți la fel de albi ca ai fiarelor de pradă și ascuțiți ca de pisică, și cotrobăind prin cufărul de călătorie, de unde, până la urmă, a scos o armă de foc portabilă, cu care a început să se joace.

— Mulți au încercat să mă înspăimânte cu natura austeră a Finlandei, cu fiarele sălbatice și cu hoții de drumul mare, a spus el. De aceea am făcut rost de armele acestea de cavalerie, care mi-au fost de mare folos în multe împrejurări primejdioase.

Și mi-a arătat două arme cu țeavă scurtă, care începeau într-un toc de piele cu două compartimente care putea fi agățat de șaua calului, eliberând astfel mâna călărețului de încărcătura grea de plumb a culasei. Mi-a dat să le încerc greutatea, spunând că gloanțele de plumb fac mâinile mai puternice, apoi a tras piedica armei și a așezat-o în poziția pe care o are când cavalerul călărește în galop. Pentru detentă, la arma aceasta nu mai era nevoie de fitil, cremene și amnar, ca la flinte, fiindcă piedica și trăgaciul făceau parte din același mecanism, în care o piesă ascuțită de silex lovea o alta de fier, aprinzând astfel pulberea din camera de explozie a armei. Această cameră de pulbere perfect etanșată se deschidea înainte de aprindere și se închidea singură, fiindcă era prevăzută cu un arc prins de un zăvor. Cu o încărcătură de gloanțe de plumb, arma putea ciurui armura unui soldat ce s-ar fi aflat la zece pași de trăgător.

I-am mărturisit că un astfel de pistol nu mai văzusem până atunci. Dacă fabricarea nu i-ar fi prea costisitoare, i-am mai spus eu, bănuiesc că o asemenea armă ar putea schimba obiceiurile cavaleriei de război. Dar m-am gândit că patima lui evidentă pentru armele de foc nu se prea potrivea cu pretinsul interes pentru locurile sfinte. De aceea i-am spus:

— Vara nu sunt periculoase animalele sălbatice ale pădurii, iar oamenii acestei țări sunt cuviincioși și-i lasă pe străini să-și vadă în pace de drumurile lor. Nici chiar de urs n-ai de ce să te temi, dacă-ți apare în cale, fiindcă el îți lasă de înțeles că nu trebuie să te oprești ca să-l privești sau să-i vorbești. Este un animal sensibil și dorește să fie respectat, de aceea ursul socotește că este o lipsă de respect când cineva i se adresează.

Domnul Didrik m-a întrebat dacă mi-a ieșit vreodată în cale un urs, și eu i-am răspuns că n-am văzut decât urșii din țarcuri, care dansează de obicei în zilele de târg. Pe neașteptate, el a schimbat vorba și m-a întrebat dacă am auzit despre pregătirile de război ale regelui Cristian împotriva regatului suedez și m-a mai întrebat ce crede poporul despre asta.

I-am spus că, de pe urma acestor zvonuri, cei mai neliniștiți sunt negustorii. Corăbiile din Turku nu se mai aventurează să navigheze în larg, ca să nu întâlnească nave de război din Danemarca, și evită Lübeck-ul, de teama țărmurilor primejdioase unde vântul le poate purta și unde lesne pot cădea în mâinile piraților fioroși care rătăcesc de-a lungul țărmului, între Estonia și Ösel. Adevărul este că armatorii și proprietarii corăbiilor doresc ca ele să fie protejate, dar Lübeck-ul nu a mai vrut să asigure nicio protecție corăbiilor finlandeze, fiindcă nu s-a respectat înțelegerea de până acum, ca jumătate din consilierii primăriei din Turku să fie germani, și s-au acordat toate funcțiile oficiale doar bărbaților din regatul suedez. Și i-am mai spus că morile de pulbere pentru tun se-nvârtesc și că nici de tunuri nu va fi lipsă, dacă iutlandezii se vor încumeta să atace fortăreața din Turku.

În tot acest timp, domnul Didrik s-a jucat distrat cu pistolul, deschizând și închizând piedica trăgaciului, iar din piatra de silex au țâșnit din când în când scântei. Mi-a spus surâzând că, dacă ar fi doar după el, ar putea rămâne fără nicio teamă în

Turku cât va dura războiul, dar cum este răspunzător și de soarta surorii sale, pentru a-și liniști cugetul dacă va lua o asemenea hotărâre, ar trebui să știe precis care sunt posibilitățile de apărare ale orașului Turku, adică: de câte tunuri dispune garnizoana, ce calibru au tunurile, care este numărul soldaților apți pentru luptă, ce soldă lunară primesc și cât de destoinici sunt comandanții lor. Încă și mai mult curaj ar prinde, a mai spus el, dacă ar cunoaște numele celor mai importanți consilieri ai primăriei și ce putere au ei în afacerile statului suedez.

Am înțeles că era bântuit de îngrijorare, iar faptul că purta o armă într-un han atât de liniștit era cea mai bună dovadă. Așa că i-am povestit, ca să-l liniștesc, despre tot ceea ce știam în legătură cu soldații din garnizoană și din oraș, dar i-am atras atenția că eu sunt doar un cărturar, nu un om de arme, și i-am propus să i-l prezint pe prietenul meu, căruia i-am fost ajutor într-o vreme, un meșter de tunuri, de la care, fără îndoială, ar putea primi răspunsuri precise la întrebările ce-l frământă. Eram dispus să i-l prezint chiar atunci, dar el a refuzat propunerea, spunând că nu se cuvine ca în seara de Sfântul Ioan să fie tulburat un meșter atât de mare, care-ar putea să turbeze de mânie, că și-așa-i destul de supărat din cauza nerecunoștinței autorităților din oraș, care nici măcar nu l-au plătit. Auzise despre meșterul Schwarzschwanz și știa că fusesem secretarul lui, așa a spus, de aceea mă și întrebase despre toate aceste lucruri, fiindcă nu se îndoise că sunt un tânăr inteligent și cu privirea ascuțită.

— Păi, a întrebat el hotărât, câte bombarde are cetatea? Câte tunuri regale? Câte culevrine? Câte falconete[24]? Câte aruncătoare de pietre? Câte archebuze?

I-am spus după cum mi-am amintit, iar el a luat imediat pana de scris și a notat pe o hârtie. Abia atunci am început eu să mă îndoiesc, fiindcă un

negustor obișnuit nu este doritor să afle astfel de lucruri, cu atât mai mult cineva care este interesat de locurile sfinte. Am ezitat, am început să mă bâlbâi și i-am răspuns în doi peri, iar când, schimbând direcția, m-a întrebat despre gărzile orașului, periodicitatea plecării și sosirii corăbiilor din Turku și tunurile cu care sunt echipate, nu am mai spus nimic. Era clar, curiozitatea lui nu avea margini.

El a pus imediat hârtia în cufărul de călătorie, pe care l-a zăvorât, după care a început să râdă și mi-a spus cu voioșie:

— Am observat că ai fost uimit de excesiva mea curiozitate, Mikael, dar eu sunt din naștere încercat de o curiozitate devorantă, de aceea și călătoresc mult prin lume și strâng cunoștințe. Că-mi vor trebui vreodată sau că nu-mi vor trebui, acest lucru nu-l știu, fiindcă nimeni nu știe dinainte ce i se va întâmpla în viitor. Dar poate că te-am obosit prea mult. Așa că mai bine să mâncăm noi, să bem și să ne veselim, fiindcă în seara aceasta vreau să-mi fii oaspete apropiat.

M-a condus în camera alăturată, unde multe lumânări de ceară frumos aranjate luminau masa încărcată de bunătăți. Dar n-am avut timp să mă uit prea atent la masă, fiindcă, îndată după ce am intrat, ne-a ieșit în întâmpinare o femeie frumoasă, îmbrăcată în veșminte minunate, cum niciodată până atunci nu mai văzusem. A înaintat semeț spre noi ținându-și capul drept, iar materialul scump al fustelor a foșnit. Domnul Didrik s-a înclinat în fața ei și i-a sărutat mâna albă.

— Iubită soră Agnes, a rostit el, îmi dai voie să ți-l prezint pe Mikael, cărturar din Turku, un tânăr înțelept și destoinic, care are bogate cunoștințe scolastice și canonice, dar știe să prepare și pulbere de tun, fiindcă a fost secretarul unui vestit meșter tunar. Când i-am povestit despre lacoma noastră căutare de cunoștințe, care să ne sporească atât pământeasca bunăstare, cât și să ne apere

sărmanele suflete, el a făgăduit, generos, că ne va ajuta.

Auzind aceste vorbe, fata de stirpe nobilă mi-a zâmbit cum nu se poate mai frumos și mi-a întins mâna. Chiar dacă sărutasem de multe ori cu umilință tivul sutanei maestrului Martinus sau a părintelui Petru, mâna unei femei nu o mai sărutasem. În timiditatea mea de atunci, nici nu am îndrăznit să privesc fața frumoasei și nobilei femei. M-am înclinat stângaci și i-am atins mâna cu buzele, ca un câine umil care linge degetele stăpânei. Mâna caldă și albă mirosea plăcut. A râs cu și mai multă bucurie decât fratele ei și a spus:

— Dar nu mai fiți atât de înțepeniți, dragii mei, suntem tineri! Vă spun la amândoi că m-am săturat să stau singură în cameră și să tânjesc după o societate veselă, și vă încredințez, domnule Mikael, că nu sunt lup și nu mănânc oameni. Ridicați-vă frumosul chip și priviți-mă în ochi fără teamă!

Am fost și mai intimidat, fiindcă a folosit apelativul *domn* când mi-a vorbit, ca și cum i s-ar fi adresat unui tânăr de stirpe nobilă, și mi-a lăudat înfățișarea. Dar mi-am ridicat capul și am privit-o în față, iar în lumina aceea înșelătoare a multelor lumânări ce ardeau, chipul ei mi s-a părut mai frumos decât oricare alt chip de femeie, fiindcă eram atât de prost pe vremea aceea, încât nici nu mi-aș fi putut imagina că are buzele pictate cu roșu, linia sprâncenelor corectată și înnegrită, iar obrajii pudrați cu făină. Nu i-am văzut atunci privirea ce clocotea de răutate, ci doar culoarea căpruie a ochilor, și nici surâsul nerușinat nu i l-am văzut. M-a tulburat frumusețea ei și obrajii mi s-au înroșit ca focul. Ne-am așezat apoi la masă. Am mâncat limbă afumată de bou și friptură de gâscă dreasă cu șofran și piper, și am băut vin dulce de Spania în cupele cele mai frumoase ale hanului. Nu aveam nici cea mai vagă idee asupra prețului unui astfel de ospăț, dar șovăiala de la început mi

s-a risipit repede și am mâncat fără să mă mai gândesc la nimic, singura grijă rămânând doar aceea de a mă feri să apuc cu mâna și să rod carnea ca oamenii obișnuiți.

Am tăiat carnea cu cuțitul, cât mai elegant cu putință, și m-am păzit cu înverșunare să nu-mi murdăresc buzele cu grăsime. Vinul tare mi s-a urcat repede la cap și mi-am uitat îndoielile și tristețea. Mi s-a părut că mă aflu în paradis, înconjurat de îngeri binevoitori. După ce am terminat de mâncat, în camera cealaltă, flautistul chior de la hanul *La Trei coroane* a cântat pentru noi niște melodii duioase, dar, la un moment dat, nemaiputându-l suporta, domnul Didrik i-a dat de băut bere și l-a alungat. În schimb, ne-a propus nouă să cântăm. Am cântat toți trei câteva cântece studențești despre zădărnicia plăcerilor acestei lumi.

Puțin timp după aceea, domnișoarei Agnes i s-a părut c-ar fi prea cald în încăpere, de aceea și-a dat jos șalul transparent de muselină, dezgolindu-și umerii albi. Purta un pieptar din catifea verde, brodat cu fir de aur, perle și inimioare purpurii, foarte bine strâns pe corp, care-ți atrăgea irezistibil privirea. Adevărul este că eu nu mai văzusem nicio femeie îmbrăcată cu un veșmânt atât de decoltat. Nu aveai cum să nu observi sânii, ce se dezvăluiau generos la fiecare gest pe care-l făcea, chiar dacă, din când în când, ea trăgea de marginile pieptarului ca să și-i acopere. Observând încotro îmi era îndreptată privirea, domnul Didrik a zâmbit și mi-a spus:

— Sora mea a fost botezată cu numele Sfintei Agnes, și, uneori, când suntem într-o societate bântuită de prejudecăți, aș dori să i se întâmple aceeași minune precum sfintei al cărei nume îl poartă, fiindcă prea urmează cu credință obiceiurile vestimentare de la curțile nobililor din orașele mari. Dar pe tine n-ar trebui să te tulbure acest lucru, Mikael! Te încredințez că în această

perioadă fericită în care trăim, nicio femeie din lume n-ar trebui să-și ascundă ceea ce are mai frumos, și chiar ar trebui încurajate femeile ce șovăie.

Cu mintea înfierbântată, l-am întrebat ce minune i se întâmplase Sfintei Agnes, fiindcă, în Finlanda, ziua acestei sfinte este umbrită de celebrarea zilei Sfântului Henrik, de aceea viața Sfintei Agnes îmi era mai puțin cunoscută. Domnul Didrik mi-a povestit că o copilă de vârstă fragedă din Roma, cu numele Agnes, fusese cerută în căsătorie de fiul unui judecător, dar fiind creștină, a refuzat să se mărite cu un păgân. De aceea, după ce a fost judecată, a fost despuiată de veșminte și trimisă la o casă de prostituție. Dar Atotputernicul Dumnezeu s-a milostivit de ea, și Sfintei Agnes i-a crescut părul de pe cap atât de lung, încât a acoperit-o în întregime, salvându-i astfel castitatea și ferind-o de privirile nerușinate.

— După cum vezi, domnișoara Agnes și-a vopsit părul în roșu, după moda venețiană, a spus el. Ar fi minunat de i-ar crește precum Sfintei Agnes, nu-i așa? Dar pe mine mă frământă o întrebare, la care, poate, doar un om învățat și evlavios mi-ar putea răspunde. Dacă s-ar repeta minunea, lucru de care mă îndoiesc, fiindcă sora mea nu este nicidecum exagerat de pudică precum se pare că a fost Sfânta Agnes, oare părul îi va fi în întregime roșu, sau, începând din creștet, va păstra culoarea naturală, și o va acoperi ca o hlamidă neagră cu bordură de purpură?

I-am mărturisit că întrebarea mi se pare prea complicată pentru slabele mele cunoștințe și că un asemenea subiect ar putea fi tema unei adevărate disertații susținute de un scolastic pentru a obține titlul de doctor al vreunei universități vestite.

— Dar, am adăugat eu, nimic nu este imposibil pentru Dumnezeu, iar El a dat fiecăruia înfățișarea și culoarea cuvenită, de pildă pene sclipitoare cocoșului și anteriu cernit vrabiei. În orice caz,

dacă domnișoara Agnes ar fi onorată cu o astfel de minune, lumea ar avea mult de pierdut, fiindcă nu-și va mai putea bucura ochii cu frumusețea ei.

Domnișoara Agnes mi-a mulțumit cu un surâs și a spus cu îndrăzneală:

— La curțile principilor din Florența și Milano, ca să nu mai vorbim despre cele din Franța, doamnele nobile își dezvelesc un sân, ba chiar amândoi sânii, ca să se bucure și privirea altora de comorile cu care bunul Dumnezeu le-a binecuvântat. Dar cele mai frumoase veșminte le-am văzut în Veneția, la un banchet. Este vorba despre o fată care era îmbrăcată cu o fustă despicată într-o parte până la coapse și având pe cap un voal ușor ca spuma mării, împodobit cu pietre prețioase. Un astfel de veșmânt aș vrea să port și eu.

A oftat și m-a privit intens cu ochii căprui și i-am simțit privirea mângâietoare ca velurul.

Domnul Didrik m-a asigurat că vorbele surorii lui sunt adevărate și a mai spus:

— Acum, în vremea noastră, chiar și doamnele cu cele mai înalte titluri de noblețe, invidioase pe curtezanele cu renume, pozează goale în fața celor mai talentați pictori, pentru a arăta că nu se simt dezonorate dacă trupurile lor au anumite imperfecțiuni. Și poate că nimic nu este mai plăcut pe lume decât să-ți petreci timpul în marile băi tămăduitoare cu apă termală, unde bărbații și femeile se scaldă și se joacă împreună, sau beau și mănâncă împrejurul meselor plutitoare.

I-am spus că bărbații și femeile din Finlanda se spală împreună la saună de când e lumea, dar că acest obicei îl păstrează numai oamenii simpli, care folosesc sauna doar pentru curățenia trupului, nicidecum pentru a se distra. Domnul Didrik m-a întrebat curios dacă mă duc deseori la saună în compania fetelor tinere, iar eu i-am răspuns răspicat că nu. Și mi-am adus rușinat aminte că, din cauza alifiei diavolești, de pe urma căreia îmi

căzuse părul de pe trup, nu mă voi putea duce împreună cu nimeni la saună multă vreme. Domnul Didrik mi-a observat momentul de descumpănire și a schimbat cu sora lui priviri complice, după care a început să vorbească despre cu totul alte lucruri. Masa fusese strânsă. Răsucind distrat în mâini o cupă cu vin, m-a întrebat:

— Mikael, ce crezi despre nelegiuita îndepărtare și întemnițare a arhiepiscopului?

Surprins, pentru că nu mă așteptasem la o astfel de întrebare, i-am răspuns cu prudență:

— Oare cine sunt eu ca să judec hotărârile celor mai importante personalități ale regatului? Se spune că arhiepiscopul ar fi uneltit împotriva interesului statului suedez, iar cei mai importanți episcopi au consimțit la îndepărtarea lui. Aș putea fi eu oare mai înțelept decât aceștia?

Dar domnul Didrik mi-a spus indignat:

— Așa, după părerea ta, tânărul Sten Sture este statul suedez? Oare nu aroganța acestei familii Sture – care, sfidând hotărârile Uniunii de la Kalmar, după care doar regele Cristian al Danemarcei este singurul suveran legitim –, l-a împins să creadă pe Sten că Suedia este bunul său personal? Este drept ca doar o singură familie nobilă să se îngrijească de problemele statului suedez, când mai există multe altele la fel? Însă, cine este împotriva lui Sture este considerat trădător și intrigant, iar acest Sten Sture nu se sfiește când este vorba să-și întărească poziția, să-și bată joc chiar și de Sfânta Biserică.

I-am spus că, în afară de distrugeri, de jafuri și de omoruri, iutlandezii nu s-au remarcat prin nimic altceva când au intrat în regatul suedez, și s-ar părea că, din cauza cruzimii lor, există și vorba cumplită pe care am auzit-o încă din copilărie: *Lua-te-ar iutlandezii!* Dar domnul Didrik s-a arătat surprins de intervenția mea și a spus supărat:

— Eu te credeam un tânăr înțelept, Mikael, dar acum văd că te mulțumești să repeți doar ceea ce

spun alții, fără a încerca să judeci singur.

Mi-a spus că regele Cristian al Danemarcei și Norvegiei este un monarh hotărât, competent și milos, care nu-i supărat decât pe nobilii înfumurați, dar îi susține pe burghezi și pe țărani. El este hotărât să distrugă dominația Lübeck-ului asupra Balticei și să facă din Copenhaga cel mai mare port comercial, în așa fel încât să se poată naviga fără nicio teamă pe toate mările. Și mi-a mai spus că nu va trece multă vreme și vom avea ocazia să vedem că regatul lui va ajunge nespus de puternic și de bogat.

— Nu mai este mult până atunci, și-a întărit el spusele, și înfumuraților domni ai Suediei vor fi nevoiți să devină umili. Războiul bate la ușă, iar în câteva zile regele Cristian va porni cu corăbiile de război împotriva Suediei. Oamenii înțelepți pot citi prevestirile, tocmai de aceea ei ar trebui să înțeleagă că de atitudinea pe care și-o vor manifesta astăzi depinde poziția pe care o vor obține mâine în marele regat, iar eu nu mă îndoiesc că, mai târziu, istoria îl va numi Cristian cel Mare pe acest suveran înțelept al Nordului.

Vorbele lor m-au răscolit până-n adâncurile ființei, fiindcă nu mai auzisem niciodată pe cineva să fi vorbit cu atâta siguranță și încredere despre regele Cristian, pe care, de fapt, finlandezii îl detestau. La rândul ei, sora domnului Didrik mi-a adus argumente în favoarea regelui Cristian, susținând că ar fi apărătorul intereselor oamenilor din popor, și a mai spus ea că mai degrabă își apleacă acest rege urechile să asculte poveștele înțelepte ale unei tămăduitoare din Olanda, decât să ia în seamă sfaturile ipocrite ale nobililor de la curte. Dar eu m-am încumetat să-i înfrunt și le-am povestit despre cruzimea iutlandezilor, pe care, la urma urmelor, am simțit-o chiar pe pielea mea, fiindcă bunicul și bunica au fost uciși de un iutlandez, iar acea zi de groază mi-a rămas pentru totdeauna vie în memorie. Dar domnul Didrik avea

destulă iscusință să întoarcă argumentele mele în favoarea părerilor sale, așa că a spus:

— Oare cine i-a împins pe corăbierii danezi să tâlhărească și să pustiască țărmul finlandez? Oare nu acești domni suedezi nesupuși care s-au răzvrătit împotriva regelui de drept? Fiindcă răzvrătirea s-a întins de la unul la altul, până ce au reușit să-i aibă și pe oamenii din popor de partea lor, iar aceștia și-au urmat orbește stăpânii, neținând seama încotro se îndreaptă. Războiul își are legile lui, și nu există război pe lume care să nu fie urmat de jafuri și omoruri de pe urma cărora cei nevinovați pătimesc mai mult decât cei netrebnici. Dar intenția regelui Cristian este tocmai să-i pedepsească pe cei vinovați. Însă pe oamenii vigilenți, care-și vor deschide ochii la timp ca să gândească drept și să treacă de bunăvoie în slujba sa, el îi va întâmpina cu dragoste și căldură, și-i va răsplăti bine.

A ridicat cupa de vin și a spus provocator:

— Să încetăm această ceartă zadarnică, Mikael! Eu știu totul despre tine, mai mult chiar decât ți-ai putea tu închipui, și sufăr în inima mea pentru nedreptățile care ți se fac din cauza originii tale tulburi, chiar dacă ești un băiat de ispravă și talentat.

Numește-mi, dacă poți, un singur nobil finlandez sau suedez care ar fi dispus să-ți acorde protecție, sau un prelat care să-și asume riscul de a te ajuta să ajungi preot, așa cum îți dorești și fără îndoială meriți! Dar așa ceva nici nu este de așteptat de la niște ecleziarhi care sunt în stare să-și zvârle arhiepiscopul în temniță. Află că bunul rege Cristian vrea să dea aceeași posibilitate tuturor bărbaților înțelepți și destoinici, fie ei de stirpe nobilă sau din popor, și să le înlesnească accesul la înalte universități pentru a-și spori cunoștințele. El este un rege evlavios, iar pe măsură ce regatul și puterea lui vor crește, și influența lui la curtea papală va fi mai mare. Tare

mi-e teamă că, în curând, multele scaune părăsite de îndoielnicii episcopi ai Finlandei vor trebui să fie ocupate de bărbați cu adevărat credincioși regelui și bisericii.

Vorbele lui m-au îngrozit și am tremurat de teamă să nu le fi auzit cineva.

— Domnule Didrik și domnișoară Agnes, am spus eu cu vocea sugrumată de oroare. Dar mă împingeți să-mi trădez neamul! Luați seama că nu sunt un conspirator, ci doar un om pașnic, oarecum școlit – este drept – dar care înțelege înalta artă politică la fel de bine cum pricepe un porc la ce folosește o lingură de cositor.

— Departe de mine astfel de gânduri, a spus cu voce puternică domnul Didrik, ridicându-se în același timp în picioare cu cupa de vin în mână. Dar este oare un trădător cel care pregătește în țara lui calea suveranului legitim? Poate fi numit conspirator cel ce apără Biserica împotriva blasfematorilor și impostorilor, care, doar pentru satisfacerea ambițiilor egoiste, au uitat de datoria și de misiunea lor sacră și s-au dovedit nedemni de a se număra printre servitorii ei? Nu, Mikael! Tot ceea ce doresc eu este să închin o cupă de vin pentru regele Cristian și pentru mărețele lui intenții împreună cu un bărbat atât de sincer și de onest, cum se pare că ești.

Ce puteam face? Ar fi fost necuviincios să nu golesc cupa pe care mi-a întins-o. Focul vinului puternic l-am simțit până-n vine, iar domnișoara Agnes, înfășurându-și pe neașteptate mâinile în jurul gâtului meu, a râs bucuroasă și m-a sărutat pe amândoi obrajii.

Apoi domnul Didrik mi s-a adresat cu un aer teribil de serios și a spus:

— Pentru că sunt un om de onoare, am să dau cărțile pe față. Nu mi-este rușine să recunosc că sunt trup și suflet pentru cauza regelui Cristian și că am venit în această țară doar pentru a-i apăra interesele. Atât de multă încredere am eu în tine,

Mikael, că-ți dezvălui până și acest lucru, care-mi poate primejdui viața. Și mai multă încredere am dacă-ți spun că-n oraș sunt destule persoane importante care-l susțin din toată inima pe regele Cristian. Dar dacă vei abuza de încrederea pe care ți-o acord și mă vei trăda, te avertizez că nu-ți va fi prea ușor. Este bine să-ți amintești că mi-ai și oferit destule informații secrete despre pregătirile de război ale orașului și să nu te îndoiești că m-aș sfii să depun mărturie că ai închinat în cinstea regelui Cristian. Lucruri de astea se răsplătesc de obicei cu ștreangul sau decapitarea și te încredințez că trădătorii sunt executați în mare grabă, mai înainte de-a ajunge regele la putere, ca să aibă corbii cu ce se desfăta.

Dar domnișoara Agnes a spus repede:

— Dar nu vorbi așa, iubite frate Didrik! Mikael nu ne va trăda, nici pe tine, nici pe mine. Eu cunosc bine firea omului și am înțeles că oamenii acestui popor sunt teribil de încăpățânați și bănuitori, așa că mai degrabă le câștigi încrederea cu vorbe bune decât cu amenințări, care nu fac decât să-i înverșuneze și mai aprig.

S-a așezat mai aproape de mine și am simțit în obraji răsuflarea ei caldă. A spus:

— Nu cred că ne vei vinde, Mikael. Atinge-mi mai bine gâtul, oare vrei să fie strâns în ștreang? Atinge-mi umerii, oare vrei ca trupul meu să fie dat morții? Fiindcă, trebuie să știi că secretele fratelui meu sunt și ale mele.

Am privit-o în ochii căprui care-mi surâdeau și sufletul mi s-a înmuiat.

— N-am să te trădez, am spus posomorât, dar acum lăsați-mă să plec, fiindcă-i târziu. Am băut prea mult vin și vreau să mă gândesc în tihnă la toate.

După ce am căzut de acord când să ne vedem din nou, n-au încercat să mă împiedice să plec, dar mie nu-mi mai venea să plec de acolo. Luminile amăgitoare ale lumânărilor și bogăția în care trăiau

mă îmbătaseră. Mi se părea că un fir nevăzut, dar nemaipomenit de puternic, nu-mi dă voie să mă mai desprind de ei. Dar încă nu înțelegeam că în acea noapte de Sfântul Ioan fusesem prins în plasa Satanei, iar de naiv ce eram, credeam în sinceritatea și bunele lor intenții.

Poate că în acea noapte întunecată, în drum spre casă, nu m-am gândit prea mult la spânzurătoare, ci mai degrabă la lumea strălucitoare despre care îmi povestiseră, și un dor după țări și orașe necunoscute mi-a răscolit pătimaș ființa.

Nici nu trebuie să povestesc mai mult în ce fel și pe câte căi diferite domnul Didrik și mai cu seamă domnișoara Agnes au reușit să facă din mine cel mai credincios și mai supus aliat al lor.

Sigur, timp de câteva luni am fost caligraful lor și le-am fost tălmaci în intrigi periculoase. Dar întru apărarea mea pot spune că prea puțin m-am gândit atunci la viitorul meu, pe care domnul Didrik mi-l prevestea în culori strălucitoare. Mai degrabă i-am ajutat pentru că mi-am făgăduit mie însumi să fac această treabă în taină. M-am gândit atunci doar la binele și pacea de care urma să se bucure fiecare om sărac, am gândit că se va pune capăt certurilor și neînțelegerilor pentru disputarea puterii și dreptului de suveran al statului suedez, dăinuind din generație în generație. Ajunsesem să cred că, într-adevăr, regele Cristian este un monarh blând și înțelept, și că, după ce își va pune pe cap trei coroane regale, doar bunăstare și fericire va fi în tot regatul, atât pentru săraci cât și pentru bogați, atât pentru burghezi cât și pentru țărani.

Cugetul mi s-a liniștit și mai mult când am văzut că domnul Didrik, care umbla prin oraș ca la el acasă, reușise să-i atragă pentru cauza sa pe cei mai înstăriți burghezi din Turku. Era invitat peste tot, la nunți și la înmormântări, până și cei din ghilda *Trei regi* îl invitaseră, și trebuie să spun că acest lucru era cea mai mare onoare la care putea aspira cineva. Cu ajutorul scrisorilor de

recomandare ale unor oameni importanți reușise să pătrundă și în garnizoană și să vorbească cu tunarii. Frumusețea domnișoarei Agnes, dar mai ales minunatele ei veșminte, i-au deschis cele mai ferecate porți și i-au dezvăluit cele mai strașnic păzite secrete. De aceea am crezut că nu făcusem niciun rău, fiindcă, oricum, domnul Didrik cunoștea destule căi pentru a-și împlini planurile.

La mănăstirea Sfântul Olav și la Hospitalis, unde patron era Sfântul Gheorghe, făcuse daruri generoase și dăduse din belșug de pomană, cucerind astfel inimile tuturor. Era întotdeauna binevoitor și generos și reușea să se înțeleagă tot atât de bine și cu cei sus-puși și cu cei umili, cu soldații, cu marinarii și calfele. Nu a trecut mult timp și a început să laude deschis multele și nobilele virtuți ale regelui Cristian. Dacă totuși cineva se considera ofensat de vorbele lui, îl privea drept în ochi și-i spunea cu seninătate:

— Eu respect părerile tuturor și cred că fiecare om are dreptul să gândească ce vrea. De aceea, se cuvine să mă bucur de același respect și de dreptul de a gândi cum vreau, mai cu seamă că sunt străin de oraș. Fiind din Köln, își continua el discursul, așadar din afara teritoriului pe care se desfășoară disputele voastre naționale, s-ar putea admite că viziunea mea este mai largă decât viziunea celor ale căror interese sunt în joc. Dacă pot afirma fără șovăială că regele Cristian este un monarh ideal și un principe priceput, pe care Dumnezeu l-a înzestrat cu multe calități bune, nu văd de ce n-aș putea să-mi spun deschis părerea și în ceea ce privește problemele acestui popor. Dacă voi înșivă nu aveți curajul să spuneți ce credeți, lăsați-mă cel puțin pe mine să zic ce gândesc!

Trebuie să recunosc că vorbele lui erau înțelepte și drepte și că se purta ca un cavaler nobil, dar cei mai puțin avizați pretindeau că nu ar cunoaște câtuși de puțin firea sălbatică și sângeroasă a iutlandezilor, care sunt oricând în stare să strice

învoieli la care ei înșiși au consimțit. Atât de puternic era înrădăcinată această părere despre iutlandezi la oamenii simpli, încât cei mai mulți i-ar fi susținut mai degrabă pe nobilii Suediei, dacă ei ar fi fost aceia care ar fi vrut să pornească războiul.

Ca să-și ascundă adevăratele intenții, domnul Didrik călătorea și în afara orașului să vadă locurile sfinte. Odată am plecat toți trei călare chiar până la Naantali, fiindcă domnișoara Agnes voise să cumpere de acolo dantele despre care se spunea că n-ar fi mai prejos decât cele lucrate în Flandra sau Genova. Fructele scorușilor erau deacum roșii și frunzele mestecenilor începuseră să-și schimbe culoarea.

De prisos să mai spun cât de orbit și de fascinat eram de frumusețea și prietenia domnișoarei Agnes, dar din cauza originii mele umile, a timidității și a faptului că eram mai tânăr decât ea, nici nu îndrăzneam să gândesc că o femeie de o asemenea nobilă stirpe ar primi omagiile mele. Dar faptul că eram fascinat de ea și deseori în preajma ei a fost de ajutor pentru vindecarea rănilor din inima mea. Și chiar am fost mulțumit de mine, când, din întâmplare, pe când mă îndreptam împreună cu domnișoara Agnes spre biserică la ora liturghiei, am ajuns-o din urmă pe Anna Laurintytär și am salutat-o cu nepăsare, fără să se aprindă iarăși văpaia în inima mea, în timp ce ei i s-a îngălbenit fața de ură. Totuși domnișoara Agnes a observat emoția mea și, după ce am trecut pe lângă Anna, și-a întors capul să o vadă mai bine.

— Drăguță fată! a spus ea. Dar mi s-a părut că privește puțin cam strâmb.

I-am spus cu năduf că n-am observat niciodată acest lucru, dar domnișoara Agnes, zâmbind ușor, mi-a destăinuit că privirea ușor strâmbă a unor femei nu este nicidecum un neajuns. Dimpotrivă,

cunoscătorii susțin că ele fac dragoste cu mai multă ardoare decât celelalte. Și a mai spus:

— Dacă aș fi bărbat și aș avea o femeie ca asta, aș încinge-o cu centură venețiană[25] și aș lua cheia cingătorii cu mine când aș pleca de-acasă.

Vorbele ei m-au neliniștit, m-au făcut să o privesc pe domnișoara Agnes în alt fel decât până atunci și m-au împiedicat să-mi găsesc liniștea când m-am rugat în catedrală. Ne-am întors spre casă. Numai că, în fața hanului, după ce i-am urat cele de cuviință la despărțire, ea m-a privit până-n străfundul ochilor, a oftat și mi-a spus:

— Mă simt atât de slabă și lipsită de putere, fără îndoială sunt palidă și urâtă în ochii tăi, Mikael, dar, la drept vorbind, m-am cam săturat de acest oraș plictisitor cu bărbați nătângi și înceți din fire. Vino în casă, Mikael, să bem o cupă de vin, fiindcă acest frate al meu umblă creanga toată ziua și mă lasă singură să mă perpelesc de plictiseală.

M-a condus în camera ei care mirosea a alifii ce voiau să înlăture duhoarea nesuferită a hanului. Ca și cum ne-am fi aflat într-o grădină cu flori parfumate. În timp ce sorbeam vinul, domnișoara Agnes a spus deodată cu glas pătimaș:

— Îmi doresc din tot sufletul să se întâmple o minune! Nu mai pot să trăiesc în această așteptare continuă. Eu sunt obișnuită să călătoresc, să am o viață agitată, nu să rămân atâta vreme într-un singur loc. În țara asta mă simt de prisos, pentru că de destoinicia mea nimeni nu are nevoie, până și cei mai deștepți bărbați pot fi amăgiți ușor doar de vorbele fratelui meu. Dar acum știu, flota regală a ajuns la Stockholm, așa că peste câteva zile vom afla dacă va începe războiul sau dacă Suedia va accepta condițiile regelui, ca să nu fie vărsare de sânge.

— Domnișoară Agnes, am spus eu. Oare ce folos am eu din toate astea? Dimineața mă deștept cu groaza în inimă și mă întreb dacă fac bine sau rău. Nu cred că voi mai putea rezista multă vreme

la privirile cercetătoare și bănuitoare ale celor din jur. Iar dacă în acest oraș în care m-am născut va fi vărsare de sânge, fiecare picătură de sânge mă va apăsa și, cât timp îmi va mai fi dat să trăiesc, nu voi mai avea cugetul liniștit.

Domnișoara Agnes a izbucnit într-un râs cristalin, mi-a atins gâtul cu degetele și a rostit:

— Ai grumaz subțire de cărturar. Un astfel de grumaz poate fi ușor retezat. Spune-mi, Mikael, ai văzut vreodată pe cineva să prăjească ouă fără să le fi spart mai întâi coaja? În afacerile de stat nu se ia seama la lucrurile fragile și te asigur că, pentru a se putea întâmpla ceva, se sparg multe ouă, și dintre cele mai mari.

— Acestea-s vorbe nesocotite și păcătoase, am spus eu. Un om viu nu poate fi comparat cu un ou.

— Nu? a întrebat ea cu glas mieros și mi-a prins mâna între mâinile ei. Adevărul este că voi, finlandezii, sunteți molatici și cu sângele domol. Mă întreb chiar dacă există ceva care să vă scoată din această indiferență. Cât despre tine, Mikael, ești mai sfios decât Iosif când era tânăr, sau poate crezi că eu sunt prea bătrână și urâtă, n-ar fi de mirare în acest oraș blestemat. În orice caz, un bărbat cu sânge năvalnic nu și-ar pierde timpul dacă ar avea prilejul să fie cu mine într-o odaie. Oare nu înțelegi că tânjesc după mângâieri?

Nevenindu-mi să-mi cred urechilor, am întrebat-o:

— Să fie oare adevărat, domnișoară Agnes, că mă îndemnați să abuzez de inocența voastră și să înșel încrederea fratelui vostru? De ce să vă duc în ispită? Mai ales că ispita ar putea fi mai puternică decât noi doi.

A izbucnit într-un râs atât de nestăpânit, că a trebuit să zâmbesc și eu, chiar dacă nu-mi ardea de râs.

— Ești un băiat prea bun și cuminte în lumea asta rea, a spus ea, mângâindu-mi părul. Dar poate că eu port o centură venețiană care-mi apără

castitatea. Nu te bate gândul să vezi dacă-i așa sau nu?

M-a apucat din senin tremuratul și, îngenunchind în fața ei, am spus:

— Domnișoară Agnes, sunteți mai frumoasă și mai plină de farmec decât toate femeile pe care le-am văzut. Calitățile cu care Dumnezeu v-a înzestrat mi-au cucerit inima, de aceea vă implor să mă alungați degrabă din preajma voastră, fiindcă nu se cade unui sărăntoc să râvnească la o fată atât de frumoasă și de o atât de nobilă stirpe.

Râzând cu și mai multă poftă decât înainte, m-a întrebat:

— Oare nu-ți este rușine, Mikael, de prostiile pe care le spui? Sau poate c-ai turnat în vinul meu elixirul de dragoste despre care mi-ai povestit odată c-ar fi în stare să-l prepare mama care te-a crescut? În orice caz, te asigur că dacă ne vom juca puțin și ne vom amuza ca între prieteni, acest lucru nu ne obligă la nimic. Crede-mă, Mikael, arta amorului este prețioasă și, ca în toate artele și meseriile, nu poți ajunge maestru fără a o învăța, fără a o repeta și fără a avea o sensibilitate specială pentru ea. Acest lucru îl înțeleseseră bine romanii Antichității. Am auzit chiar că un mare poet latin, Vergiliu, sau poate Ovidiu, nu-mi mai aduc aminte care, ar fi scris o carte despre arta amorului. În mod vădit, tu n-o cunoști, de aceea cred că aș putea să-ți fiu de mare folos instruindu-te puțin în această artă dificilă, cea de-a opta artă liberală, care nu-i mai prejos decât celelalte, chiar dacă nu se învață în universități, ci mai degrabă în afara lor. Fii așadar un învățăcel umil și sârguincios! Cât despre mine, voi încerca să-ți risipesc șovăielile și toate celelalte supărătoare prejudecăți din minte, și nicidecum nu o voi face dintr-o vulgară plăcere, ci doar din dorința de fapte bune pe acest pământ.

A vorbit atât de convingător și cu vădită ingenuitate, încât toate s-au tulburat în mine, pentru că eram prea tânăr și ușor de influențat.

Cred totuși că și un bărbat mai înțelept nu i-ar fi rezistat, fiindcă, într-adevăr, era tare pricepută în practicarea celei de-a opta arte. Învățătura ei era rapidă, concretă și ușor de înțeles. Cunoștea la perfecție arta amorului, trupul ei fiind cartea ce trebuia răsfoită și adnotată, și nu s-a sfiit să conducă ea însăși condeiul, nici când am ezitat, nici când am făcut-o în exces. Abia isprăvisem de asimilat cunoștințele elementare ale artei amorului, că instructiva noastră joacă a fost întreruptă. Băteau alarma clopotele din clopotnița catedralei, iar dinspre piață și port se auzeau zgomote înfundate.

După ce m-a împins la o parte, domnișoara Agnes a început liniștită să-și încheie și să-și netezească veșmintele, în timp ce eu, complet descumpănit și tremurând, am rămas pironit în mijlocul odăii.

— Ceva s-a întâmplat, a rostit ea cu glas înghețat și prudent.

Tocmai începusem să bâigui că trebuie să fie vorba despre vreun incendiu obișnuit, că s-au și auzit bătăi puternice în ușă, care n-au încetat decât după ce domnișoara Agnes a tras zăvorul, înjurând cu strășnicie, domnul Didrik a intrat în odaie cu spada în mână.

— Pe sângele lui Hristos! a răcnit el, cercetându-ne din ochi pe amândoi. Ce-i cu mutrele astea ale voastre și ce dracu' ați făcut? Ar trebui, Mikael, să te zdrobesc cu o lovitură de spadă, iar pe tine, depravato, să te târâi de păr până la stâlpul infamiei! Dar nu-i timp pentru așa ceva acum. Doar sfaturile bune sunt la mare cinste. Aflați că regele Cristian a fost învins la Brännkyrka, unde-o fi locul ăsta habar n-am, astea-s veștile proaspăt sosite în port. Soldații din armata daneză trec pe capete de partea suedezilor, iar regele se străduiește să îmbarce din nou pe corăbii pe cei care încă n-au apucat să fugă. Poate că se exagerează puțin, dar, în orice caz, în

catedrală se cântă *Te Deum,* iar în piață mulțimea a început să-și arate colții. Adevărul este că, pe când îmi croiam drum să ajung aici, lumea a aruncat cu baligă-n mine, așa că toată munca noastră s-a dus de râpă, iar orașul ăsta blestemat cântă și se veselește făgăduindu-i credință tânărului Sture și îi amenință cu moartea pe iutlandezi.

— Domnule Didrik, am spus eu, ce s-a-ntâmplat s-a-ntâmplat, nu suntem noi de vină dacă așa a fost voia lui Dumnezeu, deși nu înțeleg cum de admite Dumnezeu ca Sfânta Biserică să încapă pe mâinile celor care o dezonorează. Dar în oraș și în garnizoană sunt mulți bărbați care au închinat pocale cu vin pentru regele Cristian. Să-i adunăm atunci și să-i îndemnăm să lupte pentru cauza noastră dreaptă!

Domnișoara Agnes mi-a spus prietenoasă:

— Dar astea-s vorbe fără rost, Mikael. Nu se mai sparg ouăle după ce focul din vatră a fost stins.

Iar domnul Didrik a replicat:

— În războaie și în lupte, Dumnezeu nu se bagă. Victoria este de partea celui care are o armată mai mare, arme mai bune și soldați mai aprigi. Pentru onoarea noastră, dar mai ales pentru a ne scăpa gâtul de ștreang, altceva mai bun nu văd decât să fugim cât mai repede de aici. Poate că eu și Agnes vom avea norocul să nu fim executați fiindcă suntem străini, dar pe tine, Mikael, te așteaptă o soartă cumplită.

A dus la gură cupa domnișoarei Agnes și a sorbit până la fund vinul, apoi, rezemat cu bărbia în mânerul spadei, m-a privit atent. Fața lui ciuruită arăta îngrozitor, iar când a zâmbit, și-a dezvelit dinții albi și ascuțiți de fiară.

— Pe tine, Mikael, te așteaptă o soartă cumplită, a repetat el. Aici nu mai poți rămâne, fiindcă vei fi dezonorat și distrus. Poate că nu vor fi autoritățile orașului atât de ticăloase, dar nici nu-ți vor lua apărarea, pentru a nu deștepta bănuieli împotriva

lor, așa că înțelegi bine ce te așteaptă. Că vei fi dezonorat și distrus, prea puțin îmi pasă, dar știi prea multe pentru a rămâne în viață. Cunoști numele tuturor celor care sunt dispuși să treacă de partea regelui Cristian. Reputația și onoarea prea multor bărbați ai orașului se află în mâinile tale, Mikael, de aceea trebuie să fii sacrificat.

— Dar, domnule Didrik, am spus eu cu sufletul zdrobit și cu mintea încețoșată de indignare. Oare gândiți c-aș putea trăda pentru a-mi salva viața? Dar vă înșelați și mă judecați greșit.

— Omul este doar om, a rostit sentențios domnul Didrik. Nu poți avea încredere în niciun om din lumea asta. Doar în tine însuți te poți încrede, ba chiar și atunci trebuie să fii prudent. Această învățătură pe care am dobândit-o în cursul nu prea-binevoitoarei mele vieți, ți-o dăruiesc fără să-ți cer nimic pentru ea, fiindcă suntem prieteni.

Apoi, întorcându-se spre domnișoara Agnes, a spus:

— Iubită soră, cred că-i timpul să aranjezi lucrurile noastre în cufăr și să-l închizi, fiindcă nu mai avem ce face în oraș. Și te mai rog, fii bună și treci puțin în cealaltă odaie, sau dacă vrei, poți să rămâi aici, dar întoarce-ți fața, ca să nu vezi. Eu trebuie să-l omor pe tânăr, deși treaba asta nu-mi place, fiindcă va trebui să-i plătesc hangiului și pentru spălatul podelei.

Prefăcându-se surprinsă, domnișoara Agnes a venit de îndată lângă mine, mi-a mângâiat obrajii cu drăgălășenie, mi-a sărutat fruntea și, în timpul acesta, două lacrimi limpezi i s-au prelins pe obraji.

— Vai, Mikael, a spus ea, cât sunt de tulburată că trebuie să ne despărțim astfel, dar, după cum vezi, fratele meu este înțelept și cu mult bun simț.

Am fost atât de descumpănit de întorsătura neașteptată a evenimentelor, încât nici nu am înțeles dacă ei au vorbit serios sau în glumă. Am întrebat, bâlbâindu-mă:

— Domnule Didrik, oare chiar vreți să mă ucideți? Dar, chiar dacă nu vă temeți de Judecata de Apoi și de flăcările infernului, tot nu ar trebui să nu țineți seama de tribunalul laic și de cel ecleziastic, care vor condamna crima voastră.

El a avut o oarecare șovăire înainte de a-mi răspunde, iar domnișoara Agnes s-a grăbit să-i spună:

— Eu pot să-mi mototolesc numaidecât veșmintele. Nu, mai bine le rup, că și-așa m-am săturat de rochia asta! Toată lumea din han a auzit când ai lovit cu spada în ușă ca să deschid, nu va fi nimeni surprins că l-ai omorât pe bărbatul care a încercat să-ți necinstească sora.

Această mârșăvie mi s-a părut de necrezut și am fost atât de nedumerit, încât n-am putut decât să murmur:

— Doamne, Dumnezeule!

Și m-am uitat înspre ei ca și cum abia atunci i-aș fi văzut prima dată. Pe fața respingătoare a domnului Didrik erau înscrise desfrânarea și răutatea. Cât despre domnișoara Agnes, cum de mă putuse oare orbi până într-atâta Satana? Nici tânără, nici încântătoare nu era ființa care-și ascundea sub farduri adevăratul chip. Cred că în acele clipe, în care adevărul mi s-a arătat în toată goliciunea lui respingătoare, sufletul meu a îmbătrânit mult. După ce mi s-au deschis ochii, am chibzuit repede și mi-am zis că, dacă ei mi-au răsplătit prietenia și credința cu otravă, trebuie să le dau repede otrava înapoi, fără nicio șovăială. De aceea, turnându-mi restul din carafă, am luat cupa cu vin în mâna tremurândă, i-am privit fără teamă și le-am spus cu dispreț:

— Domnule Didrik și frumoasă domnișoară Agnes, sper că-mi veți îngădui să închin această cupă pentru nedreptate, pentru fățărnicie și pentru trădare. Aflați că nu a fost zadarnică învățătura pe care am primit-o de la voi. Așa că am fost prudent, fiindcă încredere deplină nu am avut nici în unul,

nici în celălalt. Iar dacă nu m-am purtat cu domnișoara Agnes așa cum se cuvine să te porți cu o târfă, nu este pentru că i-aș fi apreciat neprihănirea, că doar nu era cazul, ci pentru că, într-adevăr, am plăcut-o mult.

Domnișoara Agnes a pălit și ochii ei căprui au scăpărat de furie.

— Nu mai zăbovi, Didrik, dragostea mea, a spus ea. Lovește-l cu spada, închide-i gura nerușinată și să plecăm îndată din această țară blestemată! Pe sângele lui Hristos, nu te mai gândi atâta la sensibilitatea mea, fiindcă niciodată nu mi-a fost teamă, dimpotrivă, după fiecare vărsare de sânge te-am iubit și mai mult.

Dar domnul Didrik m-a privit atent, încercând distrat cu unghia degetului arătător tăișul spadei și a spus:

— Lasă-l să vorbească! Rar mi-a fost dat să aud cugetări așa de înțelepte, și, în ciuda vârstei lui fragede, băiatul a început să crească în ochii mei. Continuă, Mikael! Probabil că te sprijini tu pe ceva, de-ți îngădui să ne vorbești astfel.

— Domnule Didrik, am rostit eu, fiindcă sunt silit să o fac, vă voi vorbi deschis. Pentru pacea sufletului meu, dar mai ales pentru că m-am îndoit de puritatea intențiilor voastre, am lăsat la mănăstirea Sfântul Olav, prin intermediul bunului părinte Petru, un document în care am descris în detaliu activitatea voastră și am consemnat numele tuturor celor care au consimțit să fie de partea regelui Cristian. Secretul confesional îl împiedică pe părinte să deschidă documentul sigilat, dar dacă ar fi să mi se întâmple vreun necaz, el este autorizat să-l încredințeze episcopului Arvid, care va putea cunoaște astfel lucrurile despre care am scris. Adevărul este că am întocmit acest document doar pentru a-mi salva pielea, dacă lucrurile ar fi urmat să ia o întorsătură dramatică, dar bag de seamă că manuscrisul îmi este mai de folos decât bănuiam.

— E adevărat? a întrebat el furios.

Nu am răspuns, doar l-am privit cu toată sinceritatea pe care eram în stare să o simulez. Predispus să-i judece pe alții după caracterul său, m-a crezut asemenea lui. A suspinat adânc, și-a pus spada în teacă și a spus cu voce acră:

— Sper că vei uita gluma de mai înainte și mă vei ierta pentru cruzimea de a mă fi îndoit de loialitatea ta. Acum înțeleg de ce notai totul cu atâta sârguință, și, chiar dacă mă vei fi mințit, nu-i momentul potrivit să risc. Poate ai spus adevărul.

Domnișoara Agnes a izbucnit în plâns și a spus cu vocea sugrumată de ură:

— Dar ne-a trădat! Și când te gândești că ceva mai înainte era cât pe ce să mă ducă în ispită! Niciodată nu mi-am închipuit c-ai putea fi atât de rău, Mikael. Am crezut că ești un băiat bun, sensibil și credincios, și nu m-am îndoit că vei ajunge cu sufletul curat în paradis. Și-acum, poftim, văd bine că nu ești decât un șarpe pe care l-am încălzit la sân.

— Ia mai bine acoperă-ți sânii și ține-ți gura, cățea în călduri! a îndemnat-o domnul Didrik. Adevărul este că noi îi suntem datori lui Mikael, iar cel mai bun lucru pe care-l putem face pentru el este să-l ajutăm să se îmbarce pe o corabie și să plece din țară, unde se va putea întoarce când vor veni zile mai bune. Dar să știi, Mikael, că șantajul este dezgustător și de multe ori nerodnic, de aceea nu te-aș sfătui să-l mai încerci altădată cu mine. Mai bine să rămânem prieteni și complici, și vei avea mult mai multe de câștigat. Pentru moment, va trebui să te mulțumești doar cu câteva monede de aur, fiindcă banii mei sunt pe terminate. Dar te voi duce pe continent și, în așteptarea timpurilor mai bune, te vei putea înscrie la vreo universitate. Îți făgăduiesc că voi face tot ce-mi stă în putere ca regele Cristian să-ți dea o bursă de studii, fiindcă, fără îndoială, poți să-i fii un slujitor de încredere și să aperi în același timp interesele țării tale.

Era mai mult decât sperasem. De fapt, temerara mea încercare o făcusem doar pentru a-mi salva viața. Mai înainte de a deschide gura, m-am uitat totuși spre spadă pentru a mă încredința că se odihnește liniștită în teaca ei.

— Domnule Didrik, sunteți un bărbat binecuvântat și vă voi fi veșnic recunoscător, dacă mă veți ajuta să-mi împlinesc dorința arzătoare. Să uităm micile neînțelegeri și să ne punem picioarele la drum cât mai e vreme, altfel s-ar putea să nu mai avem parte de prima cântare a cocoșilor.

El a spus:

— În port este o corabie din Lübeck care va ridica ancora mâine în zori dacă va avea vânt favorabil. Drept să spun, am oprit două locuri pentru mine și Agnes, însă nu cred că cineva va fi surprins dacă secretarul meu va călători împreună cu noi.

Dar domnișoara Agnes s-a întors mânioasă spre mine și a țipat:

— Decât să călătoresc împreună cu broaște râioase și cu șerpi, mai bine rămân aici. De-atâta neagră fățărnicie s-ar putea despica și corabia-n două, iar mânia lui Dumnezeu va fi peste capetele noastre și vom muri înecați.

Domnul Didrik i-a poruncit să-și țină gura și a continuat:

— În seara asta mulțimea din oraș este beată de fericire de pe urma izbânzii lui Sture, cârciumile și saloanele ghildelor sunt pline de oameni, așa că nimeni n-are timp să se ocupe de noi și nu ne amenință nicio primejdie. Dar nici nu trebuie să rămânem nepăsători, pentru a nu bate la ochi, ci să ne amestecăm în mulțime și să închinăm o cupă de vin pentru înfrângerea regelui Cristian. După cum cunosc eu oamenii și pot spune că, slavă Domnului, am trecut prin destul de multe încercări amare, de cine trebuie să ne temem mai mult sunt tocmai aceia care s-au arătat de bunăvoie de partea regelui Cristian, fiindcă ar fi în stare să ne sară-n

spinare pentru a dovedi că nu sunt părtași la nicio conspirație. De ei trebuie să ne ferim ca de ciumă. Mergi în pace, Mikael și, mai înainte de orice, fii curajos și nu tăinui plecarea ta, ci explic-o cum știi mai bine, pentru că un bărbat care nu șovăie și se arată curajos poate fi învingător când moartea îl încolțește. Doar fricoșii își rup gâtul de prima piatră în care se împiedică. Vino mâine înainte de a se ivi zorii în port și, dacă ne ajută Dumnezeu, ne vom întâlni.

A rostit atât de evlavios aceste vorbe, încât pe mine a început să mă încerce îndoiala și i-am spus:

— Domnule Didrik, ați pomenit mai înainte de niște aur. Fiindcă tot m-ați îndemnat să fiu îndrăzneț, gândesc că poate ar fi mai bine dacă mi-i veți încredința acum, fiindcă aș fi la mare strâmtoare dacă din întâmplare nu ne va mai fi dat să ne întâlnim.

Dar îl judecasem greșit. În ciuda caracterului diabolic, domnul Didrik își respecta promisiunile. Fără să se târguiască, mi-a dat cinci ducați pontificali, trei guldeni de Rin și o grămadă de monede din argint. Așa se face că, pentru moment, eram mai bogat ca niciodată.

Am ieșit prin poarta din spate a hanului într-o stare bună de spirit și am ajuns fără necazuri acasă. I-am spus mamei mele adoptive că domnul Didrik, care urmează să plece a doua zi din Turku, mi-a propus să-l însoțesc, lucru ce-mi va înlesni continuarea studiilor, deși nu știu încă dacă mă voi înscrie la universitatea din Rostock, Praga sau Paris. Acesta este un mare noroc, așa i-am spus, de aceea trebuie să-mi pregătească degrabă lucrurile pentru călătorie. Ea nu a încercat să mă rețină. Mi s-a părut că planul meu mai degrabă a liniștit-o decât a înspăimântat-o, de unde am înțeles că aflase despre intrigile domnului Didrik.

Mai mult decât orice, voiam să-l întâlnesc pe părintele Petru și să mă confesez lui, fiindcă n-aș fi vrut să plec din țara mea cu sufletul întunecat. Dar

era atât de multă lume pe străzi, de aceea am închiriat o barcă și am tras la rame de-a lungul râului până ce am ajuns la mănăstire. Dinspre răsărit bătea vântul împrăștiind frunzele îngălbenite ale mestecenilor, apa râului era umflată și tulbure, dar gândurile mele erau înflăcărate și credeam că niciun rău nu mai urma să mi se întâmple, fiindcă de când înfruntasem cu vicleșug tăișul spadei, norocul se dăduse de partea mea.

Era trecut de orele nouă ale serii, iar pe părintele Petru l-am întâlnit la poarta mănăstirii, gata de plecare ca să se veselească la sărbătoarea din oraș. Dar a renunțat și ne-am dus pe colina Sfântului Duh să mă spovedească. I-am povestit fără ezitare despre toate câte mi s-au întâmplat și despre încurcătura în care mă aflu. I-am promis că mă voi întoarce după ce îmi voi împlini studiile și că poate voi deveni ceva mai înțelept. Părintele Petru a ascultat atent confesiunea mea făcându-și deseori semnul crucii, apoi a spus:

— Este vădit că acest domn Didrik, pe care-l apreciam pentru generozitatea neobișnuită față de biserică, nu-i decât un ticălos slujitor al Satanei. Grație providenței, totul s-a schimbat în favoarea ta și speranțele tale sunt pe cale să se realizeze. Adevărul este că drumul care se deschide în fața ta are mai multe obstacole decât bănuiești. Mulți dintre cei care au plecat în alte țări s-au pierdut și prea puțini s-au întors. Cât despre treburile de stat în care te-ai băgat, eu gândesc că ai făcut-o prostește și fără discernământ, poate și din cauză că ești atât de tânăr. Ar trebui să înțelegi că atâta timp cât viața este așa cum este și nimeni nu suferă prea mult, este un sacrilegiu și totodată un pericol să fie schimbată vechea ordine, fiindcă despre schimbare nu se poate ști nimic dinainte, iar schimbările pot fi mai degrabă în rău decât în bine. Dar, împotriva Bisericii, eu judec că nu ai greșit cu nimic, dimpotrivă, intențiile tale au fost bune, așa că-ți pot da chiar eu absoluțiunea, și, pentru

liniștea sufletului tău, te sfătuiesc să te rogi în fiecare loc sfânt pe care-l vei întâlni în drum.

Cu pocăință și umilință am sărutat marginea slinoasă a sutanei părintelui Petru, dar deodată mi-am amintit că nu-i povestisem nimic despre lecția domnișoarei Agnes, care, din punctul meu de vedere, era cel mai mare păcat săvârșit de mine. I-am explicat așa cum am putut, iar părintele Petru m-a ascultat cu interes și mi-a pus multe întrebări pentru a înțelege mai clar cum s-au petrecut lucrurile. La sfârșit a suspinat melancolic și mi-a spus:

— Ai fost victima ispitei trupești, Mikael. Nu se poate pretinde unui băiat atât de tânăr și lipsit de experiență ca tine să învingă astfel de tentații, poate că nici eu n-aș fi putut. Dar să ne întoarcem la lucrurile importante pe care le avem de făcut! Te vei duce imediat la maestrul Martinus și-l vei ruga să-ți dea o scrisoare de recomandare și un atestat de studii. După *vesper* voi veni la voi acasă să mă rog împreună cu doamna Pirjo pentru ca Dumnezeu să te păzească și să te ajute să depășești greutățile pe care le vei întâlni în noua ta viață.

Sfaturile și încurajările lui mi-au liniștit sufletul. Mi-a fost însă teamă de întâlnirea cu maestrul Martinus. Dar el m-a întâmpinat cu surâsul pe buze, iar obrajii lui, de obicei cenușii, erau roșii de vin.

— Aș vrea să cred, a spus el, că ai venit la mine pentru că-ți regreți păcatele, Mikael, fiindcă toată vara te-ai rătăcit ca un năuc pentru cauza iutlandezilor. Iar acum, Sten Sture i-a bătut pe danezi la Stockholm și, din biserică în biserică, clopotele au adus vestea cea bună până aici.

— Părinte Martinus, am spus, sunteți mai înțelept decât mine și aveți o înțelegere mai clară despre vremurile ce vor veni. Domnul Didrik, care regretă situația încurcată în care mă aflu acuma din cauză că i-am împărtășit orbește părerile, îmi oferă posibilitatea să călătoresc împreună cu el la

Lübeck, de unde îmi voi continua drumul de unul singur pentru a mă înscrie la universitate. Am economisit ceva arginți pentru a mă descurca în iarna care vine, însă cred că de cel mai mare ajutor mi-ar fi o scrisoare de recomandare din partea voastră.

Maestrul Martinus a fost uimit, dar, în același timp, s-a bucurat.

— Poate că este cel mai bine să pleci, a spus el, fiindcă oamenii îți vor uita nechibzuința, iar studiile universitare vor repara declinul bunei reputații. Dar ceea ce îmi ceri este un lucru prea însemnat, pe care și episcopul trebuie să-l cunoască. Chiar dacă eu îți voi da bucuros recomandarea, fără consimțământul lui nu-mi voi pune numele pe hârtie. Și nici că se putea potrivi mai bine, pentru că nu în fiecare zi poate fi deranjat episcopul la o oră atât de târzie. Tocmai când ai venit, mă pregăteam să plec la casa episcopală din spatele catedralei, fiindcă episcopul a invitat clericii să sărbătorească victoria lui Sten Sture. Vino cu mine, Mikael, vom merge cu curaj la episcopul Arvid pentru a-i prezenta cazul tău.

Nu cred că un astfel de gând i-ar fi trecut prin cap maestrului Martinus dacă n-ar fi fost ușor amețit de vin. Am trecut de catedrală, iar când am ajuns lângă *Hospitalis* Sfântul Gheorghe, cei doi leproși – unul fără nas, celălalt cu fața argintie – ne-au cerut de pomană, și am avut pentru moment o ușoară melancolie la gândul că poate niciodată nu voi revedea aceste chipuri atât de bine cunoscute. Dinspre casa episcopului ne-au întâmpinat mirosuri ademenitoare de mâncare. Așa cum era de cuviință, am așteptat umil lângă ușă, până ce maestrul Martinus s-a întors ca să mă conducă în fața episcopului. Era bine dispus episcopul și și-a amintit cu plăcere de vremea când tânăr *beanus*[26], hoinărea cântând pe drumurile Europei, chiar dacă avea o familie influentă și obținuse deja o prebendă. În privința mea, singurul

lucru care-l îngrijora era alegerea universității unde urma să studiez. Maestrul Martinus a încercat să pledeze pentru Universitatea din Rostock, de unde aș putea ajunge mai ușor dacă nevoia mă va împinge înapoi acasă, dar episcopul Arvid l-a întrerupt și a spus:

— În vremea noastră tulbure, n-aș sfătui pe nimeni să se înscrie la o universitate germană, unde doctrina falsă de la Wittenberg câștigă adepți de la o zi la alta. Dumnezeu să ne păzească de așa ceva! Bacalaureatul Pietari Särkilahti, un bărbat deștept și cu bun-simț, a trimis o scrisoare în care ne povestește despre certurile dintre călugări, care-ar putea umbri bunul renume al Sfintei Biserici, în alte vremuri, mulți finlandezi au învățat la Universitatea din Praga, dar mi-e teamă că acolo au mai rămas destui husiți, chiar dacă doctorul Huss a fost ars pe rug. Pentru că iarba tentantă a fărădelegii crește și mai puternică dacă nu i-au fost stârpite toate rădăcinile diavolești. Ascultă sfatul meu, Mikael, înscrie-te la Universitatea din Paris! Acolo am învățat eu și tot acolo au învățat cei care mai înaintea mea au ocupat acest scaun episcopal. Finlanda are un renume bun în această universitate. Acolo și-au împlinit înaltele studii mulți cărturari finlandezi, iar unii au fost aleși chiar rectori. Amintesc doar de Johannes Petri și mai ales de Olavi Maununpoika[27], căruia Universitatea din Paris ar trebui să-i fie recunoscătoare. După discursul remarcabil al lui Olavi Maununpoika, regele Franței a întărit toate privilegiile universității, chiar și pe acela de a participa alături de tribunalul ecleziastic la judecarea vrăjitoarelor. Ca în cazul judecății acelei fete din Lotharingia[28] deghizată în țăran, care a fost arsă pe rug. Era îmbrăcată în haine bărbătești și, prin vrăjitorie, a luptat de partea regelui împotriva englezilor. Se spune că datorită ei ar fi fost încoronat regele la Reims.

Dacă maestrul Martinus nu ar fi avut curajul să-l întrerupă, episcopul Arvid și-ar fi povestit toate amintirile din Paris. Așa că l-a întrerupt și i-a cerut permisiunea de a-mi scrie imediat scrisoarea de recomandare, gândind că, după ospăț, pana de gâscă îi va tremura în mâini. Așa se face că episcopul, fără să mă mai întrebe dacă sunt de acord, a ales Universitatea din Paris. A dictat maestrului Martinus scrisoarea de recomandare către cei mai erudiți bărbați ai universității și a presărat cu mâna lui nisipul peste cerneală, după care și-a caligrafiat numele și a autentificat scrisoarea cu sigiliul episcopal.

— Mikael, a spus episcopul, după ce-ți vei găsi profesorul potrivit și vei fi admis printre studenții lui, te vei putea bucura de toate libertățile și privilegiile universitarilor. Dar să-ți amintești că mulți dintre cei care au urmat acest drum nu s-au întors niciodată și că mulți s-au întors cu trupul sfâșiat și cu spiritul zdrobit, fiindcă și-au consacrat mai mult timp celor șapte păcate capitale decât celor șapte arte liberale. Dacă te vei putea sustrage disputelor și provocărilor și vei reuși să obții la timpul potrivit titlul de bacalaureat, vei avea tot sprijinul meu. Fie ca primul tău examen, care este piatră de încercare, să scoată la iveală valoarea! Vinul, cântecul și femeile îți vor ieși în întâmpinare și te vor ademeni. Toți suntem păcătoși, dar în jurul universităților Satana întinde năvoade și mai încâlcite decât în alte locuri, ca să-i piardă pe cei slabi. Dacă trupul tău este ispitit la păcat, fii puternic și ține post! Poate cândva vei dobândi și tu bareta de maestru, care s-ar părea că este cel mai festiv moment din viața unui om, dacă nu punem la socoteală, bineînțeles, momentul când cineva este consacrat episcop.

Eram îngrozit de gândul că-ntr-o zi, fără îndoială, la urechile bunului episcop va ajunge povestea uneltirilor mele în favoarea regelui

Cristian. I-am mulțumit din toată inima și am spus cu umilință:

— Voi păstra această recomandare prețioasă ca pe ochii din cap și voi încerca să nu vă dezamăgesc încrederea, preasfinte părinte episcop. Chiar de-ar fi să trăiesc cu pâine uscată și apă, sunt fericit că voi putea studia, nici nu știu cum să vă mulțumesc pentru că mi-ați redeșteptat încrederea, risipind îndoielile din inima mea.

Am fost atât de mișcat de vorbele pe care le-am rostit, încât am început să plâng. Maestrului Martinus i s-au umplut ochii de lacrimi, iar episcopul Arvid, înduioșat de-a binelea, a spus:

— Te sfătuiesc, sărman băiat, să te folosești de numele meu ori de câte ori vei avea nevoie, când vei fi nefericit, când în cale ți se vor ivi obstacole sau vei fi bolnav, fiindcă, fără să mă laud, poate că la vremea mea am fost cel mai faimos student finlandez din Paris, nu fiindcă aș fi ajuns vreodată procurator sau rector, ci pentru că primeam săptămânal de două ori mai mulți bani decât oricare alt student. Nu mă îndoiesc că și acum, chiar dacă au trecut aproape douăzeci de ani de atunci, poți primi în numele meu un blid de mâncare și o cană de vin la crâșma *Capul Sfântului Ioan* sau la *Taverna meșterilor plăpumari.* Dar pentru a dovedi că nu sunt doar vorbe goale cele ce ți-am spus, îți voi dărui câțiva guldeni să ai de cheltuială pentru prima săptămână.

Spunând acestea, a scotocit în punga burdușită cu bani, de unde a scos trei guldeni de Lübeck, dintre care unul cântărea mai puțin, și mi i-a dat. Părintele Martinus a fost atât de mișcat de generozitatea episcopului, încât mi-a dat și el trei bani de argint. În felul acesta, eu, cel care după lege ar fi trebuit să fiu întemnițat sau pus la stâlpul infamiei, am fost privit cu bunăvoință și înțelegere, de aceea am dat la o parte regretele amare și am lăsat loc mândriei și încrederii în puterile mele. Și n-am păstrat în inima mea nimic altceva decât

lucrurile bune. Era întuneric când m-am întors la casa mamei mele Pirjo. Nu m-am temut de nimic și nimeni nu m-a supărat, doar în fața cârciumii *La trei coroane*, arătând cu degetele înspre mine, niște bețivani au șușotit între ei că n-ar strica să fiu biciuit strașnic în cinstea victoriei lui Sten Sture.

În căsuța doamnei Pirjo domnea o tăcere festivă și toată masa era încărcată de atâtea bunătăți, încât ar fi putut să mănânce și să bea pe săturate din ele toți oamenii dintr-un sat nu prea mare. Pentru drum, doamna Pirjo îmi umpluse sacul de piele cu diferite provizii, iar în cufărul uzat, pe care meșterul Laurentius mi-l dăruise, așezase toate hainele mele, câteva schimburi de corp și cartea *Ars moriendi* cu copertele ei jerpelite. Meșterul Laurentius stătea cu coatele pe genunchi într-un colț al odăii. I-am mulțumit pentru cufăr, dar m-a scuturat un fior când m-am gândit ce transportase probabil în el în peregrinările sale. Antti ședea cu mâinile pe obraji și am crezut că este abătut din cauza plecării mele, dar mai apoi s-a dovedit că avusese alte motive de supărare.

După *vesper* a apărut și părintele Petru, care șterpelise sigiliul mănăstirii și scrisese, în numele starețului, scrisori de recomandare ca să pot profita de găzduire neplătită peste noapte și chiar de mâncare la abațiile din drum, precizând acolo că sunt un tânăr pios și cuviincios, care călătorește la Paris pentru studii.

— În locul unde trebuia pus numele starețului, a spus el cu evlavie, am scris numele meu, fiindcă hârtiile acestea, orice s-ar zice, nu sunt nicidecum false, ci recomandări adevărate și legale, nu cred eu să țină minte cineva numele tuturor stareților din abațiile țării noastre atât de depărtate de lume. Dar îți doresc, Mikael, ca aceste scrisori să te scutească de risipirea inutilă a multor arginți și nu cumva să șovăi, bate cu nădejde la poarta tuturor mănăstirilor pe care le vei întâlni în drum! N-are nicio importanță dacă rasele călugărilor sunt negre,

cenușii sau castanii. Dumnezeu nu alege culoarea oilor sale, iar tu însuți ești o dovadă.

I-am arătat scrisoarea de recomandare a episcopului și i-am povestit că am mai primit de la el și bani. Mult s-a mai mirat părintele Petru de asta și a spus:

— Toată lumea știe că preacuviosul nostru episcop este un bărbat avar, dar poate că și-a amintit de țările străine unde a învățat în zilele tinereții și bărbăției, când se pare că era ceva mai risipitor decât acum. În orice caz, ai început-o neliniștitor de bine, Mikael, dar nu mă îndoiesc că vei învinge diavolul. Este mai strâmtă și mai lunecoasă cărarea diavolului decât drumurile Domnului. Dar eu tot nu pot înțelege cum se face de ți-a dat episcopul ăsta zgârcit aur și scrisori de recomandare, trebuie să fi fost chior de beat.

Am băgat de seamă că inima sărmanului părinte Petru fusese rănită, fiindcă nu prețuisem recomandările pe care el se obosise să le scrie și-i fluturasem orgolios în fața ochilor scrisoarea de recomandare a episcopului. Sunt sigur că mi-ar fi dat și bani, bietul părinte Petru, de-ar fi avut, dar altceva el nu mai putea face decât să suspine, fiindcă se însoțise de bunăvoie cu sărăcia când intrase în mănăstire. I-am mulțumit cu cele mai frumoase vorbe și i-am sărutat de multe ori poala anteriului, asigurându-l că binecuvântarea părintească, învățăturile bune pe care mi le-a dat și scrisorile lui de recomandare îmi sunt mai de preț decât tot aurul din lume, iar de-mi voi împlini cândva aspirațiile, va fi doar meritul lui, fiindcă întotdeauna mi-a dat sfaturi bune, și i-am mai spus că sunt aproape sigur că niciodată nu voi mai întâlni un om atât de cald și de bun ca el.

Mișcat de vorbele mele, părintele Petru a început să plângă. Și a spus el cu ochii încărcați de lacrimi:

— Eu nu sunt decât un bătrân sac de păcate, plin ochi de oase moarte și de neliniște diavolească, dar

ție, Mikael, îți doresc numai binele, fiindcă te iubesc mai mult decât l-aș fi iubit poate pe băiatul meu, dacă aș fi avut un băiat, bine că m-a păzit Dumnezeu de n-am avut, că ar fi fost chiar un păcat prea mare.

Nu prea sunt multe de povestit despre seara aceea, doar că toți am plâns pe întrecute, chiar și meșterul Laurentius, iar doamna Pirjo s-a învârtit tot timpul în jurul meu, m-a mângâiat și mi-a repetat să nu uit culorile leacurilor preparate din cele mai puternice plante: cutia roșie pentru fierbințeli, răceală și tuse, iar cutia verde pentru diaree. Nu a uitat să pună în cufăr nici alifie de urs, nici alifie de iepure, nici teriac[129], care este cel mai scump dintre leacuri, și mai dându-mi ea pe furiș un corn micuț de berbec, mi-a spus în șoaptă:

— Mikael, bărbații sunt bărbați, iar tu nu ești încă un bărbat împlinit. Vei cunoaște multe lucruri noi și-ți vei împlini din ce în ce mai mult bărbăția în drumurile tale. Nu știu dacă am făcut bine sau rău, dar acest corn l-am umplut cu elixirul de dragoste pe care îl știi, și-ți amintesc că nu-i nevoie să pui prea multe picături din acest filtru în vin sau în oricare altă băutură, ca să-și piardă chiar și cea mai virtuoasă femeie mințile după tine.

Mi-a mai dat multe sfaturi bune și mi-a repetat primejdiile de care trebuie neapărat să mă păzesc, iar la urmă mi-a pus în mână cinci monede mari de argint și m-a sfătuit să le schimb pe bani de aur la o casă cinstită de comerț din Lübeck. M-a sfătuit, de asemenea, să cercetez atent banii, nu cumva muchia randalinată să aibă zimții ciobiți sau însemnele de pe flancuri să fie contrafăcute, și să nu uit niciodată că există pe lume destui șarlatani care-i amăgesc pe oamenii cinstiți cu monede calpe. Mi-a spus să mă feresc de hoți, fie ei de drumul mare sau de prin hanuri, n-are importanță. Mi-a urat să am mintea ascuțită și trează și să nu uit că drumul ocolit este mult mai sigur decât

drumul periculos, iar fuga mult mai sănătoasă decât tăișul spadei.

Apoi am fost nespus de trist, ca un câine plouat, și am ieșit afară în grădină, dar nu m-am rușinat pentru momentul acela de slăbiciune, fiindcă toți cei dimprejurul meu mă înțelegeau. Tulburat de emoția despărțirii, am mângâiat lucrurile cunoscute, am îmbrățișat mărul din curte și am adulmecat mirosul ierburilor aromate ale toamnei. Dar când am început să mâncăm și să bem, ne-am cufundat toți din ce în ce mai mult în tristețe, ca mâlul de pe fundul apei curgătoare, și după aceea nu a mai fost decât apa, sau mai bine zis berea și rachiul, fiindcă mama Pirjo i-a dat fiecăruia cât a vrut. La ceasul liturghiei de noapte, încă mai vegheam și ne rugam, dar la prima rugăciune a dimineții, la *laudi*, părintele Petru și meșterul Laurentius au căzut la învoială să o lipsească în noaptea aceea pe doamna Pirjo de patul ei și s-au culcat, iar Antti a dispărut nu se știe unde. Doamna Pirjo m-a invitat să dorm, dar somnul nu-mi era acasă, așa că am așteptat prima cântare a cocoșilor.

Când primii zori ai dimineții de toamnă au bătut la fereastra cu sticlă verzuie, eram din nou cu toții în picioare. Clătinându-se ușor, părintele Petru și meșterul Laurentius au cărat cufărul până la debarcader, eu am dus în spinare sacul cu merinde, iar doamna Pirjo a legănat tolba. Când orizontul a fost purpuriu, ei m-au binecuvântat și m-au pus în barca ce m-a dus la corabie. De pe puntea corabiei le-am văzut brațele ridicate care-mi spuneau rămas-bun, anteriul negru al părintelui Petru, veșmintele cenușii ale mamei Pirjo și pieptarul de piele cu pete ruginii al meșterului Laurentius. Am mai văzut apoi impresionantul turn al catedralei, casele joase ale orașului, culturile albăstrui-roșietice de varză și șirurile lungi de hamei ce se prăvăleau pe dealuri. Dar corabia cea mare a continuat să alunece pe râu în jos, și-a desfăcut pânzele mici, iar când nici zidul fortăreței nu s-a

mai văzut, am murmurat o rugăciune și, față-n față cu necunoscutul destin, mi-am luat rămas-bun de la prima mea viață.

Așa am plecat eu din Turku și am destule motive să încep o nouă carte și să povestesc cum mi-a mers când am încercat să-mi duc singur în mâini propria viață, să mă agăț de viață cu amândouă mâinile.

Cartea a treia
Înalta universitate

1

Pentru el și pentru sora lui, domnul Didrik a rezervat o cabină pe partea dinspre pupă a unei corăbii mari, unde încăpeau prea bine amândoi să doarmă, ba chiar să stea și-n picioare dacă erau atenți să nu se izbească cu capul de tavan. Cum trebuia să-mi găsesc și eu un loc, domnul Didrik m-a sfătuit să mă dau bine pe lângă intendent. Pentru că eram un om cu școală și nu se cădea să dorm printre marinari, deși nici acolo nu mai era prea ușor de găsit un loc, intendentul, un bărbat din Lübeck cu ceafă groasă, mi-a oferit anticamera micuței magazii de alimente, unde aveam loc atât eu, cât și bagajele mele. Nu m-am frământat prea mult pentru locul unde urma să dorm, fiindcă, pe când corabia se însuflețise și străbătea grăbită marea strălucitoare cu unde verzi, lăsând în urmă, una după alta, insulele arhipelagului, adierea brizei răcoroase mi-a risipit dintr-o dată toate grijile și m-am simțit debordând de bucurie, curaj și chef de viață.

Dar, într-adevăr, am fost înspăimântat, am tremurat de groază și am crezut că văd o nălucă, fiindcă în miezul zilei, pe când vântul umfla pânzele imense până într-atât încât corabia începuse să se-ncline într-o parte și odgoanele să trosnească, ieșit de undeva din labirintul corabiei, cu părul zburlit și cu privirea buimacă, și-a făcut pe neașteptate apariția Antti Kallenpoika, prietenul meu.

— Iisuse Hristoase! am exclamat surprins. Antti, ce-i cu tine? Să fi fost atât de beat de-ai ajuns aici? Sari imediat din corabie și înoată spre mal cât mai e vreme, altfel vei ajunge în țări depărtate, și-or să-

ți vândă pielea pe-un obol, fiindcă ești încet la minte și nici nu vorbești vreo limbă străină.

Antti mi-a răspuns:

— Eu nu simt un intrus pe această corabie. Dimpotrivă, călătoresc legal și-mi plătesc drumul ajutându-l pe șeful de echipaj ori de câte ori este nevoie. A fost om cinstit meșterul fierar de tingiri, așa că i-am mulțumit pentru puținul pe care l-am învățat de la el și i-am promis că-l voi răsplăti azi-mâine. I-am lăsat în paza Domnului și pe ucenicii împreună cu care am lucrat, că au mare nevoie, și i-am sfătuit să nu mă vorbească de rău pe la spate. Poate că i-aș fi cinstit de plecare dacă n-ar fi fost atât de târziu și dacă băutura doamnei Pirjo nu m-ar fi dat gata. Mi-a venit deci timpul să plec în lume ca să învăț lucruri noi și nu mi-e câtuși de puțin teamă că voi muri de foame, fiindcă meseria de fierar este cea mai respectabilă meserie, mulți au spus-o. Așa că plec împreună cu tine și părăsesc fără prea mari regrete această țară, unde mai mult flămând am fost decât sătul și unde mai mult de vorbe rele am avut parte decât de mângâieri.

— Antti, am spus eu, dar ești nebun de-a binelea! Întoarce-te și, dacă-i vei fi supus în continuare, meșterul te va ierta pentru această rătăcire.

Antti mi-a răspuns îndârjit:

— Dar nici n-am ce să regret, nici nu țin morțiș să-mi fie străpuns pieptul cu gloanțe de plumb. În ultima vreme, lucrurile au luat o întorsătură tare proastă. Orbit de diavol, cârciumarul de la hanul *La trei coroane* a făcut rost de un pistol și a promis în gura mare că va porni în urmărirea mea după ce-și va isprăvi treburile, fiindcă ieri, trebuie să știi, nu prea a avut timp din cauza clienților care-l sărbătoreau pe Sten Sture. Intru eu cu bună-credință și intenții curate la el în cârciumă, și hodorogul ăsta bătrân dă să-și descarce pistolul. Noroc cu nevastă-sa, altfel nu scăpăm eu cu viață.

Știindu-i intenția, a răsturnat bere în camera de aprindere a armei. De aceea nu a luat foc drăcia.

— Ce s-a-ntâmplat? am întrebat surprins. Bine, dar eu vă știam prieteni! De fiecare dată când te duceai la hanul *La Trei coroane*, crâșmărița îți mângâia obrajii și-ți dădea să mănânci ce rămânea de la alți clienți.

— Mikael, a spus Antti, privindu-mă sincer cu ochii lui cenușii, dacă ții la viața ta, nu lăsa niciodată o femeie să-ți mângâie obrajii! Cu cele mai nevinovate intenții m-am apropiat eu de crâșmărița de la hanul *La trei coroane*, sau, mai bine zis, am răspuns prieteniei pe care mi-a arătat-o. Dar mai bine ar fi fost dacă nu aș fi apărat-o atunci când bețivanii au forțat ușa cârciumii, fiindcă pentru ea nu acest lucru a fost important. Știi, Mikael, din cauza foamei cumplite de care am suferit în casa părinților mei și a hotărârii bărbătești de a nu mă lipsi niciodată de vin, pântecele meu este bântuit continuu de o dorință aprinsă, pe care o pot micșora doar dacă-l umplu bine cu mâncare. Când am ajuns eu să stau cu burta plină în bucătăria de la *Trei coroane* și crâșmărița să se-nvârtească în jurul meu, tot îndemnându-mă să mănânc, am crezut că pronia cerească s-a-ndurat de suferințele mele și n-am luat în seamă că ea îmi pipăia cu viclenie brațele și picioarele, ca să nu mai spun despre obraji, pe care-i mângâia cu ardoare. N-am văzut nimic rău în toate astea până-n momentul când, asemenea femeii Sfântului Putifar[30] – despre care am auzit de la niște călugări – m-a îndemnat să vin în patul ei.

— Antti, am spus eu îngrozit, adulterul este cel mai mare păcat. Eu nu te-am crezut niciodată în stare să-i faci un asemenea rău cuiva, mai cu seamă cârciumarului, care, oricum, îți era prieten.

— Dar de unde, Doamne Dumnezeule, voiai să știu eu, un nepriceput, despre păcatul ăsta? m-a întrebat indignat Antti. Eu sunt un băiat supus și

fac tot ceea ce mi se poruncește. Numai că a fost o nebunie, pentru că, pe când mă străduiam să împlinesc cât mai bine cu putință moftурile acestei femei viclene, a apărut cârciumarul, și era atât de furios, că, neavând cum să-l fac să se liniștească, l-am băgat în ciubărul de aluat, cu care era oricum obișnuit. Și am pus deasupra o putină cu carne sărată, fiindcă bărbatul ăsta pricăjit turbase de mânie. Dar nu s-a liniștit. Dimpotrivă, i-a crescut furia, iar când a reușit să iasă din ciubăr, a alergat la primărie să împrumute o armă de foc, sub motiv că trebuie să stârpească străinii ce umblă să-i are și să-i însămânțeze ogorul. De aceea am fost nevoit să plec. Din fericire, femeia lui, cu ochii în lacrimi, mi-a dăruit o pungă burdușită cu bani, ca să nu mă prăpădesc de foame pe mare. Pe uscat este cu totul altceva, fiindcă un om voinic găsește întotdeauna de lucru.

Stăteam amândoi serioși ținându-ne de funii să nu alunecăm în mare și nu l-am mai dojenit pe Antti, fiindcă nu avea niciun rost. Nu mai poți schimba nimic din ceea ce s-a întâmplat, cel mai bine este să te gândești la viitor. Dar eram uimit cât de mult se încrucișau drumurile destinelor noastre, deoarece cu o zi înainte, poate chiar în aceeași clipă când viața lui Antti fusese în primejdie, domnul Didrik voise să mă omoare. Din acel moment a început să se nască în mintea mea ideea că așa a fost voia Creatorului: să facem drumul vieții împreună. Tot așa a gândit și Antti. Privindu-mă pe furiș, mi-a spus:

— În ceea ce privește știința și înțelepciunea, tu îmi ești superior, Mikael. Mintea ta este asemenea păsării care nu se teme de vânt. Dar nu mi-o lua în nume de rău dacă îți reamintesc că meseria de fierar este cea mai apreciată meserie profană, fiindcă nu există meserie care, într-un fel sau altul, să nu aibă nevoie de lucrurile pe care fierarul le făurește. Și, la fel cum gramatica este baza științelor spirituale, tot așa fierăria este baza

tuturor meseriilor. Au fost fierari care au ajuns papi, cardinali, episcopi, și n-ar fi de mirare dacă vreun fierar va ajunge rege sau împărat.

— Nădăjduiești să ajungi împărat? l-am întrebat eu. Să știi că, din întâmplare, acuma-i momentul potrivit. Am auzit că împăratul Maximilian a murit, așa c-ar trebui să te grăbești, până nu-i aleg succesorul.

— Nu mă prea omor eu după onoruri pământene, mi-a răspuns Antti cu un aer plictisit. *Cine luna vrea să prindă, se împiedică în tindă.* Așa-mi spunea mama când mă înecam cu vreun cocoloș de pâine. Eu nu doresc decât să-mi sporesc cunoștințele pentru a face o meserie pe măsura puterilor și talentului meu, dar dacă dregătorii mă vor sili să mă așez pe tron și-mi vor pune pe cap coroană de împărat, oare cum aș putea să mă împotrivesc lor? Unde mai pui că atunci, da, aș mânca pe săturate și aș putea chiar porunci să fie confiscat pistolul cârciumarului de la *Trei coroane.* Doamna Pirjo, care este o femeie înțeleaptă, a făcut bine de mi-a vârât în cap o anumită idee, fiindcă, uite, acum este timpul prielnic să o luăm în seamă. Dacă tot ne-am reîntâlnit pe această corabie, nu cred că avem nimic de pierdut niciunul, nici altul, de vom călători împreună până la capăt. Eu sunt puternic și te pot apăra de hoți, tâlhari și alte pocitanii care ne vor ieși în cale, iar limbile pe care tu le cunoști ne vor ajuta să găsim loc de înnoptat și mâncare în orașele prin care vom trece. Mă bate gândul să merg cu tine până la Paris, deși habar n-am în care colț al lumii ar putea fi acest loc. Dar cerșetorul înțelept, dându-și seama că n-are rost să cerșească departe de casă și să-și târască zilnic tolba prin tot orașul, își scurtează de la o zi la alta drumul, ajungând până la urmă să cerșească în pragul casei lui.

Deși am înțeles bine că-mi asum o răspundere nu tocmai ușoară primindu-l pe acest băiat greoi la minte să mă urmeze într-o țară atât de depărtată, de

unde sigur nu se va putea niciodată descurca să ajungă singur acasă, i-am spus fără ezitare:

— Fie precum dorești, Antti Kallenpoika! Te iau cu mine și Dumnezeu să ne ajute! Dar trebuie să-mi promiți că vei asculta de sfaturile mele, că vei fi umil și vei accepta să spun că ești servitorul meu. Acest lucru ne va fi de folos amândurora, fiindcă mai multe porți ni se vor deschide la nevoie, iar ție îți va prinde bine învățătura umilinței creștine.

Am dat mâna pentru a întări această alianță, dar niciunul dintre noi nu ar fi putut bănui atunci cât de durabil și puternic urma să ne unească această înțelegere.

2

Nu mă îndeamnă inima să povestesc mai mult despre călătoria pe mare, fiindcă în trei săptămâni am avut parte de două furtuni, pe care blestemații de marinari de pe corabie se încăpățânau să le numească vijelii lipsite de importanță. Corabia se clătina când într-o parte, când în alta, velele trosneau, vântul bătea să rupă parâmele și vuia sălbatic, iar eu mă rugam lui Dumnezeu să mă țină în viață. Dar îmi era atât de rău că până la urmă nici să mă rog nu am mai putut. Regretam cumplit că plecasem de acasă și gândeam că și legat la stâlpul infamiei aș fi putut fi mai fericit. După acea călătorie, am început să-i respect pe marinari. Dar întotdeauna m-am întrebat: oare ce forță îi împinge să se întoarcă pe mare după ce trec prin asemenea înspăimântătoare încercări, când ar putea prea bine să-și găsească o ocupație pe uscat? Nu este de mirare că după atâta zbucium fac numai blestemății când ajung într-un port, fiindcă împreună cu ei este atât Dumnezeu, cât și diavolul.

Când vântul nu a mai vuit, la orizont s-a văzut, ca un nor alb, catargul unei corăbii. Marinarii au pregătit în grabă proiectilele tunului și au aprins

fitilul, iar toată lumea de pe corabie a privit îngrozită orizontul.

Marinarii ne-au asigurat că între Gotland și Ösel piraților mișună ca păduchii prin veșmintele cerșetorilor, dar nu am avut, din fericire, ocazia să-i întâlnim și am ajuns cu bine la Lübeck.

Atunci am văzut pentru prima oară un oraș într-adevăr mare și bogat, un oraș imens. În mijlocul acelei mulțimi de oameni din port, care striga și înjura în diferite limbi, printre căruțe și pădurea de catarge din apropierea țărmului, m-am simțit mic și neînsemnat. Urmând sfatul domnului Didrik, am plătit câțiva oboli intendentului ca să-mi recuperez cufărul în curtea hanului la care urma să trag, iar după ce el a plecat să găsească o corabie cu care să ajungă la Copenhaga, m-am dus la biserica Sfânta Maria să mă rog și să mulțumesc Sfintei Fecioare, Sfântului Nicolae și tuturor celorlalți sfinți că m-au ajutat să traversez cu bine marea.

În biserica Sfintei Fecioare din Lübeck, după ce am văzut dansul macabru pictat pe pereți și am silabisit versetul scris dedesubt, m-am ales cu o învățătură sănătoasă asupra vremelniciei tuturor lucrurilor acestui pământ. Papi și episcopi, împărați și regi, egumeni la fel de generoși ca fecioara ce se privește-n oglindă, nobili admirându-și veșmintele, negustori cântărindu-și aurul, brutari și studenți – nu era stare sau meserie pe care moartea să n-o fi prins în spasmul dansului său aprig, fără nicio socoteală în ceea ce privește clipa sau locul. Tot privind la aceste imagini, mi s-au spulberat gândurile deșarte, nu mi-am mai dorit bucuriile acestei lumi trecătoare și mi-am reînnoit promisiunea de a mă pregăti temeinic pentru paradisul cel veșnic.

M-am gândit că burghezii și negustorii din Lübeck sunt oameni cucernici și, fără îndoială, fericiți că au o astfel de biserică de pe pereții căreia pot citi învățături folositoare. Dar pe când mă plimbam pe străduțele înguste ale orașului,

mărginite de case atât de înalte încât soarele nu apucă să usuce gunoaiele și bălțile, mi-am dat seama că evlavia și viața decentă nu se numără printre virtuțile acestui oraș. Dacă dorești să schimbi bani, să transporți un cufăr, să închiriezi o cameră pentru noapte sau să te răcorești cu o cană de bere, acești oameni binevoitori ai Lübeck-ului preferă să te jefuiască pe pământ decât să-și strângă comori în cer. Sunt interesați mai ales de clienții neumblați prin lume, creduli și lipsiți de experiență, pe care-i recunosc cu ușurință, fiindcă, spre deosebire de localnici, sunt impresionați de frumusețea și măreția lucrurilor nemaivăzute până atunci. În oraș erau străduțe pe care abia puteai să le străbați, fiindcă la fiecare pas te trăgeau de mână domnișoare cu scufii roșii, pe care, la prima vedere, nu le-ai fi putut bănui de vreo intenție rea. Aveau brațe puternice, o stăruință nemaipomenită și încercau să te tragă înăuntrul tavernelor cu lumini multicolore, de unde se auzea răpăitul tobelor și vâjâitul altor instrumente. Trebuia să fii atent la tot pasul, fiindcă oricând putea să apară cineva care să-ți șterpelească punga cu bani și să se piardă apoi iute în mulțime. Așa mi s-a întâmplat mie în prima zi. Din fericire, hoțul s-a ales doar cu punga de piele în care erau doi gologani și o bucată de pâine, fiindcă banii îi păstram sub cămașă. Deși cei din jurul meu au râs când au văzut ce mi s-a întâmplat și au spus că este drept ca străinii să plătească inițierea în obiceiurile unui oraș mare, am înțeles că în Lübeck meseria de călău este foarte avantajoasă.

Domnul Didrik încercase să mă convingă să-l însoțesc la Copenhaga ademenindu-mă cu răsplata și favorurile pe care poate că regele Cristian mi le-ar fi putut acorda, dar trecusem deja prin destule momente grele din cauza necugetării mele, așa că viața nesigură de aventurier nu mă mai ispitea, mai cu seamă că eram pe cale să-mi realizez dorința de a-mi continua studiile. I-am mulțumit cuviincios

pentru propunerea lui, iar el a promis că-și va aminti de mine la vremea potrivită. În zorii zilei, cu o clipă mai înainte de despărțire, domnișoara Agnes mi-a dat iertare și m-a sărutat pe amândoi obrajii. Nu tânjisem după sărutările ei. Mai degrabă m-aș fi lăsat sărutat de o broască, atât de scârbă îmi era de această ființă care ar fi fremătat de bucurie dacă m-ar fi văzut mort.

Îmi făceam griji din pricina cufărului. Era singura mea avere și-mi dădea o oarecare siguranță pentru vremea când urma să trăiesc la Paris. M-am înțeles cu niște negustori care călătoreau spre Hamburg să pun cufărul și sacul cu provizii în căruța cu care-și transportau mărfurile și le-am dat câțiva arginți. Peste vreo două zile aveam să aflu că n-ar fi trebuit să le dau nimic, fiindcă ei transportau lucruri de mare valoare și era în interesul lor să călătorească însoțiți de cât mai mulți oameni, pentru a nu fi atacați de tâlhari. Dar era prea târziu pentru a-mi recupera banii pe care-i plătisem ca un prost.

După ce am trecut de spânzurătoarea care se afla nu prea departe de porțile orașului și am ajuns la drumul mare, Antti a suspinat ușurat și a spus:

— Era și timpul să respirăm puțin aer proaspăt. Mi-am simțit ființa ca un mușuroi de furnici în acest oraș fără capăt și încă mai am înțepături în tot trupul. Dar acum mă simt ușor ca păsările de pe cerul albastru și chiar aș cânta de bucurie, de nu mi-ar fi teamă că glasul meu i-ar putea înspăimânta pe acești oameni cumsecade în tovărășia cărora călătorim.

După părerea mea, bucuria lui era nejustificată. Eu sufeream cumplit din cauza prafului de pe drum, a setei continue, a oboselii și a durerilor de picioare. Antti a încercat să mă consoleze spunându-mi că timpul cel mai potrivit pentru călătorii este toamna, când perele atârnă aurii în pomi și plantele rădăcinoase așteaptă să fie culese de pe câmpuri. Să fi umblat cu veșminte zdrențuite

în toiul iernii, când este vijelie mare și urlă lupii, a mai spus el, abia atunci aș fi fost îndreptățit să mă plâng de greutățile călătoriei.

Nu au trecut multe zile și m-am obișnuit cu drumul, am început să privesc la copacii ciudați pe lângă care treceam și să mă minunez de câmpuri și de dealuri. De la o zi la alta, inima mea a fost mai plină de bucurie, nu am mai simțit nici oboseala, nici teama, am fost copleșit de fericirea pe care ți-o dă senzația de libertate deplină. Fiecare călător pe care l-am întâlnit în drum a fost un frate cu care am schimbat câteva vorbe, în fiecare clipă am avut ceva nou de văzut și de trăit, din zori până seara, când am poposit să mănânc și să înnoptez la o mănăstire cu ziduri cenușii, la o casă dintr-un sat, la un han sau sub zidurile unui oraș.

Hamburgul a rămas în urmă, iar noi ne-am continuat călătoria trecând câmpuri aurii și pârâuri repezi. Cu fiecare zi, soarele de toamnă ne surâdea din ce în ce mai generos. Eram copleșiți de rodnicia pământurilor și de bogăția orașelor germane. Dar nu era zi de la Dumnezeu să nu trecem pe lângă o spânzurătoare. Fiecare spânzurătoare ne spunea că prin apropiere se află un oraș în care legile sunt prețuite.

Nu am întâlnit în drumul nostru doar negustori cumsecade, ucenici de încredere și pelerini cucernici. Am cunoscut destui măscărici, saltimbanci, scamatori, jongleri și șarlatani, soldați fugiți de la oaste și alți pretendenți la spânzurătoare, în prezența cărora era bine să fii foarte atent la desagă și la punga cu bani. Nu am întâlnit doar oameni prietenoși și săritori. Uneori, din spatele porților la care am bătut s-au ivit oameni bănuitori care au dat drumul la câini să ne alerge, așa că picioarele noastre au făcut cunoștință cu colții multor fiare.

Cei mai prietenoși au fost întotdeauna călugării. Este drept că, pentru a le câștiga încrederea, mă adresam lor în limba latină și le arătam

recomandările părintelui Petru și ale episcopului Arvid. Ei ne întâmpinau cu prietenie, atât pe mine cât și pe Antti, și ne ofereau un loc de dormit pentru noapte, iar uneori ne dădeau și de mâncare fără să ne ceară vreun ban și se strângeau în jurul nostru minunându-se mult că venim dintr-o țară atât de depărtată. Fie-mi iertate ușoarele exagerări! Doar cu intenții bune le-am spus povești și întâmplări din țara mea. Toată lumea știe că nu este povestitor care să nu-și înfrumusețeze puțin poveștile, și-apoi, nici evlavioșii călugări, nu s-ar putea spune că s-au sfiit să le dreagă pe-ale lor cu și mai multă râvnă decât mine.

De la un oraș la altul, Antti, care cunoștea de-acum destul de multe cuvinte germane de la meșterul Schwarzschwanz, își îmbogățea simțitor vocabularul.

— Bună ziua, meștere, fie fericită casa voastră și binecuvântată de Dumnezeu!

Astfel își începea Antti discursul când ajungea la casa unui fierar. Ținându-și umil pălăria în mână, spunea în continuare:

— Oare nu ne-ați putea primi pentru o noapte în casa voastră, meștere, pe mine și pe prietenul meu, care-i om cu carte și credință? El ar putea să vă citească rugăciunile în limba latină. Nu vă grăbiți să ne alungați, mai degrabă primiți-ne, fiindcă oameni răi nu suntem!

În timp ce vorbea, Antti se uita cu atâta sinceritate la fierar, încât de cele mai multe ori i se răspundea:

— Apoi, dacă sunteți așa niște băieți buni, după cum spui, pentru numele lui Dumnezeu, intrați în casă și dați jos desagii din spinare!

Intram apoi în casă și o salutam cuviincios pe femeia fierarului. De multe ori mâncam împreună cu ei. Le mulțumeam și noi cum puteam, ba le povesteam o istorie mai năzdrăvană, ba spuneam o rugăciune, ca să le apere Dumnezeu casa.

La Köln ne-am întrerupt călătoria din cauza vremii rele. Am plecat abia peste câteva zile, când s-a oprit ploaia. Am binecuvântat această întrerupere, fiindcă nici nu-mi mai simțeam picioarele de oboseală. În plus, am obținut pe merit, cred, o sută de zile de absoluțiune, fiindcă m-am rugat în marea catedrală a orașului. În drumul nostru am văzut destule orașe și biserici mari, dar în fața acelei imense catedrale ne-am pierdut respirația, am înălțat privirile spre turnurile care străpungeau norii și ne-am simțit asemenea frunzelor îngălbenite purtate de ploaie și de vânt. Am avut impresia că tot orașul Turku ar fi putut încăpea sub bolta catedralei. Rareori mi s-a întâmplat să simt atât de aproape măreția lui Dumnezeu și nu este de mirare că bolnavii, infirmii și orbii își recapătă sănătatea după ce se roagă în această catedrală. Mintea mea refuză să înțeleagă cum au putut oamenii să construiască un asemenea templu uriaș.

La Köln, după ce am încredințat cufărul unui negustor cumsecade, care urma să ajungă la Paris după ce își va fi isprăvit treburile prin alte orașe, ne-am lăsat eu și Antti în grija lui Dumnezeu și am continuat drumul singuri, fiindcă toamna era pe sfârșite. Am ajuns în Burgundia și în Franța, unde comunicarea cu oamenii întâlniți în cale a început să devină dificilă. Din fericire, în fiecare oraș și în fiecare sat am întâlnit preoți și călugări cucernici, cu care am putut să mă înțeleg în limba latină. Ei s-au arătat foarte prietenoși. Nevoia este cel mai bun învățător, așa că m-am deprins repede cu limba franceză, mai cu seamă că latina era mama ei. La drept vorbind, fiica a cam luat-o razna și și-a ascuns originea sub faldurile încurcate ale unui veșmânt înșelător. Am trecut prin păduri luminoase de fagi și în fiecare zi, pe când soarele își oglindea lumina curată pe frunzele acoperite cu rouă, iar împrejurul părea ascuns sub un voal transparent, am avut impresia că visăm sau suntem înșelați de

un miraj. De Sărbătoarea Tuturor Sfinților am ajuns pe colina Montmartre și am văzut turlele și crestele caselor Parisului la picioarele noastre și Sena cu apa verde care strângea orașul în brațe. Am îngenuncheat în apropierea bisericii și am mulțumit lui Dumnezeu că ne-a condus sănătoși și teferi atât de departe. Parcă aveam aripi la picioare când am început să coborâm colina abruptă și am înțeles sentimentul pe care trebuie să-l fi încercat Moise când, din vârful muntelui, a privit spre Țara Făgăduinței.

Dar ne pripisem cu rugăciunea de mulțumire. Destinul nostru fusese cât pe ce să semene cu destinul lui Moise, care nu a ajuns niciodată în Canaan. După ce am dat de drum drept, de după castanii de la marginea drumului, a apărut o liotă de cerșetori și de tâlhari cu ciomege, pietre și cuțite în mâini, care a sărit pe noi să ne omoare. Dacă Antti nu ar fi reușit să-i gonească lovind la nimereală cu toiagul, ne-ar fi omorât cu sânge rece, ne-ar fi despuiat și ar fi ascuns cadavrele noastre undeva în pădure sau sub pietre, unde nimeni nu ne-ar mai fi putut găsi vreodată. Urlând și zbierând, cerșetorii și tâlharii au dispărut tot atât de repede precum sosiseră, convinși că, din întâmplare, îl atacaseră pe diavol în persoană. Dar eu am rămas întins pe pământ, rănit la cap de o piatră și n-am mai avut putere să mă ridic. Pentru a doua oară, Antti îmi salvase viața.

— Nu ne-a întâmpinat prea sărbătorește Parisul, i-am spus eu lui Antti, ștergându-mi gura de sânge. Uite ce ușor se poate pierde un om când este aproape de mal. Rău se mai poate prăbuși când este sigur că stă bine proptit pe picioare. Destinele noastre, Antti, sunt și mai legate după această întâmplare. E un semn că trebuie să rămânem împreună și la bine, și la rău. Mi-ai salvat viața, iar dacă mă gândesc bine, n-ar fi pentru prima oară.

— Sunt gata să ascult întotdeauna evlavioasele tale cugetări, dragul meu prieten Mikael, mi-a

răspuns Antti, dar acum nu prea este timpul potrivit. Cel mai bine ar fi să te ridici în picioare și s-o luăm la goană până ce nu apar din nou tâlharii, fiindcă n-am de gând să-mi încep viața la Paris omorând oameni. Nu-i prea mare fericire că ai fost izbit în cap tocmai acum, la porțile Parisului. Să mi se fi întâmplat mie, n-ar fi fost nimic, fiindcă, în afară de faptul că-mi atârnă nasul de el, n-aș putea spune că am prea mare folos de pe urma capului ce-l port pe umeri.

Eram buimac de-a binelea, dar nu mă durea nimic, iar în urechi auzeam întruna bătăi de clopote și glasuri îngerești, dovadă că fusesem aproape de porțile paradisului. Antti m-a ajutat să mă ridic și, pentru un timp oarecare, am mers sprijinit de brațul lui. Gânduri neliniștite mi-au roit prin minte și i-am spus lui Antti:

— Doar primele trei contează. Am scăpat eu din coarnele taurului, am scăpat de tăișul sabiei, dar dacă și acum, a treia oară, am scăpat cu viață, înseamnă că pentru multă vreme n-are rost să mă tem de nimic. Sunt totuși uimit că de la primul pas pe care-l fac spre universitate am capul teribil de zdruncinat. Dacă așa a vrut Dumnezeu, nu-ncape îndoială că această întâmplare este de bun augur.

Văzându-mi capul însângerat, paznicii de la porțile orașului s-au gândit că suntem răufăcători și nu ne-au lăsat să intrăm. În zadar le-am explicat că am fost atacați de tâlhari, nu m-au crezut. Dar, pe când voiau ei să ne ducă la temniță, a apărut un călugăr care a citit scrisorile mele de recomandare și le-a explicat că suntem oameni cumsecade. Am fost lăsați să intrăm în oraș, iar călugărul cel bun a traversat împreună cu noi insula și ne-a condus pe celălalt mal al râului, unde se află cartierul universității. Tot el ne-a arătat un han modest de pe malul Senei unde să putem înnopta.

Chiar înainte de a apuca noi să-i cerem, hangița cu părul zburlit, care era obișnuită cu capetele sparte, ne-a adus apă caldă și fâșii de pânză curată,

iar apoi, la rugămintea mea, a strâns în mare grabă toate pânzele de păianjen din dulapuri și mucegaiul de prin colțurile odăilor ca să le pun pe rană. După ce am băut o cupă de vin, m-am înzdrăvenit și mi-a trecut amețeala, dar de corul îngerilor din urechi am scăpat abia peste câteva zile.

Hangița cea săritoare mi-a fost de mare ajutor. Găzduise, ospătase și dăduse de băut multor studenți, așa că știa ce-i de făcut și cui trebuie să te adresezi pentru a fi admis la universitate. Pentru început, trebuia să-mi aleg un profesor protector, ale cărui cursuri să le audiez în perioada discuțiilor dialectice și deterministe, necesară obținerii primului grad universitar, fiindcă doar studentul care avea un profesor tutore se putea bucura de privilegiile universității, iar discipolii și maeștrii trebuiau să facă parte din aceeași categorie națională. Toți cei născuți în afara teritoriului francez erau considerați germanici, așa că, făcând eu parte din această categorie, ar fi trebuit să-mi aleg un maestru englez sau german, dacă nu mi-aș fi putut găsi – cum ar fi fost de dorit – un maestru danez sau suedez. La rândul lui, ca să fie recunoscut maestru, un profesor danez sau suedez trebuia să fi ținut doi ani cursuri fără plată la Facultatea de Arte și, în același timp, să-și fi continuat propriile studii la una dintre cele trei facultăți ale universității. Hangița nu auzise niciodată despre asemenea nații păgâne: danezi și suedezi, și se cam îndoia de existența lor.

— De altfel, a mai spus ea cu un aer trist, cu cât este mai depărtat ținutul de unde vine, cu atât bea studentul mai mult și se poartă mai rău. Iar dacă-i adevărat că vii dintr-o țară atât de depărtată, nici nu mă mir că ai intrat în Paris cu capul spart. Dar un biet om trebuie să reziste la toate încercările prin care-l trece Dumnezeu și nu s-ar putea spune că studenții sunt favorizați. Bărbații blonzi, care vin din ținuturi depărtate, sunt reci pe dinafară, dar

fierbinți pe dinăuntru, ca toți cei care trăiesc în țări friguroase, și au nevoie de mai multă băutură decât cei cu pielea oacheșă, pentru a-și domoli focul interior. De aceea, în Cartierul Latin, până și cel mai modest om ajunge să cunoască filosofia și științele naturale.

— Preacinstită doamnă, am spus eu oarecum contrariat, doar bunele intenții și setea de învățătură m-au împins la o călătorie atât de lungă, ca să ajung la această universitate, care dintotdeauna a fost regina universităților lumii. Că voi bea doar apă de izvor și voi mânca pâine uscată, n-are importanță, fiindcă sunt sărac, dar am ambiția să obțin toate gradele universitare. Cât despre purtări, nu vă faceți griji, sunt un om cuminte și corect.

Hangiței i s-a risipit dintr-o dată tot cheful de vorbă și, oftând ea adânc, s-a apucat de treabă. E drept că ne-a dat ceva de mâncare și ne-a încropit un așternut de paie pentru noapte, dar, pierzându-și orice interes pentru noi, ne-a privit în continuare ca pe doi șobolani cu care, vrei-nu vrei, trebuie să te obișnuiești. A doua zi, aș fi vrut să pornesc în căutarea unui profesor tutore, fiindcă vacanța se isprăvise de mult și cursurile universității începuseră, dar Antti mi-a spus:

— Frate Mikael, Dumnezeu a creat timpul, nu graba, cel puțin așa am înțeles eu de la doi călugări dominicani care discutau în fața bisericii. *Decât să judeci strâmb și pripit, mai bine mergi pe drum ocolit* Așa spunea sărmana mea mamă, de aceea poate că ar fi mai bine să nu te grăbești până nu te-ai uitat în jurul tău și n-ai cugetat de unde să începi, altfel îți vei pierde și timpul și banii. Am observat că orașul este tare agitat și zgomotos, iar oamenii țipă unul la altul când vorbesc, și tare mi-e teamă că, din cauza vânătăii de la ochi și a rănii de la cap, s-ar putea întâmpla să nu faci o impresie prea grozavă vreunui maestru cu studii înalte. Cine știe, poate chiar Sfântul Nicolae te-a pricopsit cu

acea lovitură în cap, ca să ai timp de chibzuială până se vindecă rana.

Vorbele lui mi s-au părut fără rost. Dacă tot ajunsesem cu bine la Paris, ardeam de nerăbdare să-mi încep cât mai degrabă studiile. Totuși, i-am cerut hangiței o oglindă. Arătam mai degrabă a tâlhar înrăit decât a student sfios, așa că am plecat împreună cu Antti de-a lungul străduțelor înguste care forfoteau de oameni. Ne-am dus să ne rugăm atât în imensa catedrală Notre-Dame de pe insulă, cât și în modesta biserică a săracilor, Sfântul Iulian, unde obișnuiesc să se întâlnească studenții. Am privit cu jind la librăriile multe, de unde puteai cumpăra la prețuri mulțumitoare cărți trecute prin mai multe mâini, și vânzătorii m-au asigurat că voi putea vinde apoi din nou orice carte cumpărată, recuperând astfel o bună parte din banii pe care i-am dat pe ea.

După ce am schimbat ceva bani la capul podului pe un pumn de monede mărunte din argint, am înțeles că în acest oraș agitat viața este mult mai scumpă decât la Turku. Pentru a plăti o masă modestă și o mână de paie într-o cameră comună de han, nu-mi era de ajuns un bănuț pe zi, oricât de cumpătat aș fi fost. Am plecat deci în căutarea unui *collegium* danez sau suedez, dar cei pe care i-am întrebat nu mi-au putut da niciun răspuns. Doar un cerșetor respectabil cu barbă fumurie și-a adus aminte c-ar fi auzit de existența unui *collegium* suedez vechi de o sută de ani. Studenți danezi, a mai spus el, nu mai văzuse de vreo douăzeci de ani prin Paris și a pretins chiar că, de când fusese înființată universitatea din Copenhaga, danezii nu aveau voie să studieze în alte țări. De la acest cerșetor cumsecade și înțelept, care vorbea perfect limba latină, am aflat încă din primele zile multe lucruri folositoare. El mi-a mărturisit că, de mai bine de cincizeci de ani, practică meseria de cerșetor lângă podul catedralei.

Într-o zi, după ce, în ciuda sărăciei mele, i-am oferit o cupă de vin, un student beat a consimțit să stea de vorbă cu mine, dar nimic nou n-am putut afla de la el, fiindcă se încăpățânase să repete întruna un poem, ale cărui rime iscusite menționau un mare număr de străzi ale Parisului. Nu am înțeles poemul, pentru că nu cunoșteam prea bine limba franceză, dar, ca să-i fac plăcere, l-am învățat pe de rost. Am pierdut o noapte de pomană și doi bani și jumătate de argint. Mai târziu, când i-am înțeles conținutul, am fost indignat de-a binelea, fiindcă în cele patruzeci și opt de versuri erau pomenite cele mai deocheate lupanare ale Parisului.

Dar astfel de lucruri i se întâmplă fiecărui student începător, care trebuie să plătească într-un fel sau altul un tribut după ce a intrat în Cartierul Latin. După câteva zile de cercetări sârguincioase am avut, în sfârșit, o imagine aproximativă a Cartierului Latin cu clădirile universității, unde se țineau cursurile, precum și a numeroaselor biserici și mănăstiri ale Parisului. Am înțeles că în Cartierul Latin trăiau șase mii de studenți, un număr de oameni de două ori mai mare decât toată populația orașului Turku. Diferite țări și fundații de caritate posedau treizeci de colegii, care nu făceau față decât unui număr foarte mic de studenți. Cursurile începuseră încă din ajunul Sfântului Denis, ne apropiam de ziua nașterii Domnului, așa că era inutil să încerc a fi admis într-unul dintre colegii.

După agitația excesivă de care fusesem dominat în primele zile, m-am liniștit. Mă simțeam totuși foarte stânjenit că nu începusem încă studiile. Din fericire, rana de la cap s-a vindecat în câteva zile, așa că am putut să dau jos banda cu care-mi era înfășurat capul și să-mi recapăt înfățișarea normală. În același timp, negustorul din Köln, căruia îi încredințasem cufărul, a sosit la Paris. M-am îmbrăcat cu cele mai bune haine ale mele și am

solicitat cu îndrăzneală o întrevedere cu trezorierul națiunilor germanice ale universității, pentru a obține informații clare în ceea ce privește modul în care să-mi încep studiile. Tânărul maestru a început prin a mă mustrului că pierdusem jumătate din anul de studii, dar a schimbat tonul după ce a citit scrisoarea de recomandare a episcopului Arvid, făcând totodată observația că, fără îndoială, drumul de la Turku la Paris fusese lung și primejdios. Poate că recomandarea episcopului și aspectul meu îngrijit îi vor fi dat de înțeles că sunt bogat, de aceea m-a întrebat dacă sunt dispus să plătesc un profesor tutore. Ce-i drept, a adăugat el, cursurile sunt, în principiu, gratuite, dar profesorii sunt mai atenți cu studenții care le plătesc osteneala, fiindcă ei nu primesc niciun ban de la Facultatea de Arte. Trezorierul, care era olandez, mi l-a recomandat pe un oarecare maestru olandez, Pieter Monk, care, având în acel moment un număr foarte mic de discipoli, ar fi putut să mă ajute să progresez rapid pentru a obține titlul de *baccalaureus*[31]. Apoi trezorierul m-a binecuvântat și mi-a dat adresa maestrului Monk, ce locuia pe rue de la Harpe.

A fost bine că reușisem să obțin informații clare, fiindcă, imediat după ce am ieșit din cancelaria trezorierului, în anticameră, am fost luat cu asalt de doi bărbați cu fețe osoase ce purtau pe cap bareta de maestru și erau însoțiți de o mulțime de studenți. Cei doi maeștri mi-au arătat tăblițele de lemn pe care erau enumerate calitățile lor excepționale, iar studenții m-au îndemnat insistent să mă înscriu ca auditor al cursurilor ținute de unul dintre ei. Le-am zis că doresc să fiu discipolul lui Pieter Monk, iar ei au început într-un glas să-l acuze, spunând că profesorul Monk este lacom, bețiv și eretic. Bineînțeles, am fost tulburat de afirmațiile lor sentențioase și, dacă aș fi fost mai slab, le-aș fi urmat îndemnurile insistente. În orice caz, voiam să-l întâlnesc pe maestrul Monk și

chiar să mă târguiesc, dacă el, într-adevăr, ar fi dorit bani, fiindcă vorbele trezorierului mi s-au părut mai demne de încredere decât cele ale studenților lingușitori care trăgeau de mine.

Rue de la Harpe era aproape de malul râului și de hanul unde continuam să locuiesc. M-am dus la han și mi-am schimbat veșmintele de sărbătoare cu hainele de toate zilele, păstrând doar încălțările bune. Nu aș fi vrut ca maestrul să-și facă cumva vreo falsă idee asupra resurselor mele. Maestrul Monk locuia în casa strâmtă, înaltă și cu multe etaje a gravorului de sigilii. Am urcat pe scara îngustă și întunecată până la ultimul etaj și am dat pe bâjbâite de ușa camerei murdare și reci unde locuia. Era așezat în fața unei mese șchioape și scria absorbit. Eruditul maestru Monk, un tânăr cu chip palid și cu un aer înfometat, era înfofolit cu o mulțime de haine, probabil toate veșmintele pe care le avea. Chiar și bareta de maestru o pusese pe cap ca să se încălzească. Și-a ridicat privirea și m-a cercetat cu ochi obosiți. I-am explicat cu respect și sinceritate care este motivul vizitei, insistând asupra dorinței mele de a cunoaște și asupra slabelor resurse bănești de care dispun, și i-am promis că, dacă mă va primi printre studenții lui, îi voi fi credincios și supus.

— Trăim vremuri triste, Mikael. Știința, care odinioară era regină, s-a transformat într-o mamă perversă, care-și hrănește copiii mai mult cu pietre decât cu pâine. Eu am douăzeci și cinci de ani, dar am mușcat din atât de multe pietre că mă dor rău de tot dinții. Adevărul este că nu am prea mulți studenți în jurul meu, fiindcă abia anul trecut am obținut *licentia docendi*. Ieri student, astăzi maestru, mâine doctor, așa se spune, dar aceste zile sunt de fapt lungi cât anii și pline de griji, necazuri și oboseală spirituală. Viscolul iernii și putoarea străzilor vara, mâncarea proastă și ouăle clocite, ăsta-i drumul care duce la știință, iar singura răsplată pentru perseverența de a nu te abate de la

acest drum sunt dinții distruși și stomacul bolnav pentru tot restul vieții. Dar citesc în ochii tăi că arzi de dorință să studiezi, fără să ții seama de efortul pe care urmează să-l faci și de oboseală, de nopți nedormite și zile de teamă. De aceea, nu voi mai insista asupra nefericirilor din drumul cunoașterii. Voi încerca să te conduc cât mai bine în studiile tale, dar tu ești cel care-și asumă riscul.

După aceea, timp de o oră, el mi-a pus întrebări și eu i-am dat răspunsuri. În tot acest timp m-a răsucit ca pe o mănușă cu întrebări dibace și am avut impresia că mă cunoștea mai bine decât mă cunoșteam eu însumi. În încheiere mi-a spus, clătinând din cap:

— Mikael, ai o capacitate de asimilare rapidă și cunoștințe temeinice în ceea ce privește bazele logicii aristotelice, dar vocabularul pe care-l folosești este oarecum depășit și mai degrabă ecleziastic decât cărturăresc. Se observă imediat că nu ai studiat după cărțile epocii noastre și nu ai beneficiat de comentariile scriitorilor contemporani. Dar, dacă vei urmări perseverent expunerile pe care le prezint în fiecare dimineață și dezbaterile săptămânale cu studenții, probabil că-n primăvară vei putea tu însuți să formulezi aserțiunile în vederea disputelor dialectice. După aceea, nu mă îndoiesc că, dacă vei lucra serios, într-un an de zile te vei putea prezenta în fața erudiților profesori examinatori, pentru a obține titlul de bacalaureat. Eu doresc să se întâmple așa și trebuie să știi că succesul meu depinde de succesul tău, fiindcă profesorul este întotdeauna judecat după rezultatele elevilor lui.

Mi-a spus să vin a doua zi, după slujba de dimineață, în față la Sfântul Iulian, biserica săracilor, apoi, după o oarecare ezitare, a mai spus:

— Știi, Mikael, există obiceiul ca studentul să-i ofere maestrului un dar. Eu oricum te-am primit ca student, fiindcă nu am prea mulți auditori, dar dacă ai putea să-mi dai câțiva bănuți, te-aș binecuvânta.

Departe de mine intenția să te jefuiesc, dar adevărul este că nu voi putea mânca astăzi până ce tipograful, pentru care corectez acest manuscris, nu mă va plăti, iar vizita ta m-a întrerupt din lucru.

Și mi-a arătat manuscrisul, care avea încă foile umede de cerneală de imprimerie. Era un pamflet scris de un erudit ungur, care prevestea pericolul îngrozitor ce amenință lumea creștină de când crudul și sângerosul sultan al turcilor, Selim, cucerise Egiptul și obținuse controlul tuturor drumurilor comerciale spre India. Selim, care domina acum tot Orientul, ar fi putut distruge creștinătatea. Oarecum jenat, maestrul Monk mi-a povestit conținutul cărții, pentru a-mi lăsa timp să reflectez asupra banilor pe care i-aș fi putut oferi, așa cred.

— Este înspăimântător dacă te gândești, a mai spus el, că turcii, cu credința falsă a profetului lor, ar putea peste nu prea mulți ani să atace din mai multe părți, pentru că regii, împărații și principii creștinătății poartă războaie unii cu alții. Totul este zadarnic și neînsemnat în raport cu această amenințare dinspre Orient, care s-ar părea că este mai mare decât oricare alta cu care lumea creștină a Europei s-a confruntat.

Nu i-am putut urmări spusele cu atenție, fiindcă în mine se dădea o mare luptă. Până la urmă, m-am hotărât și i-am întins unul dintre puținii mei bani de aur, un gulden de Rin cu greutate legală. I-am vorbit deschis:

— Bunul meu profesor, maestre Pieter! Primiți această monedă atât timp cât încă mai am ceva bani. Cred că este cea mai potrivită investiție, care-mi va fi de folos cândva, mai târziu, dacă va vrea Dumnezeu. Sunteți, fără îndoială, un om care cunoaște toate aspectele neplăcute ale sărăciei, de aceea îmi îngădui să vă întreb dacă știți cumva un loc mai ieftin de înnoptat și de mâncat. Și v-aș mai ruga, dacă este cu putință, să-mi împrumutați din când în când câte o carte, fiindcă foamea mea

spirituală este mai mare decât cea trupească. Vă promit că de cărțile împrumutate voi avea grijă ca de ochii din cap.

Maestrul Monk s-a înroșit puternic la față și a refuzat insistent să primească guldenul de aur. Până la urmă a acceptat. Mi s-a întărit convingerea pe care am avut-o încă din prima clipă când l-am văzut că este un om onest, diferit de cei mai mulți profesori cu titluri înalte ai universității, care erau asemenea corbilor de pradă. Mi-a promis că-mi va împrumuta orice carte când voi avea nevoie și m-a invitat chiar să vin în camera lui ca să citesc, dacă nu voi găsi un alt loc mai liniștit. Mi s-a părut de înțeles faptul că, spre deosebire de profesorii mai vârstnici, nu avea un loc unde să-și poată ține cursurile, iar cei mai mulți dintre elevii lui locuiau în același imobil. Gravorul de sigilii le închiria camere studenților și maestrul Monk era bucuros că astfel îi poate avea mai aproape.

Mi-a spus:

— În tinerețe, omul se mulțumește cu puțin și este în stare de orice sacrificiu. Dar există o limită a renunțărilor, care nu trebuie depășită, fiindcă, odată distrusă, sănătatea nu se mai poate reface. Mulți sunt erudiții care, din cauza lipsurilor și dificultăților din tinerețe, au plătit greu mai târziu, ducându-și viața într-o perpetuă suferință și având o moarte prematură. Iarna este aproape, Mikael, nu uita că trebuie să mănânci o dată pe zi cel puțin o farfurie de supă caldă. Eu sper că doi-trei studenți de-ai mei vor primi să împartă camera lor cu tine, fiindcă așa chiria fiecăruia se va micșora, iar în cameră va fi mai multă căldură. Iarna este mai bine dacă dorm mai mulți într-o cameră. Nu poți să-ți sporești cunoștințele când ești hămesit de foame sau bolnav. Așa că ai grijă de sănătatea ta, iar dacă banii ți se vor isprăvi mai înainte de cum ai crezut, nu te teme, vom găsi o soluție de supraviețuire, fiindcă, începând de acum, eu sunt oarecum răspunzător de tot ceea ce ți se întâmplă.

3

Astfel a început o nouă perioadă, poate cea mai fericită din viața mea. Încă mai aveam sufletul curat și, fiindcă primisem deja un avertisment puternic, știam cum să mă feresc de ispitele lumești. Regatul fără de margini al științei se deschidea în fața mea. Ca student liber, puteam depăși porți pe care puțini oameni au ocazia să le întredeschidă. Eram amețit de ideea că nu există obstacol pentru gândirea umană și că știința este mai presus decât orice. Aveam colegi la fel de tineri, săraci și entuziaști. Seara, în cursul interminabilelor noastre discuții, ni se ascuțea mintea și eram pătrunși de sentimentul că spiritualitatea noastră depășește hotarele etnice, integrându-se în marea confrerie a limbii și științei universale.

Poate că am suferit de frig și foame în acea iarnă, dar nu-mi aduc aminte. Îmi amintesc doar de încântarea nemaipomenită pe care mi-o transmitea învățătura. La fel ca maestrul Monk, aș putea afirma că, pe lângă adevărata cunoaștere, am înghițit și destule informații sterpe și dure ca piatra, dar aveam colții puternici ai tinereții și încă nu mă îndoiam de nimic. Maestrul Monk era un profesor entuziast și, spre deosebire de profesorii bătrâni, ne înlesnea audierea cursurilor altor profesori, nu pentru că ne-ar fi fost de folos pentru pregătirea bacalaureatului, ci pentru a ne spori cunoștințele. O dată pe săptămână mă duceam să ascult prelegerile despre planete ale unui geograf, așa se face că în acel an am învățat și noțiunile elementare de astronomie și astrologie.

În fiecare dimineață cerul era cenușiu, iar noi, după ce ne amăgeam – în cel mai bun caz – cu o gură de vin și cu o bucățică de pâine, stăteam zgribuliți ca vrăbiile în fața bisericii, așteptându-ne profesorul, ca să pornim împreună cu el în căutarea unei încăperi unde să-și poată ține

prelegerea. Când nu lipsea nimeni, eram aproape douăzeci de studenți, puțini față de sutele de studenți care se strângeau în jurul unui profesor renumit. Eram din diferite țări ale acestei Europe tulburi și sfâșiate de conflicte și fiecare dintre noi își urmase destinul propriu, care îl împinsese spre cea mai ilustră universitate a tuturor timpurilor, unde teologia, consecință extraordinară a îndelungate secole de evoluție, era știința suverană, ce se ridica deasupra tuturor celorlalte științe. Pentru toate întrebările referitoare la divinitate sau la umanitate, doar teologia putea da un răspuns aprofundat, care se baza pe fapte anterioare sau pe tradiție, în limitele acceptate de Biserică. Numai un *magister artium* cu cunoștințe extraordinare de filosofie profană este apt pentru studiul teologiei. În fața noastră erau cinci-șase ani de muncă asiduă mai înainte de a putea pretinde accesul la învățătura despre Dumnezeu și despre lucrurile divine. Cum voi povesti mai târziu, eu nu am reușit să ajung atât de departe, dar am înțeles că gândirea umană nu a creat niciodată și probabil nu va putea să creeze nici în viitor o structură intelectuală atât de admirabilă și complexă cum a fost, la apogeu, teologia timpului meu, înainte de separarea bisericilor.

În tinerețe, omul studios este nesățios și devorează fără discernământ toate cărțile care-i trec prin mână. Am profitat de permisiunea pe care profesorul Monk mi-a acordat-o pentru a consulta cărțile bibliotecii lui. Ca să mă obișnuiesc cu lecturile dificile, la început, el mi-a recomandat două dintre lucrările eruditului său compatriot, Erasmus din Rotterdam. Una dintre cărți era *Laus stultitiae,* adică *Elogiul nebuniei.* La prima vedere, cealaltă, abia tipărită, *Colloquia*, mi s-a părut a fi o carte inofensivă, pentru uzul latiniștilor. Amândouă erau scrise într-o foarte frumoasă limbă latină. Le-am devorat în câteva seri la lumina opaițului cu ulei de rapiță și mintea mi s-a

înfierbântat de la vârtejul de gânduri stârnit de lectura acestor cărți. Până să fi citit *Elogiul nebuniei*, nicio carte nu mă tulburase atât de mult. Pentru spiritul meu, ironia mușcătoare a acestei lucrări a avut efectul unei otrăvi, iar în inimă mi s-au deșteptat cumplite îndoieli. Pentru că făcea elogiul nebuniei, eruditul umanist contesta toate adevărurile admise și demonstra într-o manieră convingătoare că înțelepciunea și știința oamenilor este ceva imaginar, care nu are corespondent în realitate, doar o fantomă rece și înspăimântătoare. Singură nebunia, în doze corespunzătoare, dădea substanță și savoare acțiunilor și luptelor purtate de umanitate. După Erasmus, doar un nebun își poate găsi fericirea în dorințele, în faptele și în gesturile sale. Aceasta era teoria lui, pe care o demonstra cu o neobișnuit de ascuțită clarviziune. De la această carte am învățat să descopăr atât la mine, cât și la cei din jurul meu, semnele nebuniei, pentru că, până și în lucrurile cele mai importante, rânjetul acestei doamne, Nebunia, este omniprezent. Dar *Colocviile* era o carte și mai periculoasă. Pe parcursul unei conversații imaginare, autorul nu ezita să pună la îndoială importanța sacramentelor, care, după părerea lui, nu pot schimba sau vindeca omul. Mai afirma că doar în câteva rânduri din scrierile păgânului Cicero poți găsi o hrană spirituală mai substanțială și mai reconfortantă decât în toate scrierile scolasticilor. Pentru că, spunea el, o gândire clară poate fi și clar exprimată.

După ce am citit aceste cărți, am început să mă simt mai înțelept decât m-am simțit vreodată și am descătușat gânduri pe care niciodată mai înainte nu îndrăznisem să le gândesc. Sufletul meu era tulburat de admirație și, în același timp, descumpănit de îndoială. Îl admiram pe Erasmus pentru învățăturile sale și pentru dibăcia cu care strecura îndoiala în sufletul cititorului, dar eram oarecum nedumerit și nu m-am liniștit decât după

ce am aflat de la maestrul Monk că, de fapt, Erasmus din Rotterdam este preot și că însuși Sfântul Patriarh îi citește scrierile cu plăcere.

În fiecare duminică, după liturghie, ne duceam împreună cu maestrul Monk într-o micuță tavernă de pe strada noastră, unde mâncam împreună cea mai consistentă masă a săptămânii și discutam până seara târziu chiar și despre lucruri profane. De una dintre acele zile însorite de la începutul primăverii îmi amintesc și acum. Văd în fața ochilor mei, tot atât de clar ca atunci, fața subțire și entuziastă a profesorului Monk, ascunsă puțin sub bareta neagră de maestru. Văd de asemenea fața ursuză și îndârjită a unui tânăr basc, chipul palid al unui englez alintat, de familie nobilă, studentul favorit al maestrului Monk, fiindcă plătea mai mult decât ceilalți studenți, în sfârșit… îmi amintesc bine de fiul unui țesător din Olanda, un băiat cu fața plină de pete roșcate. Englezul oferise vin la toată lumea. Ridicând cupa, profesorul Monk a spus:

— Odihnească-se în pace sufletul defunctului împărat! Închin această cupă cu vin în cinstea tânărului rege Carol, căruia îi doresc să poarte, pe lângă coroanele Burgundiei și Spaniei, coroana de împărat, ca lumea creștină să devină puternică așa cum nu a fost niciodată și în stare să-i învingă pe turci și să-i distrugă pe eretici.

Englezul a spus:

— Curtoazia și bunele maniere mă îndeamnă să închin pentru regele Carol împreună cu maestrul meu. Dar închin și pentru regele Angliei, Henric al VIII-lea, pretendent la aceeași coroană, închin pentru încântătorul Paris și cred că nu trebuie să-l uit nici pe suveranul Franței.

Eu am spus:

— Omul este mai plin de sine decât de orice, iar doamna aceea, al cărui nume este Nebunia, mă împinge să spun că și eu închin cupa cu vin pentru regele Carol. Ajungă împărat și plătească el regelui

Cristian al Danemarcei dota împărăteștii lui surori! Pentru că abia atunci, cu un cumnat împărat și cu bani destui, regele Cristian îi va putea învinge pe suedezi, devenind astfel cel mai puternic suveran al Nordului. Viitorul meu se anunță atât de strălucit, încât am și început să simt gâdilătura mitrei de episcop.

Bascul cel posac a spus:

— În ceea ce mă privește, n-am niciun motiv să-l ridic în slăvi pe regele Carol. În țara mea, viața este insuportabilă din cauza Sfintei Inchiziții, care-i hărțuiește fără îndurare până și pe studenții ce se încumetă să studieze medicina arabă și evreiască. Închin această cupă pentru întorsătura fericită pe care ar cam fi cazul s-o cunoască destinul meu! Este cupa de adio, fiindcă banii s-au terminat și mă întorc în Spania. Sper că voi găsi un post de chirurg pe o corabie care trece oceanul, fiindcă am auzit că un anume căpitan Cortez recrutează bărbați curajoși, împreună cu care să cucerească împărăția păgână din Lumea Nouă. El a promis că-i va răsplăti pe soldați cu atâta aur cât va putea fiecare să ducă.

— Încă nu s-a îmbogățit nimeni de pe urma Lumii Noi, a spus fiul burghezului din Olanda. Chiar și Columb s-a întors de acolo sărac și în lanțuri. Dar, dacă tu crezi mai mult în poveștile despre comorile Lumii Noi decât în vorbele înțelepte, nu-mi rămâne decât să-ți urez drum bun! Cât despre regele Carol, după ce va ajunge împărat, va trebui să restituie aurul cu care va cumpăra voturile principilor electori ai Germaniei. Casa de comerț din Augsburg a bancherului Fulger îl va împrumuta, fără îndoială, n-a pierdut Fugger nicio afacere importantă, mânca-l-ar ciuma! Este clar că la temelia tuturor marilor neliniști ale epocii noastre stă lăcomia fără de margini a acestui bancher Fugger și poate că nici călugărului din Wittenberg nu i s-ar fi dat atâta apă la moară, dacă Fuggerii nu le-ar fi împrumutat bani și nu le-ar fi

fost garanți negustorilor de indulgențe din Brandenburg, care au făcut de rușine mulți oameni cinstiți și au dezonorat Sfânta Biserică.

Englezul și-a făcut cruce cu smerenie, apoi a întrebat:

— Unde este Brandenburgul? Nu prea se vorbește despre ciumă, deși bântuie prin țările federației. N-ar fi mare drum de-acolo până-n Brandenburg, nu-i așa?

Maestrul Monk a spus:

— Țesătoriile de postav ale lui Fugger fac o concurență groaznică țesătoriilor olandeze, care oricum produc cel mai bun postav din lume. Dar mi se pare înspăimântător gândul că și coroana de împărat se cumpără cu aur, iar și mai înspăimântător mi se pare gândul că până și de pe urma ciumei Fuggerii se vor îmbogăți, fiindcă ei vând și leacuri pentru ciumă. Vânzarea indulgențelor este legală doar pe teritoriul ce aparține Bisericii. La fel, vechii Fuggeri s-au îmbogățit de pe urma bolii franceze, fiindcă au obținut monopolul asupra pieței de vânzare a guajacului{32}. Eu nu pot înțelege cum este posibil ca Fuggerii să se îmbogățească și-n vreme de război și-n vreme de pace, și când este foamete și când sunt recolte bogate. Pentru mine, îmbogățirea este un fenomen la fel de neînțeles ca vrăjitoria.

— Atunci ce facem? a întrebat englezul. Bem sau nu bem? Eu dau de băut, dar observ că de-atâta vorbă ni se usucă gâtul.

Am căzut la învoială să bem în cinstea împăratului, fie el care-o fi să fie, și am sorbit cu evlavie vinul din cupe. Dar acest lucru se pare că nu i-a plăcut vagantului beat cu chelie și cu degetele murdare de cerneală, care ascultase supărat discuția noastră mâzgălind un poem pe o bucată de hârtie. S-a ridicat în picioare, a venit în dreptul mesei noastre și a spus cu aroganță:

— Să fi înțeles eu bine? Oare este normal că străinii, cărora din prea multă bunăvoință li se

îngăduie să se bucure de privilegiile Parisului și universității noastre, șovăie să închine o cupă cu vin pentru regele Francisc? Dar atunci, care alt rege este, pentru voi, mai demn de a purta coroana de împărat? Oare nu i se cuvine mai mult respect aceluia care vă protejează? În plus, nu mi s-a părut că discursul vreunuia dintre voi s-ar fi ridicat deasupra valorii unei cepe degerate.

Profund jignit de vorbele acestui intrus, maestrul Monk a spus:

— Eu sunt un om liniștit, iar demnitatea de preot și profesor universitar nu-mi permite să mă cobor până într-atât de mult, încât să-i răspund unui fluieră-vânt care și-a înecat într-o cană de vin, ca pe un șoarece, și picul de rațiune ce-l va mai fi avut. Dar dacă vreunul din voi, dragii mei studenți, dorește, în vorbe cumpătate, să-i dea o lecție acestui hoinar pentru necuviincioasa lui comportare, eu nu mă opun, dimpotrivă, îl asigur de protecție, în baza autorității mele.

Am ezitat și ne-am uitat unul la altul. Făcându-și curaj, englezul a spus pe un ton hotărât:

— Vina este doar a mea, pentru că v-am grăbit să beți cupa de vin înainte de a se fi rostit toată închinarea. Nu mă îndoiesc că l-am putea arunca noi afară din cinstita cârciumă pe acest bărbat nerușinat, pedepsindu-l pentru vorbele dezonorante pe care ni le-a adresat. Dar chestiunea în sine este destul de complicată, fiindcă are rădăcini politice, iar acest om viclean, chiar dacă-i murdar de cerneală, va ieși cu mâinile curate dintr-o afacere ca asta, susținând că a fost scandalizat de indiferența străinilor din Paris față de suveranul Franței. Este, fără îndoială, o oarecare neînțelegere la mijloc, fiindcă noi îl respectăm pe suveranul țării care ne protejează și ne privilegiază. Ca să depășim incidentul, cel mai bine ar fi să închinăm pentru regele Francisc o cupă de vin și-l invit pe acest domn să bea împreună cu noi, dar nu mai înainte de a-și cere iertare pentru insulte. Și nu

cred că regele Angliei îmi va purta pică pentru această strategie.

Nici n-a isprăvit el bine de vorbit, că fața umflată de băutură a necunoscutului s-a făcut toată numai zâmbet. Și-a înălțat spre tavan mâinile murdare de cerneală și a rostit patetic:

— Mult prețuite domn maestru și erudiților domni studenți! M-am înșelat amarnic și regret din străfundul inimii vorbele care mi-au scăpat la mânie. Aflați că doar din respect pentru suveranul meu v-am căutat eu pricină, nicidecum dintr-o vulgară dorință de gâlceavă. La drept vorbind, regele Francisc îmi este mai dator decât îi sunt eu lui, fiindcă oamenii poliției lui doar necazuri mi-au pricinuit și m-au abătut de la calea multelor mele intenții bune. Dar acum nu mai sunt nici cleric, nici nu mă mai bucur de protecția universității. Ce altceva oare aș mai putea face decât să-mi pun nădejdea în rege și în bunăvoința lui? Primesc cu plăcere cupa cu vin la care sufletele voastre bune mă îndeamnă și o voi bea chiar dacă ați închina-o și pentru diavol, fiindcă n-are importanță motivul pentru care bem, important e doar vinul.

Și, neluând în seamă privirile noastre scârbite de mirosul dezgustător al răsuflării lui și al veșmintelor ponosite, s-a așezat la masa noastră. Faptul că ar fi închinat cupa de vin chiar și pentru diavol, precum și aspectul jalnic al înfățișării și veșmintelor sale dezvăluiau mizeria și degradarea în care trăia, dar el, simțind o nevoie teribilă să risipească prejudecățile noastre și dezgustul cu care-l priveam, ne-a povestit pe larg despre multele drumuri prin lume și despre nobilii lui protectori, de care, dintr-un necontenit nenoroc, a fost nevoit întotdeauna să se despartă. Așa că, nemaifiind pentru el niciun loc în nicio țară, necunoscutul de la masa noastră ne-a mărturisit că se simte asemenea unei pietre ce se rostogolește prin lume.

— Dar, a spus el în continuare, nenorocul meu nu mă mai îngrijorează atât de mult, fiindcă de și mai mult nenoroc va avea parte în curând întreaga lume, chiar și voi, cei care stați acum la această masă și zâmbiți nepăsători. Dacă vreți să știți, nu ne mai rămân decât cinci ani de trăit. Am informații precise în privința asta, fiindcă tocmai am venit de la Strasbourg, unde trăiește unchiul meu bun, un oarecare făurar de cercuri pentru butoaie de vin, mânca-l-ar ciuma! I-am cerut doar să mă omenească și să-mi dea niște bani, dar el nici nu a vrut să-mi asculte vorbele și a îndemnat câinele să se năpustească asupra mea. De aceea a trebuit să plec degrabă din curtea lui, fiindcă n-aș fi vrut să-l pedepsesc pe acel câine nevinovat pentru cruzimea stăpânului său. De fapt, supunându-se poruncii lui, el și-a făcut cuviincios datoria de câine. De pe urma acestei întâmplări am rămas eu cu nădragii zdrențuiți, așa că trebuie să găsesc neapărat o femeie milostivă care să mi-i cârpească.

S-a întrerupt brusc din povestit, s-a uitat în cupa goală cu un aer trist și a început să-și frământe gura ca și cum, dintr-un motiv de neînțeles, limba i s-ar fi lipit de cerul gurii. Reușise să ne trezească interesul. Maestrul Monk a făcut semn englezului să-i umple din nou cupa. Și străinul a spus în continuare:

— De ce v-aș obosi urechile cu înșiruirea nenorocirilor mele, dacă tot nu poate nimeni să fugă de destinul înscris în stele? Sunt mulți ani de când, cu părul zbârlit de groază, întrezărisem în minte spectrul spânzurătoarei, întunecată mireasă cu care destinul va cununa într-o zi sărmanul meu trup. Dar, pentru a avea încredere că tot ceea ce urmează să vă povestesc este adevărat, vă voi spune că numele meu, stimați cărturari, este Julien d'Avril, fiindcă m-am născut în aprilie, și, fără îndoială, viața mea neliniștită, ciudată și schimbătoare ca luna aprilie, nu-l dezminte. La

Strasbourg, din întâmplare, am dat peste o carte tipărită ce anunța conjuncția planetelor, care urmează să se întâmple în luna februarie a anului 1524. În legătură cu această coincidență a longitudinii cerești a planetelor, în aceeași carte am citit și o anume profeție care anunță primejdia ce amenință Pământul, precum și apropierea unui nou potop. Profeția ca profeția, dar cercetând eu și alte manuscrise, ca să cunosc mai multe despre această conjuncție a planetelor, am aflat că destui erudiți au prevestit-o și au încercat să-i deslușească semnificația. Amintesc doar despre astrologul de la curtea regală a Vienei și despre un cercetător al stelelor din Heidelberg, al cărui nume păgân din păcate nu mi-l aduc aminte. Chiar și Thriremus o pomenește. Pe scurt, s-ar părea că planetele se vor întâlni sub semnul zodiacal al Peștilor, iar eu pregătesc acum propriile mele puncte de vedere în legătură cu acest eveniment. De aceea, domnii mei, vă cer iertare pentru nu prea veselul meu aspect exterior și precizez că nu din neglijență îmi sunt mâinile murdare și degetele pline de cerneală, ci din prea multă osteneală cărturărească, fiindcă am intenția să public această lucrare despre consecințele conjuncției planetelor, dacă voi găsi un tipograf să o cumpere pe câteva monede de aur.

— Am auzit despre această rară conjuncție a planetelor, a spus maestrul Monk, și nu mă îndoiesc de influența extraordinară pe care ar avea-o asupra lumii, dar n-aș crede că ar fi cu putință un al doilea potop – chiar dacă zodia Peștilor te îndeamnă să te gândești la apă, fiindcă ar fi în contradicție cu făgăduiala clară din Biblie, pe care curcubeul ne-o reamintește mereu.

După ce a admis că profesorul Monk are dreptate, Julien d'Avril a spus:

— Există cărturari care interpretează conjuncția planetelor în raport cu imaginea semnului zodiacal. Ei afirmă că starea lumii seamănă cu apa care clocotește, că principii și regii vor cădea, iar

cei umili se vor ridica împotriva celor puternici și vor goli mănăstirile și helești eleconților. Dar, dacă avem răbdare să citim corect semnele, am găsi o explicație mult mai simplă și firească: eu sunt uimit că nimănui nu i-a trecut prin cap. Poate c-ar trebui să fiu recunoscător pentru greutățile vieții, fiindcă de-acolo mi se trage această sete continuă care mi-a dezmorțit judecata minții.

Și fără să mai aștepte vreo invitație, a luat urciorul de vin și și-a umplut cupa. Apoi a mai spus:

— Marele turc, înspăimântătorul și crudul Selim a purtat războaie în Persia, Siria și Egipt și a unit Orientul sub flamura semilunii. Marea lui ambiție este să împlinească porunca profetului său Mahomed de a-i zdrobi pe creștini, pe care turcii îi numesc necredincioși, deși toată lumea știe că turcii înșiși sunt cei mai necredincioși oameni, fiindcă slujesc unui fals profet. Dar nemărginita cruzime și patima sângeroasă a turcilor, despre care venețienii vorbesc atât de mult, li se trage, fără îndoială, de la faptul că profetul lor le-a interzis bucuria de a se desfăta cu vinul cel bun și liniștitor. Prin urmare, acest popor islamic sângeros trebuie să se mulțumească doar cu apă. De unde și concluzia mea că semnul Peștilor, sub care se va produce conjuncția planetelor, se referă la mahomedani.

— Dar aceasta este, într-adevăr, *sat sapienti*[33], a rostit cu entuziasm maestrul Monk, care avea încă proaspăt în minte pamfletul eruditului ungur la a cărui corectură lucrase.

— Nu-i așa? a spus Julien d'Avril, înflăcărat atât de vin, cât și de propria-i înțelepciune. În luna februarie a anului 1524, Peștii vor primi putere de la toate planetele, ceea ce înseamnă că lumea creștină va cădea în puterea păgânilor turci. Este, bineînțeles, un gând amar și descurajator, dar nu putem nega ceea ce este scris clar în stele, de aceea fiecare om cu judecată va trebui să se pregătească

din vreme pentru dezastrul care se prevestește. Lucrarea mea îi va îndemna pe toți producătorii de vin din Franța să sape în pivnițe galerii, pe care să le camufleze cu ziduri false, unde să poată ascunde cât mai multe butoaie cu vin, ca să nu moară de sete creștinii în cursul primului an de putere musulmană, când vor fi multe lucruri de făcut și când fiecare om cumsecade va trebui să-i îndemne pe turci la băutură, fiindcă doar în felul acesta le va slăbi lor puterea.

Englezul a smuls deodată urciorul din mâinile lui Julien d'Avril și și-a turnat cu furie în cupă ultimele picături. Fața a început să-i tremure. A spus:

— Anglia este o țară insulară, n-are de ce să se teamă din cauza nenorocirilor pe care semnul Peștilor le-ar putea genera în lume. Domnul meu, pot cădea toți regii și împărații lumii, Anglia nu se va prăbuși niciodată și-i va face praf pe turcii care se vor încumeta să se apropie de țărmurile ei!

Dar Julien d'Avril nu a luat în seamă tonul provocator al englezului și i-a răspuns politicos:

— Păzească-mă cerul să rostesc vreo vorbă ce-ar putea să-l supere pe bunul nostru amfitrion, care mi-a oferit acest vin plin de savoare! Nu sunt meschin și recunosc bucuros că turcii se vor rătăci din cauza cetii și nu vor putea găsi niciodată capitala Angliei pentru a o asedia și cuceri. Eu însumi m-am aflat odată pe o corabie care a naufragiat pe coastele Angliei și nu-mi face nicio bucurie să-mi aduc aminte despre acea înspăimântătoare întâmplare din care n-am scăpat cu viață decât după ce i-am promis în gând Sfântului Cristofor de la catedrala Notre-Dame că-i voi pune în brațe o lumânare de ceară. Numai că atunci când am fost între viață și moarte, nu mă gândisem la impresionanta mărime a sfântului cioplit în lemn din cea mai frumoasă catedrală a Parisului. Așa că Sfântul Cristofor va trebui să mai aștepte până ce voi putea să-mi împlinesc

făgăduiala, și pun mare temei pe răbdarea lui, fiindcă acest sfânt cumsecade este blând din fire și încet la minte, ca mai toți giganții. Chiar dacă nu voi reuși să-mi țin promisiunea până vor ajunge turcii aici, îl voi avertiza totuși din timp de pericolul ce-l amenință, pentru a-și găsi adăpost într-un grajd sau la vreo stână de oi.

Și mie mi se înfierbântase capul de vinul oferit de generosul nostru coleg englez și mi-am spus atunci că, într-o lume condamnată, deșertăciune este toată dorința mea de cunoaștere.

Tânărul basc a zis:

— Vă sunt recunoscător, domnule Julien d'Avril, pentru profețiile pe care ni le-ați vestit, fiindcă mi-au întărit hotărârea de a pleca cât mai degrabă în Spania să mă îmbarc pentru lungul drum spre Lumea Nouă. Drept să spun, în această lume învechită mă simt ca într-o corabie putredă, care dintr-o clipă în alta dă să se scufunde. Oare ce-aș mai putea aștepta de la o lume în care principii și-au pierdut onoarea și femeile virtutea, iar Sfânta Biserică, în curs de laicizare, a reușit, prin argumentări bazate pe fapte nesemnificative, să coboare până la nivelul unui măscărici?

Dar maestrul Monk i-a acoperit cu mâna gura tânărului basc, poruncindu-i să se abțină, și l-a amenințat că se va supăra cumplit dacă mai continuă cu astfel de vorbe. După ce băiatul s-a liniștit, ne-a privit pe fiecare în ochi, apoi a spus pe un ton aspru:

— Orice creștin adevărat suferă în străfundurile inimii lui pentru starea actuală a Sfintei Biserici, dar nu trebuie s-o înrăutățim prin discuții publice, ci să ne încredem cu smerenie în faptul că purificarea ce va să vină va veni din partea celor suspuși la timpul potrivit. Să ne reculegem și să facem pace în inima noastră, fiindcă fiecare dintre noi are nevoie! Să dobândim singuri printr-o viață curată și prin fapte bune liniștea interioară și fericirea eternă!

— Amin, și așa să fie! a spus Julien d'Avril cu vădită cucernicie. Dar țin să amintesc că și pelerinajele la locurile sfinte sunt folositoare când lucrurile rele pe care le-am făptuit încep să ne apese cugetul sau când cei dimprejur ne persecută. În astfel de locuri mi-am găsit de multe ori izbăvirea când am fost la impas. Este un sfat pe care întotdeauna l-am vândut pe gratis prietenilor.

Astfel am făcut cunoștință cu Julien d'Avril, dar n-aș putea spune că m-a binecuvântat prea mult Dumnezeu că l-am cunoscut, chiar dacă din nesfârșitele lui povestiri am învățat destule lucruri utile și interesante. Bănuiesc că mințea deseori, dar el cunoștea bine oamenii și de aceea nu avea încredere în nimeni. De asemenea, bănuiesc că nu credea în Dumnezeu, chiar dacă se arăta evlavios și susținea că, în ciuda multelor păcate, întotdeauna a fost un om credincios. Cel mai mare câștig pe care l-am avut de pe urma lui a fost că de la el am învățat să vorbesc curgător forma cea mai aleasă a limbii franceze. Incitat de el și poate că și din respect pentru scrierile lui Erasmus din Rotterdam, de care eram fascinat, am început să citesc grecește, în ciuda faptului că maestrul Monk afirma că acest lucru nu-mi folosește la nimic, ba este și periculos pentru un viitor cleric.

Era primăvară în Paris și castanii înfloriți de pe malul Senei cu apă verde își purtau florile ca pe niște lumânări albe și strălucitoare. Universitatea și știința erau și mai minunate decât acea primăvară, de aceea nu eram neliniștit decât în privința banilor care erau pe cale să se isprăvească. La sfârșitul lunii iunie, de sărbătoarea sfinților martiri Petru și Pavel, cursurile anului universitar au fost încheiate, bunul maestru Monk a plecat acasă în Olanda, iar studenții lui s-au risipit care încotro. Maestrul nu s-a împotrivit dorinței mele de a continua să studiez în timpul vacanței, fiindcă urma să rămân la Paris, neîncumetându-mă nici să mă gândesc la un drum atât de lung și periculos

până acasă. Dar îmi era și teamă că acolo aș fi putut fi învinuit ca susținător al regelui Cristian și al Uniunii.

În cursul verii mi s-au isprăvit toți banii și nu m-am mai putut bizui pe nimic în afară de sfaturile bune și rele ale lui Julien d'Avril. Nu m-aș fi putut învinui că am fost risipitor, iar în ultimele săptămâni trăisem mai cu nimic, fiindcă îmi cumpărasem cărți, hârtie de scris și cerneală. Din fericire, gravorul de sigilii mi-a îngăduit să rămân în aceeași odaie în care locuisem împreună cu alți cinci studenți toată iarna. Nu găsise pe nimeni căruia să o închirieze și trăgea nădejde că-i voi plăti cândva, într-o zi, după ce voi primi bani de acasă. Mi-a lăsat și salteaua de paie, fiindcă nici nu-și putea imagina că nu am pe nimeni care să-mi trimită bani, sau poate pentru că nu voia să-și risipească iluziile, atât de descurajat era omul acesta din cauza studenților fără bani.

Trebuie să povestesc acum despre Antti, care m-a scos din marele impas în care mă aflam. În timpul iernii nu-l întâlnisem de prea multe ori, fiindcă plecase în afara Parisului în căutarea unui loc unde să învețe ceva nou. Până la urmă a găsit o turnătorie de clopote și tunuri, unde a intrat ca ucenic. De acolo, din josul Senei, făcea din când în când, în zilele de sărbătoare, un drum în oraș să mă vadă, dar eu eram întotdeauna ocupat cu studiile mele și nici nu apucam să-l întreb dacă are ce mânca. A venit într-o duminică dimineața, când eram atât de prăpădit, încât nici nu putusem să mă ridic ca să merg la liturghie. Zăceam pe salteaua de paie și mă gândeam că viața nu mai are niciun rost, iar prin fereastra deschisă intra în valuri miasma mortăciunilor de pe stradă. În ultima vreme mă hrănisem doar cu pâine și apă, dar chiar și pentru a-mi cumpăra pâine fusesem nevoit să vând vesta scurtă cu mâneci, fiindcă de cărți nu mă îndurasem să mă despart. După ce a intrat în cameră, Antti a

adulmecat aerul, apoi m-a întrebat fără niciun ocoliș:

— Mikael, să-ți fi băut mințile de ești în halul acesta de dărâmat? Cum poți să zaci ziua-n amiaza mare în putoarea asta? Dar uită-te la mine, dragul meu! Băiat cumsecade cu obraji proaspeți ca petalele florilor, plecat de acasă încă de la cântarea cocoșilor! Vin eu să te văd și poftim ce-mi este dat! Privește-mă și vei înțelege cât am câștigat dacă nu am mai pus în gură strop de tărie și dacă am preferat mai degrabă să mănânc o bucată de pâine în plus decât să beau o cupă de vin de la care alt folos n-am în afară de moleșeală.

— Frate Antti, am reușit eu să articulez cu greu cuvintele, izbucnind în plâns. Bine ai făcut de-ai venit acum, când mai am câteva clipe de trăit, fiindcă n-aș fi vrut să mor mai înainte de a-mi fi luat rămas bun de la tine. N-am băut nimic, dar sunt hămesit de foame și obosit pentru că am citit prea mult, și înțeleg bine că asta mi-e soarta: să mor într-un oraș străin, printre oameni necunoscuți. Îngrijește-te să am totuși un mormânt creștinesc și Dumnezeu te va răsplăti pentru sufletul tău bun! Ți-aș da veșmintele mele în dar, fiindcă altceva nu am, dar sunt prea mici pentru trupul tău voinic.

Antti mi-a aruncat o privire înspăimântată, apoi, pipăindu-mi gâtul și încheieturile mâinilor, a exclamat:

— Dumnezeule mare, parc-ai fi o pasăre cu penele smulse! Mă mir că nu ți-au ieșit încă genunchii și coatele prin piele! Dar bine, frate, trăim într-o țară păgână? Oare în tot orașul acesta frumos nu s-a găsit un suflet de creștin să-ți dea ceva de mâncare?

— La ce bun? l-am întrebat eu fără pic de vlagă. Am fost de câteva ori la mănăstire cu scrisoarea de recomandare a părintelui Petru și călugării mi-au dat de mâncare, dar demult nu mai îndrăznesc să bat la poarta lor, iar cârciumarul de la *Capul*

îngerului nu mai vrea să-mi dea pe credit până nu-mi plătesc datoriile. Nici de cerșit nu mă pot apuca, fiindcă nimeni nu-i atât de prost să dea bani unuia care-i îmbrăcat cu veșminte bune. Pe de altă parte, mă întreb ce rost are să-mi prelungesc această viață de mizerie. S-au ridicat ziduri pe drumul cunoașterii, chiar acum, când sunt atât de bine pregătit pentru titlul de bacalaureat. La ce-mi mai folosește să rămân pe această lume? Astăzi dimineață m-am gândit cu melancolie la discuțiile pe care le aveam odinioară cu meșterul Laurentius. De la el știu că omul spânzurat are o moarte ușoară.

Poate că m-aș fi spânzurat, dacă n-ar fi fost un păcat de neiertat. Așa că mai bine stau aici și aștept liniștit să-mi vină clipa morții.

A spus Antti:

— Este o prostie să arunci toporu-n fântână când are tăișul bun, dar tu ești un om învățat, Mikael, nu un prost ca mine, așa că mai bine îmi văd de treabă. Stai în continuare pe salteaua aia împuțită și așteaptă! Am să mai trec pe la tine duminica viitoare, ca să văd dac-ai murit. Să nu fi fost tu atât de ocupat cu așteptarea morții, ți-aș fi oferit o mâncare caldă la *Capul îngerului*, ca să mai stăm de vorbă și să ne aducem aminte de țara unde ne-am născut. Adevărul este că nici eu n-o duc prea bine, fiindcă meșterul la care lucrez se face că nu-nțelege franceza pe care o vorbesc când îi cer să-mi plătească banii ce mi se cuvin, dar mai am câțiva bănuți în pungă, și nici de intenții bune nu duc lipsă.

M-am sculat într-o clipă și m-am îmbrăcat.

— Frate Antti, pot vorbi eu cu meșterul tău când vrei, n-o fi el atât de meschin să pretindă că nici eu nu vorbesc bine limba franceză. Cât despre mâncarea caldă despre care spuneai, hai degrabă la *Capul îngerului*, că-mi chiorăie mațele de foame! Și-apoi, cu nimeni altcineva în afară de tine nu pot vorbi aici, la Paris, în limba neamului nostru.

Am ajuns la taverna numită *Capul îngerului* și, cu toate că-i eram dator vândut, cârciumarul m-a întâmpinat cu multă prietenie. Sau poate că tocmai din cauza datoriei a fost prietenos, fiindcă a recâștigat speranța că odată și odată tot o voi plăti. Nu am fost deloc uimit că l-am întâlnit pe Julien d'Avril, fiindcă el era întotdeauna acolo, mai puțin în zilele când stătea în temniță din cauza vreunui scandal sau încăierări.

L-a salutat respectuos pe Antti și mi-a spus:

— Prietenul acesta al tău pare a fi un bărbat puternic și binevoitor. Nu mă îndoiesc că mi-ar oferi o cupă de vin dacă ar ști că sunt un om cultivat și un astronom căruia i s-a tipărit o carte. Spune-i, te rog, că nu sunt prea exigent și mă mulțumesc chiar și cu drojdia de pe fundul butoaielor, care, oricum, se vinde la preț mai mic!

Cârciumarul a pus în fața fiecăruia câte o strachină cu ciorbă de fasole și o bucată de pâine. Antti ne-a promis că va cere și un urcior cu vin, pentru că era sfânta zi de duminică, dar mai înainte de a i-l cere cârciumarului, a spus:

— Eu nu înțeleg de ce trebuie să beau mizeria asta de vin acru, care, pe lângă faptul că nu-mi place, îmi dă și o stare de moleșeală. Am încercat băutura fiartă și dulce a călugărilor, dar aia chiar că ți se urcă repede la cap, după care ți se face atât de rău, că a doua zi trebuie să-ți strângi capul cu cercuri de aramă să nu-ți crape.

Pe mine mă amețise și ciorba de fasole, atât eram de slăbit. I-am spus lui Julien d'Avril:

— Învățat confrate, sfătuiește-mă ce să fac! Se ține sărăcia scai de mine, și, dacă nu m-am plâns până acum nimănui, este pentru că sunt timid din fire și mi-e rușine de mizeria în care am ajuns să trăiesc. De aceea am lăsat de înțeles atât proprietarului camerei în care locuiesc, cât și cârciumarului de aici că aștept bani de acasă, dar adevărul este că eu nu am de unde primi bani, fiindcă sunt singur pe lume și uitat de toți, ca o

baligă pe deal. Veșmintele de pe mine nu le pot vinde și nici de cărți nu-mi vine să mă despart. Dacă le-aș vinde, doar mi-aș prelungi puțin agonia, iar după ce se vor fi isprăvit banii luați pe ele, aș fi într-o stare și mai mizerabilă decât acum.

După ce a ascultat vorbele mele, Julien d'Avril a rostit indignat:

— Dar bine, Mikael, ești mai tolerant și mai perseverent decât un măgar! Oare de ce nu mi-ai spus din timp despre situația în care te afli? Am fi putut pleca împreună la Frankfurt, de unde ne-am fi întors cu buzunarele pline de aur. Cu experiența mea și cu aerul tău nevinovat, am fi putut merge de la un principe elector la altul ca să dăm sfaturi, dar acum, poftim, Carol Quintul a ajuns împărat fără ajutorul nostru! Știu și eu, poate că n-am pierdut totuși prea mult dacă nu ne-am dus acolo. Trebuie să fi fost în Frankfurt o forfoteală de ticăloși ca de zile mari, iar pentru a ne fi făcut ascultați, ar fi trebuit să fim cei mai buni de gură. Dar tu ar fi trebuit să înțelegi, Mikael, că oamenii ca noi nu ajung niciodată să se căpătuiască dacă nu-și unesc forțele și nu nimeresc cărarea pe care să alerge vara după bani ca să nu moară iarna în acest oraș hrăpăreț.

Antti a spus că și el a observat că de pe urma muncii cinstite nimeni nu se poate îmbogăți, chiar de-ar cunoaște toate meseriile din lume.

— Poftim, acum eu știu să amestec și metalele pentru tunuri, a mai spus Antti. Dar la ce-mi folosește dacă știu că pentru obținerea celui mai eficient aliaj de aramă se amestecă patru părți de aramă și o parte de cositor? Iar în ceea ce privește tunurile, cunosc mai bine decât mulți alții cea mai spectaculoasă invenție a timpului nostru, care a fost făcută de un mare comandant de război din Burgundia. Este vorba despre dispozitivul rotitor, care permite îndreptarea gurii de foc pe linia de ochire. Mai știu, de pildă, că înălțimea camerei de explozie trebuie să fie mai mare de cinci ori decât

lungimea ei, dar oare cine-mi mulțumește pentru toate aceste cunoștințe? Din ceea ce câștig de pe urma unei munci istovitoare, abia de-mi pot permite o dată să-i ofer unui prieten o strachină de fasole și o măsură de vin.

I-am spus lui Antti să tacă și l-am îndemnat pe Julien d'Avril să continue. El a spus:

— Dacă ar fi fost vorba doar despre supraviețuire, nu mă îndoiesc c-aș putea să te recomand vreunui burghez cumsecade, care să-ți dea de mâncare ca să-i înveți pe copiii lui să citească. Pentru un timp oarecare, s-ar putea găsi chiar și o văduvă mărinimoasă la care să mănânci și să dormi. Așa fac eu din când în când, iar nu demult una mi-a cârpit pantalonii și mi-a cusut cu mâna ei două cămăși. Dar astea nu sunt soluții durabile. Ascultă, Mikael, dar tu ai leacul acela nemaipomenit, dintele episcopului, care într-un rând m-a scăpat și pe mine de cumplite dureri de măsele, și, dac-am înțeles eu bine, mai ai și alte leacuri păgâne din țara ta. Nenorocirea-i că aici, la Paris, dacă te apuci s-o faci pe tămăduitorul, îți sare-n cap toată Facultatea de Medicină, care-și păzește cu strășnicie privilegiile. Ai mai putea să dai zălog la o casă de amanet cărțile și hainele maestrului Monk, pe care el ți le-a lăsat fiindcă a avut încredere în tine. Se-nțelege că dacă vei reuși să le recuperezi până se întoarce, va continua să aibă încredere în tine, dar din afaceri de astea de obicei te alegi doar cu dezonoarea, ți-o spun din experiență. Ți-aș mai recomanda eu și altele, dar mă tem că nu ești în stare să-ți depășești prejudecățile evlavioase. Să zicem c-aș ochi eu o casă mai căpătuită, unde se găsesc și linguri de argint, iar prietenul acesta al tău ar sparge zăvoarele, că-i destul de puternic, și cum tu te-ai putea strecura ușor chiar și printr-o fereastră îngustă, fiindcă ești numai piele și oase… dar observ că-mi bat gura de pomană. Adevărul este că eu am niște planuri cucernice pentru vara asta, iar

tu ai putea să mă ajuți în împlinirea lor. Am început să fiu prea cunoscut în oraș, așa c-ar fi timpul să-mi schimb domiciliul, iar pentru că tot se apropie culesul viilor mă împinge o dorință nebună să văd surâzătoarele podgorii ale Franței. Unde mai pui că vinarii și țăranii sunt mai veseli în acest anotimp, iar dacă vine și prietenul tău cu noi, putem scăpa mai ușor din orice încurcătură.

L-am întrebat ce se înțelege prin planuri cucernice, iar el mi-a răspuns:

— După ce mi-am scris cartea și după ce am văzut cu câtă ardoare oamenii simpli cred în slova tipărită, am început eu însumi să mă tem de pericolul invaziei turcești pe care l-am descris. De aceea, m-am hotărât să-mi dedic viața convertirii turcilor la obiceiurile sănătoase ale creștinilor, adică să-i învăț să bea vin, pentru a îmblânzi natura lor sălbatică mai înainte de a apuca să se întâmple catastrofa prevestită de stele. Dar mai înainte de a călători spre Orient, am nevoie de sprijinul tuturor bunilor creștini.

— Chiar dacă toată lumea știe că turcii devin blânzi doar după ce le retezi capetele, a intervenit Antti, eu nu mă îndoiesc că hotărârea aceasta este nespus de evlavioasă.

Iar eu am spus:

— Ascultă, cărturarule, cu baliverne de astea nu-l înduioșezi nici pe cel mai neghiob dintre țărani, mai degrabă îl faci să strângă și mai mult băierile pungii.

Dar Julien d'Avril mi-a spus clătinând din cap:

— Ești prea tânăr, Mikael. Nici nu-ți închipui ce dispuși sunt oamenii să creadă cele mai absurde născociri, fiindcă însăși nerușinarea minciunii îi intimidează și îi atrage. Oare legendele bisericii noastre sfinte, pe care mulțimea le ascultă cu gura căscată, nu sunt cea mai bună dovadă? Crede-mă, dacă reușim să-i convingem pe preoți și călugări să ne susțină, ne vom întoarce grași și bogați din pelerinajul ăsta!

Cu cât l-am ascultat mai mult, cu atât mi-a fost mintea mai tulburată, iar pe prostul de Antti el a reușit să-l convingă ușor povestindu-i despre belșugul din satele franceze, unde toamna sunt tăiate cele mai grase vite. A doua zi, ne-a arătat un document întărit cu o mulțime de peceți ecleziastice – nu știu de unde reușise să și-l procure –, care îi îndemna pe toți creștinii adevărați să-l sprijine în pioasa și demna de laudă misiune de convertire a turcilor, pentru care întreaga creștinătate trebuie să-i fie recunoscătoare. Și-a pus veșminte de pelerin, și-a încins mijlocul cu o sfoară, a luat pe datorie de la tipograf un butoi de exemplare din cartea lui despre conjuncția planetelor, iar pe Antti l-a convins să îmbrace niște veșminte ciudate, jurându-se pe toți sfinții că aparținuseră unui turc veritabil. Eu urma să mă ocup de vânzarea cărților. Așa am plecat noi din Paris, iar după două zile de drum ne-am oprit într-un sat prăpădit, unde Julien d'Avril a strigat din toate puterile și i-a îndemnat pe țărani să vină la o întâlnire importantă. Preotul satului, un bărbat destul de naiv, ne-a binecuvântat pentru bunele noastre intenții creștine și a cumpărat o carte. O a doua a fost cumpărată de cel mai vârstnic bărbat din sat, care avea un vecin știutor de carte, care ar fi putut să i-o citească cu voce tare. Julien d'Avril a vorbit mulțimii și l-a prezentat pe Antti drept ienicer turc convertit la creștinism, iar pentru a risipi orice îndoială, l-a îndemnat să spună câteva cuvinte finlandeze, pretinzând că sunt turcești. Apoi Antti a dat câteva dovezi asupra forței lui neobișnuite, iar în timp ce Julien d'Avril a zbierat, întrebându-i ce vor face dacă un puhoi de turci la fel de voinici ca Antti se va năpusti asupra Europei creștine ca un roi de lăcuste, înspăimântați, sătenii și-au făcut cruce. Și le-a explicat el că, dacă fiecare creștin cumsecade va contribui cu ceva la susținerea nobilei lui misiuni, pericolul ce-i amenință va fi scăzut

simțitor. Țăranii din acel sat erau tare săraci, așa că n-aveau niciun ban, dar ne-au dat mâncare și băutură pe săturate. Seara, preotul ne-a condus la castel și ne-a prezentat castelanului și nevestei sale, care au fost foarte generoși și ne-au dăruit un ban de aur. Castelanul ne-a povestit că în tinerețe, când fusese la Veneția, văzuse cu ochii lui turci, care purtau veșminte asemănătoare cu veșmintele lui Antti și vorbeau exact aceeași limbă. Atât de mult l-au uimit pe Julien d'Avril spusele castelanului, că mult timp după aceea nu a mai putut rosti o vorbă.

Nu prea îmi face plăcere să-mi amintesc de cele două luni cât a durat drumul nostru până în sudul Franței și înapoi, chiar dacă, de la aerul curat și de la mâncarea îmbelșugată, m-am întors rumen în obraji și sănătos tun la Paris. Dar tot timpul fusesem terorizat de gândul că într-o zi cineva își va da seama de șarlatania noastră, mai cu seamă că Julien d'Avril, îmbătat de succes, ajunsese să depășească orice limită a bunului simț. Vorbea mulțimii cu o voce sfâșiată de suferință și vărsa lacrimi adevărate pentru grozăviile care ar fi putut să se întâmple după ce turcii vor fi ajuns în Europa, fiindcă el însuși începuse să creadă sincer că este predestinat să-i domolească pe otomani. Nerușinarea lui ajungea până într-acolo încât, în orașele mari, nici nu se mai ostenea să strângă oamenii în locuri publice, ci doar îi vizita pe cei mai înalți demnitari ai bisericii pentru a obține binecuvântarea și protecția lor, iar o dată i-a dăruit unui episcop un săculeț cu pământ din Țara Sfântă, asigurându-l că el însuși îl adusese de la Ierusalim. Dacă oamenii nu ne puteau da bani, Julien d'Avril nu se arăta supărat și se mulțumea cu orice, așa se face că primind noi în dar doi cai, puneam mâncarea, vinul și veșmintele dăruite pe spatele lor, nemaiobosindu-ne să le cărăm în spinare. Adevărul este că de când aveam caii, Julien d'Avril călătorea călare, fiindcă în fiecare seară

bea până se îmbăta, iar a doua zi nu mai era în stare să meargă pe jos. În ultimele zile ale călătoriei, făcându-i-se peste măsură de rău din pricina băuturii, n-a mai vrut să oprească în niciun sat și ne-a rugat să-l legăm de spinarea unui cal, fiindcă nici de călărit nu mai era în stare.

Nu mai erau multe zile până la Sfântul Denis când am ajuns noi în apropierea Parisului, iar neliniștea mea aproape că se risipise, dacă tot nu ne mai opream nicăieri să strângem bani. Mergeam grăbiți, fiindcă Julien d'Avril avea presimțiri sumbre din cauza unui coșmar ce-l chinuise într-o noapte. Cu o zi înainte de a ajunge la Paris, am tras peste noapte la un han, așa cum fac toți călătorii cinstiți, iar Julien d'Avril a fost cumpătat la băutură, înainte de a ne culca, a spus pe un ton grav:

— Mikael, fratele meu drag, și Andreas, fiul meu bun! Mâine vom împărți în mod egal tot ce-am câștigat, după care ne vom despărți, dar eu țin să vă mulțumesc încă din seara aceasta pentru prietenia și credința pe care mi le-ați arătat în timpul întregului nostru pelerinaj. Nu cred că voi mai rămâne multă vreme la Paris. Conștiința mă îndeamnă să-mi împlinesc făgăduiala, de aceea mă voi duce mai întâi la Veneția, să aflu mai multe despre viața și obiceiurile turcilor, apoi voi pleca în Orient. Să ne odihnim bine și să ne limpezim gândurile după oboseala acestui drum lung, iar mâine vom vedea din nou turnurile catedralei Notre-Dame.

Am dormit neîntorși Antti și cu mine, fiindcă umblasem toată ziua la pas cu caii. Dimineața, când ne-am trezit, am aflat că Julien d'Avril plecase în zori, după ce plătise banii pentru cameră, și lăsase hangiului o scrisoare pentru noi. Iată ce scria el:

Mikael, dragul meu fiu!

Mustrările de cuget nu mi-au dat pace toată noaptea, de aceea am hotărât să plec imediat la drum. N-am vrut să vă trezesc, fiindcă toți sfinții vegheau somnul profund al tinereții voastre. Vă las unul dintre cai cu desagi cu tot, fiindcă-i prea greu să conduc doi, când sunt călare pe unul. Sper din tot sufletul că nu-mi vei purta dușmănie pentru că am luat cu mine toți banii. Conștiința mea este împăcată și mă mângâie gândul că ai primit de la mine o învățătură mai prețioasă decât aurul. Acuma știi că banii câștigați cu ușurință tot atât de ușor se pot pierde. Dacă tipograful meu te va oropsi, spune-i că mă voi întoarce repede și-i voi plăti toată datoria. De te va crede, cu atât mai bine! Mă voi ruga întotdeauna pentru tine. Îți doresc să-ți păstrezi mereu sufletul nevinovat de acum. Aceste rânduri le-am scris eu,

Julien D'Avril

Răscolit de indignare, i-am citit și lui Antti scrisoarea. Am rămas apoi mult timp în tăcere, doar uitându-ne descumpăniți unul la altul. Până la urmă, Antti a spus:

— Porcul ăsta de șarlatan bețiv ne-a înșelat. Oare nu fusese vorba că ne primim și noi partea?

— Așa a fost vorba, am spus eu. Dar nu uita că noi am adunat bani pentru călătoria lui în Orient, cel puțin așa susțineam în toate satele și orașele prin care am trecut. Nu ne mai rămâne decât să sperăm că-i va converti bine pe turci, iar tu nu fi supărat, prietene Antti, fiindcă din când în când, plin de remușcări ce-nțeleg că nu-și aveau rostul, am mai pus eu arginți și-n punga mea.

— Pe mine m-a păzit Dumnezeu de o asemenea ispită, a spus Antti, iar dacă uneori, când era beat, îmi aluneca mâna în punga lui, nu mă îndoiesc că doar Sfântul Andrei, protectorul meu, mi-o călăuzea.

Am numărat apoi banii și am constatat că aveam împreună zece monede din aur și o grămadă de

bani din argint. După ce am vândut calul la un preț bun, am împărțit banii creștinește. Din traistele cu provizii am mâncat timp de o lună, fără să mă ating de bani. Apoi, când mi s-au isprăvit banii, Antti m-a împrumutat cu câte puțin în fiecare săptămână. Am trăit cumpătat în acea vreme și mi-am consacrat tot timpul învățăturii. După nașterea Domnului, maestrul Monk m-a autorizat să mă prezint în fața celor șase profesori examinatori de la Facultatea de Arte. Am răspuns corect la toate cele patru întrebări și am obținut titlul de *baccalaureus*, certificatul fiind autentificat cu pecetea Facultății de Arte a Universității din Paris. În felul acesta am depășit primul obstacol de pe drumul studiilor înalte, dar, la drept vorbind, acest titlu nu însemna mare lucru, fiindcă numele meu nu era înscris pe nicio lucrare a universității. Trebuia să mai studiez patru-cinci ani pentru a obține *licența docendi* și titlul de *magister artium.* Abia după aceea aș fi putut urma cursurile uneia dintre cele trei facultăți ale universității. Să fi aspirat și la titlul de doctor în teologie, ar fi însemnat cu totul cel puțin cincisprezece ani de studii. Dar nu mă gândeam la asta, eram mândru de primul meu succes, pe care-l consideram o recompensă justă pentru munca și corectitudinea mea. Am avut de asemenea parte de multe vorbe bune după ce le-am oferit examinatorilor și maestrului Monk o masă de sărbătoare la taverna *Capul îngerului*. Pentru masă am cheltuit mai mulți bani decât cheltuisem toată iarna, dar nu m-am gândit la bani atunci, fiindcă viitorul mi se părea surâzător.

N-au trecut multe zile, când, primind o scrisoare de la părintele Petru, mi s-au năruit toate bunele aspirații. Scrisă încă din toamnă, epistola trecuse prin multe mâini până să ajungă la mine. Părintele Petru mă sfătuia să nu mă întorc în Finlanda în această vreme tulbure, fiindcă episcopul Arvid este turbat de mânie, regele Cristian pregătește o nouă

expediție de război împotriva Suediei, iar la Turku, toți simpatizanții Uniunii sunt persecutați. Episcopul Arvid promisese că mă va da pe mâna tribunalului laic când mă voi întoarce de la Paris și nici vorbă nu putea fi de hirotonisire ca preot la Turku. Era tristă scrisoarea părintelui Petru, care îmi mărturisea sincer că, în afară de ștreang, la nimic altceva mai bun să nu mă aștept, dacă fac prostia să mă întorc.

Mă amăgisem multă vreme cu gândul că după ce voi fi bacalaureat, mă voi întoarce în Turku, voi îngenunchea umil în fața episcopului Arvid și-mi voi cere iertare pentru rătăcirile tinereții, de care, în bună parte, era răspunzător domnul Didrik, ce profitase de inocența mea și mă antrenase în acel joc perfid. Dar acest gând era oricum zadarnic, fiindcă, terminându-mi-se banii, trăiam de la o săptămână la alta din ceea ce îmi împrumuta, generos, Antti. În plus, fiind dator cu șase guldeni la cancelaria națiunilor germanice, riscam să pierd privilegiul de student. Pe cât de imensă îmi fusese mândria în ziua când devenisem bacalaureat, pe atât de adâncă îmi era disperarea. Nu mai aveam dreptul să merg nici la catedrala Notre-Dame ca să îngenunchez în fața Sfintei Fecioare și să-mi limpezesc inima prin rugăciune, fiindcă, după ce mi-a înmânat epistola părintelui Petru, starețul mănăstirii m-a privit bănuitor și m-a întrebat:

— Mikael *de Finlandia*, ești supus al regatului suedez, nu-i așa?

I-am răspuns că așa este, fiindcă Finlanda ține de regatul suedez, și am adăugat:

— Dar tot atât de bine aș putea spune că sunt orfan ca un pui de vrabie rătăcit în zăpadă, fiindcă niciun sprijin n-am din partea Suediei, nici de protecția vreunui nobil nu mă bucur. Singurul prieten și confesor mi-a fost întotdeauna doar bunul părinte Petru, cel care-mi trimite această scrisoare.

Starețul a spus:

— Chiar dacă nu te bucuri de protecția țării tale, trebuie să-i împărtășești necazurile. După cum am fost informat, nesupusul regat al Suediei a fost afurisit cu bula papală, iar sfântul patriarh l-a autorizat pe regele Danemarcei să ia măsurile cuvenite. Ca supus al regatului suedez, afurisenia are putere și asupra ta. Te înștiințez că nu mai ai dreptul să intri în nicio biserică, nici de sfânta împărtășanie nu ai voie să te bucuri, fiindcă doar prezența ta, ca suedez, ar spurca locul sfânt, care mai apoi ar trebui închis și purificat, lucru pentru care nu cred că-ți dă mâna să plătești. Dar pentru a-ți dovedi buna-credință, ți-ai putea cumpăra o dispensă de afurisenie, și chiar te sfătuiesc s-o faci degrabă, fiindcă greu îi este unui creștin să trăiască fără liturghii și sacramente.

— Iisuse Hristoase! am strigat eu îngrozit. Dar n-am niciun ban! Când am ajuns aici pentru scrisoare, tot mai trăgeam speranța c-am să primesc un blid cu mâncare la cuvioasa voastră mănăstire, dar acum nici nu știu ce să fac.

S-a întristat de soarta mea starețul, a meditat îndelung, după care a spus:

— Mikael *de Finlandia*, eu n-am auzit niciodată vorbindu-se rău despre tine și știu că te porți mai cuviincios decât mulți alți studenți, chiar dacă-i citești pe filosofii greci care au un oarecare iz eretic. Eu n-am nimic împotriva ta, dar pleacă degrabă de aici, altfel trebuie să sfințesc din nou mănăstirea! N-am alt sfat să-ți dau decât să te rogi în inima ta ca regele Danemarcei să-i învingă repede pe necredincioșii de suedezi și să ai încredere că Dumnezeu poate asculta chiar și ruga celor afurisiți.

Nu mi-a îngăduit nici să-i sărut poala sutanei, m-a zorit doar să plec și întorcându-mi eu capul pe când ieșeam din mănăstire, am văzut cum a șters locurile pe unde călcasem și lucrurile pe care le atinsesem în treacăt. Dar inima mea a fost fără îndoială de piatră, fiindcă nu m-am temut atât de

pierderea liturghiilor și sacramentelor, cât îmi era teamă să nu fiu dat afară din universitate.

4

Era sfârșitul iernii, iar frigul care însoțea foamea îmi sporea simțitor disperarea. E drept că gerul iernii pariziene nu poate fi comparat cu cel din țara mea, numai că la Paris am tremurat mult mai mult de frig decât la Turku, pentru că nu aveam nici vatră să mă încălzesc, nici veșminte groase, nici mâncare grasă. Dar mă schimbasem mult și nu mai eram dispus să mă înclin cu umilință în fața sorții ca în cealaltă iarnă. Erau momente când regretam absența lui Julien d'Avril, fiindcă, în ciuda necinstei lui, acest jovial candidat la spânzurătoare avea un umor sănătos, ce risipea supărarea și tristețea. Gânduri răzvrătite și violente îndoieli puneau stăpânire pe cugetul meu ca buruienile rele ce iau cu asalt lanuri sănătoase, și nu-i de mirare, fiindcă foamea, frigul și singurătatea se însoțesc de bunăvoie cu gândurile otrăvite.

După călătoria noastră din toamnă, Antti s-a întors la turnătoria St. Cloud, iar meșterul l-a primit bucuros înapoi, dar nu mai înainte de a-l sudui și blestema pe săturate, pentru că plecase fără să-i spună vreo vorbă. De data aceasta a fost rândul lui Antti să lase impresia că nu înțelege limba meșterului, și, neținând seama de cuvintele spurcate cu care fusese întâmpinat, i-a cinstit cu vin pe toți ucenicii, iar ei i-au luat partea și l-au înduplecat pe meșter să-l ierte. În ciuda încetinelii și văditei lui nerozii, Antti era unul dintre cei mai talentați turnători și, din cauza forței lui neobișnuite, putea manevra singur diferite obiecte grele, pentru care – doar ca să fie urnite – era nevoie de mai mulți bărbați. Antti pretindea că meșterul regal de tunuri, care venea des la turnătoria St. Cloud pentru a grăbi executarea

comenzilor regale, i-ar fi propus funcția de servant artilerist.

Disperat mai tot timpul de situația jalnică din care nu puteam scăpa, am început să-mi neglijez studiile și să frecventez cârciumile, unde-mi amăgeam inima cu vin ieftin în compania veselă a băutorilor înrăiți. De o astfel de societate Parisul nu ducea lipsă, fiindcă seara, în nenumăratele taverne de pe malul stâng al Senei, puteau fi întâlniți mai mulți studenți zgomotoși decât clienți liniștiți veniți pentru cină. Cu o măsură de vin te încălzeai într-o seară și, în același timp, îți alungai toate gândurile triste, iar societatea veselă din jur te apăra de tine însuți. Părăsit de țara mea și de Sfânta Biserică, credeam că este mai bine în compania lupilor decât printre oile ce urmează să fie sacrificate.

În societatea studenților decenți ziua și amatori de băutură seara se amestecau și vaganții, în mare parte foști studenți, care, dintr-un motiv sau altul, își abandonaseră studiile. Ei nu se sfiau să-i buzunărească pe cei amețiți, după care își continuau această riscantă ocupație și pe stradă. Cu cât se apropiau mai mult de spânzurătoare, cu atât mai îndârjiți se aruncau asupra victimelor lipsite de apărare și nu se dădeau la o parte să înfigă cuțitul în vreunul pe care-l știau încărcat de aur, ca după aceea să-i arunce cadavrul în Sena. Aveau tactica haitelor de lupi. Când dădeau peste un client bogat și dornic de toate celea, îl înconjurau și-l incitau să meargă cu ei, promițându-i toate bucuriile păgâne dintr-o oarecare casă rău famată, unde mai întâi mâncau și beau pe banii lui în zgomot de tobe și surle, ca până la urmă, spre dimineață, să-l zvârle în stradă despuiat de haine și-n picioarele goale.

În această societate am înțeles că universitatea nu este doar eternul paradis al științei, ci și o fiertură puternică de leșie care-ți întărește epiderma și-ți înțepenește sufletul. Mi-a fost inima

amară când am înțeles că fericiții cu bani mulți puteau obține ușor titlul pentru care eu muncisem atâta, doar pentru că aveau protectori în universitate, familii nobile sau recomandări de la înalții prelați ai Bisericii.

Dacă până atunci trăisem absorbit de pasiunea învățăturii și fericit de noul lucru pe care-l descopeream în fiecare zi din cărți, acum privirea mi se ascuțise și vedeam fața adevărată a imensului Paris în toată strălucirea și mizeria ei. Cu ochi flămânzi urmăream femeile înaltei societăți și bărbații nobili cu mers trufaș, cu veșminte din mătase și velur brodate cu fir de argint. Drumul cunoașterii este lung și inaccesibil pentru un om sărac, care, după mulți ani de trudă, se alege doar cu vederea slăbită și spinarea încovoiată. Cine are bani și titlu de noblețe își poate cumpăra chiar și un episcopat. Nu-i de mirare, din moment ce însuși sfântul patriarh îl poate numi cardinal, la abia șaisprezece ani, pe băiatul lui preferat. Așa a început să-mi fie frământată mintea de gândul că drumul direct, cel care duce la glorie și prosperitate, trebuie să existe.

La începutul primăverii, când se dezgheța pământul, m-a împins la drum foamea și răul, și am plecat în mijlocul săptămânii să-l întâlnesc pe Antti. Am ajuns la St. Cloud tocmai când era ora prânzului, așa că meșterul m-a invitat și pe mine la masă. În timp ce ceilalți ucenici își făceau odihna de după masă, Antti a ieșit împreună cu mine să mai schimbăm câteva vorbe. Arătându-mi o clădire sumbră, unde cu un an înainte murise un bătrân artist italian, Antti a spus:

— Numele lui era Leonardo da Vinci. Iarna trecută, când mai era în viață, l-am văzut de câteva ori plimbându-se. Se sprijinea într-un baston și râdea de unul singur. Nimeni nu se încumetă acum să locuiască în casa lui. Toți spun că pictorul era nebun, iar casa este bântuită de stafii. Maestrul Leonardo susținea că oamenii vor învăța să zboare,

iar după ce a murit, unii au spus că l-ar fi văzut zburând deasupra caselor, înfășurat într-o mantie neagră și cu barba fluturând în vânt. Mai spune lumea că însuși regele Franței, care îi purta un mare respect, încercase să-l convingă să prepare aur. Dar pictorul, nefiind interesat decât de un singur tablou pe care – de altfel – nu a ajuns niciodată să-l isprăvească, nu i-a făcut regelui pe plac.

— Am auzit despre acest maestru, am spus eu, și mai știu că regele Franței se înconjoară de tot felul de aventurieri. Dar mai bine decât să vorbim despre lucruri inutile, spune-mi, ai putea să topești câteva obiecte de argint și apoi să torni argintul topit în bucăți de greutate egală cu monedele de argint? Eu nu mai am niciun ban, dar un bărbat cumsecade, pe care l-am întâlnit la *Capul îngerului*, mi-a promis că-mi va da a zecea parte din greutatea argintului, dacă găsesc pe cineva care poate face această treabă.

— Dorința lui este bizară, a spus Antti. Dar de unde are lingurile de argint?

— Nu știu și nici nu vreau să știu, am spus eu. O fi fost invitat într-o casă de oameni înstăriți la vreo masă de nuntă sau de înmormântare. Ce-a spus el este că le-a moștenit de la o mătușă, dar fiindu-i rușine de sărăcia în care a ajuns să trăiască, nu îndrăznește să le vândă unui bijutier, mai cu seamă că obiectele sunt marcate cu diferite semne și blazoane.

— Mikael, a spus Antti hotărât. Dacă ar fi vorba de o bucată de aur masiv, mare cât un cap de copil, n-aș șovăi să fac un asemenea serviciu pentru prietenul tău, care înțeleg că-i tare îngrijorat să nu-și dezonoreze mătușa, dar pentru câteva linguri de argint n-are niciun rost să dau cinstea pe rușine. Eu te-aș sfătui să te păzești de astfel de prieteni. Totuși, dacă-ți propune să-i găsești un topitor pentru un obiect mai plinuț din aur, ia-l și plecăm

în Burgundia, fiindcă tare am chef să mai văd o bucată de lume.

Am apreciat sfaturile lui înțelepte și tot vorbind noi despre una-alta, n-am băgat de seamă că ne îndreptam spre Paris, așa că Antti s-a hotărât să nu se mai întoarcă la lucru. Fusese o dimineață ploioasă, dar acum soarele surâdea, pământul era verde de iarbă și teii își deschideau mugurii. În țara noastră depărtată nu se topise încă gheața, dar pe amândoi ne încerca dorul de casă. Antti mi-a mărturisit că și-ar pune și sufletul zălog pentru o bucată de pâine, coaptă ca la noi și pentru o strachină cu scrumbii sărate. Am mers agale pe malul râului până a început să amurgească, apoi am grăbit pasul să ajungem în oraș înainte să fie închise porțile pentru noapte.

Când am intrat în oraș, era întuneric. Pe o stradă plină de bălți, se împotmolise o caleașcă, fiindcă-i sărise o roată din ax. Vizitiul avea o față nespus de nătângă și se străduia să pună roata la loc. Lângă caleașcă aștepta o femeie elegantă. Purta pe umeri un mantou de blană, pe mâini multe brățări de aur, iar chipul îi era ascuns de un voal. Ne-a spus:

— Pentru numele lui Dumnezeu, drumeților, dacă sunteți oameni buni, ajutați-mă să găsesc o litieră cu care să-mi continuu drumul până acasă!

I-am răspuns că pe un întuneric ca ăsta nu este prea lesne de găsit o lectică sau o caleașcă, așa că, dacă-i grăbită, cel mai înțelept ar fi să-și continue drumul pe jos.

— Valetul nu poate lăsa calul aici, a spus ea, iar eu n-am niciun cavaler care să mă însoțească. Nu se cade unei femei respectabile să umble noaptea singură prin Paris și poate că nici ziua.

Avea dreptate. I-am spus:

— Eu sunt un *baccalaureus* sărac, student la universitate, iar fratele meu de cruce este ucenic la o turnătorie de bronz. Dacă aveți încredere în noi, vă putem conduce cu plăcere până acasă, iar de vă temeți să nu se murdărească de noroi botinele și

rochia de velur, vă putem purta în brațe când este de trecut o baltă.

A șovăit, ne-a privit cu atenție de sub voalul subțire, și, până la urmă, a spus:

— Cred că bărbatul meu este foarte îngrijorat. Am fost s-o văd pe bătrâna mea doică bolnavă, și credeam că voi fi acasă la ora vecerniei. Dar am întâlnit multe piedici, iar voi puteți să-i confirmați bărbatului meu că roata caleștii pe care am închiriat-o s-a desprins pe drum. Să mergem atunci împreună, Sfânta Fecioară și toți sfinții să ne aibă în pază!

Servitorul ne-a dat o torță și am pornit spre casa ei. Eu am ținut torța, iar Antti a purtat-o în brațe pe femeia necunoscută până am ajuns pe o stradă mai uscată și mai luminată. După ce am trecut de mănăstirea Saint-Bernard, femeia a răsuflat ușurată, s-a oprit în fața unei case bogate din piatră și a bătut în poarta cu montanți de fier.

Ștergându-și fruntea de sudoare, Antti mi-a spus:

— Slavă Domnului c-am ajuns! Tot drumul m-a chinuit Satana în fel și chip, de-a trebuit să recit întruna în gând *Ave Maria* ca să rezist la ispită.

— Chiar atât de frumoasă să fie? l-am întrebat eu, deși vedeam bine că femeia era tânără și frumoasă.

— Departe de mine asemenea slăbiciuni lumești! mi-a răspuns indignat Antti. Tu nu știi cum îi atârnau și-i zdrăngăneau belciugele și lanțurile de aur când am dus-o în brațe. Mă bate gândul că bijuteriile astea cu care-i împodobită fac câteva sute de ducați din aur și nu-nțeleg ce rost are să le poarte cineva când merge în vizită la o femeie bătrână și bolnavă. Dar fiecare țară cu obiceiurile ei, nu-i treaba mea să le schimb. Pe mine mă împingea Satana să păcătuiesc în alt chip decât ai gândit tu. Mai întâi am fi stins torța, apoi ar fi fost de-ajuns doar o clipă ca s-o despuiem de bijuterii și să-i aruncăm cadavrul în apă.

Tocmai începusem s-o privesc pe frumoasa femeie cu alți ochi, când s-a deschis, scârțâind din toate balamalele, poarta cea ferecată cu multe lacăte și zăvoare, iar femeia, la fel ca toate femeile de rangul ei, a început să-l suduie pe slujitor că a întârziat. Apoi a spus:

— Sunt sigură că bărbatul meu vă va răsplăti cu mărinimie pentru că ați avut bunăvoința să mă însoțiți până acasă.

Bărbatul ei, un bătrân arțăgos, mic de statură și cu barba zbârlită, căruia îi lăcrimau ochii cu pupile roșii și umflate, nu prea părea animat de un exagerat sentiment de recunoștință. Amenințându-ne atât pe noi cât și pe femeia lui cu bastonul, i s-a adresat ei șuierând:

— Unde-ai fost pân-acuma cu toate zorzoanele astea pe tine, muierea lui Dumnezeu, și de ce mi-i aduci acasă pe toți tâlharii și escrocii de pe drum? Oare de ce m-a pedepsit Dumnezeu la bătrânețe cu așa o femeie?

— Nobile senior, l-a întrerupt Antti. Sunt mulți oameni pe care Dumnezeu i-a pedepsit cu foamea, setea, sărăcia și boala. În locul vostru, n-aș spune că femeia aceasta frumoasă, pentru care eu și fratele meu de cruce ne-am abătut de la drumul nostru ca să v-o aducem acasă, ar fi o pedeapsă prea grea. Dar dacă vreți, vă scăpăm cu plăcere de ea și o ducem înapoi de unde am luat-o.

În timpul acesta, femeia și-a scos voalul și mantoul de blană. Umeri albi și rotunzi, față plinuță, ochi catifelați și negri, buzele roșii, pătimașe, era într-adevăr tânără și frumoasă. Apoi a început să plângă. Și i-a spus cu vocea sugrumată de lacrimi:

— Oare aceasta îmi este răsplata pentru că mi-am dat și sufletul din mine să ajung cât mai repede acasă, când aș fi putut înnopta liniștită la buna mea doică? Nici nu-ți pasă de mine, din moment ce, în loc să le mulțumești acestor tineri civilizați care m-au condus, îi întâmpini cu vorbe de ocară.

Bătrânul a lovit furios pardoseala de piatră cu bastonul, privind nehotărât când spre noi, când spre nevastă-sa, după care a scos un bănuț de argint din pungă și ni l-a dat drept răsplată. Dar femeia lui a început să plângă cu mai mare râvnă decât prima dată și i-a spus:

— Oare atât de puțin dai tu pe virtutea femeii tale?

Până la urmă, neputând el s-o domolească pe femeia lui nici cu vorbe rele, nici cu vorbe bune, chiar dacă nu-l trăgea inima, ne-a invitat și pe noi la masă, fiindcă era istovit de atâta așteptare și nici de ceartă nu prea avea chef. În timpul cinei, femeia a descris în amănunțime drumul pe care l-a făcut până acasă, insistând asupra bolii care se abătuse peste nefericita ei doică, și ne-a luat drept martori pentru vorbele sale. Foarte repede și-a redobândit surâsul și veselia, care făceau parte din felul ei firesc de a fi, iar mie mi s-a părut și mai interesantă ca la început. Și bărbatului ei i s-a risipit neliniștea și a râs cu poftă, dezvelindu-și gingiile lipsite de dinți, apoi a spus că suntem niște băieți simpatici și demni de laudă. La sfârșitul mesei ne-a oferit lichior tare de mănăstire și ne-a întrebat despre viața noastră. Părea fascinat de statura impresionantă a lui Antti.

— În vremurile acestea fără Dumnezeu pe care am ajuns să le trăim, a rostit el, cu greu poți găsi tineri cinstiți și virtuoși. Aș avea nevoie de un bărbat puternic și de încredere care să-mi păzească bunurile și casa și să mă însoțească în călătoriile lungi, fiindcă hoții și tâlharii roiesc prin preajma casei mele și prin toate hanurile unde înnoptez.

Înțelegând că la el se gândea bătrânul, Antti a spus cu modestie că meșterul regal de tunuri i-a promis trei ducați de aur pe lună dacă acceptă să fie servant în artileria regală. Bătrânul s-a cutremurat de groază când a auzit de artilerie, și-a făcut de multe ori semnul crucii și i-a spus că în casa lui va avea parte nu numai de mâncare, de

haine și de un așternut bun, dar și de o viață liniștită, sigură și binecuvântată, pentru că el, meșterul Hieronymus Arce, este negustor de relicve sfinte.

— Înseamnă că sfinții din ceruri, binecuvântat fie-le numele, a spus Antti, ne-au trimis în ajutorul fermecătoarei voastre femei. Mikael și cu mine suntem legați prin frăție de cruce, de aceea voi rămâne păzitor al casei voastre, doar dacă va putea mânca și el în casa voastră și îi veți dărui un rând nou de veșminte. Câtă vreme voi putea rămâne aici, nu aș putea-o spune de pe-acuma, dar trebuie să știți că odată și odată, tot la meseria mea mă voi întoarce.

Antti a spus-o într-o doară, dar meșterul Hieronymus a luat-o de bună și a întărit legământul cu o strângere de mână. Nevasta lui, frumoasa doamnă Geneviève, a zis:

— Dacă acest tânăr student Mikael va mânca în casa noastră, poate va accepta să-mi citească din când în când din viețile sfinților. Nu m-aș da eu în lături nici dacă ar vrea să mă învețe să citesc, chiar dacă știu că acest lucru nu este tocmai potrivit pentru mintea scurtă a unei femei.

În felul acesta a ajuns Antti gardian în casa meșterului Hieronymus Arce. Era îmbrăcat cu o elegantă livrea albastră cu butoni de argint, și, datorită lui, puteam mânca și eu cuviincios în fiecare zi împreună cu slujitorii casei. De multe ori, doamna Geneviève mă chema în camera ei să-i citesc cărți scrise în limba franceză, din care meșterul Hieronymus avea destule. El se fâțâia tot timpul prin casă în papuci de pâslă și avea grijă ca ușa de la odaia femeii lui să fie întredeschisă. Din când în când apărea în dreptul ușii să se convingă că nu stau prea aproape de ea, după care pleca liniștit. Întreținea o corespondență considerabilă cu alte țări, de unde cumpăra sau unde vindea relicve sfinte. Călătorise mult în tinerețe, dar acum nu o făcea decât foarte rar, fiindcă nu se încumeta să-și

lase singure casa și femeia, iar dacă nu era vorba de o afacere nemaipomenit de importantă, trimitea mandatari care să se ocupe de vânzările și de cumpărările respective. De la el am învățat lucruri interesante. Îmi spunea:

— Garanția unei relicve sfinte, care la început este necesară pentru a întări certificatul de autenticitate, nu poate fi niciodată plătită cu o sumă destul de mare, fiindcă valoarea relicvei crește mereu de la an la an. În această meserie este nevoie de sinceritate absolută, credință și curățenie sufletească, fiindcă sunt destui speculanți insensibili care umplu piața, chiar și bisericile, cu relicve contrafăcute. De aceea, în general, eu nu mai cumpăr nimic decât după ce mă conving că, într-adevăr, relicva este în stare să facă minuni sau să vindece vreo boală. În vremuri de neliniște, dar în special în timpul cruciadelor, atunci, da, este înfloritor comerțul de relicve sfinte, fiindcă mercenarii fură orbește de unde le este mai la îndemână, chiar și din biserici și din locuri sfinte, și se mulțumesc să le vândă pe bani puțini, pe care îi pierd apoi la zaruri sau la băutură. Dar trebuie să te pricepi pentru a aprecia corect valoarea și autenticitatea relicvei și să o cumperi la un preț convenabil dintr-o altă țară, fiindcă, la urma urmei, tot în țara ta este nevoia cea mai mare de relicve, și-apoi și prețurile de vânzare sunt mai mari.

Avea degetele umflate și pline de noduri, de aceea m-a rugat să-i scriu eu scrisorile. L-am întrebat mirat cum se face că mâinile lui, prin care trecuseră atâtea relicve sfinte făcătoare de minuni și vindecătoare pentru tot felul de boli, nu i-au fost de folos. El mi-a răspuns că durerile pe care le încearcă acum ar fi fost probabil și mai mari dacă nu ar fi fost protejat de relicvele sacre. După ce mi-a povestit despre toate nenorocirile, greutățile și pericolele prin care trecuse căutând în multe țări să intre în posesia unor relicve de mare preț, m-am gândit că, într-adevăr, este o minune de mai trăia

încă. Trăia și era un bătrân sprinten, mult mai sprinten decât îl credea nevastă-sa.

Ca răsplată pentru scrisorile pe care i le-am scris, meșterul Hieronymus m-a invitat odată să-i văd camera secretă din pivniță, unde-și păstra comorile. Ușa era asigurată cu tot felul de traverse de fier, lacăte și zăvoare. Când, într-un sfârșit, a deschis-o, am simțit mirosul de balsam sfânt și am rămas înmărmurit de mulțimea impresionantă a comorilor sale. Cea mai prețioasă relicvă era o bucată din Sfânta Cruce, cumpărată de la turci îndată după căderea Bizanțului. Într-o lădiță de aur cu capac de sticlă erau două picături din laptele cu care Sfânta Fecioară îl alăptase pe Domnul nostru Iisus Hristos, ce se transformaseră de-a lungul celor peste o mie cinci sute de ani în câteva fire gălbui de praf. Apoi mi-a arătat un obiect deosebit, o bucată de lemn din corabia de pe care Sfinții Apostoli l-au văzut pe Iisus mergând deasupra apelor. Meșterul Hieronymus era în curs de negociere cu un armator bogat, care dorea deocamdată amănunte în privința relicvei, pentru a se putea hotărî dacă să o cumpere pentru protecția corăbiilor sale pe timp de furtună. Mai avea și o bucată lungă de un cot din frânghia cu care se spânzurase Iuda, precum și două pene frumoase din coada cocoșului care cântase în timp ce Sfântul Petru se lepăda pentru a treia oară de Iisus, ca să nu mai amintesc de mulțimea altor relicve mai puțin importante.

Încrederea pe care mi-o acordase meșterul Hieronymus mi-a dat curaj să-i arăt dintele Sfântului Hemminki, singura mea comoară, de care nu mă despărțisem nici chiar atunci când m-am aflat în cea mai cumplită mizerie, cu care vindecasem durerile de dinți ale multor colegi. Meșterul Arce nu auzise niciodată despre Sfântul Hemminki, dar căutând prin cărțile sale a găsit până la urmă destule referințe din vremea când episcopul Hemminki încă nu fusese sanctificat. Ar

fi vrut tare mult să-i vând dintele sfântului, dar nu m-am învoit, fiindcă orice s-ar spune, el însuși îmi deschisese ochii asupra valorii în continuă creștere a relicvelor puse o dată în vânzare. De fapt, îmi oferise doar trei ducați, fiindcă nu era sigur că ar dori cineva dintele unui sfânt necunoscut, și se înțelege că n-ar fi vrut să fie în prea mare pierdere. Dar într-o zi, pe când se spăla pe picioare, a simțit o durere cumplită în gingii, la rădăcina unuia dintre puținii lui dinți, după care i s-a umflat deodată falca. Așa că i-am dat în chirie dintele Sfântului Hemminki, iar el l-a ținut sub compresă, pe obraz, și mi-a plătit câte un bănuț de argint pe zi, până când i s-a dezumflat falca și l-au lăsat durerile.

Dar nu întârziam eu în casa lui fiindcă aș fi ținut morțiș să-i fiu de folos. Din prima clipă când o văzusem pe această doamnă Geneviève, am fost pierdut după ea. Când nu mă aflam în preajma ei eram întruna neliniștit, ca și cum tot trupul mi-ar fi fost în flăcări. Mă vrăjiseră ochii ei negri, gura senzuală, delicata rotunjime a umerilor, și nici că mai puteam să mă gândesc la altceva. Mă punea să-i citesc tot felul de povești frivole – din care meșterul Hieronymus avea destule în bibliotecă, fiindcă, din respect pentru slova tipărită, cumpăra orice carte – și suspina adânc, ascultându-le cu bărbia sprijinită în mâini și cu privirea ațintită în gol. Trecuse mai mult de o săptămână de când o cunoșteam și într-o zi, profitând ea de absența bărbatului, m-a întrebat:

— Mikael, prietene, aș putea avea încredere în tine?

Am asigurat-o că poate să se încreadă în mine, fiindcă îi port un respect deosebit și mă bucur din toată inima când o văd, iar în gândurile mele ea ocupă locul Sfintei Geneviève însăși.

— Fără îndoială că îți vei schimba părerea după ce vei cunoaște adevărata mea față, a spus ea suspinând. Oare este drept ca o femeie tânără și

frumoasă ca mine să fie unită prin lanțurile căsătoriei cu un bătrân urât și țâfnos ca meșterul Hieronymus?

I-am spus că și eu am fost uimit de această nepotrivire și am crezut că probabil doar părinții ei sau alte rude îi vor fi impus căsătoria. Ea a fost indignată de vorbele mele, ca și cum aș fi jignit-o, și mi-a spus răspicat:

— Dar nimeni nu m-a silit. Dimpotrivă, eu singură am reușit să-l orbesc ca să mă ia de nevastă. E un bărbat nemaipomenit de bogat și ușor de amăgit, dovadă multele bijuterii și veșminte prețioase pe care le-am obținut fără prea multă bătaie de cap. Îmi pusesem speranța în faptul că un bărbat ca el, ramolit și ros de toate bolile, nu va rezista mai mult de trei ani unei femei pline de viață care va da frâu liber tuturor dorințelor. Te pot încredința, Mikael, că l-am ținut treaz toată noaptea zile de-a rândul, crezând că se va prăbuși până la urmă de-atâta datorie conjugală și-și va da sufletul, dar m-am înșelat amarnic, fiindcă după fiecare noapte nedormită el a fost mai viguros și mai dornic de desfătări decât înainte. Nici nu mai știu ce să cred, probabil că de pe urma vreuneia dintre relicvele sfinte de care-i plină casa i se trage lui această putere neobișnuită, însă eu nu mai pot să-l suport când se atinge de mine. Dar nu ăsta-i răul cel mai rău. De câteva săptămâni a început un rău pe care nici nu mi l-aș fi putut închipui înainte de a mă fi căsătorit, care mă răscolește zi și noapte, ca și cum pe trupul meu ar aluneca fără răgaz miriade de furnici.

— Doamne Dumnezeule! am exclamat eu îngrozit. Iubită doamnă Geneviève, am auzit că, de cele mai multe ori, boala franceză, sau mai bine zis boala spaniolă, c-așa o numesc francezii, începe cu astfel de simptome.

Ea mi-a poruncit să-mi țin gura și să nu mai spun nerozii, apoi și-a continuat firul destăinuirilor.

— M-am îndrăgostit, Mikael, a rostit ea, privindu-mă adânc în ochi. Sunt înspăimântător de nebunește îndrăgostită de un nobil cavaler din garda regelui, pe care poate că nu l-aș fi cunoscut niciodată, dacă n-ar fi trecut prin casa noastră să împrumute bani de la bărbatul meu, fiindcă, trebuie să știi, acești nobili cavaleri curtenitori duc întotdeauna mare lipsă de bani. Nu veneam eu de la nicio doică atunci când m-am întâlnit cu tine și cu Antti, ci de la cavalerul meu, de care nu mă pot lipsi, în ciuda dezonoarei ce mă amenință.

Am simțit pentru o clipă o durere cumplită în pântece și ochii mi s-au împăienjenit de lacrimi la gândul că doamna Geneviève tânjea după îmbrățișările galantului ei cavaler din garda regală, lucru ciudat, fiindcă față de meșterul Hieronymus nu mă încerca niciun strop de gelozie.

— Oare nu vă dați seama, doamnă Geneviève, am spus eu, că, înșelându-vă bărbatul, vă faceți vinovată de un păcat nemăsurat și vă duceți sufletul la pierzanie?

Doamna Geneviève mi-a răspuns că nu-i treaba nimănui ce face ea cu sufletul ei, iar când va avea nevoie de sfaturi pentru mântuirea sufletului, i se va adresa preotului confesor.

— Nu-nțelegi că nu despre paradisul ceresc este vorba? Mikael, nici nu-ți poți închipui ce amant nemaipomenit este acest bărbat! Când sunt în brațele lui, parc-aș fi în al șaptelea cer. Doar când îl văd și tot trupul mi se topește după el ca o apă. Păcat că nu mă iubește!

Apoi doamna Geneviève a izbucnit într-un plâns năvalnic, și-a sprijinit capul pe genunchii mei și a plâns aprig, stropindu-mi ciorapii cu lacrimi.

— Cum se poate să nu vă iubească? am întrebat-o eu înduioșat. Cine-ar putea să nu vă iubească?

— El m-a ademenit doar pentru bani, mi-a răspuns sincer doamna Geneviève. Și-a închipuit că aș putea să-l înduplec pe soțul meu să-i împrumute mai mulți bani. O dată am reușit eu să-l

conving pe bărbatul meu, dar pe urmă n-a mai mers, de aceea a început să mă disprețuiască și să mă îndepărteze, iar ultima dată nici nu m-a lăsat să-l ating, m-a insultat și mi-a spus că nu vrea să mă mai vadă niciodată. Eu nu-l acuz, știu prea bine că un cavaler ca el are nevoie de mulți bani, dar mai degrabă storci aur dintr-o piatră stearpă decât să obții bani de la bărbatul meu. N-ar împrumuta nimic dacă solicitantul nu-i oferă destule garanții. Iubitul meu i-a spus că-și pune în gaj onoarea de cavaler, dar meșterul Hieronymus i-a răspuns că el nu dă niciun ban pe fleacuri din astea.

— Bine, dar ce-aș putea eu să fac? am întrebat-o oarecum enervat.

Doamna Geneviève m-a prins de braț și m-a rugat cu fervoare:

— Aș vrea să-i scrii o scrisoare din partea mea și să te duci la el să i-o dai. Îi vei scrie în scrisoare că, folosindu-mă de multe vicleșuguri, am reușit până la urmă să obțin cincizeci de ducați de la bărbatul meu și că îl rog să ne mai vedem o dată, ca să-i pot da acești bani, deși îmi este rușine că-i dau doar o sumă atât de neînsemnată. Și mai scrie-i că, și de-ar trebui să trec prin flăcările iadului, tot voi ajunge acolo unde va crede de cuviință că am putea să ne întâlnim, la ora la care va fi el dispus să mă vadă.

M-a mișcat durerea ei și i-am înțeles sentimentele, fiindcă eu însumi eram însuflețit de aceleași sentimente pentru ea.

— Doamnă Geneviève, am rostit eu, și tot trupul a început să-mi vibreze de gândul nebun ce-mi trecuse prin minte. Oare ce răsplată îmi veți da, dacă îl voi face să vă iubească?

A izbucnit într-un râs cristalin și a spus:

— Așa ceva nu este posibil, dar dacă, într-adevăr, ai putea face o asemenea minune, mă voi ruga pentru tine și seara și dimineața până la sfârșitul vieții mele și voi face pentru tine tot ceea ce-mi va sta în putință.

— Doamnă Geneviève, am spus eu, este vorba de o vrăjitorie și s-ar putea să cad în puterea diavolului ajutându-vă. Eu am un elixir de dragoste, pe care mi l-a dăruit mama mea adoptivă când am plecat în lume. I-ați putea pune doar câteva picături în vin când îl veți întâlni și…

Fața i s-a făcut dintr-o dată palidă, iar ochii și mai negri ca de obicei au început să-i sclipească. Și-a pus mâinile împrejurul gâtului meu și mi-a sărutat gura. Mi-a spus emoționată:

— Mikael, dacă-i adevărat ce spui, poți să ceri orice vrei de la mine, și-ți voi da dacă-mi stă în putință.

Tremurând, i-am sărutat obrajii și umerii goi, apoi i-am spus:

— Doamnă, mi-e greu să vă spun ce doresc, dar din clipa când v-am văzut, nu mi-am mai găsit liniștea, iar ochii voștri, viorele întunecate, sunt zi și noapte în gândurile mele. Tânjesc după dragostea voastră, chiar dacă știu că acest lucru este un păcat, poate mai mare decât păcatul deșteptării iubirii prin vrăjitorie.

S-a desprins îngrozită din brațele mele și mi-a spus cu răutate:

— Mikael, dar m-am înșelat cumplit în privința ta, iar faptul că ți-ai îngăduit să-i vorbești cu atâta obrăznicie unei doamne respectabile depășește puterea mea de înțelegere. Nici nu mi-aș fi putut imagina răul și dorințele vinovate de care ești însuflețit. Iar dacă nu-ți este rușine când îmi spui mie astfel de vorbe, ar trebui să-ți fie rușine să te mai arăți vreodată în fața bărbatului meu, care a avut încredere în tine, și cred că cel mai bine aș face dacă te-aș alunga chiar acum din casă.

Am fost tare descumpănit și, după o oarecare ezitare, i-am spus:

— Doar nu v-am cerut ceva care nu vă stă în putință, iubită doamnă Geneviève. Oricum, pentru același lucru, plătiți cincizeci de ducați din banii bărbatului vostru.

A fost uimită și i s-au înroșit obrajii, dar nu a întârziat cu răspunsul.

— Nu este același lucru, a spus ea, încercând să-și stăpânească furia. Este o mare deosebire, fiindcă iubitul meu este un nobil cavaler. Pentru bărbatul meu ar fi o onoare de-ar afla că soția lui se iubește cu un nobil, deși, parcă tot mai bine ar fi dacă n-ar afla. Însă, de-aș accepta ceea ce mi-ai cerut tu, aș face un păcat care nu ar putea fi nicicum ispășit. Pe lângă pângărirea legământului căsătoriei, aș răni și onoarea amantului meu, fiindcă nu se cade să-i ceri iertare lui Dumnezeu pentru păcatul de a te fi iubit cu un student oarecare, îngenuncheată pe aceeași pernă pe care ai stat când i-ai cerut să te ierte că te-ai iubit cu un nobil cavaler.

Am înțeles cât de mult mă disprețuia, dar refuzul ei mi-a sporit dorința. Parcă era și mai frumoasă când mă privea cu fața roșie de indignare și cu mâinile încrucișate pe umeri, ca și cum ar fi vrut să se apere de mine.

— Doamnă Geneviève, am rostit cu respect, nu uitați că eu am puterea de a vrăji inima mult râvnitului vostru nobil cavaler, în așa fel încât să nu mai poată trăi fără dragostea voastră. Și nu vă temeți că vor seca fântânile plăcerii, de-i veți da unui însetat o cupă de dragoste! Nimeni nu va băga de seamă.

Ispita era mare, așa că, frângându-și mâinile, ea a încercat cu vorbe lingușitoare să mă amăgească, mi-a mângâiat obrajii și m-a privit până-n adâncul ochilor, dar nu a reușit să mă înduioșeze, fiindcă eu nu mai aveam altceva în minte atunci decât ideea că, dacă tot îmi puneam sufletul în pericol ajutând-o prin magie să câștige dragostea bărbatului pe care-l dorea, răsplata trebuia să fie pe măsura riscului, mai cu seamă că tot nu avea nimic de pierdut.

I-am spus:

— Bine, vă dau elixirul dragostei. E drept că nu-i putem ști de pe acum foloasele, dar mama nu m-a

mințit niciodată, de aceea sunt îndreptățit să cred că extazul vostru va depăși limitele obișnuite. Așa că, picul de fericire ce mi se cuvine, nu va micșora imensa fericire de care veți avea parte. Îl veți întâlni, îi veți cere de băut, apoi veți turna discret filtrul magic în cupa din care veți bea amândoi și vă asigur că pentru ceea ce va urma nicio răsplată din lume nu-i prea mare.

— Știu eu prea bine ce am de făcut după ce-mi vei da băutura, a spus ea. Dar, orice ar fi să se întâmple, noi trebuie să jurăm că niciodată nu vom sufla nimănui o vorbă. Dacă fapta noastră ar fi descoperită, nici toată averea bărbatului meu nu ne-ar mai salva nici din ghearele tribunalului ecleziastic, nici de al treilea grad de tortură, și poate că nici de rug. Au mai fost arși pe rug și alții care au folosit licorile diavolului.

Din vorbele ei am înțeles că-și va ține făgăduiala și m-am bucurat. Am scris scrisoarea către nobilul ei cavaler și, după ce mi-a explicat unde locuiește și în ce fel trebuie să mă adresez lui, am plecat să i-o înmânez. Casa acestui nobil se găsea undeva departe, în afara zidurilor orașului, în mijlocul unei minunate grădini înverzite. Un servitor foarte plictisit și țâfnos a întins mâna să-i dau scrisoarea și mi-a șuierat să-mi văd de drum.

— Scrisoarea o voi da doar stăpânului tău, i-am spus eu, fiindcă este vorba de bani și trebuie să mă întorc de aici cu un răspuns.

— Dacă-i vorba de bani, a spus el, am poruncă de la stăpânul meu să asmut câinii și să-i gonesc cu ciomagul pe mesageri. Dar mi-e milă de tinerețea ta și mai ales de chipul tău nevinovat, de aceea te sfătuiesc să-ți vezi mai bine de drum, fiindcă stăpânul meu nu prea este dus la biserică.

— În scrisoare este vorba despre niște bani pe care-i are de primit, nu de dat, am precizat eu.

— Dacă-i așa, mi-a răspuns el cu un aer batjocoritor, înseamnă că nu s-a terminat încă

vremea miracolelor. Ascultă, nu-mi umbla mie cu prostii de-astea! Cu ce-mi dovedești că nu minți?

Mi-am rupt de la inimă și i-am dat cei doi bani de argint ce-i fuseseră destinați și speram să-mi rămână mie. S-a uitat cu dispreț la bani, dar i-a pus repede la cingătoare și a acceptat să mă conducă la stăpânul lui, pășind țanțoș în fața mea, fără a se mai osteni să-mi arunce vreo privire. Stăpânul lui era în grădină și dresa un șoim tânăr, care avea pleoapele ochilor cusute cu fir de ață și stătea neajutorat pe pumnul lui înmănușat, neîndrăznind să-și întindă aripile ca să zboare. Trebuie să mărturisesc că am fost uimit când l-am văzut pe nobilul cavaler cu picioare strâmbe și subțiri, puse în evidență de pantalonii din mătase roșie strâns lipiți de trup. Era mult mai scund decât mine și avea un aspect tare prăpădit, poate că și din cauza feței morocănoase plină de negi, de a cărei bărbie atârna trist un fel de barbă ascuțită și rară.

După ce a citit scrisoarea, și-a expediat servitorul, m-a privit cu ochi amenințători și m-a întrebat:

— Cunoști conținutul scrisorii?

I-am spus că-i firesc să-l cunosc, din moment ce eu am scris-o. S-a înroșit de indignare, a zvârlit șoimul și mănușa, și mi-a spus:

— Cincizeci de ducați? Un scuipat pe o sobă încinsă. Bine, dar stăpâna dumitale și-a pierdut mințile de mă supără pentru o nimica toată. Spune-i să-mi trimită degrabă cei cincizeci de ducați și să se ducă la dracu'! Să-și bage urechile sub pătură, nu mai vreau s-o văd niciodată! Numai când o văd și m-apucă dracii! Cum încearcă să mă prostească muierea asta! Și eu, care-mi pusesem atâta speranță în ea!

I-am spus că nu-i pot transmite asemenea grosolănii unei femei simțitoare și că, după părerea mea, n-ar avea nimic de pierdut dacă-și va consacra câteva clipe ca să primească din mâna ei cei cincizeci de ducați, mai cu seamă că doamna

Geneviève mai are să-i spună și altceva foarte important. Înțelegând el că altcumva n-are cum să pună mâna pe cei cincizeci de ducați, s-a apucat de scris câteva rânduri bine simțite, în care, printre altele, a blestemat Sfânta Treime și și-a exprimat îndoiala asupra virginității Sfintei Fecioare. Apoi mi-a zvârlit scrisoarea în ochi și, numind-o pe doamna Geneviève târfă și Izabel[34], a spus să vină și să-i aducă banii a doua zi după-amiază.

— Dar, a precizat el, spune-i stăpânei tale că pentru cincizeci de ducați n-are rost să-și facă iluzii. Să fi fost vorba măcar de cinci sute de ducați, poate c-o luam puțin în brațe. Iar dac-ar fi dat o mie, îi făceam toate poftele și ne și-mbăiam împreună. Să-i spui că dacă tot vine, s-aducă dracului cel puțin o sută de ducați!

Apoi s-a făcut că scotocește prin punga atârnată de centiron, dar cum, firește, era goală, mi-a trântit o binecuvântare și mi-a spus să plec. Am ridicat scrisoarea de pe pământ, nu de alta, dar să nu cadă pe cine știe ce alte mâini, apoi am străbătut lungul drum până la casa meșterului Arce. De bucurie că am reușit să-i înlesnesc întrevederea cu amantul, doamna Geneviève m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe amândoi obrajii, și încă o dată am fost uimit de îndoielnica și ciudata judecată a femeilor.

Spre seară, meșterul Hieronymus s-a întors acasă însoțit de o gardă înarmată. Era foarte bine dispus și mi-a dăruit un ban întreg de aur, iar doamnei Geneviève i-a dat o pungă burdușită cu ducați să-și cumpere ce-i va plăcea de la bijutierul din Pont-Neuf. I se plătise o creanță de nouă mii de ducați de către un client ce primise pe neașteptate o moștenire de la o rudă îndepărtată din Normandia. Beat de fericire, acesta își plătise toate datoriile și se pare că-l molipsise și pe meșterul Hieronymus, de pe chipul căruia dispăruse aerul bănuitor de toate zilele. În ciuda bucuriei vădite, bărbatul acesta avea totuși ceva foarte respingător în timp ce-și cântărea monedele

de aur, le stivuia și desprindea cu grijă minuscule lame rămase din prelucrare pe muchiile randalinate.

A doua zi, doamna Geneviève i-a cerut voie să se ducă în vizită la bătrâna ei doică, iar el nu s-a împotrivit, mai mult, a sfătuit-o să rămână peste noapte acolo, pentru a nu călători după apusul soarelui, când primejdiile sunt mai multe decât în timpul zilei. Antti urma s-o însoțească până la casa doicii, de unde, după ce o va fi lăsat în siguranță, trebuia să se întoarcă, fiindcă meșterului Hieronymus îi era frică noaptea de hoți. Așa se face că doamna Geneviève, după ce s-a îmbăiat de câteva ori și și-a uns trupul cu uleiuri parfumate, s-a îmbrăcat cu cele mai frumoase veșminte și s-a împodobit cu cele mai scumpe bijuterii, iar eu nu am putut înțelege cum de nu a intrat la bănuieli meșterul Hieronymus după atâtea pregătiri pe care ea le-a făcut. Mi-a spus, privind-o fascinat:

— Nevasta mea este încă tânără și foarte rar are ocazia să se îmbrace cu veșmintele cele mai frumoase, fiindcă mie nu-mi plac vizitele. Prea puțini sunt oamenii cu care-mi face plăcere să-mi petrec serile. Un om de vârsta mea este sătul de oameni și plictisit de istoriile lor care nu se prea deosebesc între ele. Este de înțeles că nevasta mea vrea să se fălească în oraș cu bijuteriile ei, iar acum nici nu mi-e teamă s-o las să se plimbe, fiindcă am încredere în fratele tău Antti.

Din asta am priceput eu că un bătrân căsătorit cu o femeie frumoasă este mai orb decât noaptea, și mi-am zis că acela care are o comoară ar trebui să vegheze mereu ca să nu fie ispitiți alții să i-o răpească. Să fie mai greu de suportat ispita decât pierderea comorii, cine știe? Mi-am făcut de câteva ori semnul crucii, apoi i-am dat pe furiș doamnei Geneviève flaconul de sticlă, în care lăsasem să cadă câteva picături din cornul vrăjit al doamnei Pirjo și mădularul zbârcit al ursului, cu care să amestece licoarea, dar mi-a fost jenă să-i

explic natura acelei bizare relicve. Emoționată și palidă, doamna Geneviève s-a așezat în lectica comandată de meșterul Arce, iar Antti, în livreaua albastră cu butoni de argint, a mers în urma ei. Eram atât de preocupat și curios dacă elixirul dragostei va conduce la rezultatele sperate, că am uitat de propriile mele interese, care mă împinseseră la păcat, ca și cum toată intriga mea fusese făcută din pură curiozitate științifică.

5

Toată după-amiaza a dictat meșterul Hieronymus, iar eu am scris scrisori. Pe de o parte voia să-și investească banii recuperați în relicve de valoare, pe de alta să negocieze o afacere importantă cu principele elector de Saxa. Acesta era un renumit colecționar de obiecte și relicve sacre, iar scrisoarea către el trebuia redactată în limba latină și însoțită de certificatul de autenticitate al relicvei în discuție. Era vorba despre giulgiul Sfântului Francisc d'Assisi, în care prea-cucernicul principe ar fi vrut să fie înfășurat după ce va muri. Afacerea nu era câtuși de puțin simplă. Călugării minoriți voiau, pe bună dreptate, să-l cumpere, dar la un preț nu prea mare.

— Este clar că bunul principe elector are de tras doar foloase de pe urma giulgiului Sfântului Francisc, a spus meșterul Hieronymus. Dar eu nu pot înțelege cum de acest principe cucernic, pe care oamenii din popor l-au numit cu respect Frederic cel înțelept, îl adăpostește și-l protejează pe acel călugăr din Wittenberg, arhi-ereticul doctor Luther, care acum un an l-a înfruntat timp de două săptămâni într-o dispută oficială pe invincibilul doctor Johann Eck, demnul apărător al bisericii.

— Am auzit despre acest Luther, am rostit eu. Se spune c-ar fi stârnit multă neliniște în Germania. Dar sunt tare curios să aflu cum de-a putut obține un principe supranumele *cel înțelept*,

când este bine știut că acesta-i doar un privilegiu al regilor și împăraților.

Meșterul Arce a căzut pe gânduri, mângâindu-și îndelung creasta nasului. Apoi a zâmbit dezvelindu-și gingiile lipsite de dinți și a spus:

— După câte am înțeles eu, bunul principe elector este cel mai înțelept dintre toți principii care au existat în lume. De fiecare dată când a fost invitat la un sfat al principilor, nu a reușit să ajungă. Când i s-a cerut să se alăture la o hotărâre, a găsit tot felul de pretexte pentru a se retrage. Când rudele i-au cerut bani pentru sprijinirea vreunui război, s-a mulțumit doar să le răspundă curtenitor, asigurându-le că nu are nimic împotriva războiului lor, dar bani nu le-a trimis. Dacă a fost constrâns să adopte o hotărâre, s-a lamentat atât de mult, că până și cei mai moderați și-au pierdut răbdarea și n-au mai vrut nimic de la el. În felul acesta a reușit principele Frederic să ducă o viață liniștită, iar cei umili l-au binecuvântat, fiindcă și viața lor a fost liniștită. La drept vorbind, el s-a dovedit a fi cel mai înțelept. Dacă un principe se îndoiește asupra unui lucru, cel mai bine este să nu-l facă. Toate aspectele vieții profane sunt îndoielnice, așa că, îndoindu-se el întotdeauna, nu a greșit niciodată. De aceea nu și-a atras mânia nimănui, chiar dacă-l protejează pe ereticul de Luther, și nici papa nu are cum să-l persecute, fiindcă Frederic cel înțelept este, într-adevăr, un bărbat cucernic și cea mai bună dovadă este interesul pe care-l are pentru giulgiul Sfântului Francisc.

În felul acesta a trecut acea lungă după-amiază, iar seara, tocmai când ajunsesem în bucătărie să mănânc, a apărut și Antti, care mi-a spus:

— S-ar părea că meseria de doică este foarte apreciată în țara asta și bine plătită. Când mă gândesc cât de bună doică aș fi putut fi eu, am toate motivele să-mi pară rău că nu m-am născut femeie. Doica doamnei noastre locuiește într-o

casă împrejmuită de ziduri, și este atât de distinsă, că până și poarta ne-a deschis-o un servitor îngâmfat ca un cocoș, cu pantaloni despicați și livrea multicoloră. Doamna Geneviève mi-a dat un ban de aur ca să nu povestesc ce-am văzut și mi-a explicat în detaliu ce trebuie să spun dacă voi fi întrebat. Dar eu am fost atât de uimit, că n-aș fi putut să nu-ți povestesc și ție despre această doică ciudată.

A doua zi, Antti a plecat să o aducă acasă. Abia putându-se ține pe picioare, palidă, cu cearcăne negre la ochi și cu privirea rătăcită, doamna Geneviève a intrat în casă, și, fără să spună nimănui o vorbă, s-a dus în camera ei să doarmă. Când a văzut-o, meșterului Arce i-a fost teamă să nu se fi îmbolnăvit, dar Antti a încercat să-l liniștească și a spus:

— Cred că are mare nevoie de somn, fiindcă în casa aceea sărăcăcioasă nu a avut confortul cu care este obișnuită. Mi-a povestit că nici nu a putut să-nchidă ochii toată noaptea, fiindcă au înțepat-o fără răgaz tot felul de insecte.

Acest lucru era adevărat, fiindcă atunci când meșterul Hieronymus, îngrijorat, s-a dus în camera ei, luându-ne și pe noi cu el, toți am putut constata că umerii și gâtul tinerei femei era plin de pete roșii, ca și cum cineva ar fi mușcat-o. Avea somnul profund și strângea la piept o pernă. Meșterul Hieronymus a acoperit-o cu pătura și ne-a spus:

— Să-i fie învățătură de minte, ca să nu mai rămână și altă dată noaptea la doică! Eu nu pot înțelege de unde atâta dragoste pentru scorpia aia bătrână și murdară, pe care mie îmi este și scârbă s-o văd în fața ochilor.

A doua zi am încercat să stau de vorbă cu doamna Geneviève, dar ea m-a ocolit tot timpul și abia după ce meșterul a plecat la biserică pentru liturghia de seară am reușit să rămân singur cu ea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, doamnă Geneviève! am spus eu. Povestiți-mi cum a fost,

fiindcă n-am putut închide toată noaptea ochii de teamă să nu vi se întâmple ceva rău.

Ea s-a uitat la mine cu mirare și a spus:

— Nu, nu mi s-a întâmplat nimic rău, dar încă nu-mi este mintea limpede, că prea din cale-afară de bine a fost. În orice caz, te asigur că elixirul dragostei a făcut adevărate minuni, iar nobilul meu amant mi-a jurat pe onoarea lui de cavaler că nu mă va înșela niciodată cu vreo altă femeie. Dar nu mă mai prigoni cu privirea asta pofticioasă, Mikael, fiindcă și-așa sunt asuprită de o mulțime de gânduri care-mi dau mari dureri de cap.

— Bine, dar cel puțin spuneți-mi cum a fost, am insistat eu.

Până la urmă, ea mi-a povestit:

— Când am intrat în cameră, nobilul meu cavaler nici nu a găsit de cuviință să-mi arunce o privire sau să mă invite să stau pe un scaun. S-a mai îmblânzit când i-am spus că-i voi da o sută cincizeci de ducați și i-a poruncit slujitorului să-mi aducă o cupă cu vin. Am avut noroc, fiindcă tocmai atunci s-a stârnit o încăierare între câini, așa că el s-a dus în curte să-i despartă, iar eu am amestecat licoarea în vin după cum m-ai învățat și am avut grijă să nu uit acolo zbârciogul vrăjit, c-așa mi-ai spus, deși nu cred să mai am nevoie vreodată de osul ăsta noduros și zbârcit. Când s-a întors cavalerul meu de afară, l-am îndemnat să bea din aceeași cupă cu mine și, deși nu prea-l trăgea inima, a băut. După ce mi-am băut partea, m-am simțit moleșită, ca și cum aș fi fost într-un vis. Iar pe el l-au apucat dintr-o dată căldurile și a deschis fereastra ca să intre aer proaspăt în cameră. În așteptarea efectelor filtrului de dragoste, i-am povestit despre cei nouă mii de ducați cu care bărbatul meu a venit acasă, dar nici n-am apucat eu să termin tot ce-aveam de spus, că m-a strâns puternic în brațe, mărturisindu-mi că este încins ca o pară de foc și că trebuie să se scufunde într-o fântână răcoroasă pentru a stinge văpăile care-i

mistuie trupul. O, Mikael, pudoarea feminină mă împiedică să-ți povestesc totul. În orice caz, la început am numărat eu de câte ori și-a potolit văpaia, dar până la urmă am pierdut șirul, fiindcă nu mi-a dat pace toată noaptea. Nu cred să fi avut parte prea multe femei de un bărbat atât de aprig și înflăcărat, iar la plecare mi-a jurat că mă iubește doar pe mine și m-a pus să jur că și eu doar pe el îl iubesc, așa că la lucrul acesta mă gândesc eu acum și trebuie să iau o hotărâre. Dă-mi pace, Mikael, sunt obosită și mă doare capul.

N-am putut să nu-i amintesc de datoria încă neplătită, iar ea a spus:

— Mikael, n-am uitat și te voi răsplăti, n-ai teamă! Dar nu-i tocmai momentul potrivit, fiindcă acum îmi simt tot trupul sfâșiat și chiar numai gândul de-a fi atinsă de un bărbat mă îngrozește. Pe toți sfinții, cruță-mă și te asigur că te voi răsplăti cum se cuvine pentru osteneala pe care ți-ai dat-o și pentru devotamentul ce mi-l porți. Dar lasă să se stingă puțin jarul ce-l am în mine!

A doua zi am plecat împreună cu meșterul Hieronymus la Chartres. Voise să o ducă și pe doamna Geneviève acolo, să se roage împreună la icoana făcătoare de minuni a Sfintei Fecioare ca Dumnezeu să le binecuvânteze viața cu un copil, dar doamna Geneviève, încă vlăguită de pe urma nopții petrecute la buna ei doică, l-a rugat să o scutească atât de oboseala drumului cât și de urmări, fiindcă nu era încă pregătită să aibă un copil. Pentru că îi era urât să meargă de unul singur, meșterul Hieronymus mi-a propus să-l însoțesc. Dar mai înainte de a pleca noi la drum, i-a dat o mulțime de sfaturi lui Antti, repetându-i de multe ori să împlinească absolut toate dorințele doamnei Geneviève. Altă dată aș fi fost bucuros să văd minunatul și sfântul oraș Chartres, dar în acele zile gândurile îmi erau doar la doamna Geneviève și la recompensa de care urma să mă bucur. Cu

toate astea, n-am avut curaj să-l refuz pe meșterul Arce.

Cât de mult îl orbesc pe om dorințele trupești! În afară de imensele turnuri, diferite unul de altul, impunătoare, remarcabile, nimic altceva nu a rămas în memoria mea despre acea minunată catedrală din Chartres. Fumul candelelor și lumânărilor patinaseră în negru sculptura Madonei făcătoare de minuni, dar eu nu am putut să mă reculeg și să mă rog cu fervoare. În cea de-a treia zi, puțin înainte de a se lăsa înserarea, am ajuns înapoi la Paris, înfometați și însetați, după ce călărisem toată ziua. În fața porții ne aștepta Antti, care avea o figură foarte abătută. După ce am intrat în curte, a spus:

— Bunule stăpân Hieronymus, în casa voastră s-a întâmplat o mare nenorocire. Probabil că sunt un slujitor rău, fiindcă nu am fost în stare să veghez asupra bunurilor voastre. Trebuie să vă spun că în timpul absenței voastre, rochia prețioasă din velur a doamnei Geneviève a dispărut.

Văzând fața descompusă a lui Antti, meșterul de relicve sacre a avut o presimțire sumbră și a dat să intre în casă, dar acesta l-a oprit și a spus:

— Dar nu-i numai asta. Doamna Geneviève a dispărut împreună cu rochia ei.

În felul acesta a gândit Antti să-i anunțe meșterului Hieronymus multele nenorociri ce se abătuseră asupra casei lui, ca să nu înnebunească bietul om auzindu-le pe toate deodată. I-a explicat apoi că doamna Geneviève fugise cu toate veșmintele, bijuteriile și vasele de argint din casă.

— În plus, a continuat umil Antti, am cărat până la călească lada cu aur din pivniță, care era atât de grea că nici doi bărbați voinici n-ar fi fost în stare să o ridice, dar doamna Geneviève a avut încredere în forța mea, de aceea am făcut tot ce-am putut ca să-i fiu pe plac, doar mi-ați spus să-i îndeplinesc toate dorințele.

De groază și uimire, meșterul Hieronymus nu reușea să articuleze o vorbă, așa că Antti a spus în continuare:

— Ușa pivniței era încuiată cu multe lacăte, iar doamna Geneviève mi-a spus c-ați uitat să-i lăsați cheile, așa că am împrumutat un baros de la fierăria din colț și, după multă trudă, am reușit să scot ușa din țâțâni. Doar mi-ați spus să-i împlinesc toate dorințele, nu-i așa?

Abia în acel moment am înțeles eu amploarea nenorocirii și am strigat cu ochii plini de lacrimi:

— Iubite meștere Hieronymus! Femeia voastră perfidă a abuzat de încrederea noastră și ne-a trădat. S-o lovească fulgerul Dumnezeului din cer și să-i rupă câinii trupul nerușinat!

Dar meșterul Hieronymus, care vărsa lacrimi amare și-și frângea mâinile, a spus:

— Nu, nu așa! Dumnezeu m-a pedepsit pe drept, pentru c-am fost orb și credul.

A trântit pălăria de pământ, a început să-și smulgă barba și l-a lovit cu bastonul pe Antti, care a suportat bărbătește loviturile, fără să crâcnească. Până la urmă, obosit, meșterul a lăsat bastonul din mână și a spus:

— Nu ajută la nimic lacrimile și loviturile. Oare ce-aș putea să-ți reproșez ție, băiat nevinovat, când eu însumi ți-am poruncit să împlinești toate dorințele femeii mele?

După aceea a intrat în casă cu pași nesiguri și cu spinarea încovoiată. Mi-a fost milă de el, dar și mai multă milă mi-a fost de mine, fiindcă am înțeles că niciodată nu-mi voi primi răsplata, după tot binele pe care i-l făcusem doamnei Geneviève. Mi-am revărsat furia pe Antti și l-am întrebat dacă este chiar atât de prost. Antti nu s-a supărat și mi-a răspuns liniștit:

— Doamna Geneviève este o femeie frumoasă și capricioasă. Un biet slujitor n-are cum să i se opună, o știi prea bine. După ce mi-a povestit cum ai ajutat-o, după ce a pretins că doar ție îți

datorează fericirea, se-nțelege că n-am mai ținut nici eu seama de ce se cuvine și ce nu. Trebuie să-ți spun că i-a părut tare rău că nu a avut timp să te răsplătească, dar nu fi supărat, Mikael. Când a văzut că mai șovăi, mi-a dat o arvună din ceea ce ți-a promis ție, și te asigur că femeia asta știe ce vrea și nu înșală la cântar, dimpotrivă, dă peste măsură.

— Antti, am spus eu, neputând să-mi cred urechilor, ai îndrăznit să ai gânduri păcătoase față de doamna Geneviève?

— Ascultă Mikael, mi-a răspuns senin Antti, până a nu afla că ai fost păgubit, astfel de gânduri nu-mi trecuseră prin minte. Trebuia totuși făcută dreptate, de aceea i-am cerut să-și plătească cel puțin o parte din datorie. Așa că n-ai pierdut tu chiar totul! Povestea asta s-a petrecut în mare grabă, este drept, dar te asigur că am scuturat cât am putut de tare pomul și am cules roadele. N-am cum să ți le dau, chiar dacă ți se cuveneau, dar poți să-ți închipui, dacă acest lucru te liniștește, că nu eu am fost în brațele ei, ci tu.

Dar imaginându-mă în locul lui Antti și gândindu-mă că, în profunda lui ignoranță, el credea că mi-a făcut mie un bine, m-a apucat o furie cumplită și am început să-l lovesc cu pumnii și să-l împroșc cu vorbe spurcate. M-a lăsat să-mi revărs mânia fără să protesteze, iar când mi-am venit în fire și m-am liniștit din nou, m-a rugat să-i povestesc despre elixirul dragostei. După ce am terminat de povestit, m-a privit atent cu ochii lui blânzi și m-a întrebat:

— Dar bine, Mikael, dacă inima ta era atât de aprinsă după ea, de ce n-ai folosit băutura fermecată a doamnei Pirjo pentru tine? Unde mai pui că, dacă ai fi fost la fel de josnic precum nobilul ei amant, ai fi putut pune mâna și pe nouă mii de ducați de aur.

Abia atunci mi s-au deschis ochii, m-am mâhnit în inima mea și n-am putut înțelege cum de

fusesem atât de naiv. Dar nu voiam să-mi recunosc neghiobia, așa că i-am spus lui Antti:

— Am rezistat ispitei pentru a-mi mântui sufletul nemuritor. Dacă aș fi cucerit-o prin vrăjitorie, aș fi căzut în mrejele Satanei. Iar dacă vrei să știi ce gândesc, află că mă îndoiesc de puterea elixirului dragostei și mă întreb dacă nu cumva doar cei nouă mii de ducați au aprins atât de pătimașa lor iubire. Aducă-le nefericire banii furați! Femeie fățarnică, ochii ei erau doar minciună, trupul ei doar ispită, mai bine că bătrânul cucernic a scăpat de ea!

Antti a spus:

— Strugurii sunt acri când nu poți ajunge să-i culegi. Cât despre mine, am căzut deseori în mreje încurcate și pot afirma că nu-i prea ușor de scăpat din ele.

Niciunul dintre noi nu a îndrăznit să meargă și să-i vorbească meșterului Hieronymus, l-am lăsat în supărarea lui să plângă, să se roage și să ofteze. Peste două zile, el ne-a chemat și ne-a spus:

— Sper că nu veți povesti nimănui despre nenorocirea care s-a abătut asupra mea. Voi renunța la toți slujitorii. Am primit o scrisoare și știu tot ce s-a întâmplat, așa că n-are niciun rost să mă plâng regelui. Acest tânăr rege frivol ar râde doar de necazul meu, fiindcă sunt un bărbat bătrân și mi-am închipuit că pot fi iubit de o femeie tânără. De mi s-ar face dreptate, aș avea-o din nou pe femeia mea acasă, dar la ce bun, dacă eu știu acum că ea nu mă iubește. Am să mă rog lui Dumnezeu ca nobilul ei amant să n-o nedreptățească prea mult și am să-mi ascund necazul, fiindcă am auzit despre prea mulți bătrâni care și-au amărât viața și mai mult după ce au dat în vileag fățărnicia femeilor, fiindcă toată lumea a râs de nebunia lor. Și trebuie să fiu mulțumit că nu a fost ea chiar atât de rea ca altele și nu a dat foc casei și lucrurilor mele. La o femeie, pasiunea deșteptată are forța catastrofelor naturale. Și mai

primejdioasă devine pasiunea în fața căreia ridici piedici. Doresc să uit tot ceea ce am pierdut, dar trebuie să înțelegeți că nu vă mai pot vedea în fața ochilor mei, fiindcă în fiecare clipă mi-aș aduce aminte de femeia care m-a părăsit. Nu din mânie vă depărtez din casa mea, dimpotrivă, vă iert din toată inima, chiar dacă ați fi știut de uneltirile femeii mele, și vă dăruiesc fiecăruia câte cinci ducați de aur pentru a vă cumpăra tăcerea.

În timp ce ne-a spus aceste vorbe, ochii i s-au umplut de lacrimi. Și-a netezit cu degetele tremurânde barba, ne-a pus în mână la amândoi câte cinci ducați de aur și ne-a spus să plecăm. Am plecat din casă ca niște câini plouați, copleșiți de sentimentul vinovăției față de acest om, care, în nefericirea și tristețea sa, și-a păstrat demnitatea. M-a consolat totuși gândul că, oricum, mai devreme sau mai târziu, tot va fi avut parte de această nefericire, prin care acum și-a purificat sufletul, devenind mai înțelept și mai umil.

Am mers pe malul Senei fără să scoatem o vorbă și ne-am oprit pe pod să privim fațada nemaipomenit de albă a catedralei Notre-Dame. Deodată Antti mi-a spus:

— Mikael, frate, ia tu acest aur care-mi arde mâinile, fiindcă nu cred să-mi poarte noroc!

Am fost mirat de vorbele lui, dar am luat monedele de aur mai înainte de a se răzgândi, i-am mulțumit călduros și l-am invitat la *Capul îngerului*, să mâncăm ceva și să ne gândim încotro s-o apucăm.

Dar nu a mai fost nevoie să chibzuim la viitor, fiindcă destinul hotărâse înaintea noastră calea pe care urma să mergem. Când să dăm colțul pe rue de la Harpe, ne-a ieșit în întâmpinare, escaladând gunoaiele, domnul Didrik, cu fața în parte ascunsă de o pălărie cu pene de pupăză. Era îmbrăcat în veșminte daneze multicolore și încins cu sabia la centiron. M-a salutat ca și cum ne-am fi văzut în ajun și a spus:

— Ce-i cu spurcăciunea aceea de casă în care trăiești? Și unde dracu' ai umblat zilele astea? De două ori am trecut pe la tine și nu te-am găsit acasă. Spune repede unde găsesc niște vin să-mi dreg gâtul, mai cu seamă că am treabă cu tine.

— Domnule Didrik, am rostit eu îngrozit, făcându-mi semnul crucii, să vă fi trimis diavolul în zbor la Paris?

— Diavolul sau regele Danemarcei, ce importanță are? a rostit el patetic. Am găsit adresa ta la cancelaria națiunilor germanice a universității. Vântul și vremea rea ne-au obligat să acostăm la Rouen. Am venit cu o corabie încărcată de francezi degerați și răniți, pe care trebuie să-i înlocuiesc cu alți mercenari, fiindcă o bună parte din armata regelui Cristian luptă sub flamura franceză. Trebuie să te grăbești dacă vrei să tragi foloase de pe urma acestor vremuri bune. Trufașul Sten Sture a căzut și nu peste multă vreme întreaga Suedie va fi învinsă. Nici nu-ți poți imagina poziția extraordinară la care ai putea ajunge, dar trebuie să te grăbești, fiindcă cei care vor fi primii, vor apuca bucata cea mai bună.

Veștile lui bune m-au umplut de bucurie, așa că am mers la *Capul îngerului*, unde am comandat pentru toți o masă de sărbătoare. Mă îndoiam eu că m-ar fi căutat domnul Didrik dacă n-ar fi fost vorba de niște avantaje pe care să le tragă de pe urma mea, dar este drept, noi aveam în acel moment interese comune, și cu cât mai mult îmi vorbea, cu atât mai mare îmi era convingerea că venise vremea să fiu răsplătit de regele Cristian pentru serviciile aduse Uniunii. Totul era să ajung din timp, pentru a nu pierde momentul când urma să fie împărțită prada.

— După ce Sten Sture a murit din cauza rănilor, în fața regelui nu mai există piedici, a spus domnul Didrik. Rezistența suedezilor se topește ca gheața și cetățile capitulează una după alta fără luptă. Papa îl susține pe regele Cristian, fiindcă este

cumnatul împăratului Carol Quintul, iar bancherul Fugger îi finanțează campania de război în schimbul minelor de aramă ale Suediei. Așa că a avut cu ce să plătească și mercenari din Scoția, care sunt cei mai sălbatici. Când au ajuns la Copenhaga, au început să se omoare între ei. În piața Amager, am văzut cu ochii mei cum l-au ucis pe unul ce-și căutase scăpare sub burta calului maiestății sale. Când am plecat eu din Suedia, se suspendaseră ostilitățile pentru o anumită vreme, așa că cel mai înțelept ar fi dacă ai lăsa dracului cărțile și ai veni cu mine la Copenhaga, de unde vom pleca apoi în Suedia.

Era atât de nerăbdător să se întoarcă, încât, după ce corabia a fost încărcată cu pulbere de tun, sare și două tunuri de calibru mijlociu, a ridicat ancora din portul Rouen, lăsându-i în paza Domnului pe mercenarii cu degete sau cu alte părți ale trupului degerate. După ce am fost bine încercați de vânturi puternice și de furtuni, la începutul lunii mai am ajuns cu bine în Copenhaga. Acolo aveam să aflăm că, doar cu câteva zile înainte, regele plecase spre Suedia pentru a pregăti asediul Stockholmului și a convocat adunarea legislativă suedeză pentru începutul lunii iunie. După ce au fost încărcate proviziile de alimente și de băutură, corabia și-a continuat drumul spre coastele Suediei.

Tot timpul drumului, mai puțin în zilele când am suferit de rău de mare, domnul Didrik nu a încetat să aducă elogii regelui Cristian și să prevestească viitorul nostru strălucit. Dacă înainte tot mai aveam unele îndoieli asupra Uniunii, în momentul debarcării la Stockholm am fost pătruns de sentimentul că popoarele nordului trăiesc zilele cele mai extraordinare din istoria lor. Până și cel mai aprig dușman al Danemarcei, doctorul Hemming Gadh, prevestea măreția imperiului nordic și aducea omagii regelui Danemarcei. De altfel, el își consacra toată energia pentru a convinge oamenii regatului suedez să treacă de

partea regelui Cristian, pentru a fi evitate masacrele.

Am fost bucuros când am văzut pentru prima oară turnurile Stockholmului și mestecenii albi în lumina curată a primăverii. Ce zile frumoase erau și ce primăvară în inima mea! Pădurea de catarge a flotei regale se întindea cât cuprindeai cu ochii și corturile albe vegheau în fața cetății asediate. Dar, pentru a povesti despre asediul Stockholmului și despre regele Cristian, trebuie să încep o nouă carte.

Cartea a patra
Veronika

1

Poate că, privită de la o anumită distanță, în lumina primăvăratică a soarelui, o tabără militară nu este chiar complet lipsită de farmec, dar, dacă ești nevoit să-ți duci zi de zi viața într-un astfel de loc, înțelegi că o mai mare mizerie, desfrânare, neastâmpăr și violență nu există altundeva în lume. La sute de pași depărtare de tabăra militară, și tot se simte miasma acră de excremente și urină, și tot se aud zgomotele asurzitoare, zdrăngănitul de arme, urletele și blestemele, certurile și încăierările dintre soldații beți. Mă încumet să afirm că, în acele trei luni de zile cât a durat asediul, soldații din armata regelui au avut mai mult de suferit de pe urma propriilor camarazi de arme decât de pe urma proiectilelor vrăjmașe sau a contraofensivei asediaților.

Pe lângă scoțieni, francezi și germani, care reprezentau principala forță, în armata regelui Cristian erau și suedezi simpatizanți ai Uniunii, și, bineînțeles, danezi, toate aceste etnii fiind într-o perpetuă neînțelegere și înfruntare. Pentru scoțieni, era o chestiune de onoare să-i oropsească pe francezi și pe germani, să-i lovească, să le ia pungile cu bani și armele. Scoțienii erau urâți de toată lumea, iar francezii și germanii se dovedeau a fi cei mai buni prieteni doar când era vorba de urmărirea și de pedepsirea vreunui scoțian imprudent ce se depărta de grupul său. Dacă flagelatorii desemnați pentru păstrarea ordinii se amestecau cumva în aceste încăierări zilnice, fiecare etnie sărea degrabă în apărarea conaționalului, amenințând și cerând dreptul de a-l judeca pe cel învinuit după propriile legi și de a-l

trece printre sulițe, ceea ce însemna, de fapt, o anulare a oricărei judecăți, chiar dacă cel vizat se făcea vinovat de omor. În schimb, dacă se dovedea că un soldat a furat de la un conațional sau a trișat la zaruri, trecerea printre sulițe era nenorocită. Primul lucru pe care l-am văzut când am ajuns eu în tabără, a fost o astfel de judecată a unui soldat german ce trișase la zaruri, de la care camarazii își luau rămas-bun, unii suspinând trist, alții încurajându-l cu glume grosolane. După ce a sărutat crucea, vinovatul a alergat cu capul gol și fără arme printre sulițași, iar ei l-au lovit până ce a căzut mort de rănile prin care i se scursese sângele.

La fel de descumpănit ca după acea aprigă judecată am fost și când am văzut multele femei care mișunau prin tabără. Cărau lemne pentru foc, pregăteau mâncare, spălau veșminte, vindeau bere, îngrijeau răniți, dar își practicau cu râvnă și meseria păcătoasă, care, de fapt, era pricina majoră care le dăduse brânci să-i urmeze pe mercenari.

Domnul Didrik spunea că orașul va capitula de îndată ce adunarea legislativă va răspunde la apelul regelui. De aceeași părere erau și mercenarii, care credeau că, în ceea ce-i privește, războiul este deja terminat. Nedorind ca, mai târziu, populația orașului să le fie ostilă, aceștia se mulțumeau cu două-trei lovituri de tun pe zi, doar să le aducă aminte asediaților că războiul continuă. Neavând niciun reper și fiind eu total dependent de domnul Didrik, îl urmam la tot pasul. Până la urmă, acest lucru l-a enervat și a început să-mi șuiere supărat că mă țin de el ca o muscă sâcâitoare. Nu-i reușise planul: regele, prins cu o mulțime de lucruri importante, nu-l primise încă în audiență. Eu îi încurcam pe toți și, ca întotdeauna, duceam mare lipsă de bani. Mâncarea, efectele militare și brațul de paie pentru odihna de noapte trebuiau plătite. În așteptarea clipei când urma să fie nevoie de mine, trebuia să găsesc un mod de supraviețuire.

Antti intrase în slujba unui meșter armurier din Germania și nu ducea lipsă de nimic, fiindcă tunarii erau la mare cinste. Numai că, fiind la doi pași de zidurile orașului asediat, își risca în permanență viața. La început m-am gândit și eu să-i urmez exemplul, dar după ce am văzut cu ochii mei cum au zburat bârnele de susținere ale valului de pământ din fața tunurilor din cauza unui proiectil tras de pe zidurile orașului asediat, mi s-a risipit deodată orice interes pentru această treabă. Mi-am șters fața plină de pământ, i-am mulțumit lui Dumnezeu că am scăpat cu viață, l-am lăsat pe Antti la tunurile lui și am plecat degrabă în capătul de miazăzi al taberei, unde împărțisem până atunci un loc de dormit cu un danez de la manutanță.

Pe când mă întorceam, mi-a ieșit în cale un mercenar german cu o față de neghiob, care mergea clătinându-se și ținând într-o mână o ureche care tocmai îi fusese tăiată. Cu cealaltă mână încerca să împiedice curgerea năvalnică a sângelui. Era atât de beat, că abia reușea să se țină pe picioare, iar jumătate din tunică îi era năclăită de sânge. Crezându-mă chirurg, mi-a spus sughițând:

— Iisuse Hristoase, oare ce se-ntâmplă cu mine? Cum se face de stau eu în mijlocul drumului cu urechea asta-n mână, când doar acum câteva clipe jucam liniștit zaruri? Pe numele tuturor sfinților, doctore, coase-mi urechea la loc. Cum o să mă duc eu acasă fără o ureche? Îmi vine de pe-acum să intru-n pământ de rușine.

I-am spus că nu sunt medic, ci cărturar, și i-am propus să pun o vorbă bună pentru el într-o rugăciune adresată Sfântului Petru, ca să nu rămână doar el păgubit, ci să-și piardă și făptașul o ureche. Saxonul a avut o oarecare șovăială, după care a zis:

— Să mă ferească Dumnezeu de îndoială asupra minunilor pe care Sfântul Petru le-ar putea face! Dac-ar fi de ales, parc-ar fi mai bine de mi-ar

crește altă ureche, dar nu știu să-i fi crescut cuiva la loc mădularul retezat, cât de înfocat s-ar fi rugat nefericitul la toți sfinții. În schimb, am auzit că există un medic vestit, care coase răni și vindecă de fierbințeli la un preț mulțumitor. Se spune că și-ar fi vândut sufletul diavolului, de aceea, cei mai mulți îl ocolesc. Fii bun și ajută-mă să ajung la el, că de-atâta sânge pierdut au început să mă lase puterile.

Era teribil de beat, așa că, din milă creștinească, l-am ajutat să ajungă la spitalul de campanie. În prag, un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani cresta cu tăișul sabiei niște semne cabalistice pe o placă de lemn. A tresărit și a început să ne apostrofeze cu cele mai grosolane înjurături saxone, cercetându-ne în același timp mirat, cu o privire limpede și ascuțită. Scund de statură, dar vânjos, avea pungi groase sub ochi și un început de chelie, care-i dădeau un aer de bătrân erudit, în ciuda faptului că era încă tânăr.

— Preaînvățatule, mult prețuitule și ilustrule medic, i s-a adresat soldatul, întinzând cu respect mâna murdară în care ținea urechea. Coaseți-mi urechea aceasta la loc și vindecați-mă! Doar diavoleasca voastră măiestrie mă mai poate salva după toate câte mi s-au întâmplat.

— Măiestria vine de la Dumnezeu, neghiobia de la diavol, i-a răspuns enervat medicul. Ești beat ca un porc și mai ții și mizeria aia-n mână! Arunc-o degrabă în hârdăul cu mădulare amputate! Eu nu sunt nici șarlatan care să-ți ia banii de pomană, nici făcător de minuni. Am să-ți curăț rana și am s-o leg, doar atâta pot face. E drept că într-un târg din Italia am văzut cu ochii mei cum un chirurg i-a cusut unui oarecare neghiob urechea retezată. Toată lumea din jur l-a ridicat în slăvi lăudându-i măiestria, numai că, peste câteva zile, urechea aceea a putrezit, iar rana nu s-a mai putut închide niciodată.

Soldatul a început să geamă și să-l implore, dar medicul i-a smuls hotărât urechea din mână și a aruncat-o în hârdău. Mi-a poruncit să imobilizez capul soldatului, a spălat rana, a uns-o cu alifie și a bandajat-o cu multă îndemânare într-o pânză curată de in. Apoi i-a cerut soldatului banii cuveniți și i-a poruncit să vină peste câteva zile pentru a-i schimba bandajul. În vorbele rostite și în modul cum acționase se simțea siguranța și știința unui mare maestru. Nu am mai putut să mă desprind de acolo, ca și cum aș fi fost vrăjit de ochii lui pătrunzători.

— Ce vrei de la mine? De ce-mi tulburi liniștea? m-a întrebat medicul.

— Învățate maestre, am spus. Sunt un student sărac, în așteptarea poruncilor maiestății sale, regele. Dar până atunci nu am din ce să-mi câștig viața. Primiți-mă ca discipol și învățați-mă meseria voastră! Cunosc din copilărie multe plante tămăduitoare, poate că v-aș fi de oarecare folos.

A râs batjocoritor și a spus:

— Oare cu ce-ai putea să-mi fii de folos? Dar nici nu știi cu cine vorbești. Află că eu sunt marele doctor Theophrastus Bombastus Paracelsus von Hohenheim. Am studiat la universitățile din Franța și din Italia, unde, de fapt, nu am avut ceva nou de învățat, și am călătorit ca să-mi desăvârșesc măiestria în Spania, Granada, Lisabona, Anglia, Olanda și în multe alte țări, dar nu cred că are rost să le menționez pe toate. Am ales alt drum și am rupt-o cu toți aceia care-și imaginează că pot învăța ceva stând la căldurică, mâncând pui fripți și înveșmântându-se în mătăsuri și velur. Știința mea este știința naturii, cartea după care studiez este marea carte a tainelor naturii, lumina care mă călăuzește este lumina naturii, de aceea se tem oamenii și spun despre mine c-aș practica magia neagră, c-aș fi vrăjitor și diavol.

M-am temut și l-am venerat deopotrivă pentru siguranța pe care o avea, pentru înflăcărată

credință în sine însuși și în arta sa. Și am simțit cum se strecoară în mine puternica lui dorință să-mi reînsuflețească propria voință, ca pe o frunză uscată pe care focul o prinde în vârtejul lui și o face să ardă cu flacără. După ce a chibzuit puțin, a spus:

— Dacă mă gândesc bine, mi-ar trebui un discipol care să cunoască limba localnicilor, ca să mă pot înțelege cu bărbierii, maseurii, moașele, tămăduitorii, țiganii și călăii, fiindcă și-n cel mai întunecat colț de lume poți învăța ceva. Fiecare țară are boli specifice, pe care le tămăduiește cu propriile leacuri.

M-a condus în hambarul care ținea loc de spital și a deschis lada cu plante tămăduitoare. Pe unele le cunoșteam, pe altele nu, iar el m-a îndemnat să-i vorbesc despre proprietățile terapeutice ale celor pe care le știam, comparând cunoștințele mele cu însemnările lui personale. Apoi a spus:

— La Copenhaga, am întâlnit o bătrână tămăduitoare din Olanda, numită Sigbrit. De la această femeie șireată și înțeleaptă am învățat despre bolile și despre buruienile nordului. Multe seri am stat de vorbă cu ea la o halbă de bere, în timp ce în fața casei ei, dârdâind în gerul de afară, așteptau nobilii cei mai puternici din regat. Eu mă îndoiesc că ei i-ar fi prețuit virtuțile de tămăduitoare. Cred că veneau la ea doar pentru că preaputernicul rege Cristian își apleacă urechile mai mult la sfaturile bătrânei Sigbrit decât la acelea ale sfetnicilor de la curtea regală.

L-am întrebat uimit:

— Ați cunoscut-o pe înțeleaptă Sigbrit? Sunteți un om norocos, doctore Paracelsus! Dacă veți intra în slujba lui, regele vă va răsplăti cu mult aur, cu domenii și cu păduri verzi.

Mi-a aruncat o privire sălbatică, a înjurat apăsat și mi-a spus:

— Norocul mea este toiagul călătorului și bucuria de a culege cât mai multe învățături bune,

nimic altceva nu mă interesează în afară de știință. Eu știu că voi ajunge cândva cel mai bun medic din lume, iar cei mai iluștri doctori ai înaltelor universități nu vor fi demni nici să lege șnururile încălțărilor mele. Să fi râvnit la bogăție, m-aș fi putut de mult înveșmânta în mătase și velur, aș fi putut de mult purta coliere de aur, numai că eu sunt mulțumit cu veșmintele aspre de călător și cu mâncarea săracului. Nu-ți sporești știința dacă stai la curtea nu știu cărui rege sau împărat. Ca să cunoști, trebuie să strângi cu încredere mâinile aspre ale celor care înțeleg graiul naturii. Știința este asemenea femeii frumoase, pentru care unii sunt în stare să străbată pământul de la un cap la altul ca să o găsească. Nu merită, bineînțeles, să-ți risipești banii pe frumusețea bătrânei Sigbrit, fiindcă ea este o babă rea de gură, cu obrajii umflați de bere, care înjură mai ceva ca un marinar olandez sau ca un vânzător de pește, dar, în ceea ce privește leacurile și plantele, cunoștințele ei sunt strălucite. Ea m-a privit cu respect, fiindcă nici știința mea nu este de lepădat, de aceea m-a întrebat dac-aș putea să-i dau o explicație asupra morții frumoasei ei fete, Dyveke. Dar de la moartea acestei favorite a regelui s-au scurs trei ani, așa că eu nu am putut să-i dau niciun răspuns. A murit cu arsuri cumplite în pântece, la doar câteva zile după ce mâncase câteva cireșe. Pântecele fetei devenise dur ca o piatră și, în ciuda tuturor încercărilor ei disperate, sărmana Sigbrit nu a reușit să o salveze. Regele a dat poruncă să fie decapitat nobilul care o servise cu cireșe, bănuindu-l că a otrăvit-o, dar poate că fata a murit din altă cauză. În orice caz, regele s-a îngrijit ca tânăra femeie să aibă un mormânt deosebit de bogat.

Așa am ajuns eu să fiu pentru o scurtă perioadă discipolul medicului Paracelsus. Am învățat să-i cunosc obiceiurile, care, n-aș putea spune că erau dintre cele mai onorabile, fiindcă el căuta cu

ardoare doar compania oamenilor ciudați și simpli, împreună cu care se îmbăta până nu mai știa pe ce lume se află. Nu pentru că nu s-ar fi găsit oameni învățați și nobili, care, fără îndoială, ar fi fost bucuroși să-l cunoască, fiindcă reputația lui creștea de la o zi la alta, ci doar dintr-o dorință încăpățânată de a se amesteca cu prostimea și cu cei mai dubioși dintre oameni. Spunea că-și slobozește vânturile pe tot ce gândesc oamenii despre el, fiindcă oamenii nu sunt stăpânii lui, dimpotrivă, depind de el, cel care-i poate vindeca și care, într-o oarecare măsură, este asemenea lui Dumnezeu.

Era un stăpân și un profesor obositor. În clipele de neliniște, se trezea în mijlocul nopții și hoinărea pe câmp după plante medicinale, dacă poziția aștrilor era favorabilă, sau se așeza lângă gura mormintelor pentru a sporovăi cu spectrele morților. Nu se mai sătura de clarul nopților de vară, când, în lumina estompată a nordului, mestecenii străluceau ca argintul și păsările cântau ca ziua. Nu îi era teamă de vecinătatea leșurilor pe care mișunau viermii, nici scârbă de duhoarea lor. Se așeza lângă gura mormintelor la orele cele mai grele ale nopții și invoca spiritele defuncților, în timp ce pe mine mă lua cu fiori reci pe șira spinării de groază.

— Omul are un corp terestru și un corp astral. În momentul morții, amândouă se dispersează. Corpul terestru se întoarce în țărâna din care a venit, corpul astral se întoarce la stele. De aceea, omul ai cărui ochi sunt deprinși să privească lumina naturii, poate percepe formele astrale care plutesc deasupra mormintelor în timpul putrezirii lor, acestea fiind și mai lesne de văzut în timpul războaielor, când oamenii mor pe neașteptate, mai înainte de a li se fi sfârșit zilele vieții date și corpul astral zăbovește mai multă vreme pe pământ. În lumina zilei, ochiul omenesc nu poate percepe formele astrale. Dar aceste nopți ale nordului, când

nici lumină puternică nu este, nici întuneric, sunt cele mai prielnice pentru asemenea observații.

Eu l-am crezut, mai cu seamă că, tot privind noapte de noapte semiîntunericul dimprejurul mormintelor, am început să disting forme omenești plutind în negură. Dar utilitatea acestor nopți de veghe nu am înțeles-o și am regretat întotdeauna că nu mi-am împlinit somnul.

2

Între timp, adunarea legislativă s-a întrunit și a ratificat tratatul de pace, recunoscându-l astfel pe Cristian rege ereditar al Suediei și obținând asigurarea că el îi va ierta pe toți cei care i se vor supune. Toate ar fi putut fi drepte și bune dacă și reprezentanții Finlandei ar fi răspuns chemării regelui Danemarcei și ar fi participat la adunare. Pe de altă parte, fortăreața Stockholmului și orașul continuau să opună rezistență, iar văduva lui Sten Sture nu voia să aibă a face cu adunarea legislativă, cu atât mai mult să se supună hotărârii ei. Stockholmul era bine aprovizionat cu alimente și arme, iar mercenarii armatei regale nu manifestau o prea mare tragere de inimă ca să-l ia cu asalt, fiindcă, de câte ori dădeau să înainteze spre ziduri, dinspre cetate începeau să tragă tunurile.

Mercenarii nu aveau nimic împotriva trândăvelii, dacă tot primeau solda și erau zile calde de vară. Dar fiecare zi însemna o cheltuială imensă, așa că regele a fost nevoit să se întoarcă în Danemarca pentru a trimite spre Suedia corăbii cu alimente și pentru a împrumuta bani pentru plata armatei. Doctorul Paracelsus se pregătea să călătorească până la minele de cupru ale Suediei, pentru a studia bolile specifice lucrătorilor din mine, și probabil că l-aș fi însoțit, dacă domnul Didrik nu m-ar fi chemat la doctorul Hemming

Gadh pentru o discuție importantă, care urma să-mi schimbe planurile.

— Este o rușine, a spus domnul Didrik, în timp ce mergeam spre doctorul Gadh. Lucrurile se tărăgănează până nu se știe când, din cauza perseverenței diabolice a unei femei, iar nobilii și burghezii din Stockholm îi cântă-n strună acestei doamne Cristina ca niște copii, în loc să răspundă apelurilor regelui. Până la urmă, dacă nu vor răspunde, ne vom juca de-a Sfântul Petru în Suedia.

Am spus:

— Este drept că regele a promis iertare tuturor acelora care i se vor supune, dar eu sunt îngrozit când îi aud pe căpitanii de oaste afirmând că nu sunt încă destule văduve de suedezi înstăriți cu care să se însoțească și că țăranii vor trebui să învețe să cultive pământul doar cu o singură mână și cu un singur picior. Sper să fie doar glume spusele lor, fiindcă regele Cristian le-a trimis sare și a făgăduit că-i va despăgubi pe toți cei care au suferit pierderi în timpul războiului.

Domnul Didrik a spus:

— O sută de ani a ținut Uniunea și mereu au fost doar răzvrătiri, neliniști și masacre din cauza acestor nobili suedezi prea mândri pentru a se înclina în fața autorității suveranului și prea fățarnici pentru a respecta învoielile. Războiul l-a costat mulți bani pe maiestatea sa regele, atât de mulți, încât acum Danemarca este o țară săracă. Ar fi drept ca noi, bărbații Danemarcei, care ne-am jertfit averile, viețile și sângele nostru pentru rege, să fim răsplătiți pentru pierderile suferite și să fim asigurați că odată războiul terminat, Suedia nu se va mai răzvrăti niciodată și nu va mai încerca să se desprindă din Uniune. Acest lucru este clar ca lumina zilei, de aceea, după ce toate cetățile și orașele vor fi în puterea regelui, în această țară trebuie să se facă ordine. Dar nu spune asta

doctorului Hemming, fiindcă el este un bărbat bătrân cu mintea ușor slăbită.

Vorbele lui m-au descurajat și mai mult, iar doctorul Hemming era într-adevăr un bărbat bătrân căruia îi tremura capul cărunt, care schimbase pintenii și pălăria cu pene din zilele tinereții pe sutana cernită de cleric. M-a întâmpinat cu căldură și mi-a spus:

— Domnul Didrik mi-a vorbit despre tine și mi-a spus că ești un bărbat care preferă pacea și înțelegerile. Mi-a povestit de asemenea că ai suferit în propria țară ca susținător al Uniunii. Dar acuma trebuie să uităm toate câte au fost și să ne gândim la binele țării noastre. Toată viața am luptat împotriva Uniunii, dar dintr-o dată ochii mi s-au deschis și am înțeles că este zadarnic să te împotrivești celui care nu poate fi învins. Fiindcă, într-adevăr, regele Cristian are o armată de neînvins, și am convingerea că hotărârile lui sunt de neclintit și intențiile bune. De aceea, fiecare om care luptă împotriva lui nu face altceva decât să înrăutățească lucrurile, fiindcă important este doar să obținem pacea și să trăim în bună înțelegere sub aceeași coroană, fie că suntem danezi, norvegieni, suedezi sau finlandezi. Dar episcopul Arvid al Finlandei și, asemenea lui, mulți alți seniori ai Finlandei, continuă să se încăpățâneze și să asculte mai degrabă sfaturile răzvrătitei doamne Cristina decât să citească scrisorile regelui și să ia în seamă avertismentele lui, fiindcă mare nenorocire va fi peste poporul nostru dacă regele va trebui să-și trimită armata. Nu pot face nimic decât să mă întristez și să mă gândesc tot timpul la prietenii mei de altădată și la frații mei de sânge, care, dintr-o încăpățânare prostească, își vor frânge gâtul.

— Înțeleg prea bine toate astea, am spus. Domnul Didrik mi-a explicat bunele intenții ale regelui Cristian, care a promis poporului pește și sare, precum și iertare seniorilor răzvrătiți. Dar cu ce pot fi eu de folos?

Doctorul Hemming a spus:

— I-am scris episcopului Arvid o scrisoare lungă, conjurându-l să se supună cât mai este vreme. Va trebui să-i duci scrisoarea și, totodată, fiindcă te-ai născut și ai crescut la Turku, să le vorbești burghezilor și oamenilor din popor, explicându-le că orice rezistență este inutilă și periculoasă. Îți va fi ușor să le vorbești, pentru că ai văzut cu ochii tăi uriașa armată a regelui și vei putea afirma cu conștiința împăcată că Stockholmul se va preda nu peste multă vreme. Am vorbit cu consilierii primăriei, care nu au nimic împotriva deschiderii porților orașului, numai că la mijloc este lipsa de înțelegere a acestei femei încăpățânate. Vorbele înțelepte alunecă pe lângă urechile unei femei ca apa pe lângă gâtul unei gâște. Am trimis mesaje secrete la toate fortărețele Finlandei, în care am explicat că regele nu dorește vărsare de sânge și război, dar despre asta tu nu trebuie să știi, treaba ta este la Turku.

— Mult prețuite părinte Hemming! am spus. Dar eu nu sunt un orator. Sunt prea tânăr și fără experiență pentru o misiune atât de importantă. În rest, episcopul Arvid mi-a promis funia spânzurătorii dacă voi îndrăzni vreodată să mă întorc la Turku. Simpatizanții Uniunii, care au reușit să fugă din Turku, au povestit că mulți dintre cei care s-au încumetat doar să vorbească despre cedarea de bunăvoie a orașului au fost spânzurați sau decapitați. De aceea, vă rog, trimiteți în acea vizuină de lupi pe altcineva, trimiteți acolo un bărbat mai priceput și mai viclean decât mine!

— Modestia dă farmec tinereții, a spus doctorul Hemming, dar cel care dorește să cucerească lumea nu trebuie să abuzeze de prea multă modestie. Faptul că domnul Didrik te-a recomandat îmi este de ajuns, iar scrisoarea pe care ți-o dau pentru episcopul Arvid este totodată scrisoarea care te va proteja. Domnul Didrik mi-a povestit despre aspirațiile tale. Dacă-ți vei

îndeplini bine și cu credință misiunea aceasta, eu îți făgăduiesc că voi vorbi cu reprezentantul papei pentru a fi absolvit de păcatul mamei tale – iar pentru acest lucru nu este nevoie decât de o pană de gâscă, de pecetea pontificală și de înțelegere –, ca să poți fi hirotonisit preot, și nu mă îndoiesc că episcopul Arvid îți va acorda o prebendă convenabilă.

— Părinte Hemming, am spus, vă voi păstra veșnică recunoștință pentru bunăvoința pe care mi-o arătați, dar nu pot înțelege ce legătură au aceste lucruri ecleziastice cu drumul la Turku, unde toată lumea mă va întâmpina ca pe un tâlhar și trădător, unde nici chiar în ochii prietenilor de altădată nu voi îndrăzni să privesc.

Doctorul Hemming a fost profund tulburat, fața i s-a făcut deodată stacojie și mi-a spus indignat:

— Oare sângele pe care l-am vărsat pentru poporul meu și tot ceea ce am făcut în viața asta nu sunt dovezi că sunt cel mai patriot dintre patrioții Finlandei? Dacă eu, un bărbat cu părul cărunt, suport să fiu numit nebun și trădător, umerii tăi tineri nu-s destul de puternici pentru a duce aceeași povară? Dacă ai ceva împotriva planului meu, spune! Dar dacă doar pe jumătate crezi în Uniune, atunci este inutil să slujești Sfintei Biserici și împăratului. În război și în politică nu se merge niciodată cu jumătăți de măsură. Dacă te apuci să tragi cu tunul, nu-l încarci pe jumătate, iar de-ți este frică, mai bine te duci acasă și-ți ascunzi capul sub pătură.

Aceste vorbe m-au încurajat și au fost, fără îndoială, cele mai înțelepte din toate pe care le-a spus până atunci, așa că am luat scrisoarea și cele câteva monede de aur pe care mi le-a dat pentru drum. Călătoria s-a dovedit a fi mult mai puțin periculoasă decât bănuisem. Am fost dus cu o corabie ușoară, care m-a lăsat undeva aproape de Naantali, de unde am plecat călare la Turku. La toate popasurile le-am vorbit oamenilor și ei au

ascultat cu vădit interes promisiunile regelui Cristian. Le-am spus că și o pace amărâtă este mai bună decât o ceartă exagerată și că doar seniorii, care se tem să nu-și piardă bunurile și privilegiile, doresc războiul. Am fost întâmpinat ca un bun vestitor, fiindcă le-am anunțat pacea. Nimeni nu m-a prigonit, nimeni nu mi-a spus vreo vorbă rea, cum mă temusem. Vestea despre impresionanta armată a regelui făcuse înconjurul Finlandei imediat după Vinerea Mare cea înspăimântătoare de la Uppsala, așa că nimeni nu-i dorea pe Otto Nilku și pe mercenarii scoțieni.

Dar, ajuns la porțile orașului Turku, nu mi s-a dat voie să intru în cetate. Episcopul Arvid era plecat la castelul episcopal din Kuusisto pentru a inspecta lucrările de apărare, așa că am călărit până acolo și am ajuns seara târziu. Deși era întuneric, în curtea castelului continuau lucrările de fortificare la lumina torțelor și a vaselor cu gudron aprins. În locul veșmintelor sacerdotale, episcopul Arvid purta o cuirasă strălucitoare și se plimba printre lucrători și lemnari cu dezinvoltura unui comandant de oști. M-am adresat lui cu respect și i-am spus cinstit că am sosit direct din Stockholm ca să-i înmânez o scrisoare din partea doctorului Gadh. A luat scrisoarea, a ridicat torța să-mi vadă fața, apoi, după ce m-a recunoscut, a început să strige la gardieni:

— Închideți-l pe acest bărbat. Îl vom spânzura, ca să se teamă toți sperjurii, fiindcă acesta este Mikael, fiul târfei, trădătorul orașului Turku.

Am simțit că mi se apropie sfârșitul, totuși m-am îmbărbătat singur, am căzut în genunchi în fața lui și l-am rugat:

— Părinte Arvid, citiți mai întâi epistola bunului doctor Hemming Gadh! Este totodată și scrisoarea care mă ocrotește, fiindcă eu sunt mesagerul lui. Dacă mă veți spânzura, aprigă va fi mânia regelui Cristian, dar dacă vă veți arăta binevoitor, vă pot fi de folos atât vouă, cât și întregii țări.

Dar episcopul Arvid a poruncit neîndurător să fiu deposedat de cal și de sabie. Apoi am fost legat cu o frânghie și coborât într-un puț ce servea drept temniță, unde colcăiau broaște, șobolani și alte scârboșenii amestecate cu paie putrezite, și unde am avut destul timp să cuget asupra măreției regelui Cristian și a înțelepciunii doctorului Hemming, până dimineață, în zori, când am ajuns la concluzia că nu face să dai un ban nici pe măreția unuia, nici pe înțelepciunea celuilalt. Dar în timpul zilei a fost deschis acoperișul zăvorât, am fost tras afară și dus în fața episcopului. Eram atât de murdar, încât, după ce m-a mirosit, bunul episcop a dat ordin să fiu dus la saună, să mi se dea cu împrumut alte straie și să-mi fie spălate și curățate veșmintele mele. În saună starea mea de spirit a început să se refacă, iar după ce am mâncat o strachină de supă și am băut o cană de bere tare, mi-a sporit încrederea și m-am gândit că nu am nimic de pierdut, ci doar de câștigat. Ținându-mi cu amândouă mâinile mult prea largul pantalon de împrumut, am ajuns din nou în fața episcopului și i-am spus curajos că-l voi informa pe regele Cristian despre modul dezonorant în care sunt primiți solii maiestății sale. Nu m-a apostrofat pentru obrăznicia de a-i fi vorbit astfel. Avea în față scrisoarea doctorului Hemming, ușor mototolită. După ce a netezit-o și a mai citit-o o dată, mi-a spus:

— Mikael, fiule, mi-e inima neliniștită și încărcată de toată nefericirea care s-a abătut asupra regatului nostru. Uită că te-am întâmpinat cu atâta cruzime, însă am fost tare mâniat că te-ai pus în slujba regelui. Dar când un bărbat ca doctorul Hemming devine susținătorul regelui Danemarcei, îi poate fi iertată și unui tânăr lipsit de experiență slăbiciunea de a susține aceeași cauză. Povestește-mi pe îndelete tot ceea ce știi despre armata și corăbiile de război ale acestui rege și despre modul de apărare a Stockholmului asediat!

I-am povestit tot ceea ce știam cât am putut de bine, neabătându-mă de la linia propusă de doctorul Hemming, care mă sfătuise ce trebuie și ce nu trebuie să spun, iar episcopul Arvid m-a ascultat suspinând și plimbându-se înainte și înapoi prin încăpere. Când am terminat, mi-a spus:

— Trebuie să cred tot ceea ce mi-ai povestit, fiindcă scrisoarea doctorului Hemming confirmă spusele tale. Fiind unul dintre vechii mei prieteni, nu l-aș putea bănui că ar urmări să mă înșele. Dar cum oare poate să se încreadă în promisiunile danezilor, acest lucru nu-l pot înțelege, fiindcă toți știm prea bine că nu o dată danezii și-au încălcat cuvântul dat, au rupt învoielile sacre sau profane și au necinstit legile străbune ale Suediei doar ca să aibă puterea în mâinile lor. Înțeleg eu prea bine că apăr o cauză pierdută, dar am fost ani de-a rândul *aliatul* doamnei Cristina, dacă pot folosi această vorbă păcătoasă, așa că nu pot ceda mai înainte ca ea să cedeze. Pentru credința pe care i-am purtat-o, s-ar cuveni ca ea să mă răsplătească predându-se regelui, ca să obțin dinainte iertarea scrisă a regelui pentru mine, pentru Tönne Eerikinpoika și pentru ceilalți seniori. De aceea, aș dori să te întorci degrabă la Stockholm și, cu permisiunea doctorului Gadh, să-i dai doamnei Cristina o scrisoare: altfel, eu nu am cum să iau legătura cu ea, fiindcă toți mesagerii pe care i-am trimis până acum au fost prinși de danezi și spânzurați. Aș dori să vorbești în favoarea mea cu doctorul Hemming, explicându-i bunele mele intenții, și asigurându-l totodată că, dacă bunul rege nu va consimți să-și pună numele și pecetea pe actul de grațiere pentru mine și pentru ceilalți seniori, îmi voi vinde pielea la cel mai mare preț.

După aceea, el a scris pentru mine o scrisoare de liberă trecere în oraș, precizând că sunt protejat de sfânta episcopie a Finlandei, și mi-a spus să aștept la Turku până ce va întocmi scrisorile cu care să mă întorc la Stockholm, fiindcă înainte de a le

scrie vrea să țină sfat cu seniorii Finlandei și comandantul garnizoanei. Mi-a fost restituit calul și el mi-a oferit un veston nou, fiindcă al meu se boțise la spălat. M-am încumetat să-i spun că nu stau prea bine cu banii, așa că mi-a dăruit, spre marea mea surprindere, doi guldeni de Lübeck. Astfel am călărit eu spre Turku, escortat de un scutier, ca marii seniori, și nu pot spune că nu eram mândru când oamenii se opreau pe stradă să privească la mine.

Dar când am văzut turnurile imense ale atât de bine cunoscutei catedrale, și stăncuțele în sutane negre croncănind și zburând împrejurul lor ca niște suflete zbuciumate, am devenit umil și mi-am uitat înfumurarea de cocoș, am coborât de pe cal, am lăsat calul în grija scutierului și am intrat în catedrală să mă rog. Făcând abstracție de afurisenia papală, episcopul Arvid nu închisese catedrala, iar liturghiile se țineau în continuare la orele cuvenite, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Nu îndrăzniseră canonicii și preoții să se împotrivească poruncii episcopului și nu ținuseră seama de cei bătrâni și înțelepți, care spuneau că este mai bine să privești decât să regreți.

Era vară și prin pardoseala de piatră a catedralei se ridica ușor mirosul putred al osemintelor îngropate sub lespezi, fumul sacru al eternității promise. Și am fost din nou copilul speriat de odinioară, îngenuncheat lângă bunica pe lespezile reci, aproape de înspăimântătoarele colonade. Toate amintirile copilăriei s-au revărsat tulburătoare în inima mea și am simțit că sunt din nou acasă, dar mult mai sărac sufletește decât plecasem. Mă întorceam din lume sfâșiat, învins și revoltat în inima mea, nu mai credeam în puterea nelimitată a științei, mă îndoiam de orice, eram sigur că doar egoismul, lipsa de scrupule și minciuna sunt argumentele succesului, și nu umilința, curățenia sufletească, sinceritatea și bunătatea, îngenuncheat în catedrala copilăriei

mele, inima îmi șovăia între principiile copilăriei și compromisurile necesare cu care viața mă obișnuise, și m-am gândit că mai bine este să-i dau cezarului ce i se cuvine cezarului și lui Dumnezeu ce i se cuvine lui Dumnezeu, dar să nu-mi pierd sufletul.

După ce am ieșit din biserică, am înțeles deodată cât de sărac și de mic este orașul copilăriei mele în comparație cu marile orașe prin care trecusem. Nu am mai avut dorința deșartă de a mă făli, m-am gândit doar la soarta grea care poate-i așteaptă pe oameni din cauza încăpățânării apărătorilor cauzelor pierdute și, după ce am dus calul la grajdurile episcopiei și m-am descotorosit de scutier, am mers pe jos până la căsuța doamnei Pirjo. Era mai mică decât mi-o aminteam, și acoperișul de turbă mi se părea mai înclinat decât îl știam, iar părul din grădină îmbătrânise și se acoperise de mușchi. M-au podidit lacrimile, iar când am intrat în casă am uitat să mă aplec și m-am izbit cu fruntea de tocul ușii. Doamna Pirjo și-a întrerupt lucrul și mi-a aruncat o privire ascuțită. Avea părul cărunt, spinarea ușor încovoiată, iar fața ei mi s-a părut mai prelungă și mai osoasă.

— Iubita mea mamă, buna mea protectoare, doamnă Pirjo! am spus cu vocea sugrumată de lacrimi. Sunt eu, Mikael, m-am întors acasă.

— Șterge-ți picioarele, suflă-ți nasul și așază-te! a spus doamna Pirjo. Ai mâncat ceva? Nu vrei să-ți tai niște slănină și să pun la fiert un terci? Doamne, ce slab ești, ai gâtul nemaipomenit de slab… și șoldurile. Dar bine c-ai venit cu capul întreg acasă și ești sănătos, altfel nu prea am ce să-ți reproșez.

A venit lângă mine și mi-a atins ușor cu mâna ei osoasă umerii și obrajii, apoi a început să plângă și mi-a spus:

— Bunul nostru episcop a făgăduit că te spânzură, iar iubitul Sten Sture a murit astă-iarnă din cauza rănilor pe când traversa un lac înghețat din apropierea Stockholmului. Iutlandezii fac

prăpăd în Suedia, parc-ar fi sfârșitul lumii, de treizeci de ani n-a mai fost o măsură de sare atât de scumpă ca acum și uite, biata doamna Cristina, tânără și deja văduvă, nu-mi amintesc să fi trăit vremuri mai grele, spun mulți că-i sfârșitul lumii și vine un nou potop, iar dacă vrei, te ascund în pivniță și te hrănesc ca pe porcul din coteț, n-o să te găsească nimeni ca să-ți întindă gâtul, că și așa-i atât de slab!

— Doamnă Pirjo! am spus eu profund rănit în mândria mea. Dar nu mai tânjesc de multă vreme la mâncarea porcului din coteț, eu sunt acum *baccalaureus artium* al înaltei universități din Paris. Sunt mesagerul regelui Cristian și al doctorului Hemming Gadh și am sosit acasă direct de la bunul nostru episcop, care mi-a dăruit două pungi pline cu bani de aur, așa că n-are niciun rost să-mi plângi de milă.

— Ce-ai spus că ești? m-a întrebat cu jocul nedumeririi de altădată doamna Pirjo.

I-am repetat că sunt *baccalaureus artium*, iar ea, făcându-și semnul crucii, mi-a spus indignată:

— Bine, băiatule, vei fi tu mare rahat în lauri, dar ești slab ca un cocor flămând și pe deasupra supărăcios, așa că mai bine ar fi să mănânci pe săturate și să dormi bine, iar în timpul acesta eu am să-ți cos o cămașă nouă cu un guler din cea mai bună dantelă de Naantali, c-așa se cade să meargă un om învățat prin oraș.

Chiar dacă ajunsesem cu bine acasă, nu aveam timp să mă odihnesc, trebuia să-mi îndeplinesc misiunea pe care mi-o încredințase doctorul Hemming. Voiam să-l întâlnesc mai întâi pe părintele Petru, de la care speram să obțin informații mai clare despre starea de spirit din oraș decât de la nu știu ce alți bărbați cu care aș fi intrat în vorbă riscând să mă trezesc împuns de vreun pumnal, în ciuda scrisorii de protecție a episcopului Arvid. Am trimis vorbă la mănăstirea Sfântul Olav și bunul părinte Petru a venit într-un

suflet, ținându-și cu mâinile sutana ca să poată alerga și dezvelindu-și astfel picioarele păroase. Avea fruntea plină de sudoare și gâfâia. După ce m-a îmbrățișat și m-a binecuvântat, i-a cerut doamnei Pirjo o cană cu bere ca să-și răcorească fierbințeala trupului, fiindcă, a explicat el, îi este teamă să nu-i crape inima de atâta alergat și de emoția revederii.

Doamna Pirjo nu avea bere în casă. Am lăsat-o să pregătească mâncarea și am plecat împreună cu părintele Petru la cârciumă. Cârciumărița de la hanul *La trei coroane* era mai grasă și mai melancolică decât o știam și între timp îi murise bărbatul. „S-a împiedicat când cobora în pivniță, s-a rostogolit pe treptele scării și și-a rupt gâtul", ne-a mărturisit ea, vărsând lacrimi amare și mângâindu-mi cu îndemânare obrajii, după care ne-a pus în față cea mai bună bere de Lübeck. Pe când îi povesteam părintelui Petru despre adevărata stare de spirit din tabăra de război și despre asediul Stockholmului, s-a strâns în jurul nostru o mulțime de oameni să asculte oftând și blestemând vremurile ce urmau să vină. N-a trebuit să plătesc nimic, fiindcă toți se înghesuiau să-mi ofere bere ca să prind puteri și să povestesc mai mult. Nu a trecut mult timp și de masa noastră s-a apropiat caligraful de la cancelaria primăriei, care mi s-a adresat respectuos și mi-a spus că înaltul consiliu al primăriei dorește să mă întâlnească.

Gândindu-mă la înspăimântătoarea temniță a primăriei, la camera de tortură și la stâlpul infamiei din piața publică, mi s-a tăiat dintr-o dată cheful de vorbă, și n-am mai vrut să merg nicăieri, dar părintele Petru m-a încurajat, pentru numele lui Dumnezeu, să merg la primărie, iar câțiva ucenici, marinari și frânghieri, care au spus că sunt adepți ai Uniunii și ai regelui Cristian, m-au asigurat că mă vor proteja. Ei m-au însoțit până la primărie cu mare alai și bună dispoziție și mi-au promis că vor

aștepta până ce voi ieși, iar dacă voi fi cumva închis în temniță mă vor elibera cu forța de acolo.

În sala consiliului erau opt consilieri. Primul pe care l-am văzut a fost meșterul aurar Lauri, care mă privea cu răutate, și am simțit cum îmi cade în pântece inima grea ca plumbul. Dar, amintindu-mi de sfaturile domnului Didrik și ale doctorului Hemming, le-am vorbit cu îndrăzneală și i-am asigurat că o altă posibilitate pentru orașul Turku nu există în afară de a se preda de bunăvoie regelui Cristian, care, conform tuturor înțelegerilor, este regele de drept al Suediei și a promis că îi va reda arhiepiscopului Trolle toate drepturile de care a fost privat.

Consilierii primăriei au scuturat din capete, au oftat din greu și au spus:

— Toate aceste lucruri le cunoaștem noi prea bine, dar cum am putea să ne încredem în vorbele danezilor? Oare am putea crede că regele Cristian ne va da iertarea promisă și ne va respecta privilegiile? Dar câte corăbii sunt în flota regală? Câte tunuri au danezii și câți mercenari? Vor reuși să intre în Stockholm? Lübeck-ul și hanseaticii sunt indignați și, cine știe, poate că o vor susține pe doamna Cristina, cel puțin așa ne-a lăsat de înțeles maestrul Israel.

Le-am povestit tot ce știam despre armata și flota regală, le-am spus că regele Cristian, care este în drum spre Danemarca, va întări pactul cu Lübeck-ul privilegiindu-i pe cei din hansă.

— De bunele intenții și de sinceritatea regelui Cristian nu ar trebui să vă îndoiți, fiindcă el a oferit sare și pește țăranilor din provinciile suedeze ocupate, ca semn al loialității sale. Chiar și îndoiala este *crimen maiestatis*, dar dacă nu aveți încredere în vorbele mele, credeți-l cel puțin pe *electus*, doctorul Hemming Gadh, care-și pune capul cărunt în gaj pentru bunele intenții ale regelui. Dacă ați crezut în el atunci când era revoltat împotriva iutlandezilor, oare de ce să nu-l

credeți și acum, când alege pacea doar pentru a evita inutila vărsare de sânge a nației noastre?

Consilierii au început să se agite și să se certe între ei. Unii ziceau că în promisiunile iutlandezilor nu te poți încrede niciodată, alții, mai înțelepți, spuneau că oricum supunerea este necesară fie că ai încredere, fie că nu ai, iar doi consilieri apreciau că mai bine ar fi să fugă în pădure și să aștepte până ce lucrurile se vor limpezi în bine sau în rău, n-are importanță. Arătând cu degetul spre mine, meșterul Lauri a spus:

— De unde putem ști noi dacă Mikael, acest fiu de târfă, nu umblă cu coada de vulpe în brațe, ațâțându-ne cu minciuni și promisiuni deșarte, ca pe o turmă de oi căreia i se lasă de înțeles că este dusă la păscut, deși este hărăzită sacrificiului?

Am fost imprudent, fiindcă băusem destul de multă bere la cârciuma *La trei coroane*, de aceea nu m-am temut să mă apropii de el cu spinarea dreaptă și să-i spun:

— Dumneata însuți ești răspunzător pentru vorbele pe care le rostești, meștere aurar, fiindcă eu am fost împuternicit să aleg doar grăunțele bune și să însemnez numele tuturor burghezilor nesupuși și revoltați, cărora se pare că nu le va mai cânta cocoșul dimineața.

La aceste vorbe toți au rămas înmărmuriți și au încercat să-l liniștească pe meșterul aurar, spunându-i că-și pune viața în primejdie. Dar ura pe care încă mi-o purta l-a îndemnat pe meșterul Lauri să zică:

— Cum e stăpânul, așa-i și servitorul! Oare cum să avem încredere într-un rege care ne trimite un astfel de sol? Fiindcă acest tânăr nărăvit la rele este un mârșav ademenitor de femei, crescut de o vrăjitoare, iscoadă a danezilor, la drept vorbind un căcat, nevoit să fugă în puterea nopții din orașul nostru pentru a scăpa de streang. De aceea, cel mai înțelept ar fi de ne-am spăla noi acum rufele

murdare în familie, l-am judeca, l-am trimite la temniță și am da foc hârtiilor lui compromițătoare. Nu cred că îi va reclama cineva lipsa după aceea.

Înțelesesem că doctorul Hemming urma să vină la Turku nu peste multă vreme, totuși m-am temut destul de mult și le-am vorbit din toată inima:

— Îndrăzniți doar să vă atingeți de mine și veți vedea după aceea cât de bine are să vă fie! Viața mea neînsemnată nu are nicio valoare față de grozăvia unui asediu, dar eu cred în Dumnezeu și sper să ne păzească de rău. Meșterul Lauri nu are nimic de câștigat dacă mă insultă. Sunt doar un tânăr credincios care, în ciuda sărăciei, am reușit să obțin prin munca mea un titlu important la Universitatea din Paris, de aceea vorbele lui nu mă ating. I le las să și le înghită, ca și cum nu le-ar fi rostit. Dacă vreți să vă bucurați de favorurile regelui, ca el să recunoască poziția și privilegiile voastre, scrieți-i doctorului Hemming Gadh, puneți-vă numele pe hârtie și întăriți-l cu pecetea personală. Vă promit să duc scrisoarea la destinație și să vorbesc în favoarea voastră, dar pentru meșterul aurar Lauri, ezit să pun o vorbă bună.

Trecuți prin destule încercări, consilierii primăriei erau vulpoi pârliți de nestatornicia norocului, așa că nu le prea dădea inima ghes să-și pună numele pe o hârtie care ar fi putut să-i învinuiască dacă s-ar schimba situația. M-au conjurat să-i înțeleg și să vorbesc pentru ei și mi-au promis că dacă totul va merge bine, mă voi bucura de favorurile lor, adică voi obține funcția bine plătită de caligraf oficial al orașului. Pentru început, mi-au dat o scrisoare de protecție și de liberă trecere, atrăgându-mi atenția să nu ațâț mulțimea, pentru a nu se crea tulburări în oraș, dar nu mi-au interzis să le povestesc oamenilor despre campania de război a regelui Cristian. Când i-am lăsat să înțeleagă că nu stau prea bine cu banii, mi-au promis că-mi vor plăti drumul până la Stockholm și mi-au oferit o punguță cu bani de

argint, ca dovadă a sincerității și bunelor lor intenții. Dar nu și-au pus nicio iluzie în mine: am înțeles eu prea bine că în cazul în care regele va învinge se vor arăta binevoitori, fiindcă nu vor avea de ales, dar dacă va fi învins, se vor arunca asupra mea ca păsările de pradă și mă vor duce la spânzurătoare.

Risipindu-i-se mânia, meșterul Lauri s-a apropiat de mine și, cumpănindu-și cu grijă cuvintele, mi-a spus:

— Poate că te-am judecat greșit, Mikael, poate că talentul tău și firea ta bună te vor înălța pe o poziție și mai importantă. Treci pe la mine într-una din zilele astea! Sunt un om bătrân și aș vrea să cred că nu-mi porți gânduri rele.

Nu i-am spus nici că trec, nici că nu trec. Am plecat din primărie pe întuneric, iar în piață nu era suflet de om. Cei care îmi promiseseră că mă vor proteja plecaseră care la cârciumă, care la casa lui, de unde am înțeles cât de repede se prăbușesc toate înflăcăratele bune intenții. Totuși, pe părintele Petru l-am găsit la cârciumă, unde mă aștepta credincios și bea bere în contul meu, dar crâșmărița mi-a spus că nu trebuie să mă neliniștesc pentru plată, ci să plătesc doar cât pot, fiindcă ea este nespus de bucuroasă că m-am întors la Turku și că sunt sănătos și puternic. M-a întrebat de Antti și a oftat din greu când a auzit că este tunar în artileria regală și-și riscă viața în asediul Stockholmului.

În așteptarea scrisorii bunului episcop, am mai întârziat câteva zile în Turku. Mâncarea îmbelșugată și băutura îmi puneau sângele în mișcare, iar respectul cu care oamenii mă copleșeau îmi mângâia vanitatea. Mă ascultau cu interes și încercau să-și schimbe părerile despre iutlandezi, dar nu puteau, fiindcă ura pe care o aveau față de iutlandezi făcea parte din ei, și doar ce auzeau pomenindu-li-se numele și se simțeau de parcă i-ar fi pocnit cineva cu măciuca-n cap.

Singura punte de salvare în această spaimă neîntreruptă de iutlandezi era regele Cristian al cărui spectru începea să strălucească în închipuirea oamenilor, acoperind și subțiind imaginea armatei de tâlhari și de lăcuste distrugătoare, fixată în memoria lor. Atât de multe cupe cu vin am închinat în acele zile pentru pacea orașului și pentru ca regele Cristian să-i scutească pe finlandezi de grozăvia războiului, încât aburii vinului mi-au luat cu asalt capul și am simțit înțepături dureroase.

Într-una din serile acelei luni călduroase de august am fost copleșit de neliniște și nu am mai vrut să merg iarăși la cârciumă. Am pornit-o fără niciun scop pe lângă malul râului, unde crengile mestecenilor își străluceau albul de moarte în întunericul nopții și la orizont cerul era colorat de lumina fulgerelor tăcute ale nordului. Nu am putut să mă opun ispitei și răspunzând invitației meșterului aurar, m-am îndreptat spre casa lui să-l salut și să o mai văd o dată pe Anna, pentru că sosise nu de mult în oraș să-și vadă tatăl. Anna era în salon și-și alăpta pruncul. Când m-a văzut, s-a îngălbenit dintr-o dată la față, a lăsat copilul din brațe și și-a acoperit în grabă sânii. În încăpere plutea mirosul scutecelor de copil, iar Anna se împlinise ca toate femeile după prima naștere, și privea, într-adevăr, pieziș. N-am găsit nimic extraordinar la ea, am privit-o doar ca pe o femeie străină și am înțeles că trebuie să fi fost cam nebun în acea vreme când doar atingerea mâinilor ei mă făcea să mă simt în paradis.

Iar pe meșterul aurar Lauri l-am găsit peste măsură de plictisitor. Ascunzându-și ura pe care încă mi-o purta, a încercat să mă amețească lingușindu-mă cu vorbe, de aceea am stat foarte puțin timp în casa lui, după care am intrat din nou în întunericul nopții calde de vară. Cu mintea oarecum confuză, am gândit că voi deveni slujitor al bisericii și nu mă voi căsători niciodată, dar

căldura acelei nopți și miorlăiturile jalnice ale motanilor mi-au neliniștit și mai mult gândurile, iar cerul era fulgerat de lumini vrăjite. M-am simțit nespus de singur și de trist, și, fără îndoială, melancolia aceea ciudată venea de la faptul că prea multe zile la rând băusem bere și vin.

3

La sfârșitul lunii august am fost din nou în tabăra de război și i-am înmânat doctorului Hemming scrisoarea trimisă de episcopul Arvid. El mi-a mulțumit cu o tremurătură a capului și și-a reînnoit promisiunile. Apoi s-a dus în cetatea încercuită să-i dea doamnei Cristina scrisoarea episcopului Arvid. A intrat fără niciun permis de liberă trecere și fără nicio garanție pentru viața lui, de unde am înțeles cât de avansate erau negocierile pentru cedarea orașului. Fără îndoială că scrisoarea episcopului Arvid, precum și scrisoarea comună a seniorilor Finlandei și-au făcut efectul așteptat, fiindcă peste câteva zile a fost semnat și pecetluit un document care garanta doamnei Cristina, precum și aliaților ei nobili și ecleziești din Suedia și Finlanda, iertarea deplină pentru rezistența opusă regelui și pentru vinovățiile de mai înainte. În dangătul clopotelor a intrat călare regele în Stockholm, iar pe străzi lumea îmbrăcată în straie de sărbătoare s-a înghesuit să-l vadă. Un triumf fără importanță, dar ce bucurie! La porțile orașului, consilierii primăriei i-au dat cheile cetății pe o pernuță de velur, cele mai frumoase fecioare ale Stockholmului, îmbrăcate în veșminte ușoare, au presărat flori în drumul lui, iar cântăreții din flaute și trompete l-au însoțit tot timpul, dar cu toată această atmosferă de sărbătoare, eu am fost deprimat, fiindcă fusesem tras pe sfoară. Doctorul Hemming nu mă considerase atât de important ca să fiu printre însoțitorii lui, de aceea a trebuit să asist la ceremonie pierdut în mulțimea de oșteni,

unde cel mai neînsemnat mercenar părea un senior și un cuceritor în comparație cu mine.

Dar peste câteva zile, când regele a hotărât să-și trimită corăbiile de război în Finlanda pentru a intra în posesia forturilor și a castelelor, desemnându-l pe doctorul Hemming drept interlocutor pentru negocieri, acesta și-a adus aminte de mine. Când au venit soldații să mă conducă la doctorul Gadh, am înțeles că are trebuință de mine, de aceea i-am cerut mai întâi răsplata promisă pentru serviciile aduse maiestății sale. Doctorul Hemming și-a cerut iertare și a spus că fiind el un bărbat bătrân și distrat, toate gândurile îi sunt concentrate doar pentru binele patriei sale. De aceea a uitat să vorbească cu reprezentantul papei și mi-a promis că o va face neîntârziat, cu prima ocazie. Apoi mi-a făcut cunoștință cu o brută de iuncher cu nasul gros, care supraveghea provocator îmbarcarea cailor pe corabie cu mâinile-n șold și pufnind ca un taur. Acel senior german era comandantul de război Thomas Wolf, care fusese numit comandantul fortăreței din Turku. Fiindcă eram finlandez, doctorul Hemming mă recomandase să-i fiu secretar și caligraf, urmând să primesc în schimb masă, îmbrăcăminte și patru öre de argint pe lună. În timpul călătoriei pe mare am avut vreme destulă să-l cunosc și am înțeles că era un bărbat neinstruit, care abia putea să-și scrie numele, dar fără îndoială priceput să conducă soldații în timp de război, de lucrul acesta îți puteai da imediat seama după spurcatele înjurături pe care le rostea, enervându-se mai tot timpul de ceva. Am navigat spre Turku și, din insulă în insulă, sosirea noastră a fost anunțată prin coloane de fum ce se înălțau spre cer, așa că atunci când corabia a ancorat, din fortăreață s-au tras cu tunul salve de bun venit. Episcopul Arvid și consilierii primăriei au primit scrisorile de iertare cu semnătura și pecetea regelui, iar iuncherul Wolf a intrat în posesia

fortăreței cu onoruri militare, în răsunete de fluiere și de tobe, după care și-a împrăștiat oamenii în fortăreață, ca să inventarieze proviziile existente. Apoi iuncherul Thomas mi-a cerut să-i găsesc în oraș un călău priceput, iar eu i l-am recomandat călduros pe meșterul Laurentius. Dar înainte de a-l angaja în slujba sa, iuncherul Thomas l-a pus la probe, ca să-i încerce destoinicia. Așa se face că au fost spânzurați în mare grabă doi dintre mercenarii lui, care făcuseră scandal în cârciuma *La trei coroane*, amenințându-i și lovindu-i cu sabia pe niște burghezi cumsecade, și violaseră o fată în grajdul hanului. Această execuție a fost apreciată de oamenii din oraș, care au spus că iuncherul Thomas este sever și drept.

Era o toamnă friguroasă și doctorul Hemming, tare nemulțumit, se plângea că, pentru Dumnezeu și rege, a ajuns el, un bărbat bătrân și obosit, să alerge pe câmpuri înghețate ca un tânăr, fiindcă seniorii Finlandei nu voiau să vină la Turku și refuzau să-l întâlnească. De aceea a mers călare, cu o escortă, mai întâi până la Hämeenlinna, apoi chiar până la Vyborg, ca să-l înduplece pe Tönne Eerikinpoika. L-am însoțit și eu, doar la Hämeenlinna, unde s-a întâlnit cu castelanul Ake Yriönpoika. Au trecut multe zile până a reușit să-l înmoaie pe acel senior grozav de încăpățânat. Seniorul Ake nu s-a supus până nu a fost asigurat de nenumărate ori că nu va fi deposedat de niciunul dintre privilegiile lui de castelan, și poate c-ar mai fi tras el de timp, dar trebuia să-i dea totuși un răspuns consilierului regal.

După ce a cedat, a dat cep la multe butoaie de bere și a întins o masă de sărbătoare în curtea castelului, după care s-a îmbătat pe cinste, iar doctorul Hemming, uitându-și înaltul rang, a băut pe întrecute cu castelanul. Apoi s-au luat de gât amândoi și au plâns pe săturate, mai întâi pentru Svante Sture, apoi pentru Sten Sture, și și-au jurat că regele Cristian își va pierde capul dacă nu-și va

ține promisiunile și-i va asupri pe seniori. Ca mai toți bărbații bătrâni, doctorul Hemming a vărsat lacrimi amare pentru zilele tinereții, care nu se vor mai întoarce niciodată, aducându-și aminte de vremea când a studiat la Roma și la înalte universități. S-a lăudat că în tinerețe a fost un bărbat zdravăn, care a slujit în egală măsură lui Marte, Bachus și Venus, precum și altor zei păgâni, cine știe, poate mai mult chiar decât se cuvine s-o facă un om cucernic.

— Dar, a spus el cu mândrie, lui Jupiter i se potrivește ceea ce nu i se potrivește taurului, iar dacă cineva va arunca cu pietre în mine, de pietre va fi lovit și-i va crăpa capul. Mai bine să-mi pară rău de nebuniile făptuite decât să regret că n-am făcut nebunii, cum li se întâmplă celor cu inima slabă și celor fricoși, iar dacă se strică iarăși vremurile, dacă regele va avea sfetnici răi și-și va încălca promisiunile, am eu încă destulă bărbăție să merg în pădure și să adun conuri de brad, ferească-mă Dumnezeu de așa ceva acum, la bătrânețe!

În curtea castelului, la lumina torțelor, a fost bucuria mare și înțelegerea deplină. A doua zi, doctorul Hemming m-a trimis să-i anunț iuncherului Thomas fericita veste. Până la urmă, și de la Vyborg a sosit confirmarea că seniorul Tönne a acceptat să i se supună regelui Cristian, așa că iuncherul Thomas m-a trimis la Stockholm să anunț la curtea regelui aceste vești însemnate. Tocmai urma să fie încoronat regele Cristian și cu coroana Suediei, de aceea am fost bucuros că voi putea vedea ceremonia încoronării. Spre marea furie a iuncherului Thomas, niciunul dintre seniorii Finlandei nu a răspuns invitației și nu s-a dus la încoronare, și nici episcopul Arvid nu a putut-o face, fiindcă se îmbolnăvise și zăcea la pat.

Am ajuns la Stockholm de Ziua Tuturor Sfinților și am avut privilegiul de a vedea primirea cu mare pompă a regelui pe colina Brunkeberg

împodobită cu flamuri și armoarii. Cele trei stări ale Suediei, duse de nas cu abilitate de cei mai vicleni cunoscători ai dreptului canonic și roman, au renunțat de bunăvoie la dreptul strămoșesc de alegere a regelui și au proclamat țara lor proprietate a regelui Cristian și a urmașilor lui pentru eternitate, de fapt acesta a fost lucrul cel mai important al sărbătorii. După atâtea experiențe, m-am mai deșteptat și eu, așa că, profitând de poziția mea în Turku, mi-am făcut rost de un rând de haine foarte elegante. Am umblat cu panaș la pălărie, sabie la cingătoare, manșete brodate la mâneci și pantofi roșii cu șnururi de argint.

Fiindcă nu se putea să fii un om luat în seamă dacă nu aveai o suită de servitori, sau cel puțin unul, am pornit în căutarea lui Antti, iar după ce l-am găsit, l-am împodobit cu veșminte pe măsura unui servitor al unui domn respectabil. După aceea totul a mers strună și pretutindeni am fost întâmpinat cu respect, fiindcă, vezi bine, eram secretarul guvernatorului din Turku și reprezentantul lui la ceremonia încoronării. Așa se face că a doua zi, când maiestatea sa regele a fost uns și încoronat în catedrala Sfântul Nicolae din Stockholm, eu și scutierul meu Antti am putut urmări ceremonia dintr-un loc nespus de convenabil, printre seniorii și castelanii din diferite provincii ale regatului. Arhiepiscopul Kustaa Trolle, repus în drepturi, s-a achitat cu îndemânare de misiune, lăsând impresia că toată viața nu făcuse nimic altceva decât să ungă regi cu ulei sfințit și să-i învestească cu însemnele puterii.

În timpul ceremoniei am reușit să-mi fac o idee mai clară despre regele Cristian și să mă conving că slujesc un mare nobil. Avea fața prelungă, sprâncene negre bine arcuite, iar privirea, umbrită de pleoapele obosite, era totodată strălucitoare și melancolică. În timpul când a așteptat pe tron mirul sfânt, dezbrăcat până la brâu, i-am văzut

mușchii puternici ai brațelor și părul negru și des de pe piept. După ce a fost încoronat rege al Suediei, regele Cristian i-a ridicat la rangul de cavaleri ai coroanei pe cuceritorul Otto Nilku, pe veselul amiral Severin Norby, precum și pe mulți alți nobili danezi și germani. În pofida solemnității, momentul acesta a avut și ceva nespus de caraghios, fiindcă Otto Nilku era un bărbat pe care nimeni nu-l putea suferi, scund de statură și urât foc, care se legăna ca o rață când mergea, în timp ce Severin Norby avea o statură impunătoare și era iubit de toată lumea pentru caracterul lui năvalnic. Dar seniorii Suediei nu au schițat un zâmbet în tot acest timp și, de invidie, chipurile lor s-au întunecat din ce în ce mai mult, fiindcă regele nu-l găsise pe niciunul dintre ei demn de a duce coroana până la biserică, nici de a intra în Ordinul Cavalerilor. La sfârșit, ambasadorul împăratului Carol Quintul a atârnat la gâtul regelui Cristian colierul ordinului *Lâna de Aur*. Tocmai mă gândeam că am avut noroc să asist la acea clipă unică a istoriei, când toate țările nordului s-au unit sub aceeași coroană regală, când Antti mi-a spus:

— Bag seama că ritualul de învestitură a cavalerilor și sclipirile pietrelor prețioase mi-au deșteptat o foame sălbatică. Sper că ne dau ăștia și ceva de mâncare.

Nu a avut Antti de ce să fie supărat, fiindcă trei zile la rând a fost sărbătoare la castel și în toate piețele din Stockholm, iar lumea a mâncat, a băut, a dănțuit și a cântat pe săturate. În afara pruncilor de țâță și a câtorva călugări peste măsură de evlavioși, restul locuitorilor orașului n-a mai putut face diferență între noapte și zi. Abia în a treia zi s-a dumerit mulțimea că este o zi de noiembrie, iar nevestele burghezilor au început să-și culeagă bărbații de pe stradă și să-i îndemne să meargă acasă. Însuși regele Cristian s-a amestecat în mulțimea invitaților de la castel, a dansat cu cele

mai frumoase fecioare ale burghezilor și a trecut fără răgaz de la un om la altul, bătându-l pe fiecare prietenește pe umăr și adresându-i fiecăruia câteva vorbe. Și pe mine m-a bătut pe umăr și m-a întrebat care-mi este numele și din ce familie mă trag, iar după ce i-am răspuns, a zis că este bucuros că la ceremonia încoronării au participat totuși și finlandezii, chiar dacă nu în număr prea mare. Dar în timp ce vorbea, privirea lui rătăcea în altă parte, ca și cum s-ar fi gândit la altceva, iar mie îmi secase darul vorbirii, așa că, abia după ce a trecut de mine, m-am gândit că, să fi fost eu mai deștept, aș fi avut de câștigat de pe urma acelei clipe.

În cea de-a patra zi, zăceam cu cârpe ude pe frunte în casa măcelarului Hannu, la care trăsesem, și simțeam cum îmi crapă capul din pricina tropăiturilor cailor de pe stradă și a oricărui zgomot mai apropiat sau mai depărtat. Mă simțeam rău, sugeam dintr-un hering sărat și, pe măsură ce beam apă, îmi era din ce în ce mai multă sete. La un moment dat, în încăpere a intrat Antti. Avea vestonul rupt, se ținea cu amândouă mâinile de cap și se jura pe toți sfinții că niciodată nu va mai pune strop de băutură tare în gură.

— Dar, a spus el într-un sfârșit, renunțând să se mai văicărească, mulțumesc lui Dumnezeu că nu m-am născut nobil și că nici nu tânjesc să fiu în pielea lor. Umblă zvonuri ciudate cum că regele Cristian ar fi invitat la castel pe o mulțime de nobili și pe doamna Cristina ca să-și recunoască păcatele, dar această pocăință colectivă are un caracter oarecum neliniștitor, fiindcă au fost puși gardieni înarmați să-i păzească, iar arhiepiscopul în persoană îi va îndemna la pocăință și-i va dojeni pe toți pentru că l-au ofensat odinioară.

I-am spus că toate păcatele celor ce se supuseseră regelui fuseseră uitate și iertate, iar dovezile cele mai bune sunt scrisorile de iertare pe care regele însuși le semnase și le întărise cu pecetea regală, și l-am rugat să nu mai spună atâtea

prostii și să mă lase mai bine să dorm. Dar chiar în aceeași seară s-a dovedit că spusele lui Antti erau adevărate, fiindcă doamna Cristina împreună cu o mulțime de nobili seniori și episcopi ai Suediei fuseseră închiși în temnița palatului, iar locuința doamnei Cristina fusese cercetată cu de-amănuntul. Astfel s-a dat peste un perete fals, care servea de ascunzătoare, unde a fost găsit un document semnat de consiliul coroanei și de adunarea legislativă, prin care domnului Trolle îi era retrasă funcția de arhiepiscop al Suediei. În același document, toți cei care-l întocmiseră jurau să fie solidari și consecvenți, pentru a nu putea fi pedepsiți de papă. Bazându-se chiar pe acest document, doamna Cristina declarase că nimănui nu i se poate imputa responsabilitatea dizgrației arhiepiscopului, nici chiar defunctului ei bărbat, fiindcă, în acest caz, toată națiunea suedeză ar urma să fie condamnată. Nu puteam înțelege de ce trebuia să mai fie cineva condamnat pentru o faptă pe care oricum regele o iertase. Această enigmă mi-a dezlegat-o domnul Didrik, care a venit în vizită la mine a doua zi, înainte de a se ivi zorii.

— Mikael, îmbracă-te degrabă, m-a zorit el. În ciuda faptului că detestă astfel de lucruri, regele a fost nevoit să întrunească tribunalul ecleziastic pentru a-i judeca pe eretici, iar tribunalul nu a reușit încă să găsească un bărbat destul de învățat pentru funcția de secretar, fiindcă toți cei care ar fi putut să îndeplinească această misiune au refuzat să o facă, invocând diferite pretexte. Tu ești un om învățat, cunoști bine limba latină, ai o conduită ireproșabilă, ești imparțial și pe deasupra finlandez. Folosește-te de norocul acesta și să mergem la palat!

Eram încă buimac de somn și până să înțeleg întru totul despre ce era vorba am și ajuns la palat în fața ochilor vicleni ai magistratului Slagheck, care mi-a explicat ce am de făcut. Astfel, într-un mod cu totul neașteptat, m-am trezit în prezența

celor mai iluștri seniori ai bisericii, și erau în acea sală închisă a castelului trei episcopi gravi și triști, opt canonici, un stareț dominican și arhiepiscopul în persoană. Excelența sa arhiepiscopul m-a întrebat ce rang bisericesc am și a rămas încremenit când a auzit că nu am fost hirotonisit preot. Apoi a spus că această injustiție trebuie reparată imediat, după care și-a pus mâinile peste capul meu, hirotonisindu-mă astfel. M-am întrebat dacă stau în cap sau în picioare, atât eram de nedumerit: cum aș fi putut crede că acel simplu gest al episcopului era de ajuns pentru ca, de atunci încolo, pâinea și vinul pe care le voi binecuvânta să se schimbe în trupul și în sângele lui Hristos? Dar când m-am încumetat să fac aluzie la îndoielile ce mă bântuiau, arhiepiscopul, care era împodobit cu toate însemnele înaltului său rang, mi-a răspuns că lucrurile acestea le știe el mult mai bine decât mine. Într-o situație atât de gravă ca aceea pe care o trăim, a precizat el, așezarea mâinilor lui deasupra capului meu are valoarea împărțirii sacramentelor în biserică. Iar dacă a spus așa, am înțeles că este un prinț mâniat al bisericii și într-o foarte proastă dispoziție, așa că am hotărât să stau eu mai bine liniștit, fără să zic o vorbă, ca un șoarece în colțul său.

Era vizibil că această întrunire matinală nu era pe placul nimănui și fiecare mai degrabă ar fi preferat să fi fost lăsat să doarmă în continuare după oboseala sărbătorii, iar câțiva dintre prelați nici nu puteau să-și adune gândurile pentru a dezbate un subiect atât de aprig. De aceea, domnul arhiepiscop a luat fără întârziere frâiele discuției în mână și a prezentat actul de acuzare a nobililor suedezi, pe care-l întocmise cu o zi înainte, precum și documentul a cărui ascunzătoare însăși doamna Cristina, în necugetarea ei de femeie, o indicase, închipuindu-și că va apăra onoarea lui Sten Sture cel dus pe lumea cealaltă. Documentul, a afirmat bunul arhiepiscop cu glas sfâșiat de suferință, îl

face să se simtă și mai rănit ca atunci când a fost înlăturat de la cârma Bisericii, fiindcă se dovedește că în această înspăimântătoare și eretică conspirație îndreptată împotriva Bisericii sunt amestecați mulți dintre seniorii Suediei cu ranguri înalte, printre care consilierii primăriei din Stockholm. Și nu este vorba doar de a se răzbuna pentru umilințele și suferințele îndurate. Când regele Cristian a fost încoronat și a jurat că va apăra drepturile Bisericii, și-a luat și obligația grea de a descoperi până unde se întinde erezia în țara lui. De aceea a instituit acest tribunal ecleziastic, care va conduce investigațiile și va trage concluziile asupra adevăratei stări de fapt.

Membrii tribunalului au început să discute aprins între ei despre despăgubirile imense pe care ar fi drept să le primească arhiepiscopul, dar el, pierzându-și răbdarea, i-a întrerupt și le-a atras atenția că nu despre acest lucru este vorba. Despăgubirile sunt o problemă secundară. Principalul lucru este caracterizarea conspirației și precizarea că aceia care au participat la ea sunt eretici, fiindcă atunci când l-au îndepărtat de biserică, uneltirea lor a fost diabolică, iar dovada cea mai elocventă este faptul că Biserica suedeză a fost afurisită cu bula papală.

Pentru a grăbi lucrurile, bunul arhiepiscop i-a întrebat pe înalții prelați dacă, dintre cei care au semnat documentul secret, este vreunul care nu se face vinovat de erezie, iar ei i-au răspuns în cor că episcopul Hannu Brask din Linköping nu poate fi acuzat de complicitate la conspirație, fiindcă a fost silit să semneze. Acest lucru îl dovedește foița de hârtie ascunsă de episcopul Brask în sigiliu, unde nevinovatul episcop scrisese că a fost forțat să iscălească actul. Cu o seară înainte, sigiliul fusese desprins și, spre marea uimire a celor acuzați de erezie, foița pomenită fusese găsită acolo. Nu era vorba doar de o *reservatio mentalis* dificil de

dovedit, ci de un protest concret, care dovedea că episcopul Brask nu este un eretic.

Excelența sa arhiepiscopul a dat din mână în mână sigiliul. L-am văzut și eu și l-am admirat pe episcopul Brask pentru prudența și viclenia de care a făcut dovadă. S-a hotărât astfel că episcopul Brask este absolvit de orice vinovăție. Apoi s-a discutat mult timp despre textul actului de acuzare și nu au fost opinii diferite, fiindcă era limpede ca lumina zilei că semnatarii documentului, conspirând împotriva Sfintei Biserici și a autorității papale, se acuzaseră ei înșiși de erezie.

Episcopul Jens, care era un bărbat simplu și cu inimă bună, a spus:

— Treaba pe care o facem noi acum este neplăcută și tristă, dar mă consolează faptul că nu trebuie să pronunțăm nicio sentință. N-avem de ce să ne simțim responsabili pentru măsurile pe care regele poate că le va lua. Este drept că în cazurile de erezie justiția trebuie să fie intransigentă, dar fiind aici vorba despre un atât de mare număr de acuzați, de rangurile lor înalte, cât și de jurământul maiestății sale de a uita toate ofensele de mai înainte, putem trage nădejdea că regele va fi iertător.

— Nu-i treaba noastră să ne ocupăm de pedepse, a rostit cu glas tăios bunul arhiepiscop, ci să ne vedem de ale noastre. Cât despre iertarea la care ați făcut aluzie, nici nu poate fi vorba despre așa ceva. E drept, regele a promis că-i va ierta pe toți cei care au greșit, dar nu s-a referit la eretici, fiindcă nu stă în puterea unui rege să ierte crimele celor care conspiră împotriva Sfintei Biserici. Dar mai bine să ne vedem de treaba noastră și să nu mai omorâm timpul în discuții fără folos. Să întocmim raportul nostru și să-l semnăm. Maiestatea sa va decide, nu suntem noi sfetnicii regelui.

Ei mi-au dictat textul raportului, iar eu m-am străduit să-l caligrafiez cât mai frumos cu putință.

Conspiratorii, cu excepția episcopului Hannu Brask, au fost nominalizați și acuzați individual de erezie notorie și dați brațului secular. Trebuie să mărturisesc că aveam spinarea înghețată de groază când scriam aceste înspăimântătoare cuvinte pe hârtie. Conform tradiției canonice, această expresie, care desemna de fapt doar o judecată a tribunalului laic, avea totuși o încărcătură teribilă, iar eu simțeam deja în nări mirosul ereticilor arși pe rug. Raportul tribunalului ecleziastic a fost isprăvit repede, fiindcă prea cuvioșii Părinți ai Bisericii, fiind treziți cu noaptea-n cap, nu apucaseră nici să mănânce de dimineață, nici să bea bere.

Într-o tăcere de moarte, membrii tribunalului ecleziastic, în frunte cu arhiepiscopul, au semnat apoi actul de acuzare a ereticilor. Am aprins o lumânare, iar ei și-au înmuiat sigiliile în ceara topită și fiecare și-a aplicat sigiliul în dreptul semnăturii. Apoi, cu fața numai zâmbet, excelența sa arhiepiscopul a invitat pe toată lumea la o gustare și, lovindu-mă ușor pe umăr, m-a îndemnat și pe mine să-i urmez, spunând că probabil voi fi flămând după importanta și obositoarea muncă de caligraf pe care o îndeplinisem. Tonul binevoitor cu care mi s-a adresat m-a făcut să mă încumet și să-l întreb dacă, într-adevăr, eram preot, iar el m-a asigurat că pot purta liniștit sutana, tonsura sacerdotală, și că pot obține certificatul de hirotonisire de la consiliul canonicilor catedralei. M-am mai încumetat și să-i spun că nu împlinisem încă vârsta necesară pentru a fi admis în rândul clericilor și că mă născusem în afara unei căsătorii binecuvântate de biserică, dar el m-a privit cu ochi înghețați, mi-a aruncat un zâmbet acru, apoi a spus că totuna-i, fiindcă imensul serviciu pe care l-am adus Bisericii înlătură toate aceste neajunsuri. După aceea, a încredințat magistratului Slagheck hotărârea luată de tribunalul ecleziastic, pentru ca acesta să o înmâneze regelui, iar pe când

magistratul Slagheck se depărta, arătându-mi-l cu degetul, arhiepiscopul a rostit:

— Bunul magistrat Slagheck, de asemenea un bastard, este fiu de preot, și chiar dacă nu este în puterile mele să hotărăsc astfel de înălțări în rang, sunt sigur că în curând va fi uns episcop.

Amorțiți de frigul din sala tribunalului și flămânzi, ne-am așezat la o masă lungă dintr-un salon încălzit de șemineul în care ardea focul. Am fost serviți cu supă caldă, cârnați cu sânge și tot felul de alte bunătăți rămase de la sărbătoarea încoronării regelui, dar chiar dacă berea era nemaipomenit de tare, conversația scârțâia și am mâncat nespus de triști și de tăcuți. Afară era o zi cenușie de noiembrie și fulguia ușor. N-aș putea spune că eram prea fericit de ascensiunea neașteptată la rangul de preot, fiindcă se petrecuse prea repede și nici nu înțelegeam bine urmările acelei judecăți ecleziastice în care fără voia mea fusesem amestecat. În plus, eram sigur că, mai înainte de a li se fi dezmorțit oasele de căldura salonului încălzit și de la berea tare, înalții prelați ai Bisericii nu se gândiseră la toate consecințele grave ale deciziei lor, fiindcă legile Bisericii pedepseau cu îndârjire orice formă de erezie, iar suveranul, în ciuda oricărei nemaipomenite bunăvoințe de care ar fi fost animat sau a oricărei promisiuni făcute, nu avea puterea să anuleze pedeapsa cu moartea ce se cerea dată ereticilor.

În timpul mesei, s-a auzit de undeva, depărtat, sunetul trompetei, dar niciunul dintre înalții prelați așezați la masă nu i-a dat importanță. La sfârșitul mesei, toată lumea s-a ridicat în picioare, iar episcopul Jens a rostit o rugăciune simplă de mulțumire pentru bucatele bune cu care ne ospătasem. Abia terminase el de spus rugăciunea, că în salon a intrat un servitor cu ochii măriți de spaimă care a spus că episcopul Mattias și episcopul Vincentius urmează să fie duși imediat în piața mare pentru a fi decapitați. Toți am fost

contrariați și ne-am sprijinit în același timp de masă, iar cupele și vasele s-au răsturnat. Arhiepiscopul ne-a liniștit și a spus:

— Băiatul acesta delirează!

Iar bunul episcop Jens a spus:

— Ferească-ne Dumnezeu să credem că maiestatea sa a îndrăznit să ridice brațul asupra unor astfel de bărbați! Dar este o minciună, o obrăznicie, este *crimen maiestatis.*

Ca să se liniștească a început să râdă și a mai spus:

— După capitulare, niciunul dintre bărbații Suediei nu a făcut atât de multe pentru regele Cristian cât a făcut episcopul Mattias din Strängnäs. Fără bunele lui sfaturi, maiestatea sa nu s-ar fi putut bucura de niciun triumf.

Dar toți seniorii Bisericii erau neliniștiți și străbăteau salonul într-un sens și în altul, apropiindu-se din când în când de fereastră și încercând să vadă ce se întâmplă afară. Într-un sfârșit, bunul episcop Jens mi-a poruncit să merg discret și să văd ce se întâmplă. M-am strecurat ușor și am ajuns în curte, unde am dat nas în nas cu o trupă de mercenari germani. Ei m-au blestemat și mi-au ordonat să intru înapoi în palat, fiindcă regele a dat poruncă să rămână în palat toți cei care se află acolo, iar oamenii din oraș să nu iasă din casele lor. Tocmai dădeam să mă întorc, când din palat au ieșit episcopul Mattias și episcopul Vincentius, duși între gardieni. Erau sfârșiți de groază și oboseală. Cu toate astea, când au fost dați în primire aghiotantului regal, episcopul Vincentius a încercat să zâmbească și l-a întrebat în glumă:

— Cum mai e vremea, *praepositus*?

— Nu prea bună, sfinția voastră, i-a răspuns cuviincios aghiotantul regal, înclinându-se cu respect. Dați-mi iertare, căci am primit poruncă să vă duc pe sfinții voastre până-n piața mare ca să vi se reteze capetele.

Bănuiesc că niciunul dintre ei nu i-au crezut vorbele, după cum nici eu nu le-am putut crede, fiindcă îi știam pe saxoni în stare să facă astfel de glume proaste. În orice caz, cei doi episcopi au fost duși spre porțile palatului, iar pe mine m-au împins gărzile înăuntru, așa că m-am întors în salon, unde am povestit ceea ce am văzut și am auzit, adăugând că vorbele aghiotantului regal nu puteau fi decât o glumă grosolană. Cu toate astea, cei mai mulți dintre prelații Bisericii s-au schimbat la față, iar episcopul Jens, apăsându-și inima, a spus că nu mai poate respira. Doi dintre canonici, apucați pe neașteptate de o năvalnică nevoie de a-și deșerta pântecele, au fost conduși în mare grabă de călugărul dominican, care cunoștea bine unde se află încăperile secrete ale palatului. Când s-au întors, deci când eram din nou cu toții în salon, a intrat alergând, cu vestonul sfâșiat și cu nasul plin de sânge, unul dintre slujitorii episcopului Mattias. Vărsând lacrimi amare, ne-a povestit că în piața mare au fost ridicate multe spânzurători și un eșafod, că cei doi episcopi sunt deja îngenuncheați în fața butucilor pe care urmează să le fie retezate capetele și că mulți nobili sunt duși de la palat la locul execuției.

Înspăimântați, cei mai mulți dintre seniorii Bisericii au țipat și și-au acoperit fața, dar episcopul Jens, nepierzându-se cu firea, le-a spus celorlalți:

— Să mergem la rege și să-l implorăm, ca să nu se facă el vinovat de astfel de atrocități!

În afara arhiepiscopului, toți au ieșit afară din încăpere și eu i-am urmat mut de groază, dar în fața noastră a apărut magistratul Slagheck cu brațele desfăcute și, spurcându-ne în limba germană cu vorbe de ocară, ne-a interzis să-l deranjăm pe rege, care și așa, a spus el, era destul de trist și cutremurat de sentința la care tribunalul ecleziastic îl silise.

— Luați aminte, cinstiți seniori, a spus furios magistratul Slagheck, să nu vi se întâmple și vouă ce li s-a întâmplat trădătorilor, fiindcă în zilele acestea se joacă jocul Sfântului Petru, și multe oase ale mărimilor vor fi măturate din Stockholm.

Ce altceva puteau face seniorii Bisericii decât să plângă și să-și frângă mâinile? S-au întors în salon și au început să se roage cu glasuri disperate ca Dumnezeu să-i ierte și le-a fost rușine să se mai privească unul pe altul în ochi. Mie îmi era când rece, când cald, fiindcă înțelegeam bine de ce fusese atât de greu de găsit un secretar care să caligrafieze textul emis de tribunalul ecleziastic. Dar încă nu puteam crede în masacrul care avea să urmeze, eram aproape sigur că regele voise doar să-i înspăimânte puțin pe nobili, condamnând la moarte pe câțiva dintre ei și iertându-i pe ceilalți. Voiam să văd cu ochii mei ce se întâmplă, de aceea m-am dus la magistratul Slagheck să-i cer permisiunea de a ieși din palat. El m-a lovit pe umăr, a râs cu poftă spunându-mi că n-are rost să mă tem, fiindcă doar răufăcătorii și criminalii vor fi pedepsiți, nu și oamenii cumsecade. Mi-a îngăduit să ies din palat și a ordonat unui halebardier să mă însoțească, pentru a fi în siguranță și a ajunge în piața mare fără nicio peripeție.

Înspăimântat, am mers pe urmele halebardierului străbătând străzi pustii, până ce am ajuns în piața mare, care era plină de oameni simpli încremeniți de groază. Împrejurul eșafodului, printre pădurea de lănci a mercenarilor, erau nobilii Suediei care-și așteptau moartea. Numărul lor creștea văzând cu ochii, fiindcă și cei care plecaseră din Stockholm se întorceau acum, numai că, ajunși la porțile orașului, erau smulși de pe spinările cailor și târâți spre eșafod. Fuseseră aduși în grabă la eșafod și mulți burghezi, luați direct de la treburile lor, asta se vedea după șorțurile de piele și mânecile suflecate ale unora

dintre ei. De la balconul primăriei, câțiva sfetnici ai regelui strigau din când în când mulțimii să nu se teamă, fiindcă oamenii nevinovați nu vor fi pedepsiți, ci numai criminalii, intriganții, conspiratorii și ereticii. Dar cei mai mulți dintre burghezii Stockholmului, care se aflau în rândul condamnaților, le răspundeau strigând că toate spusele lor sunt doar înșelătorie și minciună.

— Oameni buni! strigau ei mulțimii. Priviți, oameni cinstiți ai Suediei și țineți minte! Întăriți-vă inimile și răzbunați această nedreptate, fiindcă mâine veți fi voi în locul nostru, de vă veți încrede în tiran! Nimiciți-l pe regele tiran! Ne vom ruga în cer pentru voi să aveți putere, iar sângele nostru va urla din fiecare piatră pe care va curge.

Cum strigătele nu se mai terminau, pierzându-și aghiotantul regal răbdarea, a poruncit toboșarilor să bată în tobe, ca să acopere glasurile condamnaților, așa că li s-a luat dreptul de a se adresa mulțimii înainte de a fi executați, cât despre iertarea păcatelor și împărtășania dinaintea morții, neîngăduindu-li-se să o primească, a rămas ca ei să se roage singuri pentru sufletele lor, înainte de a le încredința Atotputernicului Dumnezeu. Nu arătau ei a eretici sau a apostați, cei mai mulți se rugau în genunchi cu evlavie, cei puternici îi consolau pe cei slabi, iar cei bătrâni îi încurajau pe cei tineri. Dar mai puternice decât glasurile lor și răpăiturile tobelor au fost loviturile de sabie ce răsunau la intervale egale, iar nu după mult timp pardoseala eșafodului, năclăită, a devenit lunecoasă și sângele a început să-și facă pârtie în piață. Capetele retezate au fost aruncate în butoaie, iar trupurile, unele peste altele, în două grămezi, de-o parte și de alta a eșafodului. Neavând dreptul să li se reteze capetele, cei care nu erau nobili au fost doar spânzurați. Bănuiesc că, fiind totul pregătit în mare grabă, s-au făcut multe încurcături și au fost duși la execuție oameni care nici nu fuseseră desemnați vinovați, fiindcă, ce-i drept, piața era plină de

spânzurători, dar tot nu au fost destule, iar cei care au rămas mai la urmă s-au putut bucura de privilegiile nobililor, fiindcă și lor le-au fost retezate capetele.

La un moment dat, tot numărând eu câți oameni au fost decapitați și câți spânzurați, am constatat cu groază că fuseseră executați mult mai mulți decât condamnase tribunalul ecleziastic. Aburul sângelui cald plutea în aerul rece de noiembrie și era o atât de mare confuzie și dezordine în piața centrală a Stockholmului, încât unii oameni ce veniseră din întâmplare să privească execuția au fost luați din mulțime și decapitați. Că a fost o eroare sau o intenție, n-aș putea spune. Această sălbatică orgie a morții depășea orice închipuire nebunească, iar cei care fuseseră târâți la eșafod fără nicio judecată erau descumpăniți și lipsiți de vlagă, ca vitele duse la tăiere. Nici nu se împotriveau, nici nu se apărau, doar așteptau umili să li se reteze capul. Bănuiesc că toți cei aflați acolo, în piața mare a Stockholmului, erau bântuiți de un sentiment neîntemeiat de vinovăție când îi vedeau pe oamenii cunoscuți cum sunt duși la moarte. De aceea nu păreau a fi câtuși de puțin uimiți când ei înșiși erau loviți de același nenoroc și își pregăteau pungile cu bani ca să le aibă la îndemână, pentru a cumpăra de la călău o moarte rapidă și ușoară.

Priveam încremenit și descurajat la sângele care curgea pe stradă, nemaisimțindu-mi ființa, când, pe neașteptate, am fost înconjurat de câțiva dintre oamenii aghiotantului regal, care m-au întrebat care-i numele meu. Confuz, nu am reușit să-mi spun numele, iar ei m-au prins de brațe și s-au întrebat:

— Cine-i acest tânăr cu față de cărturar și cu pete de cerneală pe degete? Este clar că-i omul suedezilor, iar mânecile cămășii lui sunt garnisite cu dantelă. Locul lui nu este pe partea asta, ci pe partea cealaltă!

Și m-au purtat spre cordonul de lăncieri care înconjura eșafodul. Dacă doctorul Paracelsus, care, din întâmplare, se afla în apropiere, nu m-ar fi observat, probabil că aș fi fost spânzurat sau decapitat. El a venit în grabă spre noi, l-a lovit peste mână cu latul sabiei pe unul dintre soldații care mă țineau de braț, m-a tras spre el și le-a spus care este numele meu. Un înger venit din cer nu ar fi putut să-i impresioneze în aceeași măsură ca doctorul Paracelsus pe fioroșii mercenari saxoni. Toți soldații îl cunoșteau și se temeau de el, fiindcă-l credeau vrăjitor, de aceea nu au spus nimic și m-au lăsat în pace. Trecuse mult timp de când halebardierul, care mă însoțise ca să mă protejeze, mă abandonase și jefuia, la întrecere cu alți mercenari nelegiuiți, inelele de aur, bijuteriile și pungile cu bani ale nefericiților decapitați, escaladând cadavre și bălți de sânge. Am povestit despre întâmplare nu pentru a mă grozăvi că am scăpat cu viață – lucru fără nicio importanță față de baia de sânge de atunci din Stockholm –, ci doar pentru a sublinia dezordinea și confuzia în care s-a săvârșit masacrul.

Sprijinindu-mă de brațul doctorului Paracelsus, m-am aplecat și am vărsat icnind tot ce-aveam în pântece și nu mi-a părut rău de bunătățile înfulecate în zilele acelea, fiindcă le simțeam ca pe o otravă ucigașă. O dată cu seara s-a asprit și gerul, iar în jurul butucului de execuție, aburul de sânge s-a făcut mai dens. Ningea ușor, fulgii de zăpadă îmi atingeau obrajii. M-am înfiorat de groază când am văzut crengile de ienupăr de pe balconul primăriei și de pe porțile caselor, decorații care nu fuseseră încă date jos după zilele festive de după încoronare. Regele Cristian le oferise oaspeților trei zile de desfătări, ca după aceea să-i vindece de dureri de cap, ba pe unii chiar și de toate celelalte dureri pământești.

Când mi-am mai revenit puțin în fire, am vrut să plec imediat din piața aceea a morții, dar doctorul

Paracelsus m-a apucat de braț și mi-a spus să mai aștept puțin, pentru că vrea să stea de vorbă cu călăul după ce acesta își va isprăvi treaba.

Mi-a povestit despre călătoria pe care o făcuse la minele din Suedia pentru a cunoaște bolile specifice și remediile nordului. Mi-a spus:

— Eu nu sunt decât medic, nicidecum profet! Dar la fel cum ochii mei, sensibilizați de lumina curată a naturii, sunt în stare să distingă nesfârșita bogăție a mineralelor ascunse în pântecele pământului, ei văd cum strălucitoarea coroană a regelui Cristian se ciobește cu fiecare lovitură de sabie a călăului.

Mirându-mă mult de vorbele lui, i-am spus:

— Dimpotrivă, cu fiecare lovitură, regele își consolidează puterea, fiindcă în ciuda acestei groaznice băi de sânge, el se asigură că niciuna dintre nobilele familii ale Suediei nu-i va mai sta în cale și nu se va răzvrăti niciodată împotriva lui. De fapt, nimeni nu-l poate învinui, fiindcă el i-a condamnat la moarte pe nobilii Suediei în baza judecății tribunalului ecleziastic.

Dar maestrul Paracelsus a scuturat din cap și a spus:

— Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat într-o țară cu oameni crescuți în umilință și supunere, acest înspăimântător masacru i-ar fi făcut și mai temători pe oameni și nimeni n-ar mai fi îndrăznit vreodată să se împotrivească regelui legitim. Dar am constatat că acest popor este încăpățânat și mândru, iar țăranii se cred egali cu nobilii și seniorii și nici nu se tem de ei. În cursul călătoriei, am văzut mulți bărbați ascunși în păduri, oameni care nu au crezut în promisiunile regelui. Dacă printre ei ar exista un senior capabil să-i conducă, ei îl vor face rege. Nici vorbă nu mai poate fi de alți rivali, ca-n alte vremuri, fiindcă regele Cristian, în nebunia lui, a netezit calea spre tron, decapitându-i pe potențialii pretendenți, care aparțineau celor mai nobile familii ale Suediei.

I-am spus că este imposibil de gândit la un alt rege, fiindcă regele Cristian fusese uns și încoronat, iar cele trei stări ale adunării legislative declaraseră că Suedia este pe veci țara lui și a urmașilor lui. Și am mai spus:

— Poate că oamenii au strâmbat puțin din nas, dar acum, vor-nu vor, trebuie să-nghită, cât de strâmb le-o cădea terciul ăsta pe care ei înșiși l-au preparat.

Cu toate că era aproape întuneric, am simțit privirea tăioasă a doctorului Paracelsus. Mi-a spus:

— Tare-aș vrea eu să știu, Mikael Karvajalka, în ce terci te-ai băgat tu cu bună știință sau din greșeală! Dar ține minte că fiecare doarme așa cum își așterne, iar cel care întinde un deget diavolului își pierde toată mâna.

Am amuțit de groază și mi-am făcut cruce de multe ori. Dar chiar atunci au încetat tobele să mai bată și lumea să se împrăștie din piață. Călăul, istovit și plin de sânge din cap până-n picioare, a coborât scările eșafodului, apoi și-a scos cizmele, le-a golit de sânge, apoi le-a încălțat din nou, iar toți oamenii s-au dat la o parte din calea lui cu scârbă, chiar și mercenarii. Dar doctorul Paracelsus s-a apropiat fără teamă și i-a spus:

— Vinde-mi mie sabia, meștere Jörgen! Vreau să am o amintire de preț din regatul Suediei, și-ți promit că-i voi da tot respectul cuvenit, fiindcă în toată creștinătatea nu cred că este alta mai puternică.

Meșterul Jörgen a spus:

— Astăzi nu m-aș putea plânge că duc lipsă de bani, fiindcă pentru fiecare decapitare mi s-au plătit câte trei öre de argint, dar capetele au fost prea multe, un om sărac ca mine nici nu poate să numere atâtea, de aceea am tras câte o linie pe butuc pentru fiecare cap retezat, dar până la urmă tot mi-am încurcat socoteala.

Apoi a căzut pe gânduri, privindu-și sabia. Era o sabie pentru două mâini cu mâner în formă de

cruce și capăt sferic.

— Să fiu cinstit, a spus el, eu sunt un bărbat cucernic, iar dacă mă gândesc bine, cred că am început să mă tem de sabia aceasta a mea, fiindcă prea este încărcată cu toate spiritele și cu toate puterile pe care astăzi le-a stins. I s-a tocit tăișul, dar mi-e teamă să o ascut, ca să nu-mi taie degetele. Luați-o, doctore Paracelsus, v-o dăruiesc, și purtați-o sănătos! Să vă aduceți aminte de mine! Altceva nu vreau în afară de o sabie la fel ca asta, dar cu tăișul bine ascuțit, însă despre acest lucru, vorbim noi mai târziu… Acum trebuie să plec să mă spăl, c-au început veșmintele astea să-nghețe, n-aș vrea să mă-mbolnăvesc de moarte de la atâta sânge cât am pe mine.

Astfel a intrat doctorul Paracelsus în posesia sabiei plină de virtuți a călăului Jörgen, cu intenția să o poarte până la sfârșitul vieții. Fiind neobișnuit de lungă, îi tremurau mâinile când o ținea, dar el pretindea că lama sabiei este vrăjită. Pe mulți i-a uimit doctorul Paracelsus cu sabia lui, de aceea am ținut să aduc mărturie că sabia, într-adevăr, o primise în dar de la călău, după înspăimântătoarea baie de sânge de la Stockholm. Dar mie mi-a fost peste măsură de rău, și, până am ajuns la casa unde locuiam, mi-am vărsat și mațele din mine. În acea noapte, mulți oameni din Stockholm nu au închis ochii, iar din toate casele se auzeau hohote de plâns. Mercenarii regelui au intrat în casele celor executați, au obligat femeile îndurerate să dea cheile de la cufere și dulapuri și au jefuit tot, lăsându-i pe orfani și pe văduve săraci lipiți pământului, dar eu nu cred să fi primit ordin de la rege ca să facă lucrul ăsta, deși toată lumea spunea că așa ar fi fost și multe alte blestemății se vorbeau despre rege.

Deși aveam febră și mă simțeam îngrozitor de rău, nu m-a lăsat Antti în pace și m-a bătut la cap cu cugetările lui.

— Cam ciudată sania în care am urcat noi, frate Mikael! a rostit el. Niciodată nu-mi trecuse prin minte că pot fi retezate capetele nobililor ca napii. Nici alte gânduri nu-mi trecuseră prin minte până ce n-am văzut că sângele țâșnește la fel și din nobili și din oamenii de rând. Dar eu nu mai rezist, vreau să mă întorc acasă și să-mi ascund capul într-o tufă de ienupăr, ca iepurii. Mă doare să văd numai suferință în jurul meu și fețe topite de plâns. Pe de altă parte, de ne vom întoarce la Turku, nu cred că ne va mulțumi cineva pentru tot ceea ce-am făcut, deși mă liniștește gândul că, murind cârciumarul de *La trei coroane*, de un dușman tot am scăpat.

Spre marea teroare a locuitorilor orașului, cadavrele celor decapitați au rămas și a doua zi în piața publică. Apoi suveranul a poruncit să fie înălțat un rug imens dincolo de oraș, în partea de sud, unde să fie arse trupurile decapitate. Sâmbătă au fost duse cu care trase de boi toate cadavrele și a fost scos din mormânt chiar și trupul neînsuflețit al lui Sten Sture pentru a fi ars pe rug împreună cu cele ale ereticilor. În felul acesta, regele Cristian a vrut să demonstreze mulțimii că doar uneltirile împotriva Bisericii fuseseră cauza pedepsei capitale a ereticilor, nicidecum tirania sau dorința lui personală de răzbunare. Această explicație a fost răspândită cu dibăcie în tot orașul de oamenii de încredere ai regelui, iar efectele nu au întârziat să se vadă, fiindcă mulți burghezi au început să-și spună între ei că nu le sunt cu nimic datori acelor nobili aroganți, care-i oprimaseră întotdeauna și le uzurpaseră drepturile, iar perspectiva unor schimbări le-a reconfortat gândurile triste, fiindcă în frumosul oraș Stockholm multe dintre funcțiile publice rămăseseră vacante.

4

Începusem și eu să prind din nou curaj, dar nu-mi dădea inima brânci să mă duc la consiliul canonicilor catedralei pentru a-mi reclama certificatul de hirotonisire, mai degrabă aș fi vrut să nu-i mai văd niciodată, și doar gândul că va trebui să îmbrac sutana de preot și să port tonsura sacerdotală îmi era de ajuns ca să mă simt rău. Dar într-o duminică, înainte de a se însera, au venit niște slujitori și m-au dus la palat. Am fost condus într-un salon unde magistratul Slagheck tocmai proba cum îi stă pe cap mitra defunctului episcop Vincentius. În așteptarea momentului când urma să ajungă episcop, își însușise veșmintele și podoabele bunului episcop, care fusese de aceeași statură cu el. Sosirea mea l-a întrerupt din ocupația lui nelegiuită. Și-a dat jos mitra de pe cap și mi-a spus:

— *Baccalaureus* Mikael, îi ești credincios regelui sau nu ești bun de nimic? Răspunde-mi imediat, ca să pot ști care-ți este valoarea!

I-am răspuns că odată ce am urcat în atelajul regelui este de înțeles că-i voi fi credincios în continuare, chiar dacă vârtejul în care sunt antrenat mă amețește și-mi arde spinarea. Răspunsul meu i-a plăcut foarte mult și, izbucnind el în râs, a spus:

— Regele dorește să te întâlnească și să-ți încredințeze o misiune importantă. Nu-ți fie teamă pentru calea pe care ai ales-o, fiindcă de-ți vei îndeplini cum se cuvine datoriile de slujitor, te vei bucura întotdeauna de favorurile regelui.

M-a condus apoi pe o scară îngustă, săpată în interiorul zidului, până la o cameră secretă. Regele stătea grav, cu sprâncenele încruntate și se vedea clar că nu este într-o bună dispoziție.

— Ești finlandez, nu-i așa? mi s-a adresat regele. Și ai fost secretarul tribunalului ecleziastic care mi-a impus supărătoarea și trista datorie de a da poruncă să fie retezate capetele familiilor celor mai nobile ale Suediei. Puțini regi au fost constrânși să ia astfel de hotărâri crude, însă vreau

să cred că toți oamenii buni și cu judecată dreaptă îmi vor înțelege suferința cumplită și mă vor sprijini.

I-am spus că am înțeles din toată inima situația delicată în care s-a aflat maiestatea sa și că-l voi sluji cu credință.

— Totodată, am adăugat eu, fiind ordonat preot prin grația eminenței sale arhiepiscopului, este de datoria mea, ca bun fiu al bisericii, să amintesc că episcopul Mattias și episcopul Vincentius erau oameni sfinți, pe care chiar tribunalul îi disculpase. A fost o ofensă pentru Sfânta Biserică și un mare păcat că nu li s-a dat posibilitatea să se apere și că au murit neîmpărtășiți.

Regele mi-a aruncat o privire sălbatică și a strigat mânios:

— Nu aștept răspunsuri la întrebări pe care nu le-am pus, e bine să ții minte acest lucru când i te adresezi regelui! Este și așa destul de neplăcut că am de dat explicații preasfințitului papă, dar în favoarea mea cântărește mult faptul că acești așa-ziși sfinți uneltiseră cu alți ticăloși să-mi ia viața. Să spui și în Finlanda acest lucru cui te va întreba. Dar povestește discret și cu prudență, fiindcă nu aș vrea ca servitorii mei credincioși să se neliniștească auzind de pericolul care a plutit deasupra capului meu încoronat.

Am fost peste măsură de uimit. Dacă era adevărat că cei doi episcopi, uitând de vocația lor sacră, se însoțiseră cu ticăloșii pentru o faptă atât de reprobabilă, înseamnă că își meritaseră pedeapsa. E drept că, în afara vorbelor maiestății sale și a grimaselor magistratului Slagheck, nu aveam nicio dovadă a trădării lor, dar cum mi-aș fi putut închipui oare că un rege minte cu atâta sânge rece, privind cu sinceritate în ochii slujitorului? După ce mi-a urmărit atent expresia feței, regele a spus:

— Nu-i ușor de purtat coroana și multe suferințe o fac pe zi ce trece tot mai grea. Eu trebuie să dau

socoteală doar în fața lui Dumnezeu de hotărârile mele, nimănui altcuiva nu-i sunt dator. Dar să trecem la chestiunea pentru care te-am chemat aici. În calitate de secretar al tribunalului ecleziastic, știi bine că *electus* Hemming Gadh a semnat și și-a pus pecetea pe documentul ereticilor. Pentru început, am fost foarte afectat și am refuzat să cred că un bărbat care a pus atâta pasiune și râvnă în favoarea cauzei mele poate avea un caracter rău. Dar el este, în mod evident, un arhieretic! Am toate motivele să cred că în zelul său nu a fost nimic altceva decât expresia dragostei lui eretice pentru intrigă. De aceea, mai înainte ca vestea despre regretabilele incidente de la Stockholm să ajungă la urechile lui, sunt obligat să-i ofer o feudă în cer, ca să nu apuce să-și împlinească planurile mârșave.

Apoi, arătându-mi o scrisoare pecetluită, mi-a poruncit:

— Vei pleca imediat în Finlanda cu această scrisoare în care este înscrisă condamnarea doctorului Gadh, îl vei căuta pe acest om și, de îndată ce-l vei găsi, îl vei da pe mâna călăului să-l decapiteze. Scrisoarea îți dă dreptul să obții tot ceea ce trebuie de la autorități pentru a-ți îndeplini misiunea, iar magistratul Slagheck îți va plăti zece mărci de argint.

Am spus îngrozit:

— Probabil că glumiți, maiestate! Dar doctorul Gadh este slujitorul Bisericii și cel mai înflăcărat susținător al Uniunii! Poate că niciodată seniorii castelelor Finlandei nu ar fi acceptat să devină vasalii maiestății voastre dacă doctorul Hemming Gadh nu ar fi reușit să-i convingă.

Mocnind de furie, regele mi-a spus:

— Oare ai uitat că faci parte din tribunalul Inchiziției? Ești slujitorul Bisericii, prin urmare trebuie să smulgi erezia de oriunde s-ar afla! Nu-i nevoie să-mi amintească nimeni de serviciile acestui bărbat. Doar Dumnezeu din cer știe că îl

stimez în asemenea măsură încât, în ciuda celor făptuite, l-aș lăsa în viață și i-aș lăsa toate privilegiile. Numai că tot atât de ușor cum i-a convins pe finlandezi să mi se supună, i-ar putea convinge să se ridice împotriva mea. Trebuie să-mi împlinesc datoria și să-l condamn la moarte, chiar dacă îmi este inima sfâșiată de durere. Dar mă liniștește gândul că, fiind un bărbat bătrân, doctorul Gadh s-a distrat pe săturate până acum și s-a bucurat de o viață lungă.

Să mă fi împotrivit mai mult, tot nu mi-ar fi folosit la nimic, și poate că mi-aș fi pierdut viața, iar regelui, oricum, nu i-ar fi fost greu să găsească alt mesager care să-i împlinească vrerea. De aceea, am luat scrisoarea cu sentința de condamnare la moarte și mandatul regal care urma să-mi asigure sprijinul autorităților, apoi, îngenuncheat, am sărutat mâna regelui. Regele mi-a făcut semn să plec, i-a poruncit magistratului Slagheck să spună slujitorilor să-i aducă bere și a rămas în încăperea lui secretă să-și rumege regretele. Magistratul Slagheck m-a condus la trezoreria palatului, unde mi-au fost numărate zece mărci de argint[35] adevărate. Era foarte grea punga, niciodată nu mai ținusem în mâini asemenea avere, doar acest lucru îmi mai liniștea puțin groaza de care mi-era bântuită inima.

Magistratul Slagheck mi-a înmânat câteva scrisori pe care să le dau iuncherului Thomas și mi-a cerut să nu-l slăbesc din ochi pe episcopul Arvid, anunțând degrabă dacă în atitudinea lui este ceva îndoielnic.

— Ia aminte, Mikael Fennicus! a mai spus el. Până ce sentința regală nu va fi împlinită, capul nu-ți stă prea sigur pe umeri, iar dacă, din greșeală sau din necugetare, doctorul Gadh reușește să se salveze sau să se retragă în vreun castel al Finlandei pentru a pregăti o revoltă, nu vei scăpa nici tu de pedeapsă, fiindcă oriunde te-ai ascunde în lumea aceasta, oamenii regelui tot te vor găsi.

Nu te lăsa în voia viselor deșarte despre blândețea regelui și iertare, fiindcă la deșteptare vei fi surprins de tristețea lor!

— Am auzit tot ce era de auzit, i-am spus eu. Bănuiesc că mi-am visat visele și am depășit momentul deșteptării din dimineața aceasta lugubră, așa că voi încerca să iau cu eleganță lingura în mână și să-mi sorb băutura, oricât de amară va să fie.

Astfel am plecat eu de la palatul regal cu punga burdușită de arginți și cu desaga plină de hârtii importante, dar când am ieșit afară, parcă aș fi ieșit dintr-o temniță sau dintr-un mormânt, așa mi s-a părut, iar după ce am trecut de poartă, mi-am pipăit gâtul și am avut impresia că-i mai subțire și mai fragil decât îl știam. Ajuns la locuința măcelarului, mi-am strâns lucrurile și l-am îndemnat pe Antti să și le strângă și pe ale lui, fiindcă urma să facem drumul împreună. Mai înainte de a pleca, m-am dus să-mi iau rămas-bun de la doctorul Paracelsus, care se pregătea să călătorească până în Polonia cu o corabie de mercenari germani, ca să-și sporească știința, dar, până una-alta, era chior de beat, își agita sabia în aer și spunea că se războiește cu dracii și cu spiritele care nu-i dau pace. Mi-a spus numele lor, dar în afară de Asrael și Melusina, de alții nu-mi aduc aminte. Deși, vădit, se afla într-o mare încurcătură, neputându-l eu ajuta, mi-am luat respectuos rămas-bun, lăsându-l să se descurce cum o putea cu dracii lui, și m-am îmbarcat pe o corabie care naviga spre Turku. De o așa călătorie pe mare încă nu mai avusesem parte, și nu-i de mirare c-a fost atât de periculoasă, fiindcă, în ciuda furtunii de noiembrie ce se anunța, corabia a ridicat ancora, și-a desfășurat pânzele și a ajuns în larg când cerul era plin de nori cenușii și vântul bătea strașnic pe marea înspumată. Valurile au lovit cu putere, înălțându-se mai sus de punte, totul a fost un vuiet, velele au trosnit fără răgaz,

odgoanele au dat să se rupă, așa că multă vreme nu mi-am mai obosit mintea cu gânduri pământene, ci am cugetat doar la paradisul etern al sărmanului meu suflet, paradis de care începeam să simt că mă depărtez.

Mai mult mort decât viu, am coborât pe țărm, fiindcă traversarea a durat o săptămână. Din pricina furtunilor cu care se înfruntase, corabia suferise destule stricăciuni, așa că marinarii nu s-au mai încumetat, ca de obicei, să se grozăvească și niciunul n-a spus că a bătut doar ușor vântul. Vestea despre baia de sânge de la Stockholm sosise înaintea noastră, se răspândise degrabă în toată țara și tulburase inimile oamenilor, chiar dacă iuncherul Thomas se străduise să o dezmintă, afirmând că era doar o calomnie care urmărea să întunece reputația marelui rege.

Primul lucru pe care l-am auzit a fost că doctorul Gadh se certase strașnic cu episcopul Arvid, după care, gâfâind de mânie, încălecase pe cal și, în ciuda vârstei înaintate, plecase degrabă să-și găsească adăpost la castelul Raasepori. Stăpânul acestui castel-fortăreață, Niilo Eskelinpoika, din familia Banér, luptase împotriva regelui, dar se întorsese la Raasepori și acceptase să i se supună. Iuncherul Thomas se îndoia de adevăratul motiv al întoarcerii și îi era tare teamă că cei doi vor unelti împotriva regelui Cristian. De aceea, pentru evitarea unui conflict inutil, mi-a poruncit să pornesc îndată la drum spre Raasepori, pentru a-mi împlini misiunea. Și mi-a mai spus el, pufnind pe nas, că în Turku este treaba lui ce face, iar când am străbătut călare orașul de la fort până la drumul ce duce spre Raasepori, am văzut o mulțime de burghezi care se uita crucită la eșafodul pe care-l construiau niște lemnari în mijlocul pieței orașului. Călăream la pas, așa se face că la un moment dat, un păzitor de porci cu părul cărunt, arătând spre eșafod, m-a întrebat umil dacă orașul se pregătește pentru vreo sărbătoare

sau pentru încoronarea regelui. „Bănuiesc că va fi sărbătoare ca la Stockholm după încoronare”, i-am răspuns eu, iar el s-a bucurat și a spus că așa este drept, ca Finlanda și bunul oraș Turku să nu rămână niciodată în urma Stockholmului.

De aceea, n-am mai zăbovit la Turku și nu am trecut să salut pe nimeni. Nu mă refăcusem după călătoria cea plină de furtuni, iar trecerea rapidă de pe corabie pe spinarea calului precum și șaua incomodă mi-au transformat drumul într-un infern, fiindcă aveam răni pe șezut, și nici înalta misiune cu care mă împuternicise regele nu-mi micșora suferința. Dar cei doi călăreți cu arme ușoare din garda iuncherului Thomas care mă însoțeau au râs cu poftă de nefericirea mea și mi-au întărâtat calul să se ia la întrecere cu ai lor, iar eu am gemut de durere, cerând ajutor tuturor sfinților, până a doua zi, când am ajuns în fața fortăreței Raasepori. De pe spinarea calului cu spume la gură de atâta alergat am văzut zidurile sumbre de piatră ale fortăreței și dintr-o dată inima mea a fost grea ca plumbul și mi-am simțit toată ființa înfiorată. Am strigat cât am putut de tare, dar podul mobil nu a fost coborât și porțile nu s-au deschis decât după ce însuși seniorul Niilo Eskelinpoika și-a făcut apariția pe zidul cetății ca să ne vadă și să se convingă de bunele noastre intenții. Mi-a strigat urări de bun venit și a poruncit gardienilor să coboare grabnic podul și să deschidă poarta. Apoi a mai strigat:

— Umblă zvonuri înspăimântătoare despre Stockholm și se spun multe blestemății despre maiestatea sa regele, de aceea am închis porțile castelului, pentru a evita eventualele tulburări.

Podul a fost coborât cu scrâșnituri și hârâituri, iar porțile grele au scârțâit. Am trecut podul călare, iar când am ajuns în dreptul bolții de la poartă am recitat repede în gând *Ave Maria*, *Pater noster* și *Credo*, ca să prind curaj. După ce am ajuns în curtea interioară, am poruncit gărzilor să închidă

porțile în urma noastră, apoi m-am adresat căpitanului mercenarilor germani care venise curios în întâmpinarea mea, i-am arătat sigiliul regelui de pe scrisoarea de mandatare și i-am poruncit să-mi acorde sprijinul oficial pentru punerea în aplicare a misiunii pe care o am de împlinit. Cred că fusese bine instruit de iuncherul Thomas înainte de a fi fost trimis la castel cu mercenarii săi, fiindcă s-a arătat foarte supus când a înțeles că vin din partea regelui și a dat ordin tobosarului să bată alarma. Auzind semnalul de alarmă, seniorul Niilo a sosit alergând cu capul descoperit și a întrebat ce dracu' se întâmplă. Oare a uitat toată lumea că numai el este stăpânul castelului, a întrebat, și multe alte răutăți și înjurături a rostit. Dar căpitanul Gissel – așa îl chema pe căpitan –, arătându-i mandatul meu regal, l-a liniștit. Amândoi păreau opăriți în timp ce priveau sigiliul regelui, iar seniorul Niilo, neștiind ce să facă, strângea din dinți și lovea cu piciorul în pământ, ca un cal nărăvaș.

Într-un sfârșit, s-a dat într-o parte și m-a lăsat să intru în castel. Deși nu prea părea bucuros de oaspeți, m-a condus în sala cavalerilor, unde focul ardea cu flacără înaltă într-un șemineu foarte mare. Bătrânul doctor Gadh, cu părul cărunt și cu capul tremurând, ne-a ieșit în întâmpinare, iar după ce m-a recunoscut, m-a îmbrățișat și m-a binecuvântat, așa că seniorul Niilo, văzând această manifestare de prietenie, m-a privit cu ochi mai îngăduitori. Dar n-am apucat să mă bucur prea mult de ospitalitatea lui și să sorb din halba cu bere pe care mi-a oferit-o, că au și început amândoi să mă asalteze cu o avalanșă de întrebări despre ce s-a întâmplat la Stockholm. E adevărat că seniorul cutare sau cutare a fost decapitat? E adevărat că regele ne-a mințit? Oare sunt adevărate toate veștile înspăimântătoare care au ajuns din gură-n gură până aici?

Am meditat îndelung ce să le spun, dar cum nu era nicio ieșire pentru misiunea pe care o aveam de îndeplinit, le-am spus fără niciun ocoliș:

— Toate aceste lucruri sunt adevărate, și mai sunt multe altele pe care nu le știți, dar acum nu mai este timp de vorbit despre tot ceea ce s-a întâmplat la Stockholm. Iubite doctore Gadh, este spre folosul vostru să încetați a mai gândi la lucrurile acestei lumi pământești și să vă pregătiți pentru a vă da sărmanul suflet în paza lui Dumnezeu. Trebuie să știți că maiestatea sa, regele Cristian v-a oferit o feudă, dar nu aici, pe pământ, ci în împărăția cerului, și chiar în această seară veți ajunge în paradis. Mie mi s-a poruncit să vă ajut ca să ajungeți acolo, și trebuie s-o fac, chiar dacă am inima grea și suferința mea e cumplită, pentru că ați fost binevoitor și v-ați purtat cu mine mai bine decât un tată.

Cu toate că vorbele mele au fost blânde și frumoase, mult prețuitul *electus* a fost răscolit de supărare și a strigat:

— Înspăimântătoare sunt vorbele tale! Nemaipomenit, nici nu-mi închipui că poate exista o trădare atât de cumplită! Dar am cu mine scrisoarea de protecție a maiestății sale regele, cu semnătura lui, cu sigiliul regal, o pot arăta tuturor…

I-am dat să citească porunca regească și sentința de condamnare la moarte, apoi, după ce și seniorul Niilo a citit, am spus:

— Așa stau lucrurile, iar domnului doctor Hemming trebuie să-i fie retezat capul. De aceea, seniorul Niilo, care este stăpânul acestui castel, se va îngriji de cele necesare și mă va sprijini legal. N-am nimic împotrivă dacă doctorul Hemming dorește să se împărtășească cu sfintele daruri și să primească ultimul mir înainte de trista execuție, care ne răscolește pe noi toți, cei care-i suntem prieteni, și nici nu doresc ca trupul lui neînsuflețit să fie ars, cum au fost arse la Stockholm trupurile

altor nobili. Dimpotrivă, vreau să fie înmormântat creștinește, cu tot respectul ce i se cuvine, mai cu seamă că în privința aceasta nu mi s-a dat nicio poruncă. Dar vă rog pe amândoi, din toată inima, să vă grăbiți și să nu-mi faceți și mai grea misiunea care și așa este peste măsură de grea.

Atunci seniorul Niilo a început să blesteme și a spus că mai bine se spânzură de creanga unui copac decât să participe la o atare fărădelege. Și-a scos sabia din teacă și poate că m-ar fi străpuns, dacă doctorul Hemming nu l-ar fi oprit la timp și n-ar fi încercat să-l liniștească, iar eu am început să mă tem de nebunia și nestăpânirea acelui senior. Cu glas înspăimântat, el și-a strigat slujitorii, îndemnându-i să-și ia armele și să pună stăpânire pe castel, dar nimeni nu s-a supus poruncii, fiindcă bunul căpitan Tile Gissel îi și pusese pe mercenarii lui la toate posturile de gardă. Cinci archebuzieri vegheau curtea și scările cu armele pe capre de sprijin și cu fitilele fumegânde, gata să tragă asupra oricui ar fi îndrăznit să li se opună. Când a auzit nelegiuitele strigăte ale seniorului Niilo, căpitanul a intrat în marea sală a cavalerilor, i-a cerut spada, i-a spus să se liniștească și l-a sfătuit să se supună mai degrabă ordinelor maiestății sale decât îndemnurilor înșelătoare ale inimii lui. Dar seniorul Niilo nu înțelesese încă pericolul ce-l amenința și nu și-a pus frâu la gură, dimpotrivă, a spus că, din partea lui, regele ipocrit al Danemarcei n-are decât să se ducă la dracu-n praznic sau încă și mai bine pe gaura privatei. Apoi a spus că n-are niciun motiv să se supună unui rege sperjur, mai degrabă i-ar îndemna pe oamenii cinstiți să se ridice împotriva tiranului. Și a mai zis:

— Îmi vine să mă prăpădesc de râs doar când mă gândesc cu ce preț își va plăti acest tiran sângeros fățărnicia.

De aceea, bunul căpitan a fost nevoit să cheme doi sulițași care l-au imobilizat pe stăpânul

castelului și l-au silit să lepede sabia din mână. Văzând toate acestea, doctorul Gadh a încercat să-l liniștească pe seniorul răzvrătit și i-a spus cu blândețe:

— Când ajunge omul în rahat până la gât, furia și blestemele nu-i mai folosesc la nimic. Mai bine ai fi ascultat de sfatul meu, i-ai fi alungat pe mercenarii regelui și ai fi luat castelul în mâinile tale, până vom fi știut dacă zvonurile sunt adevărate sau false. Noi am fi fost cei care ne-am fi hotărât singuri soarta. Dar acum, ei ne pot duce unde vor. De aceea, e mai bine să te supui și să le ceri iertare acestor bărbați de ispravă pentru necugetatele vorbe pe care le-ai rostit și nu mă îndoiesc că ei vor uita neînțelegerea. Nu te grăbi să ajungi în mormânt, tu mai ai timp! Pentru mine timpul nu mai există, simt de-acum răceala morții.

Dar seniorul Niilo a blestemat locul cu o mie de draci și a spus:

— Să cer eu iertare de la aceste vipere ale regelui Cristian? Niciodată! Castelul mi-a fost furat, dar voi porni la drum și mă voi sfătui cu toți bărbații cumsecade, să vedem ce putem face cu un rege pentru care jurămintele sacre, înscrisurile și pecețile n-au nicio valoare.

Clătinând din cap, doctorul Gadh i-a zâmbit înțelegător și l-a întrebat:

— Ca să construiești o împărăție a umbrelor, nu-i așa?

Apoi, întorcându-se spre mine și spre căpitanul Gissel, a spus respectuos:

— Nu-l luați în seamă și uitați ce spune acum, este doar întristat din cauza morții mele. Luați acest cap bătrân, care s-a săturat să mai gândească la toate relele și mârșăviile de pe fața pământului, dar lăsați-l pe el în pace, fiindcă-i tânăr și de cea mai nobilă stirpe. Ați fi nedrepți de l-ați pedepsi pentru vorbele pe care le rostește acum, când este cu mintea tulburată de durere.

După aceea, căpitanul Gissel i-a poruncit seniorului Niilo să meargă în odaia lui să se liniștească și i-a pus paznici în fața ușii. În castel se afla un călugăr dominican de la mănăstirea din Vyborg, care rătăcea dintr-un loc în altul să răspândească cuvântul lui Dumnezeu. Acesta l-a spovedit pe doctorul Gadh, l-a iertat de păcate și i-a dat ultima împărtășanie, iar doctorul s-ar părea că nu a avut nimic de reproșat ecleziastului, care și-a făcut datoria repede și cu multă tragere de inimă. Chiar dacă în tot Raasepori nu exista un călău, s-a găsit totuși un saxon generos, care a acceptat să reteze capul doctorului Gadh pentru trei öre de argint, tarif obișnuit pentru o astfel de execuție, iar după ce i-am văzut sabia uriașă și am auzit cum îl lăudau ceilalți mercenari, nu m-am mai îndoit că se va descurca de minune. Pe dealul din apropierea castelului a fost urcat prin rostogolire un buștean solid de mesteacăn, apoi toți argații și toate slujnicele de la castel, precum și câțiva curioși veniți în grabă din târgul învecinat, s-au strâns împrejurul locului de execuție, iar cei mai mulți au plâns, fiindcă numele doctorului Hemming era cunoscut în toată țara și toată lumea îl respecta.

Doctorul Hemming a ajuns în dreptul butucului pe propriile picioare și, după ce a golit cupa pe care i-a întins-o călăul, a vorbit astfel mulțimii:

— Nu plângeți pentru mine, oameni buni! Eu am căpătat pe merit această răsplată, fiindcă am crezut mai mult în ochii frumoși ai crudului și ipocritului rege decât am crezut în inima mea, uitând că principii și regii nu-și țin jurămintele. Nu am nimic de spus întru apărarea mea, fiindcă tot ceea ce am făcut a fost doar din dorința de a evita vărsarea de sânge. Am crezut că pacea și înțelegerea sunt mai bune decât războiul, dar cele întâmplate dovedesc că nu poate exista înțelegere cu un dușman care nu-și respectă promisiunile și pentru care nimic nu-i sfânt pe lumea asta. De

aceea, oameni buni, mai bine plângeți pentru sărmana noastră țară și pentru tot regatul Suediei, fiindcă atâta timp cât acest rege sângeros va domni, grumazul nimănui nu va fi în siguranță, fie el nobil sau om obișnuit, bogat sau sărac, n-are importanță. O altă dovadă nu am pentru cele ce vi le-am spus, în afară de capul meu cărunt, care se va rostogoli în noroi, chiar dacă sunt slujitorul lui Dumnezeu și protejat de Sfânta Biserică.

S-a oprit să-și tragă răsuflarea, și-a îndreptat spinarea și a înălțat capul spre cerul posomorât de decembrie, părând pentru câteva clipe bărbatul viguros și cutezător din tinerețe, apoi a strigat cu glas înspăimântător:

— Ascultă-mi strigătul de durere, Doamne Dumnezeule din ceruri! Strigătul sângelui meu ajungă la tine! Din acest loc, pe care stau acum, îl blestem pe Cristian, regele cel sângeros! Îl blestem cu toată puterea pe care mi-a încredințat-o Sfânta Ta Biserică, în fața Ta, Doamne! Pedepsește-l, Doamne, pentru tot răul ce l-a făcut! Să-și piardă el și țara și tronul, să ajungă sărac și să moară în mizerie, prigonit de toată lumea și lipsit de mila Ta! Ascultă-mi strigătul, Doamne, și nu-l cruța!

A fost atât de impresionant doctorul Hemming când și-a rostit blestemul, că până și soldații din gardă și-au făcut cruce și au înălțat ochii, ca și cum ar fi așteptat să se deschidă cerul. Și eu m-am uitat spre cer cu speranța că voi vedea un semn al Creatorului, dar cerul a rămas întunecat și rece pentru ochii mei. Mai pe urmă, au fost totuși unii care au spus că au văzut fulgere. După ce a rostit ultimul cuvânt, doctorul Gadh i-a dăruit călăului punga de bani, a îngenuncheat umil în noroi, a pus capul pe butuc și a închis ochii. Saxonul a ridicat sabia cu amândouă mâinile și i-a retezat capul dintr-o lovitură. Capul și trupul au fost înfășurate într-un lințoliu ce a fost purtat de argați până la capela castelului, unde călugărul dominican a împlinit ceremonialul prohodului.

Considerându-se stăpânul castelului, căpitanul Gissel m-a rugat să pun pentru el o vorbă bună la iuncherul Thomas, ca să-l confirme castelan. N-a mai fost nevoie să-mi spună că iscusința și intervenția lui rapidă poate mi-au salvat viața, fiindcă despre acest lucru îmi aduceau prea bine aminte zbieretele seniorului Niilo, care lovea cu pumnii și picioarele în ușă, ca să fie eliberat. Ne-am așezat apoi la masa îmbelșugată, pe care o binemeritasem amândoi după atâta trudă, și am vorbit respectuos despre doctorul Hemming, aducându-ne aminte de calitățile lui și regretând sincer că un bărbat atât de bun și de erudit a avut un sfârșit atât de trist. Dar ne-a liniștit gândul că era de-acum bătrân și, fără îndoială, cu judecata slăbită, fiindcă altfel nu se putea explica faptul că înainte găsise doar cuvinte de laudă pentru regele Cristian și le vorbise tuturor despre extraordinarele calități ale viitorului lor suveran, ca mai apoi, cu o clipă înainte de moarte, să-l blesteme atât de aprig, ceea ce, bineînțeles, un bărbat înțelept și cu judecata întreagă n-ar fi făcut.

Numai că loviturile în ușă și zbieretele seniorului Niilo au început să ne enerveze, și, după ce tocmai isprăvisem de băut o carafă din vinul cel mai bun al castelanului, căpitanul Gissel s-a mâhnit și a spus:

— Oare ce facem cu nebunul ăsta furios? Dacă-i dăm drumul, va fi aici ca într-un viespar și ne vom alege și cu suduieli din partea iuncherului Thomas. Dacă-l lăsăm închis, nu vom mai avea o clipă de liniște, fiindcă cei douăzeci de mercenari cupizi, pe care-i am, ar putea fi oricând cumpărați, iar dacă l-am trimite sub escortă la Turku, el ar fi în stare să fugă sau poate că ar fi eliberat de vreunul dintre prietenii lui. Sincer să fiu, ăsta nu-i un bărbat prea bun. E orgolios, fără caracter și mă privește întotdeauna de sus, chiar dacă sunt mai în vârstă decât el, chiar dacă am fost în multe

războaie și i-am respectat pe toți principii care m-au plătit. Spuneți, ce facem cu el?

— La drept vorbind, n-am nicio idee, i-am răspuns eu cu sinceritate. De altfel, nici nu vreau să mă amestec în lucrurile care țin de autoritatea voastră, deși recunosc că sosirea mea aici v-a complicat viața.

A suspinat adânc și a spus:

— Meseria de soldat este o meserie neplăcută, fiindcă lesne îți împietrești inima și uiți de poruncile Domnului. Singura mea mângâiere este harpa, de care nu mă despart niciodată, oriunde m-aș duce. De multe ori, când mă apasă singurătatea, iau harpa și cânt melodii vesele, după care mă simt mai bine și mai înviorat, de aceea nu-i nevoie nici să-mi beau mințile, nici să joc zaruri, nici să alerg după târfe, ca alți soldați. Am observat că, uneori, doar câteva cuvinte dintr-un cântec și câteva acorduri de harpă îmi limpezesc gândurile. Aș vrea să nu mi-o luați în nume de rău dacă îmi voi aduce harpa și voi cânta ceva, ca să pot cugeta în tihnă la întrebarea aceasta pentru care nu găsesc niciun răspuns.

S-a întors repede cu o harpă nu prea mare. Apoi a început să cânte, acompaniindu-se. Avea o voce frumoasă, iar la harpă cânta tot atât de bine. De altfel, căpitanul era simpatic. Era un bărbat melancolic și amabil, cu mâini frumoase și cu o barbă blondă, mătăsoasă. Ultimul cântec a fost nespus de trist. Se spunea acolo despre vara care este departe și despre vremea care, pe zi ce trece, se face tot mai friguroasă. Cântecul mai povestea despre un armăsar roșu și despre o fecioară care, ieșind noaptea din casă, să asculte trilul privighetorii, își muiase veșmântul în rouă ierbii. Era atât de trist cântecul acela, încât mi s-au umplut ochii de lacrimi.

— Așa este, a spus căpitanul Gissel, lăsând harpa din mână. Vara e departe și vremea s-a răcit. Erudite domn Mikael, aveți o împuternicire

specială întărită cu sigiliul regal și tot sprijinul meu pentru a face ceea ce trebuie făcut. Despre natura lucrurilor de făptuit nu există nicio precizare în scrisoare, dar este vădit că aveți puterea să decideți. Iar eu va trebui să mă supun poruncii voastre. Să zicem că mi-ați porunci să retez capul seniorului Niilo Eskelinpoika. Nimic mai simplu, domnul meu! Și de nu mi-ați porunci, aș face-o, fiindcă lucrul acesta ar rezolva situația complicată în care mă aflu. Dacă-i adevărat ce mi-ați povestit despre baia de sânge de la Stockholm, înțeleg că regele și-a dus treaba până la capăt. Atunci, de ce să ne oprim noi la mijlocul drumului?

— Nobile domn Gissel, am spus eu îngrozit. E adevărat că vara a trecut și vremea se răcește, dar ferească-mă Dumnezeu să vă dau eu poruncă să făptuiți o astfel de nelegiuire! De altfel, nici nu am atâta putere.

— Iubite domnule Mikael, a spus el, încercând să mă convingă. Dar acest binevoitor senior Niilo s-a jurat de multe ori pe toți diavolii că vă va străpunge pântecele cu sabia, ca să nu mai amintesc toate numele de ocară cu care v-a spurcat. V-a numit trădător și chiar muscă de gunoi pe coada tiranului Cristian. Amintiți-vă că el și-a atras singur nenorocirea asupra capului său, neascultând de bunele sfaturi ale doctorului Hemming. Feriți-vă să faceți aceeași greșeală, neascultându-mi sfatul și folosiți-vă de autoritatea cu care regele v-a învestit! Dacă voi fi întrebat, vă voi apăra, spunând că doar în interesul maiestății sale am luat împreună această hotărâre, după ce am chibzuit îndelung, preferând să retezăm acum un singur cap, pentru a nu fi nevoiți să retezăm mai târziu sute de capete.

A trebuit să admit că avea dreptate și niciun om cu bun-simț nu i-ar fi putut contesta argumentele. Iar vinul bun din pivnița seniorului Niilo mi-a alungat gândurile potrivnice și mi-a dat curaj,

fiindcă eram istovit după toate suferințele de care avusesem parte pe drum și după zbuciumul sufletesc al acelei zile. Adevărul este că seniorul Niilo îmi fusese nesuferit de la început, iar doctorul Hemming nu-mi făcuse niciun bine, dimpotrivă, doar se folosise de mine, iar dacă am vorbit despre el numai de bine, am făcut-o pentru că eram sincer întristat de moartea lui, pe care trebuia să i-o vestesc și să i-o pregătesc. Dar mă înspăimânta gândul de a lua o hotărâre în numele regelui, chiar dacă vremurile erau atât de confuze, nesigure și neliniștite.

— Domnule Gissel, am spus eu, sunteți un ostaș încercat și știți prea bine ce trebuie făcut în astfel de situații dar dacă ai apucat să-i retezi unui bărbat capul, nici cel mai talentat medic din lume nu i-l mai poate pune la loc. Poate că nu-i bine să te pripești când te apuci de o astfel de treabă. Eu aș zice să ne culcăm și să hotărâm mâine ce-i de făcut.

El mi-a răspuns că n-ar fi fost nevoie să-i explic ce se întâmplă cu un bărbat după ce i-a fost retezat capul, fiindcă atâta lucru știe și el, chiar dacă nu-i așa de învățat ca mine. Dar cel mai bine, a spus el, este să bați fierul cât e cald și m-a asigurat că dacă mergem să ne culcăm, atâta timp cât seniorul clocotește de furie în odaia lui, nu se știe dacă vom mai apuca să ne deșteptăm. Din toate experiențele pe care le-a avut, a înțeles că mai mult are de pierdut un căpitan de oaste îngăduitor decât unul necruțător. Și a mai spus:

— Pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești, iar cu acest Niilo Eskelinpoika, domnule Mikael, vă veți trezi în față când v-o fi lumea mai dragă, și tare mi-e teamă că nici limba latină n-o să vă fie de prea mare folos. Dacă și-a pus ceva în cap, acest senior vă va urmări și-n biserică cu oamenii lui, și tot vă va tăia beregata!

Este de prisos să povestesc mai mult despre această tristă conversație, fiindcă tot n-a dus la

nimic bun, iar la sfârșit, chiar dacă era noapte, domnul căpitan Gissel a dat poruncă toboșarului să bată alarma și l-a trimis pe călăul de ocazie în odaia seniorului Niilo să-l lege, lucru bine făcut de mercenar, dar cu prea mult zgomot și stricăciuni. O mare parte din decorațiile interioare s-au spart atunci, sărăcind astfel pentru totdeauna castelul. După aceea, căpitanul Gissel a poruncit să se aprindă două torțe în curtea interioară, iar călăul saxon de ocazie i-a retezat atât de repede capul seniorului Niilo, încât acesta nu a mai avut timp să-și dea seama ce i se întâmplă. Mi-e greu să povestesc, dar seniorul Niilo a murit cu inima încărcată și neîmpărtășit, înjurându-ne cumplit pe mine, pe căpitanul Gissel și pe rege până în ultima clipă. Când m-a făcut albie de porci, am îndurat plin de umilință creștină și i-am înțeles necugetarea, dar a vorbit tot atât de spurcat și despre regele Cristian, iar descurajarea mea a fost și mai mare când am plătit din banii mei trei öre de argint călăului, fiindcă domnul Gissel a pretins că nu are bani atât de mici în trezoreria castelului, iar călăul saxon n-a vrut nici în ruptul capului să primească bani mai puțini. După aceea mi-am pierdut orice interes pentru lumea asta ticăloasă, m-am trântit în pat, în camera pregătită pentru mine, și am dormit neîntors până dimineața.

A doua zi era vineri, zi de post, așa că atât eu cât și căpitanul Gissel ne-am mulțumit doar cu pâine uscată, pește sărat și bere slabă, amintindu-ne de supliciile și de suferințele Domnului nostru Iisus Hristos și gândindu-ne cu evlavie la cât de schimbător este norocul. Am fost tare uimit când am dat cu ochii de trupurile goale a doi bărbați zdraveni, care atârnau spânzurate pe zidurile castelului, dar domnul Gissel m-a liniștit spunând că nu trebuie să-mi fac griji, fiindcă spânzuranții sunt doar niște necioplți de finlandezi, servitori ai răposatului senior Niilo, care încercaseră să fugă înarmați din castel. În comparație cu seniorul

Niilo, cei doi bărbați erau, firește, ca doi oboli pe lângă un ducat de aur, însă i-ar fi putut întărâta pe oamenii din popor la răzvrătire, chiar dacă prostimea este de obicei mai sperioasă decât ciorile.

Dar când căpitanul Gissel și-a luat mica lui harpă și a vrut să-mi mai cânte un cântec, am simțit că nu mai pot rămâne o clipă în castelul acela blestemat și, în ciuda rănilor de pe urma cavalcadei, care nu se vindecaseră încă, am plecat călărind agale spre Turku.

Pământul era uscat și copitele calului alunecau din când în când pe noroiul înghețat, dar era o zi senină cu soare și, pe măsură ce mă depărtam de zidurile acelui castel sinistru, îmi simțeam inima mai ușoară. La cele mai multe popasuri la care am oprit, am avut ocazia să vorbesc cu țăranii mai înstăriți și toți s-au plâns de lăcomia iuncherului Thomas, care pusese biruri grele pe capul lor și le lua vitele și grânele ca să-și poată întreține oastea. Nu-i prea interesa ce nobili fuseseră masacrați la Stockholm, mai degrabă de vitele și de grânele lor luate cu japca și spuneau:

— Nu-i a bună, nu-i a bună! Cu cât sunt mai puțini nobili pe pământ, cu atât este mai bine, așa că trista soartă a seniorilor ne interesează și mai puțin decât căcatul de pisică, dar mai bine să-și strângă regele soldații de-aici, fiindcă ăștia-s mai răi ca lăcustele!

Am ajuns la Turku și orașul era mai pustiu și mai trist decât Stockholmul. Cu ochi plânși, oamenii se furișau tăcuți pe lângă ziduri și tresăreau la orice zgomot. N-am oprit să-i întreb ce s-a întâmplat și am călărit în continuare până ce am ajuns la fortăreață. Iuncherul Thomas m-a întâmpinat binevoitor, iar după ce i-am povestit cum s-au petrecut lucrurile la castel, a apreciat bunul simț și sângele rece de care am dat dovadă și a rostit multe vorbe frumoase despre căpitanul Gissel.

— Și eu m-am străduit să interpretez cât mai bine cu putință ordinele regelui și m-am gândit că este mai înțelept să fii risipitor decât zgârcit, de aceea am renunțat la multe ierburi rele și le-am smuls din rădăcini, pentru a nu otrăvi culturile bune. Bănuiesc că acum acest capăt de lume este liniștit și nu-i va mai da nicio bătaie de cap regelui, iar oamenii de pe aceste pământuri îl vor sluji cu credință.

A pufnit pe nările groase, din care ieșeau două smocuri dese de păr negru, apoi, grav și încremenit ca un bolovan, mi-a dictat ce să-i scriu regelui despre toate lucrurile bune pe care le făptuise. După ce am terminat de scris, i-am spus pe un ton respectuos:

— Preasfințitul arhiepiscop Gustav Trolle m-a hirotonisit preot. Nu se cade să rămân doar un simplu caligraf plătit cu patru öre de argint pe lună. Sper că episcopul Arvid îmi va oferi o prebendă, pentru a-mi continua studiile.

— Poți să locuiești în oraș dacă așa vrei, a spus iuncherul Thomas, izbucnind în râs, dar nu uita că ești ochii și urechile mele! Și nu mă îndoiesc că te vei întoarce, fiindcă nevoia și frigul mână porcii înapoi acasă. Te vei dumiri repede unde poți fi mai liniștit.

Așa se face că am plecat să-i vorbesc episcopului Arvid, dar, pe drum, risipindu-mi-se mie tot curajul, m-am abătut pe la cârciuma *La trei coroane*, să beau o halbă de bere. Când am intrat în cinstita cârciumă, toți mușteriii și-au întrerupt brusc vorba și, unul după altul, au lăsat pe masă banii pentru consumație, s-au ridicat și au plecat. În câteva clipe, cârciuma s-a golit, spre marea indignare a cârciumăriței.

— Nu știu ce au toți astăzi, mi-a spus ea, salutându-mă. Cei mai mulți sunt furioși fiindcă guvernatorul Thomas a înălțat spânzurători în mijlocul pieței publice, deși nimeni nu s-a plâns până acum c-ar fi prea departe de oraș

spânzurătoarea de pe deal. Așa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată la Turku. Totuși, eu sunt veselă ca o presură, fiindcă fratele tău de cruce, Antti fierarul, s-a întors, locuiește la mine, și vrea să-și deschidă fierărie. Cine știe, poate va ajunge meșter artilerist la fortăreață, fiindcă multe a mai învățat băiatul ăsta de când a plecat în lume. Dar, știi, Mikael, de-acum încolo cred c-ar fi mai bine să intri prin ușa din spate și să stai cu Antti în bucătărie, ca să nu-mi mai sperii clienții, altfel mi se duce cârciuma de râpă, ți-am spus doar că oamenii sunt cam ciudați în ultima vreme.

Vorbele ei de doi bani m-au rănit, dar la ce altceva mai bun m-aș fi putut aștepta de la o crâșmăriță proastă? I-am spus calm că prefer să mă duc la han să beau o bere, fiindcă nu-i de rangul meu cârciuma ei prăpădită. M-am dus la han, dar hangiul nu s-a bucurat deloc când m-a văzut și a început să se plângă de vremurile rele pe care a ajuns să le trăiască, iar servitorul a trântit atât de tare halba de bere pe masă, încât jumătate din conținutul ei s-a vărsat pe veșmintele mele.

— Domnule cărturar, mi-a spus hangiul, în timp ce-mi ștergea genunchii cu fața de masă, nu lua în nume de rău vorbele unui bărbat bătrân, dar mulți au promis că vă omoară și vă aruncă leșul în râu, de aceea poate-i mai bine dacă veți trece mai rar pe aici, că nu vreau să se încaiere oamenii în hanul meu, să spargă ferestre și să rupă mese și scaune. Eu îi servesc bucuros și pe danezi și pe saxoni și le pun dinainte tot ce am mai bun, fiindcă au mulți bani, și niciun om cu judecată n-are nimic împotriva lor, iar iuncherului Thomas îi dau să mănânce și friptură de gâscă, chiar dacă-i străin și și-a vândut pielea regelui Cristian. Dar, Mikael, te-ai născut în orașul nostru și ai crescut printre noi, ai nume finlandez, chiar dacă nu se știe ce mustăcios de câine ți-a fost tată. Mulți oameni nu pot înțelege de ce îl slujești cu atâta zel pe rege, iar nenorocirile care s-au abătut acum peste orașul

nostru, toți spun că sunt urmare a mesajelor regale pe care le-ai adus. Dar nu-mi purta dușmănie pentru vorbele fără noimă pe care ți le-am spus, fiindcă sunt un om bătrân și nu știu ce spun.

N-am reușit să articulez niciun cuvânt: abia după ce am ieșit pe poarta hanului am găsit cuvinte pe măsura obrăzniciei lui, dar nu m-am întors să i le spun. Cu mânie în inimă, am trecut pe lângă zidul catedralei, am ocolit spitalul Sfântul Gheorghe și am ajuns la episcopie. Am lovit atât de tare cu ciocanul în poartă, încât sunetul a reverberat cu putere în curtea interioară. Un slujitor cu fața palidă ca ceara mi-a deschis, iar în urma lui a apărut însuși episcopul Arvid, tulburat de zgomotul cu care-mi anunțasem sosirea și cu mâinile tremurânde.

— Oare cine te crezi? s-a răstit el la mine. Ai bătut ca un tâlhar la poartă de mi-a sărit inima din piept. Trăim vremuri atât de grele, încât un om, oricât ar fi el de bun și cu credință în Dumnezeu, trebuie să stea încremenit în casă, îngrozit tot timpul de ce-ar putea să i se întâmple. Până și un episcop nu mai poate fi sigur de viața lui!

— Preasfințite părinte Arvid, am spus eu, toți oamenii cinstiți, care simpatizează cu Uniunea, trăiesc acum zile bune și se bucură de protecția suveranului. Doar cei care au ceva de ascuns văd strigoi în plină zi.

— Ai dreptate, a spus repede bunul episcop. Eu n-am nimic de ascuns, așa că mai bine liniștește-te și povestește, fiule, cum îți mai merge și cu ce te-aș putea ajuta.

Vorba lui prietenoasă m-a liniștit, m-am așezat și i-am povestit în amănunt tot ce știam, iar el s-a înspăimântat când a auzit în ce fel și-a sfârșit doctorul Hemming viața la Raasepori.

— Mulțumescu-ți Ție Doamne, că nu i-am împărtășit părerile, a spus episcopul, făcându-și cruce. A plecat tare supărat de aici. Nu-i treaba mea să comentez hotărârile regelui, dar se pare că

maiestatea sa nu s-a înșelat, fiindcă doctorul Hemming era un escroc, bine că m-a ajutat Dumnezeu să nu cad în capcana intrigilor lui!

I-am povestit apoi împrejurările în care arhiepiscopul Gustav Trolle, în prezența a trei episcopi și opt canonici, mă ordonase preot și am insistat ca, pentru pacea sufletului meu, să consimtă a confirma această hirotonisire la catedrala din Turku, în cadrul unei ceremonii obișnuite. I-am mai spus că aș dori o prebendă pentru a-mi putea continua studiile la Universitatea din Paris, fiindcă nu mai vreau să rămân în țară.

— E o treabă complicată și nu prea clară de teologie, pentru care trebuie să meditez și să mă sfătuiesc cu consiliul canonicilor catedralei, a răspuns stânjenit episcopul Arvid. Chiar dacă arhiepiscopul a împlinit ordonarea ca preot, modul în care a făcut-o, comparabil, poate, cu botezul celebrat de un laic în caz de necesitate, trebuie să fie în acord cu principiile formale ale Bisericii. În orice caz, trebuie găsit un precedent pe baza căruia să poată fi justificat acest act de ordonare. Botezul în caz de necesitate are precedente necărturărești și n-are importanță că în lipsa apei se poate face cu nisip sau salivă, dar în cazul tău nu-i vorba de aceeași oportunitate.

Am fost indignat și l-am întrebat dacă se consideră mai cunoscător decât arhiepiscopul, dar episcopul Arvid s-a apărat și a spus:

— Arată-mi scrisoarea de confirmare a calității de preot cu sigiliul arhiepiscopului sau certificatul întocmit de consiliul canonicilor catedralei din Stockholm, atunci totul îmi va fi mai clar. Eu n-am decât vorbele tale, și chiar dacă nu mă îndoiesc că ești sincer, vorbele nu sunt de ajuns pentru o problemă atât de complexă, care ar da multă bătaie de cap chiar și celor mai străluciți teologi ai înaltelor universități.

În îndârjirea de care eram bântuit, l-am întrebat dacă el, ca episcop al bisericii finlandeze, va avea

ceva împotrivă-mi dacă voi îmbrăca sutana de preot și voi purta tonsură sacerdotală, iar el mi-a răspuns:

— Eu nu-ți pot interzice să te îmbraci cum vrei, dar dacă voi auzi că ai oficiat vreo liturghie, ai spovedit, ai împărtășit, ai iertat păcate sau te-ai amestecat în misiunea Sfintei Biserici, voi da poruncă să fii întemnițat și voi cere tribunalului ecleziastic să te judece.

Am insistat în fel și chip, amenințându-l chiar cu arhiepiscopul, dar el a rămas neînduplecat. A recunoscut că, în ce privește studiile, sunt mai priceput decât cei mai mulți preoți ai bisericii finlandeze, și a spus că, dacă voi plăti trezoreriei papale douăzeci de ducați de aur pentru dispensa de vârstă și ceva mai puțin de o sută de ducați de aur pentru dezlegarea de păcatul mamei mele, el nu se va opune și mă va unge preot de îndată ce reprezentantul papei va confirma acceptul. Și, cu un aer inocent, bunul episcop m-a întrebat de ce nu am cerut protectorilor mei atât de sus-puși de la Stockholm aceste dispense papale, care ar fi fost mult mai prețioase decât ciudata hirotonisire a preacuviosului arhiepiscop. M-a mai întrebat apoi dacă am simțit prezența Sfântului Duh atunci când arhiepiscopul și-a așezat mâinile deasupra capului meu. Dacă aș fi fost cinstit, ar fi trebuit să-i răspund că n-am simțit nimic. Să fi simțit, să nu fi simțit, tot nu m-ar fi ajutat la nimic, așa i-am spus, fiindcă, oricum, tribunalul ecleziastic nu a consemnat în niciun act că s-ar fi aflat acolo și Sfântul Duh.

Dar altfel, episcopul Arvid mi-a promis că mă va ajuta după ce voi obține o confirmare scrisă de la Uppsala, unde era reședința arhiepiscopului. Nu puteam face nimic altceva decât să trimit o scrisoare magistratului Slagheck și să-l rog să mă ajute, folosindu-se de influența pe care o avea asupra mai marilor Bisericii. Am trimis scrisoarea înainte de ziua Nașterii Domnului, dar imediat

după aceea marea a înghețat, așa că, în așteptarea răspunsului, am avut destulă vreme să meditez asupra situației mele. La fortăreață nu am mai vrut să mă întorc, fiindcă, la drept vorbind, eram îngrozit de compania iuncherului Thomas. Neavând altceva mai bun de făcut, m-am întors la casa mea și la mama Pirjo. Ca întotdeauna, ea a fost bună și n-a fugit de mine precum ceilalți oameni, fiindcă mă cunoștea mai bine decât alții și știa că intențiile mele fuseseră bune.

Nici părintele Petru nu m-a abandonat, venea des pe la noi și încerca să-mi alunge tristețea povestindu-mi istorii cu tâlc despre fața înșelătoare a norocului. Și meșterul Laurentius venea din când în când să bea vin fiert cu doamna Pirjo din cupa ponosită de argint și să trăncănească despre năluci și nemurire. Doar acești bărbați buni erau singurii mei prieteni, fiindcă ceilalți oameni, cunoștințe de altădată, nu voiau să mă întâlnească, iar dacă întâmplător îi vedeam pe stradă, găseau diferite pretexte pentru a se depărta cât mai repede după ce mă salutau și schimbau cu mine câteva vorbe convenționale.

Nici din partea consilierilor primăriei nu mă bucuram de vreo favoare și se pare că uitaseră de răsplata promisă și de postul făgăduit de caligraf al orașului. Adevărul este că o parte dintre consilieri erau noi, dar toți, fără excepție, nu mă vedeau bine din cauza încrederii pe care iuncherul Thomas mi-o arăta. Trei dintre consilieri fuseseră spânzurați chiar sub ferestrele primăriei. Să fi fost porunca regelui sau hotărârea personală a iuncherului Thomas nu știu, dar când am înțeles că ei mă învinovățeau pe mine de moartea lor, inima mi-a fost și mai grea de supărare. Eram totuși nevinovat. E drept că, pentru a cunoaște persoanele oficiale ale orașului, iuncherul Thomas mă întrebase despre toți consilierii primăriei, dar de rău nu-l vorbisem pe niciunul. Orașul suferea că nu fusese pedepsit cel ce se făcuse vinovat de

moartea celor trei consilieri ai primăriei, și oamenii aveau nevoie să găsească un țap ispășitor pentru tot răul ce se abătuse peste ei. De aceea m-au ales pe mine, fiindcă tot eram singur, fără protector și născut dintr-o legătură nelegitimă.

5

Nu-i de mirare tristețea profundă în care s-a pierdut inima mea în acea iarnă nesfârșită, când nu mi-am mai dorit să trăiesc printre oameni. Să fi avut îndrăzneală, aș fi putut obține de la consilierii primăriei o funcție oficială, dar nu voiam să folosesc șantajul, chiar dacă fusesem profund rănit de toți oamenii, care nu-mi înțeleseseră bunele intenții. Credeam că atunci când vor fi la impas, unii oameni vor veni totuși să-mi ceară sfatul, iar acest gând mă mai liniștea puțin. Dar și mai mult mă întăreau cărțile. Bucuros că pot să mă mulțumesc și cu mai puțin, episcopul îmi îngăduise să împrumut cărți din biblioteca sa, iar eu, voind să mă pregătesc temeinic pentru chemarea sacră, de care niciodată nu mă îndoisem, m-am apucat să citesc cu umilință toate cărțile sfinte ale patriarhilor bisericii, printre care și *Summa*[36], lucrare scrisă de Sfântul Toma d'Aquino, cu care își spărseseră capul, ca să o înțeleagă, cărturari mult mai înțelepți decât mine.

Nu se cuvine să uit că bătrânul maestru Martinus m-a invitat uneori, seara, la școala catedralei, ca să dezbatem probleme teologice dificile. Pot fi mâncate ouăle de găină ouate în zi de post? Ce fel de vin și cât de mult s-a băut la nunta din Cana? Poate fi considerat creștin botezat un șoarece care s-a înecat în cristelniță? E drept că erau învechite și destul de copilărești pentru un erudit din vremea noastră, dar teologii multor generații purtaseră dispute serioase pentru a găsi un răspuns convenabil la astfel de întrebări. Au fost scrise multe teze și disertații, s-au stârnit

pasiuni și mintea multor cărturari s-a ascuțit în dispute interminabile. Erau plăcute discuțiile de acest fel, dar când am încercat să schimb subiectul și să vorbesc cu el despre libertatea creștinului, despre nevoia de fapte bune, vânzarea indulgențelor și prețul răscumpărării păcatelor, maestrul Martinus mi-a interzis să o fac, spunându-mi că studiul unor astfel de chestiuni este delicat și periculos, fiindcă biserica a dat toate răspunsurile, iar interpretările ce depășesc limitele stabilite pot duce la erezie, cum s-a întâmplat în cazul nefericitului călugăr, doctorul Martin Luther, împotriva căruia papa a emis o bulă de excomunicare, întrerupându-i cariera de ecleziast, la fel de repede cum îi sunt tăiate aripile unui cocoș care încearcă să zboare.

Dar, la un moment dat, chiar și maestrul Martinus a început să mă evite și nu m-a mai primit când am trecut pe la el, scuzându-se ba că-l doare ceva, ba că este prea ocupat, iar eu, cu sufletul rănit, am avut îndoieli dacă nu cumva arhiepiscopul îi interzisese să mă mai întâlnească. Iarna a fost nesfârșită și zăpada mare cât cele mai înalte case din Turku. Rămâneam ziua în casă, la căldură, și citeam, iar în nopțile mai puțin geroase ieșeam în curte și urmăream poziția aștrilor de pe cer. Bazându-mă pe lucrurile învățate, am elaborat horoscopul unui prunc, căruia îi cunoșteam clipa exactă a nașterii, fiindcă doamna Pirjo îl moșise. Mama, slujnică la cârciuma *La trei coroane*, nu prea era sigură care-i tatăl copilului. Uneori îl învinuia pe un oarecare marinar din Lübeck, alteori pe un bărbat șchiop, calfa la un croitor. Credeam că, urmărind destinul acelui băiat, aș fi putut verifica cât de mult știu stelele, dar copilul a murit după trei săptămâni de la naștere. Păcat, fiindcă după horoscop ar fi putut să ajungă mare navigator și negustor bogat, iar la bătrânețe chiar sfetnic regal.

Urmare a sfaturilor bune și învățăturilor doctorului Paracelsus, am vorbit mult cu mama Pirjo despre plante și am notat câteva descântece folositoare pentru vindecarea rănilor provocate de fier și de foc, precum și pentru mușcăturile de șarpe. În pivniță, doamna Pirjo avea o cantitate impresionantă de plante uscate. Am notat locul unde creștea fiecare plantă și timpul potrivit pentru a fi culeasă, apoi am comparat informațiile adunate de la doamna Pirjo cu cartea despre ierburi a călugărițelor din Naantali, pe care am descoperit-o într-unul din rafturile bibliotecii arhiepiscopului. M-am gândit că niciodată cunoștințele bune nu dăunează și, în același timp, mi-am limpezit mintea bântuită de neliniști și de meditații teologice.

Până la urmă, tot au început zilele să se mărească și nămeții de zăpadă să se topească. Odată cu primăvara au sosit și primele vești tulburătoare aduse de pe coastele suedeze de schiorii vânători de foci din Golful Botnic. Se spunea că un oarecare senior tânăr și furios, Gustav Eerikinpoika, al cărui tată fusese decapitat ca eretic în piața mare din Stockholm, împreună cu alți seniori, ar fi început la Talainmaa răzmerița și ar fi strâns în jurul lui mulți țărani care refuzaseră să depună armele și erau mânioși din cauza dărilor prea mari. Ei decapitaseră o mulțime de împuterniciți regali și de nevinovați strângători de impozite. Se spunea că nici un danez nu se mai încumeta să meargă fără escortă în orașele Suediei sau în afara castelelor.

Apoi au început să umble zvonuri că și în sudul Finlandei, mai precis la conacul regal din Vantaa și pe drumul încă acoperit cu zăpadă ce ducea la castelul Raasepori, arcași alunecând rapid pe schiuri i-au hărțuit pe strângătorii de impozite și i-au omorât cu săgețile pe mercenarii călare ai regelui, care erau în armuri grele de război și nu-i puteau urmări până-n ascunzișurile pădurii.

Aceiași arcași pe schiuri jefuiseră căruțele cu banii strânși din impozite, iar pe un judecător îl închiseseră noaptea în casa judecății împreună cu toți slujbașii judecătoriei. Puseseră bârne de lemn la uși și la ferestre și dăduseră foc casei, așa că toți cei dinăuntru pieriseră în chinuri groaznice. Nimeni nu știa de unde veneau schiorii și încotro se îndreptau. Totuși, unii bănuiau despre cine este vorba, dar nu se încumetau să povestească nimănui, de teamă să nu se trezească într-o noapte cu beregata retezată sau casa arsă. În felul acesta, toți oamenii buni și liniștiți ai orașului trăiau într-o continuă spaimă, înspăimântați atât de schiorii cei rapizi, cât și de călărețiii iuncherului Thomas, care, ca să nu-și mai piardă timpul tot ducându-se înapoi la garnizoană, aveau întotdeauna cu ei frânghie destulă pentru spânzurat.

Până la urmă, schiorii s-au aventurat și la Turku. Așa se face că într-o dimineață, a apărut o proclamație bătută în cuie pe poarta catedralei, în care scria că în curând se va sfârși tirania și opresiunea daneză. Se mai spunea acolo că toți cei care îi vor ajuta pe danezi cu vorba sau cu fapta vor plăti cu viața pentru această nelegiuire. Atât de proști au fost preoții și canonicii catedralei, încât nici n-au îndrăznit să se atingă de anunț și să-l smulgă din cuie, lăsându-l acolo până-n miezul zilei, la ora marii liturghii. L-au citit cu voce tare toți cei care știau să citească, iar oamenii curioși s-au îmbulzit să asculte. După-amiază, imediat după ce a fost informat, iuncherul Thomas și-a trimis în mare grabă soldații călare să smulgă anunțul de pe poarta catedralei. Dar câțiva ucenici nelegiuiți și-au lăsat stăpânii și au plecat să se însoțească cu răzvrătiții, iar asemenea lor, mulți fii de burghezi au părăsit orașul, neluând în seamă lacrimile și sfaturile părintești. Apoi, într-o noapte, doi mercenari germani au fost omorâți, târâți până la malul râului și aruncați într-o copcă din gheață.

În acea primăvară, în fiecare om mocnea neliniștea ascunsă și așteptarea. Să privești în ochii unui om era ca și cum ai fi răscolit în cenușa stinsă pentru a găsi scânteile ascunse care ar fi putut reînvia flacăra. Credeam că nu va mai fi altceva decât tristețe și pustiu.

Când gheața s-a topit și corăbiile au început din nou să navigheze pe mare, am așteptat mai înflăcărat ca oricând vești din Suedia, dar veștile erau contradictorii. Danezii spuneau că toți țăranii răzvrătiți din Suedia fuseseră omorâți în lupte și că seniorul Gustav reușise să fugă la Lübeck, iar marinarii simpli povesteau că revolta s-ar fi întins în toată Suedia și că danezii se ascund în castele și în interiorul zidurilor de apărare ale orașelor. Din aceste vești se putea înțelege doar că în regatul suedez este mare nenorocire, neliniște și tristețe.

Într-una din zile, când mă învârteam prin port în așteptarea scrisorii și a veștilor de la Stockholm, l-am întâlnit pe un corăbier cu care îmi începusem călătoria spre universitate. El m-a invitat pe corabia lui, mi-a oferit bere bună de Lübeck și m-a întrebat cum merg lucrurile în Finlanda, fiindcă le făgăduise consilierilor primăriei din Lübeck și domnului Israel că se va întoarce cu vești adevărate, nu doar cu zvonuri. A fost deosebit de răutăcios în ceea ce privește înfrângerea suferită de regele Cristian și a spus:

— Este meritul Lübeck-ului că a izbucnit această revoltă în Suedia, fiindcă seniorul Gustav Eerikinpoika, care este de cea mai nobilă stirpe, a venit la noi să-și găsească salvarea pentru a nu fi întemnițat în Danemarca, dar noi nu l-am dat pe mâna regelui Cristian, ci l-am trimis la Kalmar să grăbească negocierile, pentru a ne convinge ce fel de bărbat este. În felul acesta, am aruncat noi gunoiul în supa regelui Cristian la un preț ieftin, fiindcă încă de la început el a trecut peste drepturile noastre legale și tradiționale și i-a favorizat pe Fuggeri și pe olandezi în defavoarea

Hansei, instigat, bineînțeles, de acea spurcată slujitoare a Diavolului, vrăjitoarea Sigbrit.

N-am zis nici da, nici ba, dar l-am întrebat despre împărăție, iar el a spus:

— Fără îndoială, universul s-a desprins din balamale și sfârșitul lumii se apropie, fiindcă mulți îl prevestesc, iar acel arhieretic sălbatic, Luther, a ars bula papală de excomunicare în fața porții primăriei din Wittenberg și a învrăjbit oamenii din toate orașele Germaniei, de nu se mai înțeleg acum fiul cu tatăl și bărbatul cu femeia lui, iar pantofarii și precupeții de pește se cred teologi. Dar faptele lui i-au înspăimântat pe studenții care-l apreciaseră până acum, așa că mulți au părăsit Universitatea din Wittenberg. Acest lucru îl cunosc bine, fiindcă stăpânul meu, maestrul Nikolaus, care s-a dus să-și ia băiatul acasă din acel cuib al ereziei, a spus că din cei patru sute de studenți ai Universității din Wittenberg nu au rămas mai mult de o sută. Luther a fost chemat să dea socoteală pentru cărțile lui eretice în fața dietei din Worms, în prezența împăratului Carol Quintul, și nu va mai trece multă vreme până vom auzi c-a fost ars pe rug, așa să ne ajute Dumnezeu, fiindcă predicile lui nelegiuite au răsturnat tot edificiul speranței și încrederii construit de strămunii noștri.

Din curiozitate, l-am întrebat în ce constă această mult pomenită învățătură a lui Luther. Corăbierul cel evlavios a dat pe gât halba de bere și a spus:

— Învățătura lui este prea simplă pentru a nu fi o blasfemie, fiindcă o poate înțelege și un gunoier, și, în același timp, este tocmai bună pentru a-i stârni pe oamenii din popor. El spune că omul nu trebuie să creadă în niciun lucru care nu este clar și nu se bazează pe cuvântul lui Dumnezeu. El spune că Biblia nu vorbește nici despre purgatoriu, nici nu-i invită pe călugări și călugărițe să se retragă în mănăstiri. Pe cei milostivi și pe făcătorii de bine el nu dă niciun ban. După părerea lui, doar cei săraci

pot fi siguri că se vor bucura de grația divină. El mai spune de asemenea că în Biblie nu se pomenește nici de papi, nici de faptul că ar fi moștenit ei de la Sfântul Petru cheile judecății. Dar nu îmi amintesc prea bine toate tezele lui nelegiuite, chiar dacă maestrul Nikolaus le-a anunțat cu mult zel în Lübeck.

Mi-am făcut cruce să alung răul din preajma mea și, uimit peste măsură, i-am spus:

— Această exigență a lui de a da cuvântului Bibliei valoare de învățătură fundamentală este o erezie evidentă, fiindcă Sfânta Biserică a observat încă de la începuturi că în mâinile unui ignorant Biblia poate fi o armă a Satanei, pe baza ei omul rău intenționat putând justifica tot ce vrea. E o erezie dacă un profan interpretează Biblia după bunul lui plac. Doar teologii și preoții pot explica cuvântul ei.

Corăbierul a oftat din greu și a spus:

— Se mai vorbește că lumea s-a întors pe dos și infernul va fi pe pământ, fiindcă acest înfiorător doctor Luther a promis că va traduce Noul Testament în limba germană, afirmând că Biserica nu va putea fi neîntinată până când omul obișnuit nu-și va consolida credința pe baza cuvântului biblic spus în limba lui.

— Ar fi sfârșitul Sfintei Biserici! am rostit eu îngrozit. Dar nu cred că se va găsi un tipograf atât de nelegiuit, încât să tipărească sfânta Biblie în barbara limbă germană.

Evlaviosul corăbier a fost de aceeași părere cu mine, deși se cam îndoia de credința în Dumnezeu a tipografilor, care făceau tot ce puteau ca să obțină dreptul de a imprima compromițătoarele scrieri eretice ale doctorului Luther îndreptate împotriva Bisericii.

— Dar, a mai spus corăbierul, cel mai rău în această învățătură eretică a Evangheliei este faptul că îți pierzi inima și-ți obosești cugetul, iar eu nu mă mai pot bucura nici în fața sacramentelor și

nici reculege cu aceeași umilință ca până acum, fiindcă Satana îmi șoptește necontenit în urechi și mă întreabă: „Pe ce cuvinte ale Bibliei se fondează toate astea? Oare nu greșește Biserica?“ La fiecare sfântă euharistie mă întreb dacă, într-adevăr, anafura este trupul Domnului nostru Iisus Hristos sau doar un simbol distribuit în cadrul unei ceremonii pentru a ne aminti de El. Mă mai întreabă Satana de ce un creștin devotat nu se poate bucura și de vin la împărtășanie, ci doar preoții au dreptul să bea vin în timpul ceremonialului. Am auzit că doctorul Luther îi împărtășește și cu vin pe credincioși, dar ferească-mă Dumnezeu să primesc trupul lui Hristos din mâna sa!

Acel corăbier cucernic avea dreptate în tot ceea ce spunea despre caracterul nefast al învățăturii eretice. Dar chiar dacă predicile doctorului Luther fuseseră umbrite din cauza prea multor intermediari care le transmiseseră din gură în gură, am fost surprins de simplitatea lor, la fel de tare cum fusesem surprins la Paris de simplitatea scrierilor lui Erasmus, și am început să mă gândesc și eu la oportunitatea înnoirii Bisericii.

Dar m-am întrebat: „Oare ce bucurie îmi va mai da și la ce-mi va folosi toată învățătura la care râvnesc, din moment ce acest călugăr erudit, Luther, care a studiat cincisprezece ani pentru a ajunge doctor în teologie, a renunțat la toată știința și învățătura sa pentru cuvintele simple ale Bibliei, pe care orice om care a studiat puțină latină le înțelege?” Este o nebunie, am gândit eu, așa ceva nu se poate întâmpla decât în Germania, iar Sfânta Biserică a ars pe rug destui eretici ca el. Atunci, de unde vine această putere a învățăturii lui, care îmi neliniștește până și mie inima?

Și mi-am răspuns singur: „Cauzele neliniștii mele se regăsesc în neliniștea lumii, în situația aceasta schimbătoare, când nimic nu mai este cum a fost și stâlpii Bisericii se clatină, iar Imperiul

Otoman amenință Europa. Nimeni nu mai poate ști ce-i bine și ce-i rău. Dacă pentru unul ceva este bine, același ceva este rău pentru altul, iar până la urmă cel mai puternic are dreptate. Dar eu nu sunt nici puternic, nici învingător, cât de bine aș face ceva, mie îmi este frică și să gândesc că aș fi putut celebra liturghia, că aș fi putut conferi pâinii și vinului virtuțile trupului și sângelui lui Hristos. Dar nu pot da nimănui poruncă să-și ispășească păcatele prin post și rugăciune, când eu însumi sunt atât de păcătos".

M-am resemnat și am așteptat umil să văd ce urmează să se mai întâmple. Mai aveam ceva bani, iar doamna Pirjo se îngrijea de mine ca întotdeauna. A trebuit să aștept scrisoarea magistratului Slagheck până s-a făcut vară. O scrisese în grabă. Regretă, scria el, dar nu mă poate ajuta, fiindcă arhiepiscopul Gustav Trolle e nebun. Unui bărbat cu bun-simț și judecată îi este imposibil să se înțeleagă cu un astfel de om, și nu-i de mirare că odinioară seniorii Suediei îl înlăturaseră din funcția lui sacră. Arhiepiscopul se aliase cu episcopul Jens împotriva lui și nu mai ținea seama de sfaturi și de avertismente, lăsându-se condus doar de ambiția lui mistuitoare de-a fi cocoșul de pe cea mai înaltă grămadă de bălegar din regatul Suediei.

Dar un alt cocoș își făcuse apariția și cânta prin părțile nelocuite ale Suediei, iar acesta era nelegiuitul senior Gustav, care zgândărea poporul, așa că episcopul Slagheck a fost nevoit să schimbe crucea pe spadă și, conducând o armată, să pornească împotriva răzvrătiților. Din păcate, războiul acesta s-a terminat cu o înfrângere, dar nu a seniorului Gustav, ci a lui, și abia a reușit să scape cu viață alergând călare printre lăncile și săgețile țăranilor. Despre asta el mă sfătuia să nu povestesc în Finlanda, dar ținuse ca eu să știu, și plin de umilință creștină să înțeleg că, într-adevăr, el a avut motive serioase să se gândească mai mult

la alte lucruri decât la sutana mea de preot. Dacă eu nu mă pot ocupa de mine însumi, îmi scria el, n-am decât să-i mulțumesc prostiei mele. El nu intenționează să mă tragă de păr pe o poziție înaltă, dacă eu însumi nu știu să mă ajut. „Dar", scria el la sfârșitul scrisorii, „dacă nu cumva ești și mai neghiob decât îmi închipui eu că ești, poate că ai adunat caimacul din iarnă, că a fost tocmai timpul potrivit, iar acum ești un bărbat bogat. De aceea, mă mulțumesc să-ți trimit doar binecuvântarea mea de episcop și sincerele mele urări de belșug!"

În timp ce citeam scrisoarea, mi s-au deschis, în sfârșit, ochii și am simțit același gol în mine ca atunci, în hanul acela din apropierea Parisului, când Julien d'Avril plecase să-i convertească pe turci. Cât despre caimacul pe care ar fi trebuit să-l adun, nu înțelegeam ce voise să spună, fiindcă la Turku doar de amărăciune și tristețe avusesem parte, atât de la clerici, cât și de la mireni. Parcă aș fi fost lovit cu paru-n cap, așa mă simțeam, și m-am gândit multă vreme dacă este cazul să călătoresc la Stockholm pentru a-mi reclama drepturile. Până la urmă, am înțeles că n-avea să mă mângâie arhiepiscopul pe cap și să-mi plângă de milă, ci mai degrabă să mă trimită cu vreo misiune periculoasă cine știe unde.

6

Eram rătăcit în nefericite gânduri când, la căderea serii, Antti a intrat în casă. Și-a scos pălăria fără să mă salute, s-a așezat într-un colț al odăii, și-a sprijinit capul în mâini și a oftat adânc.

Am oftat și eu, pentru a-i atrage atenția că am destule necazuri, dar puțin timp după aceea m-am înfuriat și l-am întrebat de ce mă deranjează și dacă nu cumva este beat.

— Nu mă judeca atât de aspru, Mikael, a spus Antti. Mi s-a apropiat funia de gât și nu știu cum să mă descotorosesc de ea. Tu ești mai înțelept și

mai învățat decât mine, ai putea să-mi dai un sfat ca să scap de necaz. După cum știi, am locuit toată iarna la hanul *La trei coroane*, unde crâșmărița mi-a purtat de grijă și m-a ținut pe mâncare bună, n-am de ce să mă plâng, dar acum i s-a năzărit să se mărite cu mine și m-a amenințat că, dacă nu voi vrea s-o iau de nevastă, i se va plânge episcopului și-i va spune că mi-am bătut joc de ea, o văduvă cinstită, făcându-i promisiuni mincinoase.

Minunându-mă mult de spusele lui, l-am felicitat călduros și i-am spus:

— Bine, dar ești un băiat norocos, Antti! Cârciuma *La trei coroane* este cea mai răsărită din tot orașul, iar crâșmărița întoarce aurul cu lopata, cel puțin așa spun oamenii. În plus, e o femeie descurcăreață, plăcută, bună de gură și plină de viață. Poate că prea plină de viață, ăsta-i singurul aspect asupra căruia va trebui să veghezi, fiindcă, neavând ea prejudecăți, se-nsoțește cu oricine.

— Dac-ar fi vorba doar despre mâncare, nimic de zis, vezi bine că m-am împlinit și am niște fălci groase de motan. Căsătoria însă nu-mi convine, fiindcă sunt încă tânăr, iar văduva asta este de două ori mai bătrână decât mine. Și nici nu-mi place ideea de a merge cu forța la altar. În rest, sunt neliniștit și-mi ard tălpile, fiindcă-i din nou primăvară și mi s-a făcut dor de ducă. Degeaba îmi repet eu în fiecare dimineață și-n fiecare seară, dar mai ales în timpul meselor, că îmi este bine, că sunt în siguranță și am în preajmă oameni cunoscuți cu care pot vorbi într-o limbă creștină, tot la drum îmi este gândul.

Spusele lui m-au pus pe gânduri. El a oftat, iar eu am cugetat îndelung. Apoi i-am spus:

— Hotărât lucru, Antti, stelele ne-au înlănțuit destinul. Că-i unul mai prost și altul mai deștept, ce importanță are? Am observat că întotdeauna, când ești neliniștit și amărât, mi se întâmplă și mie să stau pe un mușuroi de furnici. Am început să mă îndoiesc de bunele intenții ale regelui Cristian,

fiindcă toți oamenii cumsecade îl vorbesc de rău și-l numesc tiran, și fără îndoială are sfetnici proști, altfel nu se explică de ce nu-i răsplătește cum se cuvine pe bărbații care îl slujesc cu credință. Dac-aș avea aur, aș pleca și eu chiar acum la drum, dar nu am și nici nu-mi trece prin minte cum aș putea să-mi umplu punga cu bani.

— Ieri seară, a spus Antti, aruncându-mi o privire nesigură, a trecut pe la hanul *La trei coroane* un necunoscut, care, după ce a aflat că sunt un bun artilerist, mi-a făcut o propunere ademenitoare. Dac-am înțeles eu bine, trebuie să fi fost unul dintre oamenii seniorului Niilo de la castelul Grabbacka, iar munca pe care mi-a propus-o este în domeniul pirateriei, unde este bine știut că un bărbat sârguincios se poate afirma și îmbogăți repede.

— Antti, i-am atras eu atenția, dar vorbești despre lucruri nu prea cucernice și mai ales periculoase. După părerea mea, tu nici n-ai stofă de pirat, cât despre domnul Niilo Grabbe, iuncherul Thomas s-a jurat că-l va spânzura de catargul corabiei *Prințul Finlandei*. Este prea bine cunoscută cruzimea acestui Niilo Grabbe, care a jefuit biserica și a dat foc casei de gardieni, de-au ars atâția oameni nevinovați.

— Dar, a spus Antti cu un aer melancolic, el nu angajează decât bărbați tineri și necăsătoriți, iar lucrul acesta vorbește în favoarea sa. Necunoscutul de la hanul *La trei coroane* nu mai prididea cu elogiile când povestea despre iscusința și viclenia domnului Niilo Grabbe, care, atunci când simte că-i încolțit, navighează degrabă la Tallin și se ascunde în cetate sau se distrează cu pirații pe țărmul Estoniei. De altfel, el îi jefuiește în numele lui Dumnezeu doar pe danezi, pentru a îndrepta nedreptățile pe care ei le pricinuiesc oamenilor de treabă din această țară. „Cât timp mai există o dreptate și o teamă de Dumnezeu pe acest pământ, îi asigur pe toți că iuncherul Thomas va atârna în

ștreang înaintea mea“, așa ar fi răspuns seniorul Niilo provocărilor iuncherului Thomas cel fără de inimă. Printre piraţii domnului Grabbe sunt mulți oameni cu școală și fii de burghezi. El dorește de asemenea să angajeze clerici, care să scrie în limba latină mesajele pe care le are de transmis și să dea ultima împărtășanie prizonierilor danezi și germani înainte de a-i spânzura, de unde se vede clar că este un om credincios, nu un nelegiuit.

— Ferească-mă Dumnezeu de asemenea gânduri! am spus eu. Să intru în slujba seniorului Niilo Grabbe este ca și cum aș deveni capelanul diavolului. De altfel, s-ar putea să mă și spânzure acest domn pirat, fiindcă la Raasepori era camarad de băutură cu Niilo Eskelinpoika, a cărui moarte s-a jurat să o răzbune.

Antti s-a dus mai întâi la ușă, pentru a se asigura că în spatele ei nu este nimeni care să asculte discuția noastră. După aceea, privindu-mă drept în ochi, mi-a spus hotărât:

— Poate că nici nu trebuie să-l întâlnești, fiindcă el are nevoie și de slujitori nevăzuți, pe care, de altfel, îi răsplătește bine, chiar dacă nu sunt ei dușmani declarați ai Danemarcei. Vrea să știe doar ce corăbii pleacă din Turku, ce încărcătură au și ce armament.

Ar mai fi vorba și despre plecările și sosirile celor împuterniciți cu strângerea dărilor, precum și de alte mici amănunte pe care orice pirat cumsecade trebuie să le cunoască. Eu sunt un om simplu și nu mă pricep la toate năzdrăvăniile astea, dar prietenul de aseară mi-a arătat o fisură adâncă în zidul catedralei, pe partea dinspre spitalul Sfântului Gheorghe. Dacă un bărbat curajos va lăsa din când în când o scrisoare în acel cuib, va putea să adune de acolo ouă de argint și de aur. Dar eu, fiindcă nu știu nici să citesc, nici să scriu, am să mă duc mai bine în pădure să adun ghindă, dar la cârciumă nu mă mai întorc, fiindcă n-am niciun chef să mă-nsor.

— O, Doamne, Dumnezeule și toți sfinții! am strigat eu. Antti, dar este îngrozitoare ticăloșia la care mă îndemni! Numai când mă gândesc și simt în jurul gâtului ștreangul spânzurătorii.

— Mikael, dacă n-ai de gând să vii cu mine-n pădure, întoarce-te degrabă la iuncherul Thomas, altminteri ai să te trezești în zilele astea c-un pumnal înfipt în coaste, fiindcă domnul ăsta Grabbe este într-adevăr foarte supărat și vrea să răzbune moartea bunului său camarad de băutură. Dar chiar de vei locui în fortăreață, tot va trebui să vii la catedrală și la episcopie, așa că în drum ai putea cerceta ascunzătoarea din zidul catedralei și nu trebuie să-ți fie teamă, fiindcă cel de la care urmează să primesc ordine nu va ști niciodată cine este autorul scrisorilor.

Fără să țină seamă de sfaturile mele și spre marea disperare a bunei crâșmărițe de la hanul *La trei coroane*, Antti a părăsit chiar în acea noapte orașul, iar eu nu am putut nicicum înțelege cum de a preferat el viața nesigură de pirat traiului liniștit pe care l-ar fi putut avea lângă văduva cea bogată. Și mi s-a întărit convingerea că Antti era un tânăr atât de simplu, că nici nu-l ducea mintea să se bucure de norocul ce-i ieșise în cale. Dar vorbele lui au fost adevărate, fiindcă a doua zi, pe când mă întorceam acasă de la liturghia de seară, am fost atacat pe stradă, așa că m-am hotărât să mă întorc la fortăreață și să-i explic iuncherului Thomas că viața mea este în pericol. Iuncherul Thomas m-a întâmpinat cu bunăvoință, fiindcă era sătul de noul lui secretar, un suedez cam din topor pe care-l chema Mons și care nici măcar nu-și ascundea disprețul ce-l avea față de danezi. Dar în mine iuncherul Thomas avea încredere, de aceea nu s-a ferit să-și dezvăluie planurile și nu s-a sfiit să mi se plângă de asprimea și de încăpățânarea poporului finlandez, fiindcă, a spus el, pentru fiecare porc și pentru fiecare sac de grâu sau de orz, țăranul finlandez trebuie convins cu sabia și cu sulița ca

să-l cedeze. Și mi-a mai spus, uitând că și eu sunt finlandez, că acest popor nu-i bun decât de hrană pentru corbi.

Dar timpul trecea greu, fiindcă nu aveam ce să discut cu caligraful Mons și nici cu capelanul fortăreței, care prefera să joace zaruri cu soldații și să bea bere. Ca să-mi omor timpul, am întocmit o listă cu toate corăbiile ce urmau să plece din port, menționând pentru fiecare mărfurile cu care erau încărcate, numărul de tunuri de pe punte, numele căpitanului, numărul de oameni din echipaj, precum și întăriturile, pe care iuncherul Thomas începuse să le trimită la fortăreața Raasepori, care era amenințată de pirați. Iar când m-am dus la biblioteca bunului episcop să împrumut *Summa*, lucrarea Sfântului Toma d'Aquino, am lăsat scrisoarea în spărtura din zidul catedralei.

Nu știu dacă a fost urmare a scrisorii mele faptul că în dreptul arhipelagului Ahvenamaa corăbiile care transportau alimente și cereale la Stockholm au fost atacate și scufundate de pirați. Provinciile suedeze nu puteau asigura aprovizionarea capitalei, de aceea iuncherul Thomas adunase cu forța de la locuitorii satelor din împrejurimile orașului Turku tot ceea ce putuse și încărcase corăbiile pentru Stockholm. Totodată, piraților au atacat corabia care transporta armament pentru fortăreața Raasepori, așa că cele două tunuri ce urmau să ajungă acolo au trebuit să fie aduse înapoi la Turku pentru a li se turna din nou părțile avariate, dar cum meșter turnător nu mai era, nu s-a ales nimic din încercarea de a le repara, deși eu am căutat să-i ajut pe lucrători cu sfaturi, în măsura în care m-am priceput.

Peste câteva zile, când m-am dus la bunul episcop pentru a-i restitui cartea Sfântului Toma d'Aquino, mi-am strecurat mâna în crăpătura din zidul catedralei și am dat de o pungă din piele moale, destul de grea, pe care am pus-o imediat la cingătoare. M-am întors grăbit la căsuța doamnei

Pirjo să-mi număr banii. Erau multe monede mari și mici de argint – öre de Turku și de Stockholm, câțiva guldeni de Lübeck și un ducat, o adevărată avere. Să fi vrut, cu banii aceștia aș fi putut călători multe luni. Oricum, m-am simțit din nou bogat și, pentru mai multă siguranță, i-am îngropat la rădăcina părului, sub o piatră plată. Ar fi fost o prostie să-i joc ca toată lumea din garnizoană, fiindcă știam de mult că nu am talent la zaruri.

La fel ca atunci când după multe zile înnegurate și ploioase apare soarele pe un cer senin, mi-am recăpătat deodată buna dispoziție și am gândit că viața este asemănătoare jocului de zaruri, la care nu poți câștiga decât dacă folosești zaruri false, cu condiția să nu fii prins. Regele Cristian și magistratul Slagheck își bătuseră joc de loialitatea și de firea mea blândă și nu se sfiiseră să mă pună într-o situație tristă și stânjenitoare. Am apreciat că nu le datorez nimic și nici iuncherului Thomas, un om crud cu purtări aspre, nu-i sunt câtuși de puțin dator. Până atunci fusesem un berbec printre lupi și ei m-au jupuit de viu cu promisiuni mincinoase, era timpul să mă acopăr cu o blană de lup.

Pentru că intrasem în acest joc și pentru că, orice s-ar spune, mai toți oamenii din Turku mă urau, mai mult chiar decât îi urau pe danezi, nu aveam la ce bun să mă aștept de-aș fi rămas prea multă vreme în oraș, de aceea am chibzuit că-i mai bine dacă strâng ceva bani cât mai este încă timpul prielnic. Așa că m-am dat bine pe lângă iuncherul Thomas pentru a-i câștiga încrederea, fiindcă altfel acest om îmi stătea-n spinare, și am început să cutreier cu râvnă orașul, vizitându-i pe toți burghezii și trecând pe la toate cârciumile, întotdeauna însoțit de un slujitor german înarmat, care era tare bucuros să mănânce și să bea pe săturate, ba chiar să și ciupească din când în când câte o servitoare mai nurlie, în timp ce eu discutam despre treburile regatului cu bunii burghezi.

Am ajuns astfel să mi-i fac prieteni pe toți oamenii liniștiți din oraș, care, înspăimântați de fărădelegile și de cruzimea piraților, îi blestemau și nu voiau nimic altceva decât să trăiască în pace, fiindu-le indiferent dacă suedezii sau danezii sunt la putere. Cum toți știau prea bine despre încrederea de care mă bucuram înaintea iuncherului Thomas, nu pierdeam niciodată prilejul să mă plâng lor cu tristețe de poziția mea stânjenitoare și de sărăcia mea, precizând că preabunul iuncher dorește informații multiple despre locuitorii orașului, de aceea mă tem ca nu cumva vorbele mele imprudente să-mi pricinuiască necazuri și să-mi facă dușmani, sau, Doamne ferește, să ducă la închisoare pe vreun om cumsecade. Adevărul este că trebuia să-mi cumpănesc bine vorbele, fiindcă în acea vreme tulbure nu prea puteai avea încredere în nimeni. Ocupația mea era mult ușurată când cei cărora mă adresam se arătau bine intenționați și erau oameni cumsecade, ca Simon cositorarul sau Kuusta lumânărarul. Pentru tot ceea ce îmi dădeau, le mulțumeam cuviincios, atrăgându-le atenția că dacă iuncherul Thomas îi va trimite pe neîndurătorii lui soldați în locul meu, aceștia nu se vor sfii să le golească toate dulapurile și cuferele, de nu le va mai rămâne-n casă nicio cană de cositor, niciun veșmânt mai arătos. Bunii burghezi oftau, ce-i drept, dar plăteau pentru a fi siguri, iar eu le promiteam că niciunul din oamenii iuncherului Thomas nu va veni să-i asuprească pe cei care se aflau sub protecția mea.

Tocmai începusem să înțeleg ce voise să spună magistratul Slagheck când îmi scrisese despre caimacul care trebuie adunat la timpul potrivit, dar, cum nimic nu poate fi tăinuit, după câteva săptămâni a ajuns la urechile iuncherului Thomas și povestea mea cu strânsul banilor. O mulțime de burghezi au sosit la fortăreață să se plângă iuncherului de multe abuzuri, dar, până la urmă,

toate relele au căzut doar în capul meu. Ei au spus că au plătit bani și căpitanilor iuncherului Thomas ca să nu le fie arse casele, și mercenarilor denunțători ca să nu fie duși la spânzurătoare, și tuturor șarlatanilor care rătăcesc cu sabia-n mână și zbiară pe toate străzile orașului, dar că este prea mult să-i plătească și unui oarecare student fără căpătâi, care nu se pricepe la nimic altceva decât să mâzgălească niște hârtii. Iuncherul Thomas a dat poruncă să fiu chemat ca să dau socoteală de faptele mele, dar, auzind despre acest lucru, atât de tare m-am înspăimântat, că m-am ascuns într-un loc ferit al fortăreței, unde, după o îndelungată căutare, caligraful Mons m-a găsit, pe când eram cu pantalonii-n vine și cugetam la ce-ar putea să urmeze. Dar, după ce mi-am ridicat pantalonii și i-am încins cu cingătoarea, mi s-a tulburat mintea de mânie și i-am blestemat pe mincinoșii de burghezi, fiindcă fiecare dintre ei îmi jurase pe lumina cea sfântă a ochilor că nu va scoate o vorbă despre înțelegerea noastră de a-i proteja. Așa că n-am avut de ales și a trebuit să răspund insolenței lor cu insolență, în timp ce iuncherul Thomas pufnea și gâfâia ca un taur turbat, iar burghezii mă amenințau cu pumnii. Le-am spus lor:

— Cu vorbe de ocară și calomnii nerușinate veniți voi aici să-mi distrugeți reputația și să-mi umbriți credința în maiestatea sa regele Cristian. Nici nu-i de mirare pentru acest oraș în care intrigile viclene sunt mai presus de lege. Departe de mine gândul de a nu recunoaște că am primit bani de la Simon cositorarul, Kustaa lumânărarul și de la mulți alții, dar abia acum înțeleg că doar din viclenie mi-au fost dați acești bani. Ca supus al maiestății sale, vă întreb, oameni buni, am pretins eu bani de la voi, promițându-vă în schimb anumite servicii? Vă reamintesc că întotdeauna v-am vorbit cinstit doar despre dorința de a-mi continua studiile universitare și despre lipsa de bani care mă împiedică să o împlinesc. Iar dacă v-

am promis ceva, a fost că mă voi ruga pentru voi și vă voi vorbi de bine, nimic altceva nu v-am promis. Nu v-am silit să-mi dați bani, voi înșivă mi-ați dat cât ați vrut, și am fost cuviincios și blând, așa cum se cuvine unui om sărac să se poarte. Dacă veți spune că nu sunt adevărate vorbele pe care le rostesc acum, înseamnă că, într-adevăr, sunteți înspăimântător de nedrepți, iar sufletele voastre sunt pierdute pentru totdeauna.

Pe bunii burghezi i-au descumpănit vorbele mele și nu au putut spune că nu sunt adevărate. Dar au murmurat că, deși îmi dăduseră de bunăvoie bani, o făcuseră doar de frică să nu-i denunț guvernatorului. Arătându-i acuzator cu degetul, am strigat:

— Oare nu este neloial ce spuneți? Dacă din frică mi-ați dat mie daruri, înseamnă că aveați ceva necurat de ascuns, fiindcă un om cinstit nu are de ce să se teamă în țara unde domnește bunul rege Cristian.

Complet buimăcit de spusele mele, iuncherul Thomas a început să-i împroaște cu vorbe de ocară, le-a poruncit să înceteze cu intrigile viclene și le-a mai spus să-mi ceară iertare pentru calomniile mincinoase. Apoi s-a înfuriat și mai mult, a început să-i lovească cu piciorul și i-a amenințat cu stâlpul infamiei și cu spânzurătoarea, așa că, văzând eu asta, m-am apropiat de el și l-am rugat să-i ierte pe acești oameni săraci cu duhul, fiindcă ei n-au știut ce fac. Galbeni la față și speriați, burghezii s-au strâns unul în altul în apropierea ușii, iar eu le-am poruncit să plece liniștiți la casele lor. Și le-am mai spus că-mi sunt datori, fiindcă le-am salvat viața, sugerându-le totodată să-și amintească de acest lucru pentru următoarea dată când ne vom vedea.

După ce au plecat burghezii, iuncherul Thomas mi s-a adresat cu blândețe și, mărturisindu-mi că nu a fost niciodată prea strălucit la aritmetică, m-a rugat să însumez cifrele înșirate pe petiția cu care

burghezii au venit la el să se plângă, pentru a vedea câți bani primisem de fapt de la ei. Am făcut imediat adunarea. A văzut rezultatul, a suspinat din greu și mi-a spus că, după părerea lui, suma depășește cu mult banii de care aș avea nevoie pentru a-mi continua studiile. Și a mai spus că, fiind el un om sărac și ținând seama de inima mea mărinimoasă, crede că ar fi drept să-i împrumut jumătate din acești bani. De voi face așa, este dispus să închidă ochii și să nu mă pedepsească pentru fapta mea dezonorantă, așa a spus. M-am întristat și am vărsat lacrimi amare povestindu-i despre toate piedicile care întotdeauna s-au ridicat în fața dorinței mele de a studia și de a ajunge slujitor al Bisericii, iar el s-a mai înmuiat puțin, așa că, după ce ne-am târguit cât ne-am târguit, a căzut de acord să-i dau doar a patra parte din suma de bani.

După ce s-a văzut cu banii în mână, a spus că nu înțelege de ce nu aș continua colectarea banilor, mai ales că burghezii i s-au părut destul de înțelegători, iar în ceea ce-l privește, vrea din toată inima să mă ajute să-mi împlinesc aspirațiile, mai cu seamă că regele Cristian are nevoie de oameni cu studii înalte. Dar mi-a atras atenția că un păstor bun nu jupoaie de piele oile din turma sa, ci doar le tunde din când în când blana, și m-a pus să-i promit că-i voi da întotdeauna a patra parte din ceea ce câștig în schimbul protecției pe care el mi-o acordă. Mi-a mai promis că toți banii aceștia îi voi primi cândva înapoi, după ce regatul danez va deveni din nou bogat.

În felul acesta mi-am petrecut vara și nu mi-a fost greu ca din când în când să strecor câte o scrisoare în crăpătura știută din zidul catedralei. Păsări ciudate își luau apoi zborul spre încurcatele labirinturi ale arhipelagului, după care se întorceau să-și depună în ascunzătoare ouăle de aur și de argint.

Între timp, cu corăbiile din Stockholm au sosit și veștile alarmante din Suedia. Se spunea că o mulțime înarmată, condusă de un tânăr nobil, numit Gustav, îi încercuise pe asediatori. Printre oamenii acestei armate erau și nobili, și țărani, și burghezi, chiar și soldați din garnizoanele regale. Ales regent de către suedezi, tânărul Gustav reușise să angajeze, pe bani buni de Lübeck, mercenari din Germania, care-i consolidau armata. Iuncherul Thomas nu putea face nimic altceva decât să se minuneze de sporita obrăznicie a piraților de pe coastele Finlandei, care atacau până și vasele comerciale protejate de corăbii de război. Nu mai avea încredere în nimeni și spunea că această țară posomorâtă este plină de trădători, că fără îndoială trădători și escroci se află chiar și în fortăreață, fiindcă nu-i vine să creadă că acești pirați fără de Dumnezeu îi pot citi lui chiar și gândurile ascunse. Viața în fortăreață devenise un infern, iar nobililor finlandezi care-și părăsiseră castelele pentru a lupta cu credință de partea regelui Cristian nu le venea să creadă că niște grupuri răzlețe de țărani și niște amărâți de pirați se încumetă să atace armata regală și corăbiile de război.

7

Mă gândeam să o pornesc spre Paris toamna și să-i las în pace pe oamenii din fortăreață să-și vadă de războiul lor. Dar am întârziat cu plecarea, fiindcă oamenilor le este întotdeauna greu să se desprindă de locurile cunoscute pentru a pleca în ținuturi străine, unde niciodată nu pot ști ce-i așteaptă. Apoi s-a răspândit zvonul că regele Franței se pregătește de război împotriva împăratului. N-avea rost să plec într-o țară atât de îndepărtată ca să dau de un alt război.

Era vremea secerișului și a recoltei, nopțile începeau din nou să se întunece. În zilele fierbinți

se auzeau tunete înăbușite și-n toate serile orizontul era luminat de fulgere fără tunete. Într-o astfel de seară m-am mai dus încă o dată să las în crăpătura din zidul bisericii o scrisoare. Dar am simțit fiori reci în tot trupul când, întorcându-mi capul, după ce trecusem de-acum de zidul episcopiei, am văzut o fată care-și strecura mâna în ascunzătoarea zidului catedralei. M-am gândit că probabil mă văzuse și, din curiozitate, a vrut să știe ce am pus acolo. De aceea am alergat cu pași ușori până am ajuns-o din urmă, am apucat-o de mână și am încercat să-i smulg hârtia. Dar ea s-a împotrivit din toate puterile, a reușit să scape, a ascuns hârtia la piept, apoi a spus cu demnitate:

— Să fi decăzut chiar atât de mult orașul acesta, dacă lângă Sfânta Biserică un om cu carte prinde de mâini o domnișoară respectabilă ca s-o necinstească?

— Fii liniștită, nebuno! am spus eu. Nu vreau să-ți fac niciun rău. Vreau doar hârtia pe care ți-ai însușit-o cu obrăznicie și ai pus-o la piept doar ca să mă ațâți. Fetele cuminți și cinstite nu se plimbă noaptea pe lângă zidul acesta unde femeile pierdute se destrăbălează cu soldații și cu marinarii. Dar mai bine dă-mi hârtia și te las în pace.

Ea a negat cu îndârjire că ar fi avut vreo hârtie, mai spunând că poate am visat, dar și-a ținut tot timpul mâinile la piept, iar respirația îi era grăbită. Era o seară caldă, dar eu îmi simțeam spinarea rece ca gheața, fiindcă soarta mea era în mâinile acelei fete stupide și curioase. De aceea, după ce m-am uitat atent în jur să nu fie cineva, am trântit-o la pământ și, cu toate că m-am temut să nu țipe, i-am desfăcut veșmintele și chiar i le-am rupt puțin, dar mi-am recuperat scrisoarea. Ea s-a apărat lovindu-mă cu picioarele și zgâriindu-mă cu unghiile, iar după ce am reușit să iau hârtia, a început să plângă și mi-a spus:

— Te cunosc și știu că ești Mikael cel negru și sângeros. Nu mi-am putut imagina totuși că te vei năpusti asupra unei fete fără apărare ca să-ți bați joc de cinstea ei. Dar acum nu mă mai îndoiesc că toate relele de care oamenii te acuză sunt adevărate.

N-o văzusem niciodată. Să fi fost într-o altă dispoziție, m-aș fi uitat cu plăcere la ea, fiindcă era o fată frumoasă și tânără, cu părul și ochii negri. Dar era rău că ea mă cunoștea. De aceea i-am spus:

— N-am vrut să-mi bat joc de cinstea ta, nici măcar nu m-am gândit la asta, fiindcă sunt cleric și o astfel de purtare nu-i demnă de mine. Am vrut să-mi recapăt doar hârtia care nu te privește, dar, dacă tot mă cunoști, trebuie să discutăm pe îndelete, fiindcă chestiunea în sine este importantă. Să mergem mai bine pe colina din spatele mănăstirii, să stăm sub un copac și să vorbim în liniște.

Am propus acest lucru pentru a avea timp de chibzuință. Dacă fusese trimisă de cineva să mă spioneze, ea urma să povestească despre scrisoare și despre stăruința mea de a o recupera, iar iuncherul Thomas avea să pună străjeri în apropierea zidului catedralei până ce îl va fi avut în mână pe bărbatul care ar fi venit să caute scrisoarea. După ce îl vor fi prins, n-ar mai fi dat nimeni doi bani pe pielea mea, fiindcă aș fi fost dus în temniță și pus pe roata de tortură, unde mi-ar fi fost zdrobite oasele. Dacă lucrurile ar fi fost așa, nu-și aveau rost vorbele, dar mie nu-mi prea venea s-o omor pe fata aceea. Spre mirarea mea, ea a acceptat fără nicio împotrivire propunerea și a spus:

— Înțeleg prea bine ce vrei, înțeleg că te ferești, dar te urmez de bunăvoie pe colina din spatele mănăstirii și sunt dispusă să mă ofer ție de îndată ce voi primi înapoi scrisoarea. Este de la bărbatul

pe care-l iubesc, iar de ar afla părinții mei că mă întâlnesc cu el, m-ar rupe-n bătaie.

S-a uitat la mine cu ochii ei negri și cu toate că era destul de întuneric, i-am văzut fața nespus de palidă, și n-am putut să cred că mă minte. M-am gândit că, absolut din întâmplare, foloseam și unul și celălalt aceeași ascunzătoare. Așa credeam pe când mergeam unul lângă altul pe malul râului. Nu încercase să fugă, dimpotrivă, mă apucase de braț și sărea peste bălțile rămase de la ploaia din ultimele zile. Amândoi ne uitam după un loc liniștit și când, în sfârșit, ne-am oprit lângă un brad înalt, sub care întunericul era deplin și pământul uscat, arătând deodată cu degetul spre vârful bradului, ea a spus:

— Uite ce pasăre ciudată e acolo și ascultă cum ciripește!

M-am uitat spre direcția arătată. Ea s-a aplecat, a scos dintre cutele fustei un pumnal și mi l-a înfipt în spinare. Am țipat de durere, dar mi-am dat numaidecât seama că, din fericire, pumnalul lunecase de-a lungul coastelor rănindu-mă doar superficial. Am reușit să-i imobilizez brațul, iar ea a dat drumul pumnalului, apoi am căzut amândoi la pământ. Am prins-o de încheietura mâinii cu o mână, iar în cealaltă am luat pumnalul, în vreme ce de-a lungul spinării mi se scurgea sângele cald îmbibându-se în veșminte.

Nu știu câte clipe am rămas așa, nemișcați. Umerii îmi ardeau ca focul, dar am înțeles că nu eram rănit de moarte. M-a cuprins o furie cumplită la gândul că aș fi putut muri prostește de mâna acelei fete smintite, am apucat-o de păr, am întors-o cu fața-n pământ și punându-i pumnalul la gât, i-am spus:

— Fiecare pasăre pe limba ei piere oricât ar fi ea de ciudată. Cântă-ți ultimul tril și spune Crezul, dacă-l știi, fiindcă trebuie să te omor!

S-a uitat la mine și fața ei avea paloarea morții. I-am simțit suflarea când mi-a spus:

— Mikael, omoară-mă dacă așa ți-e voia, dar dă-mi mai înainte hârtia aceea s-o distrug, fiindcă, de pe urma ei, viața multor oameni buni poate fi în pericol. Și poate că este mai bine dacă mă vei omorî tu, decât să ajung pe mâna schingiuitorilor iuncherului Thomas.

— Sfinte Dumnezeule, am strigat eu îngrozit, ai milă de noi! Dar bine, fată nebună, știi ce conține hârtia pe care am pus-o în ascunzătoarea din zidul catedralei? Credeam totuși că omul nevăzut care face legătura cu Niilo de la castelul Grabbacka este bărbat.

Dar această revelație o simțeam în acel moment ca pe un rău și mai mare. Ea știa totul despre mine, ar fi putut trăncăni oricui, fiindcă acesta-i obiceiul tuturor femeilor, iar viața mi-ar fi putut fi oricând în pericol. Trebuia să o omor.

Dar ea a spus și mai uimită decât mine:

— Vrei să spui că tu ai trimis scrisorile? Dar eu nu te cred, fiindcă în toată Finlanda nu există un spion și un trădător mai mârșav decât tine, iar seniorul Niilo a promis că, după ce te va avea în mână, te va spânzura de primul copac pe care-l va întâlni în drum. Și nu mă mai pipăi atâta cu degetele, că mi se face rău!

Abia atunci mi-am dat seama că urmăream distrat cu degetele rotunjimile sânilor ei dezgoliți. M-am simțit stânjenit, i-am dat drumul, iar ea s-a ridicat și a început să-și aranjeze veșmintele.

— Sunt complet descumpănită, a rostit ea, încercând să-mi prindă privirea, deși nu se mai vedea aproape nimic. Poate că ar fi fost mai bine dacă te-aș fi ucis, fiindcă de la un bărbat ca tine n-ai la ce bine să te aștepți și mai degrabă cred ca la început că iuncherul Thomas te-a pus să spionezi prin preajma spărturii din zidul catedralei, pentru a pune mâna pe mesagerii seniorului Niilo Grabbe.

Mă gândeam că mai bine ar fi s-o omor, dar parcă nu voiam să rămână cu o impresie atât de proastă despre mine, de aceea i-am dat câteva

amănunte despre scrisorile dinainte, i-am povestit despre ce este vorba în ultima scrisoare, precizând că ar fi fost bine dacă ar fi ajuns la timp în mâinile piraților.

— Nu pot fi sigură, Mikael, dacă ești pasăre sau pește, fiindcă toată lumea te vorbește de rău. Dar dacă-i adevărat ceea ce mi-ai spus, iar eu trebuie să cred asta, voi face tot ceea ce voi putea ca oamenii respectabili să-și schimbe părerea despre tine.

I-am pus mâna peste gură și i-am spus:

— Dumnezeu să te ferească să mă vorbești de bine! Dar chiar mă îndemni să te omor, ca să fiu sigur că nu vei spune nimănui nimic despre mine! Află că sunt mai în siguranță și neprigonit de autorități dacă, nebănuindu-mi intențiile și faptele bune, lumea din oraș mă urăște și aruncă în mine cu pietre.

Ea a spus:

— Se vor schimba vremurile, fiindcă înălțimea sa domnul Gustav a promis că va trimite oaste de război pentru a elibera Finlanda de iutlandezi. Te vor ridica degrabă în cea mai înaltă spânzurătoare și nimeni nu-ți va fi recunoscător pentru bunele tale intenții.

— Spune-le țapilor povești dintr-astea! am rostit eu. Nu vine ea niciodată ziua aceea, fiindcă regele Cristian este prea puternic, n-are cum să-l înfrângă un oarecare Gustav din Suedia. De aceea, mai bine-ți tai eu beregata, sărmană fată, ca să fiu sigur că nu mă vei denunța de vei cădea vreodată în mâna iutlandezilor, fiindcă ești singura ființă care mă cunoaște și-mi știe bunele intenții.

Dar îmi erau umerii amorțiți și mă dureau prea tare, așa că, până la urmă, mi s-a făcut silă de toată povestea și n-am mai avut niciun chef să mă gândesc la sacrificiul acelei fete frumoase. Cel mai sigur era să mă îmbarc eu pe prima corabie și să părăsesc țara, pentru că aveam destui bani pentru doi ani de studii la universitate.

Vorbele mele au rănit-o. A scrâșnit din dinți și mi-a spus:

— Oare nu vei putea avea încredere în mine nici dacă mă voi jura pe sacramente că niciodată nu voi rosti o vorbă despre tine, nici de bine, nici de rău?

I-am spus cu amărăciune:

— Știu din proprie experiență că în cuvântul unei femei nu trebuie să ai niciodată încredere.

Mi-a mângâiat obrajii și a spus cu o voce nespus de blândă:

— Să nu mai văd niciodată cerul albastru, să nu mai aud niciodată cântecul privighetorii… Atât de crud să fii oare?

I-am spus:

— Vorbe frumoase, nimic de zis! Dar nicio vorbă nu-mi va fi de folos când trupul mi se va legăna în știreang și corbii îmi vor ciuguli ochii.

Și-a înfășurat brațele în jurul gâtului meu și mi-a sărutat gura.

— Nu mai spune blestemății, Mikael, nu mai spori durerea din inima mea, fiindcă viața este scurtă, iar moartea stă la pândă din toate părțile. Eu nu-ți doresc niciun rău. Fiindcă sunt singura ființă care-ți cunoaște adevărata față, tocmai de aceea îți doresc binele. Regret că am încercat să înfig pumnalul în tine. Din fericire, îngerul tău păzitor te-a salvat.

I-am spus mânios:

— Sărutul tău este înșelător. Dar nu mă mai atinge, că-mi crapă umerii de durere și probabil am pierdut prea mult sânge, de mă simt atât de slăbit. În rest, am fost hirotonisit în Sfânta Biserică, de aceea nu vreau să fiu obiectul ispitelor trupești ale unei femei.

Și-a desprins imediat brațele din jurul gâtului meu, s-a întristat și a spus:

— Dar nu te-am sărutat cu gânduri păcătoase, te-am sărutat ca pe un frate bun.

— Ciudat! am spus. E drept că n-am nici frați, nici surori, dar am avut impresia că sărutul era

mult mai păgân decât sărutul unei surori.

— La urma urmelor, a spus ea, nici nu porți sutană. Iar dacă-i adevărat că nu te vei putea căsători niciodată, atunci chiar că-mi pare rău din toată inima.

— Dar tu ești cam ciudată și prostuță. Oare cărei fete i-ar putea trece prin cap să-i vorbească despre căsătorie unui bărbat care abia i-a promis că-i va tăia beregata și-i va ascunde trupul sub frunziș?

A început deodată să îngâne pentru ea o melodie, apoi a spus:

— Sunt tânără, vor fi cântări încântătoare când mirosul sulfinei se va răspândi pe dealuri și bufnița își va striga blând din vârful bradului perechea. Dar ce, nu-i adevărat că și clericii pot avea țiitoare, dacă plătesc șase bani de aur pe an la episcopie? Știu asta, fiindcă sunt fata paracliserului din satul Kaarina, tot un fel de rudă cu popa. Numele meu este Veronika, iar dacă ne va împinge inima să păcătuim împreună, nu trebuie să spui nimic altceva în afară de *Ego absolvi*, și vom fi de îndată absolviți de păcat.

— Sfinte Dumnezeule! am spus eu. Nu încape îndoială că-i mare lipsă de bărbați în țara asta săracă și taman timpul potrivit de sporovăit despre chestiuni bisericești, când tot sângele mi s-a risipit din trup și-mi arde rana de pe umeri. Iar discuția aceasta ciudată este urmare a faptului că, gândindu-mă să te omor, te-am atras în pădure, unde tu ai înfipt pumnalul în mine.

Așa i-am spus și i-am rostit numele: Veronika, ce dulce i-am simțit numele în gură când i l-am rostit!

Mi-a cercetat umerii, apoi mi-a tras cămașa din pantaloni și a rupt o fâșie lată din poale, cu care mi-a legat rana, spunându-mi că nu ar fi trebuit să fac atâta zarvă pentru o rană atât de neînsemnată, ci mai degrabă să mulțumesc tuturor sfinților că pumnalul nu s-a înfipt adânc în trupul meu. Cât de fierbinți i-am simțit mâinile pe pielea mea și dulce

răsuflarea, atât de ușor mi-a mângâiat părul și n-am mai avut nicio durere când mi-a legat rana, chiar dacă nu se pricepea la astfel de lucruri.

— Veronika, am spus, dar ești o fată cam aiurită! Mai întâi vrei să-l omori pe un bărbat necunoscut, apoi i te arunci în brațe.

M-a sărutat ușor pe buze și mi-a spus:

— Nu știu nici eu ce am, dar, de când fratele meu bun s-a alăturat piraților, trăiesc într-o continuă nesiguranță și persecuție. În numele lui ridic eu scrisorile, fiindcă îi este teamă să se arate prin oraș, altfel n-am de-a face cu pirații. Fă ce vrei cu mine, dar trebuie să-mi promiți și să juri că doar pe mine mă iubești și că mă vei lua de țiitoare, pentru ca biserica și lumea să nu ne poată învinui de desfrânare, iar eu îți voi naște fii și fiice.

Era atât de aproape și în inima mea s-au deșteptat sentimente duioase. Nu, n-aș fi putut s-o omor, mi-am lăsat viața în mâinile ei. Am fost dominat de marea responsabilitate și de toate celelalte sentimente deșarte și m-am gândit că nu se cade să fiu atârnat în ștreang mai înainte de a gusta din fructele bune ale vieții. De aceea am rămas împreună toată noaptea, până când lumina zilei s-a ridicat roșie de la orizont. Nu am regretat niciunul, nici altul. Veronika a spus:

— Sunt fericită, Mikael, mai fericită ca niciodată și viața mi se pare frumoasă. Sunt îndrăgostită de ochii tăi, îmi plac buzele tale, toată ființa ta mi-e dragă. Aș vrea să ne întâlnim din nou, aș vrea să trăim împreună toată viața și să ne despărțim doar când o vrea moartea.

La despărțire, i-am înapoiat pumnalul. I-am dat și hârtia zdrențuită și mototolită, pentru a o transmite fratelui ei. Am hotărât să ne întâlnim la fiecare liturghie de duminică sub coloanele catedralei, unde credincioșii îngenunchează de obicei ca să se roage, pentru că nu mai aveam curaj să folosesc ascunzătoarea, dar și ca s-o revăd. Ar fi fost de preferat să ne întâlnim în casa

doamnei Pirjo, dar nu am vrut să o amestec pe buna mea mamă adoptivă în intrigile mele negre. Veronika urma să poarte flori sau crenguțe de scoruș în păr sau la piept, dacă avea să-mi transmită ceva, iar eu ar fi trebuit să-mi netezesc continuu părul de pe frunte, dacă aș fi avut vreo scrisoare pentru pirați. Iar la sfârșitul slujbei religioase, când oamenii urmau să iasă din biserică, ne vom apropia și vom schimba mesajele.

Două duminici la rând am văzut-o la liturghie, dar nu purta nici flori, nici crenguțe de scoruș în păr. Ne-am uitat doar unul la altul. În ochii ei se citea un dor năvalnic, inima mea era plină de dor, era o fată frumoasă și eu o iubeam. Apoi un călăreț a adus vestea că armata lui Gustav a debarcat pe țărmurile finlandeze, că Niilo Grabbe și piratii sunt împreună cu Gustav. Fortăreața urma să fie asediată. Era prea târziu ca să fug cu o corabie în altă țară, fiindcă vasele comerciale din Lübeck zăceau avariate în port, iar iuncherul Thomas strângea dări grele de la locuitorii orașului pentru asigurarea fortăreței cu provizii.

În cea de a treia duminică, nemaivăzând-o pe Veronika la catedrală, am intrat în panică și mi-a fost teamă să nu i se fi întâmplat ceva. Fără să mai țin seama de riscul pe care mi-l luam, am încălecat pe un cal de la fortăreață și am gonit pe drumul ce ducea la Raasepori, până ce am ajuns în satul Kaarina. Acolo am întrebat de casa paracliserului, dar din casă nu mai era nimic altceva decât un morman de cenușă, iar de crengile unui stejar uriaș erau spânzurate trei trupuri goale și înnegrite. Pe Veronika am recunoscut-o după păr, fiindcă păsările de pradă îi ciuguliseră ochii. Trupurile goale ale tatălui și fratelui se legănau alături de al ei în vântul ușor de toamnă. Le-am spus oamenilor că-i o fărădelege să fie lăsați așa și i-am îndemnat să îngroape trupurile acelor nefericiți, dar ei nu au vrut, fiindcă oamenii călare ai iuncherului Thomas porunciseră să nu fie dați jos spânzurații din

ștreanguri, ca oamenii din sat să ia aminte și să se teamă. Nu i-am mai întrebat nimic, pentru a nu părea suspect și am plecat de acolo. Nu mai am nimic de povestit despre Veronika, frumoasa fată pe care am iubit-o.

Odată cu povestea ei tristă închei și această carte, fiindcă atunci mi s-a stins mie din inimă toată bucuria vieții și sufletul meu a împietrit. Multe săptămâni la rând am văzut în vis stejarul și trupul ei clătinându-se în bătaia vântului. De aceea m-am bucurat când, în noiembrie, nobilul Gustav și armata sa au început asediul.

Cartea a cincea
Barbara

1

Despre asediul fortăreței din Turku nu am multe de povestit, fiindcă niciuna din părți n-a fost mai brează decât cealaltă. Nedispunând de tunuri prea bune, asediatorii preferau să stea la pândă și să bea bere în oraș, în timp ce asediații, pe care nu-i prea trăgea inima la luptă, stăteau în sala de arme a fortăreței, unde beau bere și se certau între ei. Seniori de tipul lui Tönne Eerikinpoika, un fel de urs bătrân ursuz, sau Erik Fleming, care era dispus să-și schimbe tabăra în care lupta după cum bătea vântul, erau oaspeți fără voie în fortăreață, mai bine zis un fel de ostatici. Erau oameni rezervați și nici nu le plăcea să ia parte la atacuri. Știau doar să se repeadă în galop ca să-i sperie pe asediatori, dar la primul foc tras de adversarii ascunși după parapetele de lemn, întorceau brusc frâiele și călăreau grabnic înapoi la fortăreață, uneori agățați de coada calului.

Bunul episcop Arvid, dându-și în sfârșit arama pe față, pusese la dispoziția asediatorilor culevrinele episcopiei, caii, pulberea și plumbul, le deschisese magaziile de alimente și le îngroșase trupa cu soldații lui, fiindcă oamenii lui Gustav erau săraci și duceau lipsă de orice. Așa că ei au fost mulțumiți, fiindcă puteau să doarmă în case încălzite și să se bucure de proviziile pe care sărmanii locuitori ai orașului reușiseră cu greu să le scape de jecmăneala iuncherului Thomas. În ziua sosirii, bunii burghezi îi întâmpinaseră pe oamenii seniorului Gustav cu lacrimi de bucurie în ochi, puseseră să bată clopotele și cântaseră versete de mulțumire întru slava lui Dumnezeu. Dar încă nu era ziua Nașterii Domnului, când au

început să se și întrebe dacă n-ar fi fost mai bine să le dea de mâncare celor câțiva lupi ai iuncherului Thomas decât nenumăraților șobolani flămânzi ai lui Gustav.

Nouă, celor din interiorul fortăreței, nu ne era greu să avem vești despre puterea, echipamentul și moralul asediatorilor, fiindcă scopul fiecărei incursiuni în afara zidurilor era întotdeauna capturarea unui bărbat nenorocos din armata dușmană. De fiecare dată, iuncherul Thomas îl întâmpina pe nefericit cu aceeași bucurie, iar după ce îi zdrobea oasele și-l tortura cu clești înroșiți în foc, îl spânzura de zidurile fortăreței, fiind drept în această privință, pentru că nu ținea niciodată seama de rangul spânzuratului. Când au văzut asediatorii că numărul spânzuraților sporește de la o zi la alta, necazul le-a fost atât de mare, încât au înălțat în grabă și pe partea lor un șir de spânzurători, perfect aliniate în fața șirului spânzuraților de pe zidul fortăreței, iar într-o dimineață i-au atârnat în streang pe cei câțiva prizonieri capturați până atunci. Tare mult s-a mai amărât iuncherul Thomas și a plâns amar pentru călăreții lui, pufnind pe nas ca un taur.

— Dar este o adevărată nelegiuire! a spus el. Acești răzvrătiți i-au spânzurat fără nicio sentință a vreunui tribunal de judecată pe mercenarii regelui, privându-i de dreptul de a-și răscumpăra viața cu bani sau de a fi ținuți prizonieri până la sfârșitul războiului. Nerușinarea lor sfidează toate legile din lume! Am să le arăt eu, de-or să-și bea sângele lor de ziua Nașterii Domnului!

Și-a strâns în ziua aceea oamenii în sala de arme și s-a sfătuit cu ei, iar în dimineața din ajunul Nașterii Domnului, când afară era încă întuneric, câțiva mercenari conduși de căpitanul Oldenburg au făcut o incursiune mai mare pe teritoriul inamic și au capturat un mare număr de prizonieri, printre care și pe fratele seniorului Niilo Arvidinpoika, comandantul de război al lui Gustav. Fără nicio

ezitare, iuncherul Thomas a dat poruncă să fie trimiși în cer, după care leșurile le-au fost atârnate pe zidul fortăreței, alături de cele ale fraților lor întru nesupunere și răzvrătire. După ce s-au săvârșit toate aceste blestemății, iuncherul Thomas a spus că o mai mare dovadă de credință și dragoste față de Domnul nostru Iisus Hristos în ajunul celebrării Nașterii Lui nici că s-ar fi putut arăta, fiindcă răufăcătorii atârnați pe ziduri încălcaseră pacea din țară și bunele rânduieli ale vieții.

Cu toate acestea, în fortăreață nimeni nu a fost vesel de ziua Nașterii Domnului, așa că iuncherul Thomas, tot văzând împrejur chipuri înghețate și priviri nemulțumite, a început să-și plângă soarta și a spus că Dumnezeu l-a pedepsit trimițându-l în această țară întunecată, cu oameni nerecunoscători. În ciuda cruzimii, Thomas Wolf era totuși un excelent comandant de război. Trimisese amiralului Severin Norby toate corăbiile din țară înainte de a fi înghețat marea ca să nu cadă în mâinile răzvrătiților, încredințându-l, în numele regelui Cristian, că va încerca să reziste în fortăreață până la primăvară. Răsplata pentru credința lui sosise în ianuarie. Regele scria că-i va trimite soldați în ajutor de îndată ce marea va fi din nou navigabilă. Chiar regele era însă foarte supărat din cauza asediului fortăreței din Turku și îi poruncea iuncherului să-i spânzure pe toți suedezii și finlandezii din fortăreață, pentru a evita astfel o eventuală răzvrătire și dinăuntrul ei. Iuncherul Thomas a fost tare mulțumit de ordinul regal care sosise tocmai la timpul potrivit, fiindcă, a spus el, se săturase să tot vadă mutre triste ca-n postul Paștelui împrejuru-i. Dar era puțin neliniștit pentru că nu ajungeau spânzurătorile și nu putea îndeplini numaidecât ordinul regelui. De aceea i-a pus pe toți lemnarii din fortăreață să construiască spânzurători, iar mie mi-a poruncit să păstrez secretul asupra scrisorii regale.

În timp ce-și sorbea terciul fierbinte, mesagerul care se strecurase în fortăreață deghizat în țăran și trecuse prin multe primejdii a prevestit că în primăvară, după ce regele va sosi cu surle și tobe, nu le va mai cânta cocoșul celor ce se răzvrătiseră și bucuria lor de acum le va fi ca un vis trist. A mai povestit că, înainte de a pleca el din Copenhaga, regele, care mai întâi îl ridicase pe sfetnicul său Slagheck la rangul de arhiepiscop al Danemarcei, îl dăduse pe mâna tribunalului ecleziastic și-l învinuise de toate nenorocirile cu care se confrunta regatul. Așa că magistratul Slagheck fusese tras pe roată și ars pe rug. Se pare că nimeni nu fusese totuși prea supărat de întâmplarea asta.

Dar eu parcă stăteam pe flăcări, de aceea n-am mai avut răbdare să ascult toate povestirile de paradă ale mesagerului regal și am plecat. L-am tras de mânecă pe seniorul Erik Fleming, care juca zaruri cu seniorul Tönne și-l scutura bine de bani. Seniorul Tönne mă disprețuia din cauza originii mele neînsemnate și nu-mi adresa niciodată vreo vorbă. Însă tânărul și vicleanul senior Erik m-a întrebat de cum m-a văzut ce fel de vești am.

— Doar vești bune din Danemarca, i-am răspuns eu. La primăvară, după ce se va topi gheața, regele și amiralul lui vor sosi cu surle și tobe, dar mă tem că ochii voștri albaștri, domnule Erik, nu vor apuca să vadă sosirea regelui, fiindcă, mult mai devreme decât bănuiți, s-ar putea să ajungeți în paradis.

— Astea-s vorbe triste, a spus seniorul Erik, agitând cupa cu zaruri, răsturnând-o brusc pe masă și anunțând vesel: „șase-șase!“. Despre ziua morții nimeni nu poate ști dinainte iar de ce-i este scris în stele nimeni nu poate fugi. Că sunt de spiță nobilă, ce importanță are? Au murit atâția înaintea mea și mulți vor mai muri după mine. Omul este ca iarba care crește ziua, se ofilește seara și este secerată.

— După părerea mea, am spus, nu-i la prea mare preț un senior care își întinde ascultător gâtul

ca un cocoș dus la tăiere, dacă are totuși cât de cât noroc să scape de necaz.

Seniorul Erik a adunat vesel banii de pe masă, iar seniorul Tönne s-a întristat ca toți jucătorii de zaruri aflați în pierdere și i-a spus:

— Dar nu mai asculta toate neroziile pe care le spun proștii, doar știi bine că regele ne-a dat scrisori de protecție semnate și pecetluite cu sigiliul lui, iar cea mai bună dovadă că aici suntem în siguranță este faptul că până acum nimeni nu ne-a retezat gâtul.

Am zis:

— Domnule Erik, trebuie să recunoașteți că o fortăreață asediată este cel mai nesănătos loc din lume, că mulți s-au îmbolnăvit de fierbințeală și că nu-i tocmai bine să mănânci în fiecare zi doar carne sărată, de pe urma căreia îți poți pierde toți dinții, oricât de mult sirop din ace de pin ai bea. Astăzi aveți noroc la zaruri, domnule Erik, dar mâine nu se știe dacă veți mai avea. Nu lăsați să vă treacă norocul cât încă mai e vreme!

Nu era naiv seniorul Erik, așa că s-a ridicat de la masă, s-a întins dezmorțindu-și trupul și a spus:

— Voi agăța vorbele tale de urechi, Mikael. Dar până una-alta mă duc afară să-mi slobozesc apa și să iau o gură de aer proaspăt.

Coborând el în curtea fortăreței, a auzit sunet de lemn tras la rindea și a văzut brațele spânzurătorilor ce se ridicau dinspre creasta zidului spre cer. O astfel de carte deschisă nu era greu de citit. Fără să mai aibă îndoieli asupra lucrurilor care se pregăteau, seniorul Erik s-a dus la iuncherul Thomas și i-a spus:

— A început să-mi ruginească sabia de-atâta nefolosire. Mai bine mi-aș strânge oamenii și-aș ieși afară din cetate să le arăt eu pungașilor ălora că nu toți bărbații Finlandei sunt trădători și sperjuri. Pe deasupra, mai au și nerușinarea să asedieze o fortăreață puternică! Până și corbii au

început să croncăne de foame, cred că-i timpul să le dăm ceva de mâncare.

Vorbele lui au fost pe placul iuncherului Thomas. A început să râdă lovindu-și genunchii cu palmele și a spus:

— De păsările astea nu-ți face griji, că nu le las eu să moară de foame! Propunerea ta chiar că-i bună, și totodată-i o dovadă de credință față de rege. Dar să vedem câți dintre oamenii tăi sunt dornici să te însoțească într-o astfel de incursiune, când ei fac niște mutre atât de acre când își văd neamurile atârnate pe ziduri.

Seniorul Fleming a început în grabă să caute bărbați dornici să-și arate curajul și a strigat cu glas puternic, vorbindu-le despre onoare și despre credința față de rege și față de puternicul regat al Danemarcei, dar bărbaților în care avea încredere le-a șoptit la ureche să nu se neliniștească, fiindcă-s doar vorbe în vânt. Seniorul Tönne nu a avut încredere în asigurarea lui șoptită și, întorcându-se să joace zaruri, a spus:

— Ferească-mă Dumnezeu să ridic sabia împotriva neamului meu sau să-i duc iuncherului Thomas bărbați de același sânge cu mine să-i spânzure pe ziduri! Mai bine stau și aștept să văd cine va învinge, fiindcă Dumnezeu îi iubește doar pe oamenii răbdători și pașnici.

N-a avut încredere nici când seniorul Fleming i-a spus de-a dreptul că va fugi din fortăreață, ci i-a răspuns că o asemenea cutezanță poate avea urmări nimicitoare.

Când s-a lăsat întunericul, seniorul Fleming și-a ajutat scutierul să coboare cu frânghia pe partea cealaltă a zidului fortăreței, trimițându-l în tabăra asediatorilor să povestească despre bunele lui intenții. Dimineața, porțile s-au deschis, iar seniorul Fleming a ieșit călare însoțit de oamenii lui, dar iuncherul Thomas, care s-a încrezut doar pe jumătate în spusele seniorului, a trimis călăreți

și lăncieri saxoni care să nu-l piardă din ochi. Apoi a urcat pe zidul cetății să privească.

Când a ajuns la o depărtare convenabilă de zidurile fortăreței, seniorul Fleming a scos sabia din teacă și a strigat semnalul Suediei și al seniorului Gustav, după care, lovindu-l pe comandantul saxonilor, și-a rupt sabia de armura acestuia. Lucrurile ar fi putut lua o întorsătură tragică dacă scutierul lui, care apăruse la timpul potrivit cu pedestrașii răzvrătiților, nu ar fi acționat rapid, tăind gleznele calului, care s-a prăbușit în zăpadă împreună cu saxonul. Totul s-a petrecut atât de repede că, neavând nimeni vreme de pierdut, seniorul Fleming n-a apucat să facă rost de altă sabie până ce n-a fost doborât și ultimul mercenar al iuncherului Thomas. După aceea au fost adunate armele celor căzuți, pungile cu bani, armurile, cizmele, pantalonii de piele, nu mă îndoiesc că toate astea au fost greu de cărat și pedestrașii seniorului Gustav s-au căit că au omorât așa frumusețe de cai, pe spinările cărora ar fi putut să-și ducă prada.

De pe creasta zidului cetății, iuncherul Thomas a privit neputincios, blestemând și izbind din picioare, cu fața vânătă de mânie și cu spume în colțurile gurii. Le-a poruncit tunarilor să tragă în fugari, dar seniorul Fleming alesese locul de luptă ceva mai departe de bătaia tunurilor, așa că prețioasele proiectile s-au pierdut de pomană în zăpadă. În plus, seniorul Fleming și-a pus mâinile ca o goarnă la gură și a urlat batjocoritor spre iuncherul Thomas în timp ce tunurile trăgeau, de l-a scos din minți pe iuncher, care dădea să crape de supărare.

Zdrobit, iuncherul Thomas a început să plângă amarnic și a zis:

— Uite, asta-i răsplata lumii, iar acolo în zăpadă zac cei mai buni cai ai mei, iar dincolo bravii mei soldați despuiați până la piele de tâlhari cu curu-nvinețit de ger; niciodată n-am crezut, Doamne, că

așa ceva mi se va întâmpla mie, asta-i cea mai bună dovadă că regele-i mai deștept decât mine, știa el că în finlandezi și în suedezi nu trebuie niciodată să ai încredere.

În nerăbdarea de a răzbuna nelegiuirea, și-a petrecut toată ziua și toată noaptea în veghe și rugăciune, iar a doua zi, când spânzurătorile au fost gata, a dus la împlinire porunca regală spânzurându-i pe toți bărbații finlandezi și suedezi care se aflau în fortăreață, fără să țină seama de rangul lor, iar primul spânzurat a fost seniorul Tönne, care a protestat în zadar, strigând că nu merită trupul lui vlăguit un asemenea leac la bătrânețe.

Iuncherul Thomas i-a dat spânzurătorii chiar și pe doi copii de origine nobilă, care zadarnic încercaseră să scape, ascunzându-se sub fusta largă a mamei lor. Și pe caligraful Mons l-a spânzurat, fiindcă se temea că va ajunge cândva trădător, deși bietul Mons n-ar fi putut niciodată să-l trădeze, că era prea bleg. Am fost tare trist când l-am văzut pe sărmanul Mons atârnând în ștreang, dar și mai trist când am început să mă neliniștesc pentru propria-mi soartă. Era clar că urma să fiu și eu spânzurat, fiindcă eram finlandez. Când i-am văzut pe toți conaționalii mei spânzurați, legănându-se trist unul lângă altul pe creasta zidului, am fost peste măsură de înspăimântat și pierzându-mi cumpătul am trecut peste prudența cea de toate zilele și l-am întrebat pe iuncherul Thomas când îmi vine rândul.

Luat prin surprindere, iuncherul Thomas n-a știut mai întâi ce să-mi spună. Mi-a pipăit visător gâtul, apoi și-a făcut cruce și a spus:

— Ferească-mă Dumnezeu de așa fărădelege! Dar tu ești omul meu de suflet, Mikael, și ai fost uns preot chiar de preasfinția sa arhiepiscopul! Chiar dacă am cumpărat indulgență să nu țin postul Paștelui, fiindcă am sănătatea șubredă, sunt un om cucernic și respect sacramentele. Așa că mai spun o dată: nu mă prea omor eu după preoți,

ce-i drept, dar ferească-mă Domnul să mă ating de un om al Bisericii!

Mi s-au muiat genunchii și n-am fost deloc mai fericit de asigurările lui, fiindcă mă pregătisem de-acum de moarte. După moartea Veronikăi îmi era totuna dacă trăiam ori muream. Firește că aș fi preferat să o întâlnesc pe Veronika în grădina paradisului, dar întâlnirea prea era la îndemână, dacă nu cumva chiar cu putință. În fața unei morți de neînlăturat, omul se amăgește totuși cu cele mai imposibile gânduri, iar eu nu-mi mai dormeam de mult nopțile și mă gândeam doar la moarte. Am plecat nemulțumit de la iuncherul Thomas. Un timp oarecare am chibzuit dacă să mă arunc de pe turnul arsenalului. Planul n-avea niciun cusur, dar sinuciderea fiind unul din marile păcate, m-am hotărât să trăiesc, iar dacă tot trăiam, m-am gândit că-i bine să-mi păstrez trupul sănătos și dinții din gură, de aceea am avut întotdeauna grijă să beau sirop din ace de pin, atât dimineața, cât și seara.

2

Iarna aceea a fost blândă și primăvara timpurie. Nu multă vreme după ce s-a dezghețat marea, împinse de un vânt favorabil, corăbiile lui Severin Norby, amiralul sprinten și vesel, au ajuns la gura râului și i-au speriat, asemenea unui vis urât, pe asediatori, trezindu-i brusc din toropeala de toate zilele. Au plecat într-o atât de mare grabă din Turku, că unora le-au rămas străchinile cu supă pe jumătate pline în trapeza episcopiei. După plecarea lor, prea multe lucruri nu mai erau de văzut în Turku, fiindcă seniorul Niilo Arvidinpoika, care depozitase butoaiele cu pulbere într-o casă de piatră de pe malul de miazănoapte al râului, le-a aruncat în aer, ca să nu cadă pe mâna danezilor, și multe case au ars una după alta. Catedrala, mănăstirea și casele construite din piatră, ca episcopia sau spitalul, aproape că nu au avut

stricăciuni, doar ferestrele lor plumbuite s-au spart de suflul exploziei. Burghezii din oraș și sfinția sa episcopul își puseseră din timp lucrurile la adăpost, așa se face că au ars doar casele golite și cele jefuite. Astfel stând lucrurile, iuncherul Thomas și amiralul Norby au căzut de acord că seniorul Niilo nu avea nici pe departe stofă de comandant de război.

Am fost printre primii care au plecat din fortăreață. Am ajuns în oraș când incendiul era în toi, iar în drum am făcut o scurtă incursiune în casa episcopiei, ale cărei porți erau deschise. Se vedea clar că toate obiectele de preț fuseseră de mult duse în altă parte. Apoi m-am grăbit spre casa doamnei Pirjo, ca să o protejez de tâlhari. Casa era tot acolo, dar avea ferestrele sparte și ușa forțată. Lucrurile folositoare din casă fuseseră furate, în rest, totul fusese distrus. În mijlocul camerei zăcea Antti, palid și atât de lipsit de vlagă încât nici nu s-a putut ridica în capul oaselor, iar alături de el, așezată-n genunchi și cu veșmintele în neorânduială, crâșmărița de la *Trei coroane* plângea în hohote.

— Doamne, Dumnezeule! a spus ea. Cârciuma este în flăcări și numai eu știu cum l-am târât pe băiatul ăsta până aici, fiindcă bănuiam c-ai să vii. Tu ești singura lui speranță, Mikael, Domnul să te binecuvânteze! Pe mine n-or să mă omoare, că sunt crâșmăriță și am voie de la primărie, și nici de foame n-am să mor, fiindcă am ascuns pentru zile negre două butoaie cu bere tare și un ciubăr cu rachiu într-o groapă cu bălegar.

Nici n-am avut timp să înțeleg ce s-a întâmplat, că s-au și auzit pe stradă pașii apăsați ai soldaților. Am luat călimara cu negru de fum din tocul de aramă de la centură și i-am stropit fața lui Antti cu câteva picături. Când au intrat soldații, am strigat:

— Omul acesta are variolă și-i pe moarte, iar în casă, după cum vedeți, nu mai este nimic de luat.

Au ieșit îngroziți, făcându-și semnul crucii, și aveau de ce, fiindcă, pe lângă că era plin de pete negre pe față, Antti era tare înspăimântat. După ce au plecat, l-am întrebat:

— Ce s-a întâmplat? Unde-i mama? Iar tu, Antti, ești nebun? De ce n-ai fugit? Ăștia-s în stare să te spânzure. Ai fi putut cere ajutorul prietenilor tăi, te-ai fi putut duce la catedrală sau la mănăstire. Dacă puneai mâinile pe altar, n-ar mai fi îndrăznit nimeni să se atingă de tine.

Dar Antti mi-a spus trist:

— Nu mai am niciun prieten pe lume în afară de tine și de această văduvă bună de la hanul *La trei coroane*, care se ține scai de mine și de care mi-e teamă că n-am să scap nici mort. M-am certat rău cu toată lumea. Și cu piratii, și cu bunii burghezi. Ei m-au tăbăcit în bătaie, de-am crezut că-mi voi da ortul popii.

— Nu înțeleg ce-aveai de împărțit cu camarazii tăi de arme, l-am mustruluit eu. Ori ai fost beat. N-o să mă prindă mirarea, Antti, dacă într-o zi voi auzi c-ai murit din cauza băuturii, bineînțeles dacă până atunci nu apucă cineva să te atârne în streang.

În ciuda neputinței de care era copleșit, Antti s-a supărat de prevestirile mele și a spus:

— Dacă eram beat, m-aș fi putut bate mai bine, știi doar că sunt un om blând și nu-mi place să mă iau la harță cu nimeni. Am fost la un pas de moarte fiindcă am sărit să o apăr pe sărmana ta mamă… Trebuie să știi, Mikael, că… doamna Pirjo a murit.

Ștergându-și nasul, crâșmărița cea bună a adeverit spusele lui Antti, iar când a văzut că am rămas nelămurit, nemaiputând rosti o vorbă, mi-a spus cum se petrecuseră lucrurile. Cu câteva zile înainte, a povestit ea, punându-și în cap să o acuze pe doamna Pirjo ca vrăjitoare, bunii burghezi ai orașului i-au asmuțit pe soldații cei sălbăticiți ai lui Niilo, și, împreună cu ei, au aruncat-o pe doamna Pirjo de pe pod în apa râului. Dar, ca toate vrăjitoarele, doamna Pirjo, cu fustele umflate, a

plutit ușor pe apă până la mal și oamenii au omorât-o cu pietre, apoi au pus-o într-un butoi pe care l-au lăsat să ajungă la mare, cât mai departe de Turku, ca o dată cu ea să se ducă și blestemele ce se abătuseră asupra orașului.

— De fapt, a spus mai departe crâșmărița făcându-și cruce, au învinuit-o că a ocrotit și a crescut fructul diavolului, adică pe tine, Mikael. Nefiind în stare să te prindă, au pedepsit-o pe ea, iar primele pietre le-au aruncat Simon cositorarul și Kustaa lumânărarul. Când a văzut ce se întâmplă, Antti s-a aruncat asupra lor ca un taur turbat, i-a crăpat țeasta lui Simon cositorarul, l-a azvârlit în râu pe Kustaa lumânărarul – care s-a înecat ca un șoarece, fiindcă nu știa să înoate –, apoi i-a lovit strașnic și pe alții, numai că, fiind mulți, l-au doborât și poate l-ar fi omorât, dacă nu i-aș fi cumpărat eu viața pe bani destui și pe multă bere.

— Nu pune totul la inimă, Mikael, și nu-ți face sânge rău! a spus Antti. Ultimele vorbe ale doamnei Pirjo au fost pentru tine, și ea a zis să nu te amărăști pentru soarta ei, fiindcă n-ai nicio vină. A mai zis că te-a iubit ca pe copilul ei și-ți dorește tot binele, ceea ce i-a supărat și mai tare pe cei care aruncau în ea cu pietre. Nu mi s-a părut tristă că moare, mai degrabă mâniată și stăruitoare în blesteme. Celor ce aruncau cu pietre le-a strigat că-i așteaptă flăcările infernului, iar episcopului, care privea de pe pod și nu ridicase un deget în apărarea ei, i-a prevestit că n-o să apuce să vadă înflorind mălinii.

Mi s-au înmuiat picioarele când am auzit toate astea, m-am așezat pe podea și n-am mai fost în stare de nimic decât să clatin trist din cap. Chiar dacă fusese vrăjitoare, lucru de altfel dovedit, fiindcă doar vrăjitoarele sunt mai ușoare decât apa, doamna Pirjo nu merita un sfârșit atât de amar. Gândindu-mă la destinul ei tragic, am simțit că urăsc de moarte acest oraș al disperării și pe

fiecare blestemat de locuitor care a aruncat cu pietre în biata femeie bătrână și fără apărare, care nu făcuse nimănui niciun rău. În adânca mea întristare, m-a mângâiat puțin gândul că prorocirea ei se împlinea, fiindcă orașul era trecut prin flăcările infernului doar la câteva zile după moartea ei, și nu m-am îndoit că episcopul Arvid avea să moară în curând, chiar dacă fugise din Turku.

Dar nu era timp de cugetări și de plâns, fiindcă vântul își schimbase direcția și purta trâmbe de fum și de foc înspre noi, iar pe stradă alerga o sumedenie de șobolani ieșită din casele aprinse. Crâșmărița cea bună era neliniștită pentru doagele butoaielor de bere și ale ciubărului de rachiu, care ar fi putut crăpa din cauza căldurii, chiar dacă groapa cu bălegar era destul de adâncă, și atât eu cât și ea eram neliniștiți pentru Antti, care n-ar fi scăpat nespânzurat dacă ar fi încăput pe mâinile iuncherului Thomas.

Dar voința bunului Dumnezeu n-a fost să-l piardă pe Antti, nici să-l lase pe mâini vrăjmașe, fiindcă, ieșind noi afară din casă, a venit la timp din negura de fum un soldat danez urlând cu limbă de moarte, smulgându-și de pe cap coiful de fier și trântindu-l de pământ, rătăcit probabil de cei împreună cu care pornise la jefuit, așa că n-am mai stat mult pe gânduri și l-am izbit cu putere în moalele capului, apoi l-am dezbrăcat de armură și i-am desfăcut centura de la brâu. L-am echipat în grabă pe Antti cu armură danezului, i-am prins sabia la șold și i-am pus coiful pe cap, apoi, cu chiu, cu vai, l-am dus împreună cu văduva cea bună până la malul râului și l-am culcat într-o barcă. Am vâslit până la mănăstirea Sfântului Olav, unde părintele Petru a găsit o ascunzătoare tocmai bună, în spatele butoaielor de vin și a ciozvârtelor afumate de vită din pivniță. Am plâns apoi în brațele părintelui Petru soarta cumplită a mamei mele Pirjo, iar el a plâns și a blestemat

învinuindu-l pe episcopul Arvid de cruzime, fiindcă ar fi putut cel puțin s-o închidă în temniță pentru a o apăra de furia mulțimii, dacă tot nu era în stare de altceva mai bun.

E drept că aveam încredere în prevestirile spuse la necaz de doamna Pirjo, dar am crezut că-i mai bine dacă lucrurile providențiale sunt ajutate puțin, de aceea i-am întrebat pe părintele Petru și pe crâșmărița de la hanul *La trei coroane* dacă știu încotro a fugit episcopul Arvid, iar ei mi-au spus că episcopul se află în drum spre Rauma, unde urmează să se îmbarce pe corabia încărcată cu lucrurile sale și cu bogățiile episcopiei, pentru a ajunge în Suedia să ceară protecție seniorului Gustav. I-am lăsat și am plecat în grabă să vorbesc cu hâtrul amiral Norby, care stătea pe o piatră de mormânt din fața catedralei și își îndemna marinarii să-i scoată afară pe oamenii ce se adăpostiseră în Sfânta Biserică. Nu erau prea mulți, fiindcă unii, înspăimântați de ce ar fi putut să li se întâmple, plecaseră împreună cu oamenii lui Niilo Arvidinpoika. Pe cei care au ieșit apoi afară din catedrală, amiralul Norby i-a întâmpinat cu voioșie și i-a salutat mulțumindu-le pentru credința pe care o arată față de regele Cristian, apoi le-a poruncit oamenilor lui să le ia pungile cu bani de la brâu și să-i dezbrace în pielea goală, ca să vadă de nu ascund ceva de preț prin veșminte. După ce le-a mulțumit călduros că s-au predat fără crâcnire, a făgăduit că le va înapoia bărbaților nădragii iar femeilor cămășile, fiindcă el nu este un pirat nelegiuit, ci un bun creștin cu inimă generoasă, care știe cât îi trebuie unui om ca să-și acopere cuviincios goliciunea.

M-am adresat acestui amiral pus pe glume și i-am povestit despre corabia încărcată cu argintul și comorile episcopiei, care urma să plece din Rauma. A fost foarte mulțumit și a promis că va avea el grijă și de sauna sfinției sale până la Sfântul Ioan, dar mai întâi va trebui să afle locul

unde sunt principalii răzvrătiți, pentru că asta era misiunea pe care i-o încredințase regele. Apoi a mai spus o dată că Niilo Arvidinpoika s-a dovedit a fi un laș, fiindcă, spre deosebire de ceilalți comandanți ai seniorului Gustav, s-a ferit să se înfrunte bărbătește în luptă, luând-o la goană prin hârtoape și noroaie. Cu totul altfel a fost când el însuși, amiralul Norby, trebuise să o ia la goană. I se întâmplase cu o vară înainte, la castelul din Stäkeborg, când fusese nevoit să părăsească locul în mare grabă, aruncându-se de pe pod în apă. De patru ori încercase să-l înece un suedez puternic care se ținuse scai de el în timp ce înota, dar, în ultima clipă, oamenii lui îl trăseseră de păr și-l urcaseră pe corabie.

Oamenii lui Niilo Arvidinpoika au fugit până la Janakkala și s-au oprit doar pe pod să-și tragă puțin sufletul. Acolo s-au sfătuit dacă să lupte împotriva amiralului Severin, însă mai înainte de a apuca amiralul cu oamenii lui să ajungă în acel loc, au hotărât să pornească spre Suedia și să se întoarcă mai târziu, când norocul li se va schimba. Dar seniorul Niilo de la castelul Grabbacka și-a strâns oamenii și s-a întors acolo unde a găsit ceva de mâncare și a continuat războiul pe cheltuiala lui. Amiralul Severin n-a putut pune mâna pe episcopul Arvid, fiindcă preasfinția sa fusese mai iute și plecase spre Suedia mai înainte de a fi ajuns el la Rauma. Dar de prevestirea anunțată de doamna Pirjo tot n-a putut scăpa episcopul. Blestemul ei fusese destul de puternic, atât cât să stârnească o furtună și să-i scufunde corabia. Împreună cu el s-a înecat atunci și o mulțime de fecioare și văduve nevinovate din familiile cele mai nobile ale Finlandei. A fost vina lor că li s-a întâmplat așa. De-ar fi rămas în Turku, nu le-ar fi clintit amiralul Severin niciun fir de păr din cap și le-ar fi măritat generos cu căpitanii flotei lui, ca să întărească astfel legiuit dreptul de succesiune al danezilor asupra pământului finlandez al Suediei.

Fiindcă regele Cristian socotea Finlanda proprietatea sa și, să le fi căzut danezilor în mână acele femei, ar fi fost cât se poate de bine venite.

Acest amiral și cavaler al regelui, Severin Norby, era într-adevăr un senior vesel și îndrăgit de toată lumea, chiar dacă toți corăbierii liniștiți din Marea Baltică îi blestemau numele și se rugau lui Dumnezeu să-l pedepsească pentru blestemățiile pe care le făcea. Chiar și iuncherul Thomas s-a supus smerit poruncii lui și a aruncat în mare leșurile bărbaților spânzurați, care, după spusele amiralului, otrăveau cu putoarea lor briza proaspătă de la țărm. Amiralul n-a spânzurat pe nimeni. Oamenilor sărmani care se refugiaseră în pădure, le-a dat drumul să se întoarcă acolo, după ce i-a dezarmat, sau i-a angajat pe corăbiile lui. Aceștia din urmă, de îndată ce au primit câțiva bănuți drept plată, s-au dus să-i bea mai înainte de a apuca să ajungă pe mare, de unde nu puteau fi siguri că se vor mai și întoarce.

De când aflasem despre trista moarte a doamnei Pirjo, inima mea era grea ca o piatră din hăurile mării. Doar gânduri negre îmi treceau prin minte, doar blesteme aveam pentru toți cei cu care destinul mă însoțise fără voia mea. Doar dorința de a-l salva pe Antti mă ferea să nu mă cufund cu totul în deznădejde. Amiralul Norby era foarte binevoitor cu mine. Într-o zi m-a pus să scriu o scrisoare doamnei Cristina, care era captivă în Danemarca împreună cu alte nobile doamne ale Suediei. El mi-a destăinuit că frumusețea nemaipomenită a acestei mândre doamne, prin vinele căreia curgea sângele celor mai nobile familii ale Suediei, îl fermeca, de aceea va face tot ce-i va fi în putință, pentru a o ajuta să depășească tristețea în care se cufundase de când cu moartea lui Sten Sture și să regăsească gustul plăcerilor acestei lumi.

— Sunt mult mai destoinic în mânuirea sabiei decât a penei de scris, mi-a mărturisit bunul

amiral, dar nu uita să menționezi în scrisoare că sunt gata oricând să mă căsătoresc cu ea. Dacă se va arăta binevoitoare față de mine, poate că îl voi îndupleca pe rege să-i înapoieze proprietățile și castelul din Suedia. Să spun drept, am primit un mic dar de la ea, care mă face să cred că nu-i chiar indiferentă față de persoana mea. Dar de strâns în brațe, parcă mai bine ar fi într-un pat legiuit, fiindcă, în același timp, aș strânge în brațe și o bună parte din drumul ce duce la cea mai înaltă poziție din regatul Suediei, însă n-are rost să scrii și asta în scrisoare.

După ce am terminat de scris, el m-a privit prietenos și m-a întrebat:

— Ce-i cu tine de ai aerul ăsta de câine plouat? Dar ești bărbat tânăr! Du-te pe țărm, respiră aerul sărat al mării, lasă vântul să-ți biciuiască obrajii, alungă tristețea din inima ta!

M-a mișcat grija lui și nu mi-am putut stăpâni lacrimile. I-am spus:

— Toată iarna am respirat duhoarea putredă a cadavrelor celor spânzurați și am auzit în urechi croncănitul corbilor. Fata pe care o iubeam a pierit spânzurată, iar pe buna mea mamă oamenii au învinuit-o că-i vrăjitoare și au omorât-o cu pietre. Nimic nu mai este în mintea mea ca mai înainte, singurul gând mi-e doar la pelerinajul pe care l-aș face în Țara Sfântă, ca să mă rog pentru iertarea păcatelor. Apoi mă voi face călugăr sau pustnic.

— Fiecare după gustul său! a zis el. Nu vreau să te contrazic, dar ești prea tânăr și nici n-ai mutră de sfânt. De aceea cred că mai bine ți-ar prinde o beție zdravănă. E neașteptată urmarea beției. Vei vedea că toate gândurile negre se risipesc într-o clipă și doar cele legate de propria mizerie trupească mai rămân, fiindcă nu mai este loc și pentru alte deșertăciuni. Dar povestește-mi tot ce ai pe suflet, poate că te voi ajuta.

I-am spus:

— Hotărârea mea este luată, niciun om din lume nu mă mai poate ajuta.

Totuși i-am povestit despre îngrozitoarea moarte a doamnei Pirjo, iar el a ascultat cu înțelegere și milă. Apoi mi-a zis:

— Vrăjitoria este deseori bună și folositoare, și niciun om înțelept care navighează pe mare nu îi nesocotește pe vrăjitori, dimpotrivă, le cere ajutorul. Printre marinarii mei există destui bărbați înțelepți care știu să cheme furtuna râcâind cu degetele la baza catargului și fluierând într-un anume fel, fiindcă eu nu mă tem de furtună și iubesc mai mult vântul năprasnic decât încremenirea domoală. Dar, în vremuri de restriște, oamenilor le este mai ușor să-i învinuiască pe vrăjitori pentru relele care se abat asupra lor, iar la Copenhaga, astă iarnă, înțeleaptă Sigbrit a fost aruncată în iazul cu rațe. Soldații au fost aceia care i-au răsturnat caleașca, așa că nici regele nu a mai putut-o apăra.

Văzându-l atât de binevoitor, m-am încumetat și i-am spus:

— Eu am un frate de cruce, poate că puțin mai greoi la minte, dar băiat bun, voinic și iscusit. A fost tunar în armata lui Niilo Arvidinpoika. Sărind în ajutorul mamei mele, s-a bătut cu camarazii lui de arme și a fost rănit. Găsiți-i, vă rog, domnule amiral și cavaler, o slujbă în flota voastră, fiindcă altfel, după ce veți pleca din Turku, iuncherul Thomas îl va ridica în știreang, unde, vă jur, nu este locul lui, mai cu seamă că oamenii lui Niilo l-au abandonat.

După ce a chibzuit o vreme oarecare, amiralul Severin a rostit:

— Pentru un bărbat curajos, s-ar putea găsi o slujbă bună. Viclenii negustori ai Lübeck-ului se pregătesc de război. Câteva nave de război poate că și-au desfășurat de-acum pânzele, dar de mult nu mai am nicio știre de la spionii mei. Fie că-s prea proști, fie că umblă beți, sau, cine știe, poate

c-au fost toți descăpățânați sau spânzurați. Uite, dacă vrei să mă ajuți, îl voi lua în slujba mea și pe fratele tău, mai ales că-i tunar. Bănuiesc că la corăbii de război și la tunuri nu te pricepi mai mult decât se pricepe porcul la lingurile de cositor. Dar îți spun că pielea ta nu va mai prețui para chioară dacă vor mirosi consilierii Lübeck-ului cu ce te ocupi.

— Cum să-mi dau eu sufletul la Lübeck? l-am întrebat. Doar v-am povestit ce doresc! Spuneți-mi, după ce îmi voi împlini misiunea, voi fi liber să-mi încep pelerinajul spre Țara Sfântă?

A început să râdă, apoi mi-a spus:

— Ești chiar pe gustul meu, Mikael. Prețuiesc bărbații care nu se codesc și te asigur că ești liber ca păsările cerului. După ce-mi vei trimite veștile pe care le aștept, bunăoară *Scroafa a fătat optsprezece purcei* – din care eu voi înțelege că optsprezece corăbii de război ale flotei din Lübeck au părăsit portul, vei pleca unde și când vrei. Fără aceste vești nu voi putea face altceva decât să prind rădăcini în Gotland împreună cu corăbiile mele.

— Prin cine voi trimite veștile în Gotland? l-am întrebat eu.

El mi-a deslușit că va trebui să caut prin tavernele din port un om cu buză de iepure și trei degete la mâna dreaptă, căruia îi voi putea încredința fără teamă toate știrile în legătură cu comerțul de porci. Dar dacă a fost cumva spânzurat, va trebui să-mi dovedesc destoinicia și să mă tocmesc cu un pescar să ducă știrea la Visby. Pescarii și oamenii de rând din Lübeck nu sunt prea mulțumiți de consilierii primăriei lor, așa că nu-i greu de găsit un om care să vâslească până în Gotland dacă-i bine plătit.

Am plecat cu mult zel la mănăstirea Sfântului Olav și am coborât în pivniță să-i duc lui Antti vestea cea bună. Dar Antti și-a înălțat cu greutate capul din așternutul de paie și a spus supărat:

— Cine tot vine și nu mă lasă nici să mor în pace? Mi s-au răcit picioarele și răsuflarea mi se stinge, sunt pe jumătate al lui Dumnezeu!

Dar văzând că sunt eu, s-a ridicat vioi și mi-a zis:

— Îți cer iertare, Mikael. Credeam că iarăși a venit văduva de la hanul *La trei coroane.* Femeia asta mă sperie mai mult decât spânzurătoarea. I-a intrat în cap să mă ducă, viu-mort, cum oi fi, la altar, și-acum nici nu mai am cum să mă fac tunar ca astă iarnă. Altfel, n-o duc prea rău, fiindcă am aici tot ce-mi trebuie. Am mâncat pe săturate și-am băut bere sănătoasă, nu de aia mai mult apă, așa că sunt mai în putere ca oricând, deși părintele Petru se vaită și oftează, prevestind vremuri de foamete pentru mănăstire, dacă voi mai rămâne multe zile în pivnița asta cu tainuri.

L-am întrebat:

— Vrei să iei în mână toiagul pelerinului și să mergi împreună cu mine, ca să ne rugăm și să cerem iertare pentru păcatele noastre la mormântul Domnului nostru Iisus Hristos?

Antti a spus:

— Nu știu dacă vreau, dar te voi însoți bucuros chiar de-ar fi să mergi și-n țara maurilor, numai să scap de cârciumăreasă. Ar fi în stare să-mi lege părul ca văduva aia nebună despre care părintele Petru a povestit că l-ar fi dat pe Samson în mâna filistinilor. Să ne punem cingătorile și să pornim cât mai repede cu putință spre Țara Sfântă!

I-am spus că mai întâi vom opri la Lübeck pentru a aduna vești utile pentru amiralul Norby, dar Antti nu s-a neliniștit, pentru că în amintirea lui Lübeck-ul era un oraș bun și frumos. Așa că, atunci când a pornit cu corăbiile spre Gotland ca să distrugă flota Lübeck-ului, amiralul Norby ne-a luat pe corabia lui de război. Mai înainte de a pleca, am trecut pe la casa mamei mele Pirjo, am dezgropat banii ascunși la rădăcina părului ars, apoi am coborât în pivniță, de unde am luat toate

leacurile ei și plantele uscate, gândind că-i mai bine să intru în Lübeck cu fruntea sus ca un doctor ce urmează să-și practice meseria, decât să mă furișez ca un răufăcător.

3

M-am despărțit de iuncherul Thomas fără nicio căință. După câteva zile pe mare, ajunși în apropierea țărmurilor Lübeck-ului, amiralul Norby a poruncit unui marinar să ne ducă cu barca până la mal, apoi și-a continuat drumul spre Gotland. Urmat îndeaproape de Antti, care ducea cufărul în spinare, am pornit cu bastonul de doctor în mână și m-am amestecat printre călătorii ce se îndreptau spre oraș. La porțile orașului am spus că sunt Mikael Pelzfuss, *doctor illustrissimus*. Străjerii nu mi-au mai pus alte întrebări, fiindcă le-am dăruit bani buni de argint. Nobilul amiral Norby îmi dăduse monede de argint bătute în Germania și ducați florentini, ca să nu mă dau de gol cu bani de Turku sau de obârșie suedeză. Am tras la cel mai bun han, așa cum se cuvenea unui doctor erudit și, fără să cer autorizație de la primărie pentru dreptul de a practica medicina, am plătit un crainic să bată toba și să vestească în tot orașul că vindec tot felul de bolnavi, chiar și pe aceia pe care medicii din Lübeck nu-i pot tămădui. Lucrurile s-au petrecut așa cum prevăzusem. În foarte scurtă vreme, s-au adunat la poarta hanului tot felul de bolnavi de nelecuit însoțiți de familiile lor. Tot așa de repede, medicii orașului au alergat la primărie și au reclamat că un șarlatan, venit nu se știe de unde, le uzurpă privilegiile. Nici nu apucasem să consult primul pacient, că am și fost chemat la primărie în fața consilierilor, ca să dau socoteală de încălcarea legii. Ei mi-au cerut să le arăt diploma de medic, să plătesc amendă și să cer înscris, dacă am de gând să practic medicina în orașul lor. Nu i-a trecut

nimănui prin cap să mă bănuiască de intenții mult mai viclene.

M-am prezentat așadar fără nicio teamă în fața consilierilor primăriei, iar în jurul meu s-au strâns mulți medici îmbrăcați în veșminte scumpe de velur, împodobite cu dantele, ținând în mână bastoane cu măciulii de aur. Am povestit despre studiile universitare, despre țările prin care umblasem, precum și despre faptul că fusesem învățăcelul renumitului doctor Theophrastus Bombastus Paracelsus. Dar medicii orașului au rostit într-un singur glas că sunt prea tânăr ca să fi avut timp să fac studiile despre care povesteam, ba să mai fiu și discipolul unui medic ilustru. Și m-au provocat la o dispută dialectică în limba latină, care nu prevestea nimic bun. De aceea, adresându-mă eu consilierilor primăriei, am spus:

— Nu limba latină este fundamentul medicinei, ci știința de a micșora suferințele celor bolnavi și de a-i vindeca. Sunt gata să-mi măsor talentul de medic cu toți cei de aici. Lăsați-mă să văd și să îngrijesc un bolnav pe care alți medici l-au declarat nevindecabil, și vă veți convinge de știința mea.

Consilierii primăriei au început să încline în favoarea mea și au zis că doar un om sigur pe puterile sale poate să ceară o asemenea confruntare. Dar doctorii orașului au protestat, spunând:

— Să-i prețuiți oare atât de puțin pe bunii locuitori ai orașului nostru, încât să nu vă pese de vor cădea în mâinile unui șarlatan? Prin mijloace diavolești uneori și șarlatanii reușesc să micșoreze durerile unui bolnav greu de vindecat, ce-i drept, dar asta-i doar o vindecare trecătoare. Ne întrebăm de nu cumva acest bărbat este spagir, eretic și necromant.

După ce s-au mai ciondănit puțin, afacerea a fost încheiată în paguba mea. Mi s-a interzis să practic medicina la Lübeck și am fost pus să plătesc cheltuielile de judecată, dar până la urmă

nici pe acestea nu le-am plătit, fiindcă hangiul a depus mărturie că n-am consultat niciun bolnav. În felul acesta, doctorii orașului au avut câștig de cauză, iar mie mi s-a dus faima în tot Lübeck-ul. De îndată ce s-a terminat judecata, unul din consilierii primăriei a venit să discute cu mine și m-a întrebat dacă aș putea să-l vindec de arsuri pe gâtlej și de flatulență cronică. A spus că, atâta timp cât nu cer plată, nicio lege nu mă poate împiedica să-i vindec pe oamenii bolnavi, și nici pacienților nu le este interzis să-mi ofere daruri dacă asta le e voia. Dar eu i-am răspuns că nu vreau să rămân într-un oraș atât de nerecunoscător și că am de gând să-mi continuu drumul spre Danzig și Polonia. S-a arătat îngrijorat și m-a sfătuit să nu fac o astfel de călătorie primejdioasă. Oare nu știu, m-a întrebat el, că este război și că nelegiuiții pirați ai Danemarcei mișună pe toate mările?

Amintindu-mi de cele învățate de la maestrul Paracelsus, i-am dat câteva sfaturi care, chiar dacă nu l-ar fi ajutat, n-ar fi putut să-i facă rău, și, din una în alta, în timp ce-mi înmâna banii, a ajuns să-mi povestească tot ce știa despre războiul danezilor, printre altele și despre aspectul care mă interesa cel mai mult, anume că Lübeck-ul vânduse seniorului Gustav zece corăbii de război cu tot echipamentul necesar, pentru care acesta pusese în gaj o mulțime de castele ale Suediei.

Când am ajuns înapoi la han, i-am spus hangiului să-i anunțe pe bolnavii care mă așteptau că, din cauza intrigilor răutăcioase ale celorlalți doctori ai orașului, consilierii primăriei nu-mi dau voie să practic medicina în Lübeck, așa că n-au de ales și trebuie să îndure mai departe, cu aceeași umilință creștină, durerile pe care le-au îndurat și până acum. Mulți dintre cei care-i însoțeau pe bolnavi s-au mâniat și m-au îndemnat să-i ajut, făgăduindu-mi că mă vor apăra dacă doctorii cei invidioși vor încerca să mă alunge din oraș. Dar atenția mi-a fost distrasă de la țipetele lor, fiindcă

în han și-a făcut apariția o femeie îmbrăcată în veșminte prețioase și cu părul vopsit în roșu după moda din Veneția. Când m-a văzut, ochii ei căprui s-au mărit de uimire. Am simțit gâdilătură de ștreang în jurul gâtului când am recunoscut-o, dar ea și-a văzut de drum spre camera ei, ca și cum nu m-ar fi cunoscut. L-am întrebat pe hangiu cine-i doamna, iar el mi-a spus că-i o văduvă foarte bogată, de familie nobilă, care locuiește acum în Lübeck, așteptând să se sfârșească războiul ca să se poată întoarce în Suedia și să-și primească înapoi proprietățile și averea, pe care aprigul rege Cristian i le furase după moartea bărbatului ei care luptase împotriva danezilor.

Povestea m-a liniștit: era clar că domnișoara Agnes nu hoinărea prin Lübeck cu gânduri tocmai curate. În timp ce mă gândeam să merg la ea și să dau cărțile pe față pentru a nu mai avea nicio îndoială, a apărut Antti, pe care-l trimisesem în port să-l caute pe bărbatul cu buză de iepure și trei degete la mâna dreaptă. Era beat ca un porc și abia se putea ține pe picioare. Când l-am scuturat și l-am suduit, Antti a început să plângă și, învinuindu-mă pentru starea jalnică în care se afla, mi-a spus:

— Mi se învârtește capul în orașul acesta îngrozitor. În port sunt o sută de taverne și de lupanare, iar eu n-am apucat să intru nici în douăzeci, fiindcă au început să mi se împleticească picioarele și să-mi joace ochii în cap de-atâta uitat în gura tuturor bărbaților, ca să văd dacă au sau n-au buză de iepure. Ca să nu mai spun că toți cărpănoșii de cârciumari și toate păsările de noapte boite m-au ușurat de bani, așa că mai dă-mi bani, Mikael, să-l caut și prin alte părți pe bărbatul acela al tău cu trei degete. Dar grăbește-te, că m-așteaptă cinci bărbați cu buză de iepure, foarte prietenoși, pe care i-am lăsat la *Halba de aur* să bea pe seama mea. Când mi s-au isprăvit banii, nici nu apucasem să le număr degetele de la mâna dreaptă.

După ce am reușit să-l liniștesc pe Antti care-mi cerea stăruitor bani ca să se întoarcă în port, el s-a trântit deodată pe podea și a început să sforăie. Am fost tare supărat și i-am tras câteva picioare, dar era prea beat să se trezească. În această situație m-a găsit domnișoara Agnes, care se strecurase neauzită în cameră. Și-a înfășurat mâinile în jurul gâtului meu și a spus cu un aer nostalgic:

— Chiar tu ești, Mikael! Mă bucur din toată inima să te văd, fiindcă mereu ți-am dorit binele, și, uite, mi se rupe sufletul că ai de-acum încrețituri pe frunte și-n colțurile gurii și nu mai ești băiatul de altădată căruia abia îi mijiseră tuleiele bărbii pe față. Mikael, dragostea mea, fă-te că nu mă cunoști, altfel sunt pierdută! În orașul ăsta groaznic, nimeni nu știe că Didrik este fratele meu. Vreau să par o femeie cinstită și să-mi găsesc un bărbat cu care să mă mărit.

— O, frumoasă doamnă Agnes! am rostit eu cu glasul tremurând. Vă împărtășesc tristețea, fiindcă am auzit de la hangiu că sunteți o nobilă și bogată văduvă din Suedia, dornică să se răzbune pe cumplitul rege Cristian. Îmi imaginez că pregătirile de război ale Lübeck-ului nu vă sunt străine și că pretendenții la mâna voastră trebuie să fie, fără îndoială, din rândul elitei ofițerilor de marină.

Ea a roșit cu simplitate și a spus:

— Cine ești tu să mă judeci? Îmi place să mă aflu printre bărbații nobili, asta-i slăbiciunea mea. Dar tu, Mikael? Ce-i cu tine în Lübeck? Pretendent la știreang, nu-i așa? Dacă s-ar afla că-n tinerețe i-ai slujit regelui Danemarcei…

— Nu mai sunt tânăr, i-am răspuns eu. Sunt un doctor respectabil. Mikael Pelzfuss este numele meu și nu țin neapărat să se știe că sunt finlandez. Așa că, iubită doamnă Agnes, suntem în aceeași barcă. Nici eu nu vă cunosc, nici voi nu mă cunoașteți. Dar de ajung în știreang din cauza

voastră, jur pe toți sfinții că vom fi vecini de spânzurătoare.

Mi-a astupat gura cu mâna și, scuturată ca de friguri, a rostit înspăimântată:

— Nu mai spune asemenea grozăvii, Mikael! Mai bine strânge-mă în brațe și fii bun cu mine. Sunt și eu o biată femeie singură, amăgită de bunul meu frate, care m-a amestecat în uneltirile lui primejdioase. Ai cumva niște bani?

I-am mărturisit că am destui bani pentru a trăi un timp, doar să nu fiu risipitor. Lucrul acesta a bucurat-o mult și mi-a zis:

— Dă-mi zece bani de aur și-ți făgăduiesc că nu voi spune nimănui cine ești. Mai mult, banii vor fi un fel de gaj, fiindcă n-ai decât să-mi ceri tot ce poftești, chiar să-mi sacrific și onoarea pentru a pune mâna pe veștile care te interesează.

I-am spus hotărât:

— Preaiubită doamnă Agnes, propunerea voastră nu mă interesează, iar pe astfel de garanții nu dau niciun ban. Adevărul este că, după ce v-am văzut intrând în han, m-am gândit să vă cer cu împrumut niște bani în amintirea vechii noastre prietenii. Voi pleca în pelerinaj spre Țara Sfântă să mă rog pentru iertarea păcatelor mele și nu mă îndoiesc că veți fi bucuroasă să faceți un bine pentru care Domnul vă va binecuvânta.

S-a întristat și mi-a spus:

— Prietenul tău care doarme neîntors pe podea, mai adineauri răgea ca un taur, așa că, aflându-mă lângă ușa camerei tale, n-am avut cum să nu aud că-l cauți pe un bărbat cu buză de iepure și trei degete la mâna dreaptă. Dacă-ți spun unde-l poți găsi, îmi vei da oare un ban de aur?

— Doamne Dumnezeule, iartă-ne păcatele! am rostit eu. S-ar părea că-l slujim pe același senior, scumpă doamnă Agnes, iar dacă-i așa, înseamnă că el a tocmit multe iscoade pentru aceeași treabă. Bineînțeles că vă voi da un ban de aur dacă mi-l veți aduce pe omul acela. Deși nu sunt decât de

câteva ore în Lübeck, am văzut că aici până și cerșetorii află veștile despre război înaintea amiralului Danemarcei.

Frumoasa doamnă Agnes a vrut să vadă mai întâi banul și, după ce a strâns în mână ducatul de aur, a spus cu trufașă nevinovăție:

— E mai greu să ți-l aduc pe acel bărbat. Va trebui să te duci singur până la el. Dar nu-i departe de aici, îl poți găsi în apropierea porții arsenalului, tăiat în patru bucăți și atârnat pe ziduri.

A trebuit s-o cred, dar fierbeam de furie că pierdusem prostește și un ducat de aur pe lângă argintul pe care mi-l băuse Antti. Cum nu aveam de ales, trebuia să mă încred în doamna Agnes. De aceea i-am vorbit fără ocolișuri și am întrebat-o, după înțelegerea cu amiralul Norby, cum îi merg afacerile în privința negoțului de porci, pentru că era timpul să fete scroafa. Ea mi-a spus că afacerile sunt la pământ, iar purceii au scăpat din coteț pentru că amiralul a întârziat prea mult în Finlanda. Să fi fost la timpul potrivit, a mai spus ea, ar fi putut să-i vâre în sac. Apoi mi-a povestit că preaputernicii guvernatori ai Lübeck-ului aveau urechi în toate cârciumile și tavernele orașului, iar dacă tot se pregătea Lübeck-ul de război, temnițele erau pline de cei bănuiți și oamenii care se arătaseră prea curioși în ceea ce privește corăbiile de război fuseseră executați. După părerea autorităților, era mai bine să moară zece nevinovați decât să scape de pedeapsă cineva care ar fi putut să otrăvească cu vorbe deșarte gândurile celorlalți oameni.

— Parc-aș sta cu capul în gura lupului, a mai spus doamna Agnes. N-am reușit niciodată să trimit o veste la Visby. Sunt ca un zgârcit care-și lasă aurul să mucegăiască în cufere ruginite. Oricum, cred că regele Cristian a pierdut partida, fiindcă Lübeck-ul și-a unit toate forțele împotrivă-i, iar iubitul lui unchi, ducele de Holstein, vrea să se alieze cu dușmanii. Chiar și papa nu-l mai are la

inimă de când a chemat la Copenhaga predicatori eretici din Germania. Cred că cel mai înțelept ar fi să mă lepăd de jocul acesta pierdut și să plec din Lübeck. Mai sunt și alte războaie, și în alte părți din lumea asta e nevoie de slujitori destoinici. Uite, împăratul Carol Quintul se războiește cu regele Francisc, iar de curând și regele Henric al VIII-lea al Angliei a pornit război împotriva aceluiași nelegiuit de rege al Franței, lucru pe care însuși papa l-a prețuit, altfel nu i-ar fi dat titlul de *apărător al credinței*. Dacă ai avea bani destui, Mikael, n-aș șovăi să te însoțesc până la Veneția când vei pleca în pelerinajul tău spre Țara Sfântă, deși nu știu dacă se cade, pentru numele meu, să umblu pe drumuri cu un bărbat neînsurat.

Tot ascultând-o cum povestește despre atâtea lucruri noi și surprinzătoare din Europa, am simțit dintr-odată că mi-am trăit vremea de pomană, fără să iau seama la ce se întâmplă în jurul meu. Am cerut de băut și de mâncat, petrecând astfel seara împreună cu doamna Agnes și profitând de cunoștințele ei despre lucrurile ce se petreceau în lume. Hangiul a venit sprinten, ne-a adus vin și mâncare și mi-a făcut cu ochiul, prețuind faptul că am cucerit repede inima atât de sus-pusei doamne, la care mulți alți bărbați râvneau.

Așa a trecut seara: Antti a sforăit neîntrerupt, iar doamna Agnes a povestit. Cu un an înainte, după moartea crudului său tată Selim, tânărul sultan al Turciei, Soliman, cucerise cetăți puternice ale creștinătății. Doar în câteva săptămâni, Belgradul căzuse în mâinile otomanilor, iar Soliman amenința acum Ungaria, provocând cu îndemânare neînțelegeri mai mari decât oricând în lumea creștinătății. Înțelepții spuneau că niciodată nu fusese Europa atât de împărțită. Papa Leon al X-lea murise, iar clevetitorii afirmau că ar fi murit neîmpărtășit, fiindcă vânduse până și sacramentele, la fel cum vânduse indulgențe unei jumătăți de Europă, așa că la scaunul apostolic nu

mai era nimic atât de sacru care să nu se poată cântări la prețuri lumești. Împăratul reușise prin intrigi abile să-l impună ca succesor pe învățătorul lui flamand, care, ajungând la Roma în picioarele goale și cu toiagul în mână, stârnise un adevărat scandal. Ca papă, își luase numele de Adrian al VI-lea. Apoi, doamna Agnes mi-a povestit câteva istorioare ușuratice de la curtea regelui Franței, despre iubitele regelui Francisc, cât și despre împăratul Carol Quintul, care nu îndrăgea decât câinii. Clocotea de răutate când povestea toate astea, dar avea o inteligență sclipitoare, iar din când în când ofta cu întristare. La un moment dat, fixându-și ochii căprui într-ai mei, a zis:

— Ce tânăr ești, Mikael, ești mai tânăr decât mine! Mă simt ca o femeie bătrână pe lângă tine, deși nu am împlinit douăzeci și cinci de ani, sau, mă rog… încă nu treizeci. Ești mai puternic acum, ochii tăi triști sunt tulburători. Când te gândești ce tineri sunt toți acești bărbați despre care ți-am povestit! Carol Quintul abia a trecut de douăzeci, Francisc și Henric al VUI-lea nu au încă treizeci de ani, iar sultanul turcilor nici măcar douăzeci și cinci. Iar dincolo de ocean, a fost cucerită puternica împărăție a pieilor roșii. De acolo s-au revărsat în Spania nenumărate bogății. Să fi fost un bărbat tânăr ca tine, Mikael, n-aș fi ales pelerinajul în Țara Sfântă sau Universitatea, fiindcă toată Europa este acum ca un vulcan gata să țâșnească.

De multă vreme nu mai băusem vin. Eram ușor amețit atât de vinul cel dulce cât și de vorbele îndrăznețe ale doamnei Agnes. Și mi-au fugit gândurile când într-o parte, când într-alta. Amiralul Norby pregătea în secret căsătoria cu soția răposatului regent al Suediei, inima marelui episcop al Finlandei fusese ademenită la o altfel de ordine, tronul papei era subordonat principilor. Dacă regele Cristian își va pierde regatul, ce i se va mai întâmpla oare Finlandei? Se vor întoarce oamenii lui Gustav în Turku, dar nu va mai fi

niciun amiral atât de puternic, nu va mai fi niciun susținător al Finlandei la Sfântul Scaun, și, cine știe, poate pământul ăsta va ajunge să fie luat de țarii Moscovei, se va pierde pentru totdeauna Sfânta Biserică. Mai înainte, de două ori anunțase papa cruciadă pentru apărarea Finlandei și făgăduise că-i va ierta de păcate pe cei care vor lua crucea să lupte împotriva schismei rusești. Vinul țesea imagini suprapuse din care se întrezărea hâtrul amiral ce credea că Finlanda este proprietatea personală a regelui.

— La ce te gândești, Mikael? m-a întrebat ea, privindu-mă atent și aranjându-și corsajul, prin deschiderea căruia se întrezărea rotunjimea sânilor.

— Mă-ntrebam, i-am răspuns, oare cum vom reuși noi să scăpăm mai înainte de a nu fi prea târziu. Poate că în orașul acesta mai sunt și alte iscoade tot atât de puse în încurcătură ca și noi. Deși atât de viclean, a cam încâlcit firul amiralul nostru.

— Fiecare zi cu suferința ei, a spus doamna Agnes, iar această zi s-a schimbat de-acum în noapte. Vinul m-a cam moleșit, iar sforăiturile bărbatului de pe podea au început să mă supere. Vino în camera mea să mai stăm de vorbă! Mi-e teamă să mă culc singură, mi-e dor de mângâieri și de vorbe frumoase.

Sforăiturile lui Antti mă supărau și pe mine, așa că am urmat-o, iar în camera ei, care mirosea ca atunci când am întâlnit-o prima oară, în inima mea s-au deșteptat dorințele de atunci, când eram atât de tânăr și neprihănit. Când am ajuns la ea, doamna Agnes s-a simțit și mai moleșită, de aceea s-a sprijinit de mine, atingând în treacăt punga ce-mi atârna la brâu. După ce a văzut că-i mulțumitor de burdușită cu bani, a avut deodată mare nevoie să se întindă în pat și m-a rugat să-i desfac încheietorile corsetului, fiindcă, a spus ea, camerista plecase la grajdul de cai să doarmă în fân cu grăjdarul. Poate că n-ar mai trebui să

povestesc nimic despre ce s-a mai întâmplat, fiindcă în ciuda hotărârii de a nu mă mai atinge niciodată de o femeie, m-am trădat pe mine însumi într-un timp mai scurt decât acela în care poți rosti în gând *Ave Maria.* În apărarea mea pot invoca doar faptul că ea a fost nespus de prietenoasă și m-a făcut să înțeleg multe chipuri ale ciudatei purtări a femeilor, care deseori mă nedumerise.

În ciuda rugăminților stăruitoare de a rămâne toată noaptea în patul ei, n-am vrut să dorm acolo, fiindcă știam prea bine până la ce punct puteam să mă încred în ea. Mi-am adunat veșmintele, cingătoarea și punga cu bani și m-am întors în camera mea, unde Antti sforăia și mai vârtos ca înainte. Eram obosit, dar n-am putut să închid ochii: am rămas în pat cu toate simțurile treze și am cugetat.

Încetul cu încetul, dulcea euforie a vinului s-a risipit, iar prin fereastra deschisă au ajuns până la mine mirosul ierbii înrourate din grădina hanului și lumina cenușie a zorilor. În cenușiul de moarte al luminii din zori, mi s-a părut că stau cu un picior în mormânt, aruncând înapoi o privire spre zilele risipite ale vieții mele.

Nefolositoare și amăgitoare beție fusese gândul de a câștiga onoruri punându-mă în slujba amiralului Norby! Politica și intrigile ei erau doar un măcel asemenea celui din Stockholm, când în piața mare plutiseră aburi calzi de sânge printre fulgii cenușii de zăpadă. Nicio amintire senină nu mă mai lega de locul în care mă născusem, acolo nu mai rămăseseră decât corbii cu pene sclipitoare croncănind printre cadavre. Veronika… trupul ei înnegrit legănat de vânt, mama mea Pirjo apărându-se de pietre cu mâini neputincioase… mintea îmi era bolnavă de moarte când mă gândeam și nici măcar nu puteam urî pe cineva. Pe cine să fi urât? Omul este cel mai rău dușman al omului, acesta-i adevărul.

Apoi m-am gândit la Sfânta Biserică și, în lumina rece a pustiirii mele, am înțeles că doar dintr-o ambiție bolnavă și din dorința de parvenire aspirasem la sacerdoțiu. Nu a existat în mine nicio chemare sacră, nu am dorit niciodată din tot sufletul să fiu slujitorul sărmanilor oameni. Singurul meu țel a fost obținerea unei prebende de șapte, zece sau poate chiar cincisprezece mărci de argint pe an, care să-mi permită continuarea studiilor… un alt titlu universitar, o altă prebendă și așa mai departe. Dar nu am avut nicio bucurie de pe urma învățăturii, fiindcă m-am supus umil și am acceptat tot ceea ce m-au învățat alții, neavând niciodată curajul să-mi declar opiniile personale, de teamă să nu-i mânii pe prelații Sfintei Biserici, care în toate timpurile i-au persecutat cu sălbăticie pe toți cei care au îndrăznit să depășească limitele impuse de dreptul canonic.

După o noapte de spaimă și chin, cu trupul vlăguit și cu inima tulburată, am avut deodată, la lumina plumburie a zorilor, un fel de extaz ciudat și dureros. Au căzut zidurile din jurul meu și am știut că atât Dumnezeu cât și Satana sunt în inima mea. În inima mea zace o nesfârșită putere de bine și de rău. În afara inimii mele nu există nici Dumnezeu, nici Satana. În afara ei este doar o lume absurdă, locuită de oameni care se hărțuiesc crâncen unul pe altul din pasiune, dar și din teamă de moarte. Dumnezeu și Satana se ascund în profunzimile ființei noastre și nu au nicio putere dincolo de noi. În rest nu există decât obiceiuri și convenții construite de om din patimă și din teamă de moarte. Chiar și Sfânta Biserică este doar un înveliș fragil, care nu are destulă forță pentru a înclești omul în dogmele ei. Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om și s-a arătat lumii, dar odată ce El și-a vărsat sângele pentru a răscumpăra toate păcatele lumii, Biserica nu avea dreptul să-i cântărească trupul și sângele cu aur. Oriunde s-ar întâlni doi-trei oameni să-l caute pe Dumnezeu în inima lor, ei

au dreptul să frângă pâinea și să binecuvânteze vinul. În mâinile lor acea pâine și acel vin vor deveni trupul și sângele lui Hristos, la fel de bine ca în mâinile unui preot.

Așa s-au deșteptat pe neașteptate toate gândurile eretice, care se pârguiseră tainic înlăuntrul meu multă vreme, dar, în ciuda extazului, m-am temut de aceste gânduri, fiindcă erau prea puternic înrădăcinate în ființa mea, obișnuită să se clatine după cum bătea vântul. Dacă aș fi vrut, le-aș fi putut lepăda ușor, cu aceeași logică ipocrită de mai înainte, zicându-mi că Satana mă ispitise să păcătuiesc, luând chipul doamnei Agnes și umplându-mi mintea cu gânduri eretice în clipa rătăcirii mele. Dar am simțit că solzii, care mă împiedicaseră până atunci să văd, se dezlipiseră de pe ochii mei, lăsându-mă să privesc într-o altă lumină zbuciumul zadarnic al lumii și al oamenilor. De aceea nu m-am prăbușit, ci mi-am îmbărbătat inima și mi-am cernut gândurile până la prima cântare a cocoșilor, când am căzut într-un somn greu, din care m-am trezit abia dimineața târziu.

Dar după ce m-am deșteptat m-am simțit ca și cum aș fi avut doar un coșmar, și m-am întors repede la grijile zilnice când l-am văzut pe Antti, care, așezat pe podea, își strângea capul în mâini, gemea și se întreba pe el însuși:

— Unde sunt și ce-am mai făcut? De ce-mi arde și-mi pocnește capul ca un fier înroșit lovit cu barosul pe nicovală? Oare nu se mai află pe lume niciun suflet de creștin să-mi dea un strop de apă?

Am deschis ușa și i-am strigat hangiului să trimită un servitor cu un ciubăr de apă. Antti a apucat de toarte ciubărului și nu l-a lăsat de la gură până ce nu l-a golit, apoi a spus:

— Probabil că oamenii ăștia prefăcuți din Lübeck mi-au dat să beau otravă de omorât vulpile și am să mor înainte de a înțelege cum se face că mă aflu din nou în odaia asta, deși îmi aduc aminte

bine că am plecat în port să lămuresc niște lucruri. Nu-mi amintesc despre ce era vorba, dar sper că le-am lămurit, ca să plecăm cât mai repede din acest oraș îngrozitor, unde fiecare cârciumă este așezată între două cârciumi, unde muzica urlă din toate părțile și bărbații nelegiuiți îi îndeamnă pe sărmanii oameni să bea pisatul Satanei la prețuri prea mari.

Apoi, pipăindu-și cingătoarea, a început să se vaite că i-a fost furată punga cu bani.

M-am gândit că ar fi zadarnic să-l cert, că și așa soarta îl pricopsise destul cu dureri de cap de nesuportat. Așa că am plecat în port pentru a căuta un mijloc prin care să trimit amiralului Severin veștile mult așteptate, dar mi-am pierdut ziua de pomană. N-am văzut în port decât bărbați cu papuci de pâslă, care cărau în spinare saci cu pulbere spre corăbii, și soldați dormind pe grămezi de gunoaie în fața cârciumilor și caselor rău famate. Așa au trecut două săptămâni și în fiecare zi am aflat alte noutăți care, fără îndoială, i-ar fi putut fi utile amiralului, dar ca să i le trimit, nu mi-a fost nicicum cu putință. Este drept că în fiecare dimineață plecau bărcile cu pânze ale pescarilor din josul râului spre mare, dar gărzile de coastă ale orașului supravegheau atente să nu se depărteze prea mult în largul mării.

Pe mine nu mă bănuia nimeni, fiindcă toată lumea știa că aștept o corabie cu care să călătoresc în siguranță spre Danzig. Mâncam și beam cum se cade, și tot văzându-mă mereu în compania doamnei Agnes, hangiul era convins că-i fac curte frumoasei și bogatei văduve. Dar înțelegeam prea bine că jocul meu era jocul ascuns al morții și, pe zi ce trecea, îmi simțeam ființa mai obosită, încât până la urmă nici de mâncare nu-mi mai venea să mă ating iar fiecare cupă de vin pe care o închinam mi se părea cupa pe care o întinde călăul condamnatului în clipa morții. Dar nu voiam să mor. Voiam să ajung în altă țară, să-mi uit tot

trecutul și să încep o nouă viață. Voiam să ajung în Țara Sfântă, să îngenunchez în fața mormântului Domnului nostru Iisus Hristos, să urc dealul Golgotei, doar gândul acesta mă mai liniștea și-mi dădea pace în suflet.

În sfârșit, într-una din zile, întorcându-se din port, unde avea mulți prieteni cu buză de iepure, Antti, care-mi povestea în fiecare zi tot felul de lucruri ciudate, mi-a spus:

— De patru zile, un bărbat ceacâr șade pe-o ladă cu porci în apropierea porții arsenalului și încearcă să-și vândă marfa. Dar cere atât de mulți bani, că niciun corăbier nu vrea să cumpere porci la așa preț. Bietul om se roagă de toată lumea, pentru numele lui Dumnezeu, să-i cumpere porcii, fiindcă altfel, spune el, stăpâna lui, care-i o femeie aprigă, îi va înmuia oasele-n bătaie.

Mi-a trecut deodată prin minte că doar un astfel de om cu privirea crucișă poate face parte din familia ciudată de iscoade a amiralului Severin, fiindcă, asemenea răposatului spion cu buză de iepure și cu trei degete la mâna dreaptă, putea să atragă atenția până și unui străin de oraș. Am plecat în grabă la poarta arsenalului și am dat de vânzătorul de porci, un bărbat nemaipomenit de murdar, care puțea îngrozitor.

— Oare ești nebun? l-am întrebat eu. De patru zile stai aici și-ncerci să-ți vinzi porcii la un preț fără noimă. Oare n-ai auzit că membrii consiliului au interzis vânzările la prețuri de speculă? S-ar putea să vină halebardierii ca să te biciuiască și să-ți ia porcii fără să-ți plătească un ban. Așa că, mai bine vinde-mi mie porcii și ai să vezi că faci o afacere bună.

Bărbatul care privea cruciș a început mai întâi să plângă și să suspine, așa cum fac toți negustorii, apoi a spus:

— Consiliul primăriei a fixat prețuri doar pentru porcii tăiați și pentru carnea de porc sărată. Nimeni nu mă oprește să vând porci vii la ce preț vreau, iar

stăpâna mea dorește să câștige mulți bani pe ei, fiindcă sunt de rasă aleasă și se-ngrașă repede. Nu mă îndoiesc că la Stockholm astfel de porci se vând la greutatea lor în aur, fiindcă-am auzit c-acolo lumea mănâncă acum pisici și șoareci.

I-am spus:

— Lasă-ți o clipă porcii în grija slujitorului meu și vino în biserică să ne tocmim!

A venit după mine și, după ce am îngenuncheat noi ca pentru a ne ruga, mi-a șoptit:

— Nobilul senior și cavaler al cărui nume nu vreau să-l menționez aici mi-a spus să caut un bărbat care, în ciuda faptului că este foarte tânăr, are un chip nespus de trist, ca și cum i s-ar fi scufundat toate corăbiile. Nu mă îndoiesc că sunteți omul pe care-l caut. Spuneți-mi repede tot ceea ce știți despre piața de porci! Astă seară trebuie să ridic pânzele și să-mi iau zborul, c-am început de-acum să bat la ochi. Eu pot să vă plătesc fiecare lămurire cu câte un ducat de aur sau… să vă înfig un pumnal în vintre.

I-am spus c-ar fi un mare păcat să-și încarce sufletul cu o vărsare de sânge în Sfânta Biserică, după care i-am povestit toate lucrurile pe care le cunoșteam. Apoi l-am rugat stăruitor să o ia cu el pe o anume nobilă doamnă asigurându-l că despre pregătirile de război ale Lübeck-ului știe mult mai multe lucruri decât mine. Altfel, m-am gândit eu, n-aș fi putut să mă mai descotorosesc niciodată de doamna Agnes. În timp ce vorbeam, au început să bată clopotele în tot orașul și o mulțime de oameni cu fețe strălucind de bucurie a intrat în biserică să se roage și să-i mulțumească lui Dumnezeu. Când am întrebat ce s-a întâmplat, mi s-a răspuns:

— N-ai aflat că la Stockholm a fost o mare bătălie navală? Flota cea vitează a orașului Lübeck a scufundat multe corăbii înspăimântătoare de război ale Danemarcei, care tocmai sosiseră din Finlanda pentru a elibera Stockholmul. Iar Gustav, seniorul Suediei, l-a spânzurat pe un oarecare

iuncher danez Thomas Wolf, amiralul flotei… sau cam așa ceva, care și-a binemeritat soarta.

Ceacârul a oftat din greu și mi-a spus în șoaptă:

— Asta mai lipsea, c-acuma chiar că-s prea multe noutăți rele, mi-e teamă să nu mă spânzure amiralul după ce i le voi spune. Dar muieri cu mine nu iau nici în ruptul capului, c-astea aduc nenoroc pe mare, și-așa am de străbătut un drum greu și periculos.

L-am rugat cât l-am rugat, dar când am văzut că nu vrea de fel, intrând în panică sa nu rămân cu doamna Agnes pe cap, i-am spus că-și poate păstra tot aurul pe care mi-l datorează, numai s-o ia cu el pe femeie. Imediat și-a schimbat gândurile și a spus cu evlavie:

— Dacă se va îmbrăca cu veșminte de călugăriță o voi putea scoate din oraș, altfel s-ar putea ca soldații din port să intre la bănuieli. Și cine știe, poate că o călugăriță alungă furtuna, n-ar fi chiar rău dac-aș avea parte de vreme bună. Să vină la ora liturghiei de seară în fața bisericii Sfânta Maria!

Am ieșit din biserică, iar el, om fără inimă, s-a pierdut în mulțime fără să-i mai pese de soarta porcilor închiși în ladă. Antti ar fi vrut să ia lada-n spinare și s-o care până la han, dar i-am poruncit să le dea drumul porcilor din ladă, încheind astfel negoțul de porci cu o ieșire triumfală. Porcii au alergat guițând printre picioarele oamenilor de pe stradă, iar eu m-am întors la han să-i vestesc doamnei Agnes ce noroc neașteptat a dat peste ea. Nu s-a bucurat deloc când a auzit de călătoria pe mare, și-a frânt mâinile, a început să plângă și mi-a spus:

— Dar nu mă iubești niciun pic, Mikael! Să cred oare că toate vorbele tale și făgăduielile pe care mi le-ai făcut au fost tot așa de mincinoase ca ale oricărui alt bărbat? Chiar dacă nu am primit aur de la tine, am crezut că ai intenții bune și sincere față

de mine. M-am amăgit în van, crezând că mă vei lua cu tine până la Veneția.

I-am zis:

— Scumpă doamnă Agnes, dar m-ați înțeles greșit! Eu am făgăduit că vă voi scoate din Lübeck, ca să fiți la adăpost de răul ce vi s-ar putea întâmpla când se va descoperi de partea cui sunteți, și am crezut că, ajungând la amiralul Norby, după tot ceea ce ați făcut pentru el, vă veți bucura de o bine meritată răsplată. De altfel, amiralul nostru este un bărbat frumos după care toate femeile se dau în vânt, iar la Visby păstrează comorile tuturor corăbiilor capturate. La Visby nu cred să fie o femeie mai frumoasă, dar la Veneția… cu gura voastră ați spus că la Veneția sunt douăzeci de mii de târfe, una mai frumoasă ca alta, care-și practică îngăduit meseria, cât despre domnișoare cuviincioase, să mai fi rămas fete vreo șapte, așa ați spus. Iar dacă vă veți strădui puțin, s-ar putea să nu fie nici călătoria pe mare prea plictisitoare, mai cu seamă că bărbatul ăsta ceacâr are tot aurul trimis de amiral, cu care am plătit călătoria voastră.

S-a simțit jignită și mi-a spus înțepată:

— Mikael, tu chiar crezi c-aș fi în stare să-l sărut și să-l îmbrățișez pe porcarul acela care privește cruciș? Nici de mi-ar da cincizeci de ducați de aur n-aș face-o.

Dar am văzut că, după ce a rostit aceste vorbe, a rămas pe gânduri, de aceea i-am spus:

— Scumpă doamnă Agnes, din partea mea numai gânduri bune, dar nu mă-ndoiesc că pentru câțiva ducați de aur l-ați putea săruta și pe dracul. Eu nu vă judec, sunteți doar o femeie singură și orice om singur are nevoie de puțină căldură. Îmbrăcați-vă cu straie de călugăriță, deși cred sincer că sunt singurele veșminte care nu vi se potrivesc, și urmați-l pe acel bărbat!

A suspinat adânc și mi-a spus:

— S-ar părea că, într-adevăr, trebuie să renunț la drumul spre Veneția din cauza inimii tale reci și nemiloase! Probabil c-așa mi-a fost scris în stele, dar că-ntr-o zi voi ajunge să port veșminte de călugăriță, asta niciodată n-aș fi crezut-o!

La despărțire, i-am urat să aibă noroc la drum, iar ea, îmbrățișându-mă cu înflăcărare, a încercat să taie cu cuțitul băierile pungii mele cu bani. Am ținut o mână pe pungă și am îmbrățișat-o cu cealaltă. De supărare, i s-au umplut ochii de lacrimi și mi-a urat ca în drumul spre Țara Sfântă să cad în mâna piraților sau a turcilor. Așa ne-am despărțit noi și am crezut că nu o voi mai întâlni niciodată. După plecarea ei, i-am spus lui Antti:

— Ne-am împlinit misiunea ca niște bărbați de onoare. Acum suntem liberi ca păsările cerului și putem să plecăm unde vrem. Nu vreau să mai văd vreodată ținuturile astea. Vreau să ajung în alte țări, să trăiesc sub un alt soare, să-mi uit toată nefericirea de până acum. Vom călători din Veneția până-n Țara Sfântă și ne vom ruga lui Dumnezeu să ierte greșelile noastre.

Antti m-a întrebat cât de departe este această mult râvnită Țară Sfântă, apoi, înțelegând că este foarte departe, a spus că n-ar fi fost așa mare grabă s-ajungă acolo, pentru că nu sunt păcatele lui chiar atât de mari, dar că mă va însoți cu plăcere, fiindcă în felul acesta va mai pune o bucată bună de mare și de pământ între el și văduva de la hanul *La trei coroane*. Am dat jos de pe mine veșmintele bogate, dezbrăcându-mă totodată de viața de până atunci și, în ciuda faptului că eram încă atât de tânăr, am îmbrăcat mantia cenușie de pelerin și am strâns-o la mijloc cu un curmei de frânghie. Am vândut toate lucrurile nefolositoare, păstrând doar cufărul cu leacuri, pe care Antti m-a asigurat că-l va purta în spinare până-n Țara Sfântă, iar când am trecut de porțile orașului, mi-am cioplit un toiag dintr-o creangă de frasin. Am lăsat în urma noastră catargele corăbiilor din port, turnurile ascuțite ale

bisericilor și zidurile posomorâte ale Lübeck-ului și ne-am îndreptat spre miazăzi. Grânele de pe câmp se pârguiau, se apropia vremea secerișului. Era o vară frumoasă, cântecul păsărelelor ne-a însoțit tot drumul. Ne-am depărtat din ce în ce mai mult de toamna care începea să întunece cerul nordului.

Veșmintele mele de pelerin au fost o dovadă puternică pentru toți hoinarii cu care ne-am întâlnit pe drum, care m-au crezut sărac, dar poate că și umerii largi ai lui Antti, și ciomagul pe care-l purta au inspirat tâlharilor respect. Nu ne-am grăbit, dar nici nu ne-am pierdut timpul, iar în cea de-a șaizecea zi a călătoriei noastre, din spatele dealurilor galbene și verzi ale podgoriilor au apărut pășunile alpine și munții ce-și înălțau crestele înzăpezite spre cer. Contemplând înălțimile amețitoare, Antti a spus:

— Nu știu cum am putea să trecem noi peste pârleazul ăsta fără să ne rupem nădragii.

La drept vorbind, nădragii mei erau de-acum rupți, chiar și fără să fi trecut munții.

4

Ne-am petrecut noaptea într-un oraș înconjurat de ziduri și am tras la un han, unde, la un urcior de vin, am întâlnit un bărbat arțăgos, care purta pe mantia-i murdară crucea cavalerilor Sfântului Ioan. Văzând straiele mele de pelerin, m-a întrebat încotro merg, iar după ce i-am răspuns că vreau să ajung în Țara Sfântă, mi-a spus că-mi pierd vremea de pomană.

— Oare nu știi, sărmane, că slujitorii falsului profet au început de curând asediul cetății Rhodos? Dacă acest stâlp al creștinătății se va prăbuși, cavalerii Sfântului Ioan nu vor mai putea proteja corăbiile pelerinilor care navighează spre Țara Sfântă. Toate corăbiile vor cădea în mâinile otomanilor și pelerinii vor fi sclavi la turci. De

aceea, acum nu se mai încumetă nicio corabie cu pelerini să părăsească Veneția și să se îndrepte spre Țara Sfântă. Se poate spune că Țara Sfântă a fost pierdută pentru totdeauna, pentru că evlavioșii slujitori ai bisericilor și mănăstirilor Sfântului Mormânt așteaptă în zadar darurile pelerinilor pentru a plăti cei optzeci de mii de ducați de aur pe care-i pretinde sultanul turcilor în fiecare an de la ei. Însă creștinătății prea puțin îi pasă de primejdia care amenință Rhodosul. Pe cei puternici nu-i trage inima să înzestreze corăbii cu care să pornească pentru a elibera Rhodosul. Pentru moment, împăratul sfintei împărății a Romei s-a luat de păr cu prea-creștinul rege al Franței, așa că nu au ei urechi să audă strigătele de ajutor ale papei. Dacă Rhodosul se va prăbuși, toată lumea creștină se va prăbuși iar creștinii își vor primi pe bună dreptate pedeapsa pentru fărădelegile și ereziile lor. Lucrurile acestea eu le știu bine, chiar dacă nu sunt decât un trezorier neînsemnat al Ordinului cavalerilor Sfântului Ioan. Iar Veneția, încheind pace cu sultanul, a trădat lumea creștină. Pe lângă faptul că prețul călătoriei spre Țara Sfântă este cămătăresc, fiindcă venețienii sunt avari, acești bani ajung acum în punga sultanului. De aceea, cred că ai face mai bine dacă nu ți-ai mai pierde timpul cu un drum ca ăsta și mi-ai da mie banii. În schimb, îți voi da o dovadă cu numele și cu sigiliul meu că ai contribuit la ajutorarea orașului Rhodos.

Prudent, i-am spus că sunt un om sărac, că abia de pot plăti un braț de paie pe care să dorm noaptea și o bucată de pâine ca să nu mor de foame, dar că îi voi da un ban de argint pentru cauza justă a creștinătății dacă-mi va mai povesti câte ceva despre orașul Rhodos. El a povestit că turcii și ajunseseră la Rhodos cu trei sute de corăbii, pe care le ancoraseră în larg, și cu toate mașinile de război pentru asediu. În același timp, pe uscat, însuși sultanul conducea o armată de o sută de mii de soldați.

Dar Rhodosul, a mai spus el, este o cetate de neînvins, apărată de cei mai buni cavaleri din toate țările lumii creștine, care luaseră crucea și acceptaseră să se supună marelui maestru al ordinului. Și n-au avut până-n această clipă de ce să regrete înțelegerea, fiindcă de la țărmurile Helespontului până la gura Nilului, nu întotdeauna corăbiile de comerț ale ereticilor au fost în siguranță din cauza galerelor rapide ale cavalerilor ioaniți. Sute și mii de eretici și-au găsit sfârșitul pe când încercau să ajungă în Egipt, ca să pornească de acolo spre Mecca, și să se închine la mormântul falsului lor profet. Dar, oricât de puternică ar fi cetatea Rhodos, multă vreme nu va putea rezista unui asediu susținut, de aceea ambasadorii Ordinului cavalerilor ioaniți l-au conjurat pe papă să intervină pe lângă împărat și pe lângă regele Franței pentru a arma o flotă și a o trimite în apărarea Rhodosului până când nu este prea târziu.

Ioanitul, care era un bărbat scund de statură, și-a golit cupa, apoi a lovit-o de masă cu putere, iar mantia lui murdară a măturat urciorul cu vin, care s-a răsturnat cu mare zgomot.

— Aici, a răcnit el, toată lumea bea, joacă și curvăsărește, nimănui nu-i pasă de ziua de mâine. Cine are urechi de auzit, să audă! Trecând peste pământuri și ape, tunetele canonadei și urletele necredincioșilor care escaladează zidurile, chemându-l în ajutor pe falsul profet, ajung până aici! Asta-i pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele lumii creștine și pentru învățătura eretică a doctorului Luther, pe care călugării renegați și preoții căsătoriți o predică din sat în sat și din oraș în oraș, deși maestrul lor, Luther, s-a pus la adăpost, și blestemul împărăției… sau, cine știe, poate că domnul diavol, taică-su, l-a luat la el.

Hangiul a șters masa cu șorțul, după care i-a mai turnat vin, ca să se liniștească. Apărătorul Rhodosului a spus trist:

— Din toate părțile bat tobele pentru a-i îndemna pe mercenari să intre în armata imperială. Apucă-te însă să le vorbești oamenilor despre Ordinul cavalerilor Sfântului Ioan, și-ai să vezi cum toți își astupă urechile. Nu-i departe ziua când turcii le vor tăia urechile și nasul, îi vor jupui de vii, le vor străpunge copiii cu sulițele și le vor vinde pe femeile lor în piața de sclavi. Iar pe bărbați, turcii îi vor jugăni, dar atunci degeaba se vor tângui și-și vor regreta nebunia de acum, când îi părăsesc pe cavalerii ce se războiesc pentru binele întregii lumi creștine.

Înspăimântat, Antti a întrebat dacă-i adevărat că turcii îi întâmpină cu atâta cruzime pe bunii creștini. Și a mai spus Antti că toate ar fi de înțeles, fiindcă și în războaiele creștinilor sunt aceleași obiceiuri de când lumea, dar, după părerea lui, jugănirea bărbaților este o fărădelege care ar trebui pedepsită cu asprime. Toată lumea știe că un bărbat fără urechi, fără nas sau fără brațe poate prea bine să împlinească porunca lui Dumnezeu, dar unui bărbat jugănit i se stinge neamul. Neînsemnatul trezorier al ioaniților i-a explicat că în sud este mare lipsă de eunuci. Nobilii turci, respectând porunca profetului, au nevoie de foarte multe soții, iar bărbații jugăniți sunt tocmai buni de eunuci, fiindcă pot păzi femeile din harem de atingerea altui bărbat și de boala franceză. Eunucii se vând la prețuri bune și sunt la mare cinste, a mai spus ioanitul, iar la Veneția chiar și negustorii înstăriți au eunuci în casă.

Când ne-am dus la culcare, Antti m-a întrebat:

— Ascultă, Mikael, ești sigur că n-ai înnebunit când ți-a intrat în cap ideea cu pelerinajul în Țara Sfântă? Pe mine a început să mă neliniștească drumul ăsta. Gândește-te, dacă la Veneția, care nu-i decât prima etapă din această călătorie, domnește depravarea și viciul, la ce ne putem aștepta mai departe? Ce ne vom face noi în țări unde sunt obiceiuri păgâne și alte graiuri? Poate că și

mâncarea e altfel și ne vom alege cu sănătatea știrbită. De ce să nu ne cumpărăm noi mai bine armuri și să ne ducem ca mercenari în oastea împăratului? Doar ai auzit de-atâtea ori crainicii care anunțau că împăratul a ajuns de-acum la Milano și că-n curând toată Franța va fi cucerită. Ne vom acoperi de glorie și, cine știe, tu ai putea ajunge conte, iar eu mare maestru artilerist!

— Oare nu te-ai săturat de război? l-am întrebat. Dar dacă tot vrei să lupți în război, fă-o cel puțin pentru sângele lui Hristos și pentru nemurirea sufletului tău, nu doar pentru a-i jefui pe oamenii săraci și a le distruge casele! Uite, dacă vrei să iei crucea și să lupți împotriva turcilor pentru a apăra Rhodosul, n-am nimic de spus, pentru că-i un gând bun și frumos. Unde mai pui c-ai putea să ajungi direct în paradis, fiindcă Dumnezeu se-nțelege că va fi de partea cruciaților, nu de partea păgânilor! Poate că-i și singurul mod de a ajunge în Țara Sfântă.

N-ar fi trebuit să spun eu această ultimă vorbă, dar mai ales n-ar fi trebuit să-mi zdrăngănesc toată seara punga cu bani prin han, fiindcă a doua zi, pe când se revărsau zorii și noi eram în drum spre câmpiile alpine, ni s-a întâmplat un mare necaz. Pe Antti l-a apucat o grabnică durere de pântece și s-a dus să și-l deșerte în spatele unor tufe de alun. Stăteam eu cuviincios în mijlocul drumului și îl așteptam, când deodată au apărut dinspre oraș doi călăreți. S-au oprit din galop în dreptul meu, iar unul, cel pe care nu-l știam, m-a pocnit în creștetul capului. Celălalt, care nu era altul decât neînsemnatul trezorier al Ordinului cavalerilor Sfântului Ioan, mi-a tras o lovitură în ceafă și m-a trântit pe șaua calului. Ce s-a întâmplat după aceea nu știu, fiindcă mi-am pierdut cunoștința. Era miezul zilei când mi-am venit în fire. Zăceam în pielea goală undeva în inima pădurii, aveam capul rănit și-mi era foarte frig, fiindcă frunzele și crengile pe care tâlharii le trântiseră peste mine nu-

mi țineau câtuși de puțin cald. Nu numai că-mi furaseră punga cu bani, pierdusem și toate monedele mari de aur pe care le cususem cu grijă înăuntrul mantiei modeste de pelerin.

M-am deșteptat în cântecul păsărelelor pădurii. Mi s-a părut că eram din nou copil mic în Turku, în pădurea de stejari de la marginea orașului, unde mă prinsese somnul în timp ce păzeam porcul doamnei Pirjo.

Apoi o pasăre s-a răstit la mine, ciripind clar în limba finlandeză:

— N-o să iasă nimic din treaba asta! Întoarce-te acasă! Întoarce-te acasă!

M-a luat cu frig și am simțit o durere ascuțită în cap. Am încercat să dau la o parte crengile și să mă ridic. Dar am auzit o voce blândă care a spus:

— Îți mulțumesc, Doamne, că mi-ai ascultat rugăciunea și nu l-ai lăsat pradă morții pe acest tânăr frumos! Dar nu da la o parte frunzișul de pe tine, băiatule, că și așa sunt destul de tulburată de când îți tot privesc trupul.

În mintea mea totul era nelămurit, nu înțelegeam ce caut în pădure, nu-mi aminteam cine sunt. Însă nu mi se părea ciudat că pasărea de pe ramura stejarului bătrân sub care zăceam îmi vorbise într-o limbă cunoscută. Înțelegeam glasul naturii, să fi înghițit oare limba corbilor albi? În ciuda amețelii și a durerii, am reușit până la urmă să-mi întorc capul și am văzut o femeie îngenuncheată. Poalele fustei cu dungi roșii se revărsau grațios în jurul ei. Era tânără și mă privea pioasă cu ochi verzi-gălbui de pisică. După veșminte părea a fi o fată nemăritată de burghez. Pe piept purta o broșă mare de argint, avea părul roșcat și fața palidă plină de pistrui. Părea o pisică ce-și privește stăpânul cu ardoare.

Conștient de goliciunea mea, am pus din nou peste mine creanga înfrunzită și am întrebat:

— Unde sunt? Ce s-a întâmplat? Cine ești? Cum de mă aflu în pădure? Care ți-e numele?

Ea a spus:

— Eu sunt Barbara Buchsenmeister, iar părinții mei sunt oameni respectați în bunul oraș Memmingen. Tata este armurier. Acum sunt în vizită la unchiul meu, iar pădurea aceasta nu este prea departe de oraș. Venisem să culeg pelin, dar spune-mi drept: ești om sau spirit al pădurii și încerci să mă ispitești?

Vrând să se convingă dacă sunt om sau spirit al pădurii, mi-a atins temătoare umărul și l-a mângâiat. Atingerea era plăcută.

— Sunt ființă omenească, i-am răspuns. Numele meu este Mikael Pelzfuss, cel puțin așa cred, deși în acest moment nu-mi amintesc de prea multe alte lucruri. Cineva m-a lovit și m-a aruncat în pădure, de aceea sunt gol ca-n ziua în care m-am născut și tot atât de sărac ca atunci.

Și-a făcut cruce, a mulțumit lui Dumnezeu și a spus:

— Dumnezeu din cer mi-a ascultat rugămințile și visul meu s-a adeverit. Nemaiputând de multă vreme să-mi găsesc liniștea, am venit în vizită la unchiul meu, să-mi caut un bărbat în oraș. În Memmingen nu am găsit, acolo toată lumea mă știe. Nici aici nu am găsit, fiindcă am depășit vârsta cea mai bună de căsătorie, în schimb am avut un vis în care mi s-a poruncit să merg în pădure să-mi caut bărbatul. De când am avut acel vis, am rătăcit în fiecare zi prin pădure și am vorbit cu cărbunari și cu tăietori de lemne până ce, uite, am dat acum de tine. Fără îndoială, Dumnezeu te-a trimis la mine despuiat și neajutorat, ca să nu poți fugi de mine ca alți bărbați, și sunt vrăjită de ființa ta, chiar dacă, din sfiiciune feminină, nu te-am privit decât puțin, cu coada ochiului, în orice caz, zestrea mea este pregătită.

— Barbara Buchsenmeister! i-am spus eu. Nu mă îndoiesc că bunul Dumnezeu și toți sfinții te-au trimis aici, ca să nu mor eu de frig sau să mă sfâșie lupii și pisicile sălbatice din pădure, asta n-o

tăgăduiesc! Dar nu-ți pune în gând vise care nu se vor putea împlini, fiindcă eu sunt un om al Bisericii, în pelerinaj spre Țara Sfântă, și-ți spun că, de îndată ce mă voi înzdrăveni, îmi voi continua călătoria.

Ea mi-a strâns pătimaș mâna între ale ei și ducând-o la piept a spus:

— Dar se pare, Mikael Pelzfuss, că tu într-adevăr, ți-ai pierdut memoria! N-ai nici tonsură sacerdotală, nici aerul de om al bisericii, chiar dacă după mâini se vede că nu ești meșteșugar și nici n-ai muncit din greu. Dacă totuși ești preot, nimic mai ușor, fiindcă în zilele acestea sunt din ce în ce mai mulți preoți și călugări ce propovăduiesc noua credință și pe care nimeni nu-i împiedică să se căsătorească, așa că asta nu poate fi o piedică în calea căsătoriei noastre. De va fi nevoie, eu însămi voi îmbrățișa noua credință, iar după ce te vei face bine și vei căpăta veșminte, vom găsi noi un preot rătăcitor care să ne unească.

Când am înțeles că toți banii mei erau pierduți și că nu-mi voi mai putea continua drumul, a început să mi se încețoșeze mintea, am avut o puternică senzație de dezgust și tot trupul a început să-mi tremure. Nu mai aveam nicio siguranță, eram gol – așa cum venisem pe lume, singura nădejde începeam vag să mi-o pun în pisica cu față osoasă care mă privea prietenește cu ochi verzi-gălbui. Și i-am vorbit cuviincios pisicii de pădure, la fel cum îmi vorbise și mie pasărea din pom:

— Blândă și bună Pisică a Pădurii, spune-mi unde-i drumul. Și mai spune-mi dacă nu ai văzut cumva un băiat cam prostănac, dar voinic ca un taur, cu care pornisem spre Țara Sfântă. El mă caută, sărmanul, sau poate își închipuie că mă voi fi înălțat la cer, fiindcă doar cât s-a tras puțin după niște tufe de alun să-și golească pântecele, că am și dispărut. Îmi amintesc de doi bărbați care m-au lovit, m-au trântit pe șaua unui cal și m-au dus cu ei. Cred că unul era cavaler al Ordinului ioanit, sau

cel puțin așa pretindea cu o seară mai înainte, la han, dar n-am să știu adevărul, fiindcă, uite, chiar în clipa aceasta mor.

După care am icnit și am vărsat tot ce aveam în mine. Mi-am pierdut cunoștința, am delirat și am crezut că sunt în ghearele împieliților diavoli din infern. Peste trei zile, când mi-am venit în fire, am văzut că sunt întins pe un pat mare dintr-o cămăruță. Ochii verzi-gălbui ai Barbarei Buchsenmeister erau ațintiți asupra mea și ea mă ținea de mână. Eram atât de slăbit, încât anevoie am reușit să-mi mișc degetele, dar nu mai aveam nicio durere, mă simțeam chiar odihnit și proaspăt după fierbințeala aceea. Când a văzut că mi-am venit în fire, Barbara s-a aplecat și mi-a sărutat sfielnic buzele. Și mi-a spus:

— Iubitul meu mire, iată-te din nou sănătos la trup și cu mintea clară! Trei zile și trei nopți nu am închis ochii și te-am vegheat să nu mori, iar bărbierul ți-a deschis venele și a lăsat să curgă tot sângele rău, de aceea ești lipsit de culoare ca o fantomă. Dar am să te îngrijesc și vei fi din nou puternic, iar dacă vrei, poți să vorbești cu camaradul tău de drum, care este înspăimântat să nu-ți fi pierdut mințile. Ai să-l liniștești și să-l asiguri că este liber să plece unde o vrea, fiindcă noi suntem acum logodiți și eu o să am grijă de tine să te înzdrăvenești, iar apoi, când vei fi din nou în puteri, vom merge în orașul meu, să ne căsătorim în fața altarului.

Apoi l-a chemat pe Antti, care a intrat în odaie cu un codru de pâine în mână. Cercetându-mă atent cu privirea, Antti mi-a spus:

— Într-adevăr, Mikael, ai un cap nemaipomenit de rezistent de-ai trecut și peste această încercare. După loviturile pe care le-ai primit, puteam să jur că vei muri. Dar nu numai că trăiești, ți-ai găsit și o logodnică, așa că altceva nu am ce să mai spun decât că-ți urez noroc și belșug, chiar dacă sunt uimit de repezeala cu care faci un astfel de pas. Ca

un om nătâng ce sunt, probabil că nu pot prețui cum trebuie hotărârea ta cam pripită, dar se pare că asta ți-a fost soarta. Oricum, însurătoarea-i mai bună decât călătoria spre Țara Sfântă, unde-ai fi putut ajunge sclav la păgâni și la eretici. Nu pricep însă ce-ai găsit tu la această domnișoară Barbara, de te-ai hotărât cu ochii închiși s-o iei de nevastă.

— Antti, am spus eu, vorba lungă-i sărăcia omului și ce-a fost să mi se întâmple s-a întâmplat. Laptele răsturnat pe jos nu-l poți pune la loc oricât ai plânge. Spune-mi câți bani ne-au mai rămas.

A vârât mâna în pungă, a numărat banii pe pipăite și a fluierat a pagubă:

— Nici măcar un gulden. Asta-i pentru că n-ai avut încredere în mine și te-ai temut că-i voi bea, deși știai bine că urăsc băutura, fiindcă, de câte ori m-am îmbătat, doar de necazuri am avut parte. Să fi împărțit banii, tot am mai fi avut noi acum jumătate din ei. Oricum, i-ai pierdut mai repede decât nechează un cal, iar când am ieșit în drum și am văzut că nu ești nicăieri, m-am gândit că bunul Dumnezeu te-a apucat de păr și te-a dus direct în paradis, cum să-mi fi trecut altceva prin cap când oriunde priveam nu se vedea nimeni? Auzind totuși goană de cai, m-am luat după urmele copitelor până ce le-am pierdut, dar oricum n-am văzut nicio urmă a pașilor tăi. Așa că m-am întors trist pe același drum în oraș, să le povestesc preoților despre miraculoasa ta înălțare la cer. Dar la porțile orașului m-am întâlnit cu mireasa ta, care te ducea cu alai într-o căruță trasă de boi spre această casă, în care singurele neajunsuri ar fi că se postește mult și-s prea țepene obiceiurile.

— Frate Antti, am spus, s-ar părea că asta a fost voia Creatorului și așa mi-a fost scris mie în stele. N-am de ales, trebuie să rămân aici, în grija acestei fete duioase. Fără bani nu-mi mai pot continua pelerinajul spre Țara Sfântă, în plus sunt atât de slăbit, încât abia de-mi pot mișca degetele. Dar dacă ea va vrea s-o răsplătesc pentru că m-a adus

în casa unchiului ei și m-a îngrijit, ca să nu mai spun de banii plătiți pentru leacuri și pentru bărbierul care mi-a luat sânge, altceva nu pot să fac decât să mă însor cu ea, și așa-i drept, fiindcă, într-adevăr, fata mi-a salvat viața. Este o cale simplă și ușoară pentru a-mi depăși starea de neliniște ce m-a împins la drum, dar nu-mi mai doresc altceva decât liniște și pace. Poate n-ar fi rău dacă ți-ai găsi și tu o femeie cu care să te însori și ți-ai vedea de meseria ta, fiindcă de pe drumurile în lume nu mai este de învățat nimic decât obiceiurile proaste și desfrânarea.

Ridicându-și brațele ca și cum ar fi vrut să se apere de vorbele mele, Antti a spus:

— Firește că ai încă mintea încurcată dacă vrei să i se întâmple fratelui tău ce ți s-a întâmplat ție. Dar nu-ți face griji, nefiind în stare de altceva, m-am logodit, iar numele miresei mele este Dorothea cea Puturoasă. Am fost înșelat, Mikael, și trebuie să-mi urmez mireasa, de aceea îmi iau acum rămas-bun de la tine.

N-am înțeles ce-a vrut să spună. Abia după ce l-am întrebat, mi-a explicat că, scârbit de mâncarea slabă din casa domnișoarei Barbara, s-a rătăcit un pic pe la cârciumă și a primit trei guldeni de la sergentul care recruta mercenari pentru oastea împăratului, apoi a băut aproape toți banii, de aceea nu i-a mai rămas niciun gulden întreg.

— Dar tu trebuie să mă înțelegi, Mikael, eram disperat, crezusem că ți-ai pierdut mințile și am încercat să alung nefericirea din inima mea îmbătându-mă, deși urăsc de moarte beția. Dar este drept că și tunul la care m-am angajat ca servant m-a îmbătat în aceeași măsură ca și berea. Gândește-te, doar pentru a fi deplasat este nevoie de doisprezece cai sau de zece boi, și cu toate că de el se ocupă opt servanți, treaba nu se isprăvește niciodată. Sergentul împăratului a fost nespus de prietenos și mi-a povestit lucruri nemaipomenite despre Italia și despre ducatul de Milano, unde

cresc fructe de aur. La drept vorbind, nu mă prea omor după fructe, ci mai degrabă după o ciozvârtă afumată de porc sau de berbec și poate că nu m-aș fi logodit cu armata împăratului dac-aș fi fost treaz, iar în țara asta berea-i mai tare ca oriunde. Și tu ai spus că este în zadar să plângi după laptele răsturnat, așa că dă-mi iertare, dar mai bine să dorm lângă un tun decât în patul unei femei gâlcevitoare. Cât despre mireasa ta, de cum ne-am văzut am înțeles, atât eu cât și ea, că nu ne-am suporta prea multă vreme unul pe altul în aceeași casă. Dar mă voi întoarce peste un an, până atunci poate că vei fi iarăși sănătos și vom porni din nou împreună să rătăcim prin lume.

Așa a plecat Antti în războiul împăratului Carol Quintul din Italia și Franța, iar eu am rămas cu Barbara, care m-a îngrijit cu multă râvnă și nu m-a pierdut din ochi nicio clipă, iar dacă am fost uneori neliniștit, a trimis degrabă după bărbier să-mi ia două cupe de sânge. De fiecare dată când mi se lua sânge, neliniștea mea se risipea și pluteam ca în vis. Ea nu făcea altceva decât să-mi împlinească destinul, împlinindu-și-l totodată pe al ei, fiindcă în vis i se poruncise să-și caute bărbatul în pădure.

Când am fost din nou în stare să merg pe picioare, m-a pus peste lada ei de drum și m-a dus cu o căruță trasă de boi la casa părinților din bunul oraș Memmingen. Armurierul avea cinci copii, Barbara fiind cea mai mică și singura fată. Trei frați mai mari erau în slujba împăratului ca armurieri. Al patrulea, un băiat posomorât, era ucenic la tatăl său și urma să moștenească armurăria. Casa lor, depărtată de străduțele înguste, se afla în apropierea pieței, bisericii și primăriei. Părinții bătrâni ai Barbarei m-au întâmpinat cu prietenie, nevenindu-le să creadă că o astfel de minune i se putuse întâmpla fetei lor, de-și găsise un bărbat tânăr și învățat în inima pădurii, fiindcă ei se obișnuiseră cu gândul că Barbara va rămâne fată bătrână.

Dar eu trăiam abătut, într-un soi de întunecare a minții, neputându-mi aduce aminte de viața de până atunci. Încet, încet îmi reveneau totuși unele imagini din trecut, dar se pierdeau repede. Barbara era foarte blândă cu mine, dar, în același timp, ea hotăra totul și eu nu trebuia să mă gândesc la nimic sau să-mi fac vreo grijă pentru existența mea. Dacă timpul trecea prea încet, coboram în atelierul armurierului și încercam să leg două vorbe cu el și să îl ajut la lucrurile mai simple, bunăoară să cioplesc patul de lemn al armelor de foc. Dar el n-avea chef să mă învețe meseria lui și nici să stea de vorbă cu mine, fiindcă era un bărbat tăcut, care-și arăta fără voie nerăbdarea de a mă vedea plecat cât mai repede din atelierul lui, iar Barbara venea imediat să mă ia de la tatăl ei, de îndată ce observa că m-am dus acolo, și mă punea să-i țin ghemul de lână sau să încerc veșmintele pe care le cosea pentru mine. Dacă încercam să merg în piață sau la biserică, alerga după mine și mă aducea acasă certându-mă blând și spunând că sunt prea slăbit ca să ies din casă.

Așa au trecut două luni și frunzele plantelor agățătoare din curte au început să fie ruginii. Într-una din acele zile, Barbara a venit sfioasă în odaia mea și, după o oarecare ezitare, privindu-mă hotărâtă cu ochii ei verzi-gălbui, a spus:

— Te-ai făcut bine, Mikael, și ești în putere. Să-mi spui ce ai de gând să faci mai departe, fiindcă nu se cade ca un străin neștiut de nimeni să trăiască în casa părinților mei și să se înfrupte din pâinea lor nu se știe câtă vreme. Nu te silesc să mă iei de nevastă dacă tu nu vrei, fiindcă știu că nu-i bine să te folosești de slăbiciunea unui om. Ești liber să pleci unde vrei, îți dăruiesc toate veșmintele pe care ți le-am cusut și-ți spun că nu trebuie să te crezi dator cu ceva față de mine. Dar știu că ești singur pe lume, că n-ai nici părinți, nici prieteni, nici casă unde să te întorci. De aceea îndrăznesc să te întreb: de ce n-ai rămâne cu mine?

Am putea să ne căsătorim de Ziua Tuturor Sfinților, am împărți patul împreună, inima mi-e acum plină doar de tine, iar dacă vei pleca, nici nu știu ce voi mai face cu viața mea.

Mi-a întins apoi o cămașă cusută și brodată de ea și mi-a pus la gât un lanț de cupru cu un medalion cu imaginea unui sfânt. Mâinile ei au alunecat calde pe gâtul meu, fața aproape i s-a îmbujorat, pistruii s-au topit, au rămas doar ochii verzi-gălbui, care sorbeau puterea din mine și mă dominau. Am îmbrățișat-o, i-am sărutat gura și i-am spus:

— Sunt în puterea ta, Barbara, n-am altă cale de ales. Vreau să împart cu tine patul de nuntă, să-mi unesc soarta cu a ta, dar n-aș vrea să-ți pară rău mai târziu de nebunia pe care o faci acum. Poate că sunt un om blestemat și aduc nenorociri celor pe care-i iubesc.

Dar ea n-a luat în seamă ultimele vorbe și m-a îmbrățișat cu înflăcărare și m-a sărutat de multe ori. Apoi a spus:

— Fericită mi-e inima că de bunăvoie ai primit să te însori cu mine și-ți promit că voi fi femeia ta credincioasă și bună. Poate nu înțelegi nerăbdarea cu care aștept Ziua Tuturor Sfinților, dar încă din copilărie mi-am dorit cu ardoare un bărbat al meu. În oraș sunt puțini bărbați. Ucenicii nu se căsătoresc până nu ajung mari meșteri, așa că de cele mai multe ori se întâmplă să-și facă o familie abia când sunt bătrâni, iar cei mai curajoși bărbați pleacă în războaie, de unde se întorc bolnavi de boala franceză și fără niciun chef de viață. De aceea, aș zice că-i o minune dumnezeiască, fiindcă mă iubești, cum simt eu, chiar dacă nu mi-o spui. Vom merge la tatăl meu, care mi-a făgăduit o dotă bună și am să vorbesc eu în numele tău, fiindcă ești sfios și stângaci la vorbă.

Așa a devenit Barbara logodnica mea și nu am regretat niciodată, chiar dacă mai înainte de Ziua Tuturor Sfinților am înțeles că trecuse de mult de

prima tinerețe. Dar era de ajuns să se uite la mine cu ochii ei de pisică și căpăta de îndată altă înfățișare. Se făcea frumoasă, trăsăturile aspre ale chipului i se îndulceau, pistruii dispăreau, dinții se albeau ca zăpada, iar eu rămâneam agățat de privirea ei ca și cum aș fi fost vrăjit. Nu mai puteam trăi fără ea, îi urmăream fiecare pas, tânjeam după ea când nu era aproape de mine, eram gol de gânduri când eram împreună cu ea și doar la ea mă gândeam când nu era lângă mine. Poate că supunerea mea era din pricina vremii îndelungate în care fusesem bolnav, a slăbiciunii mele trupești și pentru că mă obișnuisem ca altcineva să gândească și să ia hotărâri pentru mine. Dar începusem s-o iubesc, de aceea îi ceream părerea pentru orice lucru, oricât de neînsemnat, și mă temeam să nu se schimbe. Căci oricând se făcea urâtă și de temut. Observasem că tatăl, mama și fratele ei se străduiau să-i fie pe plac, ca și cum le-ar fi fost frică de ea.

Mai observasem că nu ieșeau din casă decât dacă n-aveau încotro și duceau o viață foarte simplă, evitând să-și întâlnească vecinii ori să le vorbească. Stăpânul casei abia de schimba două vorbe cu clienții, iar în casa lor luau masa într-o tăcere deplină, și nici rugăciunea de mulțumire pentru binecuvântarea bucatelor nu era rostită. Într-adevăr, viața le era foarte simplă, cu mâncare puțină și cu bere slabă. Țineau post de trei ori pe săptămână, iar la biserică nu se duceau decât duminica, nemaizăbovind după liturghie în piață ca alții să stea de vorbă cu oamenii, ci întorcându-se degrabă acasă. De fapt, n-aveam de ce să mă plâng, fiindcă Barbara se îngrijea să nu-mi lipsească ouăle, smântână, untul, ca să mă înzdrăvenesc, în timp ce ai casei se mulțumeau doar cu o mâncare sărăcăcioasă. Dacă îngăduiau totuși această abatere de la obiceiurile casei, o făceau din toată inima, chiar dacă toată familia armurierului avea un aer posomorât și ursuz.

După ce m-am întremat, am început să tânjesc după liturghia zilnică de la biserică, după cărți și după societatea cărturarilor. Am rugat-o pe Barbara să se plimbe cu mine prin oraș și să-mi facă cunoștință cu oameni învățați, pentru că aveam nevoie să schimb o vorbă cu cineva după perioada aceea de nepăsare. De câteva ori, m-a însoțit la biserică și o dată chiar am făcut împreună o plimbare ceva mai lungă și am înconjurat zidurile cetății, dar niciodată oamenii pe care i-am întâlnit în drum n-au salutat-o pe Barbara, deși bănuiam că toți se cunoșteau între ei într-un oraș atât de mic. Iar dacă am întrebat-o despre oamenii din oraș, ea a schimbat mereu subiectul, de unde am înțeles că nu voia să-i cunosc. Nu m-am gândit la ceva rău, am bănuit că voia să mă obișnuiesc mai întâi cu orașul. Probabil că Barbara ținea să mă păstreze doar pentru ea cât mai era vreme, pentru că, după ce vom fi unul al celuilalt, se va sătura să mă tot aibă prin preajmă, așa mi-am spus. Nu mă gândeam la viitor, îmi trăiam doar clipa, obosit de încercările de până atunci, care-mi tulburau mintea ca un vis urât, pe care aș fi vrut să-l uit.

5

Înainte de Ziua Tuturor Sfinților, când în casă se făceau de zor pregătirile de nuntă, pentru prima oară Barbara s-a arătat obosită de prezența mea, mi-a strecurat un ban de argint în mână și m-a trimis la cârciumă să beau bere. Bucuros de poruncă, m-am dus degrabă la cârciuma numită *La colțul mistrețului*, care se afla lângă primărie, într-o pivniță răcoroasă vara și călduroasă iarna, tocmai cum trebuie să fie o cârciumă adevărată.

Trăisem multă vreme departe de oameni și m-am simțit cam descumpănit după ce am intrat, fiindcă în cârciumă s-a făcut deodată tăcere și toate privirile s-au ațintit spre mine. Dar eram îmbrăcat

cuviincios cu veșminte țesute și cusute de Barbara, așa că, fără nicio teamă, m-am așezat într-un capăt al mesei, unde era loc liber și i-am cerut cârciumarului o halbă din cea mai bună bere. El a șovăit și a șters îndelung masa cu șorțul de piele, mai înainte de a se hotărî să meargă la butoiul cu bere. Mi-a adus apoi halba cu bere și a trântit-o cu putere pe masă în așa fel încât spuma s-a revărsat pe genunchii mei. Tinerii de la celălalt capăt al mesei au șușotit, iar unul dintre ei a scuipat pe jos privindu-mă cu dispreț, dar nu m-am supărat, fiindcă se vedea după veșminte că nu este decât o calfă.

Atenția mi-a fost atrasă de un bărbat tânăr din mijlocul grupului, în fața căruia era o carte deschisă. Purta un toc de aramă pentru ustensile de scris la cingătoare și o vestă scurtă cu mâneci bufante, croită după modă. Dar nu veșmintele m-au impresionat cel mai mult, ci privirea lui îndrăzneață și deschisă. Ochii mari, strălucitori, încadrați de sprâncene negre și stufoase îi dădeau un aspect de om puternic și înțelept. Tocmai dădeam să sorb din halba cu bere, când el i-a îndemnat pe comesenii lui să păstreze tăcere, apoi, cu glas limpede, a continuat lectura întreruptă la sosirea mea. Am ascultat atent, textul mi se părea cunoscut. Mi-a trebuit totuși un oarecare timp până să-mi dau seama că este din *Noul Testament*, dar în limba germană. Am fost atât de uimit când am înțeles despre ce este vorba, că am tresărit și, fără voie, mi-am făcut cruce. Cititorul s-a simțit jignit de reacția mea, și-a întrerupt lectura, și-a încruntat sprâncenele și mi-a spus:

— Dacă ești străin de orașul Memmingen și ți-e teamă să asculți cuvintele sacre ale lui Dumnezeu în limba germană, nimeni nu te împiedică să mă denunți la primărie și la biserică. Ca să știi mai bine pe cine trebuie să-l denunți, află că numele meu este Sebastian Lotzer, iar tatăl meu este blănar. Lucrez în atelierul lui, în rest mă ocup cu

explicarea cuvântului lui Dumnezeu în limba pe care oamenii acestui neam sunt în stare să o înțeleagă.

Cei care erau împreună cu el au început să se agite, au șușotit între ei, apoi au spus:

— Să-l azvârlim în stradă pe acest preot căcăcios și să-i zdrobim oasele, ca să știe la ce să se aștepte dacă mai rămâne multă vreme în orașul nostru. Oare bărbatul acesta palid nu-i cumva logodnicul Barbarei Buchsenmeister? De unde dracu' a apărut?

Vorbele lor m-au lovit, dar n-am vrut să mă cert cu ei. M-am ridicat și m-am îndreptat spre ușă. Totuși, înainte de a ieși, am spus în apărarea mea:

— Numele meu este Mikael Pelzfuss. Am studiat la înalta Universitate din Paris și am titlul de *baccalaureus artium.* Astăzi este pentru prima oară când, după o îndelungă suferință, am intrat într-o cârciumă ca să beau o halbă cu bere. Oare ce motiv aveți voi de mă urâți atât de aprig? Poate că s-au schimbat vremurile cât am fost bolnav, dar cred că era firesc să fiu uimit auzind textul atât de cunoscut al *Noului Testament*, citit în limba germană de un laic, și să trag concluzia că Diavolul mi-a ispitit urechile pentru a-mi pune credința la încercare. N-am nimic împotriva domnului Sebastian Lotzer care răspândește cuvântul sfânt al lui Dumnezeu, chiar dacă nu-i preot.

Sebastian Lotzer mi-a zâmbit și a spus:

— Trebuie să fi fost multă vreme bolnav dacă nu recunoști semnele timpului nostru. Vino lângă noi și ascultă cuvântul Evangheliei! Am cumpărat împreună cu prietenii mei această carte sfântă la prețul cu care se cumpără un cal. Într-adevăr este, *Noul Testament*, tradus în limba germană de doctorul Luther. Nu-i o invenție diabolică, dimpotrivă, Satana a luptat din toate puterile pentru a-l împiedica pe eruditul doctor Luther să o săvârșească, numai că el nu s-a lăsat și l-a

împroșcat cu cerneală. Cu toate că demonii și preoții n-au dorit-o, această carte sacră a fost totuși publicată și acum oricare om cinstit o poate citi. Te asigur că n-am întâlnit în ea un rând sau un cuvânt prin care să se interzică mirenilor să se împărtășească din Biblie.

Cei cu care se afla împreună la masă n-au fost de aceeași părere și au spus:

— Sebastian, nu-l chema printre noi pe acest bărbat care, după ce că-i palid ca ceara, mai este și mirele Barbarei cu părul roșu! Iar dacă vrea totuși să se alăture societății noastre evanghelice, să plătească mai întâi un rând de bere pentru toată lumea!

Mi-a fost rușine de sărăcia mea și am spus:

— Nu mă disprețuiți, oameni buni, chiar dacă n-am decât un bănuț de argint în pungă! Am fost jefuit la drumul mare pe când călătoream spre Țara Sfântă și poate că niciodată n-aș fi ajuns în orașul vostru, de nu mi s-ar fi întâmplat acest necaz. Dar vă voi oferi bucuros de băut când voi avea bani din nou. Iar dacă sunt un străin în oraș, asta nu-mi micșorează nici credința, nici nevoia de a mă afla printre oamenii care caută înțelesul sfintelor scripturi.

În felul acesta am fost eu primit în societatea lui Sebastian Lotzer și am ascultat pentru prima dată o cu totul altă interpretare a textului biblic. Atât Sebastian, cât și prietenii lui, care erau țesători, nu erau preocupați în mod special de salvarea sufletelor lor. Ei căutau dovezi. Trebuiau plătite bisericii zeciuiala mare și zeciuiala mică? Trebuiau adorați sfinții? Scria undeva în Biblie despre Purgatoriu și despre rugăciunile mijlocitoare? Aveau oare dreptul călugării și călugărițele din mănăstiri să facă ghildelor nefericiților țesători concurență, neplătind impozite și vânzând postavul lor la prețuri mai mici? Sebastian Lotzer a spus cu îndrăzneală că nimic din ceea ce nu este scris în cartea sfântă nu trebuie crezut și plătit. Cât despre

mănăstiri, a adăugat, ele sunt o lucrare a Diavolului, bune doar pentru a-i supăra și nedreptăți pe artizanii cinstiți și pe oamenii săraci, fiindcă țesătorii, care trebuie să suporte concurența atelierelor de țesătorie din marile mănăstiri, abia mai pot să-și întrețină familiile. Și a continuat:

— Justiția divină e mai presus de justiția bisericii și a împăratului, fiindcă biserica nu este decât o instituție umană, iar împăratul este ales de oameni. Mi-am bătut capul zile și nopți de-a rândul ca să înțeleg ce înseamnă justiția divină și pot spune fără teamă că orice om cinstit poate să priceapă cuvântul lui Dumnezeu, cel care a fost scris în Biblie. N-a fost voia bunului Dumnezeu ca în dosul zidurilor mănăstirii călugării să se îngrașe ca porcii, în timp ce oamenii din orașe abia câștigă o bucată de pâine. Prin sângele lui Hristos au fost răscumpărate toate păcatele lumii, de aceea toți suntem egali în fața lui Dumnezeu. Nu există episcopi, preoți, călugări și principi în fața lui Dumnezeu și pentru fiecare om există dreptate. Omul trebuie să-și deschidă ochii la semnele timpului, fiindcă și răbdarea are limitele ei.

Pierzându-și la un moment dat răbdarea, cârciumarul de la *Colțul mistrețului*, care până atunci ascultase comentariile cu viu interes, a strâns halbele goale, a șters masa și a spus:

— Gata, Sebastian, nu mai dau nimic pe datorie! De te-ar auzi taică-tău, ți-ar înmuia el oasele-n bătaie. Du-te mai bine și citește-n altă parte, fiindcă asemenea erezii nu mi-a fost dat să aud până acum, și nici nu cred că le este îngăduit mirenilor să comenteze scrierile sfinte. Dar acum chiar trebuie să plecați de aici, fiindcă îndată or să apară burghezii din corul orașului să-și repete coralele, și nu se cade ca ucenicii să stea la aceeași masă cu ei, chiar dacă scrie sau nu scrie despre asta în Biblie.

După ce a înfășurat cu grijă prețioasa lui carte într-o bucată de pânză și și-a pus-o sub braț,

Sebastian Lotzer a ieșit din cârciumă împreună cu prietenii lui. I-am însoțit, iar el, după ce a blestemat pe săturate plecarea nepotrivită, mi-a spus:

— Mikael Pelzfuss, am putea fi prieteni! În oraș, nu cunosc pe nimeni cu care să discut despre toate lucrurile mai puțin obișnuite ce-mi trec prin minte. N-am făcut eu prea multă școală, ce-i drept, dar am învățat limba latină de unul singur și, mai înainte de a fi apărut această carte neprețuită, am citit o bună parte din Biblie în latină. Dar de vorbit, n-am vorbit cu nimeni până acum, de aceea aș fi foarte bucuros dacă ai vrea să discutăm în limba latină.

După ce și-a luat rămas-bun de la prieteni, care au plecat fără prea multă tragere de inimă la atelierele unde lucrau, Sebastian m-a invitat în casa tatălui său. Marele meșter blănar era în atelier și tocmai tăia cu ușurință o blană prețioasă ce urma să servească de guler la mantia unui om bogat. Semănau bine între ei tatăl și fiul, amândoi aveau o privire deschisă și ochii mari, strălucitori.

— Mi-am găsit un prieten pe plac, a spus Sebastian, prezentându-mă tatălui său. Nu-i din oraș, dar este un tânăr instruit și distins, de aceea v-aș ruga, tată, să nu fiți supărat dacă astăzi nu voi continua lucrul în atelier și voi sta de vorbă cu el.

Meșterul Lotzer s-a uitat lung la mine, cântărindu-mă din privire, și mi-a spus:

— Fii binevenit în casa mea, Mikael Pelzfuss! Dar nu-i aduce nefericire fiului meu! El este încă foarte tânăr, nestăpânit și grăbit să arunce vorbele mai înainte de a le chibzui. Încearcă să-l domolești! Știu că meseria de blănar nu i se potrivește, pentru că Sebastian mânuiește mai bine pana de gâscă decât cuțitul de tăiat pielea, dar acum se află în dușmănie cu toată lumea și asta cam de multă vreme. Aș fi vrut să fie judecător, de aceea i-am găsit un post de caligraf la judele primăriei, dar acesta s-a scârbit de încăpățânarea

tânărului meu fiu, așa că nu mă mai încumet să-l trimit la Universitatea din Bologna pentru ca să învețe științele juridice cum mă gândeam, fiindcă băiatul acesta al meu nu-și poate ține gura și mi-e teamă să nu cadă pe mâinile Sfintei Inchiziții. Eu însumi am un spirit liberal, dar respect ce gândesc alții. Tânărul meu fiu nu vede încă diferența între „a gândi" și *„a* gândi cu glas tare".

Dar Sebastian și-a îmbrățișat tatăl și i-a zâmbit, iar acesta s-a arătat foarte mulțumit privindu-și băiatul, de unde am înțeles că n-ar putea fi supărat pe Sebastian, și cred că nimeni nu s-ar supăra pe un tânăr ca el și oricine i-ar fi dat cu ușurință iertare pentru toate vorbele îndrăznețe pe care le-ar fi spus. M-a condus în camera lui, în care avea o mulțime de cărți, o sobă de faianță gri-albăstruie și un pat acoperit cu o cuvertură de blană lucitoare. Am înțeles că familia lui era bogată. Nu suferise niciodată de frig și nu dusese lipsă de nimic. Poate că de aceea îi venea ușor să se joace cu gândurile. Alții nu au timp niciodată, fiindcă se gândesc mereu doar la ce vor mânca mâine, unde vor înnopta și cu ce se vor acoperi. A vorbit cu pasiune, sărind de la un lucru la altul cu ușurința unui mare orator, nelăsându-mă să rostesc o vorbă. Am găsit totuși un moment când și-a tras răsuflarea și i-am spus:

— Sebastian, știi poate că mă voi însura sâmbătă cu Barbara, fiica armurierului. În oraș n-am niciun prieten care să mă însoțească la altar. Dacă vrei să fii prieten cu mine, cel puțin așa ai spus, te rog, fii martorul și invitatul meu de onoare la nuntă, ca să nu mă simt stingher printre oamenii străini ai acestui oraș.

I s-a umbrit chipul, și-a mușcat buzele și s-a ferit de privirea mea. Apoi a spus:

— Mikael, oare știi bine ce faci? O cunoști îndeajuns pe această Barbara cu părul roșu, îi cunoști bine familia? Oare tu nu ai aflat nimic despre faima ei proastă, care i-a făcut pe toți

oamenii de ispravă din oraș să rupă legăturile cu familia armurierului? Bine, dar ea a fost obligată să rostească un jurământ de purificare în fața tribunalului ecleziastic! Crede-mă, Barbara Buchsenmeister este foarte rău văzută aici în oraș și nimeni nu crede că fără vrăjitorie ar fi putut să-și găsească un bărbat tânăr ca tine, iar unii nu se sfiesc să spună că tu însuți ai fi ucenicul diavolului – fiindcă ești neobișnuit de palid, sau că ești un vânător de zestre care, din cauza neghiobiei, și-a ales victimă tocmai familia blestemată a armurierului. De aceea, țin să-ți atrag atenția că poate nu-i bine să te pripești.

Vorbele lui mi-au limpezit multe lucruri pe care nu le știusem și poate că, doar din cauza bolii și a slăbiciunii, nu mă gândisem la acest mod de a le privi. În același timp, avertismentul lui m-a rănit, fiindcă eu eram pătruns de sentimentul că doar destinul ne hărăzise pe mine și pe Barbara să fim împreună. I-am povestit în mare despre întâlnirea din pădure și i-am cerut să-și justifice afirmațiile pe care le făcuse despre Barbara.

— Ea a fost întotdeauna diferită de alți oameni, chiar și în copilărie, a spus Sebastian cu glas șovăitor. Nimeni nu poate înțelege puterea misterioasă pe care o are asupra părinților ei.

Jucându-mă cu lanțul de aramă de la gât, pe care mi-l dăruise Barbara, i-am spus:

— Dar și tu ești diferit de alții, Sebastian! Și tu ai o putere misterioasă asupra tatălui tău. El nu te va urgisi niciodată, chiar dacă are toate motivele să o facă.

A râs, deși nu-i venea să râdă, și a spus:

— Nu înțelegi sau poate nu vrei să înțelegi. În copilărie, nimeni nu voia să se joace cu ea. Când încerca să se amestece printre ceilalți copii, toți o băteau, o trăgeau de cozi și o alungau. De aceea, s-a răzbunat odată pe un băiat și i-a făcut vrăji. Băiatul a fost lovit de trăsnet și a murit. Doar să stea Barbara în pragul casei și să se uite pe stradă,

că îndată devine sterp sânul tinerelor mame ce-și alăptează pruncii. Iar femeii unui negustor de mirodenii care a suduit-o, i-au apărut pe mână trei pete negre de îndată ce Barbara și-a ridicat ochii să o privească. Nimeni nu dorește să se uite în ochii ei și nu mă îndoiesc că doar ochii ei te-au vrăjit, Mikael, dacă nu ai observat tu că de mult această fată nu mai este la prima tinerețe, că are păr roșu, dinți stricați în gură și că-i urâtă.

— Sebastian, am rostit eu, poate că-i adevărat ce spui, dar dragostea în sine e oarbă și la fel ca o vrajă. N-ai să-mi spui că o mamă nu-și iubește cu aceeași ardoare copilul, fie el frumos sau urât. Fiecare vorbă pe care mi-ai spus-o a fost ca un cuțit în inima mea, fiindcă în ochii mei Barbara nu-i urâtă. Este o ființă de o căldură și de o bunătate neobișnuită, are o piele albă, frumoasă, ochi verzi și mari, eu îi iubesc chiar și părul roșcat, care poate altora le e nesuferit și-ți spun că nu de banii tatălui ei am fost atras eu, ci de frumusețea Barbarei și vreau să trăiesc împreună cu ea așa cum trăiește oricare alt bărbat cu femeia care-i este dragă. Dacă vrei, într-adevăr, să fim prieteni, cere-ți iertare pentru vorbele pe care le-ai spus despre ea! Pe mine poți să mă lovești cum vrei și să mă învinuiești de toate blestemățiile din lume, n-am să mă supăr, fiindcă nu sunt decât un străin în oraș, dar nu lovi în Barbara!

Mă înflăcărasem și, la drept vorbind, eu însumi eram uimit de lucrurile nerostite până atunci, care erau adevărate, fiindcă o iubeam mult pe Barbara și voiam din toată inima să trăiesc împreună cu ea, chiar dacă acest lucru era ciudat pentru toată lumea și chiar pentru mine. Sebastian n-a putut să mi se împotrivească. Inima lui generoasă a fost mai puternică decât bunul simț burghez. M-a îmbrățișat și mi-a făgăduit că va veni în haine de sărbătoare la nunta mea și mă va conduce la altar. Și pentru că vremea începuse să se schimbe, iar dinspre colinele alpine să sufle vântul rece, mi-a

împrumutat ca să port până la biserică și de la biserică până acasă o tunică tivită cu blană argintie de vulpe.

N-aș putea spune nimic rău despre nunta mea, pentru că în ziua aceea am fost fericit și oarecum orb, și n-am văzut nicio prevestire rea în faptul că lumea care privea cu încrâncenare procesiunea n-a găsit de cuviință să rostească urările cuvenite pentru ceremonia de nuntă. În fața casei armurierului s-au împărțit bani săracilor din oraș și li s-a dat mâncare și băutură pe săturate, după cum este obiceiul, iar toată casa a fost plină de invitați care s-au desfătat cu bunătățile pregătite pentru nuntă, în sunete de trompete și răpăieli de tobe. Sebastian a băut mult vin și a schimbat vorbe jucăușe cu toate femeile, iar veselia lui s-a răspândit repede printre toți nuntașii, care și-au uitat mutrele acre cu care veniseră și au petrecut cum se cuvine, spre marea mea uimire, dar și a Barbarei, ai cărei ochi verzi-gălbui îmi aruncau sclipiri tainice de câte ori o priveam, încât până la urmă, am început să-mi pierd răbdarea tot așteptând ca invitații să ne conducă spre camera nupțială. Am ajuns în odaia împodobită de sărbătoare. Mama Barbarei împreună cu femeia vecinului armurierului au dezbrăcat-o pe mireasă, în timp ce Sebastian a desfăcut încheietorile veșmintelor mele și a tras pantalonii de pe mine stropindu-mi trupul cu apă sfințită. Apoi am stat unul lângă altul, eu și Barbara, cu lumânările de cununie aprinse în mână. Eram mândru de trupul alb ca laptele și de sânii micuți, feciorelnici, cu areole trandafirii ai miresei mele.

Sebastian a oftat și mi-a spus că trebuie neapărat să-și găsească o mireasă, dar, tot privindu-mă și băgând de seamă ce frumos eram, a început să se îndoiască că-l va dori cineva de mire. Apoi s-a adresat nuntașilor și i-a întrebat dacă există printre ei vreo fecioară dornică să împartă cu el patul de nuntă ca să prindă curaj și s-o ceară de nevastă. Și

a mai spus că, deși îi pare tare rău că nu sunt împărat, rege sau cel puțin duce, ca să adeverească și chiar să mă încurajeze pentru împlinirea datoriei de mire, mă sfătuiește totuși să nu-mi pierd răbdarea și să-mi văd de treabă. Astfel de glume a schimbat el cu nuntașii, cu mine și cu Barbara, apoi, într-un sfârșit, toată lumea a plecat, și am fost lăsați singuri. Doar în fața ușii închise au rămas cântăreții până noaptea târziu, ca să nu ajungă la urechile nuntașilor plânsul și suspinele miresei.

Numai că Barbara nu a fost câtuși de puțin sfioasă ori temătoare, dimpotrivă, m-a iubit cu o patimă nebună, iar dimineața eram mai mult mort decât viu, și a început să-mi curgă sânge din nas, fiindcă nu mă refăcusem după boală. Dar am îndrăgit-o și mai mult decât până atunci, iar ea mi-a oprit curgerea sângelui cu oțet și m-a sărutat și m-a mângâiat cu ardoare. Veronika fusese miros de iarbă și vis limpede ca rouă, Barbara era ca o flacără.

Zestrea Barbarei a fost bogată în veșminte, ștergare, cuverturi, perne, vase de bucătărie și tot felul de lucruri de care este nevoie într-o casă. Pe lângă toate astea, bătrânul meșter armurier a numărat cu atenție cincizeci de guldeni de Rin, i-a pus într-o pungă de piele și mi i-a dat. Dar când am vrut să-l îmbrățișez ca pe un tată, s-a retras stânjenit, iar după două săptămâni am înțeles clar că atât el cât și fiul lui cel mic doreau din tot sufletul să mă vadă plecat din casa lor împreună cu Barbara. Această potrivnicie, pe care ei o arătau în diferite chipuri în momentele când Barbara nu-i putea vedea, îmi tulbura mintea și inima, de aceea am început să caut de lucru în oraș, pentru a putea închiria o locuință pentru mine și femeia mea. Dar eu nu aparțineam nici unei ghilde și pe deasupra eram străin. Toate ușile mi se trânteau în față de îndată ce apucam să rostesc două vorbe, toți mă întâmpinau cu dispreț, până când am început să mă simt un parazit al societății, pe care oamenii

respectabili nu-l pot suporta în mijlocul lor. Doar Sebastian îmi era prieten, dar și el voia doar să discute punctele cele mai sensibile legate de pasiunea lui arzătoare pentru justiția divină, iar cum eram atras mai mult de problemele teologice decât de cele justițiare, de cele mai multe ori noi vorbeam despre lucruri diferite când interpretam cuvintele clare ale Bibliei. Prietenii lui, țesători ignoranți, mă ocoleau, pizmuindu-mă totodată pentru prietenia pe care mi-o arăta Sebastian și numindu-mă în continuare bărbatul cel palid, deși între timp mă înzdrăvenisem de-a binelea și-mi recăpătasem culoarea sănătoasă a feței.

Toate acestea se răsfrângeau dureros asupra mândriei mele de bărbat, începusem să fiu disperat și apăsat de neputința de a pleca din casa armurierului căruia îi mâncam mai departe pâinea. Fără ca Sebastian să știe, m-am dus într-o zi la tatăl lui și l-am rugat să mă primească ucenic și să mă învețe meseria lui. El mi-a pus în mână un cuțit de tăiat piei și o blană de zibelină, arătându-mi de unde să tai. M-am străduit să tai cât mai bine cu putință, dar el mi-a luat repede cuțitul din mână și mi-a spus că se vede că n-am niciun pic de îndemânare pentru o astfel de meserie. Tatăl lui Sebastian m-a recomandat totuși unui apotecar, un bărbat zgârcit și ignorant, care-și amesteca leacurile în taină și, fără îndoială, își amăgea clienții. De aceea, după ce a înțeles că sunt un bun cunoscător al plantelor medicinale, nici n-a vrut să mai audă de un ajutor. Deși cunoșteam principiile de bază ale terapiilor practicate de ilustrul doctor Paracelsus, care oricum n-ar fi făcut mai mult rău bolnavilor decât tratamentele tradiționale ale medicilor din oraș, nu puteam practica medicina pentru că eram prea tânăr și nu aveam diplomă de medic. Ca să-i fac concurență bărbierului și să iau sânge de la bolnavi ar fi fost o prostie, iar s-o fac pe chirurgul sau să mă îngrijesc de animalele bolnave nu era de rangul unui om învățat, deși aș fi

putut, pentru că îmi aduceam bine aminte de învățăturile înțelepte ale mamei Pirjo.

Eram ca pe o corabie rătăcită pe timp de furtună, noaptea, în mijlocul mării înspumate, bâjbâind să găsesc un punct sigur de care să mă agăț și tânjind după o bucățică de pământ pe care să-mi sprijin picioarele. Nu-mi doream decât liniște în inimă și o viață simplă cu femeia mea cu ochi verzi. Toate cele întâmplate după loviturile pe care le primisem în cap și după boala cea lungă erau ca într-un vis, ca în întuneric. Dar când se făcuse din nou dimineață și se risipise întunericul, m-am trezit naufragiat pe o stâncă stearpă, de pe care marea m-ar fi putut smulge în orice clipă, ca să mă piardă din nou în vârtejurile ei.

Vremurile erau tulburi, împărăția întreținea un război nesfârșit împotriva bogatului și puternicului regat al Franței, în timp ce din nord și dinspre Confederație ajungeau în micuțul oraș Memmingen glasuri energice de eretici care reclamau purificarea bisericii. Orașul era copleșit de valurile de predicatori. Aproape că nu era zi de la Dumnezeu să nu apară în piața publică sau în fața bisericii vreun călugăr fugit de la vreo mănăstire sau vreun pantofar rătăcitor și să predice împotriva tradițiilor sacre ale Bisericii și ale vieții mănăstirești, cerșind mai apoi bani ca să-și continue drumul în alte orașe. Fulgerele lui Dumnezeu nu se abăteau asupra lor și niciun tribunal ecleziastic sau laic nu-i judeca, de teamă să nu fie stârnită mulțimea la revoltă.

Dar vorbele acelor predicatori conțineau sămânța răzvrătirii și răspândeau în tot imperiul o plagă spirituală căreia nimeni nu putea să-i scape, la fel cum nimeni nu poate să se ferească de molima ciumei care se răspândește chiar și prin praful uscat și prin respirație. Cu nepăsare ori cu gura căscată, mulțimea îi asculta pe acești predicatori murdari și râdea de ei, dar, fără voie, cuvintele lor li se întipăreau în minte, ca să le-o

strice cu rătăcirea lor, iar cercetarea Bibliei se răspândea în straturile cele mai de jos ale societății cu o repeziciune neliniștitoare. Toți se înfruptau cu lăcomie din fructul interzis, justificându-și apoi atitudinile condamnabile prin Sfânta Scriptură.

Într-o zi, Sebastian mi-a făcut cunoștință cu vechiul paroh al bisericii orașului, un bărbat erudit, originar din cantonul St. Gallen al Confederației Elveține. Din păcate, era un om arțăgos, grosolan și plin de erezie, chiar dacă nu se încumeta să-și arate direct simpatia față de propovăduitorii ideilor eretice. Era foarte curtenitor și se înconjura de tineri pe care-i invita acasă la el, îi servea cu bere și-i provoca la discuții. Își argumenta părerile lovind cu pumnul în *Noul Testament* tradus în limba latină de Erasmus, fiindcă nu-l putea suporta pe Luther, în schimb găsise în țara lui natală, la Zürich, un eretic și mai aprig decât Luther.

Își propusese să plece de Anul Nou împreună cu Sebastian la Zürich, unde consiliul orașului hotărâse o dezbatere pentru clarificarea contradicțiilor dintre Biserica Catolică și susținătorii noilor doctrine. Ei m-au îndemnat să-i însoțesc, dar eu nu aveam niciun venit și trăiam de pe urma Barbarei. În plus, Barbara nici n-a vrut să audă de călătorie, fiindcă, a spus ea, nu și-a luat bărbat ca să-l vadă apoi cum își sparge capul încercând să doboare zidurile bisericii. Așa că am rămas în Memmingen și mi-am omorât timpul hrănind cu firimituri de pâine o pasăre verde închisă într-o colivie și privind prin fereastra cu sticlă verzuie acoperișurile caselor vecine, nemaiîndrăznind niciodată să cobor în atelier, unde armurierul și fiul lui m-ar fi întâmpinat cu priviri încărcate de blesteme.

Dar într-o zi, nemaiputând să-mi ascund disperarea, am lăsat amarul din mine să se reverse pe când îmi sprijineam capul greu de gânduri pe genunchii femeii mele iubite.

— Sunt, într-adevăr, un bărbat neputincios și singur pe lumea asta, i-am spus eu, fiindcă nimeni nu-mi spune o vorbă bună și nici să-mi întrețin femeia nu sunt în stare. Ai făcut o treabă tare proastă căsătorindu-te cu mine, Barbara! Poate cel mai bine ar fi să dispar din viața ta tot atât de repede cum am apărut.

Dar ea mi-a mângâiat părul cu mâna ei fină și mi-a zis:

— Nu te descuraja, Mikael, cred că toate se vor aranja nu peste multă vreme. Dacă vrei, am putea pleca împreună din oraș, sunt sigură că n-o să-mi pară rău. Am hoinări prin lume, casa noastră ar putea fi la rădăcinile unui copac, cerul ne va fi acoperiș, mie nimic altceva nu-mi va trebui în afară de dragostea ta. Dar ai răbdare, caligraful de impozite al primăriei este un bețiv căruia îi tremură de-acum mâinile. Mai repede decât bănuiești, o să i se întâmple o nenorocire, iar eu cred că îi vei lua locul. Încearcă să-i câștigi prietenia, ajută-l să-și îndeplinească treburile, chiar dacă nu vei primi bani! În felul acesta, consilierii primăriei se vor obișnui cu prezența ta și nu te vor mai ocoli. Aș pleca eu din oraș împreună cu tine, dar vremurile pe care le trăim sunt rele, toate orașele au sărăcit și de lucru nu poți găsi chiar așa de ușor pe niciunde. Mai bine să alegi siguranța, iar aici, în oraș, toată lumea îl cunoaște pe tatăl meu. Și pe mine mă cunoaște toată lumea, chiar dacă mă urăște.

În timp ce-mi mângâia părul, am avut o senzație de apărare demult nemaiîncercată, dar vorbelor ei nu le-am dat prea mare importanță. Totuși, am căutat să mă împrietenesc cu caligraful primăriei și acest lucru nu a fost prea greu. I-am oferit doar o bere la *Colțul mistrețului*. După aceea el m-a invitat de multe ori, mai întâi la biroul lui, apoi la întrunirile consiliului primăriei, autorizându-mă din ce în ce mai des să-l ajut în copierea protocoalelor, ca să se întoarcă mai repede la

cârciumă, unde se simțea cu mult mai bine decât la primărie. M-am obișnuit să folosesc sigiliul orașului și m-am obișnuit cu discuțiile despre greutățile și măsurile false pe care unii negustori le foloseau sau despre controlul prețurilor stabilite pentru a nu da curs concurenței neloiale. Nici măcar o singură dată nu m-am gândit că monotonia unei ocupații atât de plictisitoare mi-ar putea tulbura spiritul, dimpotrivă, am început să-mi fac un ideal din perspectiva de a îmbătrâni caligraf în Memmingen, alături de soția mea, înconjurat de cărți și de prieteni, la ce altceva să mai fi râvnit? În speranța obținerii acestor privilegii, mi-am dat toată silința să fiu pe placul consilierilor primăriei, înclinându-mă respectuos în fața lor, umblând mereu îmbrăcat cuviincios și folosind cea mai frumoasă caligrafie cu putință la întocmirea documentelor. Aspectul neglijent al caligrafului îndobitocit de băutură care mă folosea fără niciun fel de răsplată nu m-a mișcat câtuși de puțin și nu vedeam în el imaginea mea viitoare, chiar dacă îi invidiam funcția publică și doream să se îmbolnăvească pentru a-i lua locul. După ziua sfântă de duminică sau după ziua de târg, îi tremurau mâinile și nu putea să țină pana de scris, de aceea îl trimitea încă de dimineață pe un băiat să mă cheme degrabă la primărie. Niciun copil nu avea curajul să intre în casa armurierului, de aceea micuțul mesager îmi striga numele din toate puterile, iar eu trebuia să ies repede din casă, pentru că nu-mi plăcea să-mi fie strigat numele pe stradă.

Sebastian s-a întors de la Zürich beat de exaltare și plin de zel împreună cu bătrânul paroh, în casa căruia s-au strâns apoi toate lepădăturile orașului ca să audă noutățile. Ulrich Zwingli, faimosul pastor din Zürich, își exprimase convingerile în șaizeci și șapte de teze asupra libertății creștine, apărându-și-le de opresiunea bisericii atât de

strălucit, încât nimeni nu fusese în stare să-l combată cu motive temeinice.

— Dacă vreunul încerca să spună o vorbă, a povestit Sebastian, acest Zwingli îl străpungea cu privirea și-i aducea dovezi zdrobitoare, iar cei care ar fi putut să i se opună, au preferat să se abțină, fiindcă erau acolo destui bărbați zdraveni care ar fi fost în stare să-i azvârle-n fața primăriei, de-ar fi îndrăznit să se opună cuvântului sacru al Bibliei. Așa că reprezentanții episcopilor, preoții și călugării, care catadicsiseră să răspundă invitației consiliului, au trebuit să părăsească sala cu urechile pleoștite și mutrele plouate ca niște câini bătuți, în timp ce Zwingli, profetul lui Dumnezeu, a rămas triumfător la catedră. Rezultatul acestor dezbateri este că acum Biblia e singura sursă de autoritate în materie religioasă și că fiecare credincios are dreptul să fie părtaș la interpretarea ei. Această hotărâre a fost dinainte redactată, urmând să devină lege în cantonul Zürich doar după victoria lui Zwingli, pentru că el a negat întotdeauna că ar fi discipolul lui Luther, după cum sunt dispuși să afirme dușmanii săi.

— Nu-mi prea vine să cred, am spus eu, că Dumnezeu i-a acordat acestui om, care stârnește neliniște și gâlceavă, o mai mare grație divină decât sfinților patriarhi ai Bisericii sau tuturor sfinților binecuvântați, care s-au jertfit pentru El și au murit ca martiri. Zwingli este sclavul plăcerilor lui trupești, fiindcă a abandonat celibatul și s-a căsătorit. Și tare mi-e teamă că nici în alte privințe nu este el o probă de sfințenie.

— Păcat că n-ai venit și tu cu noi acolo să-l fi văzut și să-l fi ascultat, a spus Sebastian. Te-ai fi convins că Sfântul Duh vorbește prin gura sa. El a promis că nu se va opri până ce nu va desăvârși tot ce și-a pus în minte, destăinuindu-le celor mai înfocați susținători ai tezelor lui că nu-și va găsi liniștea până ce toate altarele, imaginile sfinților și picturile nu vor fi îndepărtate din biserică, fiindcă

biserica nu are nevoie de idoli, și până când mănăstirile nu vor fi transformate în școli și ateliere. Pe lângă Zwingli, Luther nu-i decât un conciliator inofensiv. Dacă Luther tolerează tot ce nu spune Biblia în mod lămurit, Zwingli propune interzicerea categorică a tot ceea ce nu înseamnă porunca anume a Bibliei.

— Asta chiar că-i de înțeles, am spus eu. Odată ce-au fost desfăcute parâmele și abandonată ancora de salvare a Sfintei Biserici, n-ar mai fi niciun motiv de păstrat lestul inutil. Să aruncăm atunci totul peste bord, să aruncăm și sfintele sacramente, să-l lăsăm pe Satana să umfle pânzele și să ne împingă unde i-o fi lui mai bine!

Am spus asta mai mult pentru a-l incita la discuție, dar Sebastian m-a privit ca un fanatic și a zis:

— Dar spui adevăruri care nu crezi că se vor întâmpla! Se pregătește într-adevăr o mare furtună, cine are urechi să audă! Vor fi măturate toate vechile credințe care au stat la temelia împărăției lui Dumnezeu pe pământ.

Bătrânul paroh Kristoffer a spus:

— Papa însuși a dorit să concilieze cu Zwingli, promițând o purificare din interiorul bisericii, dar este zadarnic să purifici un edificiu în ruină. Trebuie să-l dărâmi, iar Zwingli, cercetând temeinic Apocalipsa Sfântului Ioan, a avut revelația că Biserica guvernată de papă este Antihristul. De altfel, sunt destule prevestiri care anunță prăbușirea în curând a bisericii. În timpul când papa Adrian celebra liturghia de ziua Nașterii Domnului în acel cuib al ciumei din Roma, de pe una din colonadele catedralei s-a desprins o piatră care a căzut în fața altarului. E un semn pe care orice creștin adevărat îl poate înțelege, numai că papa a găsit o altă explicație. El a spus că piatra a anunțat căderea Rhodosului. Numai că, absolut întâmplător, creștinii au fost tâlhăriți, omorâți și

arși de vii în Rhodos în ziua Nașterii Domnului, fiindcă Rhodosul se predase turcilor mai înainte.

Auzind și asta, m-am ridicat în picioare și am spus:

— Cred că Antihristul și-a făcut de-acum apariția pe pământ. Când sfântul patriarh de la Roma ajunge să fie împroșcat de ocări și sfinților din biserici li se spune idoli, în timp ce turcii amenință lumea creștină, este destul de limpede că Satana i-a orbit pe oameni și s-a strecurat în spiritul lor. Chiar și acum, în ultima clipă, vă mai pierdeți timpul în dispute și discordii, pe care nu le veți regreta decât atunci când tropăiturile cailor hoardelor de turci vor răsuna și pe strada voastră și preoții lor vor urla numele falsului lor profet din clopotnițele bisericilor.

Doi țesători s-au ridicat enervați de pe scaune, iar unul dintre ei i-a spus lui Sebastian:

— Acest Mikael Pelzfuss este îmbâcsit de otrava preoților și călugărilor și disprețuiește cuvintele clare ale Bibliei, pe care orice om cinstit poate să le înțeleagă. De ce nu i-am scoate noi ochii cu pumnii și nu i-am smulge papismul din vintre? Am putea astfel să-i salvăm sufletul mai înainte de a apuca el să stârnească discordii în sânul comunității noastre evanghelice.

Sebastian mi-a luat însă apărarea și am ajuns acasă cu bine, dar mintea îmi era înfierbântată de cele auzite. A doua zi, trecând peste prejudecățile localnicilor, a venit în casa armurierului să mă vadă și mi-a vorbit, încercând să-mi schimbe părerile. Barbara îl asculta tăcută și privea când spre unul, când spre altul, cu ochii ei verzi-gălbui. M-am opus argumentelor lui Sebastian și am spus:

— De o mie cinci sute de ani stă neclintit edificiul Sfintei Biserici, întărit și primenit de sângele sfinților martiri. Papa Adrian este un bărbat sever și cucernic, care nu cere decât purificarea bisericii și alungarea negustorilor din templu. Însă biserica este pierdută dacă fiecare

pantofar și fiecare fierar citește Biblia și o interpretează după cum îl duce mintea.

Sebastian a rostit:

— Sfinții apostoli au fost neștiutori de carte și pescari, iar Dumnezeu și-a trimis unicul fiu să se nască în casa unui lemnar. Biserica și universitatea n-au făcut altceva decât să complice mesajul simplu al sfintelor scripturi. Eu am scris două pamflete întru apărarea oamenilor simpli, care au dreptul să tălmăcească după puterile lor cuvântul lui Dumnezeu. Sper să găsesc un tipograf care să mi le primească.

— Sebastian, am stăruit eu, dacă oamenii își vor pierde credința în Sfânta Biserică și în sacramente, își vor pierde credința în orice și nu va mai fi decât păcat și pierzanie în lume, iar creștinătatea se va nărui. Sunt de-acum oameni care nu mai respectă zilele de post și își bat joc de lucrurile sacre, justificându-și blestemățiile cu ajutorul Sfintelor Scripturi. Desfrânații și avarii practică evanghelismul pentru a nu plăti zeciuiala. Țesătorii vor să fie desființate mănăstirile doar pentru că lor le merge rău și sunt săraci. Mercenarii cară cu ei peste tot Biblia ca să jefuiască bisericile și să violeze călugărițele. Biblia este o armă strașnică în mâinile unui ignorant, fiindcă el nu-și caută în ea salvarea sufletului, ci justificarea slăbiciunilor. Crede-mă, Sebastian, Satana este cel mai harnic cititor al Bibliei.

M-a privit plin de sine cu ochii lui limpezi umbriți de sprâncenele groase și a spus:

— Dumnezeu a dat omului un pământ roditor unde să trăiască. Și i-a mai dat putere asupra tuturor animalelor pământului, păsărilor văzduhului și peștilor din apă. Cu sângele fiului Lui a răscumpărat păcatele întregii omeniri, fără să lase deoparte un singur om. Aceasta și doar aceasta este adevărata învățătură. Totuși țăranii trudesc ca sclavi pentru seniorii lor, iar meșteșugarii pentru prosperitatea caselor de negoț. Un țăran este ținut

în lanțuri în pivnița castelului dacă îndrăznește să ia un pește din iaz pentru femeia lui bolnavă. Țesătorul își pierde pâinea cea de toate zilele și este alungat din oraș dacă în disperarea lui amenință cu pumnul atelierele de țesătorie din marile mănăstiri. Nu aceasta putea să fie voința lui Dumnezeu. Biblia va fi arma noastră, cu care vom construi împărăția Domnului pe pământ.

M-am uitat la Sebastian, dar n-am mai văzut în el prietenul, ci un animal sălbatic frumos, acoperit cu o blană mătăsoasă și strălucitoare. Butoni de argint îi împodobeau tunica, iar gulerul de blană al mantiei de velur îi mângâia obrajii la fiecare mișcare a capului. Păcatele, suferința și mântuirea lumii erau pentru el lucruri străine și de neînțeles, el nu voia deci să afle din Biblie nimic despre împărăția cerului, ci să găsească o cale de schimbare a unor rânduieli nedrepte.

I-am spus:

— Erasmus a ouat un ou, Luther l-a clocit, iar acum, poftim, Zwingli cântă ca un cocoș! Dar tu te joci cu focul, Sebastian, și-ai putea să dai foc la toată ograda! Pentru ce-o faci și ce-ți lipsește, eu nu pot să înțeleg, pentru că nimic nu-ți lipsește ca să-ți trăiești viața cum se cuvine. Ești tânăr, sănătos, ai o casă bună și, doar să vrei, toate ușile îți sunt deschise.

Și-a ferit privirea, i s-au înroșit deodată obrajii și mi-a spus:

— Sunt uși care nu sunt deschise pentru mine, chiar de-aș bate-n ele până mi s-ar jupui mâinile. Dar am să le deschid cu pulbere de tun, iar după aceea nimeni nu mă va mai disprețui!

Atunci Barbara a deschis gura și i-a zis în glumă:

— Sebastian Lotzer, dar n-ar trebui să răstorni toată lumea pentru o pasiune neîmplinită! Mai bine cumpără un elixir de dragoste și lasă Biblia! Doar cu doi bani de aur îți vei împlini dorința și vei avea pace în inima ta.

Sebastian s-a ridicat furios în picioare și a strigat cu voce tremurândă de ură:

— Vrăjitoare a Satanei, târfă și piază rea! Am suferit destul din cauza ta în orașul ăsta și nici jurământul de purificare n-are să te mai apere multă vreme, așa că tot vei da până la urmă socoteală când te vor arde pe rug pentru toate răutățile tale!

Sunt sigur că Barbara n-a vrut să-l jignească. Dar când a auzit vorbele înveninate ale lui Sebastian, ochii ei verzi-gălbui au scânteiat de ură, iar obrajii i s-au făcut atât de palizi, încât pistruii păreau pete întunecate. L-a privit stăruitor, dar a reușit să se calmeze și, fără să mai spună ceva, a ieșit din odaie. Sebastian s-a căit de vorbele lui necugetate și și-a făcut cruce de multe ori. Dar eu eram mânios și i-am spus ironic:

— Dacă vrei să-l urmezi pe Hristos după preceptele hotărâte ale Sfintelor Scripturi, vinde-ți toată averea și împarte-le toți banii săracilor! Ești un tânăr bogat, iar pentru a-l urma pe Hristos, nu de bogăție este nevoie. Așa a făcut și Sfântul Francisc.

— Ai dreptate, Mikael, a spus el, făcându-se deodată alb la față. Dar n-am de gând să fac greșeala Sfântului Francisc și să caut paradisul din viața de apoi. Îl voi căuta în lumea aceasta și-i voi obliga pe călugării mănăstirilor și pe cei bogați să-și dea bogățiile săracilor și să se mulțumească doar cu ce mă voi mulțumi și eu.

Apoi și-a dat jos mantia de velur și a început să o calce în picioare, și-a smuls bumbii de argint de la tunică și i-a aruncat pe podea. Și a spus:

— Începând de astăzi voi purta doar haine simple de ucenic și mă voi mulțumi doar cu ceea ce voi câștiga de pe urma muncii mele, iar în casa tatălui meu voi mânca la masa ucenicilor lui.

A izbucnit deodată în plâns, apoi a ieșit în fugă din casă și nu am avut timp nici să-mi iau rămas-bun de la el.

După plecarea lui, Barbara a intrat palidă la față, a strâns tăcută mantia de velur și nasturii de argint de pe podea, apoi a spus amărâtă:

— Lui Sebastian îi este ușor să vorbească, fiindcă este fiul unui om bogat și nimeni n-ar îndrăzni să ridice un deget împotriva lui, dar dacă ai vorbi ca el și te-ai purta cum se poartă el, pe tine te-ar alunga din oraș. N-are niciun rău tainic care să-l macine. Dar o anumită domnișoară țâfnoasă de la castel l-a umilit și i-a refuzat dragostea pe motivul că este de obârșie burgheză. Chiar dacă-i bogat, tatăl lui nu are totuși atât de mulți bani ca să-i cumpere o coroană de conte, cum a făcut bunăoară Jakob Fugger.

Remarcând în glasul ei o nuanță neștiută, am întrebat-o:

— Oare ți-ar plăcea să mă auzi vorbind ca el sau predicând despre schimbările ce se vor petrece în lume?

Pentru prima dată ea mi-a evitat privirea și am văzut-o atunci, pentru câteva clipe, urâtă și slabă, cu pomeții obrajilor ieșiți în afară și cu pete mici de culoare brun-gălbuie pe față. Mi-a răspuns:

— Dacă aveai credință, Mikael, nu m-ai fi întrebat pe mine ce trebuie să faci, dar tu n-ai credință, chiar dacă știi că biserica este câteodată crudă, preoții nepăsători și călugării lacomi și ignoranți. Apa sfințită și ceara le poți folosi și pentru a face bine și pentru a face rău. Cine știe, poate că și tu ești la fel, Mikael, poate că și eu sunt la fel, chiar dacă n-o știi. Dar mintea mea de femeie îmi spune că lumea nu se poate schimba. Mereu vor fi în lume bogați și săraci, puternici și umili, la fel cum în diferite grupuri de oameni sunt și înțelepți și proști, și tari și slabi, și sănătoși și bolnavi. Dacă eu nu iubesc oamenii și nu le doresc niciun bine, este pentru că nimeni nu-mi dorește nici mie binele, și ai auzit ce mi-a spus Sebastian, care nici nu-i un om așa de rău ca alții. Eu doar pe tine te iubesc, Mikael. Să trăim ascunși, în tăcere,

să nu le deșteptăm oamenilor răutatea! Nimeni să nu vadă că suntem forme de ceară vrăjită.

Dar când m-a privit din nou cu ochii ei verzi-gălbui, care străluceau de iubire, i-am uitat vorbele ciudate. O, Doamne, ce frumoasă era! Am strâns-o în brațe și ne-am iubit în miezul zilei, pe lumină, nemaiținând seama că era un mare păcat. Și mi-am spus că poate lumea în care trăiesc este o corabie gata să se scufunde, iar dacă-i așa, unde să-mi aflu mântuirea? Să fac o gaură în coca ei, ca să ajung pe cealaltă parte a lumii? Mai era un an până ce planetele aveau să se întâlnească sub semnul Peștelui. Am profitat de fericirea mea pământească în brațele Barbarei, gândindu-mă că mai bine-i să fiu umil, mic și tăcut, iar în zilele rele ce urmau să vină să mă ascund ca un șoarece de ochii lumii.

6

Așa s-a răcit prietenia mea cu Sebastian, dar el s-a ținut de cuvânt și a trăit mai departe ca un ucenic sărac în casa tatălui său și a mâncat întotdeauna la masa ucenicilor. În fiecare seară citea din Biblie și scria pamflete lungi despre libertatea creștină, iar două dintre ele a reușit chiar să le tipărească. Pentru consilierii primăriei devenise un om suspect, de aceea nu voiau să-l mai vadă. Dobândise o faimă așa de proastă încât, și tatăl lui se plângea de încăpățânarea fiului, susținând că îndărătnicia lui se datorează unei vrăjitorii. Eu nu cred că schimbarea lui Sebastian fusese atât de rapidă pe cât se afirma, ci o socotesc mai degrabă urmarea unui lung proces de maturizare, pe care tatăl său, nefiind în stare să citească în inima fiului, nu l-a observat. El vedea doar schimbarea exterioară și asta-l neliniștea, fiindcă doar în câteva săptămâni Sebastian se trăsese la față, avea aceeași privire arzătoare și umbla la fel de șleampăt ca toți predicatorii hoinari

ce se opreau în fața bisericilor și în piețele publice să-și cerșească obolul.

În aceeași vreme s-a împlinit profeția Barbarei și caligraful cel bețiv al orașului a căzut pe scări frângându-și brațul drept, fapt care l-a împiedicat multă vreme să mai poată ține pana de gâscă în mână. Cu consimțământul consiliului primăriei, el m-a luat ca ajutor și a împărțit câștigul lui cu mine. Pentru a salva aparențele, venea din când în când la primărie să-mi dea instrucțiuni, altfel nu trebuia să mai facă nimic. Aranjamentul ne convenea amândurora de minune și chiar dacă brațul lui drept nu dădea semne de vindecare, spunea că la fel de bine poate să ridice halba de bere și cu mâna stângă. Dar o dată, pe când era beat, mi-a spus:

— Știu eu ce știu, Mikael, tu ești vulpe vicleană și m-ai amăgit bine. Și mai știu cine-i de vină de-am căzut eu pe scări, dar nu-ți port ranchiună, fiindcă-n felul acesta am viață mai ușoară și timp destul să caut adevărul în fundul halbelor de bere, iar adevărul poate fi găsit oriunde, chiar și în locuri în care nimeni nu se așteaptă să-l întâlnească. Cel mai bine pentru tine este să-i spui acelei Barbare cu părul roșu că timpul cât va mai dura bunăstarea ta depinde doar de mine. Străin fiind și bărbatul unei femei ca ea, niciodată n-ai să obții oficial slujba de caligraf. Mereu vei depinde de mine. Nici chiar moartea mea nu-ți va folosi la nimic, pentru că vei pierde și puținul pe care-l ai acum. Nu-ți risipi timpul fără folos, împăunându-te în fața consilierilor primăriei. Ai doar încredere în mine și nu uita să-i spui și femeii tale vorbele pe care ți le-am spus!

Dar eu am crezut că mesajul misterios pe care ar fi trebuit să i-l transmit Barbarei îl rostise sub impulsul băuturii, de aceea nu i-am spus nimic. Nu voiam să-i zdruncin poziția, nici să-i fac vreun rău bețivanului. Înțelegeam prea bine că, fiind străin, nu puteam obține o slujbă oficială mulți ani de zile. Nici măcar nu mă gândeam la legătura dintre

profeția Barbarei și accidentul care i se întâmplase. Era de ajuns să privesc în ochii verzi ai Barbarei, care se făceau mai mari când se uita la mine, și toate deșertăciunile lumii îmi zburau din minte. Rămânea doar ea, numai ea.

Dar în inima mea eram scârbit de tăcerea groaznică din casa armurierului și de odăile joase care mă apăsau ca o temniță. Știam eu prea bine că posomorâtul armurier, dar mai ales morocănosul său fiu, ar fi dorit să mă vadă cât mai degrabă plecat de acolo împreună cu Barbara. Eram la fel de sătul s-o văd bolnavă de dropică pe mama ei, care stătea toată ziua culcată în pat. Dacă încercam să mă dau bine pe lângă consilierii primăriei, nu era nicidecum pentru a-i face vreun rău protectorului meu sau pentru a obține slujba de caligraf, ci pentru cele două odăi mici de la subsolul primăriei unde am fi putut prea bine să ne mutăm. După oarecare vreme, unul dintre consilierii primăriei, față de care întotdeauna mă arătasem săritor, mi-a dat înlesnirea de a locui în cele două odăi, de îndată ce va pleca cel care locuia acolo, un ușier atins de boala franceză. Când a auzit, Barbara s-a bucurat mult și a spus:

— Locuința pe care ai găsit-o este umedă și întunecată, mai degrabă bună pentru șobolani decât pentru oameni, dar va fi casa noastră, Mikael, iar dacă sunt cu tine, chiar și o asemenea locuință mi se pare un palat cu pereții acoperiți de tapiserii scumpe și cu pardoseală de marmură. Mergi degrabă la acel prostănac de ușier și întreabă-l dacă vrea să ne-o dea de bunăvoie. Nu uita să-i spui că eu îmi doresc acest lucru, iar dacă vrei să-i dai un ban de aur drept răsplată, treaba ta, oricum el tot va pleca după ce-i vei spune să plece.

Încredințarea ei că ușierul îmi va da locuința de cum i-o voi cere mi s-a părut ciudată și am pus-o pe seama naivității femeiești, dar n-am spus nimic și am plecat numaidecât la primărie. Am coborât scările de piatră și am ajuns în casa subterană, a

cărei lucarnă din apropierea tavanului, prin care intra o lumină slabă, se afla la nivelul curții primăriei. I-am spus ușierului pentru ce venisem și i-am dat banul de aur. M-a privit cu ochii înroșiți, mustățile sure i s-au lăsat trist în jos, și fără să spună o vorbă a început să-și strângă lucrurile, ca și cum chiar în clipa aceea ar fi avut de gând să plece. Femeia lui, pe care o găsise în tinerețe când slujise ca mercenar în armata împăratului și de pe urma căreia se căpătuise cu boala franceză, ar fi avut multe de spus, chiar începuse să mă împroaște cu vorbe spurcate, dar el i-a poruncit să-și țină gura, ca să nu atragă nefericirea asupra capetelor lor blestemându-mă, și să fie mulțumită c-a primit un ban de aur. Erau atât de săraci oamenii aceia încât și-au strâns tot ce aveau în câteva clipe, doar cât să apuci a spune un *Pater noster*, apoi au plecat.

Așa am obținut eu și Barbara prima locuință, singura noastră locuință, și am trăit acolo un an împreună, ca niște șoricei în crăpătura lor, ascunzându-ne de furtuni și de răutatea oamenilor din jur. Nu voiam să supărăm pe nimeni, iar seara, după ce toată lumea pleca din primărie, făceam împreună curățenie în saloanele mari care răsunau sub pașii noștri, măturam pardoselile de piatră și spălam scările. În lumina subțire a dimineților de iarnă, eu aprindeam focul în căminele monumentale, apoi îmi vedeam umil de munca mea, nerostind niciun cuvânt nimănui. Binefăcătorul nostru, bețivanul de caligraf, venea în fiecare seară când ne așezam la masă. Barbara făcea tot ce putea pentru a-i fi pe plac, iar eu cumpăram în fiecare zi de la cârciumă câte o cană uriașă cu bere tare.

E drept că profita de poziția pe care o avea, dar nu ne voia răul, chiar dacă după ce căuta adevărul în fundul halbelor cu bere începea să ne insulte aruncându-ne în față cuvinte spurcate. Barbarei i se umpleau atunci ochii de lacrimi, i se înroșeau

obrajii de rușine: își mușca buzele, ca să-și înăbușe supărarea. Dar de ce povestesc eu oare despre toate relele, când noi eram atât de fericiți? În vremea aceea nu-mi mai doream nimic. Prin ochii Barbarei vedeam toate lucrurile cum prindeau alte contururi și alte culori. Pereții umezi ai încăperii noastre se transformau în draperii de brocart, opaițul palid cu ulei de rapiță devenea candelabru cu multe brațe, în care ardeau lumânări parfumate de ceară. O strângeam în brațe într-un pat cu mătăsuri și dantele prețioase și ea era mai frumoasă ca o regină, chiar dacă avea mâinile înăsprite de munca istovitoare a fiecărei zile și chipul mai palid ca niciodată.

Adesea, ea mă îndemna să ies în lume, să port discuții interesante și să citesc cum citeam înainte, fiind convinsă că viața pe care o duceam nu era pe măsura lucrurilor pentru care fusesem destinat. Dar mă înstrăinasem de Sebastian, pe deasupra consilierii primăriei m-ar fi privit cu ochi răi dacă m-aș fi întâlnit cu ereticii fanatici. De aceea m-am apucat din nou să studiez limba greacă, dar nu mai aveam entuziasmul de altădată, când eram la universitate. În oraș locuia un bătrân cam nebun, al cărui tată reușise să scape din Constantinopol în timpul asediului. De acolo adusese o mulțime de cărți și de manuscrise grecești.

Bătrânul era tare sărac și a fost mulțumit să mă învețe limba greacă pe bani foarte puțini și mi-a îngăduit să răsfoiesc vechi manuscrise mucegăite și roase pe alocuri de șoareci. Dacă aș fi cunoscut limba mai bine și aș fi fost mai înțelept, poate m-aș fi gândit să salvez acele neprețuite manuscrise uitate, dar atunci le-am privit doar ca pe niște hârtii vechi, pe jumătate distruse, și nu le-am prețuit cum se cuvenea, după cum poate că nici pe bătrânul acela sărac nu l-am cinstit îndeajuns. A murit la câteva luni după ce-l cunoscusem, iar sulurile de pergament cu vechile scrieri au fost vândute legătorilor de cărți, care le-au folosit pentru

întărirea copertelor. Cărțile și manuscrisele au fost cumpărate fie de negustori de mirodenii, care au făcut din hârtia lor cornete pentru marfa vândută, fie de mercenari, care le-au folosit în loc de câlți pentru armele lor. Cu ajutorul lui am învățat să citesc și să vorbesc bine limba greacă într-un timp destul de scurt, iar exercițiile lui iscusite mi-au stimulat mintea. Pot spune deci că nu doar de fericiri efemere am avut parte cât timp am trăit cu Barbara.

Ca doi șoricei am trăit noi în pivnița noastră, nedorind să fim băgați în seamă de nimeni și nici să supărăm pe cineva, iar Barbara nu se încumeta niciodată să iasă afară înainte de a se lăsa noaptea, ca și cum i-ar fi fost teamă să întâlnească oameni, ca și cum ar fi vrut ca toată lumea să uite de existența ei. Ciudata ei sfială m-a influențat și pe mine la fel de mult, încât am început să cred că viața noastră era bună așa cum era și să mă tem de schimbări, fiindcă schimbările nu puteau fi decât în rău. Aș putea jura în fața lui Dumnezeu și a tuturor sfinților că în tot timpul în care am trăit împreună în casa ciudată din subsolul primăriei, niciodată n-am bănuit-o de vrăjitorie, fiindcă purtarea ei era nevinovată. Dacă înainte să ne fi cunoscut o fi rătăcit poate vreodată în lumea întunecată a magiei, acest lucru nu s-a mai petrecut apoi, și sunt încredințat că ea a vrut să scape de tot răul de până atunci.

Cât despre câine, el a venit acasă la noi în modul cel mai firesc. Îl văzusem într-o dimineață când se juca de unul singur în curtea primăriei și părea al nimănui. Era încă pui, un ghemuleț zăpăcit și negru ca smoala, și nu m-am înșelat când am crezut că-i din rasa aceea de câini pe care femeile mercenarilor îi cară în brațe, pentru că nu rezistă la marșuri din cauza lăbuțelor prea scurte, dar care sunt foarte folositori, fiindcă îi păzesc cu atenție pe stăpânii lor, așa că nimeni nu se încumetă să le fure punga cu bani de la cingătoare,

armele sau ceaunul pentru mâncare când dorm. Un astfel de câine este foarte inteligent și reușește să-și trezească stăpânul, oricât de beat ar fi, și-l mușcă de urechi dacă nu aude semnalul de alarmă al tobei sau goarna. Se pierduse probabil de vreun mercenar fugar, altfel n-ar fi ajuns în curtea primăriei. Nu-i nevoie să fii prea inteligent pentru a trage o asemenea concluzie, pentru că numai un mercenar căruia îi este teamă de spânzurătoare nu vine ziua în oraș să-și caute câinele pierdut. Unul care nu are de ce să se teamă, nu se lasă până nu-l găsește, fiindcă un astfel de cățeluș costă cel puțin un sfert de gulden.

Mai târziu, în aceeași zi, câinele a început să scâncească de foame și s-a apropiat de ușa casei noastre. Eu i l-am dus Barbarei să-i dea ceva de mâncare, apoi i-am dat din nou drumul afară. Dar cum nimeni n-a venit să-l caute pe micuțul animal părăsit, mi s-a făcut milă de el și în același timp m-am gândit că ar putea să-i țină de urât femeii mele în timpul lungilor ore ale zilei, când era singură în odăile acelea întunecate. De aceea l-am luat în casa noastră. O dată, când dormea în poalele ei, mângâindu-i ușor blănița pufoasă și neagră, Barbara a spus:

— Fie numele tău Azrael! Fie puterea ta printre câini precum puterea lui Azrael printre îngeri! Blana ta neagră îmi spune că ești câine de mandragoră. O să ne faci bogați și-o să plecăm din orașul ăsta blestemat într-o țară caldă. Grăbește-te, micuțule Azrael, să crești mare, caută pentru noi mandragora, smulge-o din pământ chiar și cu prețul vieții tale! Rădăcina ei cu trup de om o vom îmbrăca în straie de copil și o vom vinde pentru mult aur, sau, cine știe, poate o vom păstra pentru noi și vom ajunge nespus de bogați fără să fi făcut nimic pentru asta.

A zâmbit în sinea ei, a mângâiat câinele cu mâna ei frumoasă, m-a privit cu ochii verzi și mari, apoi a zis:

— Să nu te temi de vorbele mele, Mikael, le-am spus doar în glumă! Cred că știu totuși un loc. Undeva, în inima pădurii, sub un copac de care a fost spânzurat cândva un om, crește o plantă care ar putea fi mandragora. Cine încearcă să o scoată din pământ se află în primejdie de moarte, dar nu-mi va fi teamă dacă vei veni împreună cu mine. După aceea, Mikael, n-o să mai avem nevoie de nimic, fiindcă rădăcina cu trup de om a mandragorei ne va face bogați. Un câine negru poate dezrădăcina mandragora, deși s-ar putea ca după aceea să moară. Cât despre noi, n-are rost să ne fie teamă, fiindcă ne vom astupa urechile cu ceară. Când e smulsă din pământ, mandragora țipă atât de înspăimântător, încât cel care o aude moare pe loc sau rămâne pe toată viața nebun.

— Barbara, am zis eu, nu-i da câinelui nostru un nume ca ăsta! Pentru un animal atât de mic, Azrael e un nume prea greu de purtat. Și-apoi, nu vreau să i se întâmple niciun rău. Uite ce cuviincios îmi linge mâna și ce frumos mă privește cu ochii lui negri! Dar spune-mi, chiar știi un loc unde crește mandragoră adevărată?

Nu mi-a răspuns, doar m-a privit cu ochii ei verzi, mai mari parcă decât oricând, iar eu m-am simțit mai ușurat și i-am spus:

— Este adevărat ce-ai povestit despre mandragoră. O singură dată în viață am văzut cu ochii mei o mandragoră adevărată, îmbrăcată în haine de mătase și velur. Am văzut-o printre comorile unui mare negustor de relicve sfinte din Paris, dar adevărul este că nici mandragora nu l-a putut ajuta când femeia lui a fugit de acasă cu multe lucruri de preț și cu mulți bani, ca să trăiască alături de alt bărbat. Eu nu mă îndoiesc de puterile mandragorei, dar știu că nu crește pe toate drumurile și că foarte rar poate fi găsită. Și mai știu că sunt șarlatani care cioplesc rădăcini obișnuite în formă de trup omenesc, le îmbracă în veșminte de copil și le vând la prețuri neînchipuit

de mari, că sunt destui oameni naivi pe lumea asta. De aceea mă îndoiesc că am putea găsi o mandragoră adevărată.

M-a ațintit cu ochii ei verzi și a lăsat câinele să-i alunece din brațe. Inima mi-a bătut pătimașă, am uitat de toate și am îmbrățișat-o, ea era ca spuma mării de ușoară și ca petalele trandafirilor, iar ochii ei vrăjiți mi-au deschis poarta paradisului. Am mai vorbit o dată despre mandragoră, închipuindu-ne cum o să fie după ce o vom găsi. Dar am uitat de mandragoră și amândoi l-am îndrăgit pe câine. Era bucuria noastră, prietenul nostru, cea mai credincioasă ființă care ne iubea deopotrivă pe amândoi. Numele lui a rămas Rael și cred că uitasem cu bună-credință numele magic din care provenea.

Eram atât de fericiți, dar uneori, seara, aveam câte un moment de spaimă nemaipomenită și simțeam cum mi se taie respirația, de parcă un rău imens se afla pe aproape. Și Barbara simțea la fel și își ascundea capul la pieptul meu. În astfel de seri stăteam nemișcați, cu mâinile încleștate și amândoi tăinuiam teama să nu-l pierdem pe celălalt. Dar mai târziu, după ce ne-am pierdut, m-am gândit că poate acelea au fost clipele cele mai bune, când eram atât de aproape unul de altul cum rareori pot fi doi oameni, chiar dacă nu ne spuneam nicio vorbă. În întunericul înspăimântător al nopții abia îndrăzneam să șoptesc: Barbara! Iar ea, cu glas și mai șoptit îmi răspundea: Mikael! Știam că nici ea nu doarme.

Așa a trecut anul acela și multor oameni le-a fost teamă de viitor. Planetele s-au întâlnit în februarie sub semnul Peștelui, dar nu s-a întâmplat nimic deosebit. Primăvara a început, în jurul orașului câmpurile s-au umplut de flori, în piața din fața primăriei razele soarelui au aruncat sclipiri jucăușe pe vasele de cositor ale negustorilor. Eram încă tânăr, mi-am uitat repede presimțirile rele și m-am înfruptat din fericirea mea pământească. Dar

odată cu scurtele săptămâni de primăvară, s-a risipit pentru totdeauna și fericirea mea. De aceea închei cartea aici. Suntem în primăvara anului 1524, începe o nouă carte, cea mai amară dintre cărțile mele.

Cartea a șasea
Rugul

1

Am văzut multe lucruri de neînțeles în cursul vieții și n-aș putea zice că nu există vrăjitori sau că oamenii nu pot face legământ cu Satana. N-am uitat niciodată casa doamnei Pirjo și experiențele pe care le-am trăit acolo. Sigur că există vrăjitori, mai cu seamă că în țări diferite se întâmplă aceleași lucruri misterioase, de aceea un om cu bun-simț ar fi fără minte dacă ar încerca să le tăgăduiască existența, și poate cea mai bună dovadă o aduce arhiereticul doctor Luther, care, în această privință, este de acord cu preoții. Dar despre judecata și pedepsirea vrăjitorilor poate exista și altă părere, iar eu, până la sfârșitul vieții, până la ultima mea suflare, voi crede cu putere că recunoașterea vrăjitorilor, judecățile și cumplitele pedepse pe care Sfânta Biserică le pronunță sunt greșite. Voi gândi așa chiar dacă mă vor duce la rug și mă vor arde în flăcările iadului din cauza părerilor mele.

Și mai gândesc că multe din cele ce cred oamenii despre farmece purced din veșnica năzuință de a găsi drumul scurt, neocolit, care să ducă la realizarea dorințelor lor. De găsirea pietrei filosofale ce duce la drumul direct eu însumi am fost însetat, dar de mult nu mai cred că există un astfel de drum, după cum nu cred că l-ar fi găsit vreun vrăjitor. Această veșnică sete stă ascunsă în însăși firea omului, până când cugetul o deșteaptă, de aceea socotesc că n-ar trebui întotdeauna judecată și pedepsită cu atâta cruzime cum obișnuiește să o facă Sfânta Biserică. Dacă unii cred că au găsit drumul, așa cum cred vrăjitorii,

este vorba doar de înșelătorul fruct al imaginației lor, iar iluziile n-ar trebui pedepsite, și nici visele.

Barbara n-a fost o închipuire, de aceea unora le este ușor să mă ia în bătaie de joc pentru gândurile mele eretice, să râdă de mine și să spună că dovada cea mai sigură de vrăjitorie sunt chiar eu, fiindcă Barbara, care, în ochii lor, fusese mai bătrână decât mine, urâtă, cu părul roșu și cu pistrui pe față, mă ademenise prin vrăjile ei să o iubesc. Pentru prelații Sfintei Biserici și pentru ceilalți oameni, faptul că ea m-a făcut s-o iau de soție este cea mai puternică dovadă că ar fi fost vrăjitoare.

Am înțeles mai târziu că Sfânta Biserică a cerut moartea ei pentru a arăta lumii că nu și-a pierdut puterea. Dar Barbara n-a murit ca martirii, ci a fost judecată ca vrăjitorii, iar asta socotesc eu nedrept și de aceea nu mai pot avea niciun fel de respect față de Sfânta Biserică. Cum nu pot învinui Biserica, mă mărginesc doar să spun că slujitorii ei au fost slujitori răi. Mi-e greu să-l învinuiesc pe părintele Angelos, fiindcă am învățat să-l cunosc și sunt convins că și-a împlinit cu bună-credință misiunea cu care fusese învestit.

Ceea ce nu voi ști însă niciodată este dacă toată această mârșăvie a fost plănuită la curia Bisericii sau la curtea principelui episcop, dar sunt sigur că singurul scop al Bisericii a fost să dea un exemplu predicatorilor eretici, care, de la o zi la alta, erau din ce în ce mai îndrăzneți. Doctrina lui Sebastian despre justiția divină era pe toate buzele și predicatori evanghelici existau peste tot. Deși nimeni nu se încumeta să-i atace pe cei într-adevăr vinovați de erezie, fiindcă ar fi trebuit închiși și executați mai mult de jumătate dintre oamenii diocezei, lucru care ar fi dus la grave tulburări, în timp ce condamnarea unei vrăjitoare era un privilegiu și o datorie a bisericii, pe care până și cei mai fanatici dintre eretici le recunoșteau. De aceea, principele episcop și tribunalul ecleziastic, asmuțiți poate de bogătașii orașului, au gândit cu

sânge rece că rugul și mirosul cărnii arse vor avea un efect providențial pentru domolirea spiritelor răzvrătite. Barbara, femeia mea iubită, a fost victima unui plan diabolic pus la cale, a cărui reușită n-a fost nici pe departe atât de mare pentru a justifica mijloacele folosite. Nu pot admite că acei odioși oameni importanți au dat dovadă de prea mare agerime, chiar dacă au fost convinși că hotărârea lor este spre binele bisericii. Îi urăsc cumplit, este tot ce pot face.

Cu trecerea anilor, în mintea mea s-au limpezit oarecum lucrurile. Voi încerca să le povestesc cu detașare, deși încă mi-e greu. Inima mi-a împietrit de atunci, dar trebuie să scriu cum am fost despărțit de Barbara, chiar dacă ochii mă dor și mâna în care țin pana de scris îmi tremură. Milioane de oameni au murit în chinuri cumplite înainte de ea, milioane de oameni vor muri în chinuri cumplite după ea. De-aș muri și eu la fel, tot nu se va schimba lumea. Atunci, de ce mai tremur încă pentru Barbara? Pentru că vreau să se schimbe lumea. Tot ce s-a întâmplat și se întâmplă în această vreme a mea, tot ceea ce eu însumi am văzut cu ochii mei mă îndeamnă să cred că lumea se află în schimbare, că se va naște o nouă lume. Dar se va naște în dureri, fiindcă asta-i porunca Domnului. N-avem încotro, înainte de a ne vindeca, trebuie să plângem.

2

Nu știam nimic despre faima acelui bărbat în haine cenușii și cu chip de șobolan. Mi s-a adresat prietenos și m-a bătut cu un aer familiar pe umăr, rotindu-și întruna ochii mici și vicleni în toate părțile ca și cum ar fi căutat să surprindă ceva. N-am înțeles de ce s-au arătat atât de curtenitori consilierii cu acel bărbat aparent neînsemnat. Au fost închise degrabă toate ușile primăriei și membrii consiliului au ținut sfat tainic împreună

cu necunoscutul, dar eu nu am fost chemat ca de obicei pentru a consemna cele discutate. N-a trecut multă vreme până ce ușile au fost deschise din nou, iar bărbatul cu veșminte cenușii s-a apropiat de mine, însoțit de doi consilieri care-mi ocoleau privirea.

— Numele tău este Mikael Pelzfuss, a spus el cu voce prietenoasă. Eu sunt magistratul Fuchs și am venit din capitala diocezei. Doresc să o întâlnesc pe soția ta Barbara pentru a-i spune două vorbe. Fii bun și du-mă la ea.

Vorbele lui amăgitoare nu mi-au stârnit îndoieli, regretam doar că nu o putusem anunța din timp pe Barbara de vizită, ca să-și fi schimbat veșmintele. Dar magistratul Fuchs era grăbit. M-a apucat de braț și m-a îndemnat să merg, iar cei doi consilieri ne-au însoțit, în timp ce eu mă gândeam doar la aspectul sărăcăcios al locuinței mele, de care îmi era rușine.

Era o zi senină de primăvară, iar după ce am coborât pe întuneric treptele de piatră, locuința mea modestă părea scăldată în lumina soarelui de amurg ce se strecura cu dărnicie prin lucarna deschisă. Barbara, care amesteca mâncarea pe foc, a întrebat mirată:

— Tu ești, Mikael?

Dar ridicându-și ochii și văzându-i pe bărbații care mă însoțeau, a tresărit, a scăpat lingura de lemn din mână făcând un pas înapoi, iar în lumina puternică a amurgului fața ei a căpătat o paloare străvezie, cu petele brun-gălbui de sub ochi mai pronunțate ca oricând.

Oaspetele a privit-o scurt cu cruzime, a zâmbit dezvelind doi dinți mari și galbeni de șobolan, apoi s-a întors spre consilieri și le-a spus:

— Putem pleca. Este de ajuns.

Consilierii păreau uimiți, iar unul dintre ei, privindu-mă cu milă, l-a întrebat:

— Nu doriți să cercetați încăperea, maestre Fuchs?

— Este de ajuns, a repetat el, lovindu-l cu piciorul pe Rael, care, nepresimțind primejdia, se apropiase vesel să-i salute pe necunoscuți.

Apoi s-a îndreptat spre ieșire, iar consilierii l-au urmat fără să mai rostească o vorbă. M-am înclinat adânc și am închis ușa după ei, apoi m-am întors la Barbara și am întrebat-o:

— Ce-o mai fi și asta?

Ea stătea cu lingura în mână, privind în gol, fără să spună nimic. Mâncarea clocotea pe foc, iar Rael a început deodată să scâncească ușor, ca și cum ar fi înțeles groaza Barbarei. Ea s-a aplecat absentă și l-a mângâiat. Și a spus:

— Mikael, eu trebuie să plec. Cu cât vei ști mai puțin, cu atât mai bine pentru tine. Ție nu-ți vor putea face rău, asta-i tot ce-mi doresc. Dar orice ar fi să se întâmple, de-ar fi să nu ne mai vedem vreodată, încearcă să nu gândești rău despre mine, Mikael, dragostea mea, fiindcă doar pe tine te-am iubit și te iubesc. Pe nimeni din lumea asta nu am mai iubit…

O răceală de moarte mi-a umplut inima și am întrebat-o:

— Cine-i bărbatul care a fost aici?

— Fuchs, comisarul episcopului, mi-a răspuns ea simplu, ca și cum numele acela ar fi explicat totul.

Observându-mi nedumerirea, a zâmbit și fața ei s-a făcut iarăși frumoasă. A spus:

— Am uitat, Mikael, că ești străin de oraș și că de aceea ai primit să te căsătorești cu mine. Magistratul Fuchs este vânătorul de vrăjitoare al principelui episcop. El spune că simte mirosul vrăjitorilor și că doar o singură privire îi este de ajuns pentru a-i condamna. Am depus o dată jurământul de purificare din cauza lui, dar atunci a fost altfel, pentru că episcopul avea nevoie de bani. Tatăl meu a plătit doi guldeni și jumătate, apoi mi-au dat drumul acasă fiindcă eram sub protecția

ghildei armurierilor. Acum nimeni nu mă mai ocolește, de aceea trebuie să plec.

Vorbele ei încărcate de înțeles au dezvăluit fulgerător situația reală în care trăiam: izolarea noastră, presentimentele sumbre, jignirile lui Sebastian. Toate se potriveau și-mi era greu să înțeleg de ce fusesem atât de orb. Oameni de rea-credință pot da chiar și acestei afirmații interpretarea că Barbara ar fi făcut vrăji, ca eu să nu văd realitatea din jurul meu.

— Ai dreptate, Barbara, am spus. Trebuie să fugim de aici. Vom trece pădurile și munții până ce vom ajunge într-un oraș al Confederației sau vom merge de-a lungul Rinului până-n Franța.

— Chiar vrei să pleci împreună cu mine, Mikael? m-a întrebat neîncrezătoare Barbara.

Și m-a privit cu ochii ei verzi până ce mucegaiul de pe pereții de piatră a dispărut sub draperii de brocart, pardoseala s-a făcut de marmură albă, iar din marmură s-au ridicat împrejurul nostru flori roșii și galbene.

— Vrei să vii cu mine? a repetat ea. Chiar dacă aș fi vrăjitoare? Chiar dacă te vor acuza și pe tine de vrăjitorie pentru că m-ai urmat?

— Bineînțeles, i-am răspuns eu neliniștit. De altfel, nici nu ești vrăjitoare, o știu prea bine. Să lăsăm prostiile astea și să vedem mai bine ce luăm cu noi, fiindcă vom pleca chiar în această noapte, pe întuneric.

— O, Doamne! Ce mult te iubesc, Mikael! a spus ea și m-a sărutat ușor, apoi buzele noastre s-au topit în alte sărutări. Dar tu ești încăpățânat și știu că n-aș putea să te împiedic să mă însoțești, chiar dacă de pe urma acestui lucru te-ai putea alege cu un necaz și mai mare decât pierderea mea. Va trebui să ne pregătim fuga cu iscusință, pentru a nu deștepta bănuieli. Mai înainte de orice, trebuie să-ți vezi mâine de treburile tale, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, iar în timpul acesta eu voi pregăti lucrurile de care avem nevoie pentru drum.

Dacă totuși ceva neprevăzut ne va obliga să fugim separat, să hotărâm de pe acum că ne vom întâlni în pădurea din apropierea orașului unde locuiește unchiul meu, acolo unde ne-am văzut prima oară. Orice-ar fi să se întâmple, acolo ne vom întâlni. Mikael, dragostea mea, îți vei aminti ce ți-am spus?

— Îmi voi aminti, i-am promis eu.

Știuse probabil că fuga era imposibilă. Pentru a mă ocroti, ca să nu cad și eu pe mâna Inchiziției, de aceea nu voise să plecăm împreună chiar în noaptea aceea. Dar acest lucru l-am înțeles abia a doua zi.

Era trecut de amiază când am fost întrerupt din scris de zgomotele care veneau dinspre piață. Am sărit și am alergat afară, unde, cu moartea în inimă, l-am văzut pe magistratul Fuchs care trăgea de capătul frânghiei cu care erau legate la spate mâinile Barbarei. Doi gardieni încercau să țină în frâu mulțimea care urla și arunca în ea cu murdării de țap și de cal.

Agitând deasupra capului o legătură mică de pânză în care probabil că erau câteva lucruri pentru drum, magistratul Fuchs a strigat:

— Am surprins-o în timp ce se pregătea să fugă. Dacă n-ar fi vrăjitoare, de ce-ar fugi? Nevinovații n-o iau la fugă după ce mă văd.

— Vrăjitoarea, vrăjitoarea, vrăjitoarea! a urlat mulțimea.

Toți oamenii s-au înghesuit să o lovească cu picioarele și cu pumnii și s-o scuipe pe față. Îi curgea sânge din nas și din gură. N-am mai ținut seamă de nimeni și mi-am făcut loc prin mulțime până am ajuns în apropierea ei. L-am apucat de braț pe magistratul Fuchs și i-am strigat cu ochii împăienjeniți de lacrimi:

— Dați-i drumul, domnule Fuchs! Este femeia mea. Sunt soțul ei și știu că nu-i vrăjitoare.

— Pleacă de-aici, Mikael, pleacă! mi-a spus Barbara, trăgând de frânghie ca și cum ar fi vrut să

se depărteze de mine.

Atenția mulțimii s-a îndreptat spre mine și toți au început să urle:

— Străinul, străinul! Întemnițați-l, maestre Fuchs! Nu-ncape îndoiala că și el este vrăjitor!

Magistratul Fuchs a zâmbit triumfător și a ridicat mâna, lăsând de înțeles că vrea să le vorbească. Tumultul s-a micșorat și de ici-colo s-au auzit glasuri care strigau:

— Ascultați-l! Ascultați-l!

După ce s-a făcut liniște, magistratul Fuchs s-a adresat cu glas puternic mulțimii și a spus:

— Vă înțeleg prea bine neliniștea, oameni buni, fiindcă vrăjitoarea Barbara a adus multe necazuri și blesteme orașului vostru. Dar nu-i treaba voastră s-o batjocoriți și s-o vătămați. Sfânta Inchiziție va face o anchetă conform legii și o va judeca după cum merită, iar dacă se va dovedi că le-a adus unora dintre voi nefericire și suferință, vă asigur că suferințele ei vor fi de o mie de ori mai mari înainte de a fi purtată în infern cu carul de foc al Satanei.

Apoi s-a întors spre mine, zicând:

— Mikael Pelzfuss, străinule, îți înțeleg mânia și, după părerea mea, steaua ta rea te-a dus la această femeie ca s-o iei de soție. Nu vreau să-ți fac rău, fiindcă pricep că ți-a făcut vrăji ca să te ademenească, asta-i de altfel și dovada cea mai vădită că este vrăjitoare. A fost destul să-ți privesc chipul ca să-mi dau seama că ești nevinovat, nu mă înșel, fiindcă de douăzeci de ani îi recunosc pe vrăjitori. Ai încredere în mine și nu ți se va întâmpla niciun rău, dacă vei fi înțelept.

Apoi și-a înălțat din nou glasul spre mulțime și a spus:

— Aflați, oameni buni, că în capitala diocezei a sosit părintele dominican Angelo, împuternicit de însuși sfântul pontif al Bisericii Catolice să judece vrăjitorii și vrăjitoarele, care, în ultimii ani, au făcut mult rău în dioceza noastră.

Dar deodată s-a auzit un glas care a strigat:

— La dracu' cu papa și călugării lui!

Într-o clipă, toată lumea a început să urle și să-i blesteme pe papă și pe călugări, cu aceeași cruzime cu care o blestemase pe Barbara. Un bărbat zdrențăros, cu părul lung, pe care nu-l mai văzusem până atunci în oraș, s-a urcat pe taraba vânzătorului de obiecte din cositor. Cu ochii arzând de patimă, a strigat agitându-și brațele:

— Dați-ne-o nouă pe vrăjitoare, maestre Fuchs! Ducă-se-n infern papa și toți călugării! Putem să ne ardem și singuri vrăjitoarele, nu-i nevoie să ne-ajute papa! Aduceți lemne, oameni buni, să ridicăm rugul, să scăpăm de demonul care trăiește printre noi!

Magistratul Fuchs, oarecum stânjenit, a lăsat să se înțeleagă că meditează la propunere, aruncându-mi totodată o privire pe furiș, apoi a dat brusc poruncă gărzilor și s-a îndreptat spre primărie, trăgând-o pe Barbara de funie. Ajutat de gărzile înarmate, în ciuda faptului că am primit destui pumni în cap și în coaste, am reușit să o apăr puțin pe Barbara, până ce, într-un sfârșit, am intrat în primărie, iar ușa grea de la intrare a fost zăvorâtă. Cei din afară au bătut cu pumnii și cu picioarele, dar ușa era prea rezistentă pentru a ceda. Încruntat, magistratul Fuchs a început să se scarpine în urechi, dezvelindu-și cei doi colți de șobolan din gură, și, pentru că nu mi-a interzis, am îngenuncheat pe podea, lângă Barbara, care-și pierduse cunoștința, am desfăcut frânghia ce-i strângea mâinile și i-am curățat fața de murdării și de sânge. Lacrimile mele au căzut calde pe pielea ei și au deșteptat-o din leșin.

— Ați îmbătrânit, meștere Fuchs, i-a spus ironic unul dintre consilierii mai puțin importanți ai primăriei. Nu regăsesc în această afacere nimic din neasemuita voastră îndemânare de altădată. S-ar putea ca povestea aceasta să vă coste scump!

Magistratul Fuchs și-a arătat zâmbetul înghețat și a spus:

— Aveți dreptate. Când vor auzi episcopul și părintele Angelo despre răzvrătire, nu-mi va mai cânta cocoșul sărbătorește, dar cred că nici cu orașul vostru nu-i a bună. Luați aminte!

Abia a terminat de spus acele vorbe că prima fereastră de sticlă a fost spartă și o piatră a căzut cu zgomot, rostogolindu-se apoi pe pardoseala de piatră. Oamenii de afară urlau și cereau să li se dea lor vrăjitoarea pentru a o arde pe rug.

— Să te fi sfătuit oare Satana, vrăjitoareo, de-ai încercat să fugi ziua-n amiaza mare? a întrebat-o magistratul Fuchs pe Barbara, împingând-o cu piciorul. Eram pregătit să te prind după lăsarea întunericului, că, slavă Domnului, vă cunosc eu năravurile!

Dar tonul cu care i-a vorbit n-a fost răutăcios, mai degrabă aducea a uimire, la fel ca uimirea unui om care descoperă ceva nou în meseria pe care o practică de-o viață. Apoi au mai fost sparte două ferestre din sticlă pictată, iar consilierii primăriei au început să-și frângă mâinile, în timp ce magistratul Fuchs nu părea a fi câtuși de puțin neliniștit.

— Sunt vremuri rele! a constatat el. Dar oare n-ar fi mai bine dacă unul dintre excelențele voastre, domnilor consilieri, ar ieși la balcon și ar încerca să domolească mulțimea? Ați putea spune că am plecat prin ușa din spate cu vrăjitoarea și că sunt în drum spre episcopie. După aceea, la noapte, când se vor liniști oamenii și se vor duce la casele lor, voi putea pleca fără nicio teamă împreună cu doamna vrăjitoare.

Dar niciunul dintre consilieri nu s-a arătat dornic de așa ispravă din care s-ar fi ales doar cu o ploaie de pietre din partea mulțimii întărâtate. Consilierul care-l ironizase mai înainte, despre care știam că este în taină simpatizant al lui

Luther, s-a făcut galben la față și i-a spus sec magistratului:

— Maestre Fuchs, dați-i-o mulțimii pe vrăjitoare! Acesta este un oraș liber. Barbara Pelzfuss s-a născut și a trăit în Memmingen și, de fapt, nici nu aveți încuviințarea primăriei ca s-o lipsiți de libertate și s-o duceți din oraș.

— În această privință, a spus magistratul Fuchs, Sfânta Biserică este mai presus de judecata consiliului primăriei și chiar de tribunalul laic al împăratului. Dar ce rost are să trăncănim degeaba, când am consimțământul primăriei în buzunar? Astăzi dimineață, chiar domnia ta mi l-a tăgăduit, nu-i așa? Și puteți fi sigur, domnule consilier, că după ce se va rosti sentința, părintele Angelo o va trimite înapoi în oraș pe femeia aceasta. Dar cercetările și judecata, doar Sfânta Inchiziție le va face. Un bărbat cu înțelepciunea voastră nu mă îndoiesc că poate pricepe atâta lucru.

Consilierii primăriei s-au sfătuit în grabă și au căzut de acord că neliniștea oamenilor din oraș s-ar fi putut transforma în revoltă. Dar s-au mai gândit că dacă o vor da pe Barbara mulțimii, cine știe, poate că neliniștea va fi și mai mare, iar autoritatea lor va fi pusă la îndoială. De aceea, au căzut de acord că poziția magistratului Fuchs este justă, dar niciunul dintre ei nu s-a încumetat totuși să iasă pe balcon și să încerce să domolească mulțimea, s-au strâns doar unul în altul și și-au acceptat în tăcere neputința.

Magistratul Fuchs i-a privit câteva clipe cu un aer disprețuitor, apoi s-a întors spre mine, care stăteam pe jos, sprijinind capul Barbarei pe genunchi.

— Mikael Pelzfuss, a spus el, atâta timp cât există viață, există și speranță. Nu va mai dura mult și mulțimea va reuși să pătrundă aici, după aceea știi bine ce i se va întâmpla soției tale. În mâna Sfintei Inchiziții ea va fi totuși la adăpost până ce probele și propriile mărturisiri îi vor stabili

vinovăția. Procesul poate să dureze multe luni și te încredințez că părintele Angelo este un bărbat evlavios și drept, despre care nimeni n-ar putea spune o vorbă rea. De altfel este și motivul pentru care a fost învestit cu înalta demnitate de inchizitor. Du-te deci pe balcon și spune-le oamenilor că eu am plecat de aici împreună cu femeia ta!

Neștiind ce să fac, am ridicat capul Barbarei de pe genunchii mei. A deschis neputincioasă ochii verzi-gălbui, m-a privit și a spus în șoaptă:

— Mikael, dragostea mea, te implor, înfige pumnalul tău în inima mea! Dacă voi muri în brațele tale, nu voi mai avea parte de nicio suferință.

Dar eu n-am avut curaj, am fost un laș nenorocit și m-am agățat de firul acela înșelător de speranță din vorbele ipocrite ale magistratului Fuchs.

— Tu nu ești vrăjitoare! i-am șoptit la ureche. Te voi salva! Sfânta Biserică nu poate judeca strâmb, voi vorbi cu părintele Angelo, nu-ți fie teamă!

A clătinat ușor din cap, a încercat să mă oprească, dar m-am desprins de ea și am alergat pe scări la etaj, am deschis ușile de la balcon, mi-am agitat brațele și i-am strigat mulțimii din fața primăriei:

— Prindeți-l, oameni buni! A plecat cu soția mea pe drumul din spate. Salvați-mi femeia din ghearele Inchiziției, oameni buni! Nu cred că a ajuns încă la porțile orașului.

Am strigat de multe ori până ce ei au înțeles. Apoi, câțiva au început să alerge spre porțile orașului și toată lumea i-a urmat ca o turmă de oi, după care n-a mai fost nimeni în piață, doar pălării, ciomege, bucăți de lemn și pietre lăsate pe stradă.

După ce am ajuns din nou la parter, mi s-a cerut să caligrafiez o recipisă neobișnuită: *Urmărire de vrăjitoare – 1 bucată; taxă legală – 7 guldeni*. Magistratul Fuchs și-a scris numele cu multe

înfloriturі, apoi trezorierul primăriei i-a numărat șapte guldeni, pe care vânătorul de vrăjitoare i-a strecurat repede în punga atârnată la cingătoare. Întorcându-se spre mine, a spus:

— Va trebui să așteptăm miezul nopții, este mai prudent să nu pornim la drum mai înainte. Din fericire, am lăsat șareta vrăjitoarelor la un țăran cumsecade, într-un grajd din afara orașului. Așa că nimic nu ne poate împiedica să mergem până atunci în locuința ta, Mikael Pelzfuss, dacă doamna Barbara vrea să ne pregătească ceva de mâncare. Fără îndoială, dorești s-o însoțești până la, temniță. N-am nimic împotrivă, fiindcă oamenii mei înarmați ne vor feri drumul de primejdii, în plus, cred că părintele Angelo va vrea să te interogheze imediat.

I-a lăsat pe consilierii primăriei să-și frângă mâinile mai departe și să se sfătuiască asupra cheltuielilor de reparare a ferestrelor sparte și a coborât împreună cu noi în locuința subterană, care oricum era mai sigură decât sălile somptuoase ale primăriei. Rael ne-a întâmpinat vesel, gemând ușor, fiindcă intrase în panică după ce, pentru prima dată, fusese lăsat singur. După ce s-a așezat, magistratul Fuchs l-a luat în brațe și a început să-i mângâie blana. Le-a poruncit gardienilor înarmați să rămână în fața ușii, iar Barbara a pregătit atât de multă mâncare, că le-a rămas și lor să se înfrupte pe săturate. A preparat o supă foarte gustoasă și consistentă, nemaistrăduindu-se ca altă dată să economisească ceva. Ar fi fost de altfel o prostie să se zgârcească la mâncare, fiindcă oricum casa noastră urma să fie jefuită a doua zi. Magistratul Fuchs a binecuvântat cu evlavie cina, apoi a mâncat cu mare poftă. Cât despre mine, abia am putut duce la gură câteva linguri de supă și mi-a fost de ajuns, atât eram de abătut. M-am uitat la pereții jilavi și am simțit că niciodată până atunci nu-mi fusese atât de dragă acea locuință săracă, în

care aveam oarecare siguranță și pe care urma să o părăsesc pentru o lume a groazei.

Când străjile vesteau miezul nopții, am ieșit cu grijă din curtea primăriei și am ajuns la cărarea pe care Barbara încercase să fugă. Nimeni n-a observat plecarea noastră, fiindcă consilierii dăduseră ordin păzitorului porții pentru vite din spatele primăriei să ne-o deschidă de îndată ce ne va vedea, fără să rostească un cuvânt. Nu după mult timp am ajuns la locul unde magistratul Fuchs lăsase șareta vrăjitoarelor și ne-am început călătoria spre episcopie pe drumul plin de gropi, însoțiți de mirosul nopții de primăvară și al pământului reavăn. Magistratul Fuchs l-a ținut tot timpul pe Rael în brațe, iar eu și Barbara ne-am ghemuit pe fundul șaretei. În întunericul nopții, vânătorul de vrăjitoare a devenit tăcut, iar soldații și căruțașul au tresărit speriați la fiecare zdruncinătură a șaretei, fiind convinși, la fel ca toți ceilalți oameni din oraș, că Barbara este vrăjitoare, și așteptând probabil să se întâmple cine știe ce lucru extraordinar. De aceea și-au șoptit pentru ei înșiși rugăciuni și și-au făcut cruce întruna.

Țineam capul rănit al Barbarei la pieptul meu și mă gândeam la fugă. Noaptea era întunecată și noroasă, cerul fără stele, iar din iarbă se vedeau licăririle albastre ale licuricilor. Bătea puternic vântul, răspândind miros proaspăt de iarbă, era o noapte înspăimântătoare, noaptea vrăjitoarelor. Să fi fost Barbara sănătoasă am fi sărit din șareta vrăjitoarelor, pierzându-ne în noapte, dar ea avea amețeli și n-ar fi putut alerga mai mult de câțiva pași. Și cu toate că auzisem destule despre torturile groaznice la care sunt supuse vrăjitoarele, eram bântuit de speranța oarbă și înșelătoare că bunul părinte Angelo, despre a cărui cucernicie și dreptate spusese atâtea vorbe de laudă magistratul Fuchs, va fi înduioșat de nevinovăția Barbarei și o va elibera imediat. Oare nu scăpase ea o dată din mâna Inchiziției plătind niște bani și depunând un

jurământ de purificare? Începusem chiar să fiu sigur că aș putea reuși, cu vorbe bine chibzuite și cu bani, să cumpăr, să zicem, douăzeci-treizeci de martori care să depună jurământ că Barbara nu-i vrăjitoare. Dacă fugeam, n-ar fi fost decât o dovadă în plus împotriva Barbarei.

Dar noaptea era întunecată, vântul gemea, iar licăririle lugubre din iarbă și zgomotul surd al copitelor calului păreau prevestitoare de moarte. Era noaptea vrăjitoarelor, iar eu încercam să-mi limpezesc gândurile… Oare credeam sincer în nevinovăția Barbarei? Își odihnea capul la pieptul meu, strângându-mi cu brațele genunchii, din când în când tremura și suspina. Pentru a mă elibera de toate îndoielile, mi-am pus gura la urechea ei și i-am șoptit încet:

— Barbara, dacă ești într-adevăr vrăjitoare, salvează-te singură, acum a sosit timpul!

Dar ea a suspinat și s-a agățat mai strâns de genunchii mei. Am fost sigur că nici nu era vrăjitoare, nici nu făcuse legământ cu diavolul. Să fi fost vrăjitoare, ar fi putut să-i orbească pe soldații care o păzeau, am fi fugit amândoi, iar magistratului Fuchs i-ar fi rămas pe fundul șaretei doar două păpuși de paie ca să le ducă la episcopie. După părerea mea, faptul că nu a putut să se salveze singură atunci, este cea mai bună dovadă că Barbara nu era vrăjitoare.

3

Până dimineață s-au frământat soldații și căruțașul de teamă și de gânduri rele, dar magistratul Fuchs a dormit cu gura deschisă și a sforăit puternic, iar Rael s-a odihnit ghemuit între genunchii lui, încălzindu-l ca un câine credincios ce era. Când ne-am apropiat de oraș a răsărit soarele și poate niciodată nu mi s-a părut lumea mai tânără și mai frumoasă ca în dimineața aceea. La orizontul de miazăzi, munții înzăpeziți se

înălțau ca niște nori albăstrui, iarba proaspătă acoperea cu verdele ei valea iar apa verzuie a râului se rostogolea în spume peste pietrele netede cenușii și albe. Dealurile cu viță-de-vie își etalau pantele galbene-ruginii, pe crengile negre ale frasinilor și ale teilor creșteau frunze noi de culoare verde-gălbuie, iar în față se înălțau turnurile cenușii și brune ale orașului episcopal. Văzute din depărtare, părțile de sus ale caselor cu etaj păreau cuiburi de rândunele așezate deasupra zidurilor orașului, sunetul slab al clopotelor mănăstirii îi chema pe călugări la liturghia de dimineață.

Ceva din tinerețe mi-a răscolit cu putere sângele în acea dimineață senină și am uitat pentru câteva clipe unde mă aflu și cine sunt. Amintirea primei mele călătorii în lume, când eram însetat de cunoaștere, a venit pe neașteptate, tulburătoare. *O saeculum, o litterae, juvat vivere*... Nu, nu se mai puteau întoarce vremurile acelea în inima mea. Apoi am simțit din nou capul Barbarei în brațele mele, am simțit că trăiesc într-o vreme tulburător de crudă, am înțeles că soarta mă depărta cu înverșunare de știință și de cărți. Toată pasiunea arsese în inima mea, nu mai era în mine decât cenușa fumurie a disperării, ochii mei nu se mai puteau bucura de frumusețea neasemuită a lumii. Inima îmi era plină doar de moarte și spaimă.

La porțile orașului, după ce l-au recunoscut pe magistratul Fuchs, gărzile ne-au lăsat să intrăm, făcând glume grosolane despre părul roșu al Barbarei și despre paloarea feței ei. Slujitorii și meșteșugarii care se duceau la lucru s-au oprit din drum să privească la șareta galbenă cu ochi mari, iar un grup de copii, slujnice și ucenici s-a ținut după noi. Dar niciunul nu a râs, niciunul n-a spus vreo vorbă rea, doar ne-au însoțit înspăimântați până în fața porții palatului episcopal. Istovit de drum, calul a șontâcăit cu pași domoli de-a lungul străduțelor strâmte, până ce am ajuns la turnul

închisorii de lângă palatul episcopal. Magistratul Fuchs a lovit cu o piatră în poarta de fier, deșteptându-l din somn pe paznicul închisorii și a dat-o pe Barbara în grija lui. După ce și-a întins trupul amorțit, Rael a alergat în apropierea porții să-și facă nevoile. Apoi a privit când spre Barbara, când spre mine, nefiind sigur pe care să-l urmeze, dar, spre uimirea mea, magistratul Fuchs a apucat câinele de blana grumazului și l-a ridicat în aer, iar Rael a început să scâncească de durere.

— Am să mă ocup eu și de câine, a spus el. Dar părintele Angelo este cel care va decide dacă acest câine va face parte din probele acuzării sau dacă va fi el însuși acuzat de vrăjitorie.

Rael a încercat să se elibereze lătrând înspăimântat în direcția Barbarei, care mai era încă în pragul porții. Prin poarta deschisă ieșea în valuri o putoare insuportabilă, otrăvind aerul proaspăt al dimineții. Dar nu mi-a mai fost gândul la câine, fiindcă mintea mea se frământa doar pentru Barbara. În timp ce discuta cu magistratul Fuchs despre metoda cea mai potrivită de închisoare, pentru ca vrăjitoarea să nu izbutească să se salveze din turnul închisorii, portarul, un bărbat cu aspect jigărit și ochi răi, a cercetat-o cu atenție din privire pe Barbara. I-am dat un gulden întreg și l-am rugat să fie darnic în privința mâncării și a apei.

Nu mi s-a îngăduit să urc în turnul întunecos, doar magistratul Fuchs l-a însoțit pe temnicer, ținându-l în brațe pe nefericitul câine. Au împins-o pe Barbara înainte, apoi uriașa poartă de fier s-a închis scârțâind în urma lor.

Am rămas în lumina clară a dimineții, proaspătă chiar și în curtea închisorii, și am privit ferestrele înalte cu arcuri frânte ale episcopiei. Și m-am rugat Sfintei Fecioare și tuturor celorlalți sfinți să o ajute pe Barbara să scape nevătămată din închisoare, ca s-o duc undeva într-o altă țară, oricât de rău ar fi urmat să trăim acolo, chiar dacă nu vom avea niciodată casa noastră și ne vom

adăposti toată viața lângă rădăcini de copaci, iar cerul ne va fi acoperișul. Aș fi fost fericit și cu o astfel de viață, numai s-o știu scăpată din turnul acela blestemat.

A trecut multă vreme până când poarta masivă de fier s-a deschis din nou și comisarul episcopului a ieșit ștergându-și mâinile de poalele veșmântului său cenușiu.

— N-are de ce să-ți fie teamă! i-a spus el temnicerului. Părintele Angelo îți va trimite lumânări de ceară și apă sfințită, iar câtă vreme îți vei feri privirea de ochii vrăjitoarei și-ți vei rosti rugăciunile, nimic rău nu ți se va întâmpla. Acuma ea n-are nicio putere.

— Ce i-ați făcut femeii mele, domnule Fuchs? l-am întrebat eu îngrozit.

— I-am prins mâinile și picioarele în butuci de lemn, a spus magistratul Fuchs. Apoi am cercetat-o ca să mă conving dacă n-are vreun talisman blestemat în veșminte sau pe trupul ei, care să pună în primejdie viața acestui bărbat cumsecade sau a familiei lui.

I-am privit ochii, chipul și mâinile necruțătoare și am fost copleșit de oroare și scârbă. Dar la ce bun să-mi fi dezvăluit adevăratele sentimente? Mi-am stăpânit mânia și i-am spus cu umilință:

— Iubite maestre Fuchs, eu sunt un tânăr lipsit de experiență în ceea ce privește mersul judecăților, fiindcă până acum n-am avut a face nici cu tribunalul ecleziastic, nici cu cel laic. Sfătuiți-mă ce pot face pentru soția mea, și, pentru a nu ne pierde timpul de pomană, vă invit la o cană de vin fiert cu mirodenii la cea mai apropiată cârciumă respectabilă, ca să vă încălziți trupul după această călătorie istovitoare.

— Asta-mi convine de minune și ai început să-mi placi, Mikael Pelzfuss, a spus el. Să mergem și să bem o băutură caldă. Cu această ocazie am să-ți prezint și nota de plată a călătoriei.

Apoi, frecându-și nasul și cântărindu-mă din ochi, a spus:

— Nu ești un om prea bogat, de aceea nu-ți voi cere mult, nu-ți face griji. Dar despre asta vom mai vorbi la cârciumă.

A plecat cufundat în gândurile lui, urmărindu-și cu degetele încrețiturile frunții și mormăind ceva doar pentru el. Am mers la jumătate de pas în urma lui, iar când am ajuns în dreptul porții, m-am încumetat să-l întreb:

— Ce i-ați făcut câinelui, domnule Fuchs?

— Este prins în lanțuri și închis singur într-o celulă, a spus el. Dar nu-ți face griji, Mikael! Are destulă apă acolo, iar copiii temnicerului îi vor duce în fiecare zi oase și pâine, fiindcă-i un câine foarte prietenos. Eu nu-i vreau niciun rău, dar n-am avut încotro, trebuia să-l închid pentru cercetări. Aș vrea din toată inima ca nevinovăția lui să fie dovedită, și te încredințez că ți-l voi da înapoi dacă tribunalul va hotărî că n-are vină.

Am mers mai departe. După o oarecare vreme, el a spus:

— Eu iubesc animalele, mai ales păsările. Acasă am multe colivii cu păsări frumoase.

Ajunși în piață, și-a rotit ochii ca să găsească o cârcimă potrivită și a spus, ca pentru el însuși:

— Odată, de mult, am avut patru copii și toți patru au murit de variolă în aceeași săptămână. Și femeia mea a murit. Era o vară uscată, vrăjitoarele otrăviseră praful, iar oamenii mureau pe capete. În orașul meu au murit atunci mai mult de o mie de oameni până ce s-a lămurit despre ce este vorba și cele optsprezece vrăjitoare vinovate au fost arse pe rug. După aceea, variola a încetat să se mai răspândească.

Am intrat într-o cârciumă curată. I-am cerut cârciumarului vin fiert cu mirodenii, prăjituri și cozonac. În timp ce beam și mâncam, magistratul Fuchs a tot socotit pe degete și până la urmă a spus că, ținând seama de tinerețea mea, cât și de faptul

că nu sunt bogat, se va mulțumi cu doi guldeni și jumătate. Și a precizat că în sumă nu a inclus decât prețul de închiriere a gardienilor, căruțașului, căruței și calului, precum și cercetarea trupului vrăjitoarei. I-am numărat banii fără să mă târguiesc. Toți banii pe care îi aveam erau din dota Barbarei și din ceea ce reușisem să economisesc în jumătatea de an cât lucrasem la primărie. Știam eu bine că pretinzând o sumă de bani atât de mare mă furase, dar n-aveam de ales, fiindcă nu trebuia să mi-l fac dușman. Știam și că aveam să plătesc toate cheltuielile de judecată și taxele pentru martori, chiar dacă Barbara ar fi fost achitată sau nu. Dar nu-mi părea rău de pierderea banilor, îmi era teamă doar că n-or să-mi ajungă.

Magistratul i-a cerut cârciumarului o hârtie de scris, iar eu am întocmit după spusele lui o dovadă în care erau menționate în amănunt toate serviciile care justificau suma de doi guldeni și jumătate pe care o plătisem. Vinul și banii îi domoliseră răutatea. Privindu-mă cu înțelegere, mi-a spus prietenos:

— Vrăjitoarea asta ți-a întors ție ochii pe dos, băiete! Dar o vrajă se risipește cu timpul, sunt sigur, fiindcă am văzut destui ca tine. Nu mă îndoiesc că vei începe să judeci normal după ce te vei convinge de probele copleșitoare pe care le vom strânge pentru a-i dovedi vinovăția.

La multele întrebări pe care i le-am pus, el mi-a răspuns că nici nu se pune problema unei purificări canonice, mai mult, tribunalul nu va admite martori care să aducă probe ale nevinovăției ei, ci va cerceta numai acele dovezi care o învinovățesc.

— Trebuie să înțelegi, Mikael, mi-a explicat el cu stăruință, că vrăjitoria este *crimen exceptum*, asemenea crimei de lezmajestate, crimei de înaltă trădare sau crimei falsificatorilor de bani, dar de o natură și mai înspăimântătoare decât acestea. Judecătorul unui proces de vrăjitorie trebuie să fie înarmat cu puteri speciale, fiindcă în timpul

anchetei el nu are de luptat doar cu vrăjitoarea, ci și cu Satana, părintele minciunii, care stă nevăzut în spatele vrăjitoarei pentru a-l orbi, pentru a tulbura gândurile martorilor și pentru a expune întreaga asistență unui adevărat pericol. Este de înțeles că tribunalul păstrează taina asupra numelor martorilor și informatorilor și că folosește metode speciale pentru smulgerea unei destăinuiri. În afaceri de vrăjitorie, viclenia Satanei poate fi învinsă doar dacă viclenia judecătorului este și mai mare. Toate mijloacele care pot face lumină într-o treabă de vrăjitorie și pot duce la stabilirea adevărului sunt îngăduite. Dacă ai vrea să privești lucrurile rațional, Mikael, vei pricepe că tot ce ți-am spus este drept și adevărat.

I-am făcut pe plac și am spus că are dreptate, dar i-am repetat cu încăpățânare că Barbara este nevinovată. Eu, bărbatul ei, o știam cel mai bine. Și i-am mai spus că dacă într-adevăr Barbara ar fi făcut legământ cu Satana, Satana n-ar fi pierdut cel mai bun prilej care i s-a oferit și ar fi ajutat-o să fugă noaptea, când călătoream spre episcopie.

— Și eu m-am gândit la asta și drept să spun am fost destul de îngrijorat, a recunoscut binevoitor magistratul Fuchs. E pentru prima oară când, din cauza împrejurărilor, am fost obligat să duc o vrăjitoare la temniță pe timp de noapte. Nu vreau să mă fălesc, dar trebuie să-ți spun că nu mi-a fost teamă. Totuși, în această femeie, Satana este mai viclean decât suntem noi în stare să credem. Satana are mereu neînchipuite puteri de viclenie. Dacă a hotărât să se înfățișeze înaintea tribunalului în veșmântul înșelător al nevinovăției, este vădit că Satana s-a gândit la foloase.

Și chiar dacă nu am găsit niciun obiect nelegiuit la femeia asta a ta, bănuiesc totuși că Satana a învățat-o vreo șmecherie ca să reziste. În orice caz, Sfânta Inchiziție are destule mijloace să smulgă adevărul, dar despre aceste mijloace nu-ți voi

povesti nimic, pentru că am depus jurământul tăcerii.

— Sper cel puțin că nu va fi supusă torturilor care depășesc rezistența unei femei gingașe, am spus eu, înspăimântându-mă singur de vorbele mele.

Dar comisarul episcopului m-a liniștit prietenos și a zis:

— Asta nu se va întâmpla. De altfel, nici nu-i sigur dacă va fi anchetată de Inchiziție. Dar dacă se va întâmpla așa, nu trebuie să te neliniștești, Mikael, fiindcă inchizitorilor nu le este îngăduit să nimicească prin tortură trupul celui învinuit. E lucru stabilit că un interogatoriu nu trebuie să producă o suferință îndelungată, nici să depășească puterea de rezistență a acuzatului. Bineînțeles, uneori s-a întâmplat ca Satana însuși să omoare câte-o vrăjitoare, când a băgat de seamă că nu mai are putere să reziste, de pildă frângându-i gâtul într-un mod de neînțeles chiar în fața inchizitorilor, dar nu-i niciun rău dacă așa ceva se întâmplă din când în când, fiindcă o astfel de moarte este o dovadă sigură de vrăjitorie. E la fel ca atunci când un om vinovat de cine știe ce altă crimă moare în temniță. Nimeni nu se îndoiește atunci că la mijloc a fost jocul Satanei.

Vinul cu mirodenii avea un gust plăcut, dar n-am simțit în gât decât amarul de fiere al vorbelor lui otrăvite. I-am cerut cârciumarului să-i aducă totuși încă o cană de vin, iar el, cu obrajii roșii și într-o foarte bună dispoziție, a spus mai departe:

— Ca să legi o vrăjitoare trebuie să te pricepi. Nu oricine știe s-o facă, în așa fel ca vrăjitoarea să nu-și provoace vreun rău pentru a scăpa de judecată. Dar până și cel mai iscusit cunoscător al vrăjitoarelor n-o poate împiedica să se împreuneze cu Satana chiar și-n beciul închisorii, dacă așa îi este placul. Odată, când nu ajunsesem în acest oraș, când eram încă tânăr și vânam vrăjitoare prin alte părți ale împărăției, am avut parte de un caz

foarte interesant. O fată de doisprezece ani, dovedită că vrăjitoare, se împreuna în fiecare noapte cu Satana, în ciuda lanțurilor cu care era legată. Așa se face că după nouă luni de temniță a născut un copil. După ce a mărturisit singură despre faptele ei nelegiuite, a fost arsă pe rug împreună cu copilul.

— Maestre Fuchs, l-am întrerupt eu, nu mă îndoiesc că totul este posibil dacă-i vorba de Satana. Dar povestirile voastre mă înspăimântă, de aceea doresc să-l întâlnesc neîntârziat pe părintele Angelo, pentru a lămuri toată povestea, cu credința că spiritul lui de dreptate și cucernicia îl vor conduce la stabilirea adevărului.

Magistratul Fuchs a răspuns cu prietenie rugăminții mele. Chiar în seara aceleiași zile l-am putut întâlni pe părintele Angelo în chilia lui simplă de piatră din mănăstirea dominicanilor.

4

Eram înspăimântat, inima îmi era încărcată de neliniște și durere. Dar odată ajuns între zidurile tăcute ale mănăstirii, pe când mergeam în spatele călugărului care mă călăuzea de-a lungul coridorului rece de piatră și respiram mirosul bine cunoscut de tămâie amestecat cu mirosul sutanelor impregnate de sudoare, mi s-au liniștit deodată gândurile și mi s-au domolit puțin durerile inimii rănite. „Asta-i casa Domnului”, mi-am zis eu, „sfințită prin sute de ani de rugăciune, penitență și contemplație evlavioasă. Există pe lume și călugări buni și călugări răi, dar casa lui Dumnezeu este o chezășie că niciun rău nu i se va întâmpla Barbarei”.

Părintele Angelo era prosternat în fața imaginii lui Hristos crucificat. S-a ridicat de cum am intrat în chilie, iar eu m-am aruncat la picioarele lui și i-am sărutat marginea sutanei negre. Era din stofă scumpă, iar cămașa de dedesubt albă și curată.

Părintele Angelo era în picioarele goale. După ghindurile de la degete și după venele pronunțate, am înțeles că umbla și vara și iarna în picioarele goale. Cu toate acestea, picioarele lui erau foarte curate, iar după ce mi-am ridicat ochii, am văzut că și fața îi era curată și luminoasă, slăbită de post și meditație spirituală, dar strălucind de bunătate. Așa l-am văzut eu, când s-a aplecat să mă îndemne să mă ridic.

— Nu trebuie să îngenunchezi în fața mea, Mikael Pelzfuss, a spus el. Îngenunchează doar în fața Sfintei Fecioare și în fața tuturor sfinților! Ca om, eu sunt slab și înșelător, n-are niciun rost să-ți arăți respectul pentru omul care sunt. Dar dacă vrei să mă respecți, respectă în mine statornicia și dreptatea nemuritoare a bisericii, care îi osândește pe cei vinovați și-i scapă pe cei fără vină! Așază-te pe scaun, liniștește-te și povestește-mi tot ce ai pe suflet, ajutându-te astfel pe tine, precum și pe nefericita ta femeie.

Bunăvoința și vorbele lui consolatoare m-au mișcat mult. După atâta disperare și neliniște, post și veghe, n-am putut să mă stăpânesc și am izbucnit în plâns. El m-a încurajat cu blândețe, m-a îndemnat să stau pe un scăunel de lemn și s-a așezat în fața mea, pe un scaun cu spătar. Căldura vorbelor lui prietenoase mi-a înmuiat sufletul. I-am povestit toată viața mea. I-am povestit că m-am născut dintr-o legătură nelegitimă și că am vrut să ajung slujitor al bisericii, i-am arătat diploma de bacalaureat al Universității din Paris, destul de boțită după atâta purtat prin lume, i-am spus că din cauza prea multelor nefericiri de care am avut parte plecasem în pelerinaj să mă rog la mormântul Domnului nostru Iisus Hristos și că în drum spre Țara Sfântă am fost jefuit de tâlhari și aruncat în pădure mai mult mort decât viu.

— În această situație tragică m-a găsit Barbara Buchsenmeister, am continuat eu, ca și cum Dumnezeu, într-un chip miraculos, a condus-o

acolo, în pădure, unde zăceam fără vlagă între viață și moarte. Barbara a fost bună cu mine și blândă și m-a îngrijit până ce m-am făcut bine, ea mi-a dat totul, până și veșmintele cu care să mă îmbrac, fiindcă nelegiuiții aceia mă jefuiseră până la piele. Inima mea s-a legat de ea, de aceea am luat-o de soție, gândindu-mă că voi trăi toată viața împreună cu ea. Noi am avut o viață simplă, am muncit tot timpul și nu am supărat pe nimeni. Doar răutatea oamenilor, care au urât-o pe Barbara încă din copilărie, din cauza părului ei roșcat și a pistruilor de pe față, a deșteptat cumplita bănuială că ar fi vrăjitoare. Dar eu, soțul ei, o cunosc mai bine decât toată lumea și pot jura în fața lui Dumnezeu și în fața sacramentelor că-i nevinovată.

Tot timpul cât am povestit, părintele Angelo m-a privit cercetător cu ochi limpezi. Avea mâini frumoase și le ținea sprijinite pe brațele scaunului. M-a încurajat de fiecare dată când șovăiam, așa că i-am povestit cu sinceritate toate încercările prin care trecusem. După ce am isprăvit de povestit, el a rămas multă vreme în tăcere, cercetându-mă în continuare cu privirea. Apoi a oftat adânc și a spus:

— Mikael Pelzfuss, cred că ești sincer și vreau să gândesc doar bine despre tine, pentru că atunci când te-a găsit vrăjitoarea și te-a supus puterii ei primejdioase, erai în drum spre Țara Sfântă unde, dacă ai fi ajuns, aveai de gând să-ți ispășești păcatele prin rugăciune. Dar fiind lipsit de experiență, încă n-ai înțeles natura înspăimântătoare și importanța subiectului care mă preocupă. Cred totuși că voi putea lămuri treaba aceasta, cu ajutorul lui Dumnezeu, bineînțeles, dar până una-alta, vreau să-ți pun câteva întrebări.

Și-a îndreptat spinarea și, împietrit ca o statuie, și-a schimbat privirea blândă într-o privire înghețată de judecător.

— Mikael Pelzfuss, m-a întrebat el, crezi că există vrăji și vrăjitori?

Mi-am făcut cruce și am răspuns:

— Ferească-mă Dumnezeu să mă îndoiesc de învățătura Bisericii! Eu nu sunt eretic. Cred că există vrăjitori și vrăjitoare pe lumea asta, dar soția mea Barbara nu-i vrăjitoare.

El a spus:

— Crezi că vrăjitorii și vrăjitoarele, pe care Sfânta Biserică i-a osândit, și-au meritat pedeapsa pentru îngrozitorul lor păcat, sau te îndoiești, gândind că uneori au fost condamnați oameni nevinovați?

Am coborât privirea și am chibzuit. Vrând-nevrând, trebuia să-i răspund așa cum i-am răspuns.

— Trebuie să cred, fiindcă Sfânta Biserică nu se înșală niciodată.

Dar nu l-am privit în ochi, pentru că tainic, în profunzimile ființei mele, exista ceva care se răzvrătea împotriva unei asemenea afirmații.

S-a rezemat de spătarul scaunului, a suspinat, iar când m-a privit, ochii lui și-au recăpătat căldura dinainte.

— Mikael, fiule, a zis el. În ființa ta se află adevărata credință și nu ești un eretic, sunt sigur, de aceea trebuie să nu te mai îndoiești de judecata Sfintei Biserici. Te încredințez că se va face dreptate și numai dreptate. Cercetarea unei vrăjitoare și adunarea dovezilor în vederea judecății este o treabă primejdioasă și grea, care pune la încercare puterea spirituală a judecătorului. De o mie de ori am luptat cu slăbiciunea ființei mele, pentru a mă convinge pe mine însumi să primesc această îngrozitoare misiune cu care sfântul patriarh al Bisericii Catolice m-a învestit. E drept că Satana încearcă mereu să se folosească de slăbiciunea mea, dar, prin rugăciuni și pedeapsă trupească, pot învinge îndoielile strecurate în cugetul meu de Satana. Roagă-te lui Dumnezeu, Mikael, roagă-te pentru inima ta! Dar roagă-te și pentru mine, roagă-te să-mi pot stăpâni

slăbiciunile pentru ca în cursul cercetării acestui caz atât de trist să nu cad în capcanele pe care mi le întinde Satana!

Vorbele rostite îi arătau deplina sinceritate și uriașa suferință spirituală, față de care teama mea era neînsemnată.

— Părinte Angelo, am rostit eu cu umilință, mă voi ruga din toată inima ca bunul Dumnezeu să vă ajute să găsiți adevărul. Și pentru sărmanul meu suflet mă voi ruga bunului Dumnezeu, dar și mai fierbinte mă voi ruga pentru Barbara, femeia mea, să nu i se întâmple ei niciun rău.

Părintele Angelo a clătinat ușor din cap și a spus:

— Cu ajutorul lui Dumnezeu voi găsi adevărul, tot adevărul, și nimic altceva decât adevărul. Dar află că niciodată n-am fost pus în fața unei misiuni atât de dificile, fiindcă nu numai că va trebui să confrunt vrăjitoarea cu dovezile de neclintit ale nelegiuirilor ei, dar în același timp va trebui să salvez sufletul tău orbit de îndoială, în așa fel încât, întru totul convins de temeinicia argumentelor Sfintei Biserici, să recunoști din toată inima, nu numai din vârful buzelor, că dreptatea a triumfat.

După aceea mi-a pus o serie de întrebări tăioase despre felul cum m-a găsit Barbara în pădure, despre leacurile pe care mi le-a dat să mă însănătoșesc, precum și despre căsătoria noastră. M-a întrebat despre câine și despre brațul rupt al bețivanului de caligraf, de unde am înțeles că fusese informat până-n cele mai mici amănunte despre viața noastră. I-am răspuns sincer la toate întrebările și cu inima deschisă și nu m-am contrazis când le-a repetat într-un mod diferit. La sfârșit m-a întrebat:

— Ați fost voi la toate liturghiile? V-ați spovedit? V-ați împărtășit?

A trebuit să recunosc că, într-o oarecare măsură, am cam lăsat la o parte îndatoririle față de Sfânta

Biserică din singurul motiv că, de câte ori mergeam la biserică, Barbara era privită cu dușmănie de ceilalți oameni, de aceea îi era frică și să se arate în lume. Dar l-am încredințat că ne-am făcut întotdeauna rugăciunea și am ținut toate zilele de post. Și am mai spus:

— Îmi pare rău și pricep că oameni ca noi, față de care ceilalți își arătau fără rușine batjocura, ar fi trebuit să meargă mai des la biserică. De fapt, noi am fi vrut din toată inima, numai că ne-a fost frică de oameni.

— Un om nevinovat nu se teme de oameni și nu-i ocolește, a spus părintele Angelo. O vrăjitoare are toate motivele să se ferească de oameni și de liturghie, iar faptul că a lăsat la o parte sacramentele este o dovadă grea împotriva ei. Dar chiar de s-ar fi arătat cu regularitate la biserică și n-ar fi trecut cu vederea confesiunile și sacramentele, tot nu i-ar fi ajutat la nimic. Ar fi fost o dovadă și mai gravă împotriva ei, fiindcă atunci ar fi fost vorba și de ipocrizie. De altfel, este știut că Satana, de multe ori, este atât de fățarnic, încât o face pe cucernicul.

M-a privit cu ochi reci, bănuitori. Fără îndoială, citise răzvrătirea din inima mea, fiindcă a spus mai departe:

— Satana poate lua înfățișări neașteptate, și, pentru a te lămuri ce greu este să pricepi natura ascunsă a diavolului, îți voi povesti o scurtă întâmplare. N-a trecut nici măcar un an de când într-un oraș de pe malul Rinului trei vrăjitoare bătrâne au recunoscut în fața Inchiziției că dezgropaseră din cimitir trupul unui copil născut mort și-l fierseseră pentru a obține grăsimea de care aveau nevoie pentru unsorile lor drăcești. Mărturisirile celor trei vrăjitoare erau la fel, dar una dintre ele era măritată cu un bărbat la fel de necunoscător și de neîncrezător ca și tine, care a ținut morțiș să fie deschis mormântul unde fusese îngropat copilul, gândind el ca tot omul neștiutor

că, dacă se va găsi copilul în sicriu, femeia lui va fi iertată de vinovăție. Fiind om de vază în oraș, consiliul primăriei i-a primit cererea și a deschis mormântul. Și, după cum cred că bănuiești, Satana a făcut în așa fel, încât toți cei care au asistat la deshumare să vadă cu ochii lor copilul neatins în micul sicriu. Să nu-mi spui că nici asta n-a mai fost o dovadă convingătoare! Se-nțelege că cele trei vrăjitoare au fost arse pe rug, toate în aceeași zi, dar pentru că își recunoscuseră de bunăvoie fapta în timpul anchetei, tribunalul Sfintei Inchiziții a fost îngăduitor și a admis să fie sugrumate mai înainte de a fi arse pe rug. Această întâmplare dovedește cel mai bine ce înșelătoare este judecata laică în cazurile de vrăjitorie și de ce judecătorul de vrăjitoare trebuie să se supună forței divine.

— Femeia mea nu-i vrăjitoare! am repetat eu, fiindcă altceva nici nu mai eram în stare să spun.

— Te-ai căsătorit cu Barbara Buchsenmeister, a spus el. O găsești frumoasă?

— După mine, e o femeie frumoasă, i-am răspuns.

Gândindu-mă la biata mea Barbara, care stătea cu picioarele prinse în butuci de lemn și respira aerul acela împuțit din închisoare, m-a podidit plânsul.

— Părinte Angelo, am spus eu, pentru mine e cea mai frumoasă femeie și-mi este mai dragă decât orice pe lume.

El s-a ridicat brusc de pe scaun, și-a făcut cruce, apoi a spus:

— Destul! Începând din acest moment, te vei dedica în întregime rugăciunii, purificării și penitenței, ca să te poți elibera de puterile Satanei. Eu încă n-am văzut-o pe vrăjitoarea Barbara, dar știu că-i o femeie urâtă cu părul roșu, cu fața plină de pistrui și cu dinții stricați, cu mulți ani mai bătrână decât tine, iar când te-a întâlnit îi trecuse de mult timpul de măritiș. De acum nu mai ai voie

să ieși din mănăstire. Te voi da în grija starețului să-ți supravegheze rugăciunile și penitența până ce voi strânge toate probele ca să pot începe judecata.

— Părinte Angelo! am strigat eu, căzând în genunchi la picioarele lui. Nu vreau decât să mă rog, lăsați-mă să-mi întâlnesc femeia în turnul închisorii ca să o pot încuraja, fiindcă mi se rupe inima când mă gândesc la starea îngrozitoare în care se află sărmana de ea!

Dar părintele Angelo mi-a interzis cu strășnicie și a spus că este doar spre binele meu să n-o întâlnesc multă vreme pe Barbara. Văzându-mi disperarea, a spus furios:

— Așa, Mikael, nu vrei să asculți nici glasul lui Dumnezeu, nici vorbele mele, preferi să te orbească mereu Satana. Nu pricepi oare că atât eu, cât și ceilalți călugări din sfânta mănăstire îți vrem binele? Ca să-ți dovedesc intențiile mele bune, voi pleca pe jos până la Memmingen pentru a interoga un număr suficient de martori, fiindcă știu că ești un tânăr sărac și n-ai putea plăti transportul lor ca să fie audiați aici. Până mă voi întoarce, vei trăi sub protecția sfintei mănăstiri, și nu-ți va lipsi nimic din ceea ce reclamă sufletul tău pentru a atinge fericirea supremă. Învinge-ți patima și fii bun la suflet, fiindcă îți voi izbăvi sufletul, chiar dacă va trebui să lupt eu însumi cu Satana!

Stăruitoarele mele rugăminți nu l-au înmuiat câtuși de puțin, dimpotrivă, l-au înfuriat. De aceea n-am mai stăruit, iar el m-a condus la starețul mănăstirii. La liturghia de seară am fost stropit cu agheasmă, mi s-a pus o lumânare în mână, o bucată de sare sfințită în gură, călugării au cântat ca să-l scoată pe Satana din mine, iar părintele Angelo împreună cu alți sfinți părinți au înălțat rugăciuni fierbinți pentru mântuirea sufletului meu. Această ceremonie istovitoare m-a liniștit și am căzut într-un somn greu ca moartea, din care am fost trezit peste trei ore pentru liturghia de noapte.

Acest mod de viață a continuat multă vreme. Veghea, postul și penitența mă aduseseră într-o stare de amețeală. Din când în când aveam totuși accese fulgerătoare de luciditate, când Barbara și viața ei din temniță îmi reveneau în memorie ca o lamă de pumnal înfiptă în piept. Atunci urlam de spaimă și-i rugam pe călugări să mă biciuiască cu frânghii împletite și cu mănunchiuri de vergi cu spini, ca durerea trupească să-mi alunge suferința din suflet. Bunii călugări mă biciuiau cu ardoare, până ce tot spatele mi-a ajuns o rană, prin care ar fi putut să iasă afară diavolul din trupul meu de-ar fi vrut. Așa au trecut aproape două luni și nici n-am prins de veste că s-a făcut vară. Toată vremea am dormit pe piatră într-o chilie goală, m-am hrănit doar cu pâine și apă, iar singurul drum a fost până la biserică și înapoi, de-a lungul coridorului de piatră. E drept că mă îndobitocisem, dar toată patima din mine era stinsă și arătam foarte liniștit.

Când starețul mănăstirii a văzut că m-am liniștit, a mai domolit din ritmul impus de rugăciune și de penitență, iar când rănile de pe spinare au început să se vindece, mi s-a dat de mâncare și mi-au fost înapoiate veșmintele. După câteva zile am început să fiu lucid și m-am regăsit pe mine însumi. Am înțeles că se apropia momentul judecății. Într-o zi, i-am cerut voie starețului să merg la un bărbier în oraș pentru a-mi scurta părul. N-am avut curaj să merg până la poarta închisorii pentru a sta de vorbă cu temnicerul, dar am privit din curtea episcopiei turnul, între zidurile căruia era închisă Barbara. Am plâns mult gândindu-mă la chinurile prin care trecea. Când dădeam să plec, l-am văzut pe tatăl Barbarei, meșterul armurier Buchsenmeister, care ieșea din episcopie și se îndrepta spre poartă. Deși niciodată nu-l iubisem pe omul acela ursuz, m-am bucurat mult când l-am văzut, am alergat până la el și l-am salutat cât mai respectuos cu putință. N-a fost el prea bucuros să mă vadă, dar fiindcă era ușor băut și voia să

meargă din nou la cârciumă, m-a poftit fără șovăială să beau bere împreună cu el. Ne-am așezat la masa din pivnița unei taverne și nemaifiind ursuz cum îl știam, s-a apucat să-mi vorbească despre neajunsurile meseriei lui.

— Trăim vremuri rele, a spus el. Atâta mizerie și sălbăticie nu mi-a mai fost dat să văd până acum. Au ajuns armurierii să-și facă griji pentru ziua de mâine. Astea ar fi trebuit să fie vremuri de aur pentru armurieri, fiindcă, uite, iar a pornit campanie de război regele Franței împotriva milanezilor. Dar împăratul s-a apucat să se amestece în meseria noastră și toți coloneii lui de război modifică fără încetare calibrul și lungimea armelor, de nu mai apucă nimeni să-și isprăvească treaba vreodată. Pe câmpul de luptă, soldații nici nu pot să-și care archebuzele, atât de grele au ajuns să fie, așa că tot armurierii trebuie să le care, ca și cum n-ar avea și-așa destule de cărat. Oare n-ar fi fost mai înțelept să se facă toate armele la fel? Lumea s-a întors pe dos, un meseriaș cinstit nu mai are nicio valoare. O armă se face după măsura omului, nu te-apuci tu să faci arma, ca după aceea să cauți omul care ar putea să o folosească. Dar se pare că împăratul a dat poruncă să fie făcuți bărbați pe măsura armelor.

Nemaiputând să-mi stăpânesc neliniștea, l-am întrerupt, încredințându-l că-i împărtășesc necazul și l-am întrebat:

— Iubite tată-socru, aveți cumva vești despre fiica voastră Barbara?

Mi-a aruncat o privire scurtă și a început să râdă.

— Am depus mărturie și mi-am scris numele, a spus el. În sfârșit, am scăpat de ea, și eu, și toată familia mea. S-a terminat cu povestea asta, de-acum ne vor respecta și pe noi oamenii, nu mai are nimeni de ce să fie supărat pe mine. Să mai bem o bere, Mikael, fiindcă astăzi este cea mai binecuvântată zi din viața mea. S-au terminat anii

de coșmar, acum băiatul meu poate să înceapă o viață nouă.

— Domnule Buchsenmeister, i-am spus eu înspăimântat, neputând să-mi cred urechilor. Ați depus mărturie împotriva fiicei voastre? O urâți atât de mult, chiar dacă-i carne din carnea voastră și sânge din sângele vostru? Dar nebunia lumii este mult mai mare decât credeam! Nici nu mă mai îndoiesc c-ar putea să crească bărbați pe măsura archebuzelor, dacă tot nu mai există niciun pic de bun-simț în lume.

El a izbit cu halba de bere în masă ca să vină cârciumarul să i-o umple din nou și a spus:

— Nu ți-o iau în nume de rău, Mikael, dar oare nu ți-am dat cincizeci de guldeni? Puteai să pleci cu vrăjitoarea din oraș oriunde ai fi vrut, dar n-ai făcut-o! Ai preferat să rămâi, acum îndură urmările! Eu m-am spălat pe mâini de ea, același lucru l-au făcut și femeia mea, și băiatul meu. M-ai întrebat dacă o urăsc pe fata mea. În sfârșit, acuma, când nu-i mai văd ochii blestemați, pot spune fără teamă că am urât-o de cum s-a născut. Și de mult nu mai cred că-i fata mea. Cine știe ce demon a lăsat sămânța Satanei în pântecele sărmanei mele femei! Și chiar de-ar fi din sămânța mea, tot nu mai are importanță, fiindcă eu mi-am cumpărat o indulgență și am fost iertat de păcat.

I-am privit expresia acră a feței, descompusă de băutură, și mi s-a părut că-l văd atunci pentru prima oară. M-am ridicat, i-am aruncat în fața lui de neghiob berea din halba mea și am ieșit din cârciumă alergând și trântind ușa după mine, în timp ce el m-a împroșcat cu toate înjurăturile spurcate din lume, pe care, vădit, le cunoștea prea bine.

Dar m-am liniștit numaidecât. În marea mea neputință, mi-am zis că furia nu-mi folosește la nimic, dimpotrivă, pentru a încerca să o ajut pe Barbara, trebuie să mă arăt cât mai liniștit. M-am întors tăcut și smerit la mănăstire. Abia intrasem în

chilia mea, că am și fost chemat la părintele Angelo.

Pe masa din fața lui era un teanc gros de hârtii. Mi s-a adresat prietenos:

— Întărește-ți inima, fiule, ca să înfrunți adevărul! Mâine este ziua judecății, de aceea vreau să te pregătesc pentru încercarea care te așteaptă și-ți dau să citești dinainte mărturiile pe care le-am strâns, chiar dacă acest lucru nu se obișnuiește, dar vreau să-ți izbăvesc sufletul, Mikael! Să știi că Barbara, soția ta, e vrăjitoare.

Bănuiam eu că asta va fi concluzia lui. N-am spus nimic, mi-am înclinat doar capul și, ca să-i fac pe plac, mi-am făcut semnul crucii. Apoi l-am întrebat calm:

— Îmi este îngăduit să o întâlnesc pe Barbara la proces?

Părintele Angelo a oftat și a spus:

— Nu te putem împiedica, iar pentru sufletul tău, cel mai bine este să fii de față. După ce vei cunoaște conținutul depozițiilor pe care martorii le-au susținut prin jurământ, cred că nu vei mai avea nicio îndoială. Îți cer să semnezi și propria ta declarație, pe care am dictat-o secretarului tribunalului Inchiziției.

După ce mi-a dat documentele, am început să le citesc cu atenție, neputând tot timpul să-mi ascund indignarea și uimirea, dar străduindu-mă să-mi țin ochii cât mai jos, pentru ca părintele Angelo să nu vadă expresia chipului meu. El m-a cercetat tot timpul din privire. Ce folos de chipul lui plăcut și inteligent, când convingerile îi erau atât de împietrite!

Este inutil să repet toate declarațiile martorilor. Prima, semnată de părinții fostului pretendent la mâna Barbarei, povestea cum cei doi se certaseră foarte tare pe o pajiște din afara orașului. Barbara ridicase mâinile spre cer și, în aceeași clipă, se dezlănțuise o furtună puternică. Băiatul alergase până la un copac să se adăpostească de ploaie.

Acolo fusese lovit de fulger, în timp ce Barbarei, care rămăsese în câmp deschis, nu i se întâmplase nimic. N-ar fi fost vorba decât despre vrăjitorie, iar martorii erau convinși că Barbara, ajutată de Satana, ademenise fulgerul să o slujească, folosindu-și numele în vrajă, fiindcă Sfânta Barbara îi apără pe oameni de fulgere.

O femeie oarecare declarase că la trei zile după o ceartă cu Barbara îi secase laptele și fusese nevoită să-și înțarce pruncul de țâță când nici nu împlinise cinci luni. Prietenul meu, caligraful, declarase că Barbara se folosise de magia neagră pentru a-l face să cadă pe scări și să-și rupă brațul, apoi, pentru a împiedica vindecarea, îl atrăsese în fiecare seară la noi la cină, toate acestea pentru ca eu să-i ocup locul la primărie. Caligraful orașului preciza că nu vrea să mă învinuiască și pe mine, fiindcă este convins că habar n-aveam de îndeletnicirile diavolești ale femeii mele.

Ușierul declarase că eu și Barbara îl alungasem din locuință pentru a ne muta noi acolo și spunea că el și femeia lui n-ar fi plecat pentru nimic în lume dintr-o casă atât de bună, dacă nu le-ar fi fost teamă de răul pe care Barbara ar fi putut să-l facă asupra lor prin vrăjitorie.

Cât despre consilieri, care pe lângă semnăturile lor aplicaseră și sigiliul primăriei, arătau că încă din copilărie Barbarei i se dusese vestea de vrăjitoare și că mai fusese o dată obligată să depună jurământul de purificare. Tatăl ei povestea că de când era foarte mică, Barbara țopăia ciudat prin curte și bolborosea doar pentru ea cuvinte pe care nimeni nu le înțelegea. Totdeauna în preajma ei zburau păsările care i se așezau chiar și pe umeri, iar veverițele veneau să mănânce din mâna ei. Apoi, când a crescut mare, toată familia tremura de teamă din cauza toanelor ei și nimeni nu îndrăznea să nu-i facă pe voie. O dată, ocărând-o pe maică-sa, a arătat spre ea cu degetul, și nici n-au trecut două luni că biata lui femeie s-a

îmbolnăvit de dropică și a căzut la pat. Într-o dimineață, Barbara a coborât în atelierul lui și apoi, chiar în aceeași zi, creuzetul în care topea metalele a sărit în aer, făcând multe stricăciuni în jur.

Văduva unui căruțaș spusese că Barbara l-a deocheat pe bărbatul ei. La două săptămâni după ce Barbara îi aruncase o privire răutăcioasă, căruța lui încărcată cu butoaie de vin s-a răsturnat pe drum, iar el a fost strivit sub una din roți, ca nu după multă vreme să-și dea duhul vărsând sânge.

Cam așa erau toate depozițiile martorilor și, tot citindu-le, inima mea a început să clocotească din ce în ce mai tare de mânie. De la o mărturie la alta mi se încețoșa mintea de groază, fiindcă dacă până atunci crezusem că un singur martor poate fi contestat, văzând că toate învinuirile se repetau în declarațiile atâtor martori, înțelegeam că pentru Barbara nu mai exista nicio urmă de scăpare. Trebuie să spun că m-a răscolit mai cu seamă depoziția despre moartea logodnicului Barbarei, dar niciuna dintre mărturii nu m-a îndemnat să cred că Barbara era vrăjitoare. Toate declarațiile nu erau decât expresia ignoranței oamenilor și a intențiilor lor rele. Ultima declarație era nesemnată și a trebuit să treacă un timp oarecare până să înțeleg că este mărturia mea împotriva Barbarei.

„Eu, Mikael Pelzfuss, numit și Michael din Finlanda”, scria acolo, „bacalaureat al Universității din Paris, declar că, într-un mod cu totul de neînțeles, Barbara m-a găsit în pădurea unde fusesem aruncat după ce am fost jefuit de tâlhari. Nimeni altul n-ar fi putut să o sfătuiască decât Satana care-i locul acela ascuns unde tâlharii, crezându-mă mort, îmi aruncaseră trupul. În timpul cât am fost bolnav, Barbara mi-a dat să beau niște leacuri amare din plante, despre a căror putere nu știu nimic, dar care, fără îndoială, erau licori vrăjite, fiindcă, în ciuda urâțeniei ei vădite, m-a atras și m-am căsătorit cu ea. Tot timpul cât am

trăit împreună cu ea, Barbara mi-a dat să beau licori vrăjite și mi-a făcut farmece, de aceea ochii mei au văzut-o drept cea mai frumoasă femeie din lume. Dar adevărul fiind dat acum la iveală, mă despart de ea și de toate vrăjile care m-au făcut să o iau de soție."

După ce am citit declarația mârșavă, pe care părintele o dictase secretarului tribunalului Inchiziției, deformând spusele mele după bunul lui plac, mi-am ridicat privirea și am spus hotărât:

— Părinte Angelo, o asemenea declarație acuzatoare eu nu voi semna niciodată, fiindcă nu este adevărată.

Părintele Angelo a tresărit și s-a mâniat, dar apoi a spus pe un ton conciliator:

— Oare toate cele scrise nu sunt așa cum mi le-ai povestit? Nici acuma nu înțelegi că ea ți-a sucit ochii cu licori vrăjite ca să o vezi altfel decât este în realitate? Niciun bărbat cu mintea întreagă n-ar spune despre o astfel de femeie că este cea mai frumoasă din lume.

Dar oricât a încercat el să mă convingă, n-am vrut să semnez, așa că până la urmă mi-a spus să-mi scriu singur declarația. Am povestit cum m-a găsit Barbara în pădure, cum m-a îngrijit să mă însănătoșesc și am declarat că m-am căsătorit de bunăvoie cu ea, fiindcă mi-a fost dragă și o iubesc mai mult decât pe oricine pe lume. Dar când am vrut să mai scriu că niciodată, în timpul cât am trăit împreună cu Barbara, ea nu s-a manifestat ca vrăjitoare, am fost împiedicat sub pretextul că nu-i treaba mea să hotărăsc dacă Barbara este sau nu vinovată, fiindcă acest lucru îl va stabili doar tribunalul Inchiziției. Chiar și declarația mea avea el să o folosească drept probă împotriva Barbarei, dar acest lucru l-am înțeles mai târziu.

Eram prea slab pentru a mă putea împotrivi necruțătorului părinte Angelo, care avea o linie de la care nu se abătea, convins că este singura care-l poate conduce la stabilirea adevărului. Nu mai

trăiam decât gândul dureros de a o revedea pe Barbara și de a încerca să o încurajez din privire, ca să înțeleagă că există cineva pe lumea aceasta care o crede nevinovată. Am semnat, iar după ce a luat hârtia din mâna mea, fața părintelui Angelo s-a preschimbat toată în zâmbet.

— Crede-mă, Mikael, a spus el, nu sunt decât un om și uneori mi se pare că misiunea cu care am fost învestit este mai grea decât poate să ducă un om. Dar, pentru slava lui Dumnezeu și pentru binele Sfintei Biserici, trebuie să-mi înfrâng slăbiciunea. Crede-mă, într-o afacere ca asta, chiar și mila creștină este o armă pe care Satana o folosește pentru a-și ocroti adepții.

— Oricât de multe mărturii au depus unii oameni împotriva Barbarei, am spus eu, sunt sigur că femeia mea nu-i vrăjitoare.

Părintele Angelo și-a înclinat capul, sprijinindu-și-l între mâini, a oftat adânc și s-a rugat în tăcere.

— Mikael, a spus el după un timp, eu sunt un om slab. Încă din copilărie am suferit pentru durerile și plânsul celorlalți oameni. Mă apuca amețeala doar când vedeam curgându-i sânge din nas fratelui meu mai mic. Tocmai din cauza prea marii mele sensibilități am fost ales inchizitor, pentru ca, înfrângându-mi slăbiciunile omenești, gloria lui Dumnezeu să fie și mai mare. Însuși preacuviosul nostru papă, Adrian al VI-lea, a fost la vremea lui inchizitor al Spaniei și a început o mare purificare a bisericii, pe care doar moartea prematură l-a împiedicat s-o ducă la bun sfârșit.

— Am auzit că la Roma toată lumea își bătea joc de obiceiurile lui naive, am spus eu. Iar după ce a murit, oamenii au atârnat la ușa casei medicului care l-a îngrijit o cunună de lauri pe care scria: „Pentru salvatorul Romei”.

— Lumea este nebună și proastă, a spus părintele Angelo. Chiar și scheletul bisericii trebuie curățat, fiindcă porumbeii și-au făcut cuiburi în cupolele catedralelor și-i murdăresc

colonadele, iar mâini lipsite de har îi pângăresc altarele. Dar Biserica este nemuritoare, Mikael, iar colonadele și arcadele ei ne vor ocroti întotdeauna. Pleava pământului se va risipi, doar Biserica va rămâne.

Vorbele lui m-au zdrobit. Împotriva Barbarei nu era doar lumea nebună și proastă, împotriva Barbarei era Biserica întreagă, cu toate învățăturile și tradițiile ei. Femeia mea era singură, nimeni n-o apăra. Chiar și eu, bărbatul ei, scrisesem o declarație, care urma să fie folosită tot împotriva ei. În noaptea aceea am avut un coșmar, am țipat și am plâns în somn. Am visat-o pe Barbara, iar lângă ea, la proces, pe Satana, care o apăra cu zdrobitoarea lui putere diavolească, iar eu mă bucuram din toată inima, ceea ce, fără îndoială, a fost un păcat de moarte, chiar dacă bucuria aceea nu fusese decât în vis.

5

Tribunalul Inchiziției s-a întrunit într-o încăpere cu pereți de piatră din turnul închisorii palatului episcopal în care intra foarte puțină lumină prin deschiderile înguste din pereții groși. În așteptarea onorabililor părinți ai bisericii, am privit prin fantele înguste și am fost uimit că era vară. Am văzut pomii înfrunziți și câmpurile pline de verdeață. Sala din turnul închisorii se afla la o înălțime mai mare decât zidurile orașului. Peisajul era impresionant, iar sub perdelele transparente de ceață se vedeau până și vârfurile munților. Dar când mi-am întors din nou privirea spre sumbra încăpere a tribunalului, am văzut pardoseala de piatră ca pe o lespede de mormânt. Câți oameni n-or fi oftat, n-or fi plâns și n-or fi suferit sub ea, în camera de tortură, de sute de ani! Din plânsul și din suferința lor nu rămăsese totuși nimic pe pietrele aspre.

Părintele Angelo, asistat de doi călugări dominicani, din care unul a citit actul de acuzare, era președintele tribunalului Inchiziției. Magistratul Fuchs ocupa scaunul acuzatorului. În afară de mine, nimeni nu a avut dreptul să asiste la proces, iar după ce a fost adusă Barbara, temnicerul și soldații din gardă au ieșit și au închis ușa.

Spălată și pieptănată, Barbara purta ca singur veșmânt o cămașă curată din pânză aspră. Mă temusem de clipa revederii, fiindcă bănuiam ororile și suferințele pe care trebuie să le fi îndurat, dar nu am văzut niciun semn care să lase de înțeles că ar fi fost supusă la tortură, iar acest lucru m-a liniștit puțin. Slăbise mult, iar la colțurile buzelor avea o cicatrice. De neînțeles este faptul că mi s-a părut de o urâțenie bătătoare la ochi. Părul roșcat al Barbarei își pierduse strălucirea și părea mai degrabă ruginiu, pistruii erau foarte pronunțați. Avea ochii aproape închiși, fiindcă nu se putea acomoda cu lumina. Bănuiesc că i-a trebuit destul de mult timp până a reușit să distingă ce era în jurul ei, fiindcă din când în când se freca la ochi, ca și cum ar fi usturat-o lumina.

— Este trimisă la judecată tribunalului Inchiziției Barbara Pelzfuss, născută Buchsenmeister, în vârstă de douăzeci și patru de ani, a început călugărul să citească din actul de acuzare dictat de părintele Angelo caligrafului tribunalului.

Dar este în zadar să povestesc despre tot ce scria acolo, mai cu seamă că lectura actului de acuzare a durat mai mult de două ore, până când s-a făcut amiază. La sfârșit, părintele Angelo a întrebat-o pe Barbara dacă recunoaște că-i vinovată, precizând că delictul pentru care este acuzată este vrăjitoria și legământul cu Satana. Barbara a răspuns cu o voce destul de calmă că nu-i vrăjitoare și că nici cu Satana nu a făcut legământ. Apoi călugărul secretar a citit cu glas monoton declarațiile

martorilor, iar Barbara a răspuns când „da” când „nu” la întrebările inchizitorului. Am simțit o oarecare ușurare când am înțeles că, în ciuda tuturor încercărilor prin care trecuse, Barbara își păstrase mintea clară și siguranța. De pildă, când a fost întrebată dacă se certase cu logodnicul ei, dacă se certase cu femeia care alăpta, dacă își amintește de explozia creuzetului pentru topit metale din atelierul tatălui ei sau despre brațul frânt al caligrafului, a răspuns afirmativ, dar a negat că ar fi avut vreo legătură cu aceste întâmplări nefericite. Prezența ei de spirit și modul convingător în care a răspuns a risipit îndoielile tainice din inima mea și m-am convins în mod cinstit de nevinovăția ei. Când a fost citită depoziția mea, ochii ei, obișnuiți cu lumina, au reușit să mă vadă în colțul în care mă aflam. După aceea, ochii ei verzi au fost tot timpul îndreptați spre mine și obrajii supți s-au luminat, am văzut-o din nou frumoasă și inima mea a tresărit de iubire. Nu-mi închipuiam că și declarația mea ar fi putut-o învinui. Povestisem sincer că mă găsise despuiat, lovit, și aruncat în pădure, pe când strângea plante tămăduitoare. Cât despre leacurile cu care mă îngrijise, precizasem că nu aveau nimic neobișnuit, fiind doar leacuri pe care orice doctor le folosește pentru vindecarea unui bolnav.

După ce toate declarațiile au fost citite și după ce membrii tribunalului au discutat între ei în șoaptă, părintele Angelo a rostit cu glas înghețat și aprig:

— Vrăjitoare Barbara! În lumina tuturor acestor mărturii neîndoielnice și care se potrivesc, pentru toate și pentru fiecare dintre cazurile menționate tribunalul Sfintei Inchiziții te acuză de vrăjitorie, care a cauzat nefericire, nenoroc, și uneori chiar moarte unor oameni nevinovați. Pentru că vrăjitorie nu poate exista în afara unei alianțe cu necuratul, tribunalul te acuză și pentru păcatul de a fi încheiat legământ cu Satana. Vrei să-ți recunoști

singură vinovăția, ori vrei să ai în continuare încredere în Satana și să stărui tăgăduind învinuirile care ți-au fost aduse?

Barbara a strigat:

— Nu sunt vrăjitoare și nici legământ cu Satana n-am făcut! Este doar defăimare, pe care toată lumea s-a obișnuit să o răspândească de când eram copil, pentru că sunt urâtă și oarecum diferită de ceilalți oameni.

Părintele Angelo i-a dictat secretarului:

— Invitată cu vorbe bune să-și recunoască de bunăvoie vinovăția, vrăjitoarea s-a încăpățânat să nege acuzația, dar a recunoscut că încă din copilărie a fost altfel decât alți oameni.

Apoi, întorcându-se spre Barbara, a spus:

— Am făcut tot ce mi-a stat în putere, atât în timpul instrucției din închisoare, cât și aici, pentru a te convinge să mărturisești de bunăvoie. Cu toate acestea, te împotrivești cu îndărătnicie. De aceea, după o pauză de două ore, tribunalul se va întruni din nou pentru a te interoga conform regulilor și torturilor probatoare ale Inchiziției. După mine e rău, fiica mea, dar singură ești vinovată de această încăpățânare. Totuși, mai ai încă puțin timp să chibzuiești, fiindcă, de nu-ți vei recunoaște de bunăvoie vinovăția, vei fi silită să o recunoști cu prețul durerilor trupului tău. Să nu-ți închipui că Satana te va scăpa din brațele călăului, mărturisește-ți păcatele și va fi mai bine atât pentru tine, cât și pentru noi.

— Dar nu sunt vrăjitoare, a spus disperată Barbara și a izbucnit în plâns.

Nepăsător la lacrimile ei, părintele Angelo i-a poruncit temnicerului să o ducă în celulă și să se întoarcă peste două ore cu ea.

— Părinte Angelo, l-am implorat eu, lăsați-mă să o conving eu pe soția mea să mărturisească de bunăvoie, dacă într-adevăr este vinovată, fiindcă înnebunesc la gândul că va fi schingiuită!

— Cu neputință, Mikael, mi-a răspuns el neîndurător. Te va vrăji din nou, atâta lucru poate pricepe orice om sănătos la minte! De altfel, mă tem să nu-i dai ceva ca să-și pună capăt zilelor sau să primească puteri neobișnuite, ca să-mi dea mie peste cap tot procesul. Nu mă mai chinui cu stăruința asta, lasă-mă-n pace să merg la masă, ca să prind puteri, fiindcă mă așteaptă o după-amiază grea din cauza încăpățânării acestei vrăjitoare.

S-a grăbit să scape de mine pentru că însuși principele episcop, curios să afle cum se desfășoară procesul, îi poftise la masă pe jurați și pe magistratul Fuchs. M-a sfătuit să merg în bucătăria episcopului, unde aș fi primit și eu de mâncare. Dar mie nu-mi ardea de mâncare și am preferat să mă învârtesc prin curte timp de două ore ca un animal într-o cușcă. Am încercat să-i dau bani temnicerului pentru a mă lăsa să o văd pe Barbara, dar teama de a-și pierde viața nesupunându-se poruncilor severe ale Inchiziției a fost mai tare decât lăcomia. Mi-a făgăduit totuși că-i va duce o masă bună Barbarei în schimbul banilor cu care încercasem să-l cumpăr.

Când milostivii părinți s-au întors din sălile princiare cu fețele rumene de vin, ștergându-și buzele de grăsime cu dosul degetelor și discutând aprins între ei, m-am apropiat de părintele Angelo și l-am rugat să-mi îngăduie să asist la următoarea fază a procesului. S-a arătat de data aceasta mai binevoitor și mi-a spus:

— Am presimțit că-mi vei cere acest lucru, de aceea am discutat cu sfinția sa episcopul, fiindcă niciodată până acum n-a mai fost acordată o astfel de favoare. Dar regulile au și excepții, iar eu cred că nu te vei putea elibera pe deplin din puterea vrăjii, dacă nu vei auzi cu urechile tale destăinuirile pe care le va face vrăjitoarea. Excelența sa episcopul îți dă voie să asiști la întrunirea tribunalului Inchiziției, cu condiția să nu intervii în desfășurarea interogatoriului cu niciun

cuvânt și cu niciun gest. Va trebui să rămâi nemișcat la locul tău. Va trebui, de asemenea, să te legi prin jurământ că nu vei nutri niciodată vreun sentiment de ură și de răzbunare față de membrii tribunalului Inchiziției și că nu vei plăti ucigași care să împlinească o răzbunare în numele tău, ci te vei resemna cu ceea ce va fi să se întâmple. Acest legământ sacru se referă atât la magistratul Fuchs, cât și la meșterul călău și la ajutorul lui.

Ne-am întors în sala turnului și am depus jurământul pomenit în fața părintelui Angelo, apoi toți am coborât, unul după altul, pe scara îngustă care ducea la camera de tortură. Era o sală boltită, fără ferestre, luminată de două torțe. Călăul și ajutorul lui erau îmbrăcați din cap până-n picioare în roșu, culoare simbolică a meseriei lor, chiar dacă în timpul torturii nu aveau voie să provoace vărsare de sânge sau răni durabile. Privind în jurul meu la toate acele obiecte ale groazei, clești pentru jupuirea de viu, șuruburi și prese din metal, mi-am făcut curaj și mi-am spus că nu folosesc decât să înfricoșeze, dar când am văzut scara pusă pe șevaleți, frânghia petrecută în jurul unei roți de scripete atârnate de bolta încăperii și bolovanii de piatră strânși în cercuri de metal, m-am înfiorat. Blânzii călugări au intrat și s-au așezat mormăind nemulțumiți din cauza lipsei de confort a încăperii.

Apoi a fost adusă Barbara. Era speriată și tremura. La porunca părintelui Angelo, călăul i-a explicat modul în care sunt folosite instrumentele de tortură din încăpere. După ce călăul a terminat, părintele Angelo a întrebat-o dacă recunoaște de bunăvoie acuzația tribunalului Sfintei Inchiziții, dar ea, cu umilință și cu glas rugător nu a recunoscut că este vrăjitoare, spunând că nu poate susține ceva de care nu se simte vinovată. Părintele Angelo a suspinat și i-a făcut semn magistratului Fuchs să o cerceteze.

Încurajând-o cu vorbe grosolane și neținând seama de împotrivirea ei, călăul și ajutorul său au

dezbrăcat-o de cămașa din pânză aspră, lăsând-o în pielea goală, au trântit-o pe scară, apoi au țintuit-o, legându-i mâinile și picioarele. Slăbise mult, dar pielea îi era tot atât de albă și curată ca înainte, mai puțin la încheieturile mâinilor și la glezne, unde devenise brună din pricina butucilor de lemn în care fusese prinsă în timpul închisorii. După ce călăul i-a tăiat părul de pe cap, de la subsuori și de la pubis, iar Barbara a gemut înspăimântată, magistratul Fuchs s-a apropiat și i-a cercetat cu atenție toată suprafața pielii și fiecare scobitură, pentru a se încredința că nu ascunde niciun talisman drăcesc care să o facă nesimțitoare la durere. Socotind că nu se cuvine să privească, părintele Angelo și-a întors capul și a discutat în șoaptă cu ceilalți membri ai tribunalului. Nu mi-am închipuit că ar fi fost brutală și umilitoare cercetarea, aș fi vrut doar să nu se sfârșească niciodată, ca să nu se ajungă la tortura propriu-zisă.

— Multe vrăjitoare s-au lăudat că pot depăși orice grad de tortură, doar să aibă asupra lor o bucățică din pânza veșmântului lor, a spus magistratul Fuchs. Nu ca să mă laud, dar dacă nici vrăjitoarea asta nu-i deposedată de toate puterile ei tainice, atunci să nu-mi mai spuneți mie comisar de vrăjitoare!

Vânătorul de vrăjitoare s-a retras și, în timpul acesta, părintele Angelo și ceilalți doi călugări s-au apropiat de Barbara psalmodiind rugăciuni, apoi s-au învârtit în cerc împrejurul scării stropind-o pe Barbara cu agheasmă și împingându-i în gură o bucată de sare sfințită. Ceremonia de purificare le-a dat mult curaj călăului și ajutorului său, care fuseseră vădit speriați și-și făcuseră de multe ori cruce în timp ce legaseră mâinile și picioarele Barbarei de scară. Am observat că în lumina torțelor, care aruncau umbre ciudate pe pereții încăperii sumbre, până și inchizitorilor le era teamă de ea, de unde am înțeles că ei chiar erau

convinși de vinovăția Barbarei. Constatarea mi-a umplut inima de disperare.

Apoi părintele Angelo a poruncit magistratului Fuchs să treacă la proba acului. Magistratul Fuchs, înarmat cu un ac lung și subțire a început să înțepe sistematic trupul Barbarei în căutarea stigmatului de vrăjitoare, care ar fi trebuit să fie pus în evidență de insensibilitatea pielii la împungere. Curioși, inchizitorii s-au apropiat pentru a urmări mai bine și au oftat adânc de fiecare dată când Barbara țipa sau când sângele curgea din pielea rănită. N-a rămas o aluniță de pe corpul ei pe care magistratul Fuchs să nu o fi cercetat, iar când i-a înțepat sfârcurile sânilor, Barbara a urlat de durere. Până la urmă, expertul în vrăjitoare a descoperit puțin mai sus de șold o pată din naștere care n-a sângerat la înțepare și s-ar părea că Barbara, într-adevăr, n-a simțit acul înfipt adânc acolo, din moment ce n-a țipat de durere. Nu încăpea îndoială că pata era stigmatul pe care Satana îl înscrisese pe trupul vrăjitoarei, pentru a pecetlui legământul. Am fost descumpănit și mi-au venit în minte clipele minunate când ne iubeam și eu îi sărutam pătimaș presupusul stigmat satanic.

După această revelație, secretarul inchizitor a notat că la proba acului a fost descoperit un semn convingător a pactului pe care vrăjitoarea l-a încheiat cu Satana, și anume o pată insensibilă de forma unei potcoave, situată cu un deget mai sus de șold. După aceea, părintele Angelo a dat poruncă să fie dezlegată vrăjitoarea pentru a fi cântărită, și nimeni nu a fost uimit când s-a aflat că Barbara cântărea cu zece livre mai puțin decât o femeie normală de vârsta și de înălțimea ei. Lucrul acesta i-a mulțumit pe toți și inchizitorii și-au întărit convingerea că este vrăjitoare, fiindcă toată lumea știe că vrăjitoarele sunt creaturi ușoare care pot pluti pe apă.

Scârbit să o mai privească, părintele Angelo a dat poruncă să fie îmbrăcată și a întrebat-o dacă tot

nu vrea să-și recunoască vinovăția. Dar ea a rămas cu privirea ațintită în pământ și n-a rostit nicio vorbă. Când pielea ei albă a fost acoperită cu cămașa grosolană de pânză aspră, mi s-a părut urâtă și, amestecându-mi-se toate în cap, un timp oarecare am crezut că, într-adevăr, îmi făcuse farmece pentru a o vedea altfel decât era în realitate.

Pentru că și de data aceasta, prin tăcere, Barbara refuzase să-și recunoască vinovăția, părintele Angelo, în ciuda dezgustului vădit, i-a poruncit călăului să-și facă meseria. Călăul a ținut-o, iar ajutorul său i-a legat Barbarei mâinile la spate cu frânghia care era petrecută în jurul roții prinse de boltă. Au ridicat-o în aer până aproape de tavanul boltit, unde a rămas suspendată, cu articulațiile umerilor răsucite într-un mod nefiresc, apoi călăul a dat brusc drumul frânghiei, lăsând-o pe Barbara să cadă, dar a întrerupt căderea puțin înainte de a atinge pământul. Ea a urlat și mi-a strigat de două ori numele.

„Mikael! Mikael!“ a strigat ea cu glas sfâșietor, iar eu am întins brațele spre părintele Angelo să cer îndurare, dar când, în lumina pâlpâitoare a torțelor, i-am văzut fața transfigurată de suferință și fruntea înaltă plină de sudoare, mâinile mi-au căzut neputincioase. Călăul a ridicat-o în aer și a coborât-o de mai multe ori, apoi a lăsat-o, iar ea a rămas întinsă pe jos, cu fața lipită de piatră. Neclintit, părintele Angelo a întrebat-o din nou dacă-și recunoaște vinovăția. Barbara a gemut și a strigat cu glas îndurerat:

— Ajută-mă, Sfântă Fecioară!

Apoi a răspuns tribunalului:

— Ce să recunosc, când eu nici nu știu ce-ar trebui să recunosc? Pentru numele lui Dumnezeu, nobili seniori, nu mă mai torturați!

Exasperat, inchizitorul Angelo a făcut un semn călăului, care a cărat până aproape de picioarele Barbarei un bolovan de vreo zece livre strâns în

cercuri de metal. Apoi, împreună cu ajutorul său, a legat fiecare deget de la picioarele Barbarei de cercurile pietrei. Au ridicat-o din nou în aer, s-au auzit trosnind articulațiile brațelor, degetele de la picioare s-au alungit înspăimântător de mult, iar ea, cu glas înfricoșat, a țipat din ce în ce mai tare. La prima cădere, a rămas suspendată, cu umerii dislocați și cu brațele întoarse în față, pe verticală, deasupra capului. Țipetele înspăimântătoare s-au curmat preschimbându-se într-un plâns înăbușit, neîntrerupt, iar trupul ei a început să tremure în spasme. Cu glas aspru, inchizitorul a întrebat-o din nou dacă-și recunoaște vinovăția, dar, încercând să răspundă, Barbara și-a pierdut cunoștința. După ce a coborât-o, călăul i-a frecat tâmplele cu o pânză îmbibată în oțet și i-a umezit buzele cu rachiu.

Magistratul Fuchs i-a spus pătimaș inchizitorului Angelo:

— Binecuvântate părinte, ați văzut că n-a vărsat nicio lacrimă? Vrăjitoarele nu pot plânge. Asta-i de-acum a treia dovadă.

Secretarul inchizitor a notat că acuzata n-a plâns, prin urmare este vrăjitoare. După ce Barbara și-a revenit din leșin, părintele inchizitor s-a aplecat deasupra ei și a întrebat-o din nou dacă-și recunoaște vinovăția. Barbara n-a putut articula niciun cuvânt, dar a negat, mișcând din cap. Nerăbdător să-și isprăvească misiunea, inchizitorul Angelo i-a poruncit călăului să-i lege de degetele picioarelor o piatră mai grea, și încă i-a poruncit:

— Pune-i un căluș în gură! Mi-a spart urechile cu zbieretele ei! Este supărător pentru onorabilul tribunal al Sfintei Inchiziții să-și continue interogatoriul în condițiile acestea.

Călăul i-a vârât în gură Barbarei o bucată de lemn în formă de pară găurită, care, umflându-i obrajii și ținându-i gura larg deschisă, nu-i împiedica totuși respirația. Împreună cu ajutorul său, i-a legat apoi de degetele de la picioare un bolovan de piatră de două ori mai greu decât

primul, a ridicat-o doar puțin deasupra pământului, a legat frânghia de un belciug din perete și s-a așezat pe jos să aștepte.

S-a făcut o liniște de moarte în camera de tortură și nu s-au mai auzit decât sfârâitul torțelor și curgerea nisipului din nisiparnița inchizitorului secretar. Fuseseră împiedicate strigătele de durere ale Barbarei, doar pieptul i se vedea zbătându-i-se în chinuri cumplite. Degetele micuțe de la picioare se făcuseră înspăimântător de lungi, iar umerii dislocați se umflau întruna și se colorau din ce în ce mai intens în negru-vinețiu. Călăul a luat dintr-o nișă a peretelui o cană cu bere și a băut câteva înghițituri, apoi i-a dat să bea și ajutorului său. Unul dintre dominicani a început să-și murmure rugăciunile, numărându-le cu mărgelele rozariului. Dar eu nu am mai putut să suport, am izbucnit în plâns și m-am repezit spre Barbara, încercând să susțin bolovanul, care-i întindea neîncetat degetele.

— Recunoaște, Barbara! am rugat-o eu în lașitatea mea. Pentru dragostea noastră, recunoaște, fiindcă eu nu mai rabd!

Și-a deschis cu greutate ochii de pisică verzi-gălbui, în care nu era nicio strălucire, i-a coborât spre mine și m-a privit. Dar ochii ei nu mai aveau nicio putere, iar mintea mea era încețoșată de grozăvia torturii și de acel bolovan care-i întindea trupul slab.

Părintele Angelo s-a ridicat din locul lui, mi-a împins ușor mâinile, și trupul ei a tresărit când bolovanul a tras-o din nou în jos.

— Recunoaște că ești vrăjitoare! a strigat părintele Angelo, lovind-o cu pumnul în piept. Recunoaște, altfel îl vei duce și pe bărbatul tău la pierzanie!

Barbara a mișcat din cap în semn că vrea să vorbească. Călăul a urcat pe scară pentru a-i scoate călușul din gură. Colțurile buzelor erau sfâșiate și fire de sânge îi curgeau pe bărbie.

— Poate că sunt vrăjitoare, a spus ea încet, respirând din greu, dar lăsați-l în pace pe Mikael! Ce poate ști el despre mine?

Suspinând ușurat, părintele Angelo i-a spus călăului să dea drumul la frânghie până ce va ajunge bolovanul de piatră pe podea, pentru a-i fi mai ușor Barbarei să răspundă. Apoi, prezentând depozițiile martorilor una după alta, a întrebat-o pe Barbara dacă-și recunoaște vinovăția, iar ea a răspuns că toate acuzațiile sunt îndreptățite. Părintele Angelo a dictat, iar inchizitorul secretar a scris în documentele tribunalului sfintei inchiziții:

— *Întrebare*: Recunoști că ai poruncit fulgerului să-l lovească pe logodnicul tău? *Răspuns*: Recunosc. *Întrebare*: Recunoști că l-ai vrăjit pe căruțașul care a murit strivit de roata căruței lui? *Răspuns*: Recunosc. *Întrebare*: Recunoști că prin magie neagră și vrăjitorie l-ai împins pe scară pe caligraful primăriei ca să-și rupă brațul? *Răspuns*: Recunosc.

Nu vreau să repet aici toate întrebările și răspunsurile, amintesc doar că mi-a fost dat să aud din gura ei până și că Satana a sfătuit-o să mă caute în pădure sau că mi-a dat licori cu puteri magice ca să mă facă s-o iau de soție. La acest punct al interogatoriului, părintele Angelo și-a întors privirea spre mine și, cine știe, poate că a citit, pe lângă groaza din ochii mei, firul ascuns de îndoială, de aceea a reformulat ultima întrebare, stăruind asupra amănuntelor.

— Ce conținea băutura cu care l-ai vrăjit pe Mikael? a întrebat-o inchizitorul.

Barbara a șovăit, apoi, uitându-se în gol cu privire stinsă, a răspuns suflând din greu:

— Apă sfințită, zeamă de varză sălbatică și măselariță.

După ce i-am auzit vorbele, nu mă mai puteam îndoi că îmi dăduse totuși să beau licori vrăjite.

— Iartă-mă, Mikael! a adăugat în șoaptă Barbara.

Apoi judecătorul a întrebat-o:

— Recunoști că ai dat de mâncat și de băut demonului Satanei întrupat într-un câine negru, care te-a slujit în arta ta diavolească?

Barbara a deschis ochii mari și a strigat:

— Nu! Rael este doar un câine obișnuit. El n-a făcut niciun rău nimănui.

— Vom vedea, a spus inchizitorul. Dar acum, cântărește-ți bine vorbele, vrăjitoareo, fiindcă trebuie să-mi răspunzi exact când, în ce fel și unde ai făcut legământ cu Satana. Repet: Când, unde și în ce fel ai obținut stigmatul Satanei? Și te mai întreb: Cât de des te împreunai cu diavolul și sub ce forme își făcea el apariția? Răspunde la întrebări și după aceea te vom lăsa în pace. Iar dacă vei făgădui că te desparți de Satana, Sfânta Biserică te va primi la sânul ei, îți va ierta păcatele și-ți va izbăvi sufletul nemuritor de flăcările infernului.

Dar Barbara, descumpănită, cu ochii ațintiți la inchizitor, a tăcut. Acesta, contrariat, a repetat întrebările. Barbara a răspuns că n-a făcut niciun legământ cu Satana și l-a implorat să se îndure și să n-o mai chinuie, fiindcă nici nu înțelege ce mai vrea de fapt de la ea. Călăul a mai ridicat-o o dată până aproape de boltă, iar eu mi-am astupat urechile pentru că nu mai puteam îndura răcnetele ei sfâșietoare.

— O vom lăsa să atârne acolo până ce-și va aduce aminte, a spus furios părintele Angelo. Între timp, vom merge să interogăm câinele.

Astupându-și urechile cu mâinile, s-a îndreptat apoi spre scărița care ducea la turn. Doar ajutorul călăului, cu cana de bere în mână, a rămas în camera de tortură să o păzească pe Barbara. El i-a implorat pe inchizitori să nu-l lase singur cu vrăjitoarea, dar ei l-au încredințat că Satana nu mai are nicio putere după ce a suferit o înfrângere atât de zdrobitoare.

Ca după un coșmar, lumina și aerul proaspăt din sala tribunalului mi-au trezit judecata. Tremuram însă de frig și aveam veșmintele leoarcă de sudoare și strâns lipite de piele. Temnicerul a adus vin pentru toată lumea, iar părintele Angelo, cu cupa de vin în mână, s-a așezat comod în fotoliul lui de judecător, a suspinat și a dat poruncă:

— Aduceți câinele, maestre Fuchs!

Dar când magistratul Fuchs a apărut cu Rael în lesă, nu mi-am recunoscut câinele, fiindcă toată blana lui neagră fusese tunsă, iar pielea, goală și cenușie, era plină de răni purulente. Adulmecând încăperea, Rael a simțit că sunt acolo, a început să scâncească și a încercat să scape din mâinile vânătorului de vrăjitoare. El i-a înțeles intenția și mi l-a pus în brațe, iar bietul animal, în neputința de a-mi povesti ororile prin care trecuse, a început să-mi lingă fața și mâinile tremurând și scâncind ușor, iar lacrimile mele calde au picurat peste rănile lui deschise. Dacă în privința Barbarei, gândurile mele erau chinuite de îndoieli, despre Rael știam sigur că nu avea nicio legătură cu diavolul, fiindcă eu însumi îl adusesem acasă.

— Pe câine îl cheamă Rael, a explicat comisarul Fuchs. Este un nume păgân și ciudat, dar chiar și oamenii cumsecade, mai cu seamă nobilii, dau animalelor lor nume ciudate, de aceea cred că în numele lui nu-i înscrisă nicio magie. Știe să facă anumite lucruri, bunăoară să se ridice pe picioarele din spate pentru a primi de mâncare sau să meargă câțiva pași ca oamenii, dar scamatorii din astea pot face și câinii care-i însoțesc pe măscărici și pe saltimbanci prin târguri. Eu mi-am făcut datoria cu rigoarea cerută de meseria mea și mi-am pus toată priceperea în joc pentru a-l face pe animal să vorbească. Dacă ar fi fost un demon încarnat în el, ar fi vorbit, toată lumea o știe. L-am biciuit de câteva ori pe zi, i-am pus pe spate pene aprinse înmuiate în pucioasă, dar el doar a urlat și a schelălăit ca toți câinii bătuți. Declar în fața

onoratei instanțe că acest câine n-a vorbit niciodată cu glas omenesc, dar că, uneori, schelălăiala lui s-a asemuit cu un plâns de copil. La proba acului nu am găsit niciun stigmat diavolesc, a curs doar sânge din toate locurile înțepate. Din păcate, i-am înțepat un ochi, fiindcă s-a smucit în direcții neașteptate tot timpul cercetărilor, dar sper să i se vindece.

Părintele Angelo s-a uitat scârbit la sărmanul câine de pe genunchii mei, a pus mâna pavăză la nas, fiindcă, într-adevăr, rănile purulente miroseau neplăcut și a întrebat:

— De ce să fi ținut vrăjitoarea un câine negru care era nelocuit de Satana?

Magistratul Fuchs a fost de partea câinelui și l-a apărăt cât a putut de bine, precizând că o vrăjitoare se poate folosi și de făpturi nevinovate din natură. Dar părintele Angelo, care, spre deosebire de magistratul Fuchs, nu iubea animalele, a poruncit călăului să-l biciuiască, pentru a se convinge că, într-adevăr, câinele nu vorbește cu glas omenesc. Cu ochii arzându-mi de atâta plâns, a trebuit să asist și la schingiuirea sărmanului Rael, care, știind ce-l așteaptă, nici n-a încercat să se împotrivească, s-a lăsat doar moale cu burta lipită de piatra pardoselii și, scheunând jalnic, a primit loviturile nemiloase ale călăului. Am plâns în neștire, dar deodată, cu răceală și duritate, rațiunea mea s-a revoltat. Și mi-am spus că dacă Barbarei i s-au smuls prin tortură mărturisiri care poate nici nu sunt adevărate, de la un animal necuvântător nimeni nu va reuși niciodată să scoată o vorbă. Poate că, dacă nu m-aș fi amestecat eu în jocul lor macabru, Barbara nici n-ar fi recunoscut nimic.

— Părinte Angelo, am strigat eu, animalul nu va vorbi și de-l veți omorî în tortură. Veți da socoteală la Judecata de Apoi pentru schingiuirea acestei creaturi nevinovate. Lăsați-mi câinele, domnule inchizitor, și așa sărmana mea femeie este osândită!

Iar magistratul Fuchs a spus:

— După toată știința și experiența mea, câinele este nevinovat. Poate că ar fi mai bine să-l folosim doar ca martor la procesul vrăjitoarei și să-i dăm drumul din închisoare.

Obosit de schelălăitul câinelui, părintele Angelo a spus:

— Pentru mai multă siguranță, eu aș fi preferat să-l dau spânzurătorii sau flăcărilor rugului și pe câine. Dar dacă el vrea de bunăvoie să aducă mărturie împotriva vrăjitoarei, n-am nimic împotrivă, îl voi elibera, fiindcă nu există nicio probă care să-l învinuiască de vrăjitorie sau de legăminte tainice cu Satana.

Și ceilalți doi membri ai tribunalului au fost de acord cu hotărârea, iar magistratul Fuchs i-a adus câinelui o strachină cu apă, pe care el a lipăit-o într-o clipă. Apoi secretarul inchizitor i-a spus câinelui să depună mărturie împotriva vrăjitoarei. De aceea am coborât cu toții în camera de tortură, unde sărmana Barbara atârna legată de mâini în apropierea bolții, cu bolovanul legat de degetele picioarelor. Călăul a ținut câinele în lesă, iar Rael și-a ridicat ochii spre părintele Angelo, care i s-a adresat anunțându-l solemn:

— Câine, sau ce vei fi tu! Tribunalul Sfintei Inchiziții te-a reținut pentru depoziția ce o ai de făcut. Amintindu-ți de drepturile și de datoriile martorului, îți cer să spui dacă în această încăpere se află vreun vrăjitor sau vreo vrăjitoare, iar dacă se află, să ne arăți unde este.

Călăul a dezlegat funia de la gâtul lui Rael, iar acesta, văzându-se liber, s-a repezit cu furie la magistratul Fuchs și l-a mușcat de picior. Vânătorul de vrăjitoare i-a tras un picior sărmanului câine trimițându-l în celălalt capăt al sălii, dar el s-a întors și mai furios și l-a atacat din nou pe comisar, care a încercat să se apere cum a putut până ce călăul a reușit să-l țină și să-l pună din nou în lesă pe Rael. Toți au fost adânc mișcați

de acest incident. Chiar și călăul și-a făcut cruce și l-a privit ciudat pe magistratul Fuchs.

Dar comisarul de vrăjitoare, turbat de furie, a înjurat și l-a blestemat pe Rael.

— Câine al Satanei, a spus el, asta ți-e recunoștința pentru că ți-am ținut partea și ți-am salvat viața?

Apoi, adresându-se judecătorului, a zis:

— Părinte Angelo, mărturia nu are nicio valoare, și, în numele reputației mele, vă cer să nu fie consemnată în documentele procesului. Creatura îmi poartă dușmănie din cauza încercărilor pe care meseria mea m-a silit să le fac pentru a stabili adevărul. Eu propun totuși ca proba de recunoaștere a vrăjitoarei să se repete după ce vrăjitoarea va fi coborâtă, pentru că animalul nu poate simți decât mirosurile oamenilor pe care îi vede.

Membrii tribunalului au discutat între ei și au căzut de acord că magistratul Fuchs are dreptate. Incidentul nu a mai fost menționat în cronica procesului, dar părintele Angelo a privit pe furiș spre comisar tot timpul cât călăul a coborât-o pe Barbara. Când trupul Barbarei a fost întins pe jos, câinele a început să scâncească. Pentru a doua oară, inchizitorul l-a îndemnat să arate unde se află vrăjitoarea, amintindu-i că un martor trebuie să fie nepărtinitor, chiar dacă persoana împotriva căreia depune mărturie îi este rudă, prieten sau dușman. Câinele s-a apropiat de Barbara și i-a lins fața, gâtul și încheieturile mâinilor legate, iar în dosarul procesului s-a consemnat că Rael, câinele acuzatei, de bunăvoie și nesilit de nimeni a mărturisit că stăpâna lui este vrăjitoare. S-a mai scris de asemenea că, absolvit de orice vinovăție, câinele va fi eliberat din închisoare.

Cred că Barbara își pierduse de mult cunoștința. Atingerea tandră a câinelui a deșteptat-o, ea a deschis ochii și a început să geamă. Dar eu nu am mai rezistat. Totul s-a făcut negru înaintea mea și

mi-am pierdut cunoștința. Când mi-am venit în fire, am văzut că mă aflu în sala tribunalului. Călăul îmi fricționa mâinile și picioarele cu oțet și-mi turna pe gură rachiu. Rael îmi lingea mâinile.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat, pipăindu-mi capul.

— Vrăjitoarea a recunoscut totul. Cel de-al treilea grad de tortură a fost peste puterile ei și s-a desprins de Satana. Ea a mărturisit că de două ori pe an a încălecat pe o mătură și a zburat până în vârful munților Harz, la Brocken, unde este soborul vrăjitoarelor. Acolo s-a împreunat de fiecare dată cu Satana, care uneori era întrupat într-un țap negru, alteori într-un bărbat cu față palidă. Dar tocmai când era mai interesant, mi-a poruncit domnul Fuchs să vă aduc aici, ca să vă veniți în fire, încredințându-mă că, fiind încă tânăr și necăsătorit, am timp să mai aud destule până la bătrânețe.

Nu după multă vreme a apărut și părintele Angelo cu fruntea asudată și tremurând de încordare.

— Vrăjitoarea s-a destăinuit, Mikael, a rostit el pătimaș. De când avea doisprezece ani s-a dat ea diavolului și a obținut stigmatul Satanei. Călăuză i-a fost o vrăjitoare care a fost arsă pe rug acum zece ani. Dacă în privința legământului cu Satana există unele îndoieli, uimitoarea coincidență a detaliilor furnizate de toate vrăjitoarele cercetate de Inchiziție, în corespondență absolută cu legendele care circulă prin toată lumea, ne întărește convingerea că, într-adevăr, pacturile cu Satana sunt o realitate de netăgăduit. Această mărturie este o nouă verigă din lanțul pe care, de sute de ani, Biserica îl clădește în jurul împărăției Satanei. Mărturisirile vrăjitoarei Barbara au confirmat lucruri demult cunoscute de biserică. De pildă, ea a spus că, împreunându-se cu Satana, i-a simțit sămânța mai rece decât gheața. Dar acest interogatoriu, fiule, a fost obositor, tare obositor,

de aceea am venit să beau puțin vin ca să mă întremez, fiindcă nu mai am putere să-i ascult zbieretele.

— Dumnezeule mare! am strigat eu îngrozit. Oare până când aveți de gând s-o mai torturați, părinte Angelo? Oare nu v-a mărturisit tot ceea ce voiați să vă mărturisească?

S-a uitat la mine ca la un neghiob și a spus:

— Dar n-a dezvăluit numele complicilor, și tare mi-e teamă că va trebui să ajungem la al patrulea sau poate chiar la al cincilea grad de tortură pentru a le smulge din gura ei! „Bate fierul cât e cald!" spune o vorbă înțeleaptă, de aceea, atât eu cât și prea bunii părinți care fac parte din tribunal suntem gata să stăm de veghe toată noaptea pentru a duce până la capăt judecata. Dacă vom întrerupe acum interogatoriul, s-ar putea ca mâine ea să nu mai recunoască nimic din ceea ce a mărturisit astăzi, așa fac toate vrăjitoarele, fiindcă Satana le întărește puterile în timpul nopții.

A băut vin, m-a privit cu înțelegere și a continuat:

— Sunt convins că ești nevinovat, Mikael. Comisarul Fuchs, care-i un bărbat cu multă experiență în acest domeniu, crede și el în nevinovăția ta. Cu toate astea, trebuie să te supunem și pe tine interogatoriului. Din fericire pentru tine, până în acest moment, vrăjitoarea a spus că n-ai știut nimic despre lucrările ei diavolești, dar oricum, ea trebuie să ne dezvăluie numele celor pe care i-a întâlnit la soborul vrăjitoarelor, precum și numele vrăjitoarelor pe care le cunoaște.

Mi-am pierdut din nou cunoștința și am rămas multă vreme rupt de lumea reală. Am zăcut până seara târziu, iar când am deschis ochii, l-am văzut pe părintele Angelo care-mi lumina fața cu o torță. A zis:

— Deșteaptă-te, fiule! A fost o luptă cumplită cu Satana, dar noi am biruit! Tribunalul Sfintei

Inchiziții te-a declarat nevinovat și a acceptat să-ți iei rămas-bun de la femeia ta, dacă asta ți-e voia, fiindcă ea nu-ți va mai putea face niciun rău, suntem siguri. Pentru că și-a recunoscut toate uneltirile diavolești și le-a regretat cu umilință, tribunalul Sfintei Inchiziții a fost îndurător cu ea. De aceea, când o vom trimite tribunalului laic, vom cere să fie decapitată mai înainte de a fi arsă pe rug, ca suferința să nu-i fie prea mare. Cred că biata femeie rătăcită a suferit destul pe pământ, dar mi-e teamă că și-n flăcările infernului va suferi cel puțin câteva mii de ani, până ce Dumnezeu o va ierta.

El a plecat, iar eu, luându-l pe Rael în brațe și clătinându-mă pe picioarele care-mi tremurau, am coborât în camera de tortură, pe care de atunci mereu o revăd, când somnul mi-e bântuit de coșmaruri. Groaznică-i suferința pe care o îndură cel torturat, dar cine știe, poate că-i și mai mare suferința morală a celui care trebuie să privească neputincios chinul ființei iubite.

În căminul din camera de tortură ardea focul, iar călăul, îngenuncheat lângă Barbara, o îngrijea adresându-i vorbe liniștitoare. După ce i-a pus la loc articulațiile umerilor cu mâini sigure și pricepute, i-a înfășat umerii și brațele cu benzi de pânză înmuiate în oțet. În camera de tortură era și temnicerul. I-am dat bani și l-am rugat să ne aducă mâncare și vin, iar pentru câine un blid cu apă.

— Această vrăjitoare micuță este foarte perseverentă și încăpățânată, mi s-a adresat prietenos călăul. La un moment dat începusem să mă îndoiesc dacă-mi cunosc bine meseria, atât de rezistentă a fost. Dar până la urmă n-a mai putut și a mărturisit tot. A povestit totul cu o mare amănunțime, iar Satana, la fel ca păduchele ce-și caută adăpost pe capul unui bărbat chel, n-a mai avut cum să se ascundă în sufletul ei, întors pe dos ca o mănușă de inchizitori.

Acum toate sunt bune și ea nu mai are nimic de pierdut, dar ne-a cam pus răbdarea la încercare, atât mie, cât și judecătorilor. Dacă durerile persistă, este doar din vina ei, pentru că ar fi putut scăpa de multe grade de tortură dacă ar fi mărturisit totul de la bun început.

Barbara plângea încet, continuu, cu disperare. A deschis o clipă ochii când am pus mâna pe pieptul ei ca să-i simt bătăile inimii. Erau în neorânduială. I-am atins ușor încheieturile mâinilor și degetele deformate ale picioarelor, iar ea a tresărit de durere.

Apoi s-a întors temnicerul cu două străchini de lut din care ieșeau aburi și cu o cană mare din cositor plină cu vin. Călăul a fost uimit când i-am oferit mâncare și băutură, numindu-mă „nobile senior” și mulțumindu-mi că nu-i port dușmănie pentru că o schingiuise pe femeia mea.

— Am depus jurământ că nu mă voi răzbuna pe nimeni, l-am lămurit eu. De altfel, nici n-aș avea de ce să te învinuiesc, fiindcă ți-ai făcut meseria supunându-te poruncilor mai marilor tăi. În plus, ești un bărbat cu inimă bună, fiindcă ai îngrijit rănile și contorsiunile, pe care i le-ai provocat prin tortură, cu sensibilitatea și îndemânarea unui doctor priceput. Mănâncă și bea, bunule călău, fiindcă ai avut o zi grea și cred că nici tu n-ai fost prea fericit făcându-ți meseria. Dar după aceea, lasă-mă singur cu femeia mea, fiindcă nu știu dacă mi se va îngădui s-o mai întâlnesc vreodată, și nici pe lumea cealaltă nu știu dacă ne-o fi dat să ne mai vedem.

Am încercat s-o hrănesc pe Barbara, dar ea nu a reușit să înghită decât câteva linguri de zeamă și puțin vin. În schimb, Rael a mâncat cu multă însuflețire, umplându-și burta suptă. Era tare bucuros că se află lângă noi. Din când în când săruta mâinile Barbarei, după care se lipea de picioarele mele și scâncea ușor.

După ce a terminat de mâncat, cu un aer puțin încurcat, călăul m-a anunțat că trebuie să-i plătesc pentru ziua de muncă și a început să-mi povestească despre greutățile vieții și despre familia lui numeroasă, ferindu-și tot timpul privirea. A ridicat ochii doar când mi-a cerut să-i dau patru guldeni, explicându-mi că un gulden este pentru ajutorul lui.

Ca să scap repede de el, i-am dat cinci guldeni, că și așa pentru mine banii nu mai aveau nicio valoare, iar omul acela sărman s-a bucurat atât de tare, că a căzut în genunchi, mi-a sărutat mâna și ne-a binecuvântat, atât pe mine, cât și pe Barbara. Mi-a lăsat toate unsorile și leacurile lui, m-a sfătuit ce să-i dau dacă îi va crește fierbințeala și mi-a făgăduit că dacă la execuția Barbarei călăul va fi el, ceea ce, a mai spus el, nădăjduiește din tot sufletul, îi va tăia capul atât de repede, încât „nobila doamnă” Barbara nu va simți nicio durere. Când tocmai dădea să plece, mi-am adus aminte că nu-l văzusem pe comisarul Fuchs după ce mă deșteptasem din leșin, și, fiindu-mi teamă că ar putea veni și mi-ar interzice să o veghez pe Barbara, l-am întrebat dacă știe unde este magistratul Fuchs.

Stânjenit, călăul a început să-și frece mâinile una de alta și m-a întrebat:

— Dar nu știți ce s-a întâmplat, domnule Mikael?

I-am răspuns că n-am de unde să știu, fiindcă mi-am pierdut cunoștința și am zăcut multă vreme în sala tribunalului. Atunci el mi-a spus în șoaptă că maestrul Fuchs a fost arestat și închis într-o celulă din turnul închisorii, unde stă acum cu mâinile și picioarele prinse în butuci de lemn.

— Tocmai treceam noi la al cincilea grad de tortură și eu începeam să mă tem că toată măiestria mea nu face nici doi bani, a spus călăul, când vrăjitoarea, iertați-mă, am vrut să spun doamna vrăjitoare, a acceptat să răspundă la ultimele

întrebări ale bunului părinte Angelo. După ce a repetat că soțul ei, Mikael, nu știa nimic despre îndeletnicirile ei diavolești, a spus că la soborul vrăjitoarelor din Brocken l-a văzut deseori, de ziua Nașterii Domnului și de Sfântul Ioan, pe magistratul Fuchs, care, fără îndoială, trebuie să fi fost favoritul Satanei, din moment ce le dădea sfaturi tuturor vrăjitoarelor și celebra liturghiile negre. Toți am fost înspăimântați când am auzit mărturisirea, iar maestrul Fuchs a început să înjure și să blesteme ca un demon, strigându-i vrăjitoarei să-și dezmintă spusele. Părintele Angelo, descumpănit de uluitoarea mărturisire a vrăjitoarei, mi-a poruncit să continuu tortura. I-am legat mâinile și picioarele împreună la spate și am ridicat-o în aer cu bolovanul în spinare, dar, chiar de i s-ar fi rupt spinarea, era limpede că nu mai avea nimic de spus. Ea și-a repetat mărturisirea și a mai spus că până atunci nu îl dăduse în vileag, fiindcă îi fusese teamă de puterile cu care Satana îl înzestrase pe vrăjitorul Fuchs. Dar înainte de al cincilea grad de tortură, cu ultimele ei forțe, reușise să se desprindă de Satana și nu mai avea teamă să-i rostească numele. Când a văzut că din ochii vrăjitoarei picurau lacrimi, părintele Angelo nu s-a îndoit că Satana o părăsise. După ce am dezlegat-o, distinsa doamnă vrăjitoare a jurat în numele tuturor sfinților că niciodată nu a mai existat în Germania un vrăjitor mai mare decât magistratul Fuchs, așa că părintele Angelo, cu toate că a șovăit puțin, n-a avut nimic de spus în fața unei dovezi atât de grăitoare și l-a pus pe maestrul Fuchs în butuci de lemn, mai cu seamă că și câinele acesta mic și deștept adusese mărturie împotriva lui. După ce a fost dus la închisoare, au căzut și solzii de pe ochii noștri și fiecare și-a adus aminte de multe lucruri care ar fi trebuit să ne pună de multă vreme pe gânduri asupra naturii adevărate a maestrului Fuchs, așa că părintelui Angelo n-o să-i fie prea greu să găsească martori

destui, iar cea mai puternică dovadă împotriva lui este faptul că marele vrăjitor Fuchs cunoaște ca nimeni altul toate obiceiurile vrăjitoarelor.

După ce am auzit-o și pe asta, am simțit că începe să mi se rătăcească mintea. I-am spus că toată povestea este de necrezut, fiindcă de douăzeci de ani magistratul Fuchs este cel mai aprig vânător de vrăjitoare din Germania. Călăul a ridicat din umeri și mi-a răspuns că viclenia Satanei depășește puterea de înțelegere a oamenilor, chiar și pe aceea a părintelui Angelo. Era noapte târzie și trebuia să plece acasă la familia lui. M-a salutat călduros, dar despre neașteptata schimbare a destinului magistratului Fuchs nu a mai rostit nicio vorbă.

6

Am rămas doar noi trei: Barbara, Rael și cu mine. În ciuda descurajării, aveam totuși un sentiment de ușurare, amestecat cu tristețe, chiar dacă în încăperea boltită unde ne aflam era un miros insuportabil de sudoare și de toate celea, iar în jurul nostru instrumentele de tortură care aminteau de supliciile îndurate de Barbara. În spate ardea focul din vatra deschisă. Mi-am scos cămașa și am întins-o pe jos pentru Barbara și i-am sprijinit capul pe brațele mele. Rael s-a strâns ghem și a adormit, gemând din când în când în somn. Am fricționat ușor cu degetele fruntea și tâmplele Barbarei, până ce, într-un sfârșit, ea a deschis ochii și o scânteie de înțelegere a realității din jur s-a redeșteptat pe chipul ei. A întrebat cu glas stins:

— Suntem doar noi doi, Mikael?

I-am spus că toți au plecat, că e noapte și că bunul părinte Angelo mi-a îngăduit să rămân pentru a-mi lua rămas-bun de la ea, înainte de a fi dată brațului secular. Barbara a început să tremure puternic, a încercat să se ridice la pieptul meu, dar

fiecare mișcare a brațelor și trupului ei vlăguit îi producea dureri cumplite. La lumina focului din vatră i-am văzut ochii dilatați și am constatat că fruntea începea să-i dogorească de fierbințeală. Când s-a liniștit, a rămas cu privirea pierdută undeva spre boltă și mi-a spus:

— Așa urâtă sunt în ochii tăi, Mikael, dacă ți-e și silă să mă mângâi.

— Nu ești deloc urâtă, am mințit-o eu din milă.

I-am privit capul lipsit de păr și jupuit pe alocuri, fața lividă plină de pistrui, dinții rupți și am suspinat, fiindcă într-adevăr era urâtă.

Ea mi-a înțeles gândul și ochii i s-au umplut de lacrimi. După câteva clipe de tăcere, a spus:

— Mikael, eu nu mai cred în Dumnezeu.

Mi-am făcut cruce și i-am spus că n-ar trebui să rostească asemenea vorbe, iar cel mai bine ar fi să se liniștească și să se gândească la salvarea sufletului ei nemuritor, fiindcă biserica a iertat-o înainte de moarte. Dar ea a început să râdă, mai întâi încet, apoi în hohote, batjocoritor și spasmodic.

— Și tu, Mikael, crezi că sunt vrăjitoare? Crezi că am făcut legământ cu Satana, nu-i așa? De ce-ai mai rămas cu mine aici și-mi ții capul în brațele tale, dacă mă crezi vrăjitoare și mă vezi urâtă?

Mi-a trebuit un timp oarecare pentru a găsi un răspuns logic, și până la urmă i-am spus sincer:

— Nu știu, Barbara. Poate pentru că te-am ținut la pieptul meu și te-am mângâiat în zilele noastre bune și nu pot să te las acum, când nefericirea s-a abătut peste noi, chiar dacă am auzit din gura ta că ești vrăjitoare.

M-a privit grav și a spus cu ochii arzând de suferință:

— Nu vrei să mă crezi! Poate-i o cerință prea mare dacă vreau să mă crezi, în pofida a tot ceea ce cred ceilalți oameni despre mine. Dar fie că mă crezi, fie că nu, eu tot te iubesc, Mikael, și te-am iubit din prima clipă când te-am văzut. Viața a fost

nedreaptă cu mine și am trăit-o într-o continuă teamă și nesiguranță, singura certitudine ai fost tu, chiar dacă nu m-ai iubit. Dar nu gândi atât de rău despre mine acum, când știi că voi muri și nu ne vom mai vedea niciodată! Pot jura doar în felul acesta: e adevărat că acum am încetat să mai cred în Dumnezeu, în Sfânta Biserică și în sacramente, dar la fel de adevărat este că nu sunt vrăjitoare și că n-am încheiat niciodată legământ cu Satana, chiar dacă am păcătuit și m-am jucat cu lucruri cu care poate că nu trebuie să te joci. De la femeile bătrâne și de la cărbunărese am învățat să recunosc buruienile rele și efectele lor. Am invocat duhurile rele, ce-i drept, dar nu le-am cerut nimic și nu le-am poruncit nimic, a fost doar un joc. E adevărat că am dorit să i se întâmple un accident caligrafului primăriei, ca tu să-i iei locul, dar n-am făcut nimic pentru asta. Și alți oameni doresc răul altora, fără să-i acuze nimeni de vrăjitorie. Dar eu am fost întotdeauna altfel decât ceilalți oameni, iar dacă i-am vrut cuiva răul am avut probabil mai multă putere decât alții care au făcut la fel. De aceea am încercat mereu să nu mai gândesc rău despre nimeni, deși este un lucru aproape imposibil când toată lumea din jur te urăște. Dar dacă, într-adevăr, am dorit din tot sufletul ceva, am vrut ca tu să ții puțin la mine și îți jur că n-am folosit nicio vrajă pentru a-ți câștiga dragostea, nicio băutură fermecată, pentru că m-am temut să nu-ți fac rău. Este tot atât de adevărat ce-ți spun acum, după cum adevărat este că nu mai cred nici în Dumnezeu, nici în bunătatea oamenilor.

A vorbit cu aprindere, îi era rău și avea tot trupul fierbinte, și eu am crezut-o, chiar dacă în ziua aceea tot din gura ei auzisem atâtea alte lucruri care mă făceau să mă îndoiesc.

— Te cred, Barbara, am spus eu. Și pentru că ești femeia mea, și pentru că i-am văzut cum au schingiuit câinele cerându-i să vorbească cu grai omenesc. Înțeleg de asemenea că nu-i niciun chip

de a-ți schimba depozițiile, pentru că asta ar însemna o nouă tortură, și poate că-i mai bine dacă vei muri de mâna călăului, care a făgăduit că o va face în așa fel încât să nu simți nicio durere. Cred că Dumnezeu, în bunătatea lui, îți va ierta păcatele. Dar dacă există un Dumnezeu, dacă oamenii au un suflet nemuritor și dacă Domnul nostru Iisus Hristos și-a vărsat sângele pentru mântuirea fiecărui om, după cum ne învață Sfânta Biblie, nu trebuie să mori fără a-ți mărturisi îngrozitorul păcat, iar tu ai învinuit astăzi un om nevinovat. Fiindcă, dacă-i adevărat că nu ești vrăjitoare, nu aveai cum să-l vezi pe magistratul Fuchs la soborul lor. Iar după cum am văzut eu că se petrec lucrurile, nu-i va fi greu părintelui Angelo să-l facă să-și recunoască vina, chiar dacă Fuchs este un bărbat zdravăn. De aceea trebuie să fii iertată de acest păcat înainte de a muri, pentru pacea sufletului tău.

Barbara a început să râdă ușor, și-a ridicat mâna cu greutate și mi-a mângâiat obrazul.

— Doamne, cât de naiv și de simplu ești tu, dragul meu Mikael! a spus ea. Adevărul este că am știut-o dintotdeauna, poate de aceea te-am iubit atât de mult. Dar dacă ai fi trecut prin infernul subpământean și aerian prin care am trecut eu în aceste ultime săptămâni și mai ales astăzi, poate că n-ai mai rosti asemenea nerozii. Dacă nu i-aș fi dat numele unui complice, bunul tău părinte Angelo m-ar fi hărțuit până aș fi crăpat. Oare de unde să fi avut un complice, când eu n-am făcut nimănui niciun rău? Magistratul Fuchs și-a primit răsplata pentru tot răul pe care ni l-a făcut. Trăiam liniștiți în căsuța noastră, nu supăram pe nimeni, nu făceam nimănui niciun rău. De o mie de ori și-a meritat soarta pentru tot răul pe care l-a făcut multor altor oameni. Dar nu i-am rostit numele pentru a mă răzbuna, fiindcă în mine mai există demnitate umană. El a dat rugului zeci de oameni nevinovați și a sărăcit sute de familii ca să smulgă

bani pentru așa-zisa purificare. Poate că nu-i rău din fire și o face din convingere, crezând că astfel salvează credința în Dumnezeu, dar dacă i-am spus numele, am făcut-o pentru toți cei care ar mai fi putut trece prin chinurile prin care am trecut eu, de-ar fi căzut în mâinile acestui Fuchs, fiindcă el se crede cel mai mare vânător de vrăjitoare. Cât despre Satana, nici nu cred că există, așa că ar trebui să se cam termine cu vânătorii de vrăjitoare.

— Dar vorbele tale sunt nelegiuite, Barbara, am spus eu. Gândește-te, dacă magistratul Fuchs va fi judecat ca vrăjitor și ars pe rug, această întâmplare nemaiauzită până acum nu va face altceva decât să sporească suspiciunea, așa că și mai multă lume va fi bănuită că a făcut legământ cu Satana. S-ar putea ca după aceea episcopul să numească un comisar de vrăjitoare fără experiență, care ar acuza oameni și mai nevinovați decât tine.

I s-au umplut ochii de lacrimi și a început să plângă. I-am șters lacrimile și am mângâiat-o. După ce s-a liniștit, mi-a spus:

— Ești nedrept cu mine, Mikael, și refuzi să gândești. Îmi vorbești mie despre iertarea păcatelor în această situație disperată. Comisarul Fuchs și-a săpat singur groapa. Ar fi fost oare mai bine ca la al cincilea grad de tortură să spun numele tău? Fiindcă asta încerca să smulgă inchizitorul de la mine cu orice preț.

Uitasem de asta și spatele mi s-a umplut de o sudoare rece. Dacă nu m-ar fi iubit atât…

— Iartă-mă pentru toate vorbele mele necugetate, i-am spus eu sincer mâniat împotriva mea. Ești o femeie bună și credincioasă și, fără îndoială, mult mai înțeleaptă decât mine. Nu știu de unde vei fi avut atâta putere să suporți toate chinurile acelea înspăimântătoare. Mă gândesc că eu n-aș fi putut să le suport și aș fi mărturisit tot ce-ar fi vrut inchizitorul să mărturisesc despre tine. Sunt supărat pe mine, Barbara, fiindcă, chiar dacă te iubesc în felul meu, dragostea mea este

neînsemnată față de dragostea ta. Nu sunt multe femei pe lume care să-și iubească bărbatul cum mă iubești tu.

Fața ei s-a înseninat, a făcut un efort și mi-a sărutat buzele cu buzele ei uscate și fierbinți.

— La ce bun toată nebunia asta? a spus ea. Puțin nisip a mai rămas, timpul meu se apropie de sfârșit. Apoi va veni întunericul. Fii bun cu mine, Mikael! Nu ține seama de durerile trupului meu, strânge-mă în brațele tale și iubește-mă ca altădată! Mi-e teamă de întuneric. Mi-e teamă, la fel ca atunci când am înțeles că sunt diferită de ceilalți oameni. În întunericul pădurii… eram o fetiță și animalele se supuneau poruncilor mele.

Am strâns-o în brațe și în lumina flăcărilor din vatră ochii ei nu au mai fost verzi ca la lumina zilei. Întunecați, nespus de frumoși… încă o dată, ea a fost cea mai frumoasă femeie din lume, dalele aspre de piatră pe care ne-am iubit s-au transformat în marmură strălucitoare, am simțit în nări parfumul florilor de câmp și inima mi s-a umplut de iubire. În lume nu a rămas ceva mai trist decât siguranța că moartea ne va despărți. Știu că prin vinele ei curgea sânge de vrăjitoare, dar mai știu că puterea ei deosebită și sensibilitatea, cu care alți oameni nu sunt înzestrați, erau firești, am crezut tot ce mi-a povestit și nu mă îndoiesc că m-ar fi mințit în pragul morții.

Am fost iarăși fericiți. I-am cerut iertare pentru că atunci, în primărie, n-am avut curajul să înfig pumnalul în pieptul ei, ca să o scap de chinurile prin care urma să treacă. Dar ea mi-a mulțumit că n-am omorât-o și a spus:

— Toate suferințele mele au fost răscumpărate de această noapte. Niciodată nu ne-am mai iubit cu o înflăcărare atât de mare. Să fi murit atunci, aș fi murit și mai săracă decât acum. Și-n clipa morții, dragostea ta mă va încălzi, dar nu mă uita, Mikael! Din cealaltă lume, de voi putea, voi încerca să te apăr de rele.

7

A doua zi, când am ajuns la părintele Angelo, aveam pace în inimă și melancolie. De parcă spaimele și tristețea amuțiseră când am înțeles că tot ce urmează să i se întâmple Barbarei nu poate fi mai rău decât ce i se întâmplase până atunci. Există o limită până la care un om este în măsură să simtă și să sufere. Odată depășită, suferința sparge hotarele ființei, pierzându-se într-un ocean de liniște, unde nu mai există groază.

Altfel nu-mi pot explica liniștea și resemnarea din dimineața aceea. Moartea Barbarei mi se părea ceva firesc și de neînlăturat, cu care inima mea se obișnuise. Convingerea că nicio forță sau bogăție din lume, nici chiar un ordin împărătesc, nu ar mai fi putut să-i schimbe soarta, odată ce era în mâinile Inchiziției sfintei biserici, îmi întărea și mai mult liniștea din suflet.

Dar părintele Angelo nu era nicidecum liniștit. Se foia nervos înainte și înapoi în cabinetul de lucru al principelui episcop și după pungile de sub ochi se vedea că veghease toată noaptea. S-a oprit dinaintea mea și m-a întrebat:

— Oare acum ești mulțumit, Mikael Pelzfuss, fiule? Oare te-ai convins că pentru a ajunge la adevăr trebuia să o cercetez până-n adâncimi pe vrăjitoare?

— Fără îndoială, femeia mea Barbara este vrăjitoare, am spus eu, fiindcă am auzit din gura ei acest lucru și fiindcă tot așa a fost consemnat în documentele procesului. Dar acum, fiind iertată de biserică, este tot atât de nevinovată cum a fost când s-a născut, și am apreciat hotărârea tribunalului de a i se reteza capul mai înainte de a fi arsă pe rug, pentru a nu suferi și mai mult decât a suferit. Vă mulțumesc, părinte Angelo, pentru că ați fost bun și milostiv.

El a fost mișcat de vorbele mele, chiar dacă nu fuseseră sincere, și m-a îmbrățișat ca pe fiul rătăcit

care se întoarce la buna credință.

— Mikael, Mikael! a început el să se tânguiască. Sunt un om pierdut. Perseverența cu care am slujit Sfânta Biserică m-a dus la pierzanie. Află că magistratul Fuchs, colaboratorul meu, bărbatul în care am avut cea mai mare încredere, este vrăjitor, și încă cel mai mare. La început nici nu am putut crede, m-am gândit că-i o nălucire pe care mi-o trimite Satana ca să-mi tulbure spiritul. Apoi ochii mei s-au deschis și am înțeles toată importanța și consecințele acestei treburi îngrozitoare.

— Dar atunci, am spus eu, pentru ce se arăta el atât de zelos în pedepsirea vrăjitoarelor? Faima lui de vânător de vrăjitoare lasă în umbră numele tuturor slujitorilor Bisericii germane de aceeași profesie. Tot așa de bine ați putea să-l bănuiți și pe domnul episcop că ar fi vrăjitor și că ar fi încheiat legământ cu Satana, pentru că magistratul Fuchs este doar slujitorul și comisarul lui de vrăjitoare.

Părintele Angelo și-a șters sudoarea de pe frunte, și-a suflat nasul în mâneca largă a sutanei, s-a uitat temător în jurul lui și a spus în șoaptă:

— Vrăjitoarea care ți-a fost soție a lămurit totul, Mikael. E clar că maestrul Fuchs este omul de încredere al Satanei, însărcinat să dea pe mâna Sfintei Inchiziții toate vrăjitoarele care, dintr-un motiv sau altul, l-au ofensat pe spurcatul suveran. După o asemenea lovitură, eu nu mai pot avea încredere în nimeni. M-au pus pe gânduri chiar și spusele tale în legătură cu episcopul, fiindcă, la drept vorbind, astă noapte mi s-a adresat mai degrabă ca un prinț al Satanei decât al Bisericii. Și de tine mă îndoiesc, Mikael, pentru că prea cu multă patimă a negat vrăjitoarea orice amestec al tău.

L-am întrebat sfios dacă doar o singură probă: acuzația Barbarei, este suficientă pentru a-l declara vinovat pe comisarul Fuchs. Părintele Angelo a oftat frângându-și mâinile și a spus:

— De-ar fi vorba numai de mărturisirile vrăjitoarei, cine știe, poate c-ar fi fost de ajuns să presteze jurământul de purificare, dar când și câinele a declarat împotriva lui într-un mod înspăimântător, bănuiala începe să se preschimbe în siguranță. Îndoindu-mă totuși de propria mea judecată, astă noapte am poruncit să fie percheziționată casa maestrului Fuchs, iar probele găsite acolo sunt destule să-i dovedească vinovăția, chiar dacă n-aș lua în seamă declarația vrăjitoarei. Acasă la el s-au găsit, printre altele, un idol din lână înnodată, cu chip de om, și o pasăre cu pene multicolore care înjura de Dumnezeu cu glas omenesc și repeta tot timpul: „O halbă de bere! O halbă de bere!“, încât până la urmă, enervat, unul dintre nerozii de archebuzieri i-a sucit gâtul, crezând că-i Satana. Dar în ciuda tuturor acestor dovezi, preasfinția sa episcopul este pornit împotriva mea și mă acuză că aș fi adus bisericii un imens prejudiciu, fiindcă nu le-am cerut tuturor celor care au asistat la interogatoriu să semneze jurământul tăcerii. E drept că o veste ca asta se răspândește cu o iuțeală nemaipomenită, așa că în curând toată lumea din oraș și din partea aceasta de țară va ști că magistratul Fuchs este cel mai mare vrăjitor din Germania și că a fost arestat de Sfânta Inchiziție. Principele episcop spune că această nefericită întâmplare este o dezonoare și-i va stimula pe eretici să atace cu o furie sporită Sfânta Biserică și să-i îndemne la revoltă pe oamenii din popor. Și-a pierdut atât de tare cumpătul principele episcop, încât a spus la sfârșit să mă duc la dracu’ și m-a amenințat că mă va denunța la curia pontificală. Atunci am fost silit să-i amintesc că însuși preasfințitul pontif al Bisericii Catolice m-a învestit cu puterea de mare inchizitor. La acest argument, episcopul s-a domolit dintr-o dată și s-a retras.

A început să se plimbe din nou înainte și înapoi prin încăpere, frângându-și mâinile și

împiedicându-se de mobile.

— Mikael, Mikael, știi că eu caut adevărul, tot adevărul, și nimic altceva decât adevărul. Oare de ce mi-a fost dată mie această cupă de amar, când eu sunt făcut ca să ascult glasul lui Dumnezeu, nu al oamenilor, iar dacă maestrul Fuchs este vrăjitor, să fie ars pe rug ca toți vrăjitorii! Înțeleg bine că în zilele pline de vrajbă pe care am ajuns să le trăim, lucrul acesta va face mai mult rău decât bine Bisericii și că oamenii vor râde pe ascuns de mine, de preasfinția sa episcopul și de toți slujitorii Bisericii. Biserica trebuie să practice o diplomație înțeleaptă, în acord cu diplomația laică a puterii, asta o înțeleg, dar de fiecare dată când o înțeleg am dureri de cap, așa cum s-a întâmplat noaptea trecută. Diplomația Sfintei Bisericii nu-i treaba mea, eu nu ascult decât de poruncile simțurilor mele. De aceea nu pot face altceva decât să mă izbesc cu pumnii în piept și să urlu: „Eu nu pot să-mi schimb hotărârea!“ Să vină legații cei înțelepți și să dezlege încurcătura! Mă voi întoarce la mănăstire și voi trăi în pace până la sfârșitul zilelor mele, chiar dacă-mi va cădea strâmb o astfel de îmbucătură, fiindcă eu, odată, am visat să ajung cardinal.

— Părinte Angelo, am spus eu, nu mă îndoiesc de intențiile voastre bune și nici nu vreau să vă înfrunt. Doresc doar să vă întreb dacă tortura pe care o folosește Inchiziția pentru smulgerea adevărului este în acord cu convingerile voastre și dacă o mărturisire obținută prin tortură prețuiește mai mult decât suferințele îndurate de bieții oameni.

Părintele Angelo s-a întrerupt brusc din mers, m-a privit ca pe un om nătâng și m-a întrebat:

— Crezi în Dumnezeu, Mikael?

Mi-am făcut cruce și mi-am mărturisit credința în Dumnezeu.

— În acest caz, a spus el, trebuie să pricepi că este un mare păcat să lași un suflet să se zbată o

veșnicie în smoala clocotită a infernului, când prin suferința pământească a torturii, care-i o nimica toată pe lângă cea din infern, îl poți ajuta să câștige paradisul. De aceea, supunându-i pe bieții oameni supliciilor Inchiziției, cât vor fi ele de groaznice și de insuportabile, sunt conștient că fac binele cel mai mare pe care un om îl poate face unui semen, iar cunoașterea acestui adevăr sfințește munca mea tristă. De aceea vreau să smulg și sufletul vrăjitorului Fuchs din ghearele Satanei, chiar și cu prețul ultimelor puteri ale sufletului meu. Se înțelege că voi începe cu un interogatoriu, care se va prelungi până când îl voi auzi că rostește adevărul cu propria lui gură. Apoi îl voi preda episcopului, împreună cu lămuririle scrise, și după aceea episcopul n-are decât să facă ce-o vrea cu el.

Nu m-a încercat niciun sentiment de ură față de părintele Angelo, mi-a fost doar milă de el. L-am întrebat când va fi ziua execuției Barbarei și dacă pot rămâne alături de ea până atunci. El m-a refuzat categoric și a spus:

— Cred în sinceritatea vorbelor tale și în bunele tale intenții, Mikael Pelzfuss, dar trebuie să o lași în pace pe femeie, ca nicio influență pământească să nu-i tulbure gândurile, pe care și le va îndrepta doar spre rugăciune și pocăință, ca să se poată purifica întru totul de cumplitul păcat pe care l-a făptuit și să fie din nou primită în sânul Sfintei Biserici. După cum cred că pricepi, Sfânta Biserică a fost blândă și înțelegătoare. O dă brațului secular doar pentru a servi de exemplu altor păcătoși și pentru a-i avertiza pe ei că tribunalul laic nu cunoaște îndurare. Trebuie să recunoști că sentința nu-i prea dură în raport cu gravitatea crimei săvârșite. Dar când va fi ziua execuției, asta nu știu. Cred că excelența sa principele episcop vrea să termine toată povestea cât mai repede, și-așa mă acuză că mi-am ales cea mai nepotrivită vreme de judecat vrăjitori. Am trimis toate documentele la primăria din Memmingen, fiindcă acolo va fi ea

judecată de tribunalul laic, iar reprezentantul împăratului va întări sentința de îndată ce va fi pronunțată, așa că totul depinde de ce va hotărî episcopul, adică, dacă vor fi anunțați doar cei din Memmingen sau dacă va fi chemată toată lumea din dioceză, să se cutremure de puterea bisericii și totodată să mediteze asupra salvării sufletului lor.

I-am mulțumit și de data aceasta și l-am întrebat câți bani îi datorez pentru cheltuielile de judecată. M-a întrebat dacă i-am plătit călăului, apoi s-a apucat să calculeze cât trebuie să-i plătesc lui. Și a spus:

— Am încercat să organizez totul în așa fel încât să nu te coste prea mult, o știi prea bine. Mie personal nu-mi ești dator cu nimic. Doar din umilință creștină și din milă pentru aproapele meu am făcut tot ceea ce am putut să fac, nu din dorință de înavuțire, dar acest lucru nu te împiedică să dăruiești Bisericii o podoabă din aur sau din argint, pe care să fie gravat numele meu ca donator. Va trebui să-i plătești însă pe ceilalți doi membri ai tribunalului Sfintei Inchiziții, dându-i poate ceva mai mult secretarului, care a consumat destulă hârtie și cerneală pentru întocmirea raportului. Voi încerca să aranjez astfel ca averea magistratului Fuchs să rămână tribunalului, pentru a compensa cheltuielile anchetei, dar mai ales fiindcă ar fi absurd să se piardă la cine știe ce urmași ai lui. Va mai trebui să plătești primăriei din Memmingen pentru judecata laică, precum și împuternicitului împăratului care va confirma sentința. Ar mai fi mărunțișurile: mâncarea pentru femeia ta, chiria celulei închisorii până-n ziua execuției și, bineînțeles, cel mai bun lemn de fag pentru arderea pe rug. Cred că pentru toate astea, suma de douăzeci și cinci de guldeni este de ajuns. În această sumă am inclus și cei câțiva bănuți de argint pe care-i vei dărui mănăstirii pentru un coș de ostii de cuminecătură.

I-am mulțumit din nou părintelui Angelo și i-am sărutat poala sutanei. În orice caz, eram mulțumit că-mi vor ajunge banii și că nu va trebui să apelez la ajutorul armurierului Buchsenmeister, care fusese atât de crud și lipsit de inimă cu propria lui fiică și pe care nu aș mai fi vrut să-l întâlnesc. Odată risipită această incertitudine în privința banilor, în mintea mea s-a făcut iarăși ceață, și dintr-o judecată curios de strâmbă că poate o voi întâlni pe Barbara, de mi se va îngădui să intru în închisoare, l-am întrebat pe părintele Angelo dacă pot să-i fac o vizită magistratului Fuchs.

Părintele Angelo a rămas descumpănit, dar, după câteva clipe de chibzuială, găsind chiar și în această cerere a mea un folos pentru binele Sfintei Biserici, a spus:

— N-am nimic împotrivă, pot spune că-i foarte bine dacă vrei să-l întâlnești, fiindcă Fuchs, oricât de mare vrăjitor ar fi, nu-ți va putea face niciun rău acum, după ce abia ai fost eliberat din puterea Satanei. Iar dacă îl vei putea convinge să mărturisească în scris, de bunăvoie, faptul că-i vrăjitor, vei primi șapte guldeni, adică tariful legal ce i se cuvine oricărui denunțător cinstit de vrăjitoare. Se-nțelege că o astfel de mărturisire va ușura mult desfășurarea interogatoriului și el va fi torturat doar pentru a da în vileag numele colaboratorilor. Dar acest lucru nu trebuie să i-l spui lui. Îmi pun mare speranță în tine, Mikael, fiindcă ești un tânăr inteligent și chibzuit la vorbă. Dacă el va mărturisi, vei primi de la trezoreria episcopiei cei șapte guldeni făgăduiți, precum și banii pentru cheltuielile pe care le vei face pentru a-l determina să vorbească, de pildă băutura sau știu și eu ce alt mijloc pe care-l vei folosi, depinde de istețimea ta. Toată lumea știe că vrăjitorul Fuchs este bogat, așa că cei șapte guldeni episcopul îi va recupera cu ușurință din averea confiscată de tribunal.

Dar când dădeam să plec, părintele Angelo m-a apucat de braț. Chipul lui se făcuse palid, tremura și abia putea să articuleze cuvintele. Mi-a spus cu sfârșeală în glas:

— Nu pleca încă, Mikael! Nu știu dacă Dumnezeu sau diavolul mi-a vorbit, dar am găsit o soluție pentru a salva Biserica de disprețul public. M-am gândit că am putea introduce pe ascuns o bucată de funie sau un cuțit în beciul închisorii. Dacă Satana îl va îndemna să se sinucidă, actul acesta va fi cea mai bună dovadă a vinovăției lui, și, în același timp, va înăbuși încă din față scandalul. Tu vei primi cei șapte guldeni, dar fiind o treabă atât de importantă, te voi ierta de datoria de a dărui Bisericii un obiect din aur sau din argint și îți voi cere doar să te rogi pentru sufletul meu. Nu știu dacă din diplomație cerească sau pământească fac eu acest compromis, dar parcă-i mai bine așa, să se liniștească episcopul de spaima că vânătorul lui de vrăjitoare va fi ars pe rug.

Îmi era indiferent cum urma să moară Fuchs și nu aveam eu suflet atât de rău ca să mă bucur de moartea lui pe rug, chiar dacă femeia mea urma să moară așa din cauza zelului îndrăcit al marelui vânător de vrăjitoare. Știam că-i nevinovat, așa că am acceptat să-i îndulcesc soarta, și nici cei șapte guldeni nu mi s-au părut de aruncat.

I-am spus că sunt de acord, iar părintele Angelo mi-a dat bucata de frânghie cu care-și încingea brâul și un cuțit foarte ascuțit de tăiat sigilii, de pe masa de lucru din cabinetul principelui episcop. Profitând de situație, am reușit să smulg de la el și făgăduiala de a o putea vedea și încuraja pe Barbara înainte de execuție. Bucuros de parcă aș fi obținut eliberarea ei, am plecat din cabinetul de lucru al episcopului și, mai înainte de a mă îndrepta spre închisoare, am trecut pe la bucătăria episcopiei. Acolo era slujnică o fată frumoasă, i-am vorbit curtenitor și ea mi-a adus pâine, brânză

și o ciozvârtă de vânat rămasă de la masa din ziua de dinainte.

Eram flămând și am mâncat cu poftă, iar fata cea nurlie a coborât în pivniță și mi-a adus o halbă de bere rece și spumoasă. Ca să-i mulțumesc, am sărutat-o pe amândoi obrajii. Ea a roșit, a râs și mi-a promis că va păstra pentru mine o bucată bună de la masa de prânz a episcopului. Am traversat apoi curtea și am ajuns la poarta închisorii. Temnicerul a deschis, a luat torța în mână și m-a condus la maestrul Fuchs, prin galerii subpământene ce miroseau înspăimântător.

8

Am mers orbecăind prin bălți și peste mormane de murdărie alunecoasă și din când în când am auzit șobolanii care săreau speriați din drumul nostru. Poate a fost mai bine că era atât de mult întuneric, fiindcă eram și așa îngrozit de ceea ce vedeam la lumina puțină a torței și simțeam că mă sufoc de putoarea infernală. Am alunecat de două ori și am căzut în genunchi, iar când am înjurat, temnicerul s-a simțit dator să-mi spună că nu-i vina lui dacă închisoarea este atât de veche. De câteva sute de ani, mi-a spus el, condamnații au umplut-o de dejecții, ce s-au întins de-a lungul galeriilor, formând straturi groase, de câțiva coți adâncime, pe care ar trebui să le răcâi cu cuțitul ca să dai de pardoseala inițială. Dar, mi-a explicat el în continuare, lucrul acesta este o adevărată binecuvântare pentru condamnați, fiindcă, în iernile geroase, straturile groase de murdărie sunt ca o saltea călduroasă, iar faptul că toți criminalii din temniță sunt imobilizați – fie cu mâinile și picioarele prinse în butuci, fie legați cu lanțuri de perete – și-și fac nevoile pe ei, este un lucru bun, fiindcă dejecțiile, nefiind răscolite, au timp să se solidifice.

Tot trăncănind el așa, am ajuns noi la maestrul Fuchs, care ședea cu capul aplecat, cu mâinile și picioarele întinse în față și prinse în găurile a trei bârne groase de lemn ce se îmbucau perfect și erau strânse între ele cu șuruburi. Fiindcă nu putuse să-și dea jos pantalonii, își făcuse nevoile pe el și stătea în propria murdărie. Nu am fost mișcat de chinurile lui, m-am gândit cu groază că Barbara suferise aceleași cazne multe săptămâni la rând. La acest gând, a început să-mi tremure tot trupul și abia am putut să mă stăpânesc să nu urlu.

Când a văzut făclia aprinsă, maestrul Fuchs și-a ridicat cu prudență capul și a întrebat:

— Cine-i acolo? A fost dus la nebuni părintele Angelo? Oricine ați fi, dați-mi drumul dacă țineți la viața voastră, și vă voi ierta!

Dacă nu-mi dați drumul, am să vă ard pe rug când voi scăpa de aici.

Când am reușit să fiu din nou stăpân pe glasul meu, i-am spus hotărât:

— Domnule Fuchs, nu cred că-i tocmai timpul potrivit pentru blesteme și amenințări. Ar trebui să vă pregătiți sufletul, pentru că mâine dimineață veți fi dus în fața milostivilor clerici ai tribunalului Sfintei Inchiziții, care vor avea de luptat cu Satana pentru a smulge adevărul din trupul vostru păcătos.

— Mikael Pelzfuss… tu ești, a bombănit el nemulțumit. Ai venit să-ți bați joc de mine când sunt în această situație umilitoare, să te răzbuni că am dat-o pe mâna Inchiziției pe vrăjitoarea ta, nu-i așa? Ce mi-a făcut ea mie, muierea Satanei! Să fie oare noapte sau zi?

Apoi mi-a spus pe un ton prietenos:

— Ia niște bani din punga atârnată de centură și adu-mi ceva de mâncare și băutură, că am o foame drăcească, deși, de furie și de inimă rea, credeam că n-o să mai vreau niciodată să mănânc.

În numele părintelui Angelo, i-am dat poruncă temnicerului să-i elibereze mâinile. El a deșurubat tijele filetate de strângere, apoi am ridicat amândoi

bârna superioară, ca maestrul Fuchs să-și poată retrage mâinile. Frecându-și încheieturile mâinilor și trăgând câteva înjurături nelegiuite, el ne-a arătat vârful degetelor mușcate și roase de șobolani în timpul nopții. L-am ajutat să dezlege băierile pungii, iar comisarul Fuchs i-a dat bani temnicerului să-i aducă mâncare și băutură. După ce temnicerul a plecat, i-am spus:

— Treaba e serioasă, domnule Fuchs. Sunt destule probe care vă acuză că sunteți aghiotantul Satanei și sacerdotul liturghiilor lui negre, așa că nicio putere pământească sau cerească nu vă mai poate scăpa de arderea pe rug.

După ce a înjurat pe săturate, maestrul Fuchs și-a făcut cruce și a spus:

— Uite, de asta m-am temut eu aici, în singurătate! S-ar părea că, vreau, nu vreau, până la urmă am să-nghit eu fiertura Satanei, dar sunt curios să știu care sunt probele care mă acuză și ce are de gând să facă părintele Angelo.

— *Pro primo*, am spus eu, este mărturia câinelui.

— Asta-i mulțumirea de care am avut parte de la diavolul ăsta de câine, căruia i-am salvat viața, a spus amărât comisarul Fuchs. Asta-i mulțumirea pentru prietenia pe care o am față de animale. Dar eu iubesc animalele. Pentru a-l face să vorbească cu grai omenesc, pe câine nu l-am torturat mai mult decât trebuia, iar dacă i-am crăpat un ochi, am făcut-o fără să vreau și mi-a părut nespus de rău. Acum sunt convins că-i posedat de diavol, altfel nu mi-ar fi făcut el una ca asta.

— *Pro secundo*, am spus, este mărturia femeii mele Barbara, smulsă la al cincilea grad de tortură, după cum bine știți.

Nu a spus nimic, doar și-a tras barba spre gură și a început să o muște cu furie.

— *Pro tertio,* am spus în continuare, în casa voastră era ascuns un idol din lână înnodată cu

chip de om, care probează vinovăția că vă ocupați cu magia neagră.

— Este păpușa cu care se juca fetița mea cea mai mică, a răspuns maestrul Fuchs. Toți copiii mei au murit de variolă, toate lucrurile lor le-am ars, c-așa trebuia, dar am vrut să păstrez ceva care să-mi amintească de Margareta, pentru că pe ea am iubit-o cel mai mult pe lumea asta.

I s-au umplut ochii de lacrimi și a spus visător:

— Numele ei era Margareta… Pe fata mai mare o chema Paula, pe cea mijlocie Eufrosina, iar pe băiat îl botezasem Ioan, nu după numele apostolului, ci după numele sfântului căruia i s-a tăiat capul.

— Printre altele, am continuat eu, în casa voastră a fost găsit un demon întrupat într-o pasăre cu pene multicolore, care vorbea cu grai omenesc. Unul dintre archebuzierii episcopului, enervat de faptul că pasărea cerea întruna o halbă de bere, și speriat că ar putea fi Satana însuși, i-a sucit gâtul. Eu unul, nu cred în asemenea nerozii, numai că sunt mulți martori care declară același lucru.

Comisarul Fuchs a început să plângă și a spus tremurând de indignare:

— Așa o frumusețe de papagal… Doamne, Dumnezeule, mi l-au omorât tâlharii episcopului! Am dat o groază de bani pe el. L-am cumpărat de la un vagabond spaniol pe care l-am cunoscut într-o cârciumă. Bărbatul acela mi-a povestit niște lucruri extraordinare despre Indiile lui Cristofor Columb, unde el, împreună cu un oarecare Cortez, a cucerit o cetate cu multe piramide și cu un milion de locuitori care-n loc de păr aveau pene pe cap. Sărmanul meu papagal! Într-adevăr, spunea câteva cuvinte, de aceea nu l-am arătat nimănui, fiindcă oamenii proști sunt superstițioși și ar fi putut gândi că este demon. Dar eu mai am câteva colivii cu păsări, Mikael. Ar trebui să le dea cineva grăunțe și apă cât mai am eu treabă pe-aici. Asta-i cea mai

mare grijă a mea, fiindcă mie îmi sunt tare dragi păsările.

— Domnule Fuchs, i-am spus, dacă vreți, le pot da eu mâncare și apă, că și-așa, în afară de așteptat ziua când femeia mea va fi arsă pe rug, altceva nu am de făcut. Dar trebuie să înțelegeți că odată ce există aceste probe împotriva voastră, numărul mărturiilor acuzatoare nu poate decât să crească în continuare, până ce veți fi strivit și îngropat în mărturii. Preamilostivul părinte Angelo ar prefera să recunoașteți de bunăvoie că sunteți marele vrăjitor al Satanei, pentru a vă scuti de chinurile torturii. După părerea mea, doar cu treaba asta i-ați mai fi dator Bisericii, pe care, oricum, ați slujit-o cu multă dăruire și hărnicie toată viața.

S-a gândit el ce s-a gândit, a oftat din greu, și, până la urmă, a spus:

— Mikael Pelzfuss, fă-mi rost de multă hârtie, de cerneală și de o pană de scris!

Cererea lui m-a pus pe gânduri, de aceea l-am întrebat:

— La ce vă mai trebuie toate astea, domnule Fuchs?

El a spus:

— Timpul trece greu în grota asta întunecată și plină de șobolani. A fost doar o noapte și mi se pare că au trecut săptămâni întregi de când trăiesc aici. Dar, gândindu-mă la soarta care mă așteaptă – și inima mea spune că n-o să scap de ea, chiar dacă îmi vine să blestem și să înjur, pentru că nu sunt în stare să mă împac cu ea –, mă voi consola aducându-mi aminte de fiecare om care, într-un fel sau altul, m-a jignit, mi-a făcut rău sau mi-a spus vorbe grele. Sunt mulți dintr-ăștia, Mikael Pelzfuss, fiindcă munca unui comisar de vrăjitoare este dură. Acum este tocmai timpul potrivit să-mi aduc aminte de toți cei care m-au lovit, care și-au bătut joc de mine prin târguri, care au jucat cu zaruri false, care m-au bârfit, care mi-au aruncat cu halbe de bere în cap sau care au arătat dușmănie

față de mine și de meseria mea. Trebuie să-mi amintesc și de femeile care au refuzat să se culce cu mine sau m-au alungat din patul lor și de copiii care m-au fluierat și au aruncat în mine cu căcăreze de țap. În niciun caz nu trebuie să-i uit pe nobilii care m-au lăsat să aștept în pragul casei lor sau au trimis servitorii pe balcoane să deșerte gălețile cu lături în capul meu. Și nu-ți fie teamă că-l voi uita pe domnul episcop care într-un mod atât de parșiv m-a băgat în belea, precum și pe alte sfinte fețe bisericești, care m-au declarat vrăjitor doar pentru că râvnesc la averea mea. Am multe nume pe care trebuie să mi le amintesc, Mikael Pelzfuss, de aceea îmi trebuie pană de scris, hârtie și cerneală, fiindcă nu mai sunt atât de tânăr să mi le pot aminti repede în timpul interogatoriului.

— Doamne Dumnezeule, oare ce-aveți de gând să faceți, domnule Fuchs? l-am întrebat eu.

— Am să-i dau în gât pe toți! mi-a răspuns simplu comisarul de vrăjitoare. Dacă tot mă vor arde de viu, de ce să nu se pârlească și alții pe rug, nu-i așa?

— Doamne Dumnezeule! am repetat eu. Îl veți învinui de legământ cu Satana chiar și pe domnul episcop?

— Bineînțeles, a spus maestrul Fuchs, dar primul pe care îl voi demasca va fi părintele Angelo, cel care, într-adevăr, slujește Satanei. El a atras această nenorocire, fiindcă a judecat strâmb și cu rea-voință.

Mi-am frecat tâmplele și fruntea, mintea mea nu putea înțelege. După ce mi-am revenit, i-am spus îngrozit:

— Domnule Fuchs, oare nu înțelegeți ce fărădelege înspăimântătoare sunteți pe cale să faceți, tocmai acum, când ar trebui să vă pregătiți sufletul înaintea judecății lui Dumnezeu? Răzbunarea este un păcat de moarte.

Dar comisarul Fuchs mi-a răspuns sec:

— Nu-i vorba despre răzbunare, Mikael. Am destulă experiență în această meserie și știu prea bine că părintele Angelo mă va trece prin toate gradele de tortură, chiar de-aș recunoaște absolut tot ce vrea el să recunosc. De aceea, trebuie să întocmesc lista, pe care să o învăț apoi pe de rost, pentru a nu mă încurca în timpul interogatoriului și a trage de timp. El nu va fi nicidecum mulțumit cu două-trei nume. Dacă tot i-a intrat în cap că sunt aghiotantul Satanei și sacerdotul liturghiilor negre, este clar că vrea numele tuturor vrăjitoarelor și vrăjitorilor din Germania, de aceea trebuie să-i dau cât mai multe nume cu putință, pentru că, drept să-ți spun, n-am chef să fiu torturat.

Chiar dacă vorbele erau nelegiuite, judecata comisarului Fuchs era rațională. Am înțeles că în nesăbuita lui goană după adevăr, părintele Angelo dislocase o stâncă, a cărei cădere nu o mai putea controla, provocând astfel un cutremur ce avea să năruie ultimele vestigii ale autorității Bisericii într-un ținut cotropit de-acum de idei evanghelice. Trebuia cu orice preț evitat scandalul și nu mă îndoiam că părintele Angelo va găsi o soluție, chiar și în ultima clipă. Cu degetele umede de sudoare, am atins frânghia din săculețul prins de cingătoare, dar chiar atunci a apărut temnicerul care a adus mâncare, bere și lumânări. Comisarul Fuchs a început să mănânce cu lăcomie și a dat pe gât toată halba de bere dintr-o dată. Lucrul acesta se pare că i-a reactivat memoria, fiindcă, din când în când, își lovea fruntea cu palma și mai rostea un nume.

După ce a mâncat pe săturate, i-a revenit buna dispoziție. A râgâit pe îndelete și și-a slobozit vânturile fără prea multă sfială, apoi a început să povestească:

— La mănăstirea Fulda, am cunoscut odată un călugăr care, atunci când își slobozea vânturile, putea să stingă o lumânare aflată la celălalt capăt al trapezei. I se dusese vestea în tot ținutul de pe

urma acestei arte neasemuite, iar starețul mănăstirii îl lăuda și-l prezenta tuturor oaspeților. Așa se face că însuși legatul pontifical, uimit de iscusința acelui călugăr, a spus că nici la Roma nu a mai văzut o ciudățenie ca asta.

— Domnule Fuchs, i-am spus eu abătut, nu neg că din istorioara aceasta se pot trage multe învățături bune și folositoare, dar cred că ar fi mai bine să vă întoarceți gândurile de la lucrurile lumești și să meditați la salvarea sărmanului vostru suflet. Sunteți un bărbat cu destulă experiență și știți bine că nicio artă din lume, fie chiar și aceea de a stinge o lumânare cu propriile vânturi, nu vă poate salva de suferințele celui de-al cincilea grad de tortură și de chinurile și mai cumplite ale arderii pe rug.

— Ești o pasăre prevestitoare de furtună, Mikael. Abia uitasem o clipă de mizeria în care sunt și mă bucuram că am mâncat pe săturate și am băut o halbă de bere! Dar este în zadar să închid ochii în fața realităților crude care mă așteaptă, simt înțepături în spinare când mă gândesc la frânghia din camera de tortură, dar nici gândul că voi fi ars de viu nu mă întărește. Se întâmplă de multe ori, și acest lucru l-am văzut cu ochii mei, ca vântul să depărteze para de foc în așa fel încât arderea condamnatului să dureze ore în șir. De câte ori nu am auzit răcnetele vrăjitoarelor, chiar dacă nu li se mai vedea fața și trupul, și erau atât de înspăimântătoare, încât nici călăul nu mai putea să le suporte.

Copleșit de amintiri, comisarul Fuchs a oftat din greu și a spus:

— Să fi fost cel puțin vrăjitor, tot aș mai fi avut o șansă. Sunt unii vrăjitori care nu simt durerile, de aceea mă bate gândul dacă n-ar fi mai bine să-nchei acuma, în ultima clipă, legământ cu Satana, că, de fapt, în altcineva nici nu-mi mai pot pune speranța. Unde mai pui că Satana se pricepe bine să-și distreze slujitorii în timpul nopții. Un om

cuviincios nici nu-și poate imagina plăcerile pe care Satana le dăruiește complicilor săi, lucrurile acestea le-am auzit de la mulți vrăjitori în timpul interogatoriilor. Dar cel mai important lucru, Mikael, este dacă le vei da păsărilor mele grăunțe și apă, fiindcă nu se cade să sufere ființele astea nevinovate, chiar dacă stăpânul lor se află la mare ananghie.

I-am atins umărul și mâna mi-a tremurat. I-am spus:

— Ce-mi dați în schimbul unei morți ușoare, care să vă scape de chinurile torturii și arderii pe rug, lăsându-vă totodată să vă înfățișați cu sufletul curat în fața lui Dumnezeu?

Comisarul Fuchs s-a luminat la față și, chiar dacă vorbele rostite până atunci avuseseră ceva din jocul macabru al disperării, a spus grav:

— Mikael Pelzfuss, dacă-mi vei face un astfel de bine, pe care doar un prieten l-ar face, te voi binecuvânta până-n clipa morții.

Nu-mi erai totuși dator cu nimic, fiindcă ți-am făcut mult rău dând-o Inchiziției pe femeia ta. Dar ea este o vrăjitoare adevărată și s-a răzbunat pe mine în cel mai îngrozitor mod cu putință. Cine știe, poate că binecuvântarea mea nu are nicio valoare, însă te sfătuiesc să cobori în pivnița casei mele, unde am ascuns o pungă cu aproape șaptezeci de guldeni din aur. Sunt guldeni de Rin și ducați venețieni, iar punga o vei găsi sub una din cărămizile pardoselii, cea care poate fi scoasă ușor, fiindcă nu-i îmbinată cu celelalte. Este mai bine dacă banii îi vei moșteni tu, fiindcă pe mine n-are cine să mă moștenească și sper că tâlharii episcopului n-au descoperit ascunzătoarea, asta chiar c-ar fi cea mai insuportabilă dintre toate nenorocirile ce s-au abătut asupra mea. Numai când mă gândesc, și simt cum mi se tulbură mintea. Ia din casa mea tot ce crezi că ți-ar putea fi de folos, însă fii prudent! Dacă pe poarta casei mele a fost pus sigiliul episcopului, ei ar putea să

te acuze de hoție. Dar făgăduiește-mi că vei avea grijă de păsările mele! Dăruiește-le copiilor cu inimă bună, dă-le drumul din colivii, fă ce crezi, numai să nu sufere!

Mi-a vorbit sincer, dar stăpânit de teama că aș fi putut să-l amețesc cu speranțe false, pentru a răzbuna nefericirea pe care mi-o pricinuise. De aceea a încercat să-mi ofere și mai mult. Mi-a spus să iau din casa lui o archebuză imperială, ultimul model, pe care o cumpărase pentru a fi mai în siguranță în vremurile acestea neliniștite, toate cupele de argint, precum și Biblia în limba latină, pe care o confiscase de la un vrăjitor oarecare, care nici nu cunoștea limba latină. I-am spus că mă tem să mă ating de lucrurile lui, pe care biserica le socotește acum proprietatea sa, dar el m-a liniștit și mi-a făgăduit să-mi dea în scris să iau din casa lui ce lucruri vreau, care să nu depășească împreună valoarea de cincizeci de guldeni.

— Este mai prudent să pui pe hârtie o sumă moderată, pentru a nu deștepta invidia episcopului. Oricum, el va câștiga mult mai mult de pe urma mea. Eu aș prefera să iei tot ce poți căra de acolo, fiindcă nu suport ideea că blestematul de episcop se va bucura de lucrurile mele. Dar mai întâi va trebui să te convingi dacă n-a fost deja totul furat, și, mai înainte de orice, să fii foarte prudent.

Mi-a mai dat multe sfaturi și a spus că în ceea ce privește obiectele de bucătărie sau uneltele, nu se îndoiește că archebuzierii episcopului și-au luat partea, dar nu cine știe ce.

— Știu asta, fiindcă și eu am mai luat uneori câte ceva din casa vrăjitorilor, fără să raportez la episcopie. Este un drept natural al archebuzierilor episcopului și al comisarului de vrăjitoare, care se referă doar la obiecte neînsemnate, nu și la cele de mare valoare.

În felul acesta m-am ales eu, de pildă, cu Biblia aceea în limba latină, de care ți-am pomenit. Probabil nu ai observat că din casa ta am luat o

cutie frumoasă din bronz cu ace de cusut, dar altceva nu am vrut să iau, fiindcă femeia ta mi-a dat să mănânc. Nu se cade să iei de la cel care te primește cu pâine și sare.

Promisiunile lui nu mi-au deșteptat entuziasmul. Ce importanță mai aveau toate lucrurile despre care el îmi vorbea, când Barbara urma să moară? Totuși, când m-am gândit la Barbara, am avut senzația că mă gândesc la cineva drag, care murise de multă vreme. Iar vocea rațiunii mi-a spus că timpul mă va face să-mi uit amarul, așa că nu i-am disprețuit darurile. De aceea, i-am mulțumit comisarului Fuchs și i-am dat hârtie, cerneală și pană, fiindcă purtam întotdeauna la cingătoare tocul de aramă cu cele trebuitoare scrisului, iar el a scris că-mi dăruiește de bunăvoie lucruri din casa lui în valoare de cincizeci de guldeni. În schimb, eu i-am dat funia și cuțitul, spunându-i că are timp toată noaptea să-și aleagă moartea care-i convine mai mult.

Comisarul a strâns bine în pumni frânghia și cuțitul, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu mă răzgândesc și să i le iau înapoi.

— Ca și cum ar fi simplu de ales… a rostit el. Dintre cei care au murit spânzurați, nu s-a întors niciunul să se plângă că ar fi suferit prea mult. Din păcate, nu mă pot spânzura după cum este obiceiul, fiindcă am picioarele prinse în butuci. Aș putea doar să petrec funia prin una din găurile pentru mâini și, cu lațul prins de gât, să mă las pe spate. După părerea mea, s-ar putea să fie o moarte înceată. Dar nici să-mi deschid venele nu mă prea trage inima, chiar dacă acest cuțit este destul de bine ascuțit. Să fi avut cel puțin o găleată cu apă caldă unde să-mi țin mâna! Dar, așa după cum ai spus, până la prima cântare a cocoșilor am destul timp să mă hotărăsc.

A amuțit deodată privind când înspre funie, când înspre cuțit. Am înțeles că-i timpul să plec. I-am spus câteva vorbe bune și am dat să plec, dar el m-

a oprit și atunci i-am văzut adevărata față, pe care nu și-o mai ascundea sub cuvinte curajoase. Rămăsese doar el, așa cum era, un bărbat bătrân, înspăimântat, murdar.

— Sinuciderea este un păcat de moarte, Mikael, a spus el și barba i-a tremurat la fiecare vorbă rostită. Tortura, oricât de cumplită, m-ar scăpa totuși de chinurile infernului, acest lucru îl știu. Spune-mi că Dumnezeu mă va ierta pentru slăbiciunea de a-mi fi curmat zilele, dacă tu crezi c-ar putea să mă ierte. Spune-mi că Hristos și-a vărsat sângele și pentru mine, după cum și-a vărsat sângele pentru toți bieții oameni, dacă tu crezi că așa este.

I-am răspuns că eu cred în justiția divină, fiindcă mi-e greu să-mi imaginez viața fără judecata dreaptă a lui Dumnezeu, și i-am spus că Hristos a murit răstignit pe cruce și pentru el, la fel cum a murit pentru toți oamenii. Chiar și tâlharului răstignit pe crucea de alături, Iisus Hristos i-a făgăduit paradisul. Aceste vorbe l-au consolat mult pe comisarul Fuchs, care a spus că lumea-i plină de hoți și de tâlhari, iar episcopii și călugării nu sunt chiar dintre cei mai neînsemnați, așa că, poate nu-i el cel mai mare tâlhar din lume.

— La drept vorbind, a mai spus comisarul Fuchs, după ce mi-au murit copiii, nu prea am mai avut parte de fericire pe pământ. M-am mai amăgit, ce-i drept, cu păsările mele. Și mă întreb cinstit, cercetându-mi inima: am fost eu fericit dacă am dat atâtea vrăjitoare pe mâna Inchiziției? Nu, pentru că a fost prea multă suferință. Adevărul este că nu am ce pierde dacă plec din lumea asta, iar dacă este drept ce-ai spus, și Dumnezeu mă va ierta de infern, înseamnă că am tras șase-șase cu zarurile, fiindcă în purgatoriu totuși nu-i chiar atât de rău. Roagă-te pentru sufletul meu, Mikael, și plătește o slujbă de pomenire, fiindcă de înmormântare nici vorbă! Două brațe de lemne din curtea episcopiei sunt de ajuns.

Când am ieșit din galeriile subterane, a fost ca și cum aș fi trecut din infern în paradis. După ce am ieșit, temnicerul a tras zăvoarele, iar eu l-am întrebat de Barbara. Mi-a spus că Barbara doarme, că umerii ei, datorită alifiilor bune pe care i le lăsase călăul, au început să se dezumfle, dar că are fierbințeli foarte mari. A făgăduit că-i va da să bea o infuzie din frunze de pătlagină, care, după experiența lui, va alunga febra și durerile în trei zile. I-am mai dat un gulden, iar el, cu lacrimi de fericire în ochi, mi-a spus că după chip și după purtări, se vede că sunt de stirpe nobilă, chiar dacă port veșminte de om modest. Însă când i-am poruncit să-i ducă comisarului Fuchs un hârdău cu apă caldă, el a rămas înmărmurit de uimire, și-a făcut semnul crucii și m-a întrebat:

— Ce are de gând să facă maestrul Fuchs cu atâta apă? Nu cumva vrea să se înece, ca să dau și eu de necaz?

I-am spus că domnul Fuchs voia să se spele. Auzind asta, temnicerul a fost și mai mirat decât prima dată, și-a scuipat în sân ca să alunge piaza rea și a spus:

— Eu așa ceva n-am mai auzit și slavă Domnului sunt temnicer bătrân! Am avut îndoieli, ce-i drept, dar acum sunt sigur că maestrul Fuchs e vrăjitor. Dar este împotriva firii și mai ales foarte nesănătos să te speli! M-a ferit Dumnezeu de-așa un păcat, îmi aduc și-acum aminte ce frică-mi era să nu mi se rupă pielea când mă spăla mama. Când eram eu copil, încă se mai spălau oamenii. Apoi, după ce au fost închise băile publice, această dorință păgână a dispărut încetul cu încetul, fiindcă se știe că mulți s-au ales cu boala franceză din cauza apei. Nimeni nu știe dacă sfinții s-au spălat vreodată, în orice caz, oasele lor răspândesc un miros de balsam ceresc. De aceea, cred că Dumnezeu, în marea Lui înțelepciune, a trimis boala franceză pe pământ, să li se deschidă

oamenilor ochii și să vadă ei că băile publice și locurile pentru spălat sunt stabilimente păgâne.

Nu am vrut să discut cu el acest subiect, despre care chiar și cei mai erudiți cărturari ai vremii aveau păreri divergente. I-am poruncit încă o dată să-i ducă comisarului Fuchs un hârdău cu apă caldă, iar după ce el m-a asigurat că va împlini porunca, am plecat să vorbesc cu părintele Angelo, pe care l-am găsit în cabinetul de lucru al principelui episcop, rugându-se lui Dumnezeu, îngenuncheat și tremurând din tot trupul. Când m-a văzut, și-a întrerupt rugăciunea, s-a apropiat de mine și m-a scuturat de umeri, nerăbdător să audă ce vești îi aduc. M-am gândit că-i în avantajul meu să-l țin într-o situație de îndoială sănătoasă și i-am spus că până dimineață îl voi convinge pe comisarul Fuchs să părăsească de bunăvoie această lume, recunoscându-și astfel vinovăția.

— El este, într-adevăr, un vrăjitor periculos, am adăugat eu. Tremur la gândul dezvăluirilor pe care intenționează să le facă de va fi interogat de tribunalul Sfintei Inchiziții și mi-e teamă că jumătate din Germania va fi amestecată, dacă tribunalul va consemna toate mărturisirile lui.

— Mikael, a spus părintele Angelo, dacă vei reuși să rezolvi această afacere în interesul Bisericii și al meu, îți jur că voi merge în picioarele goale până la Roma, pentru a-i mărturisi papei tot adevărul și a-mi ispăși păcatul de a mă fi supus poruncilor autorității Bisericii. Dar maestrul vrăjitor trebuie să dispară până mâine!

I-am arătat documentul întocmit de comisarul Fuchs în favoarea mea și i-am spus că vreau să intru imediat în posesia lucrurilor promise. Fața părintelui Angelo s-a crispat a dezgust, ca și cum ar fi înghițit ceva nemaipomenit de acru.

— Asta-i treaba domnului episcop și nu cred că ai dreptul să te atingi de obiectele din casa vrăjitorului, fiindcă toate sunt proprietatea bisericii. Banii pe care îi vei primi, cei șapte

guldeni promiși, sunt o sumă importantă pentru un om sărac ca tine.

I-am spus umil să-i ceară părerea episcopului, dar el mi-a răspuns că preabunul episcop se îmbolnăvise de inimă rea și zăcea în pat din cauza acestei întâmplări dezonorante. După multă insistență, părintele Angelo s-a învoit să meargă la domnul episcop, care mi-a strigat numele cu o voce înspăimântătoare de mare prinț al Bisericii. Așa se face că am ajuns lângă patul în care se odihnea sfinția sa și primul lucru pe care l-am văzut a fost un vas pe jumătate plin cu sânge, care se afla pe o măsuță din apropierea patului. Se pare că nici sângele pe care medicul i-l luase nu reușise să-l liniștească pe domnul episcop, care, sfâșiind mătasea baldachinului și arătându-și fața învinețită de mânie, i-a poruncit părintelui Angelo să se ducă la dracu-n infern și să nu uite să mă ia și pe mine cu el.

— Maestrul Fuchs era cel mai bun comisar de vrăjitoare din toată Germania! a răcnit preasfințitul episcop, uitându-se cu furie la părintele Angelo. El aducea cele mai însemnate sume de bani în vistieria diocezei. Să fi fost și de-o sută de ori aghiotantul Satanei, era totuși atât de necesar bunului mers al Bisericii. Te-ai găsit tu, un neghiob de călugăr afurisit, să-mi faci mie așa un necaz! Nu pot pricepe de unde-o fi găsit curia pontificală așa o podoabă de călugăr să mi-o trimită pe cap! Iar dacă doar cu cincizeci de guldeni scăpăm de nenorocire, asta chiar că-i o afacere bună, ai înțeles? E cel mai bun târg cu putință! Ascultă, cum mă dau jos din pat, îți trag un picior în cur să te duci învârtindu-te până-n mijlocul curții, mama ta de călugăr dominican al Satanei! Dă-mi pana de scris!

I-am dat pana mea de scris și am înmuiat-o în cerneală, iar el și-a dat consimțământul pe hârtia scrisă de comisarul Fuchs, și-a scris numele și a poruncit secretarului său să-mi perceapă o taxă de

cinci guldeni pentru aplicarea sigiliului episcopal. Când am vrut să-i sărut mâna, m-a pocnit zdravăn peste ureche. După cât de puternică fusese lovitura, mi-am dat seama că avea destulă forță, chiar dacă i se luase sânge.

— Ai grijă, i-a spus el secretarului, nu cumva să ia acest căcăcios lucruri în valoare mai mare de cincizeci de guldeni. Să faci o listă cu lucrurile lui Fuchs, ai auzit? Și acum lăsați-mă dracului în pace, să mă odihnesc și să mă rog la bunul Dumnezeu ca să scape Sfânta Biserică de imbecilul ăsta de călugăr dominican.

M-au jignit vorbele episcopului și am vrut să explic că nu din lăcomie am primit darul comisarului Fuchs, dar secretarul mi-a pus mâna la gură și m-a oprit, iar după ce am ieșit din dormitorul episcopului, părintele Angelo mi-a explicat că sfinția sa este deseori posedat de diavol.

Secretarul a refuzat cei cinci guldeni, dar m-a însoțit la casa comisarului Fuchs ca să facă inventarul lucrurilor. Era un tânăr simpatic, cu ochi flămânzi, care s-a arătat foarte interesat să mă însoțească, de unde am înțeles că voia să obțină ceva avantaje. L-am lăsat pe părintele Angelo să se roage mai departe și am plecat împreună cu tânărul secretar al episcopului în oraș. Mi-a vorbit despre toate cele, dar mai cu seamă despre neliniștea oamenilor de la țară, care de fapt au fost aţâțați de noua doctrină diavolească a lui Luther, și fiindcă am fost de aceeași părere cu el, am intrat noi mai întâi la cârciuma numită *Sabia arhanghelului Mihail,* unde am băut împreună câte o cupă de vin. Am ajuns apoi la casa comisarului Fuchs. Era o casă mică, ce părea sugrumată între casele înalte ale negustorilor de pe aceeași stradă. După ce am trimis garda principelui episcop să bea o bere în sănătatea noastră, am intrat înăuntru. Toată casa era într-o stare cumplită de dezordine. Cuverturi, veșminte, draperii, perne sfâșiate, toate aruncate pe

jos, lăzi, sipete și scrinuri cu lacăte și încuietori sparte, se vedea că trecuseră pe acolo archebuzierii episcopului. La etaj am fost întâmpinați de ciripitul păsărelelor care săreau de pe o stinghie pe alta în multele colivii din răchită sau din fire aurite atârnate la pervazul ferestrelor. Atenția secretarului a fost atrasă de o cană din argint, pe care a început s-o cerceteze cu interes.

I-am spus că mă duc să văd unde sunt grăunțele pentru păsări, pomenindu-i totodată de Biblia în limba latină, pe care țineam neapărat s-o găsesc, iar el s-a oferit s-o caute. Am luat o lumânare, am coborât în pivniță unde am găsit imediat cărămida sub care era punga cu bani, am agățat punga la brâu și m-am întors în bucătărie, toată treaba aceasta durând doar atât timp cât s-apuci a rosti un *Ave Maria.* Grăunțele pentru păsări erau puse în lădițe diferite și, după cum erau așezate alte obiecte, am înțeles că toată casa fusese într-o deosebită ordine mai înainte de a o fi răscolit archebuzierii episcopului. M-am uitat pe fereastră și am văzut doi copii, un băiat și o fetiță, cu bucle aurii, care erau îmbrăcați foarte frumos. Am deschis fereastra și i-am întrebat dacă nu vor două păsărele și amândoi au început să bată veseli din palme și mi-au spus că le vor îngriji cu atenție. M-am întors la etaj, unde, în mijlocul camerei, secretarul episcopului, așezat pe podea, cerceta o pasăre moartă, cu pene multicolore, de mărimea unei coțofene. Am înțeles că era papagalul vorbitor, pe care archebuzierii episcopului îl confundaseră cu Satana. Am ales două dintre cele mai frumoase păsărele și le-am dus copiilor, care mi-au mulțumit și și-au văzut apoi fericiți de drumul lor. M-am întors și am deschis ușițele coliviilor, să zboare libere păsărelele prin fereastra deschisă. La început, temătoare, multe n-au avut curajul să treacă de pragul coliviei, dar, până la urmă, toate și-au luat zborul.

Văzând asta, secretarul episcopului mi-a spus că va trebui să scadă din cei cincizeci de guldeni ce mi se cuvin valoarea păsărelelor cărora le-am dat drumul din colivii. I-am amintit în joacă de expresia biblică: *două vrăbii pe-un obol*, iar el, minunându-se mult de cunoștințele mele teologice, a uitat de păsărelele lăsate în libertate, mai cu seamă că era preocupat de cercetarea veșmintelor de noapte ale comisarului Fuchs, care erau din velur. Cana de argint nu mai era acolo unde o văzusem, în schimb, tânărului secretar al episcopului îi crescuse sub sutană o cocoașă cam de aceeași mărime cu cana. Așa că, nemaifăcându-mi nici eu probleme de conștiință, am șterpelit două cupe micuțe din argint și o cană foarte veche decorată cu un blazon nobiliar. Ferindu-ne privirea, am început amândoi să cotrobăim prin mulțimea de veșminte împrăștiate pe jos sau aruncate claie peste grămadă în dulapuri. Am văzut că vânătorul de vrăjitoare avea haine de corp din cel mai fin in, veșminte de iarnă căptușite cu cele mai prețioase blănuri, haine de casă din velur.

Până la urmă, secretarul episcopului și-a luat inima-n dinți și mi-a spus:

— Mikael Pelzfuss, cred că am început să te cunosc, și-mi dau seama că nu ești un om periculos. Mai mult, am băut împreună, de aceea aș zice că-mi ești prieten, așa că, poate n-ar trebui să ne ferim unul de altul. Am impresia că maestrul Fuchs, aparent grosolan și necivilizat, avea un gust rafinat pentru obiectele prețioase și pentru veșmintele princiare. Dacă voi trece în inventar veșmintele minunate și nenumăratele vase de cositor lucrate de meșterii cei mai buni, vom fi, fără îndoială, bănuiți că am sustras ceva din casa lui. Oricine va gândi așa, pentru că suntem tineri și săraci. Să găsim o soluție, ca să ne alegem cu ceva din bogățiile astea, dar, în același timp, cinstea noastră să nu fie pusă la îndoială.

Vorbele lui au fost drepte și înțelepte. A mai spus că maestrul Fuchs era un om singuratic. Din cauza meseriei, detestată de toată lumea, nu avea prieteni, așa că-i puțin probabil să-i știe cineva locuința. I-am atras atenția că archebuzierii episcopului, care răscoliseră casa, au văzut toate lucrurile, dar tânărul secretar mi-a spus că în privința asta nu trebuie să-mi fac griji, fiindcă e clar că ei au luat banii pe care i-au găsit prin sertarele scrinurilor cu încuietorile sparte. Și, a mai spus el, este cu neputință ca într-o astfel de casă să nu fi existat sfeșnice de argint pentru lumânări, așa că de archebuzieri nu trebuie să ne fie teamă, fiindcă și ei se tem să nu fie bănuiți că ar fi luat prea multe lucruri din casa maestrului Fuchs. În sfârșit, el mi-a vorbit despre un evreu, o cunoștință de-a lui, care, în ciuda faptului că-i un om avar și cu o fire sucită, ar cumpăra diferite obiecte, păstrând secretul asupra proveniență lor. N-am mai pierdut timpul și am făcut târgul cu evreul, vânzându-i lui toate vasele de cositor ale comisarului Fuchs, aproape toate veșmintele, o saltea umplută cu pene și două scaune foarte frumoase. L-am ajutat să-și ducă toată încărcătura, trecând cu atenție peste soldatul de gardă care dormea beat în dreptul ușii de la intrare. A doua zi, gardianul urma să ne spună că i-a dispărut sulița în timpul nopții. Era atât de nefericit încât i-am cumpărat amândoi o suliță nouă, dar mai înainte de a o cumpăra, secretarul episcopului l-a tras de urechi, l-a pălmuit și l-a mustruluit bine pentru că a dormit în timp ce era de gardă.

În orice caz, eu m-am ales cu vasele de argint, îmbrăcămintea de corp din in, un veston de postav, o haină lungă de blană, Biblia în limba latină și archebuza cu accesoriile ei, adică un săculeț cu proiectile mici, fitil de amorsă, un corn foarte frumos placat cu argint plin cu pulbere explozivă și o centură prevăzută cu butoiașe de lemn în care, după noile metode, se repartizează dinainte

încărcătura armei, permițând schimbarea rapidă pentru unsprezece focuri de archebuză. Cu evreul, târgul s-a făcut după cum era de așteptat, adică el l-a implorat pe Avraam și și-a smuls părul din cap, dar nici noi nu ne-am lăsat. Până la urmă a cumpărat vasele de cositor și celelalte lucruri despre care am mai scris pentru șaptezeci și doi de guldeni, pe care i-am împărțit frățește.

Când am isprăvit toate treburile, era seară și întuneric. Soldatul de gardă sforăia în pragul ușii, așa că, gândindu-ne noi să nu răcească în timpul nopții dacă doarme afară, l-am târât până-n bucătărie și l-am întins pe podea. Ne-am întors împreună la episcopie discutând ca doi prieteni vechi. M-a poftit apoi să cinez împreună cu el și mi-a mulțumit, spunând că prețuiește faptul că sunt un om chibzuit și discret. S-a oferit apoi să-mi găsească un loc pentru noapte și o fată dintre slujnicele episcopului cu care să mă distrez, dar eu i-am mulțumit și i-am spus că trebuie să-mi văd de treburile mele. L-am lăsat în compania fetei cu obrajii îmbujorați, care ne servise cu mâncare și băutură și am plecat spre închisoare cu un coș de struguri, pere și piersici, pe care le-am luat de pe masă ca să le trimit Barbarei prin temnicer, gândind că după aceea îi voi povesti comisarului Fuchs despre păsările lui, pe care le eliberasem din colivii. Abia atunci m-a fulgerat gândul că noi îl jefuisem pe comisarul Fuchs când nici nu murise. Am simțit înțepături în inimă la acest gând, dar m-am liniștit, fiindcă fusese totuși dorința lui.

Cine știe, poate că eram și puțin beat, dar toate lucrurile fără sens din ziua aceea erau fără îndoială legate de lunga mea perioadă de penitență, de nopțile nedormite, de mâncarea pe sponci și de încercările înspăimântătoare pe care le trăisem. Mă clătinam pe picioare și, la un moment dat, m-am împiedicat și am scăpat din mână coșul cu fructe. Am bătut cu putere în poarta închisorii.

Temnicerul a răspuns cu glas adormit invocând ajutorul lui Iisus Hristos și al Sfintei Fecioare.

— E miezul nopții, domnule Mikael, a spus el. Oare nici noaptea să n-aibă parte de liniște un om sărac? Dar viața asta chiar e o pedeapsă! Trăiesc tot timpul printre vrăjitori, diavoli și șobolani, femeia mea este bolnavă, fata are pojar, așa nu se mai poate!

Dar n-am luat în seamă văicărelile lui și i-am poruncit să mă conducă la comisarul Fuchs, după care să meargă la Barbara cu coșul de fructe.

Apoi mi s-a înmuiat iarăși inima și i-am mai dat un gulden, gândindu-mă că-i un om sărac, și i-am spus să ia din coș câteva fructe pentru fata lui bolnavă. A fost o risipă fără rost. La drept vorbind, un gulden înseamnă foarte mult. Eram totuși amețit, fiindcă-mi amintesc bine că la lumina lumânărilor am văzut doi comisari Fuchs.

Comisarul Fuchs era înconjurat sărbătorește de multe lumânări. Patru erau lipite de bârna superioară sub care îi fuseseră prinse mâinile cu o noapte mai înainte, iar alte patru de-o parte și de alta a lui, două înfipte direct în scoarța seculară ce ținea loc de pardoseală, lângă blidele cu mâncare și cănile cu băutură, celelalte două lipite de marginea hârdăului cu apă. Dar despre numărul lumânărilor nu sunt prea sigur, fiindcă, după cum am mai spus, îl vedeam pe comisarul Fuchs dublu și ezitam căruia dintre ei să-i vorbesc mai întâi. Mi-am acoperit un ochi cu mâna și am văzut numai un comisar Fuchs, pe cel adevărat, care ședea beat ca un porc, cu picioarele în butuci, într-o lumină neobișnuit de puternică din cauza lumânărilor multe. Și maestrul vrăjitor m-a întrebat enervat dacă n-am găsit alt mod de cheltuit banii decât să-i arunc în căcat, fiindcă, a mai spus el, temnicerul s-ar fi mulțumit și cu câțiva bănuți de argint. Apoi mi-a prevestit că-mi voi sfârși zilele ca cerșetor la colț de stradă.

Auzindu-i vorbele, temnicerul a început să plângă și a spus că maestrul Fuchs e un bărbat zgârcit și nelegiuit, care n-ar da niciun obol unui om sărac. A povestit apoi că toată ziua a încălzit apă și a cărat-o ca să umple hârdăul, dar meșterului Fuchs nici măcar nu i-a trecut prin minte să-l omenească în vreun fel. Numai când te gândești cât l-ar fi costat cărbunii, dacă nu i-ar fi furat din magazia episcopului… Dar comisarul Fuchs l-a întrerupt brusc și i-a poruncit să plece la culcare și să ne lase în pace. Temnicerul a dispărut într-o clipă ca un șobolan, iar eu m-am căznit din greu până am reușit să dau bârna de deasupra jos, apoi m-am așezat pe ea ca să nu-mi murdăresc pantalonii. I-am povestit despre păsări și despre lucrurile din casa lui, dar vorbele mi s-au încurcat în gură, fiindcă eram foarte obosit și amețit, iar la urmă i-am spus că n-ar fi trebuit să mă suduie pentru că-mi risipesc banii, tocmai el, care a aprins atâtea lumânări, când e bine știut că o duzină de lumânări costă aproape o jumătate de gulden.

Comisarul Fuchs mi-a spus că decât să-mi bat gura cu fleacuri, mai bine-aș face să beau împreună cu el vin, bere sau rachiu, ce-mi place mai mult. Și a. Spus:

— Viața e un blestem. Tot timpul ai ceva de ales, iar eu, un om simplu, căruia i-au plăcut doar păsărelele, nu voi reuși nici măcar să mă gândesc la toate întrebările vieții, de aceea-i mai bine dacă mor. Am avut timp toată ziua să aleg și încă nu m-am hotărât… frânghia, cuțitul, frânghia, cuțitul… Bun, să zicem că avem o viață cuminte. Chiar și în cazul acesta, întrebarea la care trebuie să răspund este și mai grea. Ce să beau? Rachiu, bere sau vin? De la rachiu îmi vine să vărs, berea mă face să transpir, iar de la vin mă doare pântecele.

I-am spus că în niciun caz nu trebuie să bea bere, fiindcă un om transpirat vorbește cu mai multă greutate. El a prețuit sfatul și până la urmă am hotărât să bem vin. M-a întrebat dacă am văzut

printre lucrurile din casa lui pălăria de castor și lanțul oficial de care este atârnat un medalion cu imaginea Sfântului Sebastian. Nu le văzusem, i-am răspuns eu, așa că am tras amândoi concluzia că fuseseră furate de archebuzierii episcopului. Apoi s-a supărat foarte tare când a auzit de cei șaptezeci și doi de guldeni cu care cumpărase evreul lucruri atât de prețioase și a spus că suntem amândoi niște neghiobi, și eu și secretarul episcopului, iar el este și mai prost decât noi, fiindcă nu se cuvine să arunci perle la porci.

Dar eu nu mi-am pierdut răbdarea ascultându-i suduielile, fiindcă era un om bătrân și poate că avea dreptate. După aceea mi-a povestit că mereu și-a dorit să poarte veșminte frumoase, ca nobilii, dar având în vedere sobrietatea meseriei lui a trebuit să se mulțumească doar cu haine negre și urâte. Acasă, unde nu-l putea vedea nimeni, umbla totuși în haine frumoase.

— Să mă fi văzut la biserică, de sărbători, mi-a spus el cu mândrie. Îmbrăcat în cele mai bune haine, ai fi putut spune că sunt la întrecere chiar cu domnul episcop, și uneori, când se ardea pe rug vreo vrăjitoare, am fost poftit să stau alături de el, printre oamenii cei mai de vază.

Mi-a mai povestit el multe dintre amintirile lui și, ca toți bătrânii, mi-a dat sfaturi, dar văzând eu că vinul din cana de cositor se apropie de sfârșit, i-am amintit că nu mai este mult până la ziuă și că dintr-un moment în altul s-ar putea să se audă prima cântare a cocoșilor.

— Ești un băiat bun, Mikael, că ai atâta grijă de mine, dar, să spun drept, m-am luat cu vinul și am uitat de treburi. Să-ți spun sincer, nici vinul nu-mi dă mai mult curaj să mă omor cu mâna mea. Cine știe, poate că-i mai bine să îndur toate suferințele, fiindcă tot mai văd ceva nou dacă sunt în viață. Sunt curios ce mutră va face episcopul după ce-mi voi da drumul la mărturisiri.

Toată lumea știe doar că episcopul este posedat din când în când de Satana. Și pe lângă asta, mai schimb și câteva vorbe cu călăul.

Vorbele lui m-au pus pe gânduri și am încercat să-i povestesc ce minunat va fi dacă va scăpa de toate chinurile și deznădejdea din lumea asta, dar el a strâns la piept cana cu ultimele înghițituri de vin și a spus că vinul e o adevărată minune, că niciodată nu-l apreciase atât de mult și că nu mai are niciun pic de teamă să apară în fața Inchiziției. După aceea a spus că regretă că nu a avut un vin bun în pivnița casei lui, poate că s-ar fi simțit mai bine decât adunând tot felul de obiecte frumoase.

Eram disperat. Pentru că era beat, comisarul Fuchs îmi vindeca toate eforturile de până atunci. Mai era puțin timp până la cântarea cocoșilor și am început să-i explic că sinuciderea va fi ca o încununare a muncii lui susținute în slujba bisericii, că timpul pe care-l va petrece în purgatoriu va fi fără îndoială foarte scurt, după care sufletul lui va fi salvat pentru paradis. Vorbele mele l-au marcat, dar, izbucnind în plâns, mi-a spus că niciodată nu va putea să-și curme singur zilele.

— Dar, mi-a spus el pe un ton viclean, dacă vrei neapărat să mor, fă-o tu în numele meu, iar dacă mă gândesc bine, îmi ești dator fiindcă ai moștenit de la mine o minunată haină de blană pe care am cumpărat-o cu două sute de guldeni, chiar dacă acum poate că nu mai valorează atât de mult. Omoară-mă tu, Mikael, eliberează-mă de suferința acestei lumi, nimeni nu va ști. Doar Dumnezeu din cer va cunoaște adevărul și te va ierta, fiindcă eu ți-am cerut-o.

Am încercat să mă împotrivesc, dar starea de amețeală în care eram și surprinzătoarea convingere a vinului, m-au convins că nu era nimic irațional în asta. I-am vârât mâinile în apă și i-am tăiat venele cu cuțitul. A țipat, dar durerea a trecut repede.

Mi-a mulțumit și m-a rugat să-i dau vin. I-am dus cana la gură pentru că îi era groază să-și scoată mâinile din apă și să vadă sângele care se risipea din el. S-a liniștit și mi-a spus că ar fi mai bine să plec, pentru a nu trezi cuiva vreo bănuială în legătură cu moartea sa. Mi-a spus că vrea să rămână singur cu lumânările în jurul lui ca să se roage lui Dumnezeu și mi-a mulțumit încă o dată. Am plecat în grabă. Știam drumul și n-am avut nevoie de temnicer, fiindcă lăsase neferecată ușa spre galeriile subpământene.

Eram nespus de trist. Pentru prima dată luasem cu mâna mea viața unui om. Poate că mai fusesem vinovat de moartea altora… în spitalul de campanie al doctorului Paracelsus muriseră unii oameni răniți pe care eu îi îngrijisem, pentru doctorul Hemming fusesem un mesager al morții. Ca și cum mă aflam în vis, am mers prin întuneric clătinându-mă pe picioare, m-am prăbușit pe scările ce duceau la poarta de ieșire din turn și am adormit până dimineață, când temnicerul m-a găsit și m-a dus pe brațe afară să respir aerul curat al lui Dumnezeu. El era mulțumit că domnul Fuchs se liniștise și nu-i mai cerea apă caldă. M-am dus apoi și m-am culcat în patul pe care secretarul episcopului îl pregătise pentru mine. Am dormit până la amiază. Primul lucru pe care l-am auzit după ce m-am deșteptat, a fost că maestrul Fuchs și-a pus capăt zilelor, lucru care a întărit convingerea Sfintei Inchiziții că făcuse legământ cu Satana.

9

Mulți ar gândi poate că am lungit prea mult povestirea și am stăruit asupra unor lucruri fără importanță, dar mi-am impus această penitență pentru a încerca să înțeleg ceea ce nu voi putea totuși înțelege niciodată. Mai am de scris doar despre moarte. Nu-mi este ușor să povestesc

moartea Barbarei, dar trebuie să o fac. Mă voi întoarce acum la destinul ei nefericit.

Înaintea execuției, multe zile la rând m-am simțit bolnav, părăsit de Dumnezeu și de oameni, mâinile mi-au tremurat, n-am putut mânca nimic și am băut mult vin ca să-mi uit spaima. Am crezut, am știut, am gândit așa: moartea o va elibera de toate suferințele. Totuși, nu-mi închipuiam viața fără Barbara, fără atingerea mâinilor ei, fără ochii ei verzi, aș fi dat orice să fiu lăsat lângă Barbara în ultimele ei zile de viață. Oricât de multe servicii făcusem eu Bisericii, părintele Angelo tot nu s-a îndurat. Mi-a spus că sunt nebun dacă pentru câteva zile de fericire pământească vreau să o lipsesc pe Barbara pe veci de posibilitatea de a ajunge în paradis. Mai bine, a spus el, m-aș gândi cum să obțin grația divină ce mi-ar înlesni cândva întâlnirea cu Barbara, ca să mă pot bucura veșnic alături de ea, deși, după părerea lui, s-ar fi putut ca la un moment dat să mă plictisesc alături de ea, fiindcă este doar o femeie. De aceea, a mai spus el, trebuie să renunț la această încăpățânare nebunească și să mă îngrijesc de salvarea sufletului meu.

Temnicerul nu a avut curaj să mă lase s-o întâlnesc pe Barbara, nici pentru zece guldeni, nici pentru douăzeci, deși, dacă s-ar fi pricopsit cu atât de mulți bani, ar fi fost un om bogat. Pe Barbara o vizitau în fiecare zi doar părintele Angelo și călugării de la mănăstire ca să o pregătească pentru moarte. Nimic altceva nu puteam face pentru ea decât să-i trimit în fiecare zi de mâncare, dulciuri și vin, pe care temnicerul i le ducea seara târziu, după ce se lăsa întunericul și călugării plecau la mănăstirea lor. Scrisori nu-i puteam trimite, pentru că nu știa să citească, dar credeam că mâncarea, chiar dacă nu mai era o desfătare pentru ea, îi spunea că-i împărtășesc suferința și o iubesc.

După moartea comisarului de vrăjitoare, am fost în casa lui, mi-am luat cufărul cu lucrurile

moștenite și l-am dus la hanul numit *Lebăda neagră*, unde am locuit mai departe, fiindcă părintele Angelo nu m-a obligat să rămân la mănăstire. Lada cu ferecături purtată de doi cărăuși și archebuza pe care am dus-o eu au făcut o impresie bună și hangiul, chiar dacă știa că sunt bărbatul vrăjitoarei, m-a întâmpinat cu brațele deschise, fiindcă vorbeau banii pentru mine, iar oamenii din oraș m-au privit mai degrabă cu mare curiozitate decât cu teamă. Am fost mai înțelept decât până atunci și am pus cea mai mare parte din bani, adică o sută de guldeni la păstrat în casa de comerț Fugger din oraș, chiar dacă știam că președintele, contele Jakob Rikas, era un om bătrân și bolnav. Nu mi-a fost totuși teamă că-mi voi pierde banii, fiindcă după moartea contelui, conducerea casei urma să treacă în mâinile unui nepot, fiul fratelui său. Taxa de păstrare a fost de patru guldeni, iar banii îi puteam scoate din orice oraș, în care exista o casă de comerț a bancherului Fugger.

N-am așteptat prea mult, deoarece consiliul primăriei din Memmingen i-a însărcinat pe principele episcop și pe delegatul împăratului să se ocupe de execuția vrăjitoarei. Această schimbare a răspunderii a însemnat o ostilitate declarată a orașului Memmingen împotriva Bisericii. Consilierii nu s-au încumetat să execute o sentință pronunțată de Biserică, orașul urmând să se bucure în continuare de statutul său de oraș liber și să-și pedepsească vrăjitorii după bunul lui plac. Așa că, noul comisar de vrăjitoare al principelui episcop nu mai avea nicio putere în orașul Memmingen.

Profund jignit, excelența sa episcopul și-a pierdut tot entuziasmul și a poruncit ca execuția să aibă loc în duminica următoare, după marea liturghie, în piața din fața catedralei, și să fie însoțită de un ceremonial religios, ca lumea să se cutremure și să ia aminte. Sâmbătă, de la fereastra camerei mele de la han, am văzut pregătirile:

construcția eșafodului și a rugului. Duminică dimineața mi s-a îngăduit să o văd pe Barbara. Lucrul acesta s-a petrecut în sala de judecată din turnul închisorii în prezența inchizitorului Angelo și a celorlalți membri ai tribunalului său. N-am putut decât să o sărut, să o strâng la piept o clipă și să-i simt lacrimile ce s-au amestecat cu lacrimile mele.

— Mikael, dragostea mea, îți amintești ce ți-am spus? m-a întrebat ea în șoaptă.

— Îmi amintesc, i-am răspuns.

Părintele Angelo ne-a despărțit, amintindu-ne că nu-i timpul cel mai nimerit pentru plâns și lacrimi. Noi ar trebui să ne bucurăm, a mai spus el, fiindcă Sfânta Biserică a fost milostivă și a primit-o din nou pe Barbara la sânul ei, izbăvindu-i sufletul nemuritor. Pe mine m-au alungat apoi din sala judecății. În curtea episcopiei călugării au cântat versete de penitență, iar în timpul acesta părintele Angelo a spovedit-o pe Barbara și a împărtășit-o cu sfintele daruri. Apoi au bătut clopotele catedralei, iar pe Barbara au scos-o din închisoare în lumea liberă de sub cerul lui Dumnezeu.

Era toamnă acum, fructele atârnau pârguite în pomi, iar sub albastrul cerului nemărginit Barbara părea tot mai mică, strivită de cortegiul călugărilor în sutane negre. O vedeam ca și cum aș fi privit-o de undeva din înalt, de foarte departe. Îmbrăcată în cămașa aspră de penitență, cu capul ras și picioarele goale, a străbătut cu greu drumul scurt de la episcopie până în piața din fața catedralei, sprijinită de părintele Angelo și de un alt călugăr. Călugării cântau cu glasuri înalte, iar piața era plină de oameni din oraș și din satele dimprejur, care priveau în tăcere, cu teamă. Mulțimea nu vedea cu ochi răi arderea unei vrăjitoare, ce-i supăra pe oameni era cortegiul călugărilor. De aceea, soldații călare ai principelui episcop și archebuzierii lui înconjuraseră piața, pentru a preîntâmpina orice manifestare ostilă Bisericii. Un

murmur s-a auzit în mulțime când canonicii au ieșit din catedrală, urmați de principele episcop îmbrăcat în veșminte strălucitoare de culoare vișinie, cu cârja episcopală în mână și crucea de aur încrustată cu pietre prețioase.

Sub semețele turnuri ale catedralei, ce se înălțau spre cer, Sfânta Biserică, în toată măreția ei, aștepta execuția Barbarei. A urcat singură treptele eșafodului. Eram aproape și am putut să disting trăsăturile feței ei palide și slabe. Tremura, amețită de aerul proaspăt și obosită de puținul drum ce-l făcuse de la închisoare până la eșafod. A privit spre mulțime, căutându-mă. Am ridicat brațele, ea m-a văzut, a surâs și a înclinat ușor capul spre mine. Pentru ultima dată i-am văzut ochii verzi, cei mai frumoși ochi din lume. Nu, nu a fost niciodată o femeie urâtă, după cum au spus unii. Mai frumoasă decât toate femeile pământului… și am înțeles că niciodată n-o voi mai strânge în brațe.

A fost doar o clipă scurtă când, pentru ultima dată, i-am văzut ochii. Călăul a urcat după ea pe eșafod, i-a legat mâinile la spate, i-a spus să îngenuncheze și i-a pus capul pe butuc. Episcopul a făcut semn și l-a strigat pe călău, dar el, făcându-se că nu vede și nu aude, a retezat dintr-o dată capul Barbarei. A fost un călău bun, și-a ținut promisiunea și a scutit-o de deznădejdea clipelor lungi pe care urma să le trăiască ascultând sentința citită mulțimii.

I-am mulțumit mai apoi și l-am răsplătit cu mai mulți bani decât îi făgăduisem.

Crainicul întârziat a urcat apoi pe eșafod și a citit lunga și monotona sentință a judecătorilor, în timp ce sângele Barbarei, ajuns la marginile eșafodului, începuse să picure pe pietre. Fiori de gheață au trecut prin mine gândindu-mă la Barbara și la dragostea noastră, la părintele Angelo și la Sfânta Biserică. Când a început să se deștepte ura în inima mea, încă mai aveam în minte ochii verzi ai Barbarei. O ură rece și ascuțită mi-a sfâșiat

inima. Nu l-am urât nici pe părintele Angelo, nici pe călugării cu rase negre, nici pe principele episcop. Nu m-am gândit la vinovăția lor, ei nu erau decât niște slujitori orbi ai Bisericii, care-și foloseau greșit și cu cruzime puterea cu care fuseseră împuterniciți. Sfântul pontif al Bisericii Catolice, el era adevăratul vinovat pentru suferințele și moartea Barbarei. În timp ce crainicul termina de citit sentința, m-am apropiat de eșafod, am strâns în pumn ultimele picături din sângele Barbarei, și am făcut în inima mea cel mai cumplit jurământ. Mi-am jurat că voi lupta împotriva puterii pontificale. „Să nu-mi mai găsesc liniștea niciodată", așa am jurat, „până ce papa Clement al VII-lea nu va fi alungat de pe Sfântul Scaun. Să nu mai aibă el nici casă, nici țară, să alerge prin lume urgisit, iar din Roma să se aleagă prăpădul!"

Nu știu dacă Dumnezeu ori Satana m-a îndemnat să fac acel jurământ în inima mea, fiindcă niciodată până atunci nu gândisem așa. Totul a venit pe neașteptate, după ce am văzut moartea Barbarei, moartea iubitei mele. Cred totuși că Dumnezeu mi-a inspirat legământul, fiindcă El m-a ajutat să-l respect, iar până s-a împlinit, n-au trecut mai mult de trei ani.

Dar atunci nu știam nimic despre viitor, eram încercat doar de o ură puternică pentru singurătatea și neputința mea când călăul a purtat trupul Barbarei spre rug și i-a așezat capul între picioare. Focul a început să se înalțe din ce în ce mai mult, dar când am simțit în nări mirosul cărnii arse, am căzut în genunchi, sprijinindu-mi fața între mâinile pline de sânge. Copiii din corul bisericii legănau vasele cu tămâie în fața episcopului, călugării își înălțau spre cer imnurile de slavă, dar eu am fost surd și am tremurat până ce din trupul Barbarei nu a mai rămas decât cenușa.

După aceea, din senin, a început să plouă cu piatră. A plouat și cu pietre de fier mai apoi, dar pentru a povesti despre asta, trebuie să încep o nouă carte. Am terminat trista poveste a Barbarei. Dacă până atunci mai fuseseră unii care nu crezuseră în vinovăția Barbarei, după acea neașteptată și cumplită ploaie cu pietre, care a distrus fructele din pomi și strugurii de pe dealuri, nimeni nu s-a mai îndoit că Barbara fusese vrăjitoare.

Cartea a șaptea
Cele douăsprezece articole

1

După ce am plătit cheltuielile de judecată la trezoreria principelui episcop, cheltuielile pentru construcția eșafodului și lemnul de fag pentru rug la primăria orașului, precum și banii ce i se cuveneau călăului, am putut pleca din acel oraș, cu speranța că nu-i voi mai revedea niciodată zidurile și turnurile. Fie-mi iertat, dar nu am mai putut suporta să-l văd în fața ochilor pe părintele Angelo, așa că, fără nicio vorbă de rămas-bun, mi-am luat câinele de la închisoare și m-am înțeles cu un țăran să-mi transporte cufărul cu șareta până la Memmingen, fiindcă nu știam alt loc de unde să-mi încep din nou viața.

Sărmanul meu câine, în ciuda aspectului jalnic și a suferințelor prin care trecuse, a fost nespus de fericit când m-a revăzut și mi-a sărutat mâinile scâncind de bucurie. Temnicerul mi-a povestit că Rael o veghease cu devotament pe Barbara în timpul febrei, până când călugării îl alungaseră de lângă ea. Rănile câinelui erau complet vindecate, fiindcă Barbara i le unsese cu alifia pe care i-o lăsase călăul. Începuse să-i crească și părul, dar nu mai era negru, ci sur, ca părul câinilor bătrâni. Cum nu mai avea putere să alerge și să se bucure de mirosurile drumului ca alți câini, a preferat să stea în brațele mele. Așa ne-am alinat noi unul pe altul în drum spre Memmingen, ca și cum Barbara ar fi fost în preajma noastră.

În singurătatea și tristețea mea, aș fi vrut să am un prieten aproape, un om căruia să-i pot vorbi sincer despre durerea din inima mea. După multă vreme de când nu mă mai gândisem la el, mi-am amintit de Antti, care intrase în slujba împăratului

pentru războiul din Italia. Războiul se terminase de mult, Antti ar fi trebuit să se întoarcă. Doar Antti m-ar mai fi putut consola, doar lui i-aș fi putut vorbi în limba mea. Dar cum nu fusesem alături de el să-l sfătuiesc și să-l ajut, poate că era mort, așa mi-am spus. Când am ajuns la Memmingen, neavând nici un prieten la care să mă duc, m-am gândit să trec pe la Sebastian Lotzer ca să-i spun bună ziua. Dar nu l-am întâlnit decât pe tatăl lui Sebastian, care era foarte îngrijorat pentru fiul său. Chiar dacă știa că femeia mea fusese arsă pe rug ca vrăjitoare, omul nu m-a privit cu dispreț și mi-a spus:

— Trăim vremuri rele, Mikael Pelzfuss! După cum știi, cete de țărani din multe sate s-au ridicat împotriva seniorilor și au jefuit sfintele mănăstiri. Oamenii cumsecade din oraș au început să mă urască din cauza discursurilor otrăvite ale fiului meu, de aceea l-am alungat de acasă. Și nu mai știu nimic despre el. După ce m-a amenințat și mi-a spus vorbe grele, a plecat din oraș să umble prin sate cu toiagul de cerșetor în mână și cu Biblia ereticului Luther sub braț. S-a sălbăticit lumea, Mikael, iar eu nu-mi mai doresc altceva decât să mi se întoarcă băiatul acasă.

Și a adăugat:

— Întotdeauna ai fost un tânăr onest și civilizat, Mikael Pelzfuss, chiar dacă degetele tale nu sunt în stare să țină cum trebuie un cuțit de blănar, fiindcă pentru meseria asta e nevoie de multă îndemânare și experiență. Dar nu-i pot înțelege pe tinerii din ziua de astăzi, care sunt posedați de diavol și vor să răstoarne ordinea firească a lumii. Încă din vremurile păgânilor și barbarilor, strămoșii noștri au muncit fără răgaz să construiască o structură socială în care fiecare om să-și aibă locul lui, fie că-i bogat, fie că-i sărac, iar meseriile s-au transmis de când lumea din tată în fiu. Legile, tradițiile și instituțiile corporative rânduiesc viața oamenilor din leagăn până la mormânt, iar Sfânta

Biserică se îngrijește de sărmanele noastre suflete. Pentru toate lucrurile există reguli. Țăranul trebuie să-și facă treaba în fiecare zi și să-și plătească dările. Că-i vorba despre zeciuiala mică sau despre zeciuiala mare, că-i pe câmpuri, că-i pe vite, țăranul trebuie să plătească dările fără crâcnire, fiindcă așa-i drept. Fiecare serviciu și fiecare lucru are un preț, cine vrea și cine are bani le cumpără. Sfânta Biserică a stabilit un preț pentru fiecare păcat. Cine vrea să aibă sufletul curat, își cumpără indulgențele potrivite. Tot așa există o lege care spune clar cine ce veșminte să poarte, după rangul pe care îl are. Și acum, poftim, s-au găsit câțiva smuciți care vor să răstoarne bunele rânduieli ale lumii!

I-am spus că, după părerea mea, lumea nu-i nici pe departe atât de bună pe cât crede el și că eu am văzut destulă violență, tristețe, deznădejde, durere, sărăcie și lacrimi împrejurul meu.

Meșterul Lotzer mi-a dat dreptate, dar a adăugat:

— Chiar dacă are un fundament divin, rânduiala stabilită de oameni este imperfectă. Oamenii nu pot face rânduiala care să împiedice greutățile ce purced dintr-o ordine naturală, bunăoară boala sau moartea, asupra cărora n-au nicio putere. Cu toate astea, imperfecțiunile sunt destul de neînsemnate în raport cu avantajele pe care le oferă ordinea socială, iar cei care vor să o răstoarne au o judecată la fel de absurdă ca a țăranului care, vrând să scape de mirosul de grajd din veșmintele sale, își omoară animalele. Toate astea i le-am spus de multe ori băiatului meu Sebastian și i-am mai spus că tot ceea ce este nou, tot ceea ce nu a mai fost încercat sau gândit nu poate face altceva decât să răstoarne bunul echilibru al lumii. Toate cunoștințele bune vin doar de la scrierile lui Aristotel și de la cărțile sfinte ale patriarhilor Bisericii, acest lucru îl știu și eu, chiar dacă n-am studiat în înalte universități. Tot ceea ce nu poate fi

găsit în aceste cărți vechi nu este bun. Nu există o mai mare nebunie decât încercarea de a răsturna cu doctrine false Biserica. Biserica este tot fundamentul nostru. Dacă Biserica se va prăbuși, toată lumea se va prăbuși! Și atunci va fi sfârșitul lumii, Mikael!

Nu voiam să-l contrazic, voiam doar să prelungesc conversația cu acest bărbat cumsecade, fiindcă eram singur și era o zi friguroasă de toamnă, iar în atelierul lui cald mă simțeam în siguranță. I-am spus:

— Vorbele voastre, domnule Lotzer, sunt drepte și înțelepte. Dar amintiți-vă că, mai înainte de a fi navigat Cristofor Columb în Indii și de a fi descoperit Amerigo un nou continent, Biserica nu a acceptat ideea că pământul este rotund. Fiind o concepție nouă despre forma pământului, îndoielile au început să se risipească abia când au fost aduse probe absolut de netăgăduit.

Agitând în mână cuțitul de blănar, meșterul Lotzer a rostit pătimaș:

— Dar tocmai asta-i cea mai bună dovadă! Oare cu ce bucurii s-au ales oamenii dacă au aflat că pământul este rotund? Lucrul acesta a generat doar necazuri, depravare și revolte, fiindcă, uite, de-atunci a apărut și boala franceză. Când eram eu copil, nimeni nu-și bătea capul cu forma pământului. Eu n-am auzit pe nimeni vorbind atunci despre boala franceză. Mama m-a învățat să mă rog lui Dumnezeu și să merg la liturghie, iar tata mi-a pus în mână cuțitul de blănar ca să alung toate neroziile din capul meu. Trebuie să-ți spun că și mie-mi treceau, când eram tânăr, tot felul de lucruri ciudate prin cap, fiindcă deșertăciunea este proprie tinereții. Dar m-a ferit Dumnezeu să plec ca un zăbăuc prin sate cu o Biblie la subsuoară și aș fi preferat ca fiul meu Sebastian să se fi îmbătat din când în când, să fi jucat zaruri sau să fi alergat după muieri, cum obișnuiesc să facă toți bărbații

cumsecade, decât să se înhăiteze cu vrăjmașii Bisericii.

Am discutat multă vreme cu el, dar, la un moment dat, dându-mi seama că nu se cade să-i stau omului pe cap toată ziua, am plecat din casa lui, mulțumindu-i pentru prietenia ce mi-o arătase și urându-i toate cele bune. Chiar dacă nimeni nu mi-a spus nimic, fiindcă fiecare era îngrijorat pentru el însuși în acele vremuri de neliniște, am observat că toți oamenii de pe stradă m-au privit ciudat. Ușierul și femeia lui se întorseseră în locuința subterană de la primărie și se foloseau de lucrurile mele. Nu le-am spus nimic, eram prea amărât ca să reproșez ceva vreunui om. Au fost prietenoși și mi-au spus din toată inima să rămân peste noapte acolo, iar eu am rămas, fiindcă nu aveam unde merge. Sărmanul Rael s-a bucurat când a ajuns în fosta noastră locuință și a început să o caute pe Barbara, dar, negăsind-o, până la urmă s-a culcat și a adormit.

Nu mai suportam să rămân în Memmingen, de aceea am lăsat cufărul în grija ușierului, care, bucuros că nu încercasem să-mi recapăt locuința, mi-a făgăduit că va avea grijă de el. Înainte de a-i închide lacătul, i-am verificat conținutul. Atunci mi-a căzut în mână oglinda venețiană pe care o luasem împreună cu alte lucruri din casa comisarului Fuchs. Privindu-mă în oglindă, am înțeles de ce toți oamenii de pe stradă se uitaseră atât de ciudat la mine. Aveam părul răvășit, fața nefiresc de slabă și o privire fixă de nebun.

„Mikael Karvajalka”, i-am spus eu imaginii din oglindă, „cine ești? Ce vrei să faci? Încotro vrei să mergi?“

Dar imaginea din oglindă nu mi-a răspuns. Am răspuns în locul ei: „Mikael Karvajalka, te-ai născut dintr-o legătură nelegiuită în orașul Turku, undeva la capătul lumii, în Finlanda. Ești un om slab, care întotdeauna, dintr-un motiv sau altul, ai adus nefericire tuturor celor care te-au iubit. Ești

un om blestemat, Mikael! Pe mama Pirjo, care te-a crescut și te-a iubit ca pe copilul ei, oamenii au omorât-o cu pietre din cauza ta. Veronika a fost spânzurată de îndată ce te-a cunoscut și te-a iubit. Ai iubit-o pe Barbara cum pe nimeni nu ai mai iubit în lume, ea a fost arsă pe rug ca vrăjitoare. Poate că și mama ta, cea care te-a născut, te-a iubit. Ea, cea pe care nici nu ai cunoscut-o, tot din cauza ta și-a curmat zilele și s-a aruncat în râu. Iar dacă te-ai întoarce în orașul tău natal, doar spânzurătoarea te așteaptă, fiindcă ai fost un copil naiv și ți-ai pus inteligența și talentul în slujba unor bărbați lipsiți de scrupule și lacomi de putere, crezând într-un vis, fiindcă tu chiar ai crezut în uniunea țărilor nordului. Oare ce-ai de gând să faci acum, Mikael Karvajalka?“

Simțindu-mi disperarea, Rael s-a apropiat și mi-a atins brațele. M-a privit cu ochii lui căprui, calzi, plini de ardoare, care mi-au spus: „Dar încă mă ai pe mine, stăpâne! Nu fi trist, eu nu te voi trăda niciodată! Te voi apăra de toate primejdiile și-ți voi veghea somnul”. Am fost mișcat de mila câinelui meu. Am spart în mii de bucățele oglinda scumpă, mi-am strâns capul între mâini și am plâns, iar Rael mi-a lins urechile și gâtul.

— Încotro mergem, cățelușule? l-am întrebat.

Nu mi-a răspuns, doar m-a privit în ochi, așteptând ca eu să hotărăsc.

— Mergem s-o căutăm pe stăpâna ta, am spus eu, cred că numai ea ne-ar mai putea da un sfat bun.

Aveam destui bani pentru a mă înscrie la o altă universitate și pentru a trăi mulțumitor cel puțin doi ani. Dar îmi pierdusem însuflețirea, iar știința și cunoașterea nu-mi mai spuneau nimic. Aș fi putut să-mi continuu pelerinajul spre Țara Sfântă pentru a mă reculege la mormântul Domnului nostru Iisus Hristos. După căderea Rhodosului, drumul era mai periculos decât oricând, dar nu de drum îmi era mie teamă. Lângă eșafod, după

moartea Barbarei, făcusem un jurământ. Trebuia să mi-l țin.

După ce mi-am încuiat cufărul, am pornit la drum să o regăsesc pe Barbara, și n-am luat cu mine pentru schimb decât un rând de îmbrăcăminte de corp, Biblia în limba latină și archebuza comisarului Fuchs, ca să mă pot apăra de tâlhari și de țăranii revoltați, care atacau la drumul mare pe oricine le-ar fi ieșit în cale. Nici nu bănuiam pe atunci că mulți alți bărbați din Germania plecaseră în acel sfârșit de toamnă din casele lor să hoinărească la voia întâmplării. La fel ca Sebastian, mulți bărbați își părăsiseră casele. Meseriașii își lăsaseră atelierele, studenții școlile, țăranii vitele și gospodăriile, fără să știe prea bine ce vor și ce putere nevăzută îi pune în mișcare.

Am plecat în orașul în care locuia unchiul Barbarei, iar de acolo în pădurea unde ea mă găsise. Un porc mistreț răscolea cu râtul pământul acoperit de ghindă, era o vreme umedă de toamnă. „Orice-ar fi să se întâmple, acolo ne vom întâlni, Mikael, dragostea mea, îți vei aminti ce ți-am spus?” îndurerat i-am strigat numele și am implorat-o să vină.

— Întoarce-te, Barbara, dragostea mea! Am venit să te întâlnesc.

Numai ecoul mi-a răspuns, iar câinele a început să urle cu glas sfâșietor de moarte.

În apropierea acelui loc am dat peste un bordei de cărbunar unde nu locuia nimeni. Acolo am trăit toată iarna. Uneori, când îmi aminteam, mă duceam în oraș să cumpăr de mâncare, dar în restul timpului citeam Biblia. Din când în când, ne vizita o pisică sălbatică cu ochi verzi-gălbui, care se cățăra de pe acoperișul bordeiului într-un copac, de unde ne privea cu ochi focoși pe mine și pe Rael. I-am dat numele Barbara. Cred că am avut mintea rătăcită în iarna aceea și nu înțeleg cum de nu m-am îmbolnăvit. Dar nu simțeam frigul, chiar dacă veșmintele de pe mine ajunseseră niște zdrențe și

nici nu-mi făceam griji în privința înfățișării exterioare, iar barba îmi crescuse destul de mare. Câinele era nefericit din cauza mea și deseori încerca, mai în joacă, mai în serios, să mă tragă afară ca să plecăm în oraș. Dar eu îi citeam cu voce tare din Biblia latină și-i spuneam că ar trebui să vând lemne din pădure ca să-mi cumpăr o sabie, să fiu viclean ca un șarpe și nevinovat ca un porumbel. Câteodată textul biblic mi se părea atât de amuzant, încât izbucneam în râs, dar câinelui meu nu-i plăcea când râdeam, își punea coada între picioare și se lipea cu burta de pământ de teamă.

În iarna aceea a nins de câteva ori, am auzit lupii urlând în pădure… Până la urmă, s-a topit zăpada și în luminișurile pădurii au apărut flori albe de primăvară. Am avut apoi din nou mintea clară, am fost din nou liniștit, dar n-am mai căutat-o pe Barbara. Ea era pretutindeni, o simțeam în adierea vântului, în petalele delicate ale florilor, în lumina crepusculară când ziua se îmbrățișa cu noaptea. Am plâns de fericire când am înțeles că eram vindecat și m-am întors printre oameni. La mijlocul lui februarie am ajuns din nou la Memmingen.

2

Dar de data aceasta nu m-am întors singur. Toată acea parte a Germaniei era agitată „pe toate drumurile umblau cete de țărani înarmați. Împreună cu ei, se întorsese la Memmingen, în casa tatălui său, și Sebastian Lotzer. El era cel care, împreună cu țăranii, guverna acum orașul. Consiliul primăriei nu li se putea opune și pentru toate hotărârile se consulta mai înainte fie cu Sebastian, fie cu unul dintre predicatorii lui țâfnoși. Când am intrat în casa blănarului, Sebastian tocmai desfășura o flamură din mătase roșie și albă, pe care era cusută crucea Sfântului

Andrei. Când m-a văzut, a lăsat flamura, m-a îmbrățișat și a spus:

— Ai sosit la timpul potrivit, Mikael Pelzfuss, fiindcă astăzi vom înălța flamura sub care lumea se va schimba, iar în Germania, justiția lui Dumnezeu va înlocui vechile legi.

Nu mai era îmbrăcat în haine ponosite, purta, ca și altădată, veșminte de velur împodobite cu butoni de argint, chiar dacă, după rang, nu avea dreptul să le poarte. Camera mare din casa blănarului era plină de lume: țărani înstăriți din împrejurimile Memmingenului, oameni bătrâni din oraș și membri ai societății evanghelice. Arzând de entuziasm, cu ochi strălucitori, Sebastian a început să citească cele douăsprezece articole, pe care el însuși le elaborase:

1. Fiecare congregație are dreptul să-și aleagă singură preotul sau să renunțe la serviciile lui. Preotul va predica doar cuvântul lui Dumnezeu.

2. Preoții vor fi plătiți din marea zeciuiala pentru cereale, restul banilor fiind dăruiți celor mai săraci oameni din dioceză.

3. Mica zeciuială pentru animale va fi suprimată, fiindcă Dumnezeu a creat animalele pentru ca oamenii să le stăpânească liberi.

4. Șerbia nu este potrivită cu cuvântul lui Dumnezeu, fiindcă Hristos și-a vărsat sângele pentru toți oamenii, fie ei principi sau păstori. De aceea, suntem și vom fi liberi și nu vom recunoaște decât autoritățile drepte și creștine.

5. Dumnezeu a creat animalele de pe pământ, păsările din văzduh și peștii din ape, ca să se bucure oamenii de ele, de aceea vânătoarea și pescuitul vor fi libere pentru toți oamenii.

6. Pădurile vor fi iarăși ale obștii, și fiecare om va putea lua, după nevoi, lemne pentru foc și pentru construcții.

7. Zilele de lucru pe câmp și pentru celelalte obligații, cu care seniorii i-au istovit pe țărani, vor

fi reduse cât trebuie, ca în vremea străbunilor noștri, așa cum e porunca Domnului.

8. Vor fi numiți oameni de încredere care să stabilească impozite drepte pe terenurile unde chiriile locuințelor au crescut atât de mult încât țăranii lucrează pe nimic, deși cuvântul lui Dumnezeu spune că orice muncă trebuie răsplătită.

9. În locul legilor de azi, după bunul plac, ale administrației judiciare, își recapătă puterea vechile legi. Pedepsele pentru încălcarea legilor vor fi aceleași pentru toți și nimeni nu va fi părtinit din cauza rangului sau vreunei protecții speciale.

10. Câmpurile și pășunile, acaparate pe nedrept de seniori, vor fi din nou ale obștii.

11. Se vor șterge taxele pe moștenire, pentru ca nici orfanii, nici văduvele să nu mai fie jecmăniți în fața lui Dumnezeu.

După ce a citit cel de-al unsprezecelea articol, Sebastian a aruncat o privire spre auditori, apoi a spus:

— Al doisprezecelea articol și ultimul este cel mai important. Este, în același timp, o dovadă că noi nu propunem nici violența, nici răzvrătirea, ci doar recunoașterea justiției divine, iar dacă drepturile noastre le argumentăm prin aceasta, tot așa ne luăm și răspunderile ce se ivesc din ea. Ascultați deci ultimul articol!

Dacă cineva va putea dovedi pe baza Sfintelor Scripturi că vreun articol nu este potrivit cu cuvântul lui Dumnezeu, articolul respectiv va fi șters. În schimb, ne păstrăm dreptul de a adăuga mai apoi alte articole, a căror prezență va fi îndreptățită de cuvântul biblic.

Țăranii au spus că toate astea sunt drepte și bune, dar, pentru numele lui Dumnezeu, vor să știe, pe de o parte cum va face seniorul Sebastian ca articolele lui să capete putere de lege, iar pe de altă parte ce se va întâmpla cu plângerile scrise pe care seniorii le-au primit cu condiția ca țăranii să

se întoarcă la casele lor și să-și vadă în continuare de treburi. Sebastian a spus:

— Dar eu nu sunt senior, eu sunt, ca și voi, un om sărac, căruia Hristos i-a răscumpărat libertatea cu prețul sângelui lui. De aceea, mai degrabă sunt fratele vostru și mă voi strădui să vă dau cele mai bune sfaturi, fiindcă mulți dintre voi sunteți bărbați proști, și nu știți să priviți mai departe de lungul nasului, mulțumindu-vă cu foloase vremelnice și oricând gata să vă tocmiți pentru a vi se ușura vouă situația și să-i aruncați în rahat pe ceilalți țărani mai apropiați sau mai depărtați, pe care seniorii îi asupresc cu zeciuieli și cu obligații și mai mari decât ale voastre. Am citit zeci de hârtii și sute de plângeri ale voastre, am citit mii de cereri ale altor țărani și, la început, i-am ajutat pe mulți oameni săraci să le întocmească, dar când am înțeles că toate aceste jalbe sunt cu totul de prisos și că seniorii le aruncă înainte de a se osteni să le citească, mi-am spus că asta nu duce la nimic bun.

Când i-au auzit țăranii și calfele vorbele, au strigat mânioși că asta-i o mare fărădelege, iar țăranii au spus că ei n-au plătit zeciuieli îngrozitor de mari și n-au vărsat lacrimi de sânge trudind până la istovire, ca seniorii să folosească pentru afaceri murdare banii cu care au cumpărat hârtia de scris. Și au mai spus că ar mai fi fost de înțeles dacă stăpânele castelelor ar fi făcut cornete din petițiile lor ca să strângă rouă pentru întreținerea prospețimii feței, dar ca să se șteargă seniorii la fund cu jalbele asta-i o uneltire prea vicleană.

— Oameni buni, a spus Sebastian, dacă veți folosi hârtiile drept câlți pentru arme și veți lupta pentru justiția divină, veți fi și mai vicleni decât seniorii. Să înălțăm flamura noastră, să ne alegem un căpitan, un locotenent și un stegar, apoi să întocmim un plan de luptă pe care să jurăm că-l vom respecta.

Dar țăranii, alarmați de propunere, au murmurat că-i o mare diferență între prezentarea legală a

unor jalbe și fluturarea flamurii revoltei. În încăierările cu seniorii, au spus ei, întotdeauna ciomagul lor a fost mai scurt, iar din povestirile părinților lor și ale părinților părinților lor, știu că nicio răzvrătire nu s-a sfârșit cu bine. Cei mai mulți revoltați au ajuns pradă pentru corbi, iar țăranii care s-au întors cu veșmintele îmbibate de sânge din astfel de înfruntări și-au găsit casele arse, iar viața lor a fost după aceea și mai aspră decât până atunci. Dar Sebastian le-a spus:

— Cu ce vă veți alege, bieți oameni, dacă unuia i se va scădea birul pe teren, altuia i se va înapoia pășunea, celui de-al treilea i se va îngădui să-și pască porcii în pădurea de stejari, iar celui de-al patrulea să prindă pește din iaz în fiecare zi de vineri câtă vreme femeia lui alăptează? Bine, dar astea n-ar fi decât niște îmbunătățiri, vremelnice și nesigure, care n-ar schimba cu nimic situația generală. Toate dorințele voastre sunt rostite pe scurt în *Cele douăsprezece articole*. Cugetați puțin și vă veți lămuri singuri că așa este. Doar o nouă rânduială, bazată pe justiția divină poate aduce îndreptări durabile în relațiile dintre oameni, iar acest lucru este atât de important, încât merită să luptați, fiindcă niciodată până acum cei săraci n-au luptat în numele unei cauze mai drepte. Dacă voi credeți din tot sufletul în dreptatea lui Dumnezeu, trebuie să credeți că El însuși, Dumnezeu, așa cum spune Biblia, este de partea dreptății, iar voi nu veți fi decât mijlocitorii Lui în această luptă sfântă.

Țăranii au început să vorbească aprins între ei, s-au scărpinat în urechi, s-au mișcat de pe un picior pe altul, iar, până la urmă au spus că ei sunt bărbați înceți, iar domnul Sebastian vorbește prea repede, pentru a-l fi înțeles pe de-a-ntregul. Cel mai bine ar fi, au mai spus ei, să le lase timp de chibzuială, fiindcă vor să se sfătuiască mai întâi cu bărbații înțelepți și încercați din Baltringen, precum și cu cei care trăiesc în satele de la malurile lacului, fiindcă odată desfășurat steagul

de luptă, nu vor mai putea da înapoi. Tare a mai fost supărat Sebastian de încetineala și de amânările lor, de mânie i s-au înroșit obrajii și i-a învinuit că nu-s mai deștepți decât boii de povară și taurii de prăsilă.

— Oare cu capetele voastre groase nu puteți înțelege că niciodată n-a mai fost o vreme atât de prielnică pentru o revoltă țărănească? Împăratul a început o nouă campanie de război și a golit Germania de mercenari, așa că principii nu dispun decât de oamenii lor din garnizoane. Cea mai mare parte a trupelor regelui Franței asediază orașul Pavia din Italia, iar Frundsberg a traversat Alpii împreună cu lăncierii. Nu mă îndoiesc că peste puțină vreme vom auzi despre o înfrângere a împăratului mai cumplită ca la Marignan.[37] Fiecare zi care trece este o zi pierdută și în timpul acesta principii tremură în fortărețele lor, iar călugării își îngroapă comorile. Oare credeți voi că seniorii ar fi fost așa de nebuni să vă asculte necazurile, dacă ar fi avut destui bărbați înarmați pentru a vă sili la tăcere? Ei v-au amăgit și v-au îndemnat să vă întoarceți după ce vă veți lăsa petițiile, pentru a câștiga timp să recruteze oameni care să apere fortărețele.

Cuvântarea lui a plăcut țăranilor, care, într-un singur glas, i-au dat dreptate. Îi cunoșteau ei bine pe seniori și pe nobili, le știau cruzimea și lăcomia, nu s-ar fi tocmit ei cu țăranii și nu și-ar fi aplecat urechea să le asculte doleanțele, dacă n-ar fi fost forțați de împrejurări. După ce au discutat puțin între ei, au anunțat că toate cele treizeci și patru de sate susțin *Cele douăsprezece articole* ale lui Sebastian și au consimțit să meargă împreună cu el la primărie pentru a le prezenta consiliului, ca justiția divină să fie adoptată ca bază a noii ordini sociale, în cadrul jurisdicției orașului liber Memmingen.

Câteva zile mai târziu, țăranii înarmați au mărșăluit prin oraș cu flamura roșie-albă, cu surle

și cu tobe, iar în urma lor au mers calfele și oamenii săraci din oraș, în timp ce burghezii onorabili și-au zăvorât magazinele și atelierele, ascunzându-se îndărătul ușilor. În primărie au intrat doar o sută de reprezentanți ai țăranilor și au discutat cu consilierii în marea sală de întrunire a consiliului. Sebastian și bătrânul paroh al bisericii orașului au vorbit în numele țăranilor și au justificat fiecare dintre *Cele douăsprezece articole* cu citate corespunzătoare din Biblie. Consiliul și-a apărat cauza referindu-se tot la Biblie, dar printre țărani erau destui propovăduitori ai sfintelor scripturi, care au adus argumente împotrivă, mai ales cu urlete, la slabele încercări de rezistență ale consilierilor primăriei. Apoi s-a petrecut un miracol și consiliul primăriei din Memmingen a acceptat fără ceartă și război *Cele douăsprezece articole* ale dreptății divine, ca bază a noii ordini sociale. Această victorie a fost întâmpinată cu multă bucurie de țăranii care așteptau afară, în fața primăriei. Așa se face că mulți dintre ei și-au băut mințile până ce-au căzut beți ca porcii și au dormit în rigolele de scurgere a apei de pe străzi, iar ucenicii și calfele, după ce au închiriat pistoale și archebuze, au plecat la vânătoare, pentru că începând din acea zi vânătoarea era liberă pentru toată lumea.

Oarecum descumpănit de ușurința cu care consiliul primăriei a acceptat *Cele douăsprezece articole*, Sebastian a spus:

— S-ar părea că flamura nu ne mai este de folos, fiindcă nu mai este nimic de făcut în acest oraș. Dar Memmingen este o picătură din marea imensă a Germaniei. Eu cred că *Cele douăsprezece articole* ale mele sunt îndreptățite. Să fi avut bani, le-aș fi imprimat și răspândit în toate orașele, satele și principatele, dar țăranii sunt bărbați săraci și zgârciți, iar tata nu-mi va da niciodată bani pentru astfel de lucruri.

L-am întrebat cât crede că ar costa imprimarea, iar el mi-a răspuns că tipărirea unei cărți este un lux care se plătește scump, iar tatălui său încă nu i-a trecut supărarea pentru banii pierduți cu un an mai înainte, când tipărise trei pamflete despre libertatea creștină. Am fost profund impresionat că primăria din Memmingen adoptase *Cele douăsprezece articole*, fiindcă nu crezusem așa ceva. De aceea, m-am gândit că răspândirea celor douăsprezece articole în toată țara este un lucru bun. Dar mai înainte de a lua eu o hotărâre, a sosit un mesager, care l-a invitat pe Sebastian în orașul Baltringen, fiindcă deja se dusese vestea despre *Cele douăsprezece articole* până acolo.

Am mers călare până la Baltringen și, odată ajunși acolo, am văzut că lucrurile luaseră de-acum o întorsătură serioasă. O mulțime uriașă de țărani înarmați cu lănci, ghioage și ciomege ghintuite își stabilise tabăra de luptă atât în oraș, cât și în afara orașului. Unii afirmau c-ar fi cu totul cinci mii de bărbați, alții zece mii, dar nici conducătorii lor, nici stegarii habar n-aveau care le era numărul, fiindcă țăranii erau într-un neîncetat du-te-vino, din când în când părăsindu-și cantonamentul ca să meargă acasă în satul lor să se spele și să facă rost de provizii. Conducătorul răzvrătiților discutase mai de aproape sau prin mesageri cu principii, cu episcopii și cu seniorii alianței satelor din Schwaben, care fuseseră de acord să primească și să rezolve plângerile țăranilor nemulțumiți. Acest conducător, pe care-l chema Ulrich Schmid, era un lucrător simplu și evlavios, care, în ceea ce-l privea, nu avea de făcut nicio plângere nimănui. Fusese subordonat unei mănăstiri de maici și le predicase călugărițelor despre Adam și Moise, cât și despre binecuvântarea muncii cinstite. Era vestit pentru cuvântările lui și țăranii care-l știau de la cârciumă îl aleseseră comandantul lor, fiindcă Ulrich Schmid cunoștea foarte bine Biblia. El nici nu înțelegea prea bine cum de ajunsese la

Baltringen și cum se făcea că împrejurul lui roiau zece mii de țărani, care-l sufocau cu tot felul de petiții și reclamații și-l numeau comandantul lor.

Reședința lui Ulrich Schmid era la primăria orașului, unde mercenarii rătăcitori și țăranii înarmați din garda sa își omorau timpul bând bere, jucând zaruri și certându-se între ei din te miri ce. L-a salutat pe Sebastian, l-a binecuvântat, l-a îmbrățișat și l-a numit pe loc adjunctul său, vărsând lacrimi de fericire și arătând neputincios cu brațele spre maldărele de petiții și de jalbe ce se revărsau de pe masă și din rafturile dulapurilor pe podea și amenințau să umple toată încăperea. Era un bărbat zdravăn și atent, cu o barbă sură pe alocuri, cu ochi albaștri și limpezi de copil.

Sebastian s-a apucat să citească sistematic hârtiile, dar nu a rezistat prea mult și le-a lăsat, fiindcă toate dorințele țăranilor erau cuprinse în *Cele douăsprezece articole* ale sale. I le-a citit lui Ulrich Schmid. După ce le-a ascultat cu atenție, acesta a spus că sunt îndreptățite și că doar Dumnezeu l-a trimis la el pe Sebastian să-i limpezească gândurile. Din acel moment, *Cele douăsprezece articole* ale justiției divine ca bază a noii ordini sociale au fost crezul său, dar lupta armată împotriva seniorilor și clerului el nu a încuviințat-o. Fără întârziere, a poruncit să bată tobele pentru a fi adunați conducătorii țăranilor, cărora să le citească și să le explice *Cele douăsprezece articole.* Dar a fost nevoie de o săptămână întreagă de discuții, explicații și rugăminți, ca țăranii să înțeleagă mesajul celor douăsprezece articole. Și eu le-am vorbit țăranilor până am răgușit, iar în acele zile nu prea am avut timp de mâncare și băutură. Dacă înainte de a predica eu însumi nu crezusem pe deplin în tezele lui Sebastian asupra justiției divine, am ajuns până la urmă să cred, fiindcă răbdarea îmi era pusă la grea încercare de fiecare dată când, după ce le explicam pe îndelete acelor țărani cu capete groase

Cele douăsprezece articole, se găseau destui care să întrebe cu un aer nevinovat ce cusur au plângerile lor de nu vrea nimeni să le bage în seamă, dacă într-adevăr li se va micșora ziua de lucru și dacă vor avea dreptul să pescuiască chiar și din iazul episcopiei.

Dar Ulrich Schmid era un om simplu și se înțelegea mai bine decât noi cu țăranii, încăpățânându-se să repete la nesfârșit aceleași lucruri până ce ei îi dădeau dreptate. Așa se face că, până la urmă, strigând și urlând că justiția divină este singura cale, țăranii au ars cu mâinile lor toate jalbele și l-au purtat pe brațe prin tot orașul pe Ulrich Schmid, salvatorul lor. Și eu și Sebastian eram atât de răgușiți, încât abia de mai puteam scoate o vorbă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Sebastian, trebuie să tipărim articolele, i-am spus eu. Țăranii cred mai mult în lucrurile scrise, chiar dacă nu știu să citească. Cei care știu să citească le vor repeta de câte ori va fi nevoie, pentru ca până la urmă toată lumea să consimtă.

Sebastian mi-a răspuns că, cine știe, ar primi vreun tipograf să o facă, în ciuda faptului că după aceea toți principii îl vor dușmăni, dar în privința banilor lucrurile nu se pot aranja nicicum, fiindcă Ulrich Schmid, fiind un om sărac și cu principii sănătoase, le-a interzis țăranilor care l-au urmat tâlhăria și jaful.

Atunci, eu i-am destăinuit că am o sută de guldeni în hârtii de creanță la casa de comerț a lui Fugger. Dacă printre planurile Domnului era și împlinirea dreptății Lui pe pământ, fără îndoială, cândva îmi voi recâștiga banii. Iar dacă nu era așa, nu-mi pasă dacă-i voi mai vedea sau nu. Strălucind de bucurie, Sebastian mi-a spus că la fel de adevărat cum este că el crede în Dumnezeul cel viu și în justiția divină, este și faptul că îmi va înapoia banii. Apoi s-a apucat să dea o formă definitivă celor douăsprezece articole,

justificându-le cu textele corespunzătoare ale Sfintelor Scripturi. A mai scris și un cuvânt înainte, intitulat: *Cititorului creștin*, unde a explicat că evangheliile nu îndeamnă nici la violență, nici la răzvrătire, ci, dimpotrivă, la pace, răbdare și înțelegere.

A citit ultimele cuvinte cu ochii arzând de entuziasm:

— „Dar dacă Dumnezeu va voi să-i asculte pe țăranii care-și exprimă dorința de a trăi după cuvântul Sfintelor Scripturi, cine ar vrea să se împotrivească măreției lui Dumnezeu?”

Întotdeauna am fost dispus să am mai multă încredere în altcineva decât în mine însumi. E destul să-mi explice cineva cu claritate și convingere ceva, ca să-l și cred, iar din punctul acesta de vedere mă gândesc că nu mă deosebesc cu nimic de mulți alții. Așadar, fie-mi îngăduită pornirea înflăcărată! Fără nicio ezitare mi-am dat atunci aproape toți banii, fiindcă am crezut sincer că le voi face un mare bine țăranilor oprimați. *Cele douăsprezece articole* au sosit repede de la imprimerie. Nici nu apucase să se usuce cerneala de tipar, că au și fost împărțite de oameni călare în cele patru zări ale Germaniei. Nu după multă vreme, la Wittenberg, doctorul Luther a publicat chiar un comentariu la *Cele douăsprezece articole*, în care recunoștea că dorințele țăranilor erau îndreptățite, dar el îi sfătuia pe țărani să se împace cu seniorii lor și să se ferească de violență și vărsare de sânge.

Aflând – pe de-o parte – că doctorul Luther susținea cauza țăranilor, iar pe de alta că în toată Germania mulți țărani formaseră grupuri pentru transpunerea în realitate a învățăturilor despre noua ordine socială, speranțele noastre au crescut dincolo de limitele bunului simț, chiar dacă principii la care Ulrich Schmid a trimis mesageri l-au avertizat și i-au amintit despre povestea broaștei

orgolioase, care, umflându-se peste măsură, până la urmă a crăpat.

Sfada cu seniorii și principii a durat, și ei i-au întrebat pe mesageri, printre altele, dacă Ulrich Schmid este atât de naiv încât să creadă că preaputernicul Dumnezeu din cer va coborî pe pământ ca să judece pricina lor despre *Cele douăsprezece articole.* Dar Schmid le-a promis că în curs de trei săptămâni va invita, în calitate de judecători, pe cei mai erudiți gânditori creștini ai Germaniei, chiar și pe Luther și Zwingli. Trebuie să mărturisesc că nu-mi aduc bine aminte toate câte s-au întâmplat în acele săptămâni de primăvară, fiindcă a fost asemenea unui uriaș puhoi de apă care m-a sorbit ca pe o picătură neînsemnată, neînstare să se împotrivească revărsării. În fiecare zi făceam drumuri istovitoare între Memmingen și Baltringen, nu mă odihneam nopțile și purtam la nesfârșit discuții fără cap și coadă, tălmăcind cuvântul lui Dumnezeu după cum mă ducea mintea.

Sfătuit de Sebastian, până la urmă Ulrich Schmid a reușit să ia legătura cu marile oști țărănești din principatele Germaniei și să le convingă să se unească într-o ligă creștină, iar pentru a-i face să consimtă la principiile justiției divine – singura soluție de rezolvare a problemelor lor, a organizat în orașul Memmingen o întrunire la care a chemat reprezentanți ai țăranilor din satele zonei lacustre, precum și din Allgau, unde era cel mai mare grup înarmat de țărani din împărăție. Dar în timp ce Sebastian a citit *Cele douăsprezece articole*, a început marea vrajbă, iar reprezentanții satelor din zona lacurilor au refuzat hotărât să renunțe la revendicările lor îndreptățite și de bun-simț pentru niște principii – au zis ei – neclare despre justiția divină. Cu Biblia în mână, Ulrich Schmid a încercat să-i liniștească, dar acest lucru nu a făcut decât să-i întărâte și mai tare. Au început atunci căpeteniile țăranilor să se certe între

ele, iar cei de la lacuri au spus că trebuie bătut fierul cât e cald, până n-o iau la goană principii, ca să se întoarcă apoi împotriva lor cu oaste puternică de mercenari. Dar Ulrich Schmid, care era un om pașnic, împreună cu țăranii lui mai pricepuți să-ntoarcă fânul cu furca decât să mânuiască armele, nici nu a vrut să audă de așa ceva.

Mâncarea bună, băutura și cuvântările meșteșugite ale tinerilor bărbați mai învățați au reușit, până la urmă, să-i convingă și pe cei mai încăpățânați că principala condiție de reușită a țăranilor este unitatea. Până seara târziu a ținut sfatul, când comandanții, plictisiți de-atâta vorbă, au acceptat principiile justiției divine, cu condiția ca fiecare să-și păstreze deplina libertate de a le interpreta după cum dorește. Și nu s-au sfiit să afirme că toate *Cele douăsprezece articole* sunt o prostie care n-are a face cu problema țărănească în sine și au cerut un articol suplimentar, cel de-al treisprezecelea, în care să se spună că toate castelele și mănăstirile vor fi confiscate, dacă proprietarii lor nu vor primi să se alăture ligii creștine.

Articolul despre castele i-a căzut greu la stomac lui Sebastian, fiindcă principiile lui despre justiția divină erau de-acum tipărite, așa că a luptat din răsputeri pentru a se împotrivi introducerii articolului cu pricina, deși, la drept vorbind, țăranii aveau dreptate să susțină acest lucru, care cel puțin le putea da o oarecare asigurare că principii și episcopii nu le vor fi potrivnici. Dar Sebastian le-a spus ironic că acest articol nu poate folosi la nimic, doar nu-și vor fi închipuit ei c-ar putea birui puternicele castele cu mâinile goale.

Sebastian s-a înșelat în această privință, după cum aveam să vedem mai târziu, fiindcă cele mai multe castele și-au deschis de bunăvoie porțile, iar nobilii i-au întâmpinat pe țărani cu surle și tobe și li s-au alăturat lor, după care principii au spus cu acreală că nobilii germani s-au purtat ca niște babe

proaste și isterice și că ar fi fost mult mai bine dacă ar fi luptat ei direct cu țăranii, decât să se ajungă la un război pentru apărarea drepturilor firești și străvechi ale nobilimii.

Dar n-are niciun rost să povestesc despre toate discuțiile și certurile premergătoare înființării Ligii Creștine. Menționez că pe Sebastian l-a făcut să se mai liniștească faptul că trei oștiri țărănești și-au însușit flamura lui roșie-albă cu crucea Sfântului Andrei. Oamenii din regiunea lacurilor, cei din Allgau precum și cei din Baltringen au jurat să-și dea viața, onoarea, averea unul pentru toți și toți pentru unul. Încrederea țăranilor a fost întărită de faptul că ducele Ulrich, fostul duce de Württenberg a promis că le va apăra cauza. Cu bani oferiți de regele Franței, ducele recrutase mercenari din Confederație, cu care își începuse marșul pe domeniile imperiale pentru a-și recuceri ducatul.

În acele zile fierbinți de primăvară au fost doar vești bune, iar pentru că din Baltringen se împărțiseră în toată țara *Cele douăsprezece articole*, orașul a devenit locul de întâlnire a delegațiilor de țărani din diferite principate. Toată Germania de Sud era în fierbere, iar toate forțele principilor și guvernatorilor împărăției, care reușiseră să se unească, au pornit marșul împotriva ducelui Ulrich. Nu mai era de mirare să vezi țărani plimbându-se nepăsători sub soarele de primăvară și privind generoasa ospitalitate pe care le-o arătau călugării mănăstirilor. Ei aveau o încredere nebună în conducătorii lor, care, vezi bine, discutau cu principii.

Așa s-au risipit aiurea zile bune și neprețuite, până când, ca o bubuitură de trăsnet, a sosit vestea că împăratul, în loc să fie învins la Pavia de regele Franței, după cum se aștepta toată lumea, repurtase cea mai mare victorie a tuturor timpurilor, zdrobindu-i pe mercenarii elvețieni din armata franceză și capturându-l pe maiestatea sa prea-

creștină, regele Francisc I. Această veste i-a tulburat pe toți oamenii cu oarece judecată, iar unii țărani, cei care au fost mai deștepți, și-au amintit deodată că-i vremea semănatului și s-au întors la gospodăriile lor. Însă cei mai mulți au continuat să aibă încredere în justiția divină.

Așa stând lucrurile, Ulrich Schmid, împreună cu alți reprezentanți ai Ligii Creștine, a călătorit umil la Ulm, pentru a discuta cu principii, dar acum aceștia nu s-au mai arătat împăciuitori și li s-au adresat cu trufie. Principii le-au cerut țăranilor supunere totală, risipirea de îndată a grupurilor rebele, întoarcerea țăranilor la casele lor, plata dărilor și reînceperea muncii pe câmp. Abia după aceea au promis înălțimile lor că vor face o comisie care să cerceteze *Cele douăsprezece articole* și să ia o decizie care să aibă valoare de lege pentru ambele părți.

Când s-a întors de la Ulm, Ulrich Schmid, cel ce fusese întotdeauna încrezător în justiția divină, era un bărbat bătrân, obosit, care se ferea să privească pe cineva în față. Cu glas stins, a mărturisit că delegația țăranilor a primit condițiile impuse de principi.

— V-ați pierdut mințile, domnule Ulrich Schmid? a țipat Sebastian, simțind că se înăbușă și trăgând de tunică să o deschidă. V-ați pierdut credința? Dacă ne vom împrăștia, justiția divină nu va mai avea nicio valoare, se vor reîntoarce toate nefericirile de până acum și va fi mai rău ca înainte.

— Cred în Dumnezeu, a spus Ulrich Schmid, asta-i singura mea mângâiere. Dar nu știți cum s-a desfășurat convorbirea și nu puteți cântări situația reală în care ne găsim noi acum. Principii și consilierii lor imperiali mi-au vorbit deschis și au spus că răbdarea lor are margini, că ei nu-și pot îngădui să plătească la nesfârșit mercenari, așa că vor fi nevoiți să înceapă războiul împotriva noastră.

Auzind vorbele lui, stegarii și comandanții au strigat într-un glas:

— Dar ești nebun, Ulrich Schmid! E limpede că principii te-au cumpărat. Desfă-ți băierile pungii să vedem pentru câți arginți te-ai vândut! N-au ei principii niciun mercenar acum, fiindcă toată armata generalului Jörgen von Truchsess este în drum spre Württenberg, unde va fi făcută praf și pulbere de mercenarii elvețieni ai ducelui Ulrich.

Obosit, Ulrich Schmid și-a înălțat capul și a spus:

— Nu le știți voi pe toate! După zdrobitoarea înfrângere de la Pavia, Confederația i-a chemat pe toți mercenarii care fuseseră în oastea ducelui. Părăsit de toți, ducele Ulrich von Württenberg și-a lăsat tunurile în gaj pentru că nu avea cum să-și plătească datoriile și a fugit în Franța. Adevărul este că domnul duce poate fi fericit că lucrurile n-au mers și mai rău, fiindcă elvețienii l-ar fi putut lua prizonier și, cine știe, la ultima tocmeală, l-ar fi vândut împăratului. Toată lumea cunoaște fățărnicia confederaților, așa că mai bine păzească-ne Dumnezeu s-avem a face cu ei! Dar acum Jörgen von Truchsess se îndreaptă spre noi, așa că cel mai bine este să ne împrăștiem pentru a împiedica masacrul și să avem încredere în asigurările principilor.

Toată lumea a început să vocifereze și să se agite, iar stegarii și comandanții l-au insultat pe Ulrich Schmid, numindu-l tâlhar, trădător și laș. Când vestea s-a răspândit din gură în gură până la țăranii care nu erau aproape ca s-o audă, oamenii s-au înghesuit strigând și înjurând și prea puțin a lipsit ca să nu-l omoare pe Ulrich Schmid. I-au smuls smocuri din barbă și l-au împins cu coatele. Până la urmă, izbucnind în plâns, Ulrich Schmid i-a încredințat că el nu vrea decât să trăiască și să moară pentru împlinirea justiției divine pe pământ. A mai spus că-i gata chiar să ia și sabia în mână, deși habar n-are cum să mânuiască o sabie. Dar el

nu mai era un bărbat important, așa că nimeni n-a mai stat să-l asculte.

Cei mai încercați comandanți și subordonații lor s-au întrunit degrabă pentru a hotărî în ce fel să acționeze. Ei au spus:

— Am pierdut timpul de pomană și ne-am bălăcit ca porcii în noroiul călduț, dar dacă mai stăm mult să așteptăm, vor veni principii cu mercenarii lor să ne căsăpească, așa că mai bine trecem noi la acțiune, poate reușim să redobândim măcar o parte din justiția divină.

Toți vagabonzii, toți foștii mercenari lacomi de prăzi bune, precum și țăranii dornici de răzbunare, sătui de amânări, s-au adunat în jurul lor. S-a vorbit mult despre crimele sângeroase ale hoardelor de țărani făptuite sub flamura justiției divine, dar eu, care am fost cu ei, pot afirma că cel puțin cei din Baltringen nu s-au făcut vinovați de nicio violență înainte de acea zi înspăimântătoare de la mijlocul lunii martie, chiar dacă au jefuit castele și mănăstiri. Abia în noaptea acelei zile de groază a fost incendiat castelul Schemmeringen care aparținea călugărilor din Salem și, după cum bine știu, a fost primul castel pe care l-au incendiat țăranii în timpul războiului, deși mișcarea țărănească dura de șase luni. Vinovați au fost de fapt principii, fiindcă ei au început războiul, nu țăranii, care nu doriseră decât pace și dreptate bazată pe justiția divină.

A fost ca și cum până atunci țăranii ar fi așteptat un semn, fiindcă după ce au văzut castelul Schemmeringen în flăcări ce se ridicau până la cer, au aprins rând pe rând multe alte castele și mănăstiri. Dacă tot se mutase iadul în Germania, în vremea aceea fiecare țăran s-a simțit dator să răzbune măcar o nedreptate ce i se făcuse, și nu doar un guvernator plin de cruzime și-a încheiat misiunea pe pământ în vârful lăncii vreunui țăran sau un singur nobil și-a dat sufletul după o luptă pe viață și pe moarte cu vreun țăran înfuriat.

Chiar și cei mai moderați dintre țărani, cei care se adunaseră în jurul lui Ulrich Schmid, s-au lăsat ispitiți de spectacolul oferit de semenii lor beți, care trăgeau după ei șarete încărcate de prăzi jefuite din castele și mănăstiri, precum și de hoardele de hoți care acționau până în valea Dunării. Dintr-o astfel de expediție s-a întors Sebastian singur. Era palid ca ceara și a spus:

— Niciodată n-aș fi crezut că mă aflu printre criminali și tâlhari. Dacă astfel de bărbați trebuie să aducă pe pământ justiția divină, eu nu mai cred într-un Dumnezeu al dreptății.

— Și-atunci, ce-ai de gând să faci? l-am întrebat eu.

Iar el mi-a răspuns:

— Mă voi întoarce la casa tatălui meu din Memmingen. Ocupă-se acești tâlhari de *Cele douăsprezece articole* după cum îi duce capul! Poate că-i prea multă vreme de când m-am răzvrătit împotriva tatălui meu, iar Biblia poruncește să ne respectăm părinții. Și fiindcă tatăl meu a dorit dintotdeauna ca eu să studiez științele juridice, mă voi înscrie la Universitatea din Bologna, fiindcă, în Italia de-acuma, s-a terminat războiul.

I-am spus:

— Ți-e ușor să vorbești și să te retragi când vrei, fiindcă ai o casă și un tată bogat, dar unde sunt cei o sută de guldeni ai mei, din care n-am văzut înapoi niciun creițar, chiar dacă ai vândut *Cele douăsprezece articole* cu bucata, n-aș fi crezut așa ceva despre tine, Sebastian.

El mi-a răspuns:

— N-ai decât să crezi ce vrei despre mine, Mikael Pelzfuss, n-am nicio datorie față de tine, chiar tu ai stăruit să dai acea sută de guldeni pentru tiparniță. În plus, ești un bărbat cu o faimă proastă, un străin cu o inimă asemănătoare tuturor celorlalți, care nu gândesc la cuvintele

evangheliilor, ci doar cum să-și umple punga, iar femeia ta a fost arsă pe rug ca vrăjitoare.

Am simțit vorbele lui ca o lovitură, fiindcă îl crezusem prieten și avusesem încredere în el. El a adăugat:

— Nu te uita urât la mine, Mikael, și nu mă judeca, fiindcă într-adevăr, nu mai cred că acești ticăloși vor pune o nouă ordine. Până acum au fost în fruntea ligii doar țăranii cinstiți și înstăriți și ei erau oameni instruiți și inteligenți ca mine, dar acum în fruntea revoltaților sunt doar cizmari, croitori, hoți, răufăcători și mercenari rătăcitori, care pentru doi creițari și-ar vinde și mama, prea puțin le pasă lor de *Cele douăsprezece articole.* La lucrul acesta m-am gândit încă de atunci când au insistat să adaug cel de-al treisprezecelea articol, dar acum văd cu ochii mei la ce le-a fost, lor gândul și te-aș sfătui și pe tine să pleci cât încă mai este vreme, fiindcă nimic bun nu poate să se mai întâmple de acum încolo.

Am râs în hohote, apoi, privindu-i chipul frumos cu ochi întunecați, veșmintele de velur murdare cu butoni de argint, m-a năpădit o mare rușine că aparțin speciei umane. Mi-a fost rușine că l-am putut crede prieten pe acel copil de bani gata, un cocoșel de curte obișnuit ca alții să-i ierte toate capriciile. De aceea, i-am răspuns astfel:

— Nu, Sebastian, n-am să fug! De altfel, nici n-am unde să mă duc. Toată averea mea se compune dintr-un câine și o archebuză, cu care știu să trag, chiar dacă nu-mi place, fiindcă-mi face vânătăi la umăr. Sunt străin, ce-i drept, dar oamenii din neamul meu sunt credincioși, încăpățânați și nu-și încalcă legămintele. Am trădat o dată, îmi este de ajuns! Am behăit destul alături de tine ca un berbec. Acum vreau să merg cu lupii și să urlu. Cine știe, poate că lupii vor statornici o nouă ordine, fiindcă, după cum ai văzut, oile nu-s în stare s-o facă!

În felul acesta ne-am despărțit și prietenia noastră s-a destrămat. Știam că o să-i pară rău de vorbele pe care mi le-a spus, fiindcă-l cunoșteam bine, dar oricum, tot nu avea nicio importanță. Nu eram sigur ce vreau și, la urma urmei, nu prea aveam nimic de făcut cu acei țărani din Schwaben, începți la minte și simpli, care țineau supărarea cu anii și doreau doar să se răzbune. Dar nu aveam unde merge, iar banii se isprăviseră. Să fi fost la timpul potrivit un bărbat puternic, să mă fi împotrivit valului, să fi înotat până la mal, să nu mă fi amestecat în vâltoare… Prea târziu.

După ce Sebastian a plecat la casa tatălui lui, n-a trecut multă vreme până am aflat adevăratul motiv al schimbării sale. Totul pornise de la o ceartă în legătură cu comandamentul, când, scârbiți să-l tot audă băgându-se în vorbă, oștenii pricepuți i-au zis să-și țină gura. Dar el nu a putut, așa că până la urmă țăranii l-au pocnit peste gură și l-au alungat cu lovituri de sabie. De aceea a spus el că nu mai vrea să aibă de-a face cu hoții și răufăcătorii și le-a prevestit un sfârșit rău.

După plecarea lui Sebastian, m-am plictisit de bărbații pașnici ai lui Ulrich Schmid și mai ales de el, care era lipsit de vlagă și oricând gata să izbucnească în plâns din te miri ce. De aceea, m-am alăturat comandantului trupelor de țărani din Allgau, Jörgen Knopf, care venise la Baltringen să caute oameni care să mânuiască armele de foc, pentru a lua cu asalt orașul episcopiei.

3

Jörgen Knopf era un bărbat micuț de statură, cu un cap enorm ce se clătina pe un gât subțire ca și cum ar fi fost plin cu apă. Dar nu era plin cu apă, Jörgen Knopf știa exact ce voia, iar atacul împotriva fortăreței principelui episcop nu fusese tâlhăresc și la voia întâmplării. Cu ajutorul câtorva tunuri luate din castelele nobililor, cei mai aprigi și

mai încercați dintre oamenii lui izbutiseră să facă o spărtură zdravănă în zidul fortăreței.

— Eu însumi am fost persecutat cu cruzime de acest principe episcop al nostru, a spus el. Cunosc prea bine închisoarea episcopiei și nu mă îndoiesc că episcopul m-ar spânzura bucuros în turnul ei. Părinții și străbunii noștri au fost șerbi la episcopie de când lumea, fiindcă episcopii n-au vrut niciodată să-i elibereze pe țărani. I-au înrobit pe toți, iar pe cei care' au încercat să-și ceară drepturile i-au azvârlit în închisoare împreună cu toată familia. De o sută de ani se străduiesc țăranii acestei dioceze să-și dobândească drepturile, dar n-au obținut nimic, chiar dacă și-au risipit și puținul pe care-l aveau. Însă episcopul de acum este cel mai rău. Ca și cum ar fi posedat de diavol, el îi sugrumă pe țărani cu propriile mâini și pune să fie biciuiți până aproape că-și dau sufletul. Vreau să-i sucesc cu mâinile mele gâtul acestui episcop. Va fi cea mai fericită zi din viața mea și prea puțin îmi pasă dacă voi muri sau voi trăi după aceea, deși, parcă tot mai bine-ar fi dacă aș trăi.

Apoi, sprijinindu-și capul enorm pe un umăr și arătând un surâs sarcastic pe buzele subțiri, a mai spus:

— Mulți dintre ai noștri nu știu să privească dincolo de nasul lor, dar eu am încredere în tine, Mikael Pelzfuss, de aceea mă încumet să-ți povestesc că am trimis mesageri până-n Turingia și-n Boemia. Chiar acum, oamenii mei de încredere galopează pe cei mai buni cai din împărăție pe drumul spre Pavia și Milano ca să se târguiască cu lăncierii lui Frundsberg. Ei sunt oamenii pământului nostru, rudele noastre, verii noștri, ei trebuie să afle ce se întâmplă acum în Germania. Dacă lăncierii vor primi să ne ajute, principii nu vor mai avea ce spune, bănuiesc doar că se vor scăpa pe ei de frică, numai că, pentru a plăti o asemenea oaste, e nevoie de mulți bani, de

aceea țin eu neapărat să-i împrumut de la domnul episcop.

Și a mai spus:

— Acuma-i fierul cald și nu trebuie lăsat să se răcească, fiindcă numai moartea, violența și jaful pot uni forțele noastre. Ulrich Schmid este un bou cu cap de oaie, bun să le predice călugărițelor despre Adam și Eva, el nu poate înțelege că doar complicitatea la crimă poate duce la unitate. De-acum încolo nu mai putem da înapoi și doar tortura și ștreangul îi așteaptă pe cei care vor părăsi armele, fiindcă nu vor fi ei principii atât de mărinimoși să ne cruțe după ce i-am înfruntat.

Nu știu dacă va fi avut dreptate, dar patima lui ucigașă m-a înspăimântat. Nu se poate nega că în ea nu era și ceva rațiune, chiar dacă inima îmi spunea că justiția lui Dumnezeu nu poate fi statornicită pe pământ prin crime, jafuri și incendii.

Cel mai bun ajutor și sfetnic al lui Jörgen Knopf nu-ți deștepta sentimente prea pioase, fiindcă era un bărbat însemnat cu fierul roșu pe frunte pentru hoție și nu privea pe nimeni în ochi, iar despre acest bărbat încă destul de tânăr se povestea că fusese de atât de multe ori pedepsit pentru furt, încât nici el nu știa de câte ori. Obișnuia să-și ia singur apărarea și spunea:

— Ce-i drept, sunt un hoț nărăvit și poate că multe zile n-aș mai fi avut de trăit dacă nu m-ar fi salvat bunul Jörgen Knopf de spânzurătoare. Întotdeauna am fost bântuit de sentimentul dreptății pe care trebuie să o făptuiesc, de aceea am furat de la cei bogați. Ce vină am eu dacă m-am născut sărac? Să mă fi născut nobil, aș fi avut un cal iute, aș fi purtat o cuirasă și-aș fi putut să-mi fac cinstit și fără nicio teamă meseria de hoț pentru care am o vădită înclinație.

Mă alăturasem unei societăți ciudate. Într-una din zilele lunii martie, când soarele era la zenit, am ajuns noi la zidurile orașului episcopiei, și văzând

din nou în fața ochilor mei turnurile ce se înălțau spre cerul albastru, am simțit o arsură în inimă și nu i-am mai disprețuit pe oamenii împreună cu care eram, m-am gândit doar că Dumnezeu mă împinsese printre ei pentru a-mi împlini răzbunarea. Trăisem ca într-un delir după ce mă întorsesem din pădure printre oameni și nu mă mai gândisem la Barbara. Se împlinea un an de când sosisem cu șareta galbenă pentru vrăjitoare în acel oraș blestemat.

Am fost întâmpinați cu câteva focuri nesigure trase de pe zidurile orașului și dinspre poarta turnului, iar câțiva nori albi de fum s-au înălțat pe cerul senin al zilei de primăvară. Dar Jörgen Knopf pregătise dinainte un plan excelent. În momentul când noi am ajuns în fața porților orașului, liniștea a fost tulburată de calfele și de oamenii săraci din oraș, care au alergat în piață și i-au amenințat pe consilierii primăriei. Așa se face că aceștia, speriați de neașteptata provocare, au poruncit ca porțile orașului să fie deschise – mai cu seamă că nici ei nu-l aveau la inimă pe principele episcop – dăruindu-ne chiar și câteva culevrine pentru a asedia palatul episcopal. Dar spre marea noastră supărare, ne-a fost dat să aflăm că preasfinția sa părăsise palatul și se refugiase într-o fortăreață de pe vârful unei coline din apropierea orașului, luând cu el comorile din trezoreria episcopiei și cele mai prețioase podoabe ale mănăstirii. Sfetnicii lui Jörgen Knopf, războinicii tineri și mercenarii care mai luaseră cu asalt cetăți și fortărețe s-au cățărat degrabă pe ziduri și au urcat în turnuri, ca să aprecieze din ochi cam în cât timp poate fi luată cu asalt fortăreața unde se refugiase episcopul, după care au căzut la învoială că asediul ar putea dura o lună.

Dar Jörgen Knopf nu s-a descurajat de această prezicere și a spus că nu trebuie să ne facem griji pentru ziua de mâine, fiindcă pentru orice lucru există o clipă prielnică și vreme pentru orice

îndeletnicire de sub cer. Așa că s-a îndreptat cu armata lui spre mănăstirea pe care o cunoșteam atât de bine. Tot ceea ce a urmat a fost de o sălbăticie pe care n-o mai văzusem niciodată până atunci. Oamenii lui au distrus tot ce le-a ieșit în cale, au furat tot ce-au putut fura, s-au îmbuibat cu mâncare ca porcii și au băut în neștire. Pentru început, au intrat în numeroasele pivnițe ale mănăstirii și au scos în grădină butoaiele cu vin și bere, iar la treaba aceasta, și calfele și oamenii fără căpătâi din oraș au dat o mână de ajutor. După ce au scos cepurile butoaielor și și-au astâmpărat setea, au jefuit pivnițele cu alimente, apoi s-au repezit în biserica mănăstirii, au azvârlit pe jos vălul liturgic brodat cu fir de aur și îmbrăcămintea altarului, au spart relicvariile placate cu aur și argint. Femeile au scos oasele sfinte, le-au aruncat pe jos și le-au? lovit cu picioarele, iar bărbații, izbind în relicvarii cu ciocanele, au jupuit ferecăturile de aur și de argint.

În timpul acesta, alții au aruncat năvoadele în helești din grădină și au pescuit toți crapii, i-au pus în vase cu apă sfințită și în cristelnițele din baptisteriu, pe care le căraseră în curte, au aprins focul și au aruncat în foc sculpturile prețioase și reliefurile din lemn ca să frigă peștele, fiindcă erau sătui de carnea afumată și de slănina cu care se îmbuibaseră. Și cum lemnul uscat al prețioaselor obiecte a ars ca iasca, instauratorii beți ai justiției lui Dumnezeu pe pământ au cărat în grabă din biblioteca mănăstirii cărțile împodobite cu miniaturi delicate, manuscrisele și pergamentele vechi de sute de ani, pentru a întreține focul.

Văzând soarta cărților rare și a neprețuitelor manuscrise, un călugăr cu părul cărunt și-a pierdut cumpătul și, cu ochii în lacrimi, invocând ajutorul tuturor sfinților, a smuls din peretele bibliotecii crucea grea de lemn cu Mântuitorul răstignit și a început să-i lovească pe pângăritori. A reușit să-i pocnească bine pe câțiva, și fiindcă acești bărbați

cu obraz gros nu erau atât de răi încât să se atingă de el, și-au bătut doar joc de zelul lui sacru. Auzind scandalul, Jörgen Knopf a intrat în bibliotecă și, cu o lovitură rapidă de sabie, a retezat capul bătrânului călugăr, care s-a prăbușit mort pe pardoseala bibliotecii. După aceea, niciun călugăr nu s-a mai încumetat să-l împiedice pe vreun țăran beat să rupă lanțurile cu care erau legate cărțile de pupitre.

Acesta a fost de fapt și singurul act de împotrivire. Chiar dacă la venirea noastră călugării mănăstirii se strânseseră în dreptul porții cu armele în mâini, psalmodiind și implorând ajutorul lui Dumnezeu, după ce poarta a fost spartă, nu s-au mai arătat câtuși de puțin viteji și curajul li s-a risipit ca pleava dusă de vânt, cei mai mulți părăsind degrabă mănăstirea. Ceilalți, arătându-se zeloși și prietenoși cu țăranii, au mărturisit că împărtășesc de bunăvoie noua doctrină a doctorului Luther și sunt dispuși să părăsească imediat mănăstirea ca să se căsătorească.

Dar acea dezlănțuire turbată, însoțită de pătimașa dorință de a distruge totul fără niciun motiv, m-a umplut de groază și nu m-am simțit în stare să urlu împreună cu lupii. M-am depărtat de foc, căutând în curte un loc mai liniștit unde să nu-i mai aud și să nu-i mai văd. Numai că ei erau peste tot, iar unii icneau și-și vărsau și mațele după ce se îndopaseră cu atât de multă mâncare și băutură, iar alții, beți ca porcii, dormeau pe unde apucaseră să cadă. Toate târfele din lupanarul orașului veniseră în mare grabă să se-aleagă și ele cu ceva de la țăranii care jefuiau mănăstirea, se dezbrăcaseră în pielea goală și dansau cu vălul liturgic, în sunete de flaute și răpăituri de tobe. Era un zgomot îngrozitor și-o vânzoleală pe măsură. Dar undeva în curte, ceva mai departe de ceilalți, am văzut un țăran care stătea în dreptul unui foc și răsfoia un vechi liturghier cu miniaturi pictate în culori luminoase, cu literele de început ale frazelor

scrise cu aur și cu argint. Nu era prea beat și părea un bărbat liniștit, așa că m-am așezat lângă el. În foc ardea domol o sculptură delicată din lemn masiv, veche de o sută sau poate de două sute de ani, ce o reprezenta pe Sfânta Fecioară. Când m-am așezat lângă foc, mi s-a părut că Maica Domnului, cu fața pe jumătate carbonizată, mi-a aruncat o privire blândă și mustrătoare.

Mănăstirea, veche de două-trei sute de ani, adunase și păstrase adevărate comori. Oamenii păcătoși, dar cu teamă de Dumnezeu, îi plătiseră pe cei mai buni sculptori, pictori, argintari, aurari, cusători, dantelărese și bijutieri pentru a împodobi mănăstirea și sfânta biserică, dar toate aceste neprețuite minunății fuseseră distruse într-o singură noapte de niște țărani ignoranți și fanatici. Distrugerea fusese făptuită cu atâta cruzime și fără niciun scop, încât barbaria nici nu se poate explica decât prin faptul că mănăstirile se depărtaseră de Dumnezeu și biserica își pierduse sacralitatea. Poate că Dumnezeu voia ca omenirea să se întoarcă la credința simplă și primitivă a mântuirii prin sângele lui Hristos, fără mijlocirea preoților și călugărilor, chipurilor cioplite și relicvelor sfinților. Dar când m-am uitat la țăranii care urlau, vărsau, își făceau nevoile și se împreunau cu târfele în curtea mănăstirii și în biserică, mi-am spus că, dacă fiecare are de-acum înainte dreptul să răspândească cuvântul evangheliilor, Dumnezeu ar fi putut cel puțin să-și aleagă niște apostoli mai cuviincioși.

După ce a privit cât a privit liturghierul, țăranul a început să desprindă din carte paginile ilustrate și a spus:

— Eu sunt un om simplu, dar chiar dacă nu am învățat să citesc, știu că singura carte folositoare este Biblia și că în toate celelalte cărți sunt doar uneltiri satanice și vrăjitorii ale papei, așa că cel mai bine este să fie aruncate în foc. Dar ilustrațiile acestei cărți sunt foarte frumoase și nu au niciun

cusur diavolesc, de aceea le voi lua acasă și le voi pune pe pereți, să le privească și copiii mei, așa cum privesc copiii nobililor și principilor tablourile pictate.

Le-a aranjat atent și le-a pus cu grijă în desagă, după care a aruncat liturghierul în foc și a răscolit jarul cu încălțările, cufundând în cenușă chipul carbonizat al Sfintei Fecioare.

— Pentru numele Domnului, de-acum e vremea de culcare, a mai spus el și s-a întins pe pământ, punându-și sub căpătâi desaga în care păstra mâncarea și partea lui de pradă.

A doua zi, Jörgen Knopf și-a adunat oamenii buimaci de beție ca să cucerească palatul episcopal. Pentru început, soldații și slujitorii care rămăseseră în episcopie s-au arătat obraznici și buni de gură, dar văzând ei tunurile și archebuzele țăranilor, le-a intrat repede iepurele în pantaloni și au promis că vor deschide porțile și vor preda palatul, dacă țăranii nu le vor face niciun rău și-i vor lăsa să plece în pace. Jörgen Knopf le-a promis că nu li se va întâmpla nimic, totuși, după ce au deschis porțile palatului, țăranii l-au prins de mâini și de picioare pe perceptorul episcopului și l-au bătut cu biciul până ce a murit. Aceeași soartă au avut-o și doi dintre șefii gărzii episcopiei. Și pe temnicerul închisorii l-au omorât, mai înainte de a apuca să-i iau apărarea și să le explic că de fapt nu era decât un om umil care se supusese poruncilor celor puternici. Văzând care a fost soarta celor doi șefi ai gărzii episcopiei, ceilalți soldați și slujitori s-au alăturat țăranilor, gândind că, dacă vor fugi din palat așa îmbrăcați cu livrele roșii și albastre, vor încăpea pe mâna oamenilor din oraș, fiindcă timpul era tocmai bun pentru răzbunări, iar culorile episcopale atrăgeau mânia.

După ce au jefuit palatul episcopal și au spart toate vitraliile ferestrelor, țăranii au fost foarte supărați, fiindcă trezoreria era goală și toate obiectele prețioase fuseseră duse, așa că, din

greșeală sau cu bună știință, din diferite părți ale palatului au început să se înalțe în același timp flăcările. Peste măsură de enervat, Jörgen Knopf a spus:

— Acum trebuie să cucerim cu orice preț acel cuib de corbi, fiindcă, dacă nu-i vom plăti bine, nu-i vom putea avea niciodată de partea noastră pe soldații din armata împăratului. De aceea, trebuie să punem mâna pe banii și pe bogățiile episcopului.

Și-a adunat forțele și a înaintat cu artileria până în vârful colinei, iar după ce meșterii tunari au reperat locurile cele mai vulnerabile ale zidului fortăreței, tunurile au început să tragă fără răgaz. Zidul exterior, care păruse la început de nestrăpuns, era de fapt construit din pietre moi și s-a prăvălit repede, dar tunurile și archebuzele episcopului erau la fel de harnice ca și ale noastre. Când au auzit tunarii proiectilele vrăjmașe șuierându-le pe lângă urechi și când au văzut găurile pe care le deschideau în pământ la cădere, au încetat să mai tragă și s-au hotărât să părăsească viesparul, mutându-și tunurile într-un loc mai puțin primejdios.

M-am alăturat archebuzierilor, mi-am fixat suportul archebuzei, am încărcat-o și am tras de câteva ori, dar era foarte puternic reculul armei și am avut impresia că mi s-a dislocat umărul. La un moment dat, sfidând ploaia de proiectile și de gloanțe, principele episcop în persoană, încătărămat într-o armură sclipitoare ca argintul, a apărut pe zidul fortăreței. Și l-am văzut bătând din picioare, urlând și proferând spre noi blesteme, a căror cruzime cu miros de pucioasă am simțit-o, chiar dacă nu le-am putut auzi. Tunurile și archebuzele au tras asupra lui mai mult de zece focuri, dar nu au reușit să-l atingă. Furia episcopului l-a bucurat foarte mult pe Jörgen Knopf, care a luat-o ca pe un semn al situației dificile în care se găsea.

Așa că a trimis câțiva dintre slujitorii episcopului și soldați din gardă, care trecuseră de partea noastră după cucerirea palatului episcopal, să-i ceară excelenței sale să se predea imediat. Ei urmau să-i transmită că asediatorii din fața fortăreței nu sunt decât avangarda celor zece mii de pedestrași care trebuie să sosească dintr-un moment în altul cu arsenalul greu de asediu al Confederației, că Frundsberg se alăturase țăranilor, că principii fugiseră și că trupele lui Jörgen von Truchsess fuseseră nimicite până la ultimul om. Dacă fortăreața nu va fi predată de bunăvoie, urmau ei să mai spună, Jörgen Knopf refuză să ia asupra lui vreo răspundere pentru viețile apărătorilor și nu încape îndoială că, în furia lor îndreptățită, țăranii se vor răzbuna cu cea mai mare cruzime, necruțând pe nimeni.

Crainicii s-au achitat atât de bine de misiunea lor, încât soldații din interiorul fortăreței s-au răzvrătit și ne-a fost dat să auzim toată noaptea vacarmul, chiar și câteva focuri de armă, după care podul mobil a căzut cu mare zgomot și, cum lanțurile lui fuseseră împiedicate, nu a mai putut fi ridicat. Dar episcopul a reușit să restabilească ordinea. Iar dimineața, după ce cadavrele au fost aruncate în șanțul din jurul fortăreței, sfinția sa a urcat pe zid și, în bătaie de joc, le-a arătat asediatorilor fundul.

Podul fiind în continuare coborât, poarta principală a fortăreței a rămas descoperită, de aceea au fost trase tunurile în dreptul ei. Totuși, artileriștii nu au deschis focul, fiindcă poziția nu era convenabilă. Dar din cauza fortificațiilor exterioare, tunurile nu puteau fi altundeva amplasate.

Întunecându-se la față, Jörgen Knopf a spus:

— Dacă cineva ar avea curajul să pună o petardă pe această poartă blestemată, fortăreața va fi astăzi în mâinile noastre. Dar tare m-aș mira eu să fie printre voi unul atât de viteaz, pentru că

vouă vă este frică de smoala clocotită și de plumbul topit! De aceea promit că-i voi da o mie de guldeni din tezaurul episcopului celui care va arunca poarta în aer. Gândiți-vă, o mie de guldeni! Nu cred că vreunul dintre voi a văzut vreodată o grămadă atât de mare de aur. Un meșteșugar bun poate câștiga banii ăștia doar dacă muncește din copilărie până la adânci bătrânețe, dar acum, oricare dintre voi i-ar putea obține într-un timp nemaipomenit de scurt, cât nici n-apuci să reciți *Crezul.*

Mulți dintre soldații încercați au clătinat din cap, au râs cu poftă și au spus:

— La ce-i poate folosi unui om mort o mie de guldeni? Tu o știi prea bine, Jörgen Knopf, că doar ești vulpe bătrână. Arta războiului nu înseamnă să te bagi singur în necaz, ci mai degrabă să fii prudent, că ocazii de moarte sunt destule. Spune-le țapilor povești de astea, nu nouă, Jörgen Knopf!

În timpul discuției, eu mă ocupam de un țăran al cărui picior drept fusese smuls din coapsă de un proiectil. Însă când am văzut pe fața lui cenușiul de plumb al morții, l-am lăsat și m-am întors la grupul de soldați.

— Ce-i o petardă? i-am întrebat.

Unul dintre ei mi-a răspuns:

— Petarda este un ceaun de fier ceva mai rezistent, umplut cu pulbere explozivă, de mânerele căruia se prinde bine o placă groasă din lemn de stejar, găurită la amândouă capetele. Fixezi petarda cu cuie trecute prin găurile lemnului de stejar, dai foc fitilului și poarta se va sfărâma în mii de bucățele.

Apoi toți au început să se certe. Unii susțineau că petardele fuseseră născocite de meșterul tunar al ducelui de Burgundia, iar ceilalți că le-ar fi inventat confederații. Și, în timp ce ei se certau, m-am apropiat de Jörgen Knopf și l-am întrebat:

— Dacă voi arunca poarta în aer, îmi vei da o mie de guldeni?

Jörgen Knopf m-a privit uimit legănându-și capul uriaș și mi-a jurat pe sângele lui Hristos că-și va ține promisiunea. Toți m-au înconjurat și au început să-mi laude curajul, dar am înțeles bine că, pe de o parte, mă considerau nebun, și, pe de alta, erau siguri că nu mă voi mai întoarce să-mi primesc recompensa.

Dar eu am avut motive temeinice pentru a mă încumeta în acea acțiune aproape sinucigașă. Când acel țăran zdravăn își dăduse sufletul în brațele mele, zgâriindu-și pieptul cu degetele noduroase, am avut un fel de lămurire ciudată. Copleșit de nenorocirile ce mi se întâmplaseră, de gândurile potrivnice care mă năpădiseră în grădina mănăstirii și sătul de mine însumi, mi s-a părut că am găsit ocazia să nu mai aleg eu, ci să-l las pe Dumnezeu să-mi hotărască soarta. Iar dacă justiția divină nu există, dacă eu nu sunt mai presus de un animal lipsit de suflet, atunci nu mai are importanță nici viața, nici moartea, așa am gândit.

Dar îmi era foarte teamă. Tresăream la șuierăturile proiectilelor, valuri de sudoare îmi curgeau pe piept și pe umeri doar când vedeam poarta fortăreței și norii de fum ce se ridicau din turnurile care o străjuiau de o parte și de alta. Când au înțeles că nu am glumit, artileriștii s-au dus să-mi aducă una dintre cele trei petarde din șareta lor. Avea într-adevăr o construcție simplă, însă era foarte grea. Tunarii au măsurat un capăt de fitil destul de lung, care să ardă timp de un *Pater noster* spus în gând, de ajuns pentru a mă depărta de poartă înaintea exploziei. Jörgen Knopf mi-a promis că cei mai iscusiți dintre războinicii lui, care vor fi cât mai aproape cu putință de poartă, vor izbi cu un buștean gros întărit cu fier, pentru a răsturna tot ce va mai rămâne din poartă după explozie, iar un mercenar prietenos mi-a oferit armura și șoldierele metalice pentru a mă proteja de proiectile și săgeți, dar când am văzut că petarda depășește greutatea pe care sunt eu în stare

s-o car, mi-am spus că singura mea șansă de salvare stă în iuțeala cu care voi alerga până la poartă și i-am refuzat darul. După ce am pus la cingătoare un ciocan și două cuie mari, am luat petarda în brațe și am alergat spre poarta fortăreței, ținând între dinți fitilul aprins.

Nu erau mai mult de o sută cincizeci de pași de alergat, dar, încovoiat sub greutatea petardei, distanța aceea mi s-a părut nemaipomenit de lungă. La jumătatea drumului mi se tăiase de-acum răsuflarea și sângele îmi bătea puternic în tâmple. Din înaltul zidurilor se auzeau focurile și apărătorii fortăreței își foloseau toate armele pe care le aveau pentru a mă nimeri. Eram învăluit într-un nor de praf și, mai mult decât de proiectile sau de gloanțe, mă temeam de săgețile care zumzăiau ca viespile. Loviturile de arbaletă sunt oricum mai precise decât cele de tun sau archebuză.

În timpul acesta, Jörgen Knopf și oamenii lui trăgeau întruna spre ziduri, pentru distragerea atenției apărătorilor. Într-un sfârșit, nevenindu-mi mie însumi să cred, am văzut că mă aflu în dreptul bolții, unde nu mai puteau ajunge săgețile și proiectilele, dar când am intrat în partea umbrită, oamenii de pe zid au răsturnat cazanul cu plumb topit. Din fericire, m-au atins doar câteva picături din plumbul topit împroșcat în jur la cădere, dar eram atât de îngrozit, încât n-am simțit durerea. Doar mai târziu mi-am dat seama de arsurile cumplite de pe picioare. Cercetând poarta, m-am înspăimântat când am văzut, de-o parte și de alta, cele două ferestre pentru armă din zid și mi-am spus că de la câțiva pași distanță nu mai putea fi luată în seamă șansa de a scăpa din bătaia archebuzelor. Abia ridicasem petarda și dădeam să bat un cui, când am observat țeava unei archebuze ce-și făcea apariția prin una din deschideri. Am lăsat numaidecât încărcătura din mâini și m-am lipit de zid exact în momentul când nevăzutul archebuzier a tras. Apoi, prin deschiderea cealaltă

a apărut gura altei archebuze. Leoarcă de sudoare, am sărit dintr-o parte în alta până când, obosit de acest joc, mi-am spus că sunt un om mic dacă vreau în felul acesta să mă sustrag justiției divine, așa că am luat din nou, cu hotărâre, petarda în brațe și, fără să mai țin seama de cele ce se petreceau în jurul meu, am fixat-o în cuie. Cred că groaza cumplită care mă cuprinsese mi-a dat o putere neobișnuită, altfel nu-mi explic cum de au intrat cuiele în lemnul dur al porții de parcă le-aș fi bătut într-o bucată de unt. Abia terminasem de fixat petarda, că un foc tras la nimereală dinspre interior a căscat o gaură în poartă, la un deget de capul meu. Atunci am pus în petardă fitilul fumegând, pe care-l ținusem tot timpul în gură. S-au auzit pocnituri și un fum puturos de pucioasă a început să se înalțe în aer. Mi-am făcut cruce și am luat-o înapoi la goană.

Cred că nimeni dintre oamenii lui Jörgen Knopf nu crezuse că mă voi întoarce viu. După ce am alergat vreo cincizeci de pași, am auzit primul foc de archebuză tras de armata dușmană și, în același timp, poarta a sărit în aer cu o bubuitură mai puternică decât detunătura oricărui tun. Și tot în aceeași clipă, oamenii de ispravă ai lui Jörgen Knopf s-au îndreptat spre mine cu berbecul de asalt în mâini, urmați de sulițași și de archebuzieri, urlând de teamă și de furie. Așa că am fost nevoit să alerg înapoi, ca un cerb hărțuit, pentru a nu fi strivit. M-am întors spre poartă, dar cu inima amară, fiindcă, pentru o clipă, crezusem că mi-am câștigat dreptul de a mă odihni după ce mă jucasem de-a moartea. De pe zid se revărsa plumbul topit, iar dinspre partea noastră se înălțau țipete de groază și durere, fiindcă mulți dintre purtătorii berbecului fuseseră atinși. Iar eu, neavând de ales, trebuia să înaintez în fața lor, ca și cum aș fi fost comandantul atacului, deși în mintea mea nu era decât ideea de a scăpa de acolo. Explozia distrusese bârnele armate ale porții, așa

că doar câteva lovituri de berbec au fost de ajuns pentru a răsturna poarta dublă, lăsând să se vadă undeva, la capătul trecerii boltite, curtea interioară ca o pată strălucitoare. Lăsând berbecul de asalt și zbierând, asediatorii s-au năpustit în culoarul întunecat, târându-mă în goana lor ca pe un iepure. Adevărul este că nici ei nu putuseră să se întoarcă, fiindcă au fost împinși din spate de sulițași. Abia am ajuns noi în curtea interioară a fortăreței, că am și auzit un zgomot asurzitor, iar când am întors capul, am văzut înspăimântați că dinaintea coridorului boltit fusese coborâtă hersa de fier. Tăindu-ni-se orice posibilitate de retragere, am rămas prizonieri în curtea fortăreței și țintă neputincioasă a ploii de gloanțe și de săgeți trase de la fiecare fereastră a curții interioare. În spatele nostru, sulițașii loveau în zadar barele de metal ale hersei, iar jumătate dintre cei care fuseseră în fruntea atacului se scălda în propriul sânge. Atunci a apărut episcopul și a poruncit oamenilor lui să înceteze focul pentru a nu-și risipi în zadar prețioasele proiectile și săgeți și ne-a strigat să aruncăm armele.

Eu nu aveam ce armă să arunc, dar îmbărbătându-mă singur, mi-am dres glasul și am strigat:

— N-avem de gând să depunem armele, nobile senior! Dimpotrivă, este în interesul vostru să le depuneți, dacă vreți să vă salvați neprețuita viață. Noi nu vrem să ridicăm mâna împotriva celui uns de Dumnezeu, dar eu nu pot să-i mai împiedic multă vreme pe acești bărbați care reclamă doar justiția lui Dumnezeu pe pământ. Rezistența și încăpățânarea voastră le-a deșteptat o adevărată nebunie pe care nu și-o vor mai putea stăpâni multă vreme, lucru pe care-l puteți vedea și singur, excelență, dacă vă veți uita bine la acești oameni turbați de furie din spatele meu.

Dar domnul episcop a început să bată din picioare și a strigat:

— Am să vă arăt eu justiția lui Dumnezeu și am să vă atârn pe toți în ștreang, hoardă de sălbatici! Dar tu cine ești? Parcă ți-am mai văzut mutra.

Am înțeles atunci că episcopul se temea, altfel nu mi-ar fi răspuns.

— Eu sunt Mikael Pelzfuss, am strigat eu curajos. Dar nădăjduiesc, sfinția voastră, că nu vă închipuiți că v-aș dori răul, după ce ați pus sigiliul pe actul care mi-a îngăduit să ajung un om bogat, de aceea am și alergat înaintea acestor bărbați furioși ca să vă salvez viața, dacă-i cu putință. Porunciți să înceteze măcelul și vă încredințez că veți pleca în pace fără ca nimeni să vă clintească un fir de păr de pe cap.

Nefericiții răzvrătiți încă în viață, care se aflau împreună cu mine în curtea interioară a fortăreței, au strigat într-un glas că primesc propunerea mea și că-l vor lăsa pe domnul episcop să plece împreună cu servitorii și cu lucrurile personale.

Sfruntata mea nerușinare l-a zdruncinat totuși pe principele episcop, și pe când tocmai chibzuia, îndoindu-se poate de adevărul vorbelor mele, soldații din garda lui au început să murmure că nu au niciun chef să se înfrunte cu armata lui Frundsberg, dacă-i adevărat că acuma-i de partea țăranilor, socotind totodată că propunerea noastră este mulțumitoare.

Până la urmă, excelența sa episcopul a primit să se predea după ce Jörgen Knopf va confirma învoiala. Și chiar dacă a fost furios, văzând că-i scapă episcopul de răzbunarea promisă, oamenii prinși în capcana hersei au fost mulțumiți că au putut scăpa cu viață, fiindcă, la drept vorbind, nici n-ar fi fost nevoie de prea multe focuri de tun pentru a ajunge pe lumea cealaltă.

Așa a cucerit Jörgen Knopf temuta fortăreață și s-a ales cu o pradă uriașă. Dar pe episcop nu l-a lăsat să plece decât cu zece cupe de argint, două sute de guldeni și doi cai, dintre care unul încărcat pe spinare cu salteaua de puf și așternuturile

patului sfinției sale. Văzând cum tălmăcise Jörgen Knopf promisiunile făcute, de furie, episcopul și-a pierdut darul vorbirii și a simțit că nu mai poate să respire. Obrajii lui au căpătat de îndată o paloare alarmantă, de aceea chirurgul său a hotărât pe loc să-i ia sânge, iar pentru că episcopul dădea semne de împotrivire, a pus doi bărbați zdraveni să-l lege, iar aceștia, după ce chirurgul și-a împlinit datoria, l-au trântit pe sfinția sa pe șaua calului. Așa a plecat din fortăreață principele episcop cu servitorii lui, urmați de cortegiul șaretelor încărcate cu boccele, femei și copii. Flautele și tobele au răsunat, țăranii au tras în aer câteva focuri de culevrină pentru a însemna momentul, iar soldații episcopului s-au arătat mulțumiți, fiindcă neînțelegerea s-a sfârșit cu bine pentru ambele părți.

Doar doi bărbați de încredere l-au însoțit pe Jörgen Knopf în camera subpământeană a tezaurului, așa că nu știu nimic despre argintul, aurul și bijuteriile pe care le va fi găsit acolo. Pentru a curma murmurele de nemulțumire ale oamenilor săi, cu siguranță le-a dăruit fiecăruia câte trei guldeni de aur, cam tot atât cu cât este amăgit la început un mercenar, iar celor care au intrat primii în curtea fortăreței și au avut norocul să scape cu viață, câte șase guldeni de aur. După ce soldații au mâncat și au plecat la culcare, am profitat că a rămas singur și m-am dus să-i cer cei o mie de guldeni făgăduiți. Dar el, ferindu-se de privirea mea și suspinând, mi-a spus cu obrăznicie:

— Mikael Pelzfuss, nădăjduiesc că nu ești la fel de prost ca țăranii ăștia care se amăgesc peste măsură despre bogăția episcopului. Amintește-ți că avem nevoie de cel puțin treizeci de mii de guldeni pentru a tocmi zece mii de mercenari, așa că mă poți înțelege, cred, că mi-e greu să-ți plătesc toți banii acum. Îți voi plăti douăzeci și cinci de ducați de aur ca răsplată pentru curajul tău, și-ți dau scris

că restul îl vei primi după ce vom înstăpâni noua ordine și justiția divină va domni pe pământ.

Tulburat de vorbele lui fățarnice și de durerea cumplită pricinuită de arsurile de pe picioare, l-am numit hoț necinstit și i-am cerut să-mi plătească cel puțin jumătate din banii care mi se cuvin. Vorbele mele l-au rănit atât de tare, încât i-au dat lacrimile și mi-a spus cu sfidare:

— Asta-i răsplata pentru toate strădaniile și oboseala mea, astea-s vorbele de mulțumire, Mikael Pelzfuss, pentru că mi-am pus sufletul și onoarea în joc pentru cauza bună a justiției lui Dumnezeu! Așadar, n-ai încredere în mine și te îndoiești de Dumnezeu, fiindcă tu nu crezi din tot sufletul în biruința noastră, care-i atât de aproape și când îți vei primi toți banii promiși, lucru pe care îl voi întări prin învoială scrisă. Ar trebui să-ți amintești că doar din cauza lașității tale am fost noi nevoiți să-i dăm drumul episcopului să plece, după ce aproape că-l aveam în mână, fiindcă te-ai temut că-ți vei pierde viața în curtea interioară împreună cu ceilalți, deși episcopul merita să fie jupuit de viu pentru toate relele pe care le-a făcut. Cântărește-ți vorbele, Mikael Pelzfuss, dacă nu vrei să mă supăr aprig pe tine, și în niciun caz nu te aștepta să primești acum mai mult de cincizeci de guldeni, ăsta-i ultimul meu cuvânt, iar dacă n-ai încredere în mine, îi luăm martori pe zece dintre cei mai buni oameni ai mei care să audă când mă voi jura că am să-ți plătesc toți banii mai târziu, iar ei sunt oameni de ispravă, chiar dacă au fost de multe ori în închisoare pentru mici pungășii.

După o târguială care părea să nu se mai sfârșească, mi-a numărat totuși o sută de guldeni de aur, dintre care mai mult de jumătate nu aveau greutatea cuvenită, și mi-a dat un înscris în care recunoștea că mi-era dator cu nouă sute de guldeni, încurajându-mă cucernic să am încredere în Dumnezeu. Nu știu unde or fi dispărut nemăsuratele comori ale episcopului, fiindcă

Jörgen Knopf nu a cheltuit decât o foarte mică parte din ele pentru plata mercenarilor, iar după ce a fost executat, toate bogățiile s-au pierdut, spre marea supărare a oamenilor săraci. Ar fi făcut mai bine dacă și-ar fi ținut făgăduiala și mi-ar fi plătit cât mi se cuvenea și ar fi împărțit comorile episcopului cu ceilalți oameni.

În orice caz, am ales să nu mi-l fac dușman, fiindcă, după cum spunea înțeleaptă mea mamă Pirjo, chiar și o pace amărâtă e mai bună decât o ceartă întinsă. Dar n-am vrut să mai rămân o clipă în cetatea principelui episcop, unde nici nu aș fi putut închide ochii, atât de cumplit mă dureau picioarele din cauza arsurilor. Ca să-mi dovedească totuși bunele lui gânduri, Jörgen Knopf mi-a dăruit un cal din grajdurile episcopiei, iar mai înainte de ivirea zorilor, când stelele albe străluceau încă pe cerul nopții de primăvară, am plecat călare spre Baltringen ca să anunț vestea încurajatoare despre victoria trupelor din Allgau și despre grabnica fugă a principelui episcop.

4

Dar vestea mea nu l-a bucurat prea mult pe Ulrich Schmid, care începuse să-și piardă speranța. El mi-a spus:

— Cine seamănă vânt culege furtună, iar cine ridică sabia, de sabie va pieri. Asta-i soarta care-l așteaptă pe Jörgen Knopf.

Scârbit de prevestirile lui acre, am plecat la locul meu de înnoptat. Am lăsat calul în grajd și am urcat cu greutate scara care ducea la etaj, unde avusesem norocul să găsesc o odaie de dormit. Voiam să locuiesc singur, și îl lăsasem și pe Rael în grija văduvei negustorului de mirodenii, în locuința căreia găsisem odaia. Ea îmi promisese că nu va îngădui nimănui să intre în camera mea cât timp voi lipsi.

Eram foarte obosit, dar simțeam o mare ușurare la gândul că mă înclinasem în fața justiției divine și că Dumnezeu mă lăsase în viață, chiar dacă mă stropise cu plumb topit pe picioare ca să-mi amintească de moarte. M-am gândit că nepătrunsele planuri divine erau de partea mea, că-mi voi regăsi câinele, că voi dormi liniștit, iar în zori mă voi deștepta în mirosul plăcut de pâine proaspătă și carne friptă, cu care buna văduvă a negustorului de mirodenii mă va ospăta. Era o femeie evlavioasă și nu se mai sătura să asculte despre David și Batșeba, despre Iosif și femeia lui Putifar, precum și despre alte personaje din Biblie a căror poveste i-o citisem.

Cred că oricine își poate închipui furia care m-a cuprins după ce am intrat în cameră și am văzut în patul meu un mercenar care sforăia cu gura deschisă. Purta pantaloni colorați de mercenar, iar prin tunica descheiată i se vedea pieptul vânjos și păros. Deși era cufundat într-un somn profund, strângea într-o mână mânerul sabiei, iar în cealaltă punga cu bani de la cingătoare. Câinele meu, care era ghemuit pe burdihanul necunoscutului, nici n-a catadicsit să se ridice ca să mă salute, a mișcat doar din coadă și a clipit din ochi de parcă ar fi vrut să-mi arate că nu se cade să-l trezesc din somn pe războinic. Nu-l cunoșteam pe acel bărbat, însă ceva din chipul lui nătâng, care mi se părea cunoscut, mă făcea să mă întreb de nu-l știam cumva. Dar mânia îmi era prea mare, așa că, după ce l-am dat jos pe Rael de pe burta războinicului, am început să-l scutur ca să se trezească. La început a fost atât de buimac, încât a spus cuvinte fără noimă în tot felul de limbi, apoi a urlat că începe asediul, după care a tras o înjurătură în spaniolă. După ce și-a venit în fire, s-a așezat pe marginea patului, s-a uitat la mine și a spus:

— Mikael Karvajalka, frate! Ești viu încă! Ce-i cu picioarele tale, de le târâi ca o babă atinsă de podagră?

Abia atunci mi s-au deschis ochii și l-am văzut pe Antti, de care îmi fusese tare dor în toți anii aceștia și pe care-l crezusem mort în slujba împăratului, la Milano sau în Franța. Am început să plâng de fericire și l-am îmbrățișat și i-am simțit din nou puterea de urs, pentru că, pe când mă strângea în brațe, mi-au pârâit toate oasele și mi s-a tăiat răsuflarea. Se lungise și se îngroșase, sau cel puțin așa mi s-a părut, chipul îi era și mai șters decât înainte și în toată ființa lui se strecurase ceva din cruzimea și asprimea mercenarilor. Doar ochii îi erau aceiași, cenușii și pe jumătate adormiți, iar părul în deplină neorânduială. A șovăit când a vorbit cu mine în finlandeză și a folosit multe cuvinte din alte limbi când nu le-a nimerit pe cele dorite, dar surpriza cea mai mare a fost că nici eu nu mi-am găsit ușor cuvintele, atât de multă vreme nu mai vorbisem în limba mea. I-am spus:

— Păi n-ai murit, Antti! Cum se face de-ai ajuns aici, la Baltringen, că doar n-ai căzut din nori? Oricum, mulțumesc lui Dumnezeu și tuturor sfinților că te-au adus din nou la mine, ca să am grijă să nu faci alte nerozii. O să ne sfătuim împreună și-i foarte bine că am bani, fiindcă n-o să duci lipsă de nimic. Dar nu pot să pricep cum de te-ai descurcat în toți anii ăștia grei fără ajutorul meu și fără sfaturile mele.

Și Antti mi-a răspuns zornăindu-și punga burdușită cu bani de la cingătoare:

— Oare aurul și argintul meu nu sună la fel de frumos? Nu din cauza sărăciei m-am întors eu la tine, Mikael. Când am auzit despre grozăviile ce se întâmplă în Germania, am părăsit degrabă tabăra de război a împăratului ca să te caut, fiindcă cei trei ani, cât a fost învoiala să-l slujesc, au trecut, și s-ar părea că împăratul ăsta îmi este mie mult mai dator decât îi sunt eu lui. Când privesc cinstit la mizeria de bani cu care-și răsplătește supușii, mă întreb dacă nu va ajunge într-o zi să-și lase împărăția și să plece-n lume la cerșit. Nu cred că a

mai trăit vreodată un împărat mai sărac decât acesta, fiindcă el până și scutierilor și catârgiilor le-a rămas dator, nu numai regilor și principilor. Dar nu am niciun motiv să mă plâng, fiindcă norocul meu a fost bun, chiar dacă sunt eu cam nătâng, și bine-a fost de-am auzit despre revoltele din Germania, altfel mi-aș fi băut toți banii. Însă ceva în mine mi-a poruncit cu asprime să las banii în pungă și să alerg în căutarea ta, fiindcă am presimțit că firea ta necugetată și inima prea evlavioasă te-or fi împins și pe tine în nebunia tulbure a lumii. Am venit să te scot cât mai este timp din zeama asta care a început de-acuma să pută.

Chiar dacă nu pricepeam cum de avusese noroc, când eu nu fusesem lângă el să-l ajut și să-l sfătuiesc, m-am bucurat din toată inima pentru norocul lui, dar unele vorbe m-au jignit, așa că i-am răspuns astfel:

— Ai rămas la fel de nătâng ca înainte, bunul meu Antti, mai prost ca o cizmă aș zice, fiindcă, fără îndoială, n-ai înțeles despre ce-i vorba. Află că pălmașii săraci și țăranii din Germania s-au ridicat să clădească o nouă ordine socială pe *Cele douăsprezece articole*, pe care nu mă voi apuca acum să ți le înșir, fiindcă nu le vei pricepe decât dacă ți le-aș explica de-o sută de ori, dar te încredințez că sunt tare drepte, fiindcă am luat și eu parte când s-au întocmit. Oricum, toți bărbații cinstiți s-au înarmat cum se cuvine pentru a statornici justiția lui Dumnezeu pe pământ și să prețuim faptul că ai venit la timpul potrivit, fiindcă datoria oricărui bărbat cumsecade este să dea ajutor ca să se împlinească toate gândurile bune ale răzvrătiților.

Antti a căscat plictisit, s-a scărpinat în cap și m-a privit, neștiind ce să creadă.

— Mikael, frate drag! a spus el. Tu ești învățat și mult mai înțelept decât mine și, bineînțeles, te pricepi la învățătura lui Dumnezeu mult mai bine

decât mă pricep eu, dar ceea ce am văzut acuma în Germania cu ochii mei, când te-am căutat ca pe un ac pierdut într-un car cu fân, îmi dă de înțeles chiar și mie, cel mai prost ca o cizmă, după cum bine zici, că noua ordine socială se sprijină pe neorânduială și că mulți dintre făurarii ei nu pot fi nici pe departe numiți bărbați cinstiți, ci mai degrabă tovarăși ai diavolului, iar eu nu cred că Dumnezeu va face dreptate mai înainte de Judecata de Apoi, când carnea ne va crește din nou împrejurul oaselor și îngerii dreptății vor alege oile blânde dintre țapii trufași. Cum sunt străin de toate încrâncenările astea care nu pot duce la nimic bun, cred că mai bine-i să stai deoparte și să vezi cine va câștiga până la urmă. Poate că nu eu sunt cel mai potrivit să-ți dea ție sfaturi, dar mai bine să plecăm noi de-aici în Italia, unde măcar cresc fructe de aur în pomi.

Știam că nu-l duce mintea ca să priceapă însemnătatea schimbărilor care urmau să se întâmple, dar intențiile lui erau bune, de aceea nu l-am suduit. M-am uitat cu milă la el, am zâmbit și i-am spus:

— Departe de mine gândul să mă cert cu tine. Mai bine să ne povestim unul altuia întâmplările prin care am trecut, fiindcă tare-s curios să știu cum de-ai ajuns să-ți meargă așa bine pe cât spui. Cât despre mine, am să-ți povestesc toate nenorocirile ce s-au abătut asupra mea și te încredințez că n-au fost puține, așa că vei înțelege, poate, de ce nu mai sunt omul pe care-l cunoști.

Auzindu-mă vorbind despre bunăstare, Antti mi-a aruncat o privire severă și a spus:

— Nu există noroc curat pe lumea asta. Chiar și în norocul cel mai bun există o picătură de absint amar. Nu mă gândesc la oboseală și la suferințele prin care am trecut, la ger, sărăcie, arșiță, foame, ciumă ori răni, fiindcă m-am logodit cu ele când m-am tocmit în oastea împăratului, ci la alte lucruri, pe care ți le voi povesti mai târziu. Dar

despre nenorocirile tale, Mikael, nu trebuie să-mi mai povestești nimic, fiindcă le-am aflat în timp ce te căutam. Să știi că am fost mai întâi în orașul unde ne-am despărțit, apoi la Memmingen, iar de la Memmingen aici și am vorbit cu mulți oameni ca să aflu unde ești. Știu că femeia ta a fost arsă pe rug și-ți împărtășesc mâhnirea, dar pot spune că nu m-a mirat, fiindcă orice bărbat cu judecată ar fi văzut dintr-o privire că era vrăjitoare. Doar un tânăr neștiutor, cucernic și visător ca tine putea să vadă altfel. Oamenii mi-au mai spus că în afară că ești străin și ai nume rău, ai mai și trecut la credința lui Luther și te-ai înhăitat cu fanaticii pentru a schimba ordinea firească a lumii. De aceea, n-are rost să-mi mai povestești nimic. Mai degrabă cred că-i în interesul tău să-mi asculți povestirile, fiindcă sunt tare pline de învățăminte. Dar s-ar putea să ne apuce seara târziu, așa c-ar trebui mai întâi să-mi umezesc gâtul și să-mi înzdrăvenesc pântecele.

Atunci mi-am adus aminte de legile ospitalității și am băgat de seamă că și mie mi-era foame. Am coborât scara fără să mă mai gândesc la rănile de la picioare și am găsit-o pe smerita văduvă a negustorului de mirodenii în fața cuptorului deschis, de unde tocmai scotea pâinea rumenită. Tremurând de furie, m-a întâmpinat:

— Domnule Mikael, nu vreau să cred nimic rău despre prietenul vostru, chiar de-i străin, fiindcă-i bărbat puternic și cu frica lui Dumnezeu. Poate bea cam mult, dar asta nu-i treaba mea. Are bani, își plătește cinstit băutura și vorbele pe care le rostește sunt plăcute pentru urechile unei femei slabe ca mine. Dar eu nu mai pot îndura s-o văd pe muierea boită cu care a venit în casa mea. După ce că vorbește într-o limbă păgână, mai este și nesuferit de trufașă, umblă cu o fustă de mătase care nu-i de rangul ei și are pe cap o pălărie cu pene, deși i s-ar potrivi mai degrabă o scufie roșie cu două coarne cum au târfele. Eu nu pot să

primesc în casa mea femei cu apucături necuviincioase și nici să încuviințez, ca unui bărbat atât de cumsecade și cucernic ca domnul Andreas să-i stea pe cap o asemenea pupăză. De aceea e mâhnit și bea atât de îndârjit bietul om. Nădăjduiesc că prietenul vostru, domnule Mikael, o să fie înțelept și o s-o alunge numaidecât pe această desfrânată din casa mea.

Oarecum descumpănit, i-am spus că după cum îl știam, Antti era un tânăr cu o purtare bună, care nu obișnuia să se însoțească la drum cu femei, dar dacă-i adevărat ce-a spus, probabil că moravurile ușoare din Italia pontificală, precum și destrăbălarea din tabăra de război l-or fi înrâurit în rău. I-am făgăduit că voi vorbi cu el și că lucrurile se vor lămuri. Văduva cea pioasă s-a bucurat tare mult de vorbele mele și s-a grăbit să pună pe masă supă, friptură, slănină afumată și prăjituri cu miere, poftindu-ne să mâncăm mai înainte de a apărea femeia aceea de moravuri ușoare, care plecase la liturghia de amiază și nu se întorsese încă, deși se lăsase de-acum întunericul. L-am chemat pe Antti la masă și i-am cerut să mă lămurească cine-i femeia cu care a venit. Antti și-a făcut cu evlavie semnul crucii, apoi mi-a spus:

— Femeia asta e mai a dracului decât un sac plin cu pisici sălbatice, dar nu vreau să vorbesc acum despre ea, ci să-mi priască mâncarea și băutura, și-apoi, m-am gândit că-i mai bine dacă-ți voi face mai târziu o mică surpriză. Femeia asta este picătura amară de absint din cupa mea de noroc.

A golit din două sorbituri halba de bere, a mai cerut alta și a spus:

— Să nu crezi că am vrut să spun vreo vorbă rea despre absint, Doamne ferește, fiindcă în Italia se prepară un amestec de vin tare și de absint, cu care mulți bărbați cu febră sau crampe la stomac s-au vindecat.

I-am reamintit de urmările pe care le poate avea băutura, sfătuindu-l să nu bea prea mult, ca să nu dea de necaz, dar el mi-a spus:

— Se vede că n-ai trecut niciodată printr-un război adevărat, fratele meu Mikael, dacă spui asemenea nerozii, fiindcă primul și cel mai bun sfat pe care l-am primit de la sergentul meu de campanie, căruia îi voi rămâne toată viața recunoscător, a fost că un soldat nu trebuie să bea niciodată apă. Chiar dacă și-ar risipi toți banii, un soldat să nu uite că setea se stinge doar cu vin și bere, așa a spus înțeleptul meu sergent, iar vorbele astea n-au fost zise în joacă. Am văzut cu ochii mei mulți bărbați care au suferit de friguri sau de înmuierea șirei spinării și au murit în suferințe cumplite, fiindcă n-au ținut seama de acest sfat, au fost zgârciți și nu și-au cheltuit banii, alegând să bea apă spurcată din bălțile de pe drum când le-a fost sete. Sergentul a mai spus că sănătatea noastră e mai scumpă decât prețul neînsemnat al vinului și ne-a sfătuit să nu bem niciodată apă din lacuri, iazuri, bălți sau râuri. Dacă n-avem de ales, a mai spus el, să bem doar din ape limpezi și curgătoare sau, mai degrabă, să murim de sete. Ne-a lămurit că apa rece nu-i sănătoasă, e mai bine să fie mai întâi fiartă și amestecată cu buruieni și mirodenii. Aceste sfaturi ți le dau și ție, Mikael, fiindcă și tu te afli acum într-un fel de campanie de război, iar cu mulțimea de oameni care mișună prin oraș, nu mă îndoiesc că vor începe să se răspândească bolile, iar cei care vor muri primii, vor fi cei care beau apă.

Mi-a vorbit serios, iar eu l-am crezut, fiindcă era mai încercat decât mine. Așa că am băut și bere și vin și ne-am ospătat cumsecade. Am uitat de toate necazurile și am râs cu poftă, ne-am împins amical unul pe altul și i-am spus vorbe cu tâlc văduvei negustorului de mirodenii, care, mărinimoasă, ne-a pus pe masă tot felul de bunătăți, uimită de stăruința cu care Antti își umplea burdihanul și

îndemnându-l întruna să mănânce. După ce și-a potolit puțin foamea, Antti și-a dres glasul și a început să povestească.

— S-o binecuvânteze Dumnezeu pe această văduvă inimoasă și s-o răsplătească pentru osteneala ei! a spus Antti. După măslinele împăratului și carnea de măgar tare ca scoarța de copac, care mi-au amărât viața în ultimii ani, untul acesta bun și slănina mi-au făcut limba lunecoasă și mă îndeamnă să povestesc. Dar, mai înainte de a începe, se cuvine să-ți explic, Mikael, înalta politică a lumii, fiindcă bănuiesc că te pricepi mai mult la lucrurile ce se petrec în împărăția cerului decât la cele de pe pământ. Trecând eu prin multe încercări aspre, a trebuit să-mi sparg țeasta ca să pricep înalta artă politică, fiindcă soldatul se cuvine să știe cui își vinde spada și pentru cine își riscă viața. Pentru a dobândi cunoștințe utile despre treburile împăraților și regilor, cred că nu există loc mai potrivit în lume decât în jurul unui foc, seara, într-o tabără militară. Cu multe învățături bune m-am ales eu de pe urma unor astfel de discuții.

După ce a sorbit tot vinul din cupa înaltă, care nici nu se mai vedea când a apucat-o cu mâna lui uriașă de urs, i-a spus văduvei să-i aducă, pentru numele lui Dumnezeu, o cupă mai mare, ca nu cumva, din greșeală, să sfărâme în pumn cupa aceea micuță. Apoi a urmat:

— După cum îți amintești, am intrat în slujba împăratului, încredințat că am luat o hotărâre înțeleaptă, pentru că bunul nostru împărat Carol Quintul este cel mai puternic principe din lume. El nu stăpânește doar Țările de Jos, Austria, Neapole și Spania – ca să nu arăt decât câteva dintre ținuturile sale – și întreaga Germanie, ci este și împăratul Indiilor și al Americii, care se află dincolo de mare și despre care archebuzierii spanioli povestesc niște lucruri atât de ciudate, încât ți se zbârlește părul din cap când le asculți.

Dacă ar fi să le dai crezare, împăratul nostru ar trebui să fie cel mai bogat principe din lume și să-și construiască doar palate din aur și pietre prețioase. Dar tocmai lipsa banilor este boala fără leac a împăratului, așa că toți spaniolii care povestesc despre nemaipomenitele bogății din Lumea Nouă sunt cei mai nărăviți mincinoși de pe fața pământului.

Nerăbdător să aud lucruri noi, i-am spus că nu mă prea interesează ce spun spaniolii, fiindcă am auzit destule despre Lumea Nouă. Antti nu s-a supărat că l-am întrerupt și a continuat:

— Nu prea mai sunt pe lume mulți monarhi atât de importanți ca slăvitul nostru împărat. Doar regele Francisc I al Franței, pe care-l cunosc foarte bine, fiindcă eu însumi l-am luat prizonier la Pavia, și regele Henric al VUI-lea, care s-a îmbogățit de pe urma negustoriei de lână. Dar acesta din urmă poate nici n-ar trebui luat în seamă în politica înaltă, chiar dacă-i aliatul împăratului, fiindcă în afară de dat bani nu-i bun de nimic, mai bine că-i lăsat să șadă pe scăunelul lui și să-și lângă degetele când este vorba despre împărțirea prăzii. Ca să-l mângâie totuși și pe el cu ceva, împăratul i-a promis că-i va da un maimuțoi bătrân de ginere și i-a logodit fata, chiar dacă fetei nu i-au crescut încă țâțele, așa că o să mai aștepte până o îngenunchea în fața altarului. Toată lumea spune că împăratul ar fi tocmit logodna ca să poată cere împrumut niște bani din dota fetei, și aici nu-i vorba de o nimica toată, ci de o sută de mii de monede din aur.

După ce a golit o altă cupă de vin și și-a șters rușinat buzele cu dosul palmei, Antti a spus:

— Slănina-i bună, numai că face gura prea alunecoasă și, uite, m-am rătăcit și am povestit despre un rege fără importanță. Să-l lăsăm în insula lui învăluită de ceață din mijlocul mării, fiindcă doar în Europa se joacă politică înaltă. De principii Germaniei se poate uita, fiindcă sunt mai

mulți decât muștele de pe pereți. În Germania, conții, principii, ducii, episcopii și orașele libere cresc ca ciupercile după ploaie. Singurul care trebuie luat în seamă este arhiducele Ferdinand, fratele împăratului, cel care guvernează Germania și Austria, îl apără de turci pe regele copilăros al Ungariei și face aproape tot ce-i poruncește împăratul. Despre țarii Poloniei și Moscovei nu vreau să vorbesc, fiindcă nu prea știu multe despre ei. Cât despre sultanul Soliman, poate că-i singurul principe la fel de puternic ca împăratul, dar e prea departe, așa că nici despre el nu voi zice nimic. Limbile pizmașe vorbesc c-ar fi încheiat alianță cu regele Franței împotriva împăratului, dar astea-s doar vorbe defăimătoare.

Am tresărit supărat și i-am spus:

— Pentru că am studiat la Universitatea din Paris, pentru că iubesc Franța, pentru că în toată lumea nu există un oraș mai încântător ca Parisul, dă-mi voie să spun că zvonurile astea sunt mincinoase și răuvoitoare. Nu cred că-i cazul să i se atribuie și o astfel de învinuire grea monarhului care a avut curajul să i se opună împăratului. Iar dacă i s-a opus, nu-i nicio îndoială că a făcut-o pentru a se supune poruncii Domnului, care niciodată n-a lăsat un singur om să-și întindă puterea asupra întregii lumi.

Antti a lovit cu pumnul, iar în masă a apărut o crăpătură adâncă. Apoi a rostit triumfător:

— Minunat, Mikael! Trebuie să recunosc că ești un bărbat deștept chiar și în ceea ce privește politica înaltă. Cel pe care l-ai amintit e un motiv serios, și tocmai de aceea regele Franței și împăratul s-au avut întotdeauna ca pisica și câinele, mai cu seamă când a fost să se aleagă împăratul. Franța, regatul cel mai bogat și cel mai puternic din Europa, este singura piedică în calea lărgirii imperiului și niciun alt principe în afară de regele Franței nu poate fi luat în seamă. Doar sultanul turcilor, dar ăsta-i păgân, toată lumea

creștină ar trebui să lupte împotriva lui până la ultima picătură de sânge. Dar, ca să pricepi totul, să-ți explic cum stau lucrurile în Italia, iar Italia este un covor făcut doar din petice numite ducate și republici, care nu primește să se supună nimănui. Împăratul și regele Franței s-au războit dintotdeauna pentru ducatul de Milano și pentru mănoasa provincie Lombardia, de unde abia am sosit. Iar Veneția, vecină cu Milano, este cea mai importantă, dar să nu-l uităm cumva pe papă, un anume Medici, care, pe lângă Roma, are în grijă și Florența. Ar mai fi Napoli, care-i aparține împăratului și la care râvnește regele Franței, trimițându-și, în numele dreptului de moștenire, o parte din armată să-l cucerească, deoarece crezuse că-i va cânta cocoșul pe-un morman de bălegar când, rupți de foame după asediul Marsiliei, ne întorceam noi prin defileurile alpine.

— Povestești cam fără șir, i-am spus eu, și pe deasupra, cred că te-ai îmbătat. Mi se-nvârtește capul, Antti, și cred că ar fi mai bine dacă-mi vei povesti doar lucrurile pe care le-ai trăit și le-ai văzut cu ochii tăi. După mine, atât regele cât și împăratul au dus un război aprig și nelegiuit, târând în neînțelegerile lor asupra dreptului de moștenire un mare număr de oameni nevinovați, când ar fi putut prea bine să-și lămurească neînțelegerile în privința moștenirii cu ajutorul oamenilor învățați care cunosc bine legile.

Râzând din toată inima, Antti a spus:

— Atât pentru împărat, cât și pentru rege, lucrurile nu sunt simple, fiindcă părinții și străbunii lor au încheiat căsătorii și înțelegeri atât de încurcate asupra dotelor și succesiunilor, că nici dracu' nu le mai poate dezlega, și n-au fost puțini juriști și oameni învățați care, după ce s-au străduit să le priceapă, fie că li s-a întunecat mintea, fie au lăsat baltă încercările și s-au retras la mănăstire. Oricum, împăratul și regele tot nu recunosc alt drept decât al celui mai puternic, așa că acela care

poate strânge mai mulți mercenari, mai mulți sulițași, mai mulți archebuzieri, mai mulți cavaleri, mai mulți artileriști, acela câștigă. În orice caz, ducatul de Milano a fost pricina războiului. Era sub stăpânire franceză atunci când, împreună cu alți bărbați curajoși, am trecut Alpii și le-am făcut vânt francezilor din Italia. Apoi i-am urmărit până în Provence, și am jefuit, am violat și am omorât tot ce ne-a ieșit în cale, fiindcă lucrurile acestea fac parte din privilegiul învingătorului. În fruntea noastră a fost chiar conetabilul Franței, ducele de Bourbon, care, fiind tare supărat pe regele Francisc, a ținut să-i facă pagube cât mai multe cu putință.

Îngrozită, văduva negustorului de mirodenii și-a făcut cruce, zicând că-i doar o femeie simplă și n-a priceput prea mult din cele povestite, dar că nu și l-ar fi închipuit pe Antti în stare să jefuiască, să siluiască și să omoare oameni nevinovați. Iar eu l-am întrebat cum de a fost posibil ca ducele de Bourbon, comandantul tuturor trupelor regale din Franța, să lupte de partea împăratului, împotriva propriului rege.

Oarecum stânjenit de observația văduvei, Antti a spart în dinți un os și i-a dat câinelui măduva. Era cea mai delicioasă parte a osului, de aceea Rael l-a privit pe Antti cu recunoștință, admirându-i dinții. Chiar dacă era câine, Rael nu putea să spargă oasele mari cu dinții. Luându-și singur apărarea, Antti a spus:

— Jaful face parte din drepturile soldatului, prin urmare un drept firesc, dar eu n-am omorât niciodată din plăcere, cum obișnuiau să facă, de pildă, spaniolii. Iar după părerea mea, siluirii ar trebui să i se dea o tălmăcire mai potrivită, fiindcă multe femei din Provence nu priveau cu ochi răi această îndeletnicire barbară. Mai degrabă s-ar putea spune că alergau după soldați decât că se fereau din calea lor, îndeosebi dacă ei purtau armuri sclipitoare și pantaloni cu despicătură mai

largă, așa că, în privința asta, cugetul meu este curat. Cât despre conetabilul Franței, dacă și-a trădat suveranul și l-a urmat pe împărat, a făcut-o doar ca, protejat de acesta, să-și aibă propriul regat independent pe pământul Franței. În orice caz, ducele de Bourbon ne-a condus cu atâta furie, încât trupa noastră de mercenari s-a secătuit de puteri în Provence și s-a topit ca zăpada când arde soarele de primăvară, iar după ce am asediat noi o vreme Marsilia, unde eu mi-am lăsat tunul în mâinile francezilor, am fugit înapoi la Milano, fiindcă regele Franței reușise să strângă toamna un mare număr de soldați – deși nimeni n-ar fi crezut că va fi în stare – care au trecut Alpii în același timp cu noi, îndreptându-se și ei tot spre Milano.

Antti era din ce în ce mai aţâţat și, după ce a mai lovit o dată cu pumnul în masă de i s-a revărsat vinul din cupă, a continuat:

— De fapt, despre luptele de la Pavia vreau eu să vă povestesc. Ajută-mă, bunule Dumnezeu, să nu mă încurc! A fost o bătălie care într-adevăr merită povestită și bărbați mult mai înțelepți decât mine au spus că luptele de la Pavia au hotărât destinul Europei și i-au asigurat imperiului dominația pentru sute de ani, ce zic eu, pentru mii de ani. Și tot oamenii înțelepți au spus că împăratului nu-i mai trebuie altceva decât să și-l facă vasal pe regele Franței și să pornească împreună cu el împotriva turcilor pentru a recuceri Constantinopolul, care, spre marea rușine a creștinătății, se află, de-o generație bună de-acum, la cheremul Islamului. Dar, să ne întoarcem la Pavia. Eram tare flămânzi și zdrențăroși noi, cei care mai rămăsesem din armata imperială. Traversasem încă o dată munții, de data asta ca o hoardă de cerșetori, sau mai bine zis ca niște oi rătăcite de mama lor. Până la Roma și-au bătut joc de noi italienii, iar acolo, pe o piatră unde se consemnează toate obscenitățile, numită de localnici *pasquino*, era prins un anunț în care scria:

„Se acordă mare recompensă aceluia care va găsi armata imperială pierdută, furată sau rătăcită”. Ar fi cazul să-și înghită acum vorbele și glumele grosolane locuitorii Romei. Oamenii cumsecade n-ar trebui să fie loviți astfel, fiindcă nenorocul unui soldat nu-i întotdeauna urmarea greșelilor lui, după cum o dovedește trista soartă a regelui Franței.

L-am rugat prietenește să-nceapă odată și să povestească despre bătălia de la Pavia, pentru că eram, într-adevăr, curios să ascult din gura unuia care a fost acolo, însă Antti mi-a răspuns ușor enervat:

— Dar nu mai fi atât de nerăbdător, Mikael! Ai văzut vreun artist care să picteze Sfânta Familie așezată doar pe-un bolovan? Oricare pictor care se respectă decorează mai întâi fundalul tabloului cu văi roditoare, podgorii, cascade și orașe, tocmai ca să scoată în relief subiectul principal, iar în Italia am văzut cu ochii mei câțiva maeștri în timp ce pictau, așa că știu despre ce vorbesc. Nu vei pricepe nimic despre bătălia de la Pavia, dacă nu-ți voi desluși motivele. Flămânzi, fără bani și cu onoarea terfelită, străbăteam Lombardia cu speranța că, după ce vom ajunge la Milano, vom fi la adăpost între zidurile lui groase. Numai că la Milano era molimă, toate așternuturile din casele părăsite erau molipsite de ciumă, iar din oameni mai rămăsese în viață o treime. Însă cel mai cumplit a fost că nu se găsea nimic de furat, fiindcă soldații din garnizoana imperială furaseră tot ce putuseră. De aceea am plecat repede din acel oraș blestemat, iar pe când ieșeam în marș pe poarta de răsărit, oastea regelui Franței intra tot în marș pe poarta de la apus. Tulburat de această situație stânjenitoare, ducele de Bourbon ne-a mulțumit pentru credința ce i-o arătasem și și-a luat, cu mâhnire, rămas-bun de la noi, spunând că are niște treburi grabnice în altă parte. Ne-a sfătuit totuși să avem încredere în Dumnezeu, încredințându-ne că împăratul ne va plăti cândva

soldele, și ne-a promis că el însuși ne va răsplăti, dacă va găsi în Germania pe cineva gata să-l împrumute cu bani. La Pavia, cetate înconjurată de ziduri puternice, ducele a lăsat cinci mii de lăncieri saxoni și două sute de archebuzieri spanioli care încă nu-și pierduseră încrederea în promisiunile deșarte ale împăratului și erau în stare să păstreze cu prețul vieții lor o parte din ducatul de Milano pentru a salva onoarea monarhului. Dar eu, împreună cu mulți alții, am mulțumit cuviincios și, renunțând la gloria nepieritoare, am dat cinstea pe rușine și am plecat să ne petrecem trista iarnă italiană în Lombardia, unde locuitorii săraci ai acelei provincii spuneau despre noi c-am fi cea mai grea cruce cu care Dumnezeu le-a pus vreodată răbdarea la încercare. Să mai adaug că la sosirea noastră satele și orașele Lombardiei nu erau sărace, abia după ce am plecat noi de acolo au ajuns ele să nu mai aibă nimic. Dar noi am fost mărinimoși și le-am spus oamenilor îngroziți ai acelor locuri că, dacă li se pare că i-am păgubit cu ceva, n-au decât să ne pârască și împăratul le va înapoia totul.

Antti a oftat adânc, apoi a continuat:

— Între timp, regele Franței începuse asediul Paviei, dar fiind lacom, i-a rămas în gât o bucată mare și tare, așa că nici s-o înghită nici s-o scuipe n-a mai putut. Regele ținea morțiș să cucerească Pavia, de aceea a încercat să abată și albia râului ca să ajungă la locurile mai slabe ale zidului. Dar n-a avut noroc, fiindcă apele râului s-au umflat din cauza ploilor de toamnă și s-au revărsat, înghițind atât șanțurile de scurgere cât și pe săpători, Dumnezeu să-i ierte. Trei luni s-a învârtit regele Franței în jurul zidurilor Paviei. Avea o oaste uriașă și, ca să nu piardă timpul de pomană, a trimis o parte din mercenari să cucerească Napoli. La începutul lunii februarie, s-a întors ducele de Bourbon din Germania cu cei zece mii de lăncieri ai lui Frundsberg și rămâne o taină unde o fi găsit

el bani să-i plătească, fiindcă i-a plătit, într-adevăr, în timp ce asediații din Pavia n-au văzut para chioară. În felul acesta, el și generalul împăratului, marchizul de Pescara, împreună cu viceregele din Napoli, de Lannoy, au înjghebat o oștire. Când am ajuns la Pavia ca să-i împresurăm pe asediatori, trupele regelui Franței se refugiaseră în șanțuri de apărare cu parapet, aproape de necucerit, de unde soldații ne împroșcau cu vorbe nerușinate și cu glume grosolane. Regele Franței avea în armata lui toată floarea cavaleriei elvețiene în armuri sclipitoare și pe neînfricații lăncieri ai confederaților, nerăbdători să se înfrunte pe câmp deschis cu oștirea împăratului.

— Ce-i drept, a continuat Antti, nu stăteam deloc bine, fiindcă de pe toate dealurile dimprejurul Paviei se vedeau noaptea focurile de tabără ale oastei franceze și poate că împăratul nu se aflase niciodată până atunci într-o situație atât de disperată, fiindcă cetatea nu mai putea să reziste multă vreme, deși comandantul garnizoanei, un spaniol pe nume Leuva, bătuse monedă de argint din toate obiectele de preț ale primăriei și bisericilor, ba chiar și din lanțul gros pe care-l purta la gât, pentru a-i liniști pe soldații care nu-și primiseră de jumătate de an solda și ajunseseră atât de rău, încât jucau zaruri pe arme și pe veșminte. Iar dacă mai pui la socoteală că mâncaseră toți măgarii, toate pisicile și toți câinii din oraș și nici nu mai aveau pulbere pentru archebuze și tunuri, poate că vei înțelege mai bine, Mikael, descurajarea de care erau cuprinși, chiar dacă tu n-ai trecut printr-un război adevărat.

Eram tare mâhnit de vorbele lui trufașe și i-am spus că am și eu ceva cunoștințe despre războaie, dar că modestia mă împiedică să mă fălesc, chiar dacă am aruncat în aer cu mâinile mele poarta masivă a cetății episcopale. Stârnindu-i curiozitatea, Antti m-a rugat să-i povestesc toată

întâmplarea, dar după ce i-am povestit-o, a clătinat din cap și a spus:

— Uite, fapta asta necugetată dovedește că înțelegi războiul ca un idiot, fiindcă numai un nebun poate face așa și am început să mă întreb de nu cumva inteligența ta sclipitoare de altădată s-a risipit în haosul ce domnește acum în Germania. Dacă ai fi avut măcar un talisman puternic sau dacă vrăjitorii din Passau te-ar fi făcut de neatins, te-aș fi înțeles, dar află că, în toate mințile fiind și fără vreun obiect fermecat asupra lui, niciun soldat adevărat nu se încumetă să facă o asemenea încercare.

Atunci mi-am amintit eu și am scos din buzunar, uscată, iarba fiarelor, pe care o purtam întotdeauna cu mine, apoi am început să mă uit prostit, fiindcă nu mai pricepeam – poate că și din cauza vinului – dacă justiția lui Dumnezeu hotărâse să rămân în viață, sau, pur și simplu, iarba fiarelor mă ocrotise. Iar Antti a recunoscut că iarba fiarelor e mai puternică decât orice vrajă și că doar proștii o disprețuiesc, fiindcă se găsește pe toate drumurile și aproape că nu costă nimic. Faptul că am scăpat cu viață, a zis Antti, e o dovadă că buruiana veche și încercată este mai bună decât toate săculețele vrăjite din timpul nostru modern. Și Antti a adăugat:

— De acum înainte mă voi încrede în iarba fiarelor, chiar dacă n-am nevoie de așa ceva, fiindcă eu port la gât statueta turnată din plumb a Sfintei Barbara, cumpărată de la meșterul Coadă-neagră și sfințită de bunul părinte Petru, iar acest talisman m-a apărat foarte bine până acum. Dar să ne întoarcem la Pavia, unde două săptămâni la rând s-au certat comandanții împăratului, neștiind ce să facă. Împăratul ne era dator cu șase sute de mii de ducați de aur, alimentele se isprăviseră, așa că nu mai era vorba de multe zile până să crape toată oastea de foame. Urma să ne înfruntăm cu puternica armată franceză cât mai eram în stare să

ținem armele în mâini, chiar dacă toți comandanții noștri credeau că-i un atac pripit, iar tânărul marchiz de Pescara susținea că-i mai bun un război de o sută de ani decât o singură luptă în care rezultatul e hotărât de providență. De aceea, bizuindu-ne pe noroc, fiindcă pe altceva nu ne puteam bizui, am pătruns în puterea nopții în grădina cu animale numită Mirabello.

— Doamne sfinte, am exclamat eu, ce legătură au animalele cu bătălia de la Pavia?

Dar Antti mi-a răspuns ursuz:

— Povestesc eu ori povestești tu? Aici nu-i vorba, Mikael, de petarde sau de alte nerozii, ci de înaltă strategie militară. În afara zidurilor care înconjurau orașul, alte ziduri înalte și puternice ocroteau parcul de distracție și grădina de animale a ducelui de Milano. Nu mai existau acolo cerbi, căprioare, păuni sau alte animale sălbatice, fiindcă francezii le suciseră gâtul și le mâncaseră pe toate. Dar, nemaifiind interesați de altceva în afară de animale, deși prin parcul mare curgea un pârâu, erau multe pășuni și o pădure, s-au mulțumit doar cu zidurile, care, într-adevăr, erau mai puternice decât bănuisem noi. Marchizul de Pescara poruncise să ne adunăm – la întunericul nopții – în partea de miazănoapte a parcului, apoi să ne strecurăm pe furiș în parc și să-i luăm pe francezi prin surprindere. Dar din plan s-a ales praful, fiindcă marchizul n-a vrut să folosească tunurile, ca să nu-i deștepte pe francezi din somn, încrezându-se în spaniolii care urmau să sape sub zid un tunel de trecere. Adevărul este că nici nu mai erau prea multe tunuri, iar eu îl părăsisem pe al meu în timpul acelui nenorocit de asediu asupra Marsiliei. De atunci mă alăturasem avangărzii de lăncieri și de spadasini germani și aveam drept armă o spadă pentru ambele mâini. Reușita operației militare depindea numai de iuțeala cu care ar fi săpat spaniolii un tunel prin care să ne strecurăm în tabăra vrăjmașă.

Năpădit de amintiri, Antti și-a ridicat ochii și, după ce a pironit o vreme tavanul, și-a coborât privirea asupra mâinilor lui uriașe, a oftat adânc și a continuat să povestească:

— Marchizul de Pescara le-a vorbit spaniolilor, iar comandantul Frundsberg nouă, mercenarilor germani. Am fost mișcați de cuvântarea lui și unii au plâns, mai ales când a spus că, în afară de bucățica de pământ pe care ne sprijinim picioarele, nu mai avem nimic pe lumea asta, nici măcar solda, fiindcă împăratul nu poate să ne-o plătească. Cred că același lucru le spunea în spaniolă marchizul de Pescara spaniolilor, fiindcă și ei se smiorcăiau de mama focului. Pe când tocmai începeam să ne simțim iarăși ca niște miei părăsiți de mama lor, Frundsberg a schimbat tonul și ne-a redeșteptat curajul, zugrăvind în culori atrăgătoare tabăra de război a regelui Franței, unde era belșug de vin, carne, de pâine și cufere burdușite cu aur. Și a mai spus că acela care va reuși să facă prizonier un nobil, va trăi toată viața de pe urma răsplății fără să mai facă nimic, apoi, a tras înțeleaptă concluzie că nu vom avea nimic de pierdut dacă ne vom face curaj și-i vom ataca pe francezi. Frundsberg, care-i un bărbat zdravăn și gras, a strigat apoi din toate puterile și ne-a încredințat că elveții sunt doar niște muritori de rând, în care sângele curge la fel ca și în ceilalți oameni, adăugând ceva și despre gloria eternă a germanilor de care vom fi copleșiți. Ne-a mai spus să ne amintim de frații și de verii noștri care sunt între zidurile cetății Pavia și rezistă asediului de-atâta amar de vreme, dar lăncierii și-au pierdut cumpătul și i-au strigat că-și slobozesc vânturile pe verii lor din cetate și mai cu seamă pe gloria eternă. Cât despre vin, pâine și carne, au strigat ei, n-ar fi rău să le primească de îndată, fiindcă sunt tare flămânzi și însetați, iar dacă li se vor da și niște bani, n-ar avea nimic împotrivă, însă, de luptat cu elveții, să lupte cine-o vrea, fiindcă ăia

nu-s oameni pe care să-i învingi. Dar Frundsberg i-a liniștit făgăduind că se va afla în fruntea noastră și ne-a sfătuit să avem încredere în Dumnezeu, iar noi i-am promis că vom avea încredere în Dumnezeu, fiindcă altceva nu puteam face.

— N-am să uit niciodată noaptea aceea mohorâtă de februarie, a continuat Antti. Vântul bătea puternic, iar eu nădușeam întruna, strângând arma rece în mâini lângă zidurile parcului Mirabello. Primisem poruncă să purtăm o cămașă albă pe deasupra sau cel puțin o panglică albă în jurul brațului, ca să ne recunoaștem între noi în întunericul nopții și în învălmășeala ce avea să urmeze după ce vom începe atacul. Ușor de poruncit, dar noi eram oameni săraci și purtam cămăși zdrențuite, care de multă vreme nu mai erau albe. Ne-am străduit totuși să îndeplinim porunca și ne-am legat fiecare câte o cârpă de braț, care, cu anume îngăduință, s-ar fi putut numi panglică albă. Sacrificiul nostru s-a dovedit fără folos și nu ne-am ales decât cu găuri în cârpele de pe noi, ceea ce, pentru un om sărac, e un mare necaz. Zidul s-a dovedit mult mai greu de sărit decât bănuiam, așa că atunci când s-a făcut ziuă, abia izbutisem să pătrundem în parc. Bineînțeles, alarma fusese dată de mult, așa se face că ne-am trezit deodată față în față cu armata franceză aliniată și gata de luptă. În fruntea ei se afla însuși regele Francisc, călare pe un cal alb, în armură strălucitoare încrustată cu aur. Tunurile fuseseră puse pe poziție de atac, iar sărutul de bun venit cu care am fost întâmpinați a fost sălbatic. Contrar tuturor bunelor obiceiuri de război, artileriștii francezi folosesc proiectile sferice legate câte două cu ajutorul unui lanț, așa că, de la prima lovitură de tun, multe brațe și picioare au zburat prin aer ca frunzele duse de vântul toamnei. De aceea, noi, cei din avangardă, stropiți de sânge din cap până-n picioare, am alergat să ne găsim adăpost prin tufișurile apropiate.

— Bine, dar nu mai înțeleg nimic, am spus eu. Cum se poate ca o armată atât de slabă să învingă cea mai puternică oaste a Europei? A făcut Dumnezeu vreo minune?

După ce a chibzuit puțin, Antti a spus:

— Mă-ndoiesc că Dumnezeu ar fi avut prea multe de făcut într-o bătălie unde prea-creștina sa maiestate, regele Franței, se înfrunta cu prea-catolica sa maiestate, împăratul, și unul și altul susținuți de preasfântul papă de la Roma. Și-ți mai spun ceva, după care sunt sigur că-mi vei da dreptate. Dacă Dumnezeu ar fi vegheat desfășurarea bătăliei, nu încape îndoială că ne-ar fi omorât pe toți cei din oastea împăratului, fiindcă, pe de o parte – lăncierii lui Frundsberg erau adepți ai învățăturii eretice a lui Luther, iar pe de alta – noi ceilalți, chiar dacă eram oameni cu dreaptă credință, păcătuisem prea mult în Provence ca să închidă Atotputernicul ochii și să ne dea iertare. Nu, eu cred că doar marele talent militar al marchizului de Pescara împreună cu vitejia noastră au dus la victorie. Dar atunci eram departe de biruință, fiindcă în timp ce cavaleria împăratului, zdrăngănindu-și armurile, a pornit la atac, floarea cavaleriei franceze a scos un urlet războinic și, zguduind pământul sub copitele cailor, s-a repezit ca un nor de aur și de argint împins de furtună și a ciopârțit repede cavaleria noastră, însuși regele străpungând cu sabia un principe italian căruia i-am uitat numele, care a murit zdrobit sub copitele cailor. Suveranul Franței a crezut atunci că bătălia se terminase, și, așa am crezut și noi, dar Frundsberg ne-a îndemnat să pornim cu sulițele la atac, ocărându-ne și încurajându-ne în același timp, deși știa că o trupă stângace de sulițași, cum eram noi, n-avea sorți de izbândă să doboare ditai cavalerii apărați de armuri solide. În timpul acesta, elvețienii ne amenințau flancurile, atât din cauza dușmăniei strămoșești față de germani, cât și din dorința de a împărți onoarea victoriei cu francezii.

Cred că atunci a fost momentul hotărâtor al bătăliei, deși n-am băgat de seamă. Am refuzat să înaintăm, fiindcă am socotit că venise timpul să ne facem rugăciunea cea de pe urmă și să ne încredințăm sufletele lui Dumnezeu, dar cei din spate ne împingeau așa de tare că, neavând încotro, a trebuit să înaintăm. Asta era de fapt și intenția lui Pescara, fiindcă sulițașii înaintează în pătrat de zece oameni pe fiecare latură, pentru a putea respinge atacul inamicului din patru părți, și n-ar face un pas dacă n-ar fi îmbrânciți înainte.

Aproape că-mi pierdusem respirația ascultându-l pe Antti, iar văduva cea cucernică își făcea cruce întruna și se cutremura de groază. După ce i-a spus să isprăvească odată cu văicăreala, Antti a înșiruit pe masă cojile de pâine, oasele și cuțitele, apoi, mișcându-le după cum era cazul, a început a ne lămuri cum s-a desfășurat bătălia.

— Să zicem că acest cuțit este regele Franței cu cavaleria lui. Osul ăsta zemos și plin de măduvă, infanteria elvețiană, care, deocamdată, bate pasul pe loc, dar e gata să ne iasă în întâmpinare. Iar bucata asta de ficat e armata italiană, neagră de supărare, dar tare gălăgioasă și dornică de glorie, fiindcă războiul se petrece în Italia. Artileria franceză e stânjenită de mișcările neprevăzute ale italienilor, iar generalul trupelor regelui Franței saltă avântat dintr-un loc în altul, smulgându-și cu furie penele coifului. Avangarda noastră se retrage până la crăpătura asta, Doamne, ce pumn am tras… acuma văd eu că a crăpat masa. Dar, în orice caz… capete, brațe și măruntaie zboară prin aer. Iar acum, bum, bum, bum, cupa de vin este marchizul de Pescara, cel mai deștept general din lume, care, scrutând câmpul de luptă, rânduiește cavaleria dezorganizată și trimite archebuzierii spanioli – o mie cinci sute cu toții – împotriva cavaleriei regelui Franței. Oamenii noștri alunecă din tufiș în tufiș, de o parte și de alta, țop, țop, țop… urmați de câteva sute de germani, strângând

în brațe ultimul tip de arme de foc. Iar acum, spaniolii își plantează suporturile armelor… le încarcă… trag, bum, bum… le încarcă din nou… iar trag, iar bum, bum… Într-un sfert de oră, fiecare archebuzier trage cel puțin câte cinci focuri. Fumul se înalță deasupra pădurii… târârâm, târârâm, archebuzele, iar proiectilele străpung armurile francezilor ca pe foile de hârtie. Dar cea mai grozavă rămâne clipa când același proiectil trece prin doi cavaleri și doi cai. Cavalerii cad la stânga, cad la dreapta, caii se cabrează nechezând…

— Bietele animale! a spus văduva negustorului de mirodenii și a început să plângă. Ce treabă au caii cu războiul? Mai bine ar fi fost înhămați la căruțe sau vânduți decât să fie călăriți, bieții de ei, și să moară în chinuri atât de cumplite!

Dar Antti n-a luat-o în seamă și a continuat:

— Cavalerii căzuți de pe cai umblă-n patru labe, încercând să se ridice, dar armurile grele îi trag spre pământ. Ceilalți, intrând în panică, încearcă să fugă de pe câmpul de luptă. Cuțitul înaintează până la osul cu măduvă, cavaleria ușoară a regelui îi strivește sub copitele cailor pe elvețienii care zbiară ca din gură de șarpe, în timp ce noi ne înfruntăm cu italienii, vezi furculița asta? Eu sunt aici, iar la doi pași este Frundsberg mugind ca un taur. Ne-au împins din spate până aici, dar și italienii luptă ca niște porci sălbatici, Frundsberg le doboară căpetenia, iar eu, învârtind cu amândouă mâinile sabia, deschid drum pentru sulițașii noștri. Trebuie să-i măcelărim pe toți ca să ajungem, în sfârșit, la elvețieni. Acum pot să-i dau câinelui ficatul, prinde-l, cățelușule, fiindcă tot n-a mai rămas niciun italian. Dar ce dracu’ ai de-l miroși atâta? Oare câinele ăsta nu mănâncă ficat? Cum vă spuneam, elvețienii, zdrobiți sub copitele cailor propriei lor oștiri, nu mai sunt în stare să ne înfrunte, se întorc cu spatele la noi și o iau la goană. Sfinte Hristoase, e prima dată de la

începutul lumii când elveţienii fug de duşmani! Regele Franţei îşi ridică viziera de aur ca să vadă mai bine şi strigă: *Mon Dieu, mon Dieu,* ce-nseamnă asta? Dar elveţienii nu se opresc din goană ca să-i dea explicaţii, iar de-aici, din pata asta de grăsime de pe masă, adică de lângă micul palat de vară al ducelui de Milano, marchizul Pescara trimite un pluton de oşteni chiar în momentul când dinspre ariergarda armatei franceze se aud zgomote şi zbierete înfiorătoare. Sunt verii noştri din cetatea Pavia, conduşi de spaniolul Leuva, care, cu minţile înceţoşate de foame şi de sete, îi măcelăresc pe soldaţii din ariergarda franceză şi pe elveţienii care fug… Niciunul dintre soldaţii cu care eram nu mai văzuse o asemenea baie de sânge. Apa limpede a pârâului care străbătea parcul era roşie şi în aerul rece al acelei dimineţi geroase de februarie pluteau aburii calzi de sânge ca atunci când se taie porcul.

— Doamne Dumnezeule, sfinte Hristoase şi neprihănită Fecioară! a strigat îngrozită văduva negustorului de mirodenii. Am uitat cârnaţii de porc în cuptor.

S-a dus să-i aducă, iar Antti, cu privirea aţintită-n gol, a oftat descurajat, apoi a muşcat dintr-un cârnat şi a continuat să povestească.

— Regele Franţei nu-şi pierduse calul, ar fi putut să se salveze. Dar nu, văzând că victoria la care sperase se schimbă în cea mai zdrobitoare înfrângere, a orbit de mânie. Primul cavaler, prin vinele căruia curgea cel mai nobil sânge al Franţei! Oare cum să îndure el asemenea ruşine? Aşa că a dat pinteni calului şi s-a avântat în luptă, dar… nenorocire, calul se prăbuşeşte. Zbierând, înjurând şi împingându-ne unii pe alţii, ne-am grăbit cu toţi să ajungem cât mai repede lângă rege. Închipuie-ţi, niciodată un mercenar n-a pus mâna pe o pradă mai însemnată. Fără să mai chibzuiesc mult şi folosindu-mă de puterea cu care am fost înzestrat, i-am hăcuit pe spanioli şi am reuşit să apuc de un

picior regal, gândind c-aș putea să m-aleg cel puțin cu un pinten drept amintire. Alții, mai vrednici, au izbutit să-i descătărămeze armura de aur, care face câteva zeci de mii de ducați. Bănuiesc că l-am fi rupt și pe rege în bucăți, dacă n-ar fi apărut călare seniorul de Lannoy, viceregele de Napoli, care a descălecat agitându-și spada, înjurându-ne și poruncindu-ne să ne dăm la o parte, și așa se face că regele s-a ridicat. Era rănit la obraz și la un braț și avea fața plină de sânge. Toți ne-am strigat numele, ca să fim mai apoi răsplătiți pentru prinderea regelui, dar seniorul de Lannoy a smuls din mâinile archebuzierilor spanioli sabia regelui și i-a înapoiat-o, a îngenuncheat în fața lui și l-a înștiințat că-l va preda împăratului ca prizonier. Iar regele a primit și i-a predat sabia. Apoi și-a făcut apariția și ducele de Bourbon. Văzându-l, regele, căruia îi curgea sânge din gură, l-a scuipat în ochi și l-a numit trădător, apoi, amândoi comandanții noștri au început să zbiere că noi n-avem nicio treabă cu prizonierul lor și că lupta nu s-a terminat încă. Ne-am întors la treaba noastră, încercând, care mai de care, să punem mâna pe vreun nobil, dar cavalerii francezi au ales să-și ia singuri viața decât să fie luați prizonieri. După două ore, totul se isprăvise. Douăzeci de mii de bărbați zăceau morți în parc: francezi, elvețieni, germani, spanioli, italieni, nobili și plebei, cavaleri cu armuri aurite și simpli sulițași. Prada de război era mare, victoria și mai mare, așa că, de bucurie, am cântat, am urlat, am jefuit, am mâncat și ne-am uitat suferințele, deși, după aceea, mulți au murit din rănile cumplite căpătate în timpul bătăliei.

Antti a suspinat și, după ce a dat la spate din fața lui oasele, cuțitele, cupele și cojile de pâine, ca să pricepem sfârșitul zguduitoarei epopei, și-a dat jos nădragii și ne-a arătat rana de la coapsă, care era aproape vindecată. Și mai tulburată decât până atunci, văduva negustorului de mirodenii s-a aplecat și i-a pipăit coapsa, apoi a spus cu

admirație că parcă ar fi pus mâna pe o bucată de fier, dar Antti și-a ridicat grăbit pantalonii și a continuat să povestească.

— Erau atât de mulți prizonieri, că până la urmă a trebuit să eliberăm vreo patru mii de francezi și de elvețieni, fiindcă n-aveam ce să le dăm de mâncare. Ăștia erau atât de săraci că n-aveai cu ce să te alegi de pe urma lor. În schimb, am avut parte de mulți nobili cavaleri, iar eu n-am de ce mă plânge, chiar dacă din cauza ta, Mikael, a trebuit să părăsesc tabăra militară înainte de vreme și, nemaiavând timp să aștept aurul promis, l-am vândut la un preț de nimic pe seniorul de Montmorency, prizonierul meu, unui căpitan spaniol. De pe urma regelui nimeni nu s-a ales nici cu un creițar, fiindcă au fost vreo mie de soldați care au jurat pe Sfânta Fecioară că ei au pus primii mâna pe rege, așa că domnul de Lannoy ne-a trimis pe toți la dracu', susținând cu obrăznicie că el l-a prins pe rege, dovadă că însuși regele îi încredințase sabia.

— E o prostie să mergi cu seniorii la cules de mure, a spus evlavioasa văduvă a negustorului de mirodenii. Iar ca să ceri dreptate de la ei e ca și cum ai strânge un arici în mână, nu te alegi decât cu înțepăturile.

După ce a mai dat pe gât o cupă de vin, Antti m-a privit în ochi și mi-a spus cu seriozitate:

— Mikael Karvajalka, frate drag, ți-am vorbit despre înalta politică și ți-am povestit bătălia de la Pavia, unde treizeci de mii de soldați bine echipați și instruiți, conduși de generali străluciți, au luptat împotriva a treizeci și cinci de mii de soldați. Ți-am povestit toate astea ca să te fac să pricepi că, pe lângă politica înaltă și un război adevărat, răzmerița asta țărănească este ca o murdărie de muscă. Un comandant de război cu experiență îi poate oricând secera ca pe un lan de grâu pârguit pe acești țărani nefericiți. Victoria de la Pavia i-a redat împăratului toată puterea și tu știi bine că el

nu-i are la inimă pe adepții lui Luther. Ajurat că va stârpi erezia din Germania și că îi va nimici pe turci, împreună cu toată creștinătatea. Din toată inima, te rog, chibzuiește cu înțelepciune și să plecăm de aici, poate vom găsi un loc mai bun pe lumea asta.

Vorbele lui mi-au dat de gândit, dar, după părerea mea, nu era cazul să-mi dea el mie sfaturi, fiindcă eu eram mai înțelept. De aceea i-am spus:

— Ai rămas același om simplu și neștiutor, sărmane Antti. Poate că sabia pentru două mâini o poți folosi bine, dar la dialectică nu te pricepi. Cât despre hoție, asta nu-i o artă atât de rară încât să te lauzi cu ea, fiindcă toată lumea o cunoaște și oricui îi poate aluneca cu pricepere mâna în punga cu bani a vecinului. Află că justiția divină e mai presus decât justiția împăraților și a regilor, și chiar dacă *Cele douăsprezece articole* nu sunt fără cusur, fiindcă au fost închipuite de oameni, ele au la bază cuvântul lui Dumnezeu, așa că nicio putere din lume nu va putea împiedica împlinirea lor, fiindcă Domnul îi va zdrobi pe dușmani la fel de aprig ca Samson, cel care i-a ucis pe filisteni doar cu o falcă de asin în mână. Și nu uita că țăranii sunt mai bine înarmați decât Samson. Au lănci și tunuri, iar unii dintre ei poartă chiar și armuri sau cămăși de zale.

Dar Antti nu a crezut în vorbele mele și mi-a răspuns cu vanitatea omului care, după ce a trecut printr-o încercare, crede că le știe pe toate.

— Este drept că față de tine sunt un om simplu și neștiutor, dar bunul simț îmi spune că Dumnezeu e de partea împăratului catolic, nicidecum de cea a țăranilor rătăciți și nelegiuiți, care s-au ridicat împotriva seniorilor, conților, episcopilor și principilor lor. La Pavia, m-am convins cu ochii mei că sângele înalților seniori și al nobililor este mai limpede și mai năvalnic decât sângele gros și negru al mercenarilor de rând, chiar dacă nu este albastru, după cum mulți sunt

înclinați să creadă. Iar dacă uneori dintr-o rană a vreunui nobil a curs sânge gros și negru, asta nu poate fi decât o dovadă că nobila lui mamă și-a încălcat jurământul de castitate și s-a împreunat cu un grăjdar sau cu un scutier, după cum se obișnuiește adesea în Franța. În orice caz, nepotrivirea de sânge arată clar că între nobili și țărani există o mare deosebire, și chiar dacă nu mă pot făli c-am citit eu însumi, fiindcă nu-s învățat ca tine, am auzit că Biblia poruncește să ne supunem celor cărora li s-a dat puterea. Am înțeles că tot sfintele scripturi spun să-i dai cezarului ce-i al cezarului și lui Dumnezeu ce i se cuvine lui Dumnezeu. Pielea mea de om simplu, viața, averea, onoarea, chiar și prostia mea, toate îi aparțin împăratului. Cu sufletul e altă poveste, fiindcă sufletul meu îi aparține doar lui Dumnezeu.

După părerea mea, Antti folosea noțiuni care-i erau puțin apropiate și pe care nici nu le înțelegea, așa că m-am hotărât să-i clatin încrederea de sine, folosindu-mă de știința mea, de dialectică și de adevăratul înțeles al cuvântului biblic. Dar nici n-am apucat eu să spun o vorbă că pe ușă a intrat, zâmbind, o femeie cu obraji roșii, cu fusta ruptă și o pălărie murdară în care era înfiptă o pană pleoștită. A intrat fredonând cu voce frumoasă o melodie tristă:

Monsieur de la Palice est mort,
Mort devant Pavie,
Un quart d'heure avant sa mort,
Il etait encore en vie.[38]

Pe milostiva văduvă a negustorului de mirodenii a pufnit-o plânsul de indignare și a spus:

— Uite-o c-a venit din nou! Asta-i târfa nerușinată pe care domnul Andreas a cules-o din Italia. Domnule Mikael, dacă sunteți bărbat, luați ciomagul și goniți-o din casa mea cinstită! Ați auzit doar cântecul desfrânat pe care-l cântă, și încă într-o limbă păgână!

Auzind glasul femeii și văzându-i chipul, am tresărit și mi-am făcut cruce de parcă l-aș fi văzut pe diavol în persoană, fiindcă la fel de adevărat cum e că trăiesc, o aveam în fața ochilor – cam ruinată, ce-i drept, dar vie – pe doamna Geneviève, fosta soție a meșterului Hieronymus Arce, negustorul de relicve sfinte din Paris, și chiar dacă nu mai era tânără, obrajii îi erau la fel de rotunzi, buzele la fel de ispititoare și ochii de culoarea viorelelor întunecate la fel de frumoși. Când m-a văzut, a țipat de fericire, și-a pus mâinile în jurul gâtului meu și, mai înainte de a fi avut timp să mă împotrivesc, m-a sărutat pe amândoi obrajii.

Toată însuflețirea de până atunci a lui Antti s-a risipit dintr-o dată, și făcându-se el mai mic, de parcă s-ar fi îndesat în scaun, m-a privit cu ochi rugători și mi-a spus:

— Iartă-mă, Mikael, n-am putut să scap de ea! S-a ținut scai de mine de la Pavia până aici și mi-a făcut viața un iad. Dar eu am inimă bună, de aceea ți-o dăruiesc ție, fiindcă într-o vreme erai îndrăgostit de ea, iar, dacă-mi amintesc bine, îți rămăsese datoare cu un anumit lucru, căruia mi-e rușine să-i spun pe nume, știi doar că sunt un bărbat sfios.

Am rămas descumpănit și nu am mai fost în stare să scot o vorbă, iar în timpul acesta, doamna Geneviève s-a așezat, și-a dezvelit parțial sânii, ca din greșeală, și m-a privit cu capul ușor înclinat și cu ochi pofticioși, ca un câine care se uită la o bucată de carne. Apoi s-a apucat să repete același cântec la nesfârșit, până când, pierzându-mi răbdarea, am strigat:

— Doamne Dumnezeule, ai milă de mine! Cred că am ascultat destule despre Pavia, să-mi ajungă pentru toată viața. Dar tu Antti, într-adevăr, ești un neghiob, dacă asta ți-e prada de război. Niciodată n-am crezut că ești chiar atât de nebun să vii tocmai din Pavia împreună cu această distinsă

doamnă. Iar dacă ți-ai închipuit cumva că-mi faci mie o bucurie, te-ai înșelat, prietene!

Dar doamna Geneviève, înțelegând că nu-mi plăcuse cântecul, mi-a spus cu arțag:

— Domnul de la Palice a fost un bărbat mai grozav decât voi doi la un loc și nici să-i prindeți pintenul de călcâiul încălțărilor n-ați fi vrednici! Nu se cade să vă bateți joc de el, domnule Mikael, mai bine cântați împreună cu mine cântecul acesta pe care, după bătălie, ostaticii francezi l-au compus în memoria lui. Încercuit de o sută de spanioli, cu un braț retezat, cu o rană deschisă la șold, aproape orb din cauza sângelui, domnul de la Palice a luptat de unul singur până la ultima suflare, cât despre…

Am rugat-o, pentru numele lui Dumnezeu, să tacă o clipă, ca să-mi pot aduna gândurile, dar mai repede aș opri cu mâinile goale o roată de moară să se-nvârtească decât să pun stavilă gurii ei.

— … cât despre virilitatea domnului de la Palice, o Doamne, a continuat ea, pot depune mărturie, fiindcă mi-a îngăduit să mă distrez o noapte întreagă cu el, iar dimineața mi-a dăruit douăzeci de monede de aur într-o pungă din dantelă și mătase… Dar și amiralul Bonnivet, văzând că regele Franței a căzut în mâinile dușmanilor, și-a desfăcut cu mâna lui încheietoarea de la cască, și-a lăsat gâtul liber pentru ca nesuferiții de germani să i-l străpungă cu sabia, și a spus că pentru nimic în lume nu mai vrea să trăiască după asemenea înfrângere. Pe amiralul Bonnivet nu l-am cunoscut îndeaproape, dar, mă veți crede sau nu, aflați că însuși regele Franței mi-a sărutat mâna și multe alte locuri intime, pe care, din pudoare feminină, mă sfiesc să le numesc. Ce bărbat galant, ce cavaler curtenitor! Ca să nu se plictisească, fiindcă războiul ăsta a ținut multă vreme, își schimba iubitele ca mănușile. Nu mi-a dăruit nimic suveranul Franței, dar nici n-aș fi dorit bani de la el, fiindcă favorurile cavalerești au

fost cel mai de preț dar la care poate râvni o femeie, iar după aceea, toți nobilii din anturajul regelui au fost atât de prietenoși, că multe zile la rând au trecut prin patul meu unul după altul. N-am vrut să las o impresie proastă, se înțelege, și le-am împlinit toate poftele cum m-am priceput mai bine, deși eram foarte obosită, numai că nobilul curtezan în cortul căruia locuiam, cel care mă recomandase regelui, fiind grozav de gelos, mă bătea cu biciul până-mi dădea sângele, iar unui oarecare senior pe nume Brion, care încercase să plece din patul meu fără să plătească, i-a tras chiar o lovitură de sabie și i-a făcut o rană cumplită. Dar amândoi au murit, Dumnezeu să-i odihnească și să le ierte cruzimea, fiindcă și unul și altul nu voiau decât să-mi apere onoarea.

Am înțeles că, după ce își descoperise adevărata vocație, doamna Geneviève repurtase succese după succese, remarcabile și neașteptate. Dar nu pricepeam de ce umbla ea cu veșminte ponosite și rupte și prefera compania lui Antti, când ar fi trăit mai bine de-ar fi sucit mintea vreunui ofițer galant care s-o ocrotească. De aceea, am rugat-o să-mi explice, dar ochii ei au sclipit înspăimântați și mâinile i s-au crispat într-un gest, de parcă ar fi vrut să sugrume o făptură nevăzută.

— Nu există pe lume bărbați mai curtenitori, mai darnici și mai pătimași în dragoste decât nobilii cavaleri francezi, a zis ea. Chiar dacă am ajuns să umblu cu fusta asta zdrențuită, sunt în stare să prețuiesc neasemuita lor pricepere în amor. N-aș spune că-i urăsc cel mai mult pe germani, chiar dacă sunt bărbați stângaci și brutali în dragoste. Ce-i drept, ei iubesc mai mult cârnații și berea decât farmecele celei mai atrăgătoare și iscusite femei. Nici de spanioli n-aș zice că-mi sunt tare nesuferiți. Dragostea lor e ca focul, dar sunt și mai zgârciți decât saxonii. Ar vrea să se distreze în toate felurile fără să plătească niciun ban. Cât despre italieni, ce să mai spun, lor li se

înfundă urechile și devin surzi când o femeie sensibilă începe să le vorbească despre bani sau despre veșminte. Dar nu-i nimic, dragă Mikael, Dumnezeu e bun și le vede pe toate. Nefericirea mi se trage de la mercenarii cruzi și brutali, care m-au despuiat de toate veșmintele mele frumoase, mi-au furat banii, bijuteriile, cutiile cu farduri, uleiurile parfumate, tot ce strânsesem ca să trăim fără griji, atât eu cât și copiii mei.

— Iisuse Hristoase! am zis îngrozit, fără să iau în seamă semnele prevenitoare ale lui Antti. Aveți și copii, scumpă doamnă?

— Bineînțeles, mi-a răspuns doamna Geneviève ofensată. Sunt o femeie împlinită, chiar la vârsta cea mai potrivită pentru a avea copii. Dar s-ar părea c-ați rămas la fel de naiv ca pe vremea când v-am cunoscut, domnule Mikael, de vă închipuiți că o femeie poate trece prin lume fără să aibă copii. De boala galantă nu m-am îmbolnăvit decât o singură dată, dar m-am vindecat repede cu siropul din scoarță de guajac, pe care casa de comerț a lui Fugger o aduce din India și o vinde la preț tâlhăresc. În ciuda prețului nemaipomenit de mare, leacul are puteri miraculoase, dar ce-am mai pătimit! Mi se părea că o mie de purici mă mușcă deodată de părțile sensibile.

— Mikael, frate drag, a spus Antti, nu crede toate vorbele acestei femei, fiindcă ea minte. Spune că ar avea doi copii, un băiat și o fată, pe care i-ar fi lăsat la Tours, în grija unei familii de oameni mai în vârstă. Susține că băiatul, care are acum cinci ani, este al meu.

— La lucrurile astea n-am cum să mă înșel, ne-a încredințat doamna Geneviève. Străpungă-mă Dumnezeu cu fulgerul lui dacă mint! Într-adevăr, băiatul e fiul acestui brav bărbat, și mi-am dat seama de îndată ce l-am născut. E destul să privesc la părul domnului André și la ochii lui pe jumătate adormiți că și am în fața ochilor chipul fiului meu, ca pe o imagine în oglindă a tatălui său. Am avut

multă bătaie de cap să-l conving pe primul meu nobil protector – poate că vi-l aduceți aminte, domnule Mikael – să-și recunoască paternitatea, fiindcă el avea de gând să scape de mine după ce se vor isprăvi banii cu care plecasem de la meșterul Arce. Mulțumesc lui Dumnezeu, până la urmă a recunoscut, așa că l-am scutit pe băiat de povara pe care-ar fi trebuit s-o poarte toată viața dacă ar fi fost bastard. De fapt, a fost un ticălos fără scrupule nobilul tată legitim, dar odihnească-se în pace, fiindcă și el a murit în lupta de la Pavia. A avut totuși noroc, fiindcă a murit înecat pe când încerca să treacă râul și a scăpat de dezonoarea de care au avut parte cavalerii care au supraviețuit. Pe băiat l-am botezat Andre Florian, ca să poarte și numele tatălui legitim, și numele tatălui natural. Îi eram datoare tatălui adevărat, fiindcă de multe ori, când am strâns în brațe bărbați neputincioși și nesuferiți, m-am gândit cu nostalgie la tandrețea lui fără seamăn, și uite, am avut norocul de l-am regăsit, el m-a scăpat din mâinile spaniolilor la Pavia.

A vorbit cu atâta ardoare și ochii ei violeți l-au privit cu multă căldură și recunoștință pe Antti, încât eu am crezut-o și mi-am spus că, la urma urmei, nici nuri o nebunie dacă tatăl îi oferă protecție mamei fiului său. Și-apoi, după atâtea necazuri câte ni s-au întâmplat, ce mai însemnau niște cheltuieli în plus și o târfă să-i purtăm de grijă? Dar Antti mi-a spus:

— Atunci o crezi pe ea, Mikael? Eu nu cred tot ce spune femeia asta, fiindcă limba femeii este mai lunecătoare decât untdelemnul, iar vorbele ei viclene doar năvoade sunt și capcane, pe care le întinde în drumul bărbatului credul. Vorbele femeilor sunt ca pârâitul crengilor uscate din vatră, cred că-ți amintești că așa spunea părintele Petru. Dar, dacă te încrezi în vorbele ei, ia-ți răspunderea ca tată, fiindcă, dacă ai fi cinstit, ar trebui să recunoști că în parte copilul este al tău, așa că

băiatului nostru comun i s-ar potrivi mai degrabă numele André Michel Florian, dacă tot e să facem dreptate.

— Dar ești nebun, Antti! am strigat eu supărat, simțind că mă sufoc și trăgând atât de puternic de încheietorile vestonului ca să-l deschid, încât până la urmă toți butonii s-au rupt și au sărit până-n perete. Oare ești posedat de diavol de-mi spui mie asemenea grosolănii? Dar eu nu m-am culcat cu această doamnă, așa că nici nu poate fi vorba că o parte din copil ar fi a mea. Pe atunci îmi lipsea experiența, ce-i drept, dar nu și dorința, și mi-am înfrânat-o, pentru că ea nu a fost cinstită. Acum, cu toată sinceritatea și din toată inima, îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a ferit de așa necaz ca acesta care a căzut pe capul tău.

Dar Antti s-a uitat mustrător la mine cu ochii lui sinceri, ușor încețoșați de vin și a spus:

— Amintește-ți, Mikael! Doar nu poți nega că doamna îți rămăsese datoare și că eu, prietenul tău, doar pentru că am o inimă bună și n-am vrut ca tu să pierzi totul, am redobândit o parte din ce ți se cuvenea! Mă îndoiesc că ai putea să te uiți în ochii mei și să negi aceste adevăruri. De aceea, în numele bunului simț, copilul acesta este mai mult al tău decât al meu, iar partea ta de răspundere ca tată este mai mare decât a mea.

Bineînțeles că nu puteam nega și, încă o dată, inima mea a fost aprinsă de acea furie a neputinței pe care o încercasem în tinerețe în casa meșterului Arce, când, dintr-o totală naivitate, pusesem fapta rea a lui Antti pe seama neghiobiei lui. Tare i-aș mai fi tras câțiva pumni lui Antti, dacă n-ar fi fost mai voinic decât mine! Poate că aș fi scăpat de doamna Geneviève, dar pentru ea vorbea frumusețea care mă vrăjise altădată și nici rotunjimile albe ale sânilor în parte dezgoliți nu erau de neluat în seamă. Îmi era greu să o îndepărtez cu brutalitate, iar tăcerea mea ea a

înțeles-o ca pe o resemnare și, dregându-și glasul, a continuat să-și povestească istoria tristă.

— Când am auzit zdrăngănitul de arme de pe câmpul de luptă de la Pavia, și-a reluat ea povestirea, și când i-am văzut pe vitejii cavaleri înecându-se în râul spre care-i împingeau cruzii saxoni, am înțeles că regele Franței a fost învins și nu am avut altceva de făcut decât să mă supun cu umilință voinței lui Dumnezeu. Nobilii cavaleri se înecau în râu la fel de rău ca și sulițașii de rând, de nu cumva și mai rău, fiindcă armurile grele îi trăgeau în apă ca pe o piatră aruncată într-o fântână. De aceea m-am întors în grabă în chilia micuță din mănăstirea Sfântul Ioan, închiriată de nobilul meu protector, pe care o împodobisem destul de frumos, ca să se simtă bine bărbații ce veneau în vizită la mine. După ce am salvat tot ce se mai putea salva, am început să mă dichisesc ca să fiu frumoasă pentru vreun comandant de oaste al împăratului, care, fără îndoială, mi-am zis eu, urma să jefuiască mănăstirea învinșilor, după cum se obișnuiește. Dar nici vorbă de nobili cavaleri și de comandanți de oaste. O mulțime de soldați de rând cu fețe transpirate și murdare au intrat în chilia mea și mi-au furat într-o clipă banii, caseta cu bijuterii, veșmintele mele frumoase și uleiurile parfumate.

Doamna Geneviève a izbucnit deodată într-un plâns năvalnic, amintindu-și de nedreapta soartă și de suferințele prin care trecuse. A spus:

— Nu te uita acuma la mine, Mikael, dragul meu, fiindcă mi s-a umflat fața de plâns. Ce să mai spun, să mă fi văzut atunci, în mănăstirea Sfântul Ioan, cred c-o luai la goană. Am încercat să-mi apăr averea, dar bărbații aceia grosolani m-au lovit cu pumnii de mi-a dat sângele din nas, m-au trântit pe jos, iar niște muieri împuțite, care erau împreună cu ei, m-au despuiat de veșmintele mele scumpe, lăsându-mă aproape goală. Dar fiind germani, s-au mulțumit doar cu ce-au furat și m-au

lăsat în pace. După ce-au plecat saxonii, a apărut un pluton de spanioli, care, înfuriați că totul fusese jefuit, au început să înjure și să blesteme și, iute ca focul, m-au călărit unul după altul, de-am crezut că sunt mai mult moartă decât vie. Au fost atât de mulți, că nici n-am putut să-i număr, iar când le-am spun că pentru o treabă ca asta ar trebui să plătească și ei ceva, m-au lovit peste gură, iar cavalerii se făleau că nu știu franțuzește, după asta mi-am dat seama că erau și nobili cavaleri printre ei. Așa se face că, după ce mi-am pierdut averea, mi-am pierdut și virtutea sau, mă rog, ce mai rămăsese din ea. Nici n-apucasem bine să mă ridic în picioare, că a și intrat altă trupă de soldați. M-au întins din nou pe podea și s-au distrat toți cum au știut mai bine. Într-un sfârșit, pe ușă a intrat un bărbat cu barba ondulată, iar, după solzii de argint ai armurii, am înțeles că era de spiță nobilă. L-am implorat în genunchi să mă apere și să mă ia sub protecția sa, dar el s-a uitat cu scârbă la petele de sânge de pe fața mea, la părul smuls din cap și la vânătăile de pe trup și mi-a spus să pun vreascuri pe foc ca și celelalte curve și să fiu mulțumită că-mi pot câștiga pâinea, fiindcă nimeni nu moare de foame cu așa meserie bună. Am înțeles atunci că toată fericirea mea se dusese de râpă.

M-a privit cu coada ochiului și a continuat pe un ton didactic:

— Pentru că tu trebuie să pricepi, Mikael, fericirea unei femei depinde de veșminte, de uleiurile și de fardurile cu care își îngrijește frumusețea, de felul cum îi este pieptănat părul, de bijuteriile pe care le poartă și de multe altele, n-are rost să le înșir eu acum pe toate. Poate că nici n-am suferit eu atât de mult pentru pierderea banilor, fiindcă bani aș fi câștigat repede. Să fi avut veșminte scumpe și toate cele necesare pentru întreținerea frumuseții, mi-aș fi găsit repede un protector printre nobilii din suita împăratului. Dar marele meu nenoroc a fost pierderea acelor

veșminte prețioase, fără de care, într-o tabără de război, n-ai cum să te deosebești de alte femei. Așa că nimeni nu mi-a dat un ban mai mult decât ar fi dat oricărei alte târfe nenorocite. În orice caz, am ostenit din greu cu soldații până am reușit să-mi cumpăr din banii câștigați hainele astea jerpelite și altă mângâiere n-am avut în afară de faptul că până și regele, de pe poziția lui atât de înaltă, ajunsese prizonier al împăratului. Din fericire, providența mi l-a scos în cale pe tatăl băiatului meu, care m-a salvat să nu ajung și mai rău, dar, până acuma, el nu mi-a cumpărat veșmintele cu care să-mi redobândesc poziția pierdută, ca să trăiesc în siguranță atât eu, cât și copiii mei.

— Să mă păzească Dumnezeu, a spus Antti, să-mi risipesc eu ducații de aur, pe care i-am câștigat cu prețul sângelui, pentru pene și zorzoane femeiești, să fii tu și de o mie de ori mama băiatului meu! Ca să nu mai spun că în aceste vremuri pe care le trăim acum în Germania este mai bine ca o femeie să umble cu veșminte ponosite. Dacă ai purta straie scumpe, țăranii ar crede că ești vreo doamnă nobilă sau vreo prințesă și te-ar lăsa numaidecât în pielea goală.

Doamna Geneviève a spus:

— Dar asta-i o țară tare plictisitoare! Nu pricep de ce te-am însoțit până aici. Vreau să plec imediat! Cum este posibil să existe o astfel de țară, în care bărbații să se gândească mai mult la mâncare și la băutură decât la femei?

Mi-am pus capul la chibzuială și faptul că eram destul de deschis la minte m-a ajutat să înțeleg că suntem prea slabi, Antti și cu mine, ca să scăpăm de doamna Geneviève înainte de a-i cumpăra veșmintele de care avea nevoie pentru a-și practica din nou meseria. De aceea am spus:

— Poate că norocul bun v-a adus chiar la locul cel mai potrivit, scumpă doamnă Geneviève, fiindcă mulți țărani au jefuit castelele nobililor și conților. Am văzut destui țărani îmbrăcați în

mătăsuri și stofe fine, purtând pălării elegante împodobite cu pene rare. Se-nțelege că nimeni nu-i atât de neghiob încât să-i creadă prinți. Socotesc că se pot găsi, chiar și la prețuri modeste, veșminte pe placul dumitale, așa că vom pleca împreună să le căutăm, dar acum sunt obosit, iar arsurile de la picioare îmi provoacă dureri, așa că vreau să dorm. Poate că ziua de mâine ne va da sfaturi mai bune decât cea de astăzi.

După ce a auzit aceste vorbe, ochii doamnei Geneviève au început să strălucească, m-a sărutat și mi-a promis că mă va ajuta bucuroasă să ajung până la pat, că-mi va unge rănile și arsurile și că mă va încălzi cu trupul ei, fiindcă nopțile primăverii sunt răcoroase; de aceea este mai bine în doi decât de unul singur. Era clar că ea înțelesese greșit vorbele mele, dar n-am mai avut puterea să i le tălmăcesc. Cum văduva cea milostivă a negustorului de mirodenii s-a opus cu strășnicie să o primească în patul ei pe doamna Geneviève, vestind totodată cu glas profetic că târfa ne va ruina pe amândoi, ne-am culcat toți trei în același pat, cu doamna Geneviève la mijloc. Câinele meu, care de cum îl văzuse pe Antti fusese tare mișcat, mai ales de dinții lui puternici, s-a culcat, în semn de admirație, lângă umărul lui. Antti a adormit în aceeași clipă când a pus capul pe pernă. În timp ce sforăiturile lui se auzeau tot mai tare, doamna Geneviève și-a înfășurat brațele în jurul gâtului meu și a început să-mi sărute urechile, șoptindu-mi vorbe duioase și îndemnându-mă la păcat, dar eu eram prea obosit ca să-mi ardă de desfătări trupești, așa că am refuzat-o și am adormit cu brațele ei moi înfășurate în jurul gâtului.

În felul acesta s-a terminat pentru mine bătălia de la Pavia. Poate am povestit prea mult despre ea, dar n-am făcut altceva decât să repet ceea ce mi-a povestit Antti. În orice caz, el a povestit cel puțin la fel de bine ca toți istoricii, care se mai ceartă din

cauza unor amănunte, cu excepția istoricilor Confederației, care doresc să păstreze tăcerea despre toată povestea.

5

Am promis că-i voi cumpăra doamnei Geneviève veșminte noi, fără să mă gândesc c-aș putea trage vreun folos de pe urma ei, iar Antti, văzându-mi mărinimia și fiind mai mult decât mine tatăl fiului ei, s-a oferit să ia parte la acest act de binefacere. Doamna Geneviève ne-a încredințat că, de îndată ce va avea veșmintele, va pleca în Franța să-și încerce norocul prin preajma curtenilor reginei-mame. Bănuia că nu vor fi murit toți cavalerii Franței în bătălia de la Pavia. O mai fi rămas vreun nobil, a spus ea, care să fie mulțumitor de galant și să protejeze o femeie frumoasă. Dar eu, doar când rostesc cuvântul Pavia, și simt un soi de amăreală pe limbă, atât de scârbă mi s-a făcut să-l tot aud.

Sper că-i pentru ultima oară când mai scriu ceva despre Pavia, așa să mă ajute Dumnezeu!

A doua zi dimineața, am crezut că voi muri din cauza durerii cumplite de cap, iar Antti, strângându-și-l pe al lui între mâini, a jurat că n-are să mai bea niciodată vin și că se va mulțumi pentru tot restul zilelor doar cu zer și apă fiartă, așa cum îl sfătuise bunul lui sergent. Am băut totuși niște bere ca să-mi limpezesc capul și m-am târât posomorât până la Ulrich Schmid. De la căpitanii lui am aflat că o oaste de cinci mii de țărani se îndreptă spre Dunăre, la Leipheim, unde sunt multe mănăstiri și castele bogate. Fără nicio șovăială, m-am hotărât să merg la Leipheim, gândindu-mă că-i cel mai iute mijloc de a scăpa de doamna Geneviève, fiindcă, fără îndoială, acolo aș fi găsit, la un preț bun, veșmintele și zorzoanele după care tânjea, ca biata femeie să se îmbrace potrivit meseriei sale și să plece unde o vrea.

Ulrich Schmid a fost mulțumit de hotărârea mea și m-a rugat, pentru numele lui Dumnezeu, să le spun țăranilor că mai degrabă să se alăture grosului trupelor răsculate decât să umble în cete, fiindcă generalul principilor alianței din Schwaben, Jörgen von Truchsess se apropia în marș forțat de Baltringen, decapitând, spânzurând, și arzând de vii pe toți țăranii risipiți sau în grupuri mici. El credea că dacă Jörgen von Truchsess o să vadă o oștire țărănească înarmată după toate regulile artei, o să se sperie și o să vrea să le negocieze cererile.

Voiam să ajung cât mai degrabă la Leipheim, dar de doamna Geneviève n-am scăpat, fiindcă dorea să-și aleagă singură veșmintele, nu să lase în seama unor bărbați nepricepuți un lucru așa de important. Așa că a trebuit să o urc pe un cal și s-o iau cu noi. Antti n-avea cal, dar văzând el în fața cârciumii un cal înșeuat, cu frâiele priponite de-o piatră, și-a făcut cruce și i-a mulțumit lui Dumnezeu pentru dar, spunând că nimeni nu l-ar învinui de hoție, fiindcă acum bunurile tuturor credincioșilor sunt proprietate comună, după cum afirmă toți țăranii răsculați.

Am plecat toți trei călare spre Leipheim pe o ploaie călduță de primăvară. Câmpurile erau pline de flori, aerul era proaspăt și parfumat de teii care înfloriseră, chiar dacă nu era decât începutul lunii aprilie. Eu și Antti ne-am amintit cu nostalgie de meleagurile natale, unde, în această perioadă a anului, marea și râul sunt înghețate, iar casele cenușii aproape acoperite de zăpadă. Antti mi-a spus că întâlnise un locotenent danez, angajat în armata împăratului, care odinioară fusese în slujba regelui Cristian. Acest ofițer îi povestise că suveranul nostru își pierduse de mult coroana și regatul după războiul cu unchiul lui, ducele Holstein, apoi fugise în Olanda, cerând protecție socrului său, împăratul.

Într-un moment de slăbiciune, nobilii Suediei îl aleseseră rege pe seniorul Gustav din familia Vasa,

cel care îi încurajase pe suedezi și pe finlandezi să se ridice împotriva suveranului legitim. Dar acest rege Gustav se arătase neașteptat de inflexibil față de seniorii Suediei, fiindcă era un om iute la mânie și ferm. Regele Cristian îi făcuse cel mai mare serviciu cu putință când îi decapitase pe toți acei nobili care ar fi putut să-i împiedice ascensiunea, iar el însuși, în timpul ultimei bătălii de pe pământurile Suediei, prevăzător, desăvârșise această treabă începută de Cristian, trimițându-i pe cei mai buni și mai pretențioși comandanți – ce dobândiseră o prea mare reputație în vremea revoltei împotriva danezilor – să ia cu asalt fortăreața Kalmar, unde toți aveau să moară.

Ofițerul danez numise revolta suedezilor și finlandezilor împotriva danezilor război de eliberare. După ce regele Cristian își pierduse coroana, foarte supărat că nu se mai putea bucura de privilegiile asupra Finlandei pe care i le acordase regele Cristian, amiralul Norby pusese stăpânire pe Gotlan și se îndeletnicise în continuare cu jefuirea nepărtinitoare, fără să țină seamă cine al cui dușman, este. Apoi, când se săturase de piraterie, domnul amiral Severin Norby navigase la Narva cu corăbiile pline de comori și se pusese în slujba țarului Moscovei, cerându-i ajutorul ca se recapete Finlanda, pe care o credea proprietatea lui de drept. Despre el, multe nu s-au mai auzit, fiindcă mulți au plecat la Moscova, dar de acolo nimeni nu s-a întors vreodată.

După ce am aflat toate astea, am înțeles că nu mă mai puteam întoarce acasă, cât despre amiralul Norby, pe care îl privisem cu oarecare simpatie până atunci, l-am trecut printre personajele malefice ale acestei lumi. Niciodată nu-mi imaginasem că el ar fi putut fi atât de crud față de Finlanda încât să-l întărâte pe țarul Rusiei să o lovească, așa cum o mai făcuse un alt țar pe vremea când eu nici nu mă născusem. M-am rugat la Dumnezeu împreună cu Antti să ferească țara în

care ne-am născut de mânia rușilor schismatici, iar pe intrigantul amiral să-l lovească dezonoarea, chiar dacă noi doi urma să rămânem toată viața niște pribegi fără țară. Am plâns împreună și ne-am rugat, dar pe când ne rugam, Antti și-a amintit deodată că uitase să-mi spună că regele Gustav se convertise la credința lui Luther, fiindcă-i plăcuseră mult ideile unui oarecare evanghelist ajuns din Germania la Stockholm, care predicase despre despuierea bisericilor și mănăstirilor de podoabe și de comori, precum și despre trecerea acestor bogății în tezaurul regal.

Am călătorit noi astfel călare și doamna Geneviève ne-a povestit multe istorii picante de la curtea regelui Franței. Numai că din istorioarele ei nu prea aveai ce învățături să tragi, dimpotrivă, te îmbiau la desfrâu, iar când am ajuns în micuțul oraș Leipheim, care se afla pe o colină, încă nu le isprăvise de povestit pe toate, în oraș și împrejurul orașului, unde țăranii își așezaseră tabăra, domneau confuzia obișnuită, dezmățul și beția. Piața orașului era însuflețită de negoț. Se vindea orice, dar lucrurile cele mai bune le aveau negustorii evrei, care veniseră la Leipheim ca mușteleatrase de bălegar. După ce cumpăraseră pe mai nimic toate lucrurile de valoare de la țăranii care jefuiseră castele și mănăstiri, le vindeau la prețuri exorbitante. Am plecat din piață să căutăm locul unde se stabiliseră comandanții răsculaților. Țărani erau peste tot, și-n staulele pentru oi și capre, și-n grajdurile de vite, și-n cârciumi. Toți ne îmbiau să cumpărăm diferite obiecte furate și nimeni nu știa cine-i comandantul. Într-un sfârșit am dat peste o căpetenie, sau cel puțin așa mi-a lăsat impresia, fiindcă era mai bun de gură decât ceilalți. I-am transmis eu mesajul lui Ulrich Schmid, sfătuindu-l să se întoarcă la Baltringen cu toți oamenii și să-i prezinte pașnic generalului principilor din Schwaben doleanțele țăranilor, fiindcă acesta, furios, măcelărise destui țărani care

se abătuseră de la lege, dar acest bărbat, orbit de aparenta lor forță și de succesele de până atunci, mi-a spus că nu are încredere nici în generali, nici în negocieri, dar mai ales nu are încredere în Ulrich Schmid, care se poartă ca o babă sperioasă.

În timp ce discutasem cu presupusul comandant al țăranilor, care era de fapt căpitan al stegarilor, doamna Geneviève nu stătuse degeaba. Găsise un cufăr cu tot soiul de veșminte din mătase și velur, cape garnisite cu blănuri rare, dantele, pălării și pene. În cufăr mai erau: o oglindă venețiană cu ramă de argint, piepteni, podoabe, broșe, uleiuri parfumate, farduri, pensule și pense. Era limpede că toate acele lucruri aparținuseră unei nobile. După ce a încercat să-l ademenească pe Antti – care, insensibil la suferințele târfelor, a respins-o destul de grosolan –, și-a înfășurat mâinile în jurul gâtului meu, m-a sărutat pe gură și m-a implorat să-i cumpăr acel cufăr. Cufărul conținea, m-a asigurat ea, absolut toate lucrurile de care avea nevoie și mi-a mai spus bosumflată că, după ce se va găti și dichisi pe îndelete, nici nu o voi mai recunoaște. În orice caz, a folosit toate mijloacele prin care o femeie ușoară din Franța își pune în evidență farmecul și drăgălășenia, în lumina pură a acelui crepuscul de primăvară ce făcea să se vadă și mai verzi decât erau în realitate văile și colinele din jur, iar eu, amintindu-mi de zilele tinereții, m-am muiat și l-am întrebat pe căpitanul grupei de stegari ai țăranilor la ce preț îl vinde.

Acesta și-a ridicat brațele spre cer l-a implorat pe Dumnezeu să-i fie martor, apoi a jurat că niciodată nu va vinde aceste neasemuite veșminte și podoabe – trofee de război pe care voia să i le dăruiască femeii sale și pentru care chiar și evreii îi oferiseră cinci sute de guldeni – la un preț mai mic de o mie de guldeni. Am înțeles prea bine că țăranul voia cu orice preț să-și vândă marfa, dar doamna Geneviève m-a implorat să dau degrabă o mie de guldeni, fiindcă îi era teamă ca țăranul să

nu se răzgândească, și a spus că doar o fustă din velur costă pe puțin o sută de guldeni. Vorbele ei m-au înspăimântat și i-am spus:

— E oare cu putință ca o femeie să se îmbrace la prețul cu care poți cumpăra o casă și o turmă de oi? Dacă-i așa, înseamnă că s-au schimbat rânduielile lumii. Ascultă, femeie, eu nu sunt nici prinț, nici cardinal, ca să arunc o mie de guldeni pe fleacuri. Mă gândisem să-ți dăruiesc douăzeci de guldeni, care-i o sumă foarte mare. Oricare femeie chibzuită își poate cumpăra veșminte frumoase și destule podoabe din banii ăștia. Iar Antti, care-i tatăl băiatului nostru, este de aceeași părere.

Dar doamna Geneviève a început să plângă și să zbiere că dacă ar fi știut că suntem atât de zgârciți, nu ar fi pornit la drum cu noi, că Dumnezeu îi pedepsește pe zgârciți și că mai degrabă te poți aștepta de la unul care paște gâștele să plătească o nimica toată decât de la noi. I-am propus până la urmă șaizeci de guldeni țăranului căpitan de stegari, dar el a închis brusc capacul cufărului și a spus că nu mai vrea să audă nimic despre această afacere.

În tot acest timp, Antti contempla pierdut dealurile și valea Dunării. Fluviul dăduse afară din matcă, inundând cele mai multe drumuri.

— Ascultă, Mikael, mi-a spus el la un moment dat, mi se pare că văd cavaleri care se apropie în galop de oraș. Poartă armuri și lănci, am impresia că este armata principilor, prea arată a fi bine hrăniți caii.

Stăpânul cufărului s-a întors să-și sufle nasul prinzându-l între degete, apoi a spus:

— Noi suntem foarte mulți. Eu nici nu-mi cunosc toți oamenii. Cei de pe drum trebuie să fie țărani de pe partea cealaltă a Dunării, care vin să ni se alăture.

Ne-am uitat toți înspre vale și am văzut câțiva cavaleri care au lansat lăncile asupra unor țărani cu care încărcate de saci cu cereale, apoi cum aceștia

au căzut și au fost călcați de copitele cailor. Ni s-a părut că am auzit și țipete, apoi am văzut un car ce s-a răsturnat. De la distanța la care eram, prin perdeaua de ceață, întâmplarea ni s-a părut tuturor ireală și nimeni nu a mai fost sigur dacă a văzut ceva sau dacă s-a înșelat.

Dar Antti ne-a anunțat că un alt pluton de cavalerie se apropie de oraș pe un alt drum.

— Nu vreau să mă laud, a spus Antti, dar eu am o oarecare experiență de război. Nu cred că mă înșel dacă spun că aceste două plutoane de cavalerie sunt patrulele de recunoaștere ale seniorului von Truchsess, iar grosul trupelor nu poate fi departe de aici. Este obiceiul acestui von Truchsess să se încumete la astfel de atacuri prin surprindere. Cred c-ar fi timpul să se dea alarma.

Căpitanul stegarilor a râs cu poftă și i-a spus lui Antti că vede stafii ziua în amiaza mare. Dar abia a sfârșit de rostit aceste vorbe, că au și început să bată clopotele bisericilor și din toate părțile, asemenea albinelor când vine vremea roitului, împiedicându-se în lănci, țăranii au început să alerge spre vârful dealului. După ce au făcut un popas pentru a cerceta locul, cele două plutoane de cavalerie de pe cele două drumuri, s-au întors în direcția de unde veniseră și au dispărut în galop.

Apoi au început să dea alarma tobele din vârful dealului nostru și oamenii, pe jumătate adormiți, să iasă din toate părțile, din case, magazii și staule, frecându-se la ochi. Deși se îngălbenise la față, căpitanul stegarilor ne-a spus pe un ton aproape firesc:

— Dacă aceștia sunt, într-adevăr, călăreții principilor, nu sunt ei prea mulți, așa că poate ne ajută Dumnezeu să-i învingem. Dar cel mai prudent este totuși să ne fortificăm poziția aici, pe deal. Sfătuiți-ne, domnilor ofițeri – după cum am înțeles, ați trecut prin războaie – ce este mai bine să facem, fiindcă de la strămoși noi altceva nu știm

decât să ridicăm baricade din căruțe împrejurul nostru.

Deja se auzeau sulițașii care înaintau în marș de-a lungul ambelor văi, în formație regulată, flancată de trupele de cavalerie. Căpetenia țăranilor și-a făcut în grabă semnul crucii și mi-a spus prietenos:

— N-ați spus șaizeci de guldeni, nobile cavaler? Mai adăugați zece și cufărul este al vostru.

Doamna Geneviève, care nu se neliniștise din pricina pădurii de sulițe și a cavaleriei ce se apropia de oraș, a țopăit fericită ca un copil și m-a implorat să-i cumpăr cufărul, dar Antti m-a apucat de braț și mi-a spus:

— Lasă dracului tocmeala, Mikael, nu-i acuma timpul potrivit pentru asta. Fiecare zi cu grijile ei, iar astăzi am impresia c-am nimerit într-un viespar. Chiar dacă nu se poate compara cu marchizul de Pescara, von Truchsess s-ar părea că este un bun strateg și pot pune prinsoare că ne va încercui în acest cot al Dunării mai înainte de-a apuca să curgă jumătate din conținutul unei nisiparnițe. Dar văd că au început să apară și atelajele de boi care trag culevrinele. Nu cred că-i locul meu aici, fiindcă sunt un străin și n-am a face nici cu unii, nici cu alții, așa că, Mikael, să încălecăm degrabă pe cai și să ne vedem de drumul nostru, poate că avem norocul să scăpăm cu viață.

Țăranii și-au adus carele, le-au rânduit în cerc și le-au legat unul de altul cu funii, apoi au ridicat întărituri de pământ și și-au așezat cele două tunuri mici de care dispuneau. Atunci am văzut eu că erau și câțiva bărbați înarmați cu archebuze. I-am spus lui Antti:

— N-ai decât să pleci, dacă așa îți este voia. Am o archebuză, iar locul meu este aici, printre acești viteji apărători ai justiției divine. Poate că vor fi păcătuit ei jefuind, dar nu mă îndoiesc că Dumnezeu îi va ierta, pentru că intențiile lor sunt bune. Vor fi ei principii mai bine înarmați, dar numărul țăranilor este mult mai mare decât al lor,

de aceea cred că vom învinge, iar poziția noastră, pe acest vârf de deal, este mai bună.

Cât despre doamna Geneviève, ea a spus că nu se va mișca din locul acela fără cufăr, chiar și de-ar fi să moară. Și ca să o dovedească, s-a aruncat peste cufăr, încleștându-și mâinile de mânere și, fiindcă tot ar fi fost în zadar, Antti nici măcar nu a încercat să o smulgă de acolo. După ce a tras cu ochiul spre vale, unde compania de sulițași se alinia în grupe mici care încercuiau dealul, proprietarul cufărului a spus că vanitatea acestei lumi îi este indiferentă, cuvântul lui Dumnezeu fiind singura lui bogăție, așa că se mulțumește cu treizeci de guldeni. Uimit de prețul avantajos și hărțuit de doamna Geneviève, am început să număr banii, fără să mai fi avut timp să aleg monedele perfecte de cele cu greutate ilegală.

În timpul acesta a apărut un preot călare pe un măgar, care i-a binecuvântat pe țărani și le-a spus să aibă încredere în Dumnezeu. Iar Antti mi-a spus:

— În numele prieteniei noastre, Mikael, te rog, vino cu mine. Chiar dacă sunt eu un om nătâng și dintr-o bucată, am experiența războiului și știu că acum este ultima clipă în care ne mai putem salva, de vom goni călare până la Dunăre și vom trece pe partea cealaltă cu o luntre. Am să car și cufărul nebunei, dar trebuie să plecăm acum, altfel vom crăpa toți trei aici.

Dar eu, în ciuda atâtor necazuri prin care trecusem, mai credeam în victoria binelui asupra răului, iar această convingere mă făcea surd la vocea rațiunii. Poate că povestea cu petarda mă făcuse să-mi pierd mințile, și-apoi, nu trebuie uitat că niciodată până atunci nu văzusem vreo înfruntare în care țăranii să fi fost învinși.

— Fugi! i-am spus eu pe un ton disprețuitor. Treci Dunărea și pune-te la adăpost! Voi veni să te caut după ce vom învinge. Dar de-acum încolo, dă-mi voie să mă îndoiesc de vitejia ta.

Antti a privit în jur, și-a făcut cruce și, abia putând articula cuvintele, a spus:

— Prea târziu! Am pierdut vremea. Se-nțelege că voi rămâne cu tine, Mikael, de-aceea am venit eu într-un suflet din Italia. Speram totuși să te feresc de asemenea rătăciri ale minții, fiindcă tu ești un exaltat, dar de această nenorocire n-am putut să te feresc.

Adevărul este că nu mai era timp de discuții. Căpitani, locotenenți și sergenți, care-și puseseră pene de cocoș la pălărie, pentru a se deosebi de ceilalți țărani, alergau în toate părțile ca niște găini nebune, ordonându-și oamenii pe poziție de luptă. Erau vreo treizeci de archebuzieri, cărora m-am alăturat când cavaleria și-a făcut apariția pe deal. Am pus suportul armei cu inima tremurând ca o frunză, am amorsat, am încărcat și am tras. Când au văzut cavalerii că deschidem focul, au bătut în retragere și au așteptat ca pedestrașii să înconjoare tot dealul. Protejați de artileriști, sulițașii s-au apropiat cu pași scurți și hotărâți.

În câteva clipe, focul inamic a răsturnat toate carele. Când primul rând de sulițași a ajuns în dreptul palisadei, Antti mi-a spus să trag în grupul cel mai compact de asediatori, pregătindu-se să-i atace pe sulițași cu spada lui pentru două mâini. Dar totul era zadarnic. Când s-au văzut față-n față cu cruzii lăncieri, țăranii au început să se îndoiască de justiția divină și, cum nimeni nu-i împingea înainte, au întors spatele dușmanilor și au luat-o la fugă spre oraș, făcându-și loc printre două coloane de sulițași. Văzând această dezordine, pe Antti l-a pufnit râsul.

— Sper că acum mă crezi, Mikael, a răcnit el. Vino, e timpul s-o ștergem de-aici.

N-am așteptat să-mi mai spună o dată și am alergat cât ne-au ținut picioarele, Antti deschizând drumul cu spada pentru două mâini, iar eu ajutându-l cu culasa archebuzei. Caii noștri dispăruseră, iar doamna Geneviève își frângea

mâinile și urla, implorându-ne să-i salvăm cufărul. După ce i-a tras un dos de palmă peste gură, Antti a apucat-o de mână și a tras-o după el. Ne-am amestecat apoi cu fugarii, străduindu-ne tot timpul să nu ne pierdem unul de altul. Eu m-am ținut de centura lui Antti, iar el a târât-o, când de-un braț, când de păr, pe doamna Geneviève, care refuza în continuare să meargă. Trecând peste cadavre, prin mulțimea de țărani îngroziți și ferindu-ne de sulițașii și de lăncierii care loveau fără cruțare, am ajuns în oraș. Vreo două mii de țărani au pierit atunci pe colină doar în câteva clipe, în scurtul timp cât apuci să rostești un *Ave Maria.*

Ne începusem goana printre ultimii, dar la porțile orașului am fost primii. De pe ziduri se trăgea în mulțime și Antti n-a stat deloc să mai chibzuiască și a continuat fuga străbătând orașul până la poarta care se deschidea spre fluviu. Ajunși la malul Dunării, ne-am oprit să ne tragem sufletul și am cercetat din priviri apa verde a fluviului, umflată și învolburată. Intrând în panică, țăranii care alergaseră în spatele nostru se aruncau în apă, fiind înghițiți imediat de vârtejuri. Li se vedeau doar câteva clipe capetele și brațele lovind apa cu disperare, după care erau duși de curent și trași spre adâncuri.

Cercetând malul, Antti a văzut ceva mai în aval câțiva oameni care împingeau spre apă o barcă eșuată pe mal. Am alergat înspre ei, strigându-le să ne aștepte și pe noi, dar nu ne-au luat în seamă și, când au ajuns la apă, s-au aruncat în barcă. Însă aceasta, poticnindu-se în mâl, nu mai putea fi mișcată. Antti a intrat atunci în apă și, apucând barca de etambou, a tras-o la mal cu tot cu călători, după care, destul de binevoitor, le-a propus acestora să ne vândă nouă barca. Drept răspuns, nu a primit decât o lovitură rapidă de pumnal, care i-a făcut, din fericire, doar o tăietură pe mână. Apoi, în continuare calm, Antti le-a spus că, dacă ei preferă violența bunei înțelegeri, nu și-au ales

tocmai omul potrivit, și, fără să mai piardă timpul cu vorba, l-a împins în apă cu latul spadei pe cel care îl atacase, apoi a ridicat barca în aer până la nivelul umerilor, răsturnându-i pe ceilalți în apă. Ultimul, un bărbat micuț de statură, l-a implorat pe Antti să-l cruțe și să-l ia cu noi în barcă pentru a ajunge pe cealaltă parte a râului, explicându-i că el este un om străin de acest oraș și pașnic, care n-a pus în viața lui mâna pe o armă.

Era o barcă pentru patru oameni și Antti i-a spus străinului să vină cu noi, mai cu seamă că-i plăcuse mult felul în care acesta i se adresase. Apoi, apucând-o pe doamna Geneviève de păr, a trântit-o în barcă, fără să ia în seamă mulțimea de vorbe pe care această femeie îndărătnică le spunea, împotrivindu-se să-și pună viața în pericol și să treacă Dunărea pe o asemenea coajă de nucă. Eu m-am ghemuit pe fundul bărcii cu archebuza, iar străinul s-a așezat ca să tragă la rame.

Era de altfel și timpul, fiindcă mulți țărani abia ajunși la malul Dunării, încercau de-acum să se agațe de barca noastră. Fără îndurare, Antti i-a lovit peste mâini cu spada. Apoi a împins barca spre larg și s-a urcat și el, iar micuțul necunoscut a început să tragă energic la rame, ajutat de Antti, care folosea cârma pe post de ramă. De vreo două ori era cât pe ce ca barca să fie antrenată în vâltoare, dar de fiecare dată a reușit să scape, iar în tot acest timp eu eram cu sufletul la gură.

Întunecat la față și privind în gol, la un moment dat, Antti a spus:

— Poate că Dumnezeu mă va ierta vreodată pentru cruzimea de care am dat dovadă acolo, pe mal, retezând mâinile și degetele acelor oameni nevinovați, dar barca nu poate duce mai mult de patru oameni. Nu-i oare mai bine dacă reușesc patru să scape cu viață decât dacă toată lumea se înecă?

Bărbatul micuț de la rame a spus că vorbele lui Antti sunt cea mai bună dovadă că în el se află

adevărata credință. Și a mai spus:

— Se-nțelege că-i mai bine să scape patru oameni decât să se înece toți, dar eu cred că acești țărani din Schwaben au fost străpunși de sulițe și de săbii pentru falsa lor credință și pentru drumul greșit pe care l-au ales. Iar dacă noi am scăpat, este o dovadă că suntem aleșii lui Dumnezeu.

Prăpădita noastră ambarcațiune a început să ia apoi apă din toate părțile, însă am ajuns cu bine la mal, uzi până la brâu, ce-i drept, dar teferi. Când am coborât din nou pe pământ, am simțit așa, deodată, o dorință aprigă de răzbunare. Reușisem să păstrez uscată pulberea pe care o mai aveam și, în ciuda protestelor lui Antti, ne-am întors, de-a lungul țărmului, până-n dreptul porții ce dădea la Dunăre, alăturându-ne grupului de țărani ce priveau îngroziți la cadavrele celor înecați și la baia de sânge ce tocmai începuse pe malul celălalt.

Sulițași și soldați în armuri încercuiseră câteva mii de țărani și-i masacrau. Ceva mai în urmă, era un general cu armură sclipitoare, călare pe un cal negru. După panaș și după steagul fluturat de vânt în fața lui, am înțeles că acesta era vestitul Jörgen von Truchsess. Își ridicase viziera, de aceea i se puteau vedea destul de bine barba ondulată, precum și fața smeadă și descărnată, în timp ce privea mulțumit la măcelul pe care oamenii lui îl împlineau cu pricepere. În acest timp, cavalerii din suita lui se agitau, cerându-i probabil – m-am gândit eu – să pună capăt acelui masacru, pentru că țăranii, orice s-ar zice, nu cresc în copaci de azi pe mâine, și cineva tot trebuie să cultive pământurile.

De aceea, probabil, a pus gorniștii să sune încetarea, ordonând totodată magistratului său să judece și să pronunțe pedepsele conform legii. Apoi a apărut și călăul, care și-a pus butucul la vedere, iar eu, în acel moment nu am mai putut suporta, am pus suportul archebuzei pe pământ și am amorsat arma, neținând seama de protestele celor dimprejur, care au luat-o la goană de teamă,

nici de sfaturile lui Antti, care mă sfătuia să mă abțin, din pricina urmărilor pe care le-ar fi avut, ca atunci când te apuci să răscolești un cuib de viespi. Dar eu nu l-am ascultat și am turnat pulberea, am aprins fitilul, l-am prins la detentă, am ochit și am tras. Dar nu l-am lovit pe von Truchsess! Archebuza a pocnit, a pârâit și s-a rupt în două, fiindcă înăuntrul ei intrase apă, și a fost mare noroc că nimeni din preajma mea nu a fost rănit. Doar mie mi-a intrat praf de pușcă în ochi.

Văzând toate acestea, bărbatul cel mic de statură a început din nou să profețească și a spus că ceea ce se întâmplă acum este consecința faptului că țăranii sunt însuflețiți de o credință greșită. Jörgen von Truchsess, chiar dacă era un bărbat crud, fusese trimis de Dumnezeu, a spus el, ca să împlinească o răzbunare pentru încălcarea dreptei credințe, iar faptul că archebuza mea a explodat este pentru că Dumnezeu nu a vrut să fie omorât cel pe care El l-a ales pentru a-i împlini voia.

— Există o limită până la care nebunilor le este permis să se bucure și să se veselească, a rostit el profetic. Această limită a fost atinsă, de aceea Dumnezeu își revarsă cupa răzbunării peste acești nelegiuiți, ca să-i separe pe cei drepți de cei păcătoși, și o mie de ani de nouă rânduială vor începe pe pământ, iar pe câmpiile lui Dumnezeu vor crește doar grâne curate.

Într-o oarecare măsură vorbele lui m-au impresionat, mai cu seamă că din frumoasa mea archebuză se alesese praful. L-am întrebat cine este și pe ce se bazează când afirmă că țăranii din Schwaben împărtășesc o credință falsă, când este bine știut că ei cred în învățăturile lui Luther și luptă pentru împlinirea justiției lui Dumnezeu pe pământ, precum și pentru respectarea celor douăsprezece articole. El mi-a răspuns că este cel mai umil și cel mai de pe urmă om de pe pământ, că-l cheamă Jakob și este, de meserie, croitor în orașul Mühlhausen din Turingia. Maestrul și

învățătorul lui, a spus el, îl trimisese cu un mesaj pentru țăranii răsculați, prin care îi încuraja, sfătuindu-i să se liniștească și să se supună seniorilor lor și totodată să se alăture congregației *Aleşii Domnului*. Ar fi vrut să meargă și în alte locuri, dar după ce a văzut că țăranii au râs de el și au scuipat pe scrisoarea maestrului lui, i-a pierit tot cheful și, poftim, acum ei își primesc răsplata, fiindcă nimeni nu scapă de pedeapsă dacă-și bate joc de Dumnezeu.

Și acest lucru, n-aveai ce zice, era adevărat, fiindcă de pedeapsă era vorba, iar în fața călăului fuseseră aduși comandanții răzvrătiților împreună cu un preot călare pe un măgar. Apoi capetele celor cinci comandanți, precum și cel al preotului, s-au rostogolit până-n fața copitelor calului negru, iar croitorașul Jakob s-a bucurat că Dumnezeu i-a pedepsit pe aceștia pentru slăbiciunea de a se fi condus după o credință falsă.

— Luther nu este nicidecum profetul lui Dumnezeu, a spus el. Luther este un lup în blană de oaie. Un adevărat profet este maestrul meu, care, asemenea Sfântului Ioan, a venit din deșert să întemeieze congregația *Aleşii Domnului* și să răspândească doctrina celor o mie de ani. Dar eu nu mai am ce face aici și mi-e teamă că soldații au de gând să treacă Dunărea până la noi.

Avea dreptate și am plecat îndată de acolo conduși de el. Fiecare pas ne depărta de Baltringen, unde eu îl lăsasem pe Rael în grija văduvei negustorului de mirodenii. Dar Baltringen era departe, iar între noi și acest oraș mai erau Dunărea și armata seniorului von Truchsess. Nu-i puteam fi de niciun folos lui Ulrich Schmid, care, de altfel, urma să fie decapitat peste o săptămână. Dar acest lucru aveam să-l aflu mult mai târziu, când toată armata țăranilor se împrăștiase, iar cei care nu fuseseră omorâți se întorseseră la casele lor și mai nenorociți decât înainte.

Am mers în urma croitorașului pe promontorii îmbibate de apă, printre tufe și copaci, pentru a ne feri de întâlnirile nedorite. Doamna Geneviève a plâns și ne-a învinuit tot timpul că nu am avut grijă de cufărul ei, numindu-ne netrebnici și fricoși și afirmând că acum este și mai săracă decât înainte.

Dar multele presimțiri, ciudata noastră salvare din acel infern posibil și chiar explozia archebuzei mele m-au aruncat într-un abis de gânduri, fiindcă mă îndoiam că în spatele întâmplărilor acelei zile s-ar fi ascuns intențiile lui Dumnezeu. De aceea am vrut să știu mai multe despre credința croitorului, iar el, cu bunăvoință, a povestit tot drumul. Printre multe altele, el a spus:

— Maestrul meu este Thomas Müntzer, care în acest moment se ocupă de crearea unei congregații a celor aleși la Mühlhausen. El a mai creat asemenea congregații în multe alte ținuturi, precum și în Confederație, dar acolo a fost persecutat cu cruzime din cauza credinței sale și expulzat. El are doar treizeci și cinci de ani, a studiat la multe universități, cunoaște greaca și ebraica, iar Biblia o știe pe de rost. La vremea sa, a fost considerat cel mai strălucit student din toată Germania. Dar Dumnezeu îl împinge să umble prin lume, de aceea nu poate să rămână prea multă vreme în același loc. A fost maestru, predicator și confesor în numeroase mănăstiri, până când cuvântul Domnului, rostit de un țesător ignorant, dar binecuvântat de grația divină, l-a mișcat și de atunci a devenit el slujitorul lui Dumnezeu și mesagerul Evangheliei Crucii.

Profitând de un moment când Jakob croitorul și-a întrerupt discursul ca să-și tragă răsuflarea, i-am spus că și Luther afirmase că ar fi mesagerul crucii.

— Luther a ales calea cea ușoară, mi-a răspuns el. Singură credința ne va permite să ne bucurăm alături de cei aleși. Omul trebuie să poarte crucea pe care Dumnezeu i-a pus-o pe umeri, să o poarte

până când inima și sufletul lui se vor umple de umilință și se vor goli de trufie și de vanitate. Abia atunci Dumnezeu îl va pătrunde de Sfântul Duh și va vorbi prin gura sa. Dar acest lucru nu i se poate întâmpla decât omului al cărui drum nu este ușor, iar cei aleși sunt puțini. Eu înțeleg salvarea noastră de astăzi ca pe o minune dumnezeiască, ca pe un semn al cerului, și cred că voi doi sunteți unii dintre aleșii lui Dumnezeu, de aceea vă conjur să veniți cu mine la Mühlhausen, și să deveniți discipolii maestrului meu. Mi-e teamă să călătoresc singur prin această țară tulburată, iar voi amândoi sunteți mult mai voinici decât mine, de aceea nici nu mă îndoiesc că Dumnezeu a fost acela care v-a ales, ca să-mi fie drumul ușor.

La căderea serii, Antti a apreciat că ne-am depărtat destul de mult de Leipheim, pentru a ne simți în siguranță. Apoi am intrat până-n inima unei păduri și ne-am trântit pe jos, morți de oboseală. Antti mai avea o bucată de pâine în desaga sa, iar croitorul Jakob niște brânză în traista lui de cerșetor. El a precizat că niciodată nu cerșise pentru el însuși, ci doar pentru a ajuta cauzei maestrului său. Am mâncat fiecare câte o bucățică de brânză și de pâine, după care am aprins un foc de vreascuri să ne mai uscăm hainele ude de pe noi, iar croitorului au dat să-i iasă ochii din orbite când a văzut că doamna Geneviève s-a dezbrăcat să-și usuce lângă foc veșmintele și a rămas în pielea goală. A cotrobăit prin traistă și a scos de acolo scrisorile lui Thomas Müntzer către credincioșii din Turingia, apoi a început să citească cu voce tare:

— Până când veți dormi? Până când vă veți răzvrăti împotriva Dumnezeului vostru? Până când veți crede că El v-a abandonat? Adevăr vă grăiesc vouă: dacă nu veți suferi pentru Dumnezeu, martirii Satanei veți ajunge! Nu deschideți urechile la toate învățăturile mincinoase și la vorbele

răufăcătorilor lipsiți de Dumnezeu! Luptați pentru războiul sfânt al lui Dumnezeu, a venit vremea!

Dar eram atât de obosit, iar Antti sforăia de-acum, încât abia puteam să-l urmăresc, deși tare mă interesa ce citea. A doua zi dimineața ne-am întrebat încotro să mergem, fiindcă nu era chiar timpul potrivit de vagabondat la voia întâmplării. Antti ar fi vrut să mergem în Franța, dar doamna Geneviève nici în ruptul capului n-a vrut să audă de așa ceva, până nu-și va fi găsit veșminte și podoabe. De altfel, ar fi vrut să ne întoarcem la Leipheim, în speranța că și-ar putea recupera cufărul. Până la urmă, am hotărât să-l însoțim pe Jakob croitorul până la Mühlhausen.

Ne-am continuat drumul ca fiii lui Israel în deșert, călăuzindu-ne ziua după norii de fum, iar noaptea după flăcările castelelor incendiate. Ne-am îmbuibat cu atât de multă carne grasă de oaie în Turingia, pe la hanurile pe care le-am întâlnit în drum, de-am crezut atunci că până la sfârșitul zilelor nu mă voi mai atinge de carnea de oaie. Până la urmă, i-am găsit și veșminte destul de elegante doamnei Geneviève, așa că atunci când am intrat în Mühlhausen, după două săptămâni de drum, nu mai avea nimic din femeia tăvălită de toți soldații, ci părea o adevărată doamnă.

Însă doamna Geneviève n-a fost deloc mulțumită și ne-a mustrat mereu că suntem lipsiți de caracter. Arțăgoasă și nerecunoscătoare, în ciuda a tot ceea ce făcusem noi pentru ea, a fost atât de nesuferită tot drumul, încât am ajuns să mă întreb dacă n-am fost cumva nebun la Paris, când o dorisem atât de mult pe această femeie cu picioarele murdare și părul nespălat, care trăncănea ca o moară hodorogită. Tot auzind-o bolborosind că ea este mama fiului nostru, croitorul Jakob ne-a spus compătimitor că, după părerea lui, va trebui să cărăm crucea pe care această muiere ne-a pus-o-n spinare până ce va crăpa inima-n noi, așa că cel mai înțelept ar fi să

ne punem în slujba lui Dumnezeu sub flamura lui Thomas Müntzer, imediat ce vom ajunge la Mühlhausen, altfel nu vom scăpa de ea niciodată.

Dar pentru a povesti despre Thomas Müntzer și despre flamura lui, trebuie să încep o altă carte.

Cartea a opta
Flamura în culori de curcubeu

1

Mühlhausen era un oraș mare, chiar unul dintre cele mai mari din Germania, fiindcă acolo trăiau opt mii de oameni. Zidurile cetății nu-i mai puteau adăposti pe toți, de aceea cei mai săraci se împrăștiaseră în cele cinci suburbii dinafară. Mühlhausen ajunsese să fie de două ori mai mare decât Leipzig sau Dresda, orașe despre care toată lumea spune că sunt mari. După ce am intrat noi în orașul înconjurat de ziduri, Jakob croitorul a spus că cea mai mare parte a locuitorilor orașului nu are altă avere în afară de sărăcie și că doar cei înstăriți pot plăti dările care sunt între cinci și cincizeci de guldeni pe an. De aceea, a fost un noroc dumnezeiesc când, într-o bună zi, un oarecare burghez sărac l-a întâlnit și l-a adus în acest oraș pe Thomas Müntzer.

După ce am trecut pe lângă multe berării și țesătorii de in, Antti ne-a anunțat că este sătul de drum și vrea să-și spele gâtul de noroi cu bere de Mühlhausen. Erau mulți trântori în oraș. La fiecare colț de stradă și în fiecare fundătură puteai vedea grupuri de bărbați de toate vârstele care discutau aprins despre iertarea divină, despre evanghelii, despre adevărata împărtășanie și despre cruce, pe care cei bogați, spuneau ei, ar fi putut-o purta la fel de bine, dacă nu cumva și mai bine decât cei săraci. Multe case aveau ușile rupte și ferestrele sparte, dar, cu bani destui și cu vorbe frumoase, noi am găsit un hangiu de încredere, care a acceptat să ne găzduiască și să ne dea de mâncare. Iakob croitorul era foarte agitat și voia să ajungă degrabă acasă la femeia lui ca să se liniștească, fiindcă, ne-a mărturisit el, tot drumul fusese

muncit de diavol, care-l ispitise în diferite feluri, dar mai ales cu formele părții de jos ale trupului doamnei Geneviève. Ne-a invitat să venim la biserică după ce vom fi isprăvit de mâncat ca să ascultam predica de seară și ne-a promis că ne va face cunoștință cu Thomas Müntzer și cu colonelul lui de război Heinrich Pfeiffer. Am întrebat cine-i Heinrich Pfeiffer și micuțul croitor ne-a explicat:

— Nu s-a știut nimic despre el până-ntr-o zi când, după liturghie, s-a urcat pe o piatră de mormânt din cimitirul Sfânta Maria și a strigat mulțimii că dă de băut la toată lumea un nou tip de bere. A fost o bere puternică, cu o savoare îmbătătoare, fiindcă el a anunțat în Mühlhausen că preoții, călugării, călugărițele, nobilii, conții și principii alcătuiesc, în principiu, turma Satanei și că toate bogățiile pământului sunt sângele și sudoarea poporului, pe care cei bogați îl vlăguiesc. Învățătura aceasta ne-a plăcut atât de mult, încât ne-am adunat toți bărbații pe stradă și am pus la cale o nouă ordine în oraș, în cadrul căreia să guverneze poporul sărac. Dar când această nouă ordine a fost proclamată, s-au găsit destui oameni răi, cărora, nefiindu-le pe plac ideea construirii și pe pământ a împărăției lui Dumnezeu, au vrut să-l alunge din oraș pe acest om înțelept. A fost el calomniat așa cum sunt calomniați toți sfinții, iar oamenii de rea-credință au afirmat că Heinrich Pfeiffer n-ar fi decât un călugăr care, după ce se plictisise de mănăstire, o făcuse pe bucătarul și proxenetul la un conte, până-ntr-o zi, când fusese gonit de acolo pentru furt. Dar neținând seama de vorbele intriganților, acest bărbat integru a continuat să predice mulțimii din suburbii. Sosind în oraș Thomas Müntzer, cei doi bărbați s-au cunoscut și s-au înfrățit, iar acum guvernează împreună orașul.

După ce am mâncat, i-am invitat pe Antti și pe doamna Geneviève să vină cu mine la biserică pentru a-i vedea pe cei doi oameni importanți și a

le asculta predica în nădejdea că le-ar fi prins și lor bine. Dar Antti a spus că, fiind obosit după drum și ușor amețit de bere, n-ar vrea să jignească congregația celor aleși și să doarmă în biserică, iar doamna Geneviève m-a anunțat că preferă să se spele pe îndelete după atâta amar de drum și să încerce diferitele veșminte cumpărate în cursul călătoriei. Așa că, deși n-aveam chef să merg de unul singur, m-am dus la biserică. Era atât de plină, că abia am reușit să mă strecor înăuntru.

Deasupra altarului fusese înălțată o flamură imensă din mătase albă, măsurând pe puțin treizeci de coți, pe care era brodată emblema congregației, curcubeul, și sub care era scris în limba latină: *Cuvântul lui Dumnezeu este veșnic.* Dar n-am zăbovit prea mult cu privirea la steag, fiindcă atenția mi-a fost atrasă de Thomas Müntzer. De cum l-am văzut, am fost uimit de înfățișarea lui neînsemnată. Mai scund cu un cap decât mine, avea un nas buhăit, buze groase și bărbie mică, iar culoarea ruginiu-gălbuie a feței te îndemna să crezi fie că avea fierea bolnavă, fie că era un străin, părere întărită de ochii migdalați. Una peste alta, trăsăturile feței lui semănau, în mod ciudat, cu chipul neliniștit al unui porc de pădure, mai cu seamă când vorbea și bărbia i se mișca ușor înainte.

Dar când a început să vorbească, nu am mai luat în seamă înfățișarea lui exterioară, i-am privit doar ochii pătimași, strălucitori, și pot spune că niciodată până atunci nu-mi mai fusese dat să ascult o predică atât de înflăcărată și convingătoare ca aceea a lui Thomas Müntzer. Toată ființa lui vibra de credință și ai fi putut admite că era, într-adevăr, pătruns de Duhul Sfânt. Nu urla ca un nebun furios, așa cum obișnuiau sărmanii vagabonzi care, în ultimii ani, răspândiseră doctrina lui Luther în toată țara. Și când își înălța glasul, și când îl cobora, rostea clar fiecare silabă, pentru a fi auzit și din cel mai depărtat ungher al

bisericii. Despre ce vorbea este greu de spus. Abia mai târziu am înțeles că, de fapt, repeta același și același lucru, dar cu o atât de mare pasiune, încât de fiecare dată lăsa impresia c-ar fi spus ceva nou, chiar și după ce vorbea, slavă Domnului, patru ore.

A început prin a aminti celor ce-l ascultau despre suferințele pe care le încercase și despre crucea grea pe care trebuise să o poarte până în momentul când, coborând peste el Duhul Sfânt, a avut revelația lui Dumnezeu, cu care a intrat apoi într-o legătură armonioasă și perfectă. Nu el propovăduiește, a spus Thomas Müntzer cu modestie și simplitate, Dumnezeu este Cel care vorbește prin gura lui, adresându-li-se oamenilor, pentru a le face cunoscută voia Sa, de aceea nimeni nu va mai avea nevoie să caute în Biblie și să înțeleagă de acolo cuvântul lui Dumnezeu. Iar aceia care-și vor închide urechile la glasul Lui, aceia care-și vor bate joc de El și de cei aleși sau îi vor jigni pe oamenii congregației – care se înfrățiseră doar pentru a realiza voința lui Dumnezeu, aceia singuri se vor face martirii Satanei, fiindcă ziua Judecății de Apoi este aproape și atunci toți nelegiuiții se vor pierde.

Nu-mi pot explica puterea pe care o avea, dar era destul să-l vezi și să-l asculți pe Thomas Müntzer pentru a crede în el. După ce, timp de o oră sau poate chiar mai mult a repetat aceleași fraze, a trecut la o altă temă și anume la cele patru principii pe care Dumnezeu însuși i le dezvăluise. *Primul principiu*: Cuvântul lui Dumnezeu poate fi rostit liber și explicat de oricine, dar gura nelegiuitului trebuie închisă. *Al doilea principiu*: Lemnele și animalele pădurii, peștii din apă, păsările de pe cer, pășunile aparțin tuturor oamenilor și fiecare este liber să se bucure de această proprietate comună. *Al treilea principiu*: Principii, margrafii și nobilii trebuie să-și distrugă castelele, să renunțe la titlurile lor și să aducă omagii unicului Dumnezeu. *Al patrulea principiu*:

Ca despăgubire pentru pierderea puterii și titlurilor de noblețe, nobilii și principii vor fi proprietarii pământurilor bisericilor și mănăstirilor și-și vor putea recupera toate bunurile pe care, din lipsă de bani, au fost siliți să le ipotecheze. Acest din urmă principiu a fost o noutate absolută pentru mine.

Toată lumea a murmurat uimită auzind ultimul articol, dar Thomas Müntzer a făcut liniște lovind cu amândoi pumnii în lemnul amvonului, apoi, înălțându-se în vârful picioarelor, a strigat că, în nemărginita-i milă, Dumnezeu voiește ca principii să i se supună Lui în toată libertatea, de bună-voie și fără violență. Chiar și Luther, care mai degrabă îi este dușman lui Dumnezeu decât prieten, le-a făgăduit principilor pământurile bisericilor și mănăstirilor, așa că el, Müntzer, nu vrea să fie mai rău decât Luther. Deposedați de castele și de titluri, a precizat Müntzer, principii nu vor mai fi un pericol pentru împlinirea misiunii cu care i-a învestit Dumnezeu, fiindcă dinții vrajbei le vor fi astfel smulși din gură și ei se vor supune voinței divine.

După ce timp de două ore a explicat aceste principii pe care Dumnezeu i le dictase și a subliniat de multe ori acest lucru, a fost încetul cu încetul năpădit de un entuziasm delirant și a cerut tuturor celor care-l ascultau să depășească tentațiile spre care îi împinge inima lor și să se alăture congregației aleșilor lui Dumnezeu, sub flamura în culorile curcubeului. În cadrul congregației, a spus el, niciun om nu va avea nimic al lui. Toate bunurile urmează să fie comune și fiecare membru al ligii trebuie să se supună orbește lui Dumnezeu, care-și va exprima voința, din când în când, prin gura lui Thomas Müntzer. Dacă el va spune: „Loviți!”, toți vor trebui să lovească. Dacă el va spune: „Așteptați!“, toți vor trebui să aștepte. În așteptarea zilei când Dumnezeu își va răsturna cupa de ură peste cei nelegiuiți, aleșii lui Dumnezeu vor fi prudenți ca

șerpii și nevinovați ca porumbeii. Dumnezeu însuși își va alege servitorii Lui și nimeni nu va putea intra în congregația Domnului fără a fi fost supus la probe. În toată perioada de probe, fiecare va trebui să-și dovedească credința și să-și învingă propriile dorințe, până ce în el nu va mai rămâne nicio dorință proprie și va fi plin doar de dorința lui Dumnezeu.

În timpul lungului său discurs, mulți au suspinat, iar cei mai slabi de înger au vărsat chiar și lacrimi spunând că aceste condiții propuse de Müntzer sunt destul de dure în raport cu drumul relativ simplu pe care îl recomandă Luther celor care vor să ajungă în paradis. Dar cei care deja erau aleși ai lui Dumnezeu au cerut celor care ezitau sau erau lipsiți de curaj să facă tăcere, iar Thomas Müntzer a strigat că s-a terminat cu timpul lacrimilor și strânsului din dinți, acum toată lumea trebuie doar să se veselească, fiindcă Dumnezeu îi dă în mâna servitorilor Lui pe nelegiuiți, redistribuind echitabil bogățiile nelegiuiților, care sunt sângele și sudoarea oamenilor săraci. Fiecare om să-și întărească credința, fiindcă răutatea Satanei este mare. Toți oamenii să se alăture credincioșilor, pentru a se bucura împreună cu aceștia de împărăția lui Dumnezeu, care se va instaura pe pământ în toată splendoarea ei.

Apoi a coborât din amvon ștergându-și sudoarea de pe frunte, aruncând o privire severă și întunecată mulțimii care-l aclama. A ridicat de multe ori brațul cerând să se facă liniște pentru a putea cuvânta în continuare colonelul Pfeiffer și se pare că acestuia nu i-au fost deloc pe plac aplauzele îndelungi ale mulțimii. Dar și-a pierdut aerul posomorât de îndată ce a urcat în amvon. Mulțimea l-a întâmpinat cu bunăvoință și a început să râdă bucuroasă de a se fi eliberat de crisparea impusă de Müntzer, iar Pfeiffer a zâmbit mulțumit. Era un bărbat cu o privire deschisă și cu o față simpatică, așa cum au mai toți marii băutori de

bere. Era în mod vădit favoritul mulțimii și mulți se întreceau între ei strigându-i în glumă vorbe grosolane, pentru că regăseau în el propria lor vulgaritate. Nu vreau să repet discursul lui Pfeiffer, fiindcă a fost lipsit de importanță. A folosit foarte multe cuvinte spurcate când s-a referit la preoți și la nobili, cuvinte pe care un om respectabil nu le pronunță niciodată. Dar n-are niciun rost să-l judec pentru asta, mai cu seamă că nu peste multe zile aveam să-l aud cu urechile mele pe marele Luther, care mi-a spus cu nerușinare să mă duc la dracu', de unde am venit. Am înțeles rapid că scopul lui era întreprinderea unei cruciade împotriva orașelor învecinate, afirmând că răzlețele trupe ale principilor, înnebunite de frică, nu ar fi putut să opună nicio rezistență. După discursul rigid al lui Thomas Müntzer, simplitatea și cumsecădenia lui Pfeiffer a plăcut teribil de mult mulțimii, și, unul după altul, s-au apropiat de amvon oamenii dornici să se înroleze în oastea Domnului sub flamura în culori de curcubeu. Această veselie tumultuoasă nu a fost pe placul lui Müntzer, care a urcat de două ori și a încercat să-l determine pe Pfeiffer să coboare. După ce și-a încheiat discursul și mulțimea a început să iasă din biserică, hotărâtă să pornească a doua zi la război, Müntzer l-a luat de gât pe colonel și l-a condus în sacristie. Când biserica a fost aproape goală, l-am văzut pe Jakob croitorul, care mă căuta și m-am îndreptat spre el. A răsuflat ușurat când a văzut că doamna Geneviève nu era împreună cu mine și m-a condus la maestrul său, care voia să mă întrebe despre bătălia de la Leipheim, din care doar noi patru scăpasem ca prin minune.

Astfel am ajuns eu față-n față cu Thomas Müntzer. Nu mi-a întins mâna și s-a mulțumit doar să-mi arunce o privire furioasă cu ochii lui incandescenți, iar mie au început să-mi tremure genunchii și mi-am adus aminte de toate păcatele mele, întrebându-mă în gând oare cu ce îl voi fi

supărat pe acest om pe care abia îl cunoscusem. Dar mi-am dat seama până la urmă că mânia lui nu era îndreptată împotriva mea, ci împotriva lui Pfeiffer, care stătea un pic mai departe de noi și mângâia distrat cu degetele tăișul spadei. Tot timpul cât am discutat cu el, Müntzer a fost atent și m-a privit în ochi, dar nu a pierdut prilejul să-l înțepe din când în când pe Pfeiffer ca din întâmplare, așa că la un moment dat această conversație a noastră a început să fie destul de confuză.

I-am povestit tot ceea ce știam despre aliațele țărănești din Baltringen și din Allgau, despre Ulrich Schmid și despre Jörgen Knopf, adăugând că, după părerea mea, seniorul von Truchsess îi va domoli pe cei din Schwaben tot atât de repede după cum a făcut-o cu cei din Leipheim. Toate evenimentele sângeroase despre care i-am povestit nu l-au afectat pe Thomas Müntzer, dimpotrivă, mi s-a părut că a rămas destul de calm.

— Dumneata, domnule Mikael Pelzfuss, prezinți evenimentele just și înțelept, a spus el. Este neîndoielnic că Dumnezeu te-a înzestrat cu darul înțelegerii corecte a lucrurilor. Însă conducătorii țăranilor din Schwaben sunt ca niște vieri sălbatici în grădina cu viță-de-vie a lui Dumnezeu. Lor le lipsește credința, iar vorbele mesagerului meu, croitorul Jakob, nici nu le-au luat în seamă. Oare ce se va alege din podgoriile lui Dumnezeu, fiindcă și eu sunt înconjurat de răufăcători? Pleava netrebnicilor, drojdia ticăloșilor, stârpiturile Satanei, toți doresc ca la umbra flamurii luminoase a curcubeului meu să-și împlinească dorința meschină de aventură. Ei mă forțează să fac din această congregație a celor aleși o armă în mâna lui Dumnezeu. Sfetnicii mei purced din Satana și conspiră pentru distrugerea operei mele, fiind preocupați doar de pântecele lor și de punga cu bani. Mai bine ai arunca sabia aceea, Pfeiffer, că ai început să miroși a diavol.

Roșu de mânie, Pfeiffer i-a răspuns:

— Adevărul este că ești prea neînsemnat, Thomas Müntzer, ca să te tot lauzi atâta, iar în fața lui Dumnezeu, amândoi suntem doar niște amărâți de diavoli. Oare ai uitat că ai fost alungat din acest oraș? Mühlhausen îmi aparține într-o mai mare măsură decât îți aparține ție, iar femeile mele au brodat curcubeul pe flamura noastră. O voi purta unde voi crede eu că-i mai bine, iar orașul Langensalza mi-a adus mie destule necazuri, ca să-l las tocmai acuma să-mi scape printre degete, mai cu seamă că locuitorii lui, înțelegând semnele vremii noastre, ne-au cerut ajutorul. Lașitatea ta nu ne va împiedica să ridicăm flamura și să pornim la luptă, iar dacă ai avea un strop de curaj ca să vii cu noi, vei putea vedea cu ochii tăi cum se va îngroșa oastea noastră ca un bulgăre de zăpadă rostogolit prin nămeți. Dimpotrivă, dacă vom rămâne aici, ne vom topi ca zăpada la soare și eu pun rămășag cu tine că, dacă ne vor prinde și ne vor duce pe amândoi în fața călăului, nici imul dintre atât de credincioșii tăi aleși ai lui Dumnezeu nu ne va sări întru apărare.

Au continuat să se certe folosind cuvinte din ce în ce mai spurcate și mai grosolane, că eu nici nu am mai știut ce să cred despre acești oameni. Până la urmă, Pfeiffer a zbierat că a doua zi în zori îi va aduna pe toți oamenii din Mühlhausen ca să hotărască cine dintre ei doi are dreptate, el sau Müntzer. Apoi a părăsit în goană sacristia și a trântit ușa după el.

Iar Thomas Müntzer a început să plângă în hohote și să tremure din tot trupul. Și a strigat cu glas aprig că ziua în care Heinrich Pfeiffer se va legăna în ștreang va fi cea mai fericită zi, atât pentru el, cât și pentru Dumnezeu. Apoi a început să se vaite și ne-a spus mie și croitorului Jakob că am fost martori când Satana, împrumutând trupul îmbuibat de bere a acestui Pfeiffer, a încercat să-l ispitească.

Micuțul croitor a încercat să-l consoleze, ținându-l de umeri și spunându-i vorbe frumoase și încurajatoare. I-a spus că nimic nu se va întâmpla fără voia lui Dumnezeu și că este bine să fie puternic și consecvent pentru a-și putea urma flamura curcubeu, fiindcă va veni curând ziua când dușmanii vor cădea unul după altul ca spicele secerate. Și eu i-am spus câteva vorbe bune așa cum m-am priceput, iar el m-a rugat să mă alătur oastei sale, ca să aibă cel puțin un consilier de încredere, care să le transmită principilor scrisorile pe care Dumnezeu i le inspiră, fiindcă adevărul este, a precizat el, că în fiecare săptămână Dumnezeu îi trimite un mesaj pentru a-l încuraja.

Perspectiva de a deveni mesagerul lui nu m-a bucurat câtuși de puțin, chiar dacă el m-a asigurat că, fiind eu un cărturar străin, nu un oarecare prostălău venit în oastea credincioșilor cu arma în mână, niciun pericol nu mă poate amenința. Era de-acum noapte când m-am întors la han cu mintea frământată de gânduri negre și cu inima descurajată. E drept că predica lui Thomas Müntzer mă zdruncinase profund și am crezut că el este, poate, într-adevăr, servitorul lui Dumnezeu, ales pentru a răspândi noua credință. În sacristie, văzusem totuși că nu era decât un om cu inimă slabă și cu îndoieli, de aceea nu am avut încredere deplină în adevărul lui, chiar dacă el credea din tot sufletul că prin gura sa vorbește Dumnezeu.

Însă cuvântul Scripturilor Sfinte nu mi-a fost deloc clar în acel moment, fiindcă era, în același timp, necruțător și blând, ucigător și tămăduitor, crud și inocent. Cuvântul biblic îi putea convinge atât pe fanaticii cei mai fanatici, cât și pe nevinovații cei mai nevinovați, justificându-le cruzimea și blândețea. Cuvântul Bibliei răscolise lumea, dar Sfânta Biserică rămânea neclintită, fiindcă la temelie avea sute și sute de ani de credință. Roma era departe, iar dezordinea și revolta nu puteau aduce oamenilor săraci decât

sânge, lacrimi și suferință, și mai aprig ca înainte. De aceea jurământul meu nebun fusese absolut inutil.

Pierdut și cu credința în derivă, cu inima bolnavă de tristețe, cu gânduri înspăimântător de clare despre toate aceste frământări tulburi, mi-am ridicat ochii spre stelele cerului de primăvară al lui Dumnezeu. Eram doar un om și nu mai puteam rezista la această lucidă disperare. De aceea mi-am întors privirea spre pământ și mi-am îndreptat pașii spre han. Acolo era locul meu, printre oamenii neînsemnați ai acestei lumi. Numai când voi fi mort, mi-am mai spus eu atunci, mi se va stinge patima disperată și tristețea din inimă.

2

Hangiul m-a întâmpinat cu nu prea multă bunăvoință și mi-a spus că masa i-a fost spartă cu pumnul, iar cana mare de cositor îndoită. Aceste pagube, a mai spus el, trebuie plătite cu bani mulți, iar dacă nu o vom face, atât eu, cât și nelegiuiții mei de însoțitori, vom păți-o rău de tot, fiindcă în cinstitul oraș Mühlhausen, Dumnezeu nu îngăduie nimănui să-și bată joc de hangii. Și m-a întrebat enervat la ce dracu' de târfă am fost toată seara, de n-am ajuns la timp să-i potolesc pe însoțitorii mei, care, ce-i drept, n-au apucat să distrugă tot hanul, dar au făcut destule stricăciuni.

Eram deznădăjduit și mă simțeam hăituit din toate părțile, așa că mi-am vărsat amarul pe bietul om, suduindu-l aprig. I-am spus că am fost în compania lui Thomas Müntzer și Heinrich Pfeiffer și nu țin să-mi obosesc mintea cu problemele lui mărunte, fiindcă în zorii zilei va fi scoasă flamura din biserică și va începe războiul sfânt. I-am spus că Thomas Müntzer însuși mă învestise purtător de cuvânt al congregației celor aleși pentru discuțiile cu seniorii, iar dacă mă va mai enerva mult, va avea parte și de alte pagube, fiindcă sunt mânios și

aș sparge cu plăcere tot ce-a mai rămas întreg în prăpăditul lui de han. Hangiul a devenit deodată blând, a făcut o plecăciune în fața mea și mi-a promis că-mi va aduce o halbă cu cea mai bună bere de Mühlhausen, numai să-l domolesc pe furiosul meu prieten.

Dar în camera noastră era liniște și doamna Geneviève tampona cu fâșii de pânză umede cucuiele și vânătăile de pe capul lui Antti. Când m-a văzut, Antti mi-a spus gemând că mai bine ar fi venit cu mine la biserică decât să fi băut bere de Mühlhausen, care se urcă pe neașteptate la cap. Nici n-apucă un om cumsecade să bea o jumătate de butoi, m-a asigurat el, că s-a și făcut praf.

Doamna Geneviève era îmbrăcată de sărbătoare, dar fiind atât de târziu, culorile cu care-și înnegrise sprâncenele și își înroșise obrajii, i se întinseseră pe toată fața. Am întrebat-o ce se întâmplase de era hangiul atât de supărat și ea mi-a răspuns senină că nu se întâmplase nimic deosebit. Cuviincios și soldățește, Antti făcuse doar puțină ordine în han și-i azvârlise-n stradă pe toți clienții de la masă. Dar nu fusese el acela care începuse scandalul, nu, Antti apărase, ca un bărbat adevărat, onoarea mamei fiului nostru. Acest lucru doamna Geneviève îl deslușise imediat, chiar dacă cearta se purta în limba barbară a localnicilor, care, după părerea ei, nu se deosebea prea mult de grohăitul porcilor.

Ridicându-și descurajat capul, Antti a spus că el este un om decent și dintr-o bucată, că niciodată n-a dorit să se ia la harță cu cineva, și nu poate înțelege de ce acești bărbați posomorâți din Mühlhausen au tăbărât asupra lui că niște porci supărați pe un porc care nu face parte din turmă. El a stat liniștit și nu s-a băgat în discuție, chiar dacă ei au vorbit de rău despre papă, despre clerici și despre călugări. Asemenea vorbe spurcate deveniseră un năravîn Germania, lucru pe care Antti îl înțelegea și se străduia să nu-l ia în seamă.

— Dar, a spus Antti în continuare, un oarecare escroc de țesător, a cărui mutră de la început mi-a fost mie antipatică, și-a exprimat îndoiala în privința virginității Sfintei Fecioare și a insistat asupra acestui aspect folosind cele mai nerușinate vorbe, încât n-am mai putut să suport și i-am spus destul de calm că ar fi cazul să înceteze să mai vorbească despre lucruri pe care capul lui butucănos de vită nu le poate înțelege. Dar acel bărbat guraliv a izbucnit în râs, a arătat-o cu degetul pe mama fiului nostru și, abătându-se de la tema discuției de până atunci, a spus că nu dă niciun creițar pe virginitatea doamnei Geneviève. Atunci eu i-am interzis să-și bată joc de onoarea și de castitatea mamei fiului nostru, dar el mi-a dat cu tifla, și, cum tocmai în acea clipă mi se suise berea la cap, am ridicat pumnul să-i trag una-n gură, chiar dacă pentru virginitatea doamnei Geneviève, ce să mai vorbim, n-avea niciun rost să pun eu atâta zel. E zadarnic să povestesc tot ceea ce s-a mai întâmplat, Mikael, tu vezi doar cu ce cucuie pe cap și cu ce vânătăi pe față m-am pricopsit, iar acei bărbați mânioși au promis că vor veni dimineață cu sulițe și flinte să mă omoare ca pe un câine, fiindcă, au spus ei, sunt omul papei și dușmănesc cuvântul limpede al lui Dumnezeu. Îmi pare rău, Mikael, dar trebuie să ne strângem lucrurile și să pornim la drum mai înainte de a se face de ziuă.

I-am spus:

— N-are rost să-ți mai obosești mintea, Antti! Totul este aranjat, iar mâine dimineață, cu flamura în vânt, vom începe marșul, însă nu vom fi numai noi, ci și mulți alții, iar de această dată pe flamură este brodat curcubeul, însemnul congregației aleșilor lui Dumnezeu. Nu-i nevoie să știi mai multe, totu-i să fii gata de drum.

Antti m-a privit suspicios și a spus:

— Nu-i a bine cu curcubeul ăsta. Pe toate flamurile principilor, comandanților de oaste și

împăraților sunt însemne mult mai importante și mai folositoare: lei, urși, inorogi, pantere, hermine și coroane. Doar principii și regii fac războaie, fiindcă așa se cuvine, iar ei știu bine cu cine urmează să se înfrunte, din ce cauză și în ce fel, și nimeni nu vorbește prea mult de înfrățiri cu Dumnezeu când pleacă la război. De treaba asta au grijă episcopii și preoții, nu soldații. Așa că, să mă ierți, Mikael, dar n-am de gând să mă țin după curcubeu.

I-am amintit de bărbații din Mühlhausen care-l amenințaseră cu moartea și i-am spus că nu prea are de ales dacă vrea să-și scape pielea. Dar eram prea obosiți pentru a mai sporovăi, așa că ne-am culcat toți trei și am dormit neîntorși până la cântarea cocoșilor, când, din toate părțile orașului, răpăiturile de tobe și sunetele de goarne i-au chemat pe aleșii lui Dumnezeu să-și înceapă marșul.

Când am ajuns noi în piață, flamura era de-acum scoasă din biserică și, în lumina curată a soarelui de dimineață, cele cinci culori ale curcubeului străluceau îmbiindu-te să-l urmezi. Pfeiffer stătea triumfător lângă steag și împrejurul lui se adunase un număr mulțumitor de lăncieri, precum și câțiva archebuzieri, membri ai congregației aleșilor lui Dumnezeu. Cu un aer ursuz, Thomas Müntzer a ieșit din biserică, și-a înălțat privirea spre cer, a strigat implorând ajutorul lui Dumnezeu, apoi, încălecând ușor pe un armăsar jugănit, a anunțat oastea celor aleși că începe marșul. Și fiindcă nu avea o altă consolare în situația dificilă în care se afla, a hotărât ca, începând de a doua zi dimineață, să nu mai bea niciun soi de băutură tare. O mulțime de cai și de șarete goale veneau în spatele oștenilor Domnului, care, după ce au pornit, au început să cânte versetele de Rusalii scrise de însuși Thomas Müntzer. Luându-mă de braț, Antti m-a întrebat:

— Mikael, frate drag, ce-i cu toată povestea asta bizară și încotro mergem? I-am numărat pe toți oamenii și am constatat că nici cinci sute nu sunt, cât despre provizii pentru drum, poți vedea cu ochii tăi că toate șaretele sunt goale.

Dar eu l-am sfătuit să nu-și facă griji pentru ziua de mâine. Și i-am spus că dacă Thomas Müntzer era profetul adevărat al lui Dumnezeu, după cum bucuros aș vrea să cred, atunci el își va sătura oastea cu cinci pâini și doi pești. Orbecăisem destul, i-am mai spus eu, între credință și îndoială. Dacă în intenția lui Dumnezeu fusese să se clădească împărăția Lui și pe pământ, era de-acum vremea să se întâmple minuni, de aceea trebuie să urmărim noi cu credință flamura cu lumini de curcubeu. Antti mi-a spus că sunt nebun de-a binelea, mult mai nebun decât și-ar fi putut vreodată imagina, apoi a plecat să o consoleze pe doamna Geneviève, care mergea abătută pe lângă o șaretă în care își pusese sacul cu veșminte.

3

Mai târziu, m-am gândit că acea campanie de război a noastră nu fusese nici mai înțeleaptă, nici mai importantă și absolut la fel de lipsită de sens ca drumurile pe care le face un morar beat de la o cârciumă la alta. Când am ajuns la Langensalza, localnicii, care se înțeleseseră cu autoritățile și nu aveau niciun chef să ne amestecăm noi în afacerile lor, ne-au închis porțile în nas, dar ne-au trimis, în semn de respect, două butoaie cu bere. Nu aveam niciun motiv să ne fie teamă. Nobilii fugeau din fața flamurii în culori de curcubeu, iar de foame nu ne puteam plânge, fiindcă ne hrăneam cu oi din turmele călugărilor și cu pești din iazurile mănăstirilor. În orașele și în satele pe care le străbăteam, Müntzer câștiga în fiecare zi numeroși simpatizanți, care se alăturau armatei noastre împreună cu prăzile adunate din alte incursiuni, pe

care le puneau în șaretele noastre: haine, arme, grâne și slănină, iar Müntzer îi binecuvânta de pe spinarea calului, numindu-i frați de credință și urându-le sănătate. Oastea noastră se îngroșa ca un bulgăre de zăpadă rostogolit prin nămeți, după cum profețise Pfeiffer, iar doamnei Geneviève, care n-avea de ce să se plângă, începuse să-i placă plimbarea, fiindcă vremea era nespus de frumoasă în acea lună aprilie.

Încrederea în sine a lui Thomas Müntzer creștea de la o zi la alta și el predica de pe cal mulțimii adunate sub flamura în culorile curcubeului. Dar auzind într-o zi Müntzer că Luther se dusese în comitatul margrafului Mansfeld să-și propovăduiască doctrina și-i asmuțise la Weimar pe conți și pe principi împotriva oastei lui, m-a chemat și mi-a spus:

— Acest doctor Luther – despre care atât de mult s-a vorbit și pe care poporul îl privește ca pe Dumnezeu, fiind convins de intențiile lui bune – și-a dat de curând arama pe față, dovedindu-se a fi un potențial martir al Satanei. Faptele lui vor fi cântărite și va fi el repede răsturnat de pe piedestalul pe care s-a înălțat, fiindcă i-a trecut vremea și ceea ce a făcut acum se va întoarce împotriva lui. Nu există în lumea aceasta un tiran mai crud și mai sângeros ca margraful von Mansfeld, care m-a alungat din comitatul lui și m-a adus la condiția de cerșetor, dar Luther s-a însoțit deschis și de bunăvoie cu acest tâlhar și le propovăduiește oamenilor de la munte să nu se asocieze cu mine și să nu lupte sub flamura mea. Pentru această nelegiuită întorsătură împotriva mea, va plăti el cândva cu vârf și îndesat, dar, deocamdată, ceea ce vreau eu este să împiedic ca Luther să-l învrăjbească pe principele Johannes von Weimar împotriva mea. Bunul și înțeleptul principe elector Frederic este bolnav și aproape de moarte, de aceea și-a părăsit Luther ascunzătoarea din Wittenberg ca să ceară protecție de la fratele

acestuia, principele Johannes. Eu trebuie să-l previn pe principe de detestabilele intrigi ale lui Luther și să-l conving să asculte de cuvântul lui Dumnezeu, nu de cel al oamenilor, încalecă pe cal și du-te la Weimar, Mikael Pelzfuss! Îți voi da o scrisoare pe care să i-o înmânezi principelui. Îmi vei aduce răspunsul unde-o fi să mă aflu în acel moment, și dacă nu-ți pot spune de pe-acum locul, este pentru că pașii mei sunt călăuziți de Dumnezeu, nu de voința mea.

Mi-a dat apoi scrisoarea sigilată. Pe fața scrisorii, numele principelui era scris neglijent, de aceea, intrând la bănuieli, am vrut să cunosc conținutul, dar Müntzer m-a învinuit că nu am încredere în el și m-a asigurat că nu există niciun risc să mi se întâmple ceva rău, fiindcă el îi are ostatici pe câțiva dintre slujitorii margrafului von Mansfeld, pe care îi va putea omorî dacă cineva va clinti un fir de păr din capul meu.

N-am mai stat mult la vorbă, am luat cel mai bun cal și l-am convins pe Antti să mă însoțească, fiindcă nu-mi prea venea să călătoresc de unul singur prin acele ținuturi răvășite de frământări de tot soiul. Am asigurat-o pe doamna Geneviève că mă voi întoarce peste patru zile și i-am spus că-l voi ruga pe Jakob croitorul să aibă grijă de ea, dar doamna Geneviève mi-a răspuns indignată că n-are nevoie nici de croitori nici de pantofari să-i poarte ei de grijă, de unde am înțeles că-i căzusem de la inimă.

Am încălecat pe cai și am pornit, dar ne-am ferit de drumurile umblate și am ocolit orașele. Abia începuse luna mai, iar în cea de-a doua zi, pe înserate, am ajuns noi în apropierea orașului, fără a atrage atenția nimănui, fiindcă de pe toate drumurile soseau mulți alți călăreți la Weimar. Antti a spus că, fără îndoială, principele îi chemase, ceea ce putea fi un semn că timpul lui Müntzer era pe sfârșite.

Credeam că n-are niciun rost să explic din partea cui vin, ci doar că doresc să-l întâlnesc pe principele Johannes. Așa că, ajungând noi la porțile orașului, l-am chemat pe ofițerul de gardă din acea zi și i-am spus că vreau să ajung tainic și degrabă la principele Johannes, și, pentru a-l asigura de bunele mele intenții, i-am dăruit trei guldeni de aur, deși inima mea s-a revoltat împotriva unei asemenea risipe. Profund impresionat, comandantul gărzii ne-a invitat în curtea interioară a castelului și a dat poruncă unui rândaș să dea apă cailor, să-i țesale și să-i ducă la păscut.

Era evident că principele aștepta nerăbdător veștile, așa că nu a trecut prea mult timp până ce am fost primiți în castel însoțiți de un soldat înarmat. Ni s-au luat armele, chiar și cuțitele ce le foloseam la masă și am înțeles că principele era un bărbat bănuitor.

Antti m-a anunțat că n-are niciun chef să-l cunoască pe principe. Mai degrabă, a spus el, va sta cu ochii pe lucrurile noastre, ca să nu facă picioare, și va mânca ceva. Un șambelan cu părul alb m-a condus în cabinetul de lucru al principelui și mi-a spus să aștept. Principele a apărut. Era îmbrăcat cu o vestă uzată din velur cu reverul pătat cu gălbenuș de ou și părea la fel de neliniștit ca și șambelanul. M-a întrebat cu blândețe cine sunt, ce vreau, din partea cui este scrisoarea și de ce îl deranjez pe el, un om bătrân, care, după toată tristețea pământească a zilelor, ar trebui să se odihnească noaptea. Am îngenuncheat în fața bătrânului principe, mi-am cerut iertare că-l deranjez la o oră atât de târzie și i-am spus că sunt mesagerul lui Thomas Müntzer, profetul lui Dumnezeu.

Bunul principe Johannes și-a făcut umil cruce și a deschis cu prudență scrisoarea, ca și cum s-ar fi temut să nu-i ardă degetele. După ce a descifrat-o

cu greutate și fără grabă, s-a lăsat în fotoliu, a suspinat profund și a spus:

— Oare eu, un sărman muritor, aș putea fi în stare să înțeleg intențiile Creatorului? S-ar părea că toată lumea le cunoaște mai bine decât mine și mă copleșește cu sfaturi. Numai că eu am avut întotdeauna încredere doar în judecata clară a mult iubitului meu frate, care, din nefericire, este acuma pe patul de moarte. Oamenii l-au numit Frederic cel înțelept, fiindcă întotdeauna a știut să aleagă adevărul de neadevăr. Când a auzit de tulburările din țară și de revolta țăranilor, cu ultimele lui puteri, mi-a scris sfătuindu-mă să evit violența. Cine știe, mi-a scris el, poate că acești sărmani nefericiți au toate motivele de a se răzvrăti, fiindcă au fost întotdeauna oprimați atât de autoritățile laice cât și de cele ecleziastice, mai cu seamă prin interdicția de a avea acces la cuvântul lui Dumnezeu. Dacă este în intenția Atotputernicului Dumnezeu ca acești bărbați neînsemnați să conducă pământul, așa se va întâmpla. Dar dacă nu este aceasta intenția Creatorului, totul se va întâmpla altfel, chiar și fără intervenția noastră. Ce putem noi face este doar să cerem cu umilință iertare lui Dumnezeu pentru păcatele ce le-am săvârșit și să avem încredere în El. Astfel mi-a scris iubitul meu frate, principele elector, dar după ultimele vești, el este acuma în agonie, așa că, de la o clipă la alta, mă aștept să arborez steagul negru pe turnurile castelului și să-mi asum funcția de principe elector.

Nu a mai spus nimic și a oftat legănându-și capul când într-o parte, când în alta. Niciodată până atunci nu auzisem vorbe mai înțelepte și mai de bun-simț din gura unui principe, de aceea, făcându-mi curaj, m-am adresat astfel:

— Să cred oare că acesta este răspunsul vostru? I-aș putea așadar transmite celui care m-a trimis că bunul principe nu-i dorește răul, că nu are intenția

să pornească război împotriva țăranilor și că acceptă dreptatea lui Dumnezeu pe pământ?

Dar bunul principe s-a uitat la mine ca la un nătâng și a spus repede:

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai repeta vorbele pe care ți le-am spus! Doctorul Luther, care este un încrâncenat servitor al lui Dumnezeu, este oaspetele meu în acest moment. Dacă ajung la urechile lui aceste vorbe, va veni și va începe să urle la mine, iar eu nu mai suport încă o dată așa ceva. Eu am luat o hotărâre și mi-am chemat armata, iar ducele Georg, vărul meu, a promis că va veni din Leipzig pentru a lupta împotriva răzvrătiților. Mulți conți mi-au făgăduit că mă vor ajuta cu soldații lor, așa că nimic nu mai poate fi schimbat, chiar dacă aș vrea. Dar doctorul Luther îți va explica mai bine cum stau lucrurile și ce hotărâre am luat. Poți să-i transmiți salutări lui Thomas Müntzer din partea mea și, dacă, într-adevăr, el este alesul lui Dumnezeu, spune-i să se roage pentru sărmanul meu suflet. Sfătuiește-l să depună armele și să fugă degrabă într-o altă țară, fiindcă este în mare primejdie. În plus, dacă nu va renunța la război, pe lângă el, mulți alți oameni vor muri.

Apoi principele s-a ridicat brusc, mi-a întins mâna să i-o sărut și a părăsit încăperea, lăsând scrisoarea lui Müntzer pe masa de lucru, ca să o poată citi și Luther. Așteptându-l pe acest mare om, a cărui faimă trecuse dincolo de hotarele Germaniei până în țări depărtate, m-a apucat tremuratul și m-am temut de întâlnirea cu el mult mai mult decât de întâlnirea cu principele Johannes, care, la urma urmei, se dovedise a fi un om blând și bun. Știam că, în afară de succesul și reputația de care se bucura, doctorului Luther i se dusese vestea că ar fi violent față de cei care nu-i împărtășeau ideile. Dacă într-o altă primăvară Luther. Se arătase binevoitor față de cauza țăranilor, acum se întorsese împotriva lor și-l

considera pe Müntzer falsificator al doctrinei sale, așa că bănuiam eu că ceea ce mă aștepta era departe de a fi un joc. Regretam că nu-l luasem cu mine pe Antti, fiindcă, mă gândeam eu, de furie, Luther ar fi putut să mă strângă de gât.

Dar această teamă s-a dovedit a fi nejustificată. Marele Luther a intrat în încăpere cu bareta de doctor pe cap, cu degetele stropite de cerneală și vânturând, ca să se usuce, o foaie de hârtie pe care probabil tocmai o scria când fusese anunțat că cineva îl așteaptă. Avea de asemenea pete de cerneală pe obraji și urmărea rândurile scrise cu un surâs viclean, care nu prevestea a bine. Nu am avut prea mult timp să-l privesc, dar am constatat că nu mai avea chipul energic și slab de călugăr îmbătrânit prematur din cauza cugetărilor intense – din vremea când singur și fără niciun protector se răzvrătise împotriva papei și a puterii imperiale, chip pe care toată lumea îl cunoștea din litografiile ce circulau prin Germania. În fața mea era un bărbat robust în floarea vârstei, cu bărbie rigidă și cu obrajii rumeni. Mi s-a adresat mulțumitor de prietenos:

— Măi, amărâtule, măi, băiatule, oare știi tu în ce capcană a diavolului ai căzut? Ascultă-mă pe mine, ieși dracului din rahatul ăsta al Satanei cât mai este vreme bună! Chipul tău este prea curat și nepervertit, ca să fii tu însuți vinovat de propria-ți rătăcire. Doar acest vânt de nebunie, care suflă prin Germania, te-a purtat cu nelegiuiții.

Văzând apoi scrisoarea lui Müntzer, a luat-o de pe masă și a citit câteva rânduri, apoi, tremurând de mânie, a rupt-o bucățele și a călcat-o în picioare. M-a străpuns cu privirea ochilor lui negri și a spus:

— Draperiile au fost smulse și răul și-a dezvelit părul, poate că de aceea nimeni nu trebuie să se mai aștepte la îndurare. A sosit ziua vrajbei, fiindcă țăranii nu au vrut să asculte prevenirile mele și continuă să folosească slova evangheliilor pentru

a-și împlini și justifica meschinele lor aspirații. Un adevărat creștin își pleacă spinarea în fața nedreptății și violenței, nu se răzvrătește și nu se răzbună răstălmăcind cuvântul lui Dumnezeu. Când este lovit peste un obraz, un adevărat creștin își întoarce și celălalt obraz ca să fie lovit, conștient că pentru suferințele și umilința sa va fi răsplătit în cer. Oare nu v-am avertizat pe voi, tâlharilor și încăpățânaților vânzători de vrajbă? Oare nu v-am spus că, dacă veți încerca să contraziceți și să distrugeți Evanghelia mea, vă voi privi ca pe dușmanii mei, încă și mai dușmani decât papa și împăratul? Să nu vă așteptați că voi avea milă de voi! Eu am spus deschis tot ceea ce am gândit și am așternut pe hârtie. Toată Germania poate afla care este părerea mea. Ascultă, tinere, dar ascultă cu atenție, fiindcă acesta este mesajul principelui, pe care va trebui să-l transmiți stăpânului tău!

S-a așezat la masa de lucru a principelui, și-a pus toga pe genunchi și a început să citească pamfletul *împotriva hoardelor de țărani tâlhari și ucigași.* Îl scrisese într-o grabă așa de mare, încât uneori nu reușea să-și înțeleagă scrisul. Se apleca asupra foii de hârtie, murmura, tăia un rând, făcea câte o corectură pe margine. Aceste întreruperi mă împiedicau să-l urmăresc, dar înțelegeam prea bine conținutul. Erau crude și neîndurătoare cuvintele lui. Pentru că se revoltaseră împotriva stăpânilor hotărâți de Dumnezeu și de lege, pentru că jefuiseră castele și mănăstiri, pentru că – numindu-se între ei frații lui Hristos – ascunseseră acest păcat odios cu Evanghelia, țăranii rebeli își meritau din plin moartea trupului și a sufletului. Nu mai este timpul iertării, citea el, ziua mâniei și spadei a sosit. De două ori a citit doctorul Luther părțile mai importante, ca și cum ar fi vrut să-mi rămână întipărite în minte. Prima dată a citit încet, rezervat, încercând să-și găsească tonul, dar a doua

oară a făcut-o repede, cu voce tăioasă, bucurându-se de puterea propriilor cuvinte.

— Înjunghiați, loviți, ucideți pe cine puteți! Gândiți-vă că nimic nu este mai otrăvitor, mai criminal și mai satanic decât un om rebel. El trebuie omorât ca un câine turbat. Zdrobiți-l! Dacă nu, el vă va zdrobi, iar împreună cu voi, va zdrobi întreaga națiune.

Am înțeles că această scrisoare deschisă era adresată nobilimii germane. Cuvintele ei răzbunătoare m-au umplut de tristețe. Aș fi vrut să mor atunci, fiindcă în acel moment nu mi-am amintit de castelele incendiate, de mănăstirile devastate, de cadavrele despuiate care zăceau pe toate drumurile, ci m-am gândit doar la oamenii simpli, plini de fervoare, care toată viața munciseră din greu doar pentru câțiva guldeni și, în naivitatea lor, crezuseră sincer că prin eforturile lor va putea fi construită împărăția lui Dumnezeu pe pământ. M-am gândit la bărbatul acela din curtea mănăstirii, care, detașând paginile pictate din prețiosul liturghier spusese: „Dar ilustrațiile acestei cărți sunt foarte frumoase și nu au niciun cusur diavolesc, de aceea le voi lua acasă și le voi pune pe pereți, să le privească și copiii mei, așa cum privesc copiii nobililor și principilor tablourile pictate.” M-am gândit la toți acei nefericiți care, citind în felul lor cuvântul lui Dumnezeu, crezuseră că, asemenea nobililor, se pot bucura de peștii din lacuri, de animalele din pădure și de păsările de pe cer.

Cu aceste gânduri triste, cu ochii împăienjeniți de lacrimi, mi-am uitat teama și, căzând în genunchi în fața doctorului Luther și atingându-i marginea togii ce mătura podeaua, i-am spus:

— Preaînvățatule doctor Luther! Eu sunt doar un om sărac și păcătos, dar știu că acești țărani nu sunt câini turbați. Cei mai mulți dintre ei sunt oameni simpli, cu frică de Dumnezeu, care cred că prin eforturile lor pot construi împărăția lui

Dumnezeu pe pământ. Le-ați dat Biblia în limba germană, doar nu-i veți abandona acum, când principii își adună armatele să-i omoare. Dacă nu puteți fi de partea lor și nu vreți o ordine nouă în Germania, încercați cel puțin să-i iertați, pentru că principii nu se vor împotrivi autorității voastre spirituale și-i vor ierta și ei!

Dar el, ridicându-și repede toga ce-i alunecase de pe genunchi, ca și cum eu aș fi fost o reptilă otrăvitoare sau un câine turbat, a cărui atingere l-ar fi putut îmbolnăvi, a rostit pătimaș:

— Nu-ți sunt dator cu nimic și nimănui din această lume nu-i sunt dator! Doar Atotputernicului Dumnezeu îi voi da eu socoteală, și conștiinței mele. Nu pot admite ca acești tâlhari turbați să se sprijine pe Evanghelia mea pentru a-și justifica fărădelegile. La fel cum am luptat împotriva papei și a împăratului, și împotriva lor voi duce o luptă fără cruțare până în ultima clipă a vieții mele. Dacă un nebun ca Thomas Müntzer își imaginează că este mai înțelept decât mine și că se va înălța călare pe umerii mei în împărăția cerului, se înșală amarnic. Înece-se în sânge orașul Mühlhausen, că din cauza lui se va îneca! El a făcut din acel loc leagănul Satanei. Am să distrug eu cuibul de vipere, până nu apucă să puiască vrajba în toată Germania.

Atunci am înțeles că doctorul Luther era copleșit de propria lui importanță și nu putea accepta ideea că altcineva ar fi putut să se măsoare cu el în privința cunoștințelor sau doctrinei sale. Oricine ar fi îndrăznit să se atingă de tezele lui asupra credinței, ar fi fost considerat plagiator sau falsificator. Iar dacă acum se desolidariza de țărani, era pentru că aceștia îi interpretaseră învățătura într-un mod atât de liber, încât o deformaseră. Fără îndoială, Luther gândea că nu are decât de câștigat dacă va fi de partea principilor, de aceea le adresa această scrisoare deschisă, care urma să devină arma lor cea mai

redutabilă, atât de mare era reputația lui în toată Germania. Plin de amărăciune, l-am privit fără teamă în ochi și i-am spus:

— Știu că, pe lângă marea voastră erudiție, cunoștințele mele ar putea fi numite ignoranță și tot atât de bine știu că opiniile mele nu vor cântări mai mult decât un fir de praf pe balanța timpului în raport cu vorbele și faptele voastre. Dar urechile mele au fost rănite auzindu-vă repetând de câteva ori „Evanghelia mea“. Gândeam că evanghelia nu poate aparține doar unui singur om, ci tuturor creștinilor, și am fost convins că învățătura voastră se bazează pe acest fundament. Cuvântul lui Dumnezeu este împotriva voastră, fiindcă niciodată, dacă ați fost lovit, nu ați întors și obrazul celălalt. V-ați ascuns multă vreme de furia împăratului, în timp ce întreaga Germanie vă chema și vă aștepta. S-ar putea spune că și acum vă ascundeți, de data aceasta în spatele principilor.

Adevărul este că nu ar fi trebuit să-i vorbesc astfel marelui Luther. În orice caz, el mi-a tras prompt o lovitură usturătoare peste obraz și cred că reacția lui a fost justificată. Dar eu, cu inima încărcată de supărare, nu am simțit durere din cauza loviturii și am continuat să-l înfrunt cu lacrimi de ură și de umilință în ochi.

— Loviți-mă! am strigat eu. Ce importanță are? Cerneala de pe degete este sângele inocenților omorâți de fiecare cuvânt al pamfletului vostru. Câștigați-i pe principi de partea voastră, doctore Luther, numindu-i apoi episcopi în provinciile lor, după cum probabil le veți fi promis! Veți câștiga, fără îndoială, și, avându-i pe nobili, împreună cu bunurile Bisericii, veți putea construi ziduri înalte și puternice în jurul Evangheliei voastre, care, încetând să mai fie liberul foc al lui Dumnezeu pe pământ, va rămâne zăvorâtă pentru ceilalți oameni și ne vom întoarce din nou la vechea orânduială de până acum a Bisericii. Să vă bucure doar faptul că Evanghelia va fi citită în limba germană de preoții

din toate bisericile, chiar și de principii catolici? Acei principi care până mai ieri v-au urât ca pe un diavol care le masacrează servitorii, turmă de oi nevinovată, ca să-i supună dorinței lui. Numai că, în fața lui Dumnezeu, sufletul vostru va fi pierdut.

Doctorul Luther m-a ascultat turbat de furie, dar nu a mai ridicat mâna împotriva mea. M-a privit fix, ca și cum ar fi vrut să citească în profunzimile sufletului meu, apoi a început să-și vorbească lui însuși:

— Poate că și asta este adevărat. Poate că aș fi fost mai liber și mai fericit în credința mea dacă aș fi fost ars pe rug în fața împăratului decât acum, când sunt hărțuit din toate părțile în acest complot al Satanei. Cine ești tu, bărbatule tânăr și palid la față? Să fii oare glasul conștiinței mele? Nu, nu, nu poți fi tu! Tu ești noul trimis al Satanei, care încearcă să-mi tulbure gândurile. Piei din fața mea, ispită, întoarce-te la diavolul de unde ai venit!

Simțeam că nu sunt drept, știam că pentru el era un moment greu, fiindcă se încurcase în plasa pe care i-o întinseseră nobilii, dar amărăciunea mea nu avea îndurare, iar prin gura mea țipau sutele de mii de săraci furioși și deznădăjduiți.

— Nu vă faceți griji, doctore Luther, veți fi învingător, iar de-acum înainte nimeni nu-i va mai tulbura pe principi, fiindcă sunteți aliatul lor. Numai că sângele vărsat va urla din pământ, aducând mărturie pentru crimele voastre. Cei care până acum v-au binecuvântat numele îl vor blestema și îl vor implora ei pe Dumnezeu să vă pedepsească. Glasurile de jale ale orfanilor și văduvelor, înălțate dintre ruine, vă vor persecuta toată viața și nu veți mai putea fi niciodată în siguranță, doctore Luther, nici chiar în fața casei voastre nu veți mai putea să ieșiți de unul singur. Iar dacă vă veți încumeta vreodată să plecați neînarmat la drum și fără gărzi, Dumnezeu să vă păzească! De această ură veți fi urmărit toată viața și puteți fi convins că oamenii din popor nu vor

mai crede în învățătura voastră. Își vor închide ochii și-și vor astupa urechile, pentru a se întoarce din nou în tenebrele de unde odată i-ați scos, permițându-le să întrevadă o sclipire de speranță, care le fusese adusă de lumina strălucitoare a Evangheliei.

De data aceasta, el m-a ascultat destul de calm, stând în picioare în fața mea, rigid ca un imens colos de piatră. Când am tăcut, și-a ridicat capul și, cu un surâs înghețat, a rostit:

— Cunosc acest limbaj. Oare tu crezi că ești primul care m-a blestemat? Află că din cauza Evangheliei mele, eu sunt cel mai defăimat om al creștinătății. Limba ta este însă prea slabă ca să poată rivaliza cu limba înveninată a prelaților Romei, dar te asigur că și vorbele tale m-au rănit, fiindcă nu mi-a dat Dumnezeu o carapace de broască țestoasă, ci o piele sensibilă la orice fel de împunsătură. Mergi în pace la maestrul tău, transmite-i cele ce le-ai auzit de la mine și nu uita c-aș fi putut să te zdrobesc ca pe un păduche dacă aș fi vrut. Prefer totuși să-ți spun o vorbă bună. Rumeg-o bine pe drum și dacă vei avea noroc să rămâi în viață după această utopie a cărei victimă ești, poate că, atunci când vei ajunge la vârsta mea, o vei înțelege: dușmanul de astăzi poate deveni prietenul de mâine și invers. Germania mi-a binecuvântat prea mult timp numele. Să mi-l blesteme și să se liniștească! Peste câțiva ani mi-l va binecuvânta din nou.

S-a uitat la mine cu o privire întunecată, a strâns în mână foaia de hârtie și bărbia lui mi s-a părut și mai rigidă ca până atunci. Am știut că nu i-aș fi putut clinti niciodată convingerile. Mi-am simțit nimicnicia și m-am îndreptat rușinat spre ușă, lăsându-l în singurătatea lui.

4

Șambelanul cu părul cărunt nu s-a simțit nicidecum stânjenit când, ieșind eu afară din cabinetul de lucru al principelui, l-am surprins ascultând cu urechea lipită de ușă, ci doar mi-a spus cu un aer îngrijorat:

— A început să mă cam lase auzul, stimate tinere domn, de aceea am ajuns eu să-mi lipesc urechea de ușă. Nu gândesc că ar fi un prea mare păcat dacă ascult astfel, fiindcă oricare om cu auzul normal poate auzi prin uși și prin pereți glasul doctorului Luther când acesta este furios. Dar sunteți un bărbat curajos, domnule Pelzfuss, dacă vă-ncumetați să-l înfruntați și încă să vă luați cu el la întrecere care zbiară mai tare. Ce-o să se mai distreze principele și ce-o să râdă-n barbă când am să-i povestesc! Din păcate, nu-i tocmai timpul potrivit pentru distracții și, în ciuda poziției înalte pe care o ocup, sunt îngrijorat de nenorocirea care se va abate peste sărmanii oameni, fiindcă sunt fiu de țăran. Domnul principe a vărsat multe lacrimi și a șovăit, numai că este asaltat din toate părțile, iar doctorul Luther a spus: gata, jocul s-a terminat, încep lucrurile serioase. Doctorului Luther nu-i plac blestemele, fiindcă este un om cucernic. Și-apoi, este cel mai învățat bărbat din toată Germania, iar intențiile lui sunt bune, după cum tot atât de bune sunt și cele ale principelui. Dar care sunt intențiile voastre, domnule Pelzfuss?

L-am asigurat că și intențiile mele sunt bune, iar soarta țăranilor mă umple de tristețe. El m-a tras spre o fereastră și mi-a arătat prin sticla verzuie cavalerii în armuri și lăncierii care se antrenau pentru luptă. Apoi, bălăngănindu-și distrat punga de bani de la cingătoare, a spus:

— Trăim vremuri cumplite, iar de bani se duce lipsă până și la curțile princiare. Știți, eu am nepoți cărora aș vrea să le las cel puțin o moștenire modestă și am auzit, domnule Pelzfuss, că ați dăruit o sumă nemaipomenit de mare unui oarecare prostălău de subofițer de la poarta cetății.

Voiam doar să vă atrag atenția că și eu am o pungă de umplut și că v-aș putea da sfaturi într-adevăr folositoare, fiindcă prost nu sunt.

Dar eu l-am asigurat că sunt un om sărac și prea neînsemnat pentru a mă folosi de sfaturile lui, oricât de bune ar fi fost. Luther își spusese ultimul cuvânt și vedeam cu ochii mei că trupele principilor sporesc de la o clipă la alta, așa că altceva mai bun n-aveam de făcut decât să mă întorc degrabă la Thomas Müntzer și să-l zoresc să se pregătească de război. El a admis generos că toate cele spuse sunt corecte, dar a adăugat:

— Cel mai bun sfat poate că ar fi să se întoarcă țăranii la casele lor și să-și caute maestrul Müntzer un alt loc unde să-și țină predicile, deși, în acest caz, s-ar putea pune întrebarea dacă nu cumva principii, liberi să străbată țara-n lung și lat fără să întâmpine nicio rezistență, nu-și vor pretinde drepturile de la acești nefericiți. Cei mai înțelepți se pare că au fost țăranii din Schwaben, din regiunea lacurilor, care și-au făcut fortificații pe stâncile de necucerit ale munților, unde nici chiar domnul von Truchsess nu se aventurează să poarte o luptă. Cum să vă spun, forțele principilor nu sunt chiar atât de mari după cum s-ar putea crede și poate că cineva bine informat v-ar putea da detalii asupra efectivelor reale ale armatei și asupra itinerarului, cu condiția de a primi o bună răsplată pentru asta.

S-a uitat la mine cu ochi vicleni pe sub sprâncenele cenușii și groase și a clipit cu înțeles. Am constatat că nu se încurca în vorbe, dar mie parcă nu-mi venea totuși să cred în sinceritatea lui, fiindcă era omul de încredere al principelui Johannes. Cu destul de multă prudență, l-am întrebat care este suma de bani pe care ar trebui să i-o dau în schimbul informațiilor, dar el, desfăcându-și larg brațele, m-a asigurat că niciodată nu a fost un om prea lacom și se va mulțumi cu o răsplată creștinească modestă. Apoi

m-a condus de-a lungul coridoarelor întortocheate până la o încăpere retrasă. Pe masa din mijlocul camerei erau pâine, brânză, carne și o halbă mare cu bere pentru mine. A desfășurat în fața mea o hartă colorată foarte frumoasă și mi-a arătat diferitele locuri de întâlnire ale trupelor principilor.

— Bunul principe Johannes va mobiliza trupele sale în ziua de șapte mai, deci nu mai este mult timp până atunci. Bănuiesc totuși că va mai trece ceva vreme până ce vor începe marșul spre Mühlhausen, fiindcă trebuie pregătit cum se cade tot arsenalul necesar unui asediu. Însă dușmanul cel mai de temut al țăranilor rebeli s-ar părea că este vărul principelui Johannes, Georg, ducele de Saxa, care a avut destule de suferit din pricina incursiunilor lui Müntzer. Chiar astăzi trebuie să plece din Leipzig și eu cred că nu are mai mult de o mie de cavaleri și două companii de lăncieri, dar în această cifră am inclus și armata margrafului Mansfeld, cu ale cărui trupe trebuie să se unească pe drum. Cât despre tânărul și energicul conte Filip de Hessa, el a promis să sosească pe un alt drum cu o mie patru sute de cavaleri și tot atâția pedestrași. S-ar putea ca și ducele de Braunschweig să-l însoțească. În orice caz, principii și-au propus să înainteze din trei direcții: est, sud și vest, iar dacă cele trei armate vor reuși să facă joncțiunea înainte de bătălia decisivă, s-ar părea că vor fi de neînvins. Dar, după cum am mai spus, mai există șanse și situația țăranilor nu este încă fără speranță. Dacă ar consimți să negocieze, ei ar putea ajunge la un acord acceptabil cu principii.

Am privit când la hartă, când la bătrânul șambelan cu sprâncene stufoase, în tot acest timp desfătându-mă cu pâine, brânză și bere.

— Dacă aceste informații sunt adevărate, i-am spus eu, nici cu tot aurul din lume nu ar putea fi răsplătite, fiindcă nu poți răscumpăra cu aur nici măcar sufletul unui om la fel cum Hristos a

răscumpărat păcatele tuturor oamenilor cu prețul sângelui lui. Numai că eu sunt un om sărac, după cum am mai spus, și nu vă pot dărui mai mult de zece guldeni. Dar vă voi pomeni întotdeauna în rugăciunile mele.

Am scos zece guldeni din pungă, având grijă să nu se audă zornăitul celorlalți, dar bătrânului șambelan, revenindu-i pe neașteptate auzul, a spus cu palma căuș întinsă din nou spre mine:

— Iubite domnule Pelzfuss, eu știu că nu sunteți chiar atât de sărac precum pretindeți că ați fi. Nu fiți zgârcit! Ar fi păcat dacă unui tânăr atât de inteligent și frumos i s-ar întâmpla un mare necaz. Eu aș spune să mai rotunjiți puțin această sumă, în schimb, aș putea să fac rost de un permis de liberă trecere semnat și pecetluit de principele Johannes. Un astfel de document v-ar putea salva viața, onoarea și averea la nevoie, fiindcă, așa cum vă spun, or fi ei principii oameni cu maniere elegante, dar vă asigur că dacă veți cădea în mâna lor când sunt furioși, cruzimea lor nu are limite. Cu chipul acesta inocent și cu modul deschis în care i-ați vorbit, i-ați fost pe plac principelui, acest lucru îl știu. De aceea sunt sigur că el nu se va împotrivi să semneze un atare document.

Vorbele lui mi-au dat mult de gândit. Dacă un astfel de document ne-ar fi putut salva pe mine și pe Antti de primejdia care, fără îndoială, ne amenința până ce vom fi ieșit din Weimar, tot atât de bine ne-ar fi putut pierde de vom fi fost suspectați de vreo căpetenie a țăranilor până ce vom fi ajuns la Mühlhausen. După ce am reflectat un timp oarecare, mi-am spus că totuși nu-i rău să am o astfel de hârtie, chiar dacă valoarea ei este relativă. I-am spus că mai mult de cinci guldeni nu-i pot da și, cu toate insistențele lui, am rămas ferm în privința prețului. El a plecat surâzând și s-a întors suspect de repede cu hârtia semnată și pecetluită cu sigiliul principelui, în care scria că Mikael Pelzfuss din Finlandia este în serviciul și

sub protecția principelui Johannes. Mai scria acolo că, pentru împlinirea misiunii mele, în caz de nevoie, să mi se acorde ajutorul, în numele principelui.

Abia atunci am înțeles că bătrânul șambelan mă înșelase. Era evident că acel act fusese pregătit mai înainte. Așadar, doar din inițiativa stăpânului său îmi dezvăluise el planurile principilor, iar principele Johannes, dintr-un motiv pe care nu-l puteam înțelege, urma să mă folosească pentru împlinirea a nu se știe ce. Așa am ajuns la gândul – care, se înțelege, mi-a împuns neplăcut inima – că principele îi dăduse o sumă de bani șambelanului pentru a-mi plăti eventualele servicii pe care le aștepta de la mine. Fusesem tras pe sfoară de bătrânul șambelan, așa cum i se întâmplă doar unui țăran naiv când se duce prima oară la târg să-și cumpere un cal.

Mă întrebam care să fi fost scopul principelui și ce aștepta el de la mine. Înghițindu-mi amara descoperire, l-am felicitat totuși pe șambelan pentru viclenia de care dăduse dovadă și i-am spus că n-ar fi trebuit să merg eu la cules de fragi cu un domn atât de priceput.

— Zarurile au fost jucate, i-am mai spus, iar naivul care se-apucă să joace zaruri cu un maestru își pierde și pantalonii de pe el, dar spune-mi, om bun, ce intenție are principele de se arată atât de binevoitor față de mine, și mai ales care-i motivul pentru care preferă acest misterios joc, pe care nu-l înțeleg în totalitate? Cu cât îi voi înțelege mai bine mesajul, cu atât îi voi putea sluji mai bine. Eu, oricum, îi sunt recunoscător că nu mă trimite înapoi în tabăra lui Müntzer fără nas și fără urechi, după cum obișnuiește să facă creștinul rege al Ungariei cu solii sultanului turcilor.

Bătrânul șambelan m-a privit grav, mi-a atins ușor obrazul cu mâna lui uscată și a spus:

— Chiar dacă ești un străin dintr-o îndepărtată țară păgână, domnule Mikael Pelzfuss, ești un

bărbat bun, dacă nu-mi porți ranchiună pentru banii pierduți. Adevărul este că banii vin și se duc, dar sfaturile bune și învățăturile sănătoase sunt mai de preț decât banii. Te asigur că informațiile pe care ți le-am dat sunt bune și corecte, dar că nu-i exclus ca unele lucruri să se schimbe pe parcurs, fiindcă în această Germanie agitată orice schimbare este posibilă. Supunându-se dorinței fratelui lui, principele vrea să tempereze înverșunarea cu care ceilalți principi pregătesc ofensiva împotriva țăranilor rebeli. Totuși, nu li se poate împotrivi celorlalți. Dacă ei doresc să-i pedepsească pe țărani, treaba lor! Ceea ce speră principele este ca cele două părți să consimtă să ajungă la o înțelegere, dar acest lucru se pare că nu-i posibil decât după ce și dintr-o parte și din cealaltă vor muri niște oameni.

— Dar eu chiar nu mai înțeleg nimic din toată povestea asta, am spus. Adică să-și trădeze înălțimea sa principele familia și semenii?

— Oare uiți, tinere, că nu întotdeauna rudele se iubesc și se au bine unele cu altele? Pacea este de cele mai multe ori mai puțin costisitoare decât războiul, iar principele elector Frederic, care a evitat întotdeauna conflictele, este cea mai bună dovadă pentru întărirea acestei afirmații. Poate că principele Johannes vrea întâi să elimine câțiva dintre nobilii mai țâfnoși, ca abia după aceea să se angajeze el însuși în luptă. Dar orice ar fi să se întâmple, nu te îndoi că nu va putea să se retragă din această afacere delicată, fiindcă este bătrân și are răbdare să-și aștepte vremea, nu-și pleacă el urechea la oricine.

Mi s-a părut nelegiuit un plan atât de cinic și nu am mai crezut decât pe jumătate vorbele bătrânului șambelan. Cum nu am reușit să-i smulg mai multe informații clare, i-am mulțumit pentru mâncare și băutură și mi-am luat rămas-bun cu destulă răceală, dar el nu s-a arătat ofensat, m-a însoțit pe coridoarele întortocheate până la ieșire și mi-a urat

drum bun. Când tocmai voiam să plec în căutarea lui Antti, și-a pus încă o dată mâna rece pe gâtul meu și mi-a șoptit:

— Nu flutura prea mult scrisoarea de protecție și nu te făli cu ea! Dacă din povestea aceasta iese vreo nebunie, principele va spune că ai obținut-o cu vorbe mincinoase și ai jurat că, fiind străin, nu ești amestecat în conflictele Germaniei. Doar de tine depinde dacă această hârtie îți va proteja viața sau te va duce la spânzurătoare.

I-am spus că nici n-ar fi de mirare dacă, fie principii, fie țăranii, mă vor atârna în spânzurătoarea din apropierea porții orașului Mühlhausen, apoi m-am depărtat pentru că această conversație începea să fie macabră.

Antti era așezat pe marginea adăpătoarei pentru cai, iar în jurul lui erau mulți cavaleri în armuri și mercenari sprijiniți în lance care-l ascultau și izbucneau din când în când în hohote de râs. Ajuns aproape, am înțeles că le povestea despre bătălia de la Pavia și despre isprăvile sale din război. Când m-a văzut, a deschis cu furie o trecere printre rândurile strânse ale auditorilor, a aruncat o privire scurtă în jurul lui, și-a îndemnat calul să vină mai aproape, a pus un braț sub pieptul animalului și celălalt braț sub crupă, apoi l-a ridicat în aer. Această demonstrație de forță i-a surprins pe soldați și ei au exclamat admirativ, parcă nevenindu-le să-și creadă ochilor, și s-au dat la o parte din drumul lui Antti, care s-a îndreptat cu pași înceți spre poarta deschisă a cetății, ținând în brațe calul. Eu mi-am dezlegat calul și l-am urmat pe Antti. Ajuns la poartă, Antti a pus ușor calul pe pământ, i-a mângâiat grumazul și a urcat în șa, salutându-i pe soldați. Apoi ne-am depărtat de castel.

M-am gândit că Antti, care de obicei voia să treacă neobservat și se purta civilizat, mai ales printre oamenii pe care nu-i cunoștea, înnebunise sau poate că băuse prea mult în absența mea, dar

nu i-am spus nimic până ce nu am ajuns la drumul mare, la o distanță apreciabilă de castel. Abia atunci i-am spus:

— Mi-e rușine de tine, Antti! În timp ce eu m-am zbătut în ghearele doctorului Luther pentru apărarea cauzei noastre, riscându-mi viața, tu te-ai amuzat și ai băut cu dușmanii. Pe lângă asta, ți-ai mai bătut joc de acest blând animal necuvântător. Nu mai ești băiatul cuminte și modest de altădată, ai ajuns un bărbat nărăvit la rele.

Dar Antti și-a făcut umil cruce și nu a scos o vorbă. Tăcerea lui m-a enervat mai tare decât toată încercarea de pe urma căreia pierdusem o mulțime de bani și eram descumpănit.

— Am fost trimis la Weimar ca mesager al cuvântului lui Dumnezeu, dar tu ai făcut din acest drum al nostru un drum al Satanei. Au râs oamenii de noi, au râs de cauza noastră sfântă și de flamura noastră. N-ar fi fost de mirare dacă ne-am fi trezit în turnul castelului legați în lanțuri și ce dracu' ai de nu scoți o vorbă, c-acolo nu-ți mai tăcea gura!

Privindu-mă cu insolență, Antti a spus:

— Sfântă Fecioară Maria, ferește-mi limba să nu mi se-nvrăjbească și scapă-mă de o furie inutilă! Ajută-mă să rabd creștinește și cu umilință nedreptele vorbe ale acestui nebun de Mikael Karvajalka, ce se distruge de unul singur, fiindcă se bagă în toate încurcăturile din lume! Fără mine am fi ajuns noi hrană pentru corbi în curtea castelului din Weimar.

I-am spus că nu vreau să aud bolboroseli de bețivan și i-am cerut să-și justifice vorbele. Antti a spus:

— Dar nu am băut niciun strop de băutură! Ești nedrept dacă mă acuzi că aș fi beat, când tu însuți miroși a bere de la distanță, cam cât să-și dea sufletul un cal după un galop nebun! Când stăteam eu pe marginea adăpătoarei, află că mă aflam într-o situație la fel de disperată ca aceea în care se aflase Sfântul Petru când a fost închis și adus în

fața sinedriului să dea socoteală. Mi s-au pus una după alta o sumedenie de întrebări. Cine sunt? De unde vin? Nu cumva sunt unul dintre asasinii din Mühlhausen? Sunt eu însoțitorul tânărului palid care urmează să fie spânzurat? Nu aveam decât un singur gând și anume că trebuie să nu scap din ochi caii, fiindcă atunci am fi fost, într-adevăr, pierduți. Cum nu pot minți, am ocolit întrebările lor și am început să le povestesc despre bătălia de la Pavia, fiindcă ăsta-i lucrul pe care-l știu eu mai bine. Ei își puseseră în gând să ne omoare, dar care să fi fost motivul, asta n-o pot ști, poate că-i în legătură cu ce-ai vorbit tu la castel. De aceea am luat calul la subsuoară, să-i impresionez cu puterea mea, altfel nu treceam noi atât de ușor de poartă. Să mai fi întârziat puțin, nu ne-ar mai fi cântat nouă niciodată cocoșul sau poate, disperat cum eram, m-aș fi lepădat de tine și aș fi spus ca apostolul: *Nu-l cunosc pe omul acesta!*

Spusele lui Antti m-au pus pe gânduri. M-am întrebat dacă principele pusese oamenii să mă asasineze în apropierea porții, dar acest lucru părea absurd, din moment ce-mi dăduse acel document, care era întocmit tocmai pentru a-mi fi deschise porțile mai lesne. Am crezut că probabil vreun nobil de la curte m-o fi văzut pe când discutam atât de amical cu șambelanul și, cunoscând șovăielile principelui, și-o fi zis că cel mai bine este să mă omoare înainte de a ajunge eu să le comunic țăranilor despre intențiile principilor. S-ar mai fi putut întâmpla ca șambelanul, atât de interesat să câștige bani, să-mi fi spus toată povestea cu siguranța omului care oricum știe că voi fi omorât, sau cine știe…

Toate aceste gânduri au început să mă amețească și să mă împungă, ca și cum în capul meu ar fi fost un viespar. Știam că Antti îmi spusese doar adevărul, dar despre documentul protector al principelui parcă nu-mi venea încă nici lui să-i povestesc, atât de puternică era în mintea

mea ideea că acesta ar fi fost cel mai periculos secret din lume. M-am adresat cu blândețe lui Antti:

— Iartă-mă pentru învinuirile pe care ți le-am adus! Ai acționat extraordinar de bine, deși tot nu pot înțelege cum de te-a dus mintea atât de repede la o astfel de ieșire din situația încurcată în care eram, fiindcă tu ai o judecată mai înceată. Dar spune-mi, cât ai plăti pentru un permis de liberă trecere semnat și pecetluit de principele Johannes? Fiindcă, să-ți spun drept, dacă începe războiul, s-ar putea ca armata lui Müntzer să fie învinsă, și atunci oare noi ce ne vom face?

— Că va fi vreme de război, a spus Antti, am înțeles-o eu prea bine, fiindcă în curtea castelului soldații se antrenau cu multă râvnă. Sunt om trecut prin război și știu că armata țăranilor n-are nicio șansă, așa că un document semnat de mâna principelui mi-ar prinde bine, dar de unde să-l am? Ceva însă îmi spune că ți-ai risipit toți banii și c-ai vrea să recuperezi cel puțin jumătate din ei de la mine, așa cum ai făcut și când i-ai cumpărat veșminte doamnei Geneviève, care-i ca o piatră de moară pe care Dumnezeu ne-a pedepsit să o cărăm după noi.

Vorbele lui m-au jignit, fiindcă eu nu intenționasem decât să împărțim frățește banii noștri, bucurându-ne totodată de aceleași avantaje. De aceea i-am spus:

— Oare cum poți gândi atât de rău despre mine, Antti? Nu am împărțit noi întotdeauna totul frățește? Și la bine, și la rău. Iar dac-am spus și la rău, se-nțelege că mă gândesc la copilul nostru, pentru care, drept să spun, nu văd de ce i-aș fi și eu tată, fiindcă în vremea când a fost zămislit bietul copil, lucrul acela pe care-l au doar bărbații nu mi se părea prea important și tânjeam după iubirea pură. Este drept că am risipit mulți bani, cincisprezece guldeni, dar am la cingătoare hârtia importantă despre care-ți vorbeam. N-ar strica să

plătești și tu jumătate din bani sau chiar mai mult. Documentul, care firește că-i întocmit pe numele meu, fiindcă sunt om cu carte, se referă, printre altele și la averea mea, așa c-aș putea spune la nevoie că tu ești slujitorul meu.

Dar Antti a spus că și cinci guldeni sunt prea mult, fiindcă unui om sărac nu-i dă mâna să cumpere deșertăciuni – ca de pildă furculițele cu care cavalerii din Italia se chinuiesc să mănânce, în loc să folosească degetele și cuțitul ca tot omul –, care sunt bune doar pentru nobili. Totuși, pentru a nu regreta mai târziu, a promis că-mi va plăti cinci guldeni.

— Dar, a mai spus el, eu nu înțeleg de ce trebuie să plătesc bani pentru această neașteptată bucurie de a fi slujitorul tău, când eu mă simt mai bine ca om liber, iar dacă stau bine să mă gândesc, tu ar trebui să-mi plătești, fiindcă, de obicei, stăpânul îi plătește slujitorului. Poate că cel mai bine ar fi fost să mă asculți, ca să nu ne fi amestecat noi niciodată în această turmă de aleși ai lui Dumnezeu.

A trebuit să admit că are dreptate, dar i-am spus:

— N-ar trebui să te îndoiești de Dumnezeu, Antti, fiindcă lucrurile nu stau chiar atât de prost. Am informații precise despre trupele principilor și modul în care vor acționa, iar cauza noastră fiind dreaptă, banii pe care-i vei da pentru binele colectiv nu sunt pierduți. Și-apoi, Müntzer nu-mi va plăti mie niciun creițar, asta o știu prea bine, cu atât mai puțin Pfeiffer.

— Dumnezeu să te ierte, Mikael, pentru teribila ta lăcomie, a spus Antti desfăcând băierile pungii. Dacă pentru tine a mai rămas totuși ceva sfânt pe lumea asta, va trebui să juri pe toți sfinții că-i pentru ultima dată, adăugând că de nu-ți vei respecta jurământul, Dumnezeu să-ți strâmbe gura ca unei broaște. N-aș vrea să ți se întâmple așa ceva, se înțelege, dar ăsta-i obiceiul, fiindcă toți nobilii jură în felul acesta. În orice caz, dacă

războiul țăranilor se va sfârși rău și eu nu mă îndoiesc că așa se va sfârși, trebuie să-mi promiți că-mi vei asculta povețele, că mă vei urma fără să crâcnești și fără să mă amețești cu argumente biblice, ca să te pot scăpa cu viață și să te duc într-o țară mai bună.

Vorbele lui mi-au fost ca o îmbucătură amară greu de mestecat și am mers noi călare multă vreme fără să vorbim, în timp ce se lăsa noaptea încărcată de parfumul de mai al pădurii. Dar cinci guldeni erau cinci guldeni. Era o prostie să nu-i câștig, dacă tot urma să împart cu el avantajele permisului de liberă trecere semnat de principe. Dulcea melancolie a crepusculului pe colinele verzi ale Turingiei și culorile amurgului ce se pierdeau încet în întuneric mi-au umplut inima de blândețe. De aceea, i-am spus:

— Facă-se voia ta, Antti! Eu cred totuși că omul nu ar trebui să se gândească doar la bunăstarea lui, ci și la suferințele semenilor săi. Aceasta a fost aspirația mea în lunile lungii primăveri de acum, dar adevărul este că nimic nu mi-a mers, că totul mi-a fost potrivnic, că suferințele celor din jur nu s-au micșorat câtuși de puțin, iar pe lângă toate astea am mai pierdut și o groază de bani. Vezi tu, eu întotdeauna am nutrit speranța că sacrificiul lui Hristos – care a răscumpărat cu prețul sângelui lui păcatele tuturor oamenilor, făcându-i în felul acesta pe toți egali în fața lui Dumnezeu – va permite o nouă ordine în lume, ca să nu mai fie niciun bogat prea bogat și niciun sărac prea sărac. De aceea am ales flamura în culori de curcubeu, dar dacă m-am înșelat și nimic nu se va schimba, voi merge cu tine în lume să caut o țară unde să trăim în pace și să ne câștigăm pâinea folosindu-ne de toate puterile, cunoștințele și măiestria noastră.

Antti a spus:

— Eu îți înțeleg tristețea, Mikael, fiindcă în copilărie am alergat de multe ori în pădure să prind curcubeul, însă de fiecare dată când eram aproape

sigur că îl am în mână, el nu mai era și se ștergea de pe cer. Acuma tu ești acela care încerci să înșeli curcubeul, însă crede-mă, niciodată, ’ de aici, de pe pământ, nu-l vei putea atinge. Dar există multe alte lucruri bune în această lume, de care am putea să ne bucurăm și noi. Este drept că trăim în vremuri agitate, dar încă suntem tineri, Mikael, câmpiile verzi ne așteaptă, iar mie îmi este dor de Italia, unde poate că am găsi o vale surâzătoare unde cresc măslini și viță-de-vie lângă un castel cu turnuri crenelate, pe care l-am putea cuceri. Am auzit despre atâtea lucruri extraordinare, am auzit istorii despre mercenari simpli care au ajuns comandanți de război, iar atunci când au murit au fost purtați pe brațe de cavaleri în armuri de aur și însoțiți la mormânt de un cortegiu impresionant de călugări. Sunt istorii adevărate, pe care le-am ascultat în acele zile crunte de război, când înghețat, obosit, flămând și însetat stăteam serile împrejurul focului cu soldații și mă simțeam singur ca un pui de cioară căzut dintr-un cuib.

Nu cred că fără magia acelui neasemuit de frumos amurg Antti s-ar fi încumetat să-mi facă astfel de mărturisiri, dezvăluindu-și jocul ascuns pe care-l disimula arătându-se lumii doar nătâng și naiv. Nu am vrut să-l jignesc, chiar dacă în sinea mea am râs de imaginația ce-l purta pe domenii imposibile. Am spus doar:

— Este adevărat că au fost fierari care au ajuns regi și că unul dintre aceștia și-a pus pe cap chiar și o tiară papală, dar spune-mi, cine aleargă acum să prindă curcubeul, eu sau tu?

— Mikael, mi-a răspuns calm Antti, un om poate obține tot ce dorește, doar dacă dorește din tot sufletul, dacă-i sănătos, dacă are poftă de mâncare și nu bea prea mult, așa cred. Dar acel ceva la care omul aspiră nu trebuie să fie dincolo de hotarele acestei lumi. Eu nu vreau curcubeul de pe cer. Când am fost sigur de acest adevăr, am venit ca să te întâlnesc, ca să împart cu tine

succesele pe care le voi avea, dar și pentru că am nevoie de tine, fiindcă tu știi să citești și poți veghea ca nu cumva, în căutarea bunăstării terestre, să-mi pierd sufletul. Pierderea sufletului este un preț prea mare, chiar și pentru o coroană de conte. Uite, de aceea îți dau cei cinci guldeni, dar tu va trebui să te mulțumești cu ducați de Veneția, fiindcă eu nu mai am niciun gulden.

A întins mâna spre mine și, în întunericul ce se lăsase dintr-o dată, silueta lui a devenit neclară și mi s-a părut înspăimântător de mare. Am fost cuprins de o neliniște ciudată și am încercat să-i disting trăsăturile feței, dar nu am reușit.

— Ești tu, Antti, sau… cine este? am întrebat eu, în timp ce sudoarea rece îmi aluneca pe spinare.

Dar groaza mi s-a risipit în momentul când mâna lui caldă a pus în mâna mea monedele de aur. Am călărit mai departe în tăcere până ce am ajuns la un hambar ars pe jumătate și părăsit, am priponit caii într-un loc ascuns și am rămas acolo noaptea, fiindcă eram amândoi foarte obosiți. Dimineața, când am pornit din nou la drum, i-am povestit cinstit lui Antti tot ceea ce auzisem la Weimar, întrebându-l dacă înțelege ceva din bizarul plan al principelui. După ce a cugetat îndelung, Antti a spus:

— Cine sapă groapa altuia cade singur în ea, iar cine împletește năvoade complicate să-și prindă prada se încurcă în propria urzeală. De aceea, judecata nepripită și răbdarea sunt cea mai bună salvare ca să nu cazi într-o capcană. Poate că cel mai înțelept ar fi să nu ne batem capul cu lucruri atât de încurcate, fiindcă mulți oameni și-au pierdut mințile. Așa i s-a întâmplat unui oarecare bărbat din satul meu, care auzindu-l odată pe un călugăr rătăcitor care predica pe un deal despre sfârșitul lumii, atâta și-a bătut capul să înțeleagă cum vine treaba asta, că până la urmă s-a dus într-un grajd și s-a spânzurat.

După ce am rătăcit noi două zile urmărind drumul pe care-l străbătuse armata lui Müntzer, pe când ne găseam în mijlocul ruinelor fumegânde ale unui conac, printre norii de muște ce roiau deasupra cadavrelor, am hotărât să mergem direct la Mühlhausen, gândind că, oricum, țăranii tot acolo urmau să se întoarcă, fiindcă femeile pe care le întâlnisem în drum ne spuseseră că armata lui Müntzer ducea lipsă de alimente.

5

Nici nu am apucat să străbatem tot cartierul răsăritean al orașului, că am văzut fâlfâind în bătaia răcoroasă a vântului flamura în culorile curcubeului, iar în umbra ei l-am recunoscut pe Thomas Müntzer, care călărea cu capul aplecat și avea fața mai galbenă ca înainte. Armata lui de aleși ai lui Dumnezeu se micșorase și abia de mai avea trei sute de oameni. În frunte erau vreo douăzeci de mercenari cu archebuzele la umăr, iar în urma lor mergeau țăranii târându-și picioarele și clătinându-și lăncile în aer ca pe niște spice unduite de vânt. Fețele tuturor străluceau transfigurate de credință și ei cântau din răsputeri marșul de război al lui Thomas Müntzer: *Coboară peste noi Duhule Sfânt, coboară!*

Am oprit să așteptăm până ce flamura va ajunge în dreptul nostru și i-am spus lui Antti:

— Ce Dumnezeu s-a întâmplat de-au rămas atât de puțini, și unde-i Pfeiffer, că nu-i văd mutra umflată de bere? Am niște presimțiri rele.

Dar Antti, făcându-și cruce, a spus cu evlavie:

— De ce te frământi, Mikael? Ar trebui să ai încredere în Dumnezeu, că așa-mi spuneai mie. N-are rost să-ți faci griji, s-ar părea că Duhul Sfânt încă mai este cu ei.

Dar nu am avut timp să ne mirăm prea mult, fiindcă, văzându-ne, Thomas Müntzer a oprit și a dat ordin armatei să se odihnească. Apoi a început

să urle la mine, acuzându-mă că mi-am pierdut timpul în crâșme și la curve. Începând de astăzi, m-a anunțat el, s-a terminat cu beția, destrăbălarea și violența împotriva oamenilor nevinovați. Începând de astăzi, tot ceea ce vom face va fi făcut doar întru slava lui Dumnezeu. I-am spus că, după părerea mea, ar fi trebuit ca această hotărâre să fi fost luată mai demult, dar că este bine și mai târziu decât niciodată. L-am întrebat încotro se îndreaptă armata noastră, de ce au rămas atât de puțini oameni și unde este Heinrich Pfeiffer.

Auzindu-i doar numele, Thomas Müntzer a sărit ca ars și a spus că Pfeiffer nu fusese decât o cursă pe care Satana o pusese în drumul lui, dar că acum, gata, s-a despărțit de Pfeiffer și l-a trimis înapoi la diavolii lui. Dumnezeu a vânturat grânele și a ales grăunțele bune de pleavă, a mai spus el, așa că fiecare om care a rămas valorează cât sute și mii de alți oameni, iar trupa lui de credincioși se îndreaptă spre Frankenhausen, orașul sării, unde îl așteaptă șase mii de bărbați cinstiți și de țărani care au acceptat cele patru principii ale sale. Ei l-au rugat să vină la Frankenhausen pentru a întemeia regatul etern, pentru a stabili ordinea creștină și modul de desfășurare a ceremoniilor liturgice. Niciodată un număr de adepți atât de mare nu s-a mai văzut în toată Turingia, de aceea, fiind el convins că la mijloc nu poate fi decât mâna lui Dumnezeu, se va duce În Frankenhausen și va abandona orașul Mühlhausen, să trăiască pe mai departe în nelegiuirea lui.

Din spusele lui am înțeles că s-a certat strașnic cu Pfeiffer, după care acesta probabil că l-a alungat, rămânând singurul stăpân al orașului. Dacă era adevărat că la Frankenhausen îl aștepta o armată de oameni atât de numeroasă, despărțirea de Pfeiffer nu mi s-a părut cel mai regretabil lucru, fiindcă eram sătul de tâlhăriile și fărădelegile săvârșite în numele lui Dumnezeu. Călărind alături de Müntzer, l-am întrebat la un moment dat dacă

știe unde este doamna Geneviève, iar el mi-a răspuns că a alungat toate curvele și toți proxeneții care se alăturaseră oastei Domnului, ca oamenii lui să nu-și mai risipească puterile în zadar, și a impus castitate absolută tuturor aleșilor lui Dumnezeu, ca să fie ei cu trupul și cu sufletul curat în vederea luptelor ce-i așteaptă. L-am rugat imediat pe Antti să meargă în galop la Mühlhausen pentru a o căuta pe doamna Geneviève, iar apoi să vină discret împreună cu ea la Frankenhausen. Dar Antti mi-a spus că s-a săturat până-n gât de această doamnă Geneviève, că n-are decât să-și vadă singură de grijă, fiindcă, slavă Domnului, am cheltuit noi și-așa o avere și ne-am irosit timpul cu ea. L-am învinuit că are inimă de piatră și i-am amintit că, fiind mama fiului nostru, trebuie să veghem asupra bunei ei reputații, mai cu seamă că nu vorbește limba germană, așa că Antti a acceptat până la urmă să meargă la Mühlhausen.

După ce a plecat Antti, am călărit în continuare alături de Müntzer și i-am povestit despre călătoria la Weimar, evitând să-i vorbesc despre lucrurile care nu ne priveau decât pe mine și pe Antti. I-am povestit despre Luther și despre pamfletul său, prin care îndemna nobilii să-i masacreze pe țărani, dar i-am spus că mai exista o șansă pentru un compromis și că principele Johannes îl ruga pe Müntzer, ca profet al lui Dumnezeu, să se roage și pentru sufletul lui mai înainte ca Dumnezeu să-l ajute să ia o hotărâre înțeleaptă.

Dar povestirea mea l-a mâniat aprig pe Müntzer, care a spus că principii și nobilii sunt murdăria necuratului, iar Luther, prin poziția pe care o are acum în raport cu adevărata credință, de bunăvoie se va face martirul Satanei. Müntzer a respins cu tărie până și ideea unei negocieri cu principii, atâta timp cât ei nu vor să renunțe la titlurile lor și să-și distrugă de bunăvoie castelele. Și a mai spus că pentru el este destul dacă va rămâne cu doi-trei oameni de încredere pentru a zdrobi cu ajutorul lui

Dumnezeu chiar și o armată de câteva sute de mii de oameni. Mi-a mai vorbit despre ordinea nouă și despre adevărul lui Dumnezeu și mi-a mărturisit că în dimineața aceea avusese o revelație. În lumina acelei revelații, cele patru principii deveneau inutile, fiindcă Dumnezeu își concentrase vrerea doar în trei cuvinte. Dar despre această revelație, a spus el, ne va vorbi tuturor abia după ce vom ajunge la Frankenhausen. Apoi, ca un om care simte apropierea morții, mi-a povestit despre viața lui și despre țesătorul cu barbă albă prin gura căruia grăia Dumnezeu, pe care l-a urmat, propovăduind el însuși după aceea Evanghelia Crucii, chiar dacă oamenii îl numeau visător fanatic.

— Oamenii sunt orbi și surzi din cauza preocupărilor pământești și a lucrurilor de care se înconjoară, a spus el. Ei ascultă fără să audă și privesc fără să vadă. De aceea, trebuie să ne încovoiem sub greutatea crucii care ne-a fost dată să o purtăm până când nu vom mai avea nimic al nostru și vom fi goi de speranță, de dorință, de afecțiune și de prieteni, goi chiar și de dezamăgire. Abia atunci când vom ajunge ca o coajă goală de ou vom putea primi cuvântul lui Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu poate veni și din gura unui ignorant și din gura unui erudit, din gura unui copil, din gura unui nebun, chiar și din gura unuia care nu-și poate înțelege mesajul. Cel care ajunge să fie plin de cuvântul lui Dumnezeu trăiește într-o clipă o mie de ani și știe că a fost botezat cu Duhul Sfânt. Eu mi-am purtat crucea până la prăbușire. Nu există o beatitudine mai mare decât faptul că dintre toate făpturile cugetătoare Dumnezeu m-a ales pe mine și m-a umplut de Duhul Sfânt, chiar dacă sunt mai sărac decât toți săracii.

Am tremurat ascultându-l. Știam că spune adevărul, o știam pentru că trecusem printr-o astfel de experiență. În orice caz, chiar și acum, eu nu mă îndoiesc de sfințenia acestui om.

Am înnoptat într-un sat sărac ai cărui locuitori au fost bucuroși să ne vadă și ne-au dat bere și pește prăjit pe săturate. Bănuiesc că vor fi golit tot helești mănăstirii, dar generozitatea lor a fost într-adevăr mare. A doua zi, după un marș istovitor, am ajuns la Frankenhausen. Ne-au întâmpinat cei doi căpitani care comandau armata țăranilor, un burghez și un nobil ce-și pierduse averea, dar era un războinic excelent, care au rostit cuvinte de bun venit pentru Thomas Müntzer și pentru flamura lui brodată în culorile curcubeului. M-am bucurat când am văzut că atât în oraș cât și în împrejurimile lui era ordine, în ciuda numărului considerabil de țărani, poate că mai mare de șase mii. Toți erau aliniați în rânduri strânse în jurul comandanților lor și aveau fețe hotărâte și înflăcărate. După luni de zile în care văzusem doar armate dezordonate și confuze, priveliștea acelor țărani și simpatizanți ai țăranilor din Frankenhausen a fost reconfortantă. Pe de altă parte, fiind eu însumi cucerit de convingerile lui Müntzer, gândeam că ar fi fost absurdă orice tentativă de negociere cu nobilii și aveam remușcări pentru șovăiala de până atunci.

Era într-o vineri după-amiază când am ajuns noi la Frankenhausen, iar Thomas Müntzer, cu toate că era obosit de drum, a început să le vorbească oamenilor, anunțându-le cu înflăcărare că s-a împlinit vremea pentru ca împărăția lui Dumnezeu să fie întemeiată pe pământ, și mulți bărbați au fost cutremurați de vorbele sale, au îngenuncheat în fața lui ca în fața unui adevărat profet al lui Dumnezeu și i-au cerut să-i binecuvânteze. Timpul târguielilor a trecut, a spus el, cei drepți să prindă curaj, să se consacre rugăciunii și postului, ca să devină aleșii lui Dumnezeu!

În timp ce el vorbea astfel mulțimii, am privit dealurile și munții împăduriți peste care se lăsa amurgul. Discul de aur și foc al soarelui cobora dramatic în spatele pădurilor și m-am gândit că

este tocmai vremea potrivită pentru ca împărăția lui Dumnezeu să se așeze pe câmpia din Frankenhausen.

Exaltat și stimulat de propriul discurs, Thomas Müntzer m-a chemat apoi ca să-mi dicteze o scrisoare pe care intenționa s-o trimită margrafului Mansfeld, care se arătase a fi cel mai mare dușman al lui Dumnezeu, fiindcă îl alungase într-un mod rușinos din orașul Allstedt. Iată ce spunea el în această scrisoare:

Eu, Thomas Müntzer, pe vremuri predicator în Allstedt, te conjur în numele lui Dumnezeu cel viu să nud mai amărâști pe Atotputernicul Dumnezeu și să pui capăt tiraniei tale! Ai început să torturezi și să omori creștinii! Ai spurcat sfânta credință cu gângăvelile tale netrebnice! Spune, stârvule locuit de viermi, cine te-a chemat să guvernezi un popor răscumpărat cu sângele scump al lui Hristos? Te înfrunt cu dispreț și-ți cer în numele congregației credinței să-mi răspunzi de consideri că ești demn să porți numele de creștin. Dacă nu te schimbi, voi striga întregii lumi că acela care te va ucide va fi iubit de Dumnezeu, la fel cum iubiți de Dumnezeu sunt toți creștinii care-i ucid pe turcii cei păgâni. Dacă nu te vei supune cu umilință în fața cuvântului lui Dumnezeu, înghiți-te-va focul infernului și vei fi tu martirul Satanei! Neînstare de a servi creștinătății, tu ești un șancru în trupul celor aleși de Dumnezeu, de aceea casa ta și neamul tău vor trebui rase de pe fața pământului, așa poruncește Atotputernicul Dumnezeu.

Müntzer a citit cu voce înaltă scrisoarea în fața țăranilor, iar aceștia l-au aprobat și au strigat pe întrecute că, într-adevăr, contele von Mansfeld este un om neîndurător care merită o soartă pe măsura cruzimii lui. Dar încă nemulțumit, Müntzer a poruncit să fie aduși cei trei ostatici ai margrafului Mansfeld. Unul dintre ei era de stirpe nobilă, cel de-al doilea un preot, iar al treilea un tânăr cu o figură nevinovată, care se uita prostit la țăranul ce

mergea în fața străjerilor cu sulițe. Cu voce puternică, Müntzer i-a întrebat pe țărani dacă nemernicii de slujitori ai margrafului Mansfeld nu-și meritau de o mie de ori moartea. Țăranii i-au răspuns afirmativ, iar Müntzer, după ce a mai spus că astfel margraful va înțelege că scrisoarea ce i-o adresa nu este o glumă, a poruncit ca cei trei să fie uciși. În felul acesta, pentru prima dată, în mod deliberat, a fost vărsat sângele unor oameni lângă flamura brodată în culorile curcubeului.

Dar când sângele a țâșnit din gâturile celor trei nefericiți, Thomas Müntzer a privit buimac spre trupurile ce se prăbușeau la pământ în mișcări convulsive și fața i s-a făcut mai galbenă ca oricând. Dar și-a revenit destul de repede și a început să predice. Chipul său a împrumutat trăsături extatice, vocea a fost atât de puternică de părea că prin gura lui vorbește într-adevăr Dumnezeu. Cele patru principii, a spus el, nu sunt decât primul pas spre calea împărăției eterne, unde nu vor fi nici săraci, nici bogați, nici principi, nici negustori, nici artizani, nici țărani, ci doar oameni devotați lui Dumnezeu. Dumnezeu îi dezvăluise Adevărul Lui în trei cuvinte simple, pe care el, Thomas Müntzer, îl va face cunoscut aleșilor lui Dumnezeu, când se va împlini timpul.

Deși în noaptea aceea, țăranii din Frankenhausen au avut la ce se gândi, eu nu am auzit decât vorbe de laudă despre Müntzer, pe care îl considerau un adevărat receptacul al lui Dumnezeu. Știu asta fiindcă, împlinind porunca lui Müntzer, am mers din casă în casă, din grajd în grajd, pe lângă focurile în jurul cărora erau strânși țăranii, și am văzut că toți îl vorbeau de bine. Dar cei mai mulți se îmbuibau cu mâncare, nedând nici doi bani pe postul recomandat de Müntzer și spunând că-i o prostie să pornească la luptă cu burțile goale.

Chiar dacă le venea greu să-și imagineze o lume fără principi, nobili, țărani, artizani, negustori –

pentru că într-o astfel de lume oare cine ar mai fi lucrat pământul, cine ar fi confecționat haine și obiecte trebuincioase, cine ar fi făcut ordine? — credeau că cele trei cuvinte misterioase ale lui Dumnezeu vor explica totul. Aveau cea mai mare încredere în cele trei cuvinte promise și erau dispuși să aștepte cu răbdare, iar cei mai învățați căutau de zor în Biblie, fiindcă era grozav de frumos să nu faci nimic, totuși nimic să nu-ți lipsească și să fii îmbrăcat și împodobit ca regele Solomon.

Dar oamenii mai cu judecată spuneau:

— Poate că în împărăția lui Dumnezeu de pe pământ nu va fi nevoie să faci nimic, ci doar să te plimbi pe câmp și să miroși florile și iarba. Dar noi nu avem nimic împotriva muncii, ne place să lucrăm pământul, să îngrijim vitele, să strângem recolta. Dacă dările se vor micșora și vom avea din când în când parte de o fiertură de pește sau de o pasăre rumenită, ce să vrem mai mult? Așa ar fi mai ceva ca împărăția lui Dumnezeu pe pământ.

Ascultându-i pe oamenii aceștia simpli, văzând încrederea pe care o acordau promisiunilor unui om pe care nu-l mai văzuseră până atunci, am înțeles că erau cinstiți și pașnici, că nu-i trăgea inima să ia o armă în mână și să plece la război, iar mulți tremurau de teamă, deși le era greu să o mărturisească, fiindcă nu ar fi vrut ca ceilalți să râdă de ei. Mi-au fost dragi oamenii aceia și târziu, când m-am dus să mă odihnesc, n-am putut să închid ochii și m-am gândit doar la ei, uitând să mă mai gândesc ce voi face eu în continuare.

6

A doua zi, plângând și frângându-și mâinile, au ajuns niște fugari în Frankenhausen și au povestit că trupele ducelui Georg și ale margrafului Mansfeld își începuseră marșul. Dar văzând cât de mare este armata țăranilor, s-au liniștit și au spus

că nobilii au mult mai puțini oameni, chiar dacă punem la socoteală și cavaleria cardinalului Albrecht.

Era vorba de acel cardinal care, încă din vremea când nici nu împlinise vârsta canonică, cumpărase de la papă două episcopii și arhiepiscopia din Mainz cu bani împrumutați de la Fugger, căruia, în schimb, îi permisese traficul de indulgențe pe domeniile lui. Această practică o denunțase Luther în cele nouăzeci și cinci de teze pe care le afișase pe ușa bisericii din Wittenberg. De la acea lovitură de ciocan a lui Luther sărise scânteia incendiului care acum devasta cea mai mare parte a Germaniei, iar cardinalul Albrecht considera, fără îndoială, că este datoria lui să stingă în sânge flăcările incendiului. Însă mai de mirare în toată povestea aceasta este că Luther îi era acum frate de arme cardinalului, pe care odinioară îl urâse mai tare decât pe diavol. Categoric, lumea era bolnavă, și când te gândești că numai șapte ani și jumătate trecuseră de la lovitura de ciocan a lui Luther care zguduise lumea!

După ce i-au ascultat pe fugari, comandanții țăranilor au început să-și miște oamenii și să-i instruiască, iar mercenarii să topească gloanțe de plumb pentru archebuzele lor. Era o atmosferă veselă în tabăra țăranilor și toată lumea se pregătea în vederea bătăliei. Dar la căderea serii, Müntzer a întrerupt toate preparativele de război, pe care le considera inutile, fiindcă Atotputernicul Dumnezeu era de partea lui, și i-a chemat pe oameni pentru a face un nou legământ de credință. I-a îmbărbătat mai întâi, asigurându-i că armata seniorilor este destul de departe și înaintează încet. Le-a spus că numărul dușmanilor nu este mare, le-a povestit câteva bătălii biblice, le-a vorbit despre legămintele făcute de oameni cu Dumnezeu, după care a întrebat cine vrea să facă un nou legământ de credință în fața lui Dumnezeu și să fie botezat încă o dată. Foarte mulți bărbați au răspuns cu

umilință chemării, iar el le-a spus să se dezbrace în pielea goală și i-a condus apoi prin oraș până la heleștieul de lângă zidurile de apărare, unde, unul după altul, au intrat în apă pentru a fi botezați, de mâna lui. Dar era luna mai și apa încă rece, așa că o bună parte din cei veniți să se boteze, văzând cum tremurau de frig cei care fuseseră botezați și cum le curgea apă din nas, din urechi și de pe păr, s-au întors în goană la locul unde-și lăsaseră veșmintele și s-au îmbrăcat. Müntzer i-a binecuvântat în numele Sfântului Duh pe cei botezați care tremurau vineți de frig, și i-a primit printre aleșii lui Dumnezeu în fața flamurii brodate în culorile curcubeului, ceea ce, fără îndoială, a fost o mare cinste pentru ei.

Întârzierea lui Antti începea să mă neliniștească. Reușisem să găsesc un loc de înnoptat pentru noi doi și pentru doamna Geneviève într-o brutărie unde ziua se cocea pâine pentru țărani, dar unde noaptea te puteai odihni bine, fiindcă era cald. Singurul lucru neplăcut era faptul că nu exista un petic de pardoseală care să nu fi fost prăfuit de făină. Aveam nevoie de sfaturile militare ale lui Antti. Chiar dacă bătălia de la Leipheim nu fusese glorioasă nici pentru mine, nici pentru cei de partea cărora luptasem, fuga fusese într-adevăr reușită, și asta doar datorită istețimii lui Antti. Eram foarte conștient de responsabilitatea mea, iar fiindcă Dumnezeu mă înzestrase cu mai multă inteligență și cu mai multe cunoștințe decât pe bravii comandanți ai țăranilor lui Müntzer, acest avantaj trebuia să-l consacru cauzei sfinte.

Am încercat să-mi aduc aminte de bătălia de la Pavia pe care Antti mi-o povestise în detaliu și de învățămintele cu care m-am ales din istoria cu ravagiile făcute în cavaleria franceză de archebuzierii împăratului. Am tras repede concluzia pe care orice om cu bun-simț o poate trage și anume că antrenamentul sulițașilor este mai puțin important decât punerea la punct a

arsenalului cu care se aleseseră țăranii de pe urma jafului castelelor cucerite: tunuri, culevrine, archebuze și alte lucruri despre care cei mai mulți nici nu știau la ce sunt bune și care zăceau claie peste grămadă în curtea primăriei.

După ce a auzit ideea mea, căpitanul burghez nu a manifestat niciun entuziasm, atrăgându-mi doar atenția că tunurile sunt arme periculoase de pe urma cărora cei care le mânuiesc au mai multe pierderi decât cei împotriva cărora trag. Cât despre căpitanul nobil, el m-a privit cu un dispreț absolut și mi-a spus pe un ton înțelegător că dacă îmi face atât de multă plăcere, n-am decât să folosesc și sarbacanele. Și mi-a mărturisit că el are un plan nemaipomenit care constă în construirea unei baricade circulare din căruțe, care să împiedice înaintarea cavaleriei.

Eu am fost peste măsură de indignat și i-am spus cu chef de ceartă:

— Principii au tunuri, așa că-n mai puțin de-o oră vor arunca la dracu-n aer toată fortificația noastră de căruțe. Singura șansă este să tragem în ei, de aceea e nevoie de tunuri.

Dar Müntzer mi-a tăiat vorba și a spus:

— Dumnezeu este cel mai puternic scut al nostru, mai puternic decât toate armurile nobililor și cavalerilor, în El trebuie noi să ne încredem.

I-am spus că deși am încredere în Dumnezeu, mă îndoiesc că Dumnezeu ne va trage de mână spre victorie dacă noi înșine nu vom mișca niciun deget să ne venim în ajutor.

Müntzer a spus:

— Oare nu am botezat eu patruzeci de bărbați, întărindu-i cu Duhul Sfânt? Nicio armă din lume nu-i va putea răni.

Dar căpitanul nobil a căzut deodată pe gânduri, apoi a spus:

— N-avem nimic de pierdut dacă vom pregăti și câteva tunuri. N-ai decât să faci ce vrei, Mikael Pelzfuss, dacă te crezi mai deștept decât mine.

I-am cerut să-mi acorde o împuternicire de meșter tunar, gândind că astfel țăranii de care aveam nevoie pentru a pune pe picioare tunurile din curtea primăriei se vor supune fără să crâcnească ordinelor ce urma să le dau în vederea împlinirii acestui lucru, dar el m-a anunțat că s-a săturat de mine și m-a trimis la dracul, explicând asistenței că are multe alte lucruri mult mai importante de făcut. Căpitanul burghez a fost mai prietenos și m-a sfătuit să fiu prudent, atât pentru viața mea, cât și pentru viața țăranilor care mă vor ajuta, fiindcă tunurile astea sunt niște hârburi vechi de cincizeci de ani, poate chiar de o sută, despre care nimeni nu-și amintește dacă au fost folosite vreodată.

M-am apucat să revizuiesc tunurile și cinci dintre ele mi s-au părut a fi în bună stare. Erau asemănătoare celor pe care le cunoșteam de la fortăreața din Turku. Dar era nevoie de douăzeci și cinci de servanți, de animale care să le tragă, de hamuri, de muniție, de fuituială, de pulbere, fitile de aprindere și de multe alte lucruri, pentru care am umblat toată ziua până-n miez de noapte, bătându-mi gura să explic la toată lumea ce vreau și risipind zece guldeni pe care nu aveam să-i mai văd niciodată înapoi. Oricum, m-am ales cu cinci bărbați dispuși s-o facă pe tunarii, dintre care doar unul mai văzuse odată demult cum se trage cu tunul. Se înțelege că pe el l-am plătit mai bine, adică un gulden, celorlalți patru dându-le doar câte un sfert de gulden. Caii și boii cu care să trag tunurile i-am luat din grajduri fără să întreb pe nimeni dacă-mi dă voie, iar o femeie cumsecade mi-a cusut saci de in care să pun pulberea explozivă. După ce am stabilit ca tunarii să doarmă cu schimbul, pentru ca întotdeauna să fie unul treaz care să păzească boii și caii, m-am dus la brutărie, unde m-am trântit pe niște saci de făină ca să dorm.

Abia apucasem să închid eu ochii, când m-au deșteptat răpăiturile tobelor urmate de o explozie formidabilă. Cineva trăgea de mine și mă implora pentru numele lui Dumnezeu să mă trezesc. Când am reușit să deschid ochii, am văzut prin borta ce se căscase în peretele brutăriei că afară încă era noapte. Nu puteam să respir din cauza prafului și de pe pereți continuau să cadă cărămizi în jurul meu. Am întrebat ce se întâmplă.

— A început războiul, m-a anunțat Antti cu o voce liniștită. Am venit să te trezesc, după ce am călărit la întrecere cu trupa cavalerilor contelui de Hessa, dar n-aș fi bănuit că au tunuri priponite pe spinarea cailor, fiindcă de așa ceva n-am mai auzit până acum. Exact în clipa când dădeam să intru, un proiectil a pătruns prin peretele acestei coșmelii și puțin a lipsit ca să-mi reteze capul. Noroc cu Sfânta Barbara, care mi-a salvat viața încă o dată.

De pe stradă se auzeau zbieretele bărbaților, nechezatul cailor, plânsul femeilor, pașii celor care alergau. Tobele răpăiau, clopotele unei biserici băteau alarma. Crezând că-mi trăiesc ultima clipă, am dat să mă ascund în vatră, dar Antti m-a apucat de braț și a încercat să mă liniștească.

— Cavalerii nu sunt prea mulți, a spus el. Mai mult ca sigur, este vorba de avangarda trupelor contelui de Hessa. Cred că nu vor risca ei să se angajeze în luptă până ce nu sosește și grosul armatei. Iar dacă eu mi-am dat sufletul să ajung înaintea lor ca să dau alarma, este pentru că nu eram sigur ce au de gând să facă. Și apoi, era nedrept ca toți oamenii să doarmă, după ce eu mă dădusem de ceasul morții să ajung la timp ca să-i previn de pericolul ce-i amenință.

Am ieșit cu el în curte unde artileriștii mei, înnebuniți, alergau ca niște găini zăpăcite și strigau: „La arme!” Unul dintre ei, tremurând de frică, mi-a mărturisit că el a fost cel care a tras cu tunul de s-a năruit peretele brutăriei. Nebun de furie, i-am promis că-l voi trimite la spânzurătoare,

dar Antti m-a liniștit și i-a luat apărarea, spunându-mi că bietul om nu voise să facă nimic rău, ci fusese împins doar de un puternic exces de zel, fenomen care se manifestă din când în când în timpul războiului. Cel mai important lucru, a mai spus Antti, este să ne punem artileria în poziție de luptă.

Tot orașul era în fierbere. Pentru că Antti avea un glas mai puternic decât al meu, i-am spus să ordone el alinierea tunarilor. A făcut-o, iar tunarii mei au stat drepți lângă tunuri. După ce a cercetat atent fiecare piesă componentă, Antti m-a felicitat pentru că reușisem să fac o treabă atât de bună. A mai spus că speră să facă cel puțin zgomot tunurile astea, fiindcă despre alte lucruri nici nu poate fi vorba, când te gândești la armele moderne de care dispun principii.

Am înțeles că era puțin invidios că eu am sub comandă cinci tunuri, în timp ce el trebuia să se mulțumească doar cu spada. Și bătându-l împăciuitor pe umăr, i-am întors replica pe care mi-o dăduse odinioară:

— Strugurii sunt acri când nu poți ajunge să-i culegi, Antti! Dar n-are nicio importanță. Eu sunt generos și te numesc maestrul artileriei, așa că vei dirija focul după cum vei dori tu, cu rezerva de a te supune ordinelor mele, fiindcă eu am fost învestit cu această responsabilitate.

Dar Antti nu mi-a mulțumit, a mormăit ceva în barbă și m-a urmat în piața orașului târșâindu-și picioarele. Încă mai erau opaițele și lumânările aprinse în case, iar oamenii își strângeau averea lor săracă în cufere și boccele pentru a fugi, deși nu știau unde. Nu se mai auzeau nici tobele, nici clopotele nu mai băteau, doar o trompetă suna ostentativ adunarea.

Müntzer și căpitanul burghez erau pe treptele din fața ușii bisericii, în fața mulțimii de țărani ce se înghesuia în piața micuță. Toți întrebau neliniștiți de ce au fost treziți din somn atât de

devreme, că doar este duminică dimineața, ce este de făcut, ce s-a întâmplat, de ce s-a tras cu tunul, de ce au bătut clopotele și au răpăit tobele. Mai întâi, căpitanul a cerut mulțimii să facă liniște. Cavaleri necunoscuți, a spus el, se apropie dinspre asfințit, iar unii se află lângă zidurile orașului. Dar Müntzer a replicat că el nu știe ce spune. Tot atât de bine, cavalerii care sunt lângă zidurile orașului ar fi putut veni dinspre răsărit, fiindcă este știut că trupele nobililor nu ar fi putut veni dinspre apus fără să cucerit mai întâi orașele Erfurt și Mühlhausen. Müntzer dârdâia în mantoul de blană pe care nu-l dădea niciodată jos de pe el. Și fiindcă, pe măsură ce se făcea ziuă, îi creștea lui curajul, s-a apucat să predice ca să se mai încălzească.

Dar pe când el tocmai începuse să vorbească mulțimii despre Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, a sosit în galop căpitanul nobil care, după ce a descălecat în dreptul ușii bisericii, a raportat că în zorii zilei cavaleria dușmană a atacat tabăra de țărani din vestul orașului, că țăranii s-au retras în dezordine și s-au refugiat în interiorul orașului. Mulți dintre ei au fost omorâți, archebuzierii au tras de pe ziduri în călăreți, de frică aceștia s-au retras în pădure, dar nu putea preciza cine sunt acei cavaleri și nici care este numărul lor, fiindcă cei ce i-au văzut se contrazic, unii susținând că ar fi fost zece cavaleri, alții apreciind că ar fi vorba de o mie.

Atunci Antti s-a apropiat și, după ce a spus că în mod vădit țăranii nu prea cunosc bine cifrele, a comunicat că, după aprecierea lui, nu erau mai mult de douăzeci de cavaleri. O știa pentru că i-a avut în urma lui toată noaptea, cât timp a gonit în galop spre Frankenhausen ca să anunțe despre pericolul ce amenință orașul. Sunt cavalerii contelui de Hessa, a precizat Antti, iar grosul trupelor urmează probabil să sosească în curând.

Aceste informații clare nu i-au impresionat câtuși de puțin pe comandanți. Neluându-le în seamă, ei au început să discute aprins până în momentul când un străjer a anunțat că dinspre apus înainta încet o trupă de aproximativ două sute de oameni. Țăranii au primit îndată ordin să părăsească piața și să se retragă prin poarta răsăriteană, păstrând calmul, în vederea construirii în afara orașului a unui fort de apărare inelar din căruțe. Executarea acestei manevre a fost catastrofală. Vizitiii, în graba lor de a ieși cât mai repede de pe străduțele strâmte ale orașului, au lovit cu prea mult zel animalele, încât căruțele s-au încălecat și au rămas înțepenite unele în altele, iar la poarta de ieșire din oraș a fost o atât de mare înghesuială, că nimeni nu mai putea să înainteze. Nu știu cum am fi reușit noi să ajungem cu tunurile afară din oraș, dacă nu s-ar fi apucat Antti să facă ordine printre țăranii aceia buimaci care nu știau încotro s-o apuce. El a mers fără grabă în mijlocul mulțimii dezorientate, strigându-le oamenilor că în vreme de război nu-i bine să-ți pierzi capul și că cei care nu se grăbesc ajung întotdeauna primii.

Până la urmă a fost făcut și cercul de căruțe pe vârful neted al unui deal aflat la o bătaie de pușcă de oraș, iar în timp ce șirul nesfârșit de căruțe încă mai ieșea de pe poarta orașului, noi am ancorat culevrinele și le-am orientat țevile spre miazăzi, fiindcă dintr-acolo urma cavaleria să-și pornească atacul. În timp ce Antti a mai trecut o dată în revizie tunurile, eu i-am aliniat pe archebuzieri în dosul căruțelor, le-am poruncit să-și pregătească armele, să aprindă fitilul și le-am interzis să tragă mai înainte de a distinge clar trăsăturile fețelor cavalerilor inamici.

La un moment dat cavalerii, care probabil făcuseră un tur de recunoaștere a zidurilor orașului, au apărut în fața ochilor noștri. Vizitiii, care încă mai erau în drum, și-au abandonat într-o

clipă căruțele și au început să alerge spre fortificația noastră de căruțe, iar soldații cu arme care-i însoțeau, intrând în panică, au alergat împreună cu ei. Văzând acest spectacol neașteptat, cavalerii și-au strâns rândurile, și, după ce s-a auzit sunetul cornului, au pornit la atac, tăindu-le drumul fugarilor și lovindu-i pe cei care erau în cale.

Înspăimântați de tropăiturile cailor și de zdrăngănitul armurilor, fugarii au făcut cale întoarsă, și-au aruncat armele și au continuat să alerge spre nord pe lângă zidurile orașului cu cavaleria pe urmele lor. Numai că porțile au fost închise în nasul lor și mulți au început să bată în ele cu pumnii, implorându-i pe cei dinăuntru să le deschidă. Atunci a fost trasă prima lovitură de tun, apoi nu după mult timp au fost trase următoarele patru, iar în fața fortificației noastre s-a înălțat un nor gros de fum. Apoi două mii de glasuri au urlat deodată pentru a saluta doborârea câtorva cai. Dezorientați, cavalerii au început să alerge călare în direcții diferite, iar archebuzierii noștri nu s-au lăsat până n-au tras o salvă la nimereală. Câțiva călăreți au căzut de pe cal, iar cei aproape două sute de cavaleri au întors deodată frâiele și au dispărut tot atât de repede precum sosiseră. Doar caii fără călăreți au pornit-o în galop spre câmpie. Șase cavaleri zăceau morți, iar câțiva se străduiau să se ridice.

Când nu s-a mai văzut niciun cavaler, țăranii au strigat care mai de care: „Victorie! Victorie!“, iar cei care-și părăsiseră armele în timpul fugii s-au întors să și le adune, după care s-au apucat să-i jefuiască pe morți și i-au omorât pe cei răniți. În ciuda ordinului de a nu părăsi fortificația, mulți au alergat ca să fie și ei părtași la pradă. Toți erau veseli și se îmbrățișau de parcă ar fi făcut cine știe ce ispravă, doar artileriștii mei au rămas la locurile lor să-și încarce tunurile.

După ce a fost restabilită ordinea, ștergându-și sudoarea de pe frunte, Antti mi-a spus:

— Cu așa niște nătărăi, nici diavolul n-ar putea să câștige o bătălie!

Dar nu era nemulțumit, urmărea doar cum schimbau tunarii încărcătura. A spus visător:

— Dac-aș avea un an… chiar și-o lună, aș face din băieții ăștia adevărați artileriști. Ce n-aș fi putut eu face în trei săptămâni! Chiar și din bucățile de bronz furate de prin castele aș turna patru semitunuri și opt tunuri și mai mici, de ultimul tip. Aș face roți de fier, afeturi puternice, i-aș fi putut învăța pe oameni cum să mânuiască armele de foc.

Apoi, după ce mi-a prezentat pe scurt rolul artileriei în războaiele moderne, a tras următoarea concluzie:

— Dacă aș avea douăzeci de tunuri mobile mânuite de tunari cu experiență, nu mi-ar fi teamă de nicio cavalerie din lume. Dar aici, pe de o parte nu avem decât aceste puține tunuri străvechi mânuite de oameni care nu știu nimic, pe de altă parte restul armatei este alcătuit dintr-o adunătură de neghiobi. Acum toți zbiară ca nebunii, dar tare mi-e teamă că mâine vor cânta o altă melodie.

Însă bucuria celorlalți m-a molipsit până la urmă și pe mine și n-am dat prea mare importanță vorbelor lui Antti. Apoi a sosit Müntzer în fortăreața căruțelor pentru a-și spune rugăciunile. Ne-a poruncit tuturor să îngenunchem și să mulțumim lui Dumnezeu pentru această mare victorie. Cavalerii căzuți lângă ziduri fuseseră despuiați până la piele, iar lăncierii se întorceau veseli cu brațele încărcate de veșminte pline de sânge, arme, armuri, jambiere, cizme, fără a lăsa impresia că-și amintesc de fuga lor rușinoasă. Pe trofee erau culorile și însemnele comitatului Hessa. Era clar că principii urmăreau să ne încercuiască din toate părțile. Unul dintre comandanți a început să-i mustruluiască pe țăranii

cu brațele încărcate de haine pentru că i-au omorât pe răniți, fiindcă, de-ar fi rămas măcar unul în viață, am fi putut obține informații despre intențiile margrafului de Hessa. Dar nu după multă vreme s-a găsit un bărbat dintr-un sat apropiat care a spus că el tot trebuie să plece până acasă fiindcă i s-au isprăvit proviziile și vrea să vadă și ce face familia lui, așa că pe drum se va informa despre efectivele armatei margrafului de Hessa ajunse la Frankenhausen. Însă Müntzer a spus că nu ne este absolut de niciun folos dacă vom cunoaște numărul vrăjmașilor. Dacă sunt puțini, după cum crede el, încă n-ar fi nimic, dar dacă sunt mulți, acest lucru nu va face decât să sporească deprimarea oastei noastre. Iar căpitanul nobil a spus că el nu crede să fie mulți, iar dacă sunt, înseamnă că Satana le-a pus aripi cailor de au ajuns în zbor într-o noapte.

Și în timp ce țăranii își cântau victoria sub soarele de primăvară, s-a constituit un consiliu de război. Știind toți că luptase în Italia, i s-a cerut și lui Antti părerea, dar el nu a acceptat să se amestece în discuția lor decât după ce a fost rugat de multe ori. Spunând, mai înainte de a începe să-și expună planul, că probabil marchizul de Pescara așa ar fi făcut, dacă ar fi condus armata noastră, el a sugerat să ne așezăm fortificația pe un deal mai greu accesibil pentru inamic, un deal care să lase în același timp posibilitatea unei retrageri ușoare a apărătorilor. Dealul pe care ne aflăm noi acum nu este destul de înalt pentru a ne permite să dominăm partea de vest a orașului.

— Acolo, în partea de nord, a spus el, este un deal mai abrupt, care s-ar părea că oferă din trei părți o priveliște mai largă asupra întregii văi. Și nu prea departe de acest deal se vede o pădure unde șase mii de oameni pot fugi la nevoie, dispărând ca acele într-un car cu fân. Și apoi, mai este și o viroagă ce șerpuiește din vârful dealului spre oraș, prin care am putea deschide un drum

căruțelor noastre pentru a fi la adăpost de focul dușmanilor. Propun să ne mutăm acolo fără întârziere. În vârful dealului vom construi o palisadă și vom săpa un șanț pentru a camufla tunurile. Așa cred eu c-ar fi făcut marchizul de Pescara.

După ce au examinat dealul, căpitanii au găsit că planul lui Antti este bun și, după o scurtă discuție, s-au apucat să-l pună în aplicare. Thomas Müntzer a înfipt în vârful dealului flamura brodată în culorile curcubeului și a botezat locul: „Dealul Bătăliei”. Când au văzut că spatele le este protejat, țăranii au răsuflat ușurați și s-au pus pe treabă, au doborât arbori și au construit palisade, iar Antti a supravegheat amplasarea tunurilor. Când a terminat de cercetat cu grijă poziția noastră, a spus că, după părerea lui, chiar dacă principii vor fi având forțe mult mai mari decât ale noastre, vor prefera mai degrabă să negocieze decât să riște un atac al fortificației. În plus, nu era niciun risc în drum spre oraș. Müntzer și mulți alții coborâseră în oraș, așa că am coborât și noi prin viroaga netezită acum, după ce prin ea fuseseră trase cu boii tunurile și căruțele.

Abia atunci mi-am adus aminte să-l întreb pe Antti despre doamna Geneviève. El mi-a spus:

— Această destrăbălată de mamă a fiului nostru este femeia cu cea mai scurtă minte de pe pământ. Ne-a trimis la dracul pe amândoi și a spus că nu mai vrea să se amestece pe mai departe cu bărbați de proastă calitate, să plece la război și să-și piardă lucrurile ei bune. Am găsit-o în casa unui berar care și-a trimis femeia și copiii la adăpost într-un loc sigur departe de oraș și a primit-o bucuros în patul lui ca să-i țină de urât. Este un bărbat cumsecade și cunoaște câteva cuvinte în limba italiană, fiindcă odată, de mult, a fost la Veneția, dar mă bate gândul că nu după multă vreme va învăța și limba franceză. Doamna Geneviève turuie întruna ca o vârtelniță, așa că berarul se va

simți ca la el acasă dacă va ajunge vreodată la Paris.

Pe mine m-a enervat gândul că frumoasei doamne Geneviève îi căzuse cu tronc un oarecare berar grosolan, după ce fusese adorată de cavaleri în armuri de aur și seniori de la curtea Franței. L-am întrebat pe Antti dacă este sigur că acest berar german va veghea ca reputația și castitatea mamei fiului nostru să nu fie prea mult terfelite, dar Antti mi-a răspuns că sunt prost dacă-mi închipui că berarul mai are timp să se ocupe și de altceva de când cu doamna Geneviève, că până și berea a început să i se acrească. Când am ajuns la locul nostru de înnoptat din Frankenhausen, Antti a luat dintr-un colț un pachet pe care-l lăsase dimineață, l-a desfăcut și a scos din el un veston foarte frumos din velur, o baretă împodobită cu o pană de barză și o pereche de pantaloni din piele cumpărate din Mühlhausen la un preț foarte bun, să le pun pe mine, a spus el, dacă în situația orașului vor interveni schimbări dramatice și va trebui să ne folosim de permisul de liberă trecere semnat de principele Johannes. Nu plătise decât un gulden și doi șilingi, iar mie, care purtasem pe vremuri veșminte de aristocrat, drept să spun, îmi lăsa gura apă după haine frumoase, fiindcă mă cam săturasem de veșmintele modeste de student. Dar banii se împuținaseră simțitor după ce-i plătisem pe tunari, așa că am rezistat ispitei, mai cu seamă că un om de condiția mea nici nu avea dreptul să le poarte. Antti a înfășurat la loc veșmintele și le-a ascuns sub o copaie de frământat aluatul.

— Treaba ta! a spus el. Dar nu uita că cererea determină valoarea lucrurilor, iar dacă astăzi îți las veșmintele la prețul cu care le-am cumpărat, altă dată, când vei avea nevoie urgentă de ele, aș putea să-ți cer cinci guldeni, în felul acesta recuperându-mi cei cinci guldeni pe care mi i-ai smuls prin vicleșug pe când ne întorceam de la Weimar. Dar

asta-i treaba ta și tu faci ce vrei cu banii, nu sunt eu păzitorul pungii tale.

Am plecat apoi împreună să cercetăm tunurile abandonate din curtea primăriei, dar uitându-se la ele, Antti a scuturat din cap nemulțumit și ne-am dus de acolo la o crâșmă care dădea să plesnească de atâta lume. Ne-am strecurat printre oameni și, cu bani buni și multe vorbe frumoase, abia de-am reușit să fim serviți cu câte o mică halbă de bere și o ciozvârtă de porc. După ce ne-am astâmpărat puțin foamea și setea, am ciulit noi urechile la ce vorbeau țăranii din jurul nostru și mare ne-a fost mirarea auzindu-i povestind că s-au bătut cu o mie de cavaleri în armuri de fier și cu alți două sute de dușmani. Dar ceea ce m-a uimit cel mai mult a fost acea încredere nemaipomenită pe care o dobândiseră țăranii că ar putea învinge nu are importanță ce armată. După ce am ascultat puțin sporovăielile lor, ne-am îndreptat spre biserică pentru a afla noutăți mai apropiate de realitate.

Spre marea uimire a tuturor, țăranul plecat după merinde se întorsese. El povestea că familia lui apucase să-și ia aproape toate animalele din gospodărie și se refugiase în pădure, iar în casă a dat de niște călăreți care tocmai sacrificaseră scroafa și purceii pe care femeia lui nu reușise să-i ducă în pădure. Omul i-a întrebat cuviincios de ce-au făcut fărădelegea, dar ei nici nu s-au ostenit să-i răspundă, ci doar au râs cu poftă. Soldații pe care i-a găsit în casa lui erau în slujba margrafului Filip, căruia i se alăturase și armata ducelui Braunschweig, și se făleau că ar fi parcurs distanța dintre Eisenach și Frankenhausen doar într-o singură noapte. Popasul la casa lui îl făcuseră, au spus ei, doar pentru a-și odihni puțin caii. Așteptau să ajungă și pedestrașii în Frankenhausen, pentru ca împreună cu ei să înceapă atacul și să distrugă trupele țăranilor. Doi dintre călăreți l-au luat între ei și l-au dus la cortul margrafului Filip, care se află la două verste de Frankenhausen. Acolo au râs

de el, spunând că știu prea bine c-a fost trimis de țărani ca iscoadă și l-au pus să numere caii, dar el s-a încurcat rău de tot, fiindcă nu știa să numere bine decât până la zece, așa că i-au numărat ei mai departe pe degete și i-au spus că sunt două mii, lucru de care nu se îndoiește, fiindcă erau într-adevăr mulți cai.

Până la urmă, l-au dus în fața margrafului Filip, care, fiind într-o foarte bună dispoziție după nemaipomenita cavalcadă dintre Eisenach și Frankenhausen, l-a lăsat să plece spunând să le comunice căpeteniilor oastei țăranilor că este gata să le dea iertarea dacă vor depune armele, dacă vor da poruncă țăranilor rebeli să se întoarcă la casele lor și dacă vor repara stricăciunile pe care le-au făcut la castelele și proprietățile senioriale. „Porțile iertării vor rămâne deschise până când caii mei se vor odihni”, îi spusese margraful., Astăzi ne vom mulțumi să te biciuim, mâine te vom omorî împreună cu ceilalți." Apoi a dat poruncă slujitorilor să-l biciuiască, și aceștia l-au trântit la pământ și l-au lovit cu biciul, dar n-a fost chiar atât de rău, fiindcă era îmbrăcat cu pieptarul gros de piele, însă călăreții au râs și s-au întrebat dacă ar putea oare rezista și la lovituri trase mai cu furie.

Este de mirare că margraful nu-l omorâse pe acest țăran în care sălășluiau în bună armonie viclenia și prostia. Omul era într-adevăr ciudat, își schimonosea fața și mișca din urechi, încât era cu neputință să nu te apuce râsul privindu-l.

— Stimați domni și căpitani, a spus el în încheiere, mișcându-și neliniștit urechile, poate că domnul margraf are două mii de călăreți și tot atâția lăncieri, dar nici eu nu m-am lăsat și i-am spus că noi avem zece mii de oameni și cincizeci de tunuri, iar pe lângă toate astea atât pe Dumnezeu cât și pe Sfântul Duh de partea noastră. De aceea cred că niște oameni mai inteligenți decât mine ar putea să discute pașnic cu domnul margraf despre principiile maestrului Müntzer. S-ar părea

că el nu știe că ducele Georg și contele Mansfeld se îndreaptă spre noi din cealaltă parte.

Dar toți oamenii din jurul lui au strigat că nu-i vreme de târguială, fiindcă ei vor să se războiască și cu ducele și cu contele și să-i zdrobească, la fel cum i-au zdrobit pe cavalerii margrafului. Abia după aceea vor sta de vorbă ca să le impună adevărul celor patru principii ale împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Auzind acestea, țăranul mesager a devenit grav și fața lui jucăușă s-a liniștit. El a spus:

— Sunt un biet om cu spinarea zdrobită de loviturile biciului. Credeți voi ce vreți, dar eu atât de mulți cai la un loc n-am văzut toată viața. Așa că mă voi întoarce acasă la mine, fiindcă eu nu sunt soldat și nici nu mai sunt bun de nimic când tot corpul mă doare.

Müntzer a zâmbit privindu-l cu milă și l-a întrebat dacă mai are încredere în Dumnezeu. Țăranul i-a răspuns că el a avut întotdeauna încredere în Dumnezeu, dar că, pentru a fi mai sigur, cel mai bine-i să nu se mai bage el unde nu-i fierbe oala, cât despre călăreți, erau într-adevăr foarte mulți. Spunând asta, a încercat să-și vadă de drum, dar oamenii au tăbărât asupra lui să-l omoare. Din fericire, în biserică erau câțiva țărani din același sat, care au spus că bărbatul acela este idiot din naștere și nimeni nu poate ști niciodată dacă glumește sau vorbește serios, așa că tot ceea ce a povestit n-ar trebui să fie luat în seamă. Atunci oamenii l-au lăsat să plece în pace, iar Müntzer a strigat în urma lui că porțile mizericordiei nu sunt zăvorâte, dar că principii trebuie să bată în ele cu umilință și să ceară a fi primiți printre aleșii lui Dumnezeu. Dacă nu, să se facă martiri ai Satanei!

După povestea asta, Antti mi-a spus că lucrurile stau atât de prost încât n-am câștiga noi mare lucru dacă am dormi pe Dealul Bătăliei, unde-i destul de frig. Mai bine dormim în noaptea asta într-un loc

cald, a spus el, ca mâine dimineață, când va veni moartea, să fim odihniți și proaspeți. După vesper am pus un pietrar să cioplească proiectile de tun și, în timp ce Antti sforăia, am aranjat în săculețe de in pulberea explozivă, la lumina pâlpâitoare a candelei, ca meșterii tunari din alte vremuri.

7

Luni dimineață, înainte de răsăritul soarelui, trebuia să ne întâlnim toți pe Dealul Bătăliei. Ziua era sumbră, iar oamenii erau obosiți și posomorâți din cauza ploii reci. Pe când urcam cu sacii de pulbere în spinare, peste care aveam câte o bucată de pâine uscată, fiindcă duminică nu se copsese pâine, Antti mi-a spus visător:

— Într-o astfel de dimineață, să fi avut cel puțin niște vin tare amestecat cu absint, tot am mai fi putut trage speranța că oamenii noștri vor lupta cel puțin până la ultima suflare.

Dar starea de spirit s-a schimbat când a apărut soarele și norii au început să se destrame. Ploaia s-a oprit. Din când în când au mai revenit mici rafale de ploaie, totuși flamura muiată s-a uscat și a început din nou să fâlfâie deasupra capetelor noastre. Oamenii s-au încălzit consolidând palisadele și umplând cu pământ spațiile goale dintre căruțe. În timpul nopții, artileriștii noștri protejaseră muniția de ploaie și fripseseră pe jar cele mai bune bucăți din carnea unui cal căzut, iar acest lucru a fost o surpriză plăcută atât pentru mine cât și pentru Antti. Dar bucuria noastră a fost de scurtă durată, fiindcă dinspre răsărit au început să se apropie oameni călare, câțiva aventurându-se chiar până la marginile pantelor abrupte ale dealului nostru ca să ne insulte și să ne amenințe. Puțin timp după aceea, pe porțiunile cele mai largi ale văii au sosit atât dinspre răsărit cât și dinspre apus coloane de pedestrași, dar, de la distanța la care ne aflam noi, nu ni s-au părut prea de temut.

Apoi, când au început să dispară norii cenușii de pe cer, armele și armurile lor au strălucit din ce în ce mai puternic în lumina soarelui. Cu mâna pavăză deasupra ochilor, Antti a spus:

— Dar au și tunuri ușoare și tunuri grele, fiindcă, uite, unele atelaje sunt trase de opt cai, iar altele de șaisprezece. Iar dacă ei au o atât de mare artilerie grea, după cum văd, ar fi cazul ca maestrul Müntzer să ceară degrabă ajutor lui Dumnezeu, fiindcă jucăriile noastre nu-s bune de nimic.

Nici nu a apucat Antti să termine de rostit aceste vorbe, că au și bătut tobele chemarea pentru sfatul căpitanilor. Müntzer a anunțat că stăpânul ținutului, ducele Georg, a ajuns în câmpie cu armata sa. Cuviincios și drept, a spus el, este să i se trimită un mesaj, prin care să i se comunice voința lui Dumnezeu. Apoi a citit scrisoarea deschisă din partea comandanților de război, în care se spunea că țăranii nu pretind decât justiția divină și doresc să evite orice inutilă vărsare de sânge. Același mesaj urma să fie trimis și contelui Filip de Hessa, cu rugămintea să plece înapoi în ținutul lui și să nu sporească ura țăranilor de bună-credință. Căpitanii au fost de acord cu termenii moderați ai mesajelor și au numit patru oameni de încredere care să le ducă.

Dimineața a fost liniștită și nimeni nu a atacat nici dintr-o parte, nici din cealaltă. Trupele contelui de Hessa s-au stabilit în apropierea părții apusene a orașului, departe de bătaia tunurilor noastre. În partea răsăriteană a colinei s-au așezat fără nicio grabă trupele reunite ale ducelui Georg și ale conților Mansfeld. Cei doi mesageri trimiși la ducele Georg s-au întors cu capul în pământ, evitând privirile camarazilor lor și refuzând să le răspundă la întrebări. În fața steagului ce flutura în vânt, ei au transmis lui Müntzer și căpitanilor lui că ducele a promis că va examina mai târziu, când va avea timp, revendicările țăranilor, cu condiția ca

ei să depună imediat armele, să se disperseze și să se întoarcă la casele lor. De asemenea, au spus ei, ducele Georg a pretins țăranilor să-l predea pe Müntzer și pe colaboratorii lui apropiați în mâinile lui, făgăduind că niciun țăran nu va fi omorât, mutilat sau pedepsit în vreun alt fel.

Auzind acestea, țăranii au murmurat și, strângându-se unul mai aproape de altul, au început să vorbească între ei în șoaptă. Dar Müntzer le-a strigat mâniat să facă liniște. Să fie oare ei atât de nebuni, a întrebat el, încât să creadă în promisiunile unui senior nemilos? Dumnezeu a împietrit inimile principilor, la fel ca inima faraonului odinioară. Și la fel cum armata faraonului a fost înfrântă, la fel și armata principilor va fi înfrântă. Singura condiție este ca țăranii să aibă încredere în Dumnezeu.

Dar mulți țărani i-au răspuns cu răutate că jumătate din bătălie a fost câștigată din moment ce ducele Georg a promis să le asculte revendicările. Acum trebuie doar cântărite bine condițiile și căutate argumente puternice, așa cum face un samsar, care se uită și la dinți și la potcoave, ba chiar și sub coada calului când se târguiește.

În tot timpul acesta, trupele dușmanilor au încercuit Dealul Bătăliei. Mișcările lor dezordonate nu lăsaseră impresia că ar răspunde unui plan dinainte elaborat, dar la un moment dat s-au auzit în rândurile armatei noastre țipete de groază și mulți țărani, alergând dezorientați în toate părțile, au arătat cu brațele spre înălțimile împădurite din nord. Urcați pe tunuri am putut atunci distinge clar o pădure umblătoare de lănci. În tăcere, fără tobe și trompete, dușmanii ne tăiaseră posibilitatea de retragere și de pe toate părțile dealului își urcau încet tunurile. Țăranii zbierau, amenințau cu pumnii, își smulgeau părul din cap, plângeau și cereau căpitanilor să negocieze cu principii cât mai este vreme, cei mai mulți vrând să-l predea pe Müntzer cu condiția ca

principii să-i permită să-și apere cele patru principii ale credinței într-o dispută publică. Puțin le-a lipsit țăranilor să nu se ia la bătaie între ei, fiindcă grupul aleșilor lui Dumnezeu s-a strâns împrejurul flamurii în culori de curcubeu, invocând moartea și distrugerea acestor fii ai Satanei care, pentru a-și salva mizerabila lor piele nu ezită să trădeze și să-l dea pe mâna ucigașilor pe mesagerul lui Dumnezeu.

În timpul acesta, cu mâinile încrucișate peste piept, cu chipul livid înălțat spre cer, Müntzer se sprijinea de o căruță, sub flamura lui multicoloră. Purta ca întotdeauna mantia de blană, care-l făcea să pară mai demn și mai înalt. Când și-a ridicat brațele, s-a făcut dintr-o dată tăcere în tabără. Până și cei mai îndârjiți n-au mai suflat o vorbă. Cele cinci culori ale curcubeului străluceau deasupra obrajilor lui palizi de predicator și puteau fi citite lesne cuvintele sacre brodate pe mătasea steagului: *Verbum Domini manet în aeternum.*

A început să vorbească încet, liniștit, dar odată pornit, vocea lui a devenit din ce în ce mai puternică și toți cei șase mii de țărani i-au auzit clar vorbele.

— Timpul marilor încercări a venit, a rostit el. A venit clipa când Dumnezeu îi va despărți pe cei nelegiuiți de aleșii Lui și le va da o ultimă șansă celor care încă nu au ales în sufletul lor. Dumnezeu nu are nevoie de oameni nehotărâți și lași printre aleșii Lui. Și nu uitați ce soartă îi așteaptă pe cei care-și vor abandona armele pentru a se preda fără luptă acelor oameni cruzi! Cei care vor rămâne alături de mine și vor lupta pentru cauza noastră sfântă, după victorie se vor bucura de împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Pentru că trebuie să știți că noi vom învinge, fiindcă Duhul Sfânt al lui Dumnezeu ne va feri de proiectilele vrăjmașilor, de lăncile și de săbiile lor.

A surâs ca un copil, apoi a continuat:

— Eu nu refuz negocierile dacă ducele va trimite pe cei mai docți cărturari pentru a susține o dispută despre justiția divină împreună cu mine și dacă va accepta cele patru principii, pe care nu mă îndoiesc că le voi demonstra în cursul disputei. Trebuie să știți însă, iubiții mei frați, că pentru voi pe acest pământ nu există decât o singură dreptate, și aceasta este justiția lui Dumnezeu, pe care stăpânii voștri cu inimă de piatră vă obligă să o obțineți cu împunsături de lance și cu lovituri de spadă.

Apoi glasul lui a devenit și mai puternic. A strigat ca și cum ar fi fost în extaz:

— Ce este justiția divină? Eu am proclamat-o în patru principii, dar astăzi a venit vremea să fie smuls și ultimul văl, pentru a o contempla în toată gloria sa. Iat-o! Este concentrată doar în trei cuvinte: *Omnia sunt communia.*

S-a ridicat în vârful picioarelor cu brațele întinse spre cer și a strigat din toate puterile:

— *Omnia sunt communia*! Totul este comun, aceasta este voința lui Dumnezeu, pe care El, Atotputernicul, o anunță prin gura mea. Întreaga justiție divină este cuprinsă în aceste trei cuvinte. Pământul, câmpiile, fânețele, peștii, animalele, păsările, toate sunt ale tuturor și nu aparțin nimănui. Turmele, casele, castelele, hambarele, căruțele, uneltele, tot, tot, tot. Nu mai există nici bogați, nici săraci, nici puternici, nici slabi, nimeni nu are ceva mai mult sau mai puțin decât vecinul său, fiindcă toate sunt în comun.

Țăranii au rămas cu ochi mari ațintiți spre el, eu însumi am rămas cu gura căscată, fiindcă am înțeles că el anunțase deja împărăția lui Dumnezeu de pe pământ printr-un mesaj pe care spiritul omului de rând refuza să-l recunoască.

— *Omnia sunt communia*, a urlat el. A venit ziua lui Dumnezeu. Adevărul este de partea voastră. De aceea Dumnezeu vă va dărui victoria. Puterea este a voastră. Cum David l-a învins pe Goliat, așa și

voi îi veți învinge pe nelegiuiți, făcând din ei martirii Satanei. Adevăr grăiesc vouă!

Și-a lăsat încet brațele jos și puterea lui neobișnuită din acel moment i-a înmuiat și pe cei mai neîncrezători și toți au îngenuncheat pentru rugăciune. Doar Antti a rămas așezat pe un sac de pulbere explozivă mestecând indiferent o bucată de carne friptă de cal.

Apoi, în fața celor șase mii de țărani îngenuncheați, plini de o extatică credință în Dumnezeu și în mesagerul său, Müntzer și-a înălțat glasul spre cer și a strigat:

— Doamne! Sfinte Dumnezeule din cer! Știm că vei întoarce proiectilele vrăjmașe să nu ne lovească pe noi, dar dă-ne nouă un semn! Dă-ne un semn, ca să alungăm frica din inimile noastre!

Am ridicat instinctiv ochii spre cer, așa cum toți ceilalți oameni îngenuncheați au făcut-o, și am văzut cu uimire că doar deasupra dealului nostru era cerul senin, în timp ce în rest, deasupra armatele principilor, cerul era plin de nori negri. Am văzut în cursul vieții mele multe lucruri bizare și de neînțeles, dar să se întâmple o astfel de minune niciodată până atunci nu mi-a mai fost dat. Și nu am înțeles de ce ne-a dat Dumnezeu acest semn, dacă tot nu a fost să ne și păzească. Apoi, dinspre partea de vest s-a văzut mai întâi o lumină, ca după o clipă un proiectil de tun să zboare deasupra capetelor noastre, și nimeni nu a fost atins. Oamenii s-au ridicat în picioare cu fețele transfigurate de credință, înțelegând că doar voia lui Dumnezeu a fost ca acel proiectil să nu-i lovească. Și Antti s-a ridicat în picioare de pe sacul lui de pulbere, a scuipat carnea pe care o molfăise până atunci în gură, s-a scărpinat în cap atât de puternic încât părul lui blond s-a înălțat ca o perie, iar pielea albă a feței lui s-a făcut și mai albă.

— Sfântă Fecioară Maria și toți sfinții din cer! a exclamat el. Oare eu trebuie să cred că acest bărbat rostește adevărul și că ereticii sunt mai puternici

decât Sfânta Biserică, fiindcă, uite, Dumnezeu le dă semne? În capul meu roiesc gânduri de tot felul, ca și cum ar fi acolo un furnicar, iar bunul simț îmi spune că nu poate fi învinsă o armată atât de puternică și de mare cu mâinile goale și fără niciun plan cât de cât credibil de atac sau de apărare. Dar ce se va întâmpla după aceea, când – după cum spune el – Dumnezeu ne va ajuta să învingem, acest lucru eu chiar că nu-l pot înțelege. Cum ar putea fi ale tuturor pășunile și turmele de animale? Nu încape îndoială că se vor isca mari neînțelegeri când se va apuca toată lumea să tragă de aceeași vacă. Oare și femeile și copiii vor fi bunuri comune? Adică să fiu eu pedepsit să împart cu toată lumea aurul și argintul pe care l-am câștigat cu prețul vieții mele? Păi, nici nu se va alege nimeni cu nimic, fiindcă sunt prea mulți sărăntoci în lumea asta, și nici eu nu voi mai avea vreun ban.

I-am spus că probabil va lămuri Dumnezeu mai pe urmă toate aceste amănunte, deocamdată să ne bucurăm, fiindcă proiectilul vrăjmaș a trecut pe lângă noi fără să ne atingă. Dar Antti nu a vrut să admită lucrurile evidente și mi-a spus enervat:

— Nu fi prost, Mikael! Toată povestea cu proiectilul nu are nicio legătură cu Dumnezeu. Orice tunar care-și cunoaște bine meseria lansează mai întâi un proiectil puțin deasupra țintei pentru a stabili înclinația corectă a țevii de tun, după care trage focurile unul după altul.

Și nici nu a trebuit să așteptăm prea mult ca vorbele lui să se adeverească. Opt proiectile trase în rafală la intervale scurte de timp au lovit din plin, făcând ravagii în rândurile noastre. Țipetele sfâșietoare s-au amestecat cu zgomotul căruțelor prefăcute în țăndări. Mâini, picioare, capete retezate, măruntaie, bucăți de lemn și de metal au zburat prin aer. Oamenii împroșcați de sângele celor uciși s-au crezut ei înșiși răniți și au început să-i strige vorbe grele lui Müntzer și să-l acuze că i-a mințit. Călcându-se unii pe alții în picioare,

țăranii se zbăteau să scape din mulțimea compactă căutându-și adăpost unii peste alții în găurile din care fusese scos pământul pentru consolidarea parapetului din căruțe. Apoi alte două proiectile au căzut chiar în mijlocul țăranilor înnebuniți de groază, după ce trecuseră în zbor nu la o prea mare depărtare de capetele noastre.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Antti, am strigat eu, trage!

Antti a ridicat din umeri și a zâmbit. Ca să-mi facă totuși pe plac, a ordonat tunarilor să tragă, încurajându-i totodată cum s-a priceput mai bine. Un nor de fum s-a ridicat din dreptul fiecărui tun când focul a fost tras, dar am văzut cu groază că proiectilele nu au ajuns nici la jumătatea distanței care ne separa de armata vrăjmașă.

— Ai văzut? m-a întrebat el, după ce a dat ordin tunarilor să încarce din nou. Tunurile noastre nu au o bătaie atât de mare. S-ar părea că inamicul ne poate lovi liniștit chiar mai înainte de a ataca prăpădita noastră fortificație. Până atunci altceva mai bun n-avem de făcut decât să încercăm să ne ferim pielea. Să săpăm niște gropi la repezeală și să ne adăpostim până apar cavalerii și pedestrașii, am eu câteva vorbe să le spun domnilor ăstora, dacă mai apuc, bineînțeles.

În timp ce aleșii lui Dumnezeu cântau imnul de război al lui Müntzer la întrecere cu bubuiturile tunurilor, acesta încerca să reînsuflețească credința oamenilor terorizați. Dar când rambleul de pământ a fost complet distrus și din palisadă nu au mai rămas decât bucăți de lemn aruncate claie peste grămadă în diferite locuri, cântecul aleșilor Domnului s-a auzit din ce în ce mai stins până s-a pierdut, iar în mintea fiecăruia nu a mai rămas decât gândul de fugă.

Țăranii și-au aruncat armele, l-au amenințat cu pumnii pe Müntzer, i-au lovit pe comandanții lor și i-au călcat în picioare, escaladând apoi resturile palisadei și răsturnându-și singuri căruțele ca să

ajungă în șanțul de apărare. Müntzer nu era decât un fals profet. Ei nu voiau să-și împartă nici câmpul, nici animalele lor cu alții, iar dacă veniseră în război, o făcuseră tocmai pentru a-și proteja bunurile, nu pentru a le risipi.

Primii care au reușit să treacă palisada s-au rostogolit apoi în șanțul din fața ei, apărându-se astfel de focuri, și au fost urmați de o mulțime dezordonată care călca peste cei mai slabi. S-au auzit apoi din toate părțile trompetele, cavaleria a început să se miște și dinspre toate punctele cardinale lăncierii și-au început marșul în vederea bătăliei. Flamura în culori de curcubeu încă mai flutura deasupra capetelor noastre și Müntzer își înălța mâinile spre cer înconjurat de oamenii ce-i rămăseseră credincioși.

— De-acum, a spus Antti, mi-e teamă că nici cu bani mulți nu se mai pot cumpăra sfaturi bune. În orice caz, dacă tot mai am de ales, prefer să beau vinul din cupa călăului decât să fiu înjunghiat ca un porc împreună cu turma asta de fricoși. Iar dacă scap și de data asta, jur că niciodată nu mă voi mai pune decât în slujba regilor și împăraților. Un comandant bun îți lasă cel puțin șansa să mori luptându-te cu dușmanul.

Apoi a urlat la tunari să-și părăsească posturile, după care mi-a spus:

— Spune-ți repede rugăciunea, Mikael, în timpul ăsta eu voi arunca o privire împrejurul nostru. Dacă voi găsi douăzeci de oameni care nu și-au pierdut mințile, vom reuși poate să ne facem cale liberă spre pădure și să ne salvăm viața.

Am văzut apoi flamura multicoloră prăbușindu-se în noroi, călcată în picioare de aleșii lui Dumnezeu care, intrând în panică, începuseră să alerge pentru a-și găsi scăpare, având-l în frunte pe Müntzer în mantia lui de blană și cu fața răvășită de spaimă. Mi-am pierdut atunci capul de-a binelea și am început să fug și mai repede decât ei. Acest lucru mi-a salvat atunci viața, fiindcă în

același moment când mi-am început eu fuga, s-a auzit o explozie puternică și tot ceea ce mai rămăsese din palisadă a sărit în aer. M-am gândit că unul din artileriști și-o fi aruncat din grabă fitilul aprins peste un sac de pulbere, dar nu m-am oprit să mă conving dacă aceasta a fost cauza exploziei.

Zgomotele și țipetele de groază îmi dăduseră parcă aripi și nu m-am oprit din alergat decât după ce am fost aproape de capătul platoului ce se deschidea spre pantele abrupte. Acolo mă aștepta o priveliște și mai înspăimântătoare. Pe o parte, cavalerii contelui de Hessa escaladau dealul, iar pe alta, lăncierii urcau pantele râpoase urlând numele lui Iisus și al Fecioarei Maria ca să prindă curaj, iar printre ei mulțimea înnebunită de țărani fugari era spintecată, strivită, amestecată în noroi și sânge.

Am auzit cinci focuri de tun trase din vârful colinei noastre și, în timp ce, îngrozit, căutam un drum pe care să mă salvez, am văzut o fantomă uriașă cenușie care se apropia de mine. O clipă am crezut că-i diavolul și nici nu mi s-a părut de mirare că-l întâlnesc într-un asemenea loc. Dar spectrul m-a apucat de gât și mi-a tras două palme ca să-mi vin în fire. Atunci l-am recunoscut pe Antti, negru din cap până-n picioare, cu barba, sprâncenele și părul de pe cap în întregime arse. Când m-am întors în lumea reală, am început să caut în tolbă și i-am spus:

— De ce mă lovești ca pe un animal dintr-o altă turmă? Dar eu am un permis de liberă trecere pe care-l voi arăta principilor ca să mă lase în pace.

— Nu te opresc, Mikael, a spus el amabil, deschizându-și larg brațele și arătându-mi dezordinea sângeroasă din vale. E drept că ai un excelent permis de liberă trecere, dar mai întâi ei vor trage, iar apoi poate că-l vor citi… dacă știu să citească. În orice caz, eu sunt mulțumit că am mai tras o dată cu tunurile noastre, chiar dacă nu am

lovit pe nimeni. Dar asta nu-i luptă, acum înțeleg eu mai bine de ce sunt supărați principii ca niște viespi opărite.

Câțiva dintre aleșii Domnului se întorceau din vale plângând și frângându-și mâinile. Când i-a văzut, Antti le-a tăiat calea cu spada în mână și le-a spus:

— Iar acuma, dragii mei prieteni, mai este o șansă pentru cei care n-au ales, după cum bine spunea maestrul vostru Müntzer. Trebuie să alegeți, dar repede. Ce v-ar plăcea vouă mai mult, să vă omor eu sau să vă omoare dușmanul? Eu v-aș povățui totuși să fiți înțelepți, să luați de pe jos o armă, că sunt destule, și să mă urmați. Un soldat adevărat nu-și părăsește niciodată comandantul în mijlocul bătăliei, și eu văd acolo, jos, o mantie de blană care vine împleticindu-se spre noi. Doar n-o să lăsăm la jumătate un lucru atât de bine început, iar eu am să vă conduc. Mikael, frate, ia și tu o sabie sau o lance și vino cu mine!

Dar țăranii nu au vrut să i se supună, unii încercând chiar să-l dea la o parte din drumul lor. Atunci Antti și-a ridicat sabia pentru două mâini și l-a spintecat din creștet până-n brâu pe cel mai apropiat dintre ei. Ceilalți și-au schimbat pe loc hotărârea și au ridicat armele lăsate la voia întâmplării, blestemându-l, dar făgăduind în același timp că îl vor urma.

Fără prea multe vorbe, Antti a început să coboare, îndemnându-i pe țărani să-l urmeze și mi-a spus:

— Mergi în urma lor, Mikael, și străpunge-i fără șovăire pe toți cei care vor să se întoarcă!

I-am promis că voi face acest lucru în numele lui Dumnezeu și am coborât spre moara infernului care măcina carne umană. Am călcat peste bucăți de cadavre și sângele curgea ca un râu de-a lungul pantelor abrupte și noroioase. Micul nostru grup nu înceta să crească, fiindcă Antti îi îndemna să vină cu noi pe toți nefericiții care zăceau plângând

în bălțile de noroi și sânge. Căpătând curaj, cei dintâi îi încadrau pe cei din urmă veniți pentru a-i împiedica să se întoarcă. Am coborât din ce în ce mai repede, fiindcă panta era foarte abruptă, străduindu-ne să-l urmăm îndeaproape pe Antti, care deschidea drum lovindu-l fără cruțare pe oricare om din calea lui, fie că era din armata noastră sau din armata principilor, așa că văzând năvalnica-i coborâre, cei mai mulți lăncieri se dădeau la o parte, întrerupându-și pentru câteva clipe măcelul. Astfel a deschis Antti drum cu spada, iar când a ajuns în dreptul lui Müntzer care, căzut în genunchi, nu mai avea putere să meargă, i-a spus să se agațe cu mâinile de umerii lui și l-a cărat în spinare până ce am reușit să scăpăm din acel infern.

Eu nu-mi mai aduc aminte de coborârea aceea în grabă, dar îmi amintesc momentul când au apărut prin surprindere în fața noastră zidurile orașului, apoi cum am trecut prin poartă în oraș ca un dop care sare din gâtul unei sticle. Dar când nu au mai fost împrejurul nostru nici prieteni, nici dușmani, grupul s-a împrăștiat ca printr-o vrajă, fiecare ducându-se să-și afle adăpost în vreo șură sau vreo pivniță.

Am rămas doar noi doi, eu și Antti, privindu-i cum se depărtează. Nu am avut nici timp să văd câți din ei s-au pierdut pe drum, dar în orice caz n-au fost prea mulți. Așa am învățat că dintr-o afacere proastă, chiar și din cea mai disperată, există o șansă să te poți sustrage, dacă știi să-ți păstrezi calmul, iar acest lucru este chiar o artă.

Antti avea o înfățișare înspăimântătoare și era plin de noroi și sânge din cap până-n picioare. L-am îmbrățișat cu ochii înlăcrimați de bucurie și i-am spus:

— Suntem salvați! De-acum înainte, tot așa trebuie să fim împreună.

Dar prietenul meu Antti a spus:

— Nu a venit încă vremea îmbrățișărilor, Mikael! Nu se știe ce ne mai așteaptă, dar cel mai bine ar fi să nu mai întârziem multă vreme pe stradă, fiindcă mi-e teamă că secerișul la care am fost martori va continua și aici, în oraș.

Nici nu a terminat bine de rostit aceste vorbe că au și început să se audă din ce în ce mai apropiate țipetele țăranilor hăituiți de cavalerii care intrau în oraș. Am alergat în grabă și am sărit în curtea primăriei, de unde ne-am strecurat până la locul nostru de înnoptare. După ce a închis bine ușa, Antti m-a întrebat:

— Acum ce spui, Mikael, facem târgul? Câți bani ești dispus să-mi plătești pe veșmintele curate și elegante de tânăr aristocrat?

Am aruncat o scurtă privire la hainele de pe mine murdare și pline de sânge și am înțeles că nu puteam inspira nimănui încredere, chiar dacă aveam scrisoarea de liberă trecere a principelui elector. I-am spus că sunt dispus să-i dau un gulden și jumătate, dar Antti s-a făcut că n-aude și s-a așezat în dreptul copăii sub care era pachetul, ca și cum s-ar fi temut să nu-l iau mai înainte de a fi încheiat târgul. Apoi a început să-și curețe cu făină fața plină de sânge și de noroi. Din fericire, femeile aduseseră multe găleți cu apă în brutărie, probabil pentru că aveau de gând să frământe a doua zi aluatul pentru pâine, așa că am putut să mă spăl cum trebuie pe față și pe cap, după care mi-am pieptănat părul. Apoi i-am oferit pieptenul meu lui Antti, ca să-l mai îmbunez, dar el m-a privit într-un mod ciudat. Abia atunci mi-am dat eu seama că nu avea nevoie de așa ceva, fiindcă tot părul îi fusese ars.

I-am oferit doi guldeni, apoi trei, apoi cinci și de fiecare dată el a răspuns cu un surâs batjocoritor. Dar întrerupând deodată jocul, și-a dat jos de pe el zdrențele arse și pătate cu sânge, le-a aruncat într-un colț al încăperii, și-a luat sabia și, îmbrăcat doar în izmenele murdare de in, a plecat să-și caute

haine mai acătării, îndemnându-mă să chibzuiesc în tihnă la târgul propus. Abia am apucat să-i spun să nu se depărteze prea mult, că el a și ieșit prin spărtura făcută de tun în perete.

Nu am șovăit prea multă vreme și, cu mâinile tremurânde, am scos din ascunzătoare pachetul, mi-am dat jos de pe mine zdrențele și m-am îmbrăcat cu pantalonii eleganți și cu tunica de velur. Doar nasturii, gulerașul și manșetele din tul făceau mai mult de doi guldeni, iar după ce mi-am pus pe cap toca de velur împodobită cu o pană de barză, nu am putut rezista să nu mă uit în apa dintr-o găleată. Singurul neajuns era prea subțirele material fin din care erau făcuți pantalonii, fiindcă începuse să mă ia cu frig de cum mă îmbrăcasem cu ei. Dar pantofii roșii de piele erau o adevărată minune și se potriveau exact pe picioarele mele. Îmbrăcat astfel, nu mă mai îndoiam că-mi voi putea salva pielea, de aceea m-am hotărât să-i plătesc lui Antti câți bani îmi va cere.

Am așteptat cu nerăbdare întoarcerea lui. A sosit destul de târziu îmbrăcat în pantaloni pestriți de mercenar, tunică din piele de două culori, cuirasă și coif.

— Aha! a exclamat el. Așadar te-ai hotărât! Ajută-mă să-mi închei harnașamentul!

I-am strâns încuietorile cu degete tremurânde și l-am întrebat unde a găsit echipamentul de mercenar. Mi-a povestit istoria tristă a unui mercenar pe care l-a urmărit fiindcă avea exact aceeași înălțime cu el și despre o femeie pe care a scăpat-o, pe când mercenarul o viola în casa ei.

— Crede-mă, Mikael, a continuat el, nici n-am apucat eu să spun un *Ave Maria*, că acest mercenar încercat și-a dat jos pantalonii și s-a aruncat pe spinarea femeii, așa că l-am lovit cu latul spadei în cap, nu cumva să pătez cu sânge hainele lui bune, i-am desfăcut apoi armura și l-am dezbrăcat de tunică și de cămașă. Poate că aș fi venit mai repede, dacă femeia aceea nu m-ar fi rugat să

isprăvesc treaba pe care mercenarul învingător tocmai o începuse. La despărțire mi-a dat două cupe de argint în dar, spunându-mi că mai bine le dă ea unuia de care cel puțin îi place, decât să i le fure mai târziu cineva. Mi-a mai dat și o ciozvârtă de berbec, care nu-i deloc rea, deși, după drumul nostru prin Turingia, credeam că n-am să-mi mai doresc niciodată așa ceva.

I-am spus să înceteze cu povestea asta și l-am întrebat câți bani vrea pe haine. La rândul lui, m-a întrebat cu o voce duioasă:

— Câți bani ți-au mai rămas, Mikael?

Mai aveam șaptesprezece guldeni de aur și câteva monede de argint. Era tot ce-mi mai rămăsese după toate câte le făcusem pentru regatul lui Dumnezeu pe pământ. De aceea, i-am spus să țină seama că nu sunt prea bogat și să-mi facă un preț mai acătării.

— Nu-ți fie teamă că voi ține seama, a spus el. De aceea nu-ți cer decât cei șaptesprezece guldeni. Mărunțișul poți să-l păstrezi pentru tine.

Nici lacrimile, nici rugămințile stăruitoare nu l-au făcut să-și schimbe hotărârea, așa că, forțat de împrejurări, a trebuit să răspund exigenței lui. Totuși m-am mângâiat puțin, fiindcă mai aveam cinci guldeni înnodați la poalele cămășii pe care nu-i declarasem.

Masacrul a continuat toată noaptea și nu cred să fi scăpat de mânia principilor mai mult de două sute de țărani. Antti a propus să plecăm în zorii zilei, când poate că se va liniști orașul. Până atunci am stat ascunși în întuneric și nimeni nu ne-a supărat. Dimineața, după ce ne-am scuturat bine de făină, am părăsit ascunzătoarea, eu încercând să am aerul degajat al unui nobil, iar Antti mergând în urma mea, ca oricare scutier al unui domn respectabil.

8

În acea dimineață de mai, micul oraș Frankenhausen era foarte trist. Doar dintr-o singură curte un cocoș și-a înălțat cu nu prea mult entuziasm cântecul, de parcă ne-ar fi arătat că atâta timp cât mai există viață există și speranță. Dar cântecul i s-a curmat brusc, ca și cum el însuși s-ar fi îndoit că ar mai fi vreo speranță, iar cerul s-a întunecat de mulțimea corbilor ce soseau din toate părțile. Crezusem că am văzut destui corbi în Germania – și nu s-ar fi putut spune că în acele zile ar fi dus ei lipsă de mâncare, ci mai degrabă că le venise greu să se hotărască asupra locului unde erau leșuri mai multe și mai grase –, dar m-am înșelat. Se pare că în timpul nopții în împărăția corbilor ajunsese vestea că ducele Georg de Saxa și contele Filip de Hessa sunt oameni de ispravă, de aceea, încă din zorii zilei sosiseră în Frankenhausen toți corbii din Germania. În șanțurile de scurgere de pe stradă și în apropierea zidurilor zăceau cadavre despuiate și, ici-colo, puteai vedea câte un câine ce lingea liniștit sângele scurs pe pământ. Peste tot se înălțau mormane de gunoaie. O femeie tânără, cu părul despletit și cu veșmintele sfâșiate plângea aplecată peste un cadavru. Altminteri, străzile și fundăturile erau liniștite, porțile larg deschise, ușile caselor forțate și rupte, iar ferestrele sparte. Oamenii care aveau ceva de ascuns sau cărora le era frică, stăteau tremurând în pivnițe sau în hambare. Ceilalți, afișându-și nevinovăția, se adunaseră în piață și priveau la armata principilor.

Am ajuns acolo în cel mai potrivit moment, când nimeni nu avea ochi pentru noi. Toată lumea privea spre principii învingători care făceau dreptate în fața bisericii, lângă leșul zdrobit al unui preot ce zăcea într-o baltă de sânge închegat. Tocmai mă întrebam dacă Müntzer reușise să se ascundă undeva și să se salveze, când am dat cu ochii de el. Părea mai mic fiindcă nu era îmbrăcat cu mantia de blană, stătea încovoiat, cu mâinile

legate la spate, iar pe obrajii palizi avea pete de sânge. Lângă el, plin de importanță, era mercenarul care abia îl adusese din pivnița casei unui burghez, unde îl găsise întins pe o saltea. Mulțimea ar fi vrut să-l lovească și să-i arunce cu noroi în cap, dar soldații îl apăraseră, fiindcă era prada cea mai prețioasă, iar principii îl priveau și din față și din spate, pipăindu-i veșmintele și ridicându-i cercetător bărbia, ca și cum ar fi fost un animal ciudat, făcut inofensiv.

Cu armurile lor sclipitoare încrustate cu aur, cu penele de pe coifuri unduite de vânt, principii se țineau mândri în fața bisericii. Ducele Georg era un bărbat scund și gros cu o față lată, iar în trăsăturile brutale ale chipului său am descoperit unele asemănări cu trăsăturile principelui Johannes și o expresie apropiată de viclenia care se poate citi pe fața unor țărani. Panglica neagră legată în jurul coifului m-a făcut să cred că Frederic cel înțelept era mort și că Johannes era acum principe elector, circumstanță care mărea valoarea permisului meu de liberă trecere. Cei doi conți Mansfeld, Ernst și Georg, ar fi fost tocmai buni de hrană pentru corbi, așa am gândit eu văzându-le fețele strălucitoare. Singurul dintre nobili care, în ciuda tinereții, se pare că avea o mai mare autoritate asupra celorlalți era contele de Hessa, cel care străbătuse călare drumul dintre Eisenach și Frankenhausen doar într-o singură noapte. Pe fața osoasă și prelungă avea un surâs trufaș înghețat, iar ochii lui de un albastru spălăcit priveau cu aceeași răceală atât înspre Müntzer cât și înspre nobilii lui congeneri.

Antti, care-l cerceta din ochi cu mult interes, mi-a spus:

— Ăsta într-adevăr are un aer de bărbat adevărat. După chip și ținută aș putea spune că seamănă puțin cu marchizul de Pescara, deși, dacă-l pui alături de Pescara, pare mai degrabă un uliu pe lângă un vultur sau o mănușă grosolană de fier

pe lângă o mănușă de velur. Cine știe, poate c-o fi având el sânge de comandant, dar mie-mi vine să cred că goana aia a lui, despre care se vorbește atât de mult, a făcut-o numai ca să scape de nevastă-sa, care cică-i mai urâtă ca dracul.

Principii îl hărțuiau pe Müntzer întrebându-l care mai de care despre doctrina lui, iar acesta le răspundea umil și cu o voce calmă, lucru care până la urmă l-a enervat atât de tare pe contele Ernst von Mansfeld încât nemaiputându-se stăpâni, l-a lovit în bărbie cu pumnul îmbrăcat în mănușă de fier. Reacția acestui om crud nu ar fi putut să uimească pe nimeni, mai cu seamă după scrisoarea pe care Müntzer i-o trimisese cu trei zile înainte. După ce a scuipat sânge, Müntzer și-a ridicat capul și a declarat că poate demonstra adevărul doctrinei sale în fața celor mai înțelepți eruditi ai Germaniei, chiar și în fața lui Luther. Dacă aceștia vor putea dovedi pe baza Sfintei Scripturi că învățăturile și credința lui sunt greșite, se va supune verdictului lor cu umilință, dar până atunci el nu va înceta să se considere decât servitorul lui Dumnezeu și mesagerul cuvântului divin.

Auzindu-i spusele, principii au izbucnit în râs. Ducele Georg a strigat cu ură că Luther este un eretic la fel de mare ca Müntzer, iar ducele von Braunschweig a adăugat că Luther ar fi trebuit ars pe rug pentru toată furtuna pe care a stârnit-o în Germania. Dar contele Filip de Hessa, zâmbind disprețuitor, le-a spus:

— Mi-e teamă că vă înșelați, iubite tată socru și înalților duci. Dacă mai înainte nu l-am înțeles pe Luther și am afirmat că este eretic, acum am început să-l înțeleg. Cuvintele lui sunt aproape de inima mea și poate că după ce se va termina cu războiul, îl voi invita la Hessa, pentru a înțelege mai bine învățătura lui.

Toți au început să discute aprins și au spus că Filip de Hessa, chiar dacă gonește călare ca un nebun deșelând caii de război, este totuși un bărbat

prea tânăr și nu știe ce vorbește. Iar ducele Georg și ducele Heinrich au spus că bine făcuse seniorul von Truchsess, comandantul ligii din Schwaben când îi spânzurase pe toți preoții luterani care-i căzuseră în mână, iar dacă Luther nu a putut fi încă spânzurat, este fiindcă s-a bucurat de protecția principelui Friedrich. Dar acum, după ce principele elector a murit, s-ar putea ca norocul lui Luther să se schimbe. Atunci contele Filip de Hessa a spus râzând:

— Și ce-ați putea spune dacă-l voi lua pe doctorul Martin Luther sub protecția mea și-l voi face papă în Germania? Fiindcă acesta-i bărbatul ale cărui scrieri sunt pe gustul meu.

Dar ducele Georg i-a poruncit să-și țină gura, fiindcă astea-s lucruri de discutat între patru pereți, nu în piața publică. Müntzer a înălțat capul și a repetat că vrea să i se acorde posibilitatea unei dispute publice pentru a-și apăra opiniile și doctrina despre credință. Atunci contele Georg von Mansfeld a mângâiat ușor gâtul nemaipomenit de slab al lui Müntzer și a spus:

— Oare de ce să-i refuzăm acestui om îndârjit dreptul la dispută? Cer acordul înălțimilor voastre să mi-l lăsați mie, pentru a-l duce la Feldrungen. Acolo nicio ceartă grosolană nu-i va întrerupe discursul și își va putea expune doctrina în fața celor mai imparțiali martori, iar cel mai vestit călău al Germaniei, înzestrat cu clești de jupuit, șuruburi de sfărâmat degete, gheare de oțel și cărbuni încinși îl va încuraja.

Toți au început să râdă, dar cel mai tare a râs ducele Georg de Saxa, care se bătea cu pumnii de genunchi.

— Dar bărbatul acesta e nebun și fanatic, a spus el. Totuși, eu nu sunt un om rău și crud. Pentru salvarea sufletului lui nemuritor, am să-i caut un adversar pe măsură, care să-l convingă de eficacitatea doctrinei bisericii, în afara căreia nu poate exista salvare. Iar acest lucru mi se pare a fi

bun și pentru sărmanii nefericiți amăgiți de falsa lui învățătură.

Müntzer l-a privit îngrozit și obrajii lui galbeni au împrumutat deodată cenușiul morții, ochii i-au fost speriați ca ochii unui animal încolțit, a încercat să-și desfacă mâinile și s-a prăbușit în genunchi plângând. Și a implorat să nu fie dat pe mâna Inchiziției, dușmanul lui de moarte, ci să i se acorde dreptul unei dispute onorabile cu oameni învățați.

Contele de Hessa l-a privit cu ochi înghețați, apoi și-a rotit privirea în jur, de parcă s-ar fi așteptat ca cineva să-i ia apărarea. Dar nimeni nu a spus nicio vorbă bună despre el. Nici eu nu am spus nimic, deși știam că Müntzer este într-o oarecare măsură un om sfânt, chiar dacă Dumnezeu își bătuse joc de el și îl zdrobise împreună cu cei șase mii de țărani săraci care l-au urmat. N-am spus nimic și m-am ascuns în spatele lui Antti, în timp ce-l târau, iar el urla, așteptând să-i ia apărarea cineva din acest oraș unde fusese întâmpinat ca un trimis al lui Dumnezeu.

Nu am intenția să mă întind prea mult povestind groaznicele evenimente petrecute la Frankenhausen. Trebuie să mai spun doar că de îndată ce mi s-a ivit ocazia m-am apropiat de contele Filip de Hessa și i-am prezentat scrisoarea principelui Johannes. I-am spus că am făcut eforturi demne de apreciat în sânul armatei țăranilor ca să-i determin pe comandanții lor să negocieze cu principii și să evite astfel violența. Din păcate, eforturile mele au fost zadarnice, i-am spus eu, și i-am cerut să-mi acorde protecția lui, permițându-mi totodată să însoțesc trupele lui până la Mühlhausen.

Trebuia să fac acest lucru, în ciuda riscului pe care mi-l asumam, fiindcă oricând s-ar fi putut găsi un locuitor al orașului care să mă denunțe că am fost unul dintre cei mai înrăiți fanatici ai lui Müntzer. Am gândit că-i mai prudent să mă

adresez contelui Filip decât ducelui Georg sau vreunuia dintre conții Mansfeld. Am ales bine, fiindcă acesta, în marea-i vanitate, a fost măgulit că m-am adresat lui. M-a felicitat binevoitor și a spus că tergiversările țăranilor au fost tocmai pe placul lor, fiindcă au dat timp trupelor principilor să încercuiască dealul, tăind astfel orice cale de retragere. Tot aurul lui Fugger, a spus el, n-ar fi fost de ajuns pentru a defrișa pădurea ca să fie prinși țăranii fugari.

El și-a urmat discursul pe aceeași temă, oarecum bucuros că a găsit pe cineva care să-l asculte, iar eu am îndrăznit să-l întreb ce legătură are aurul lui Fugger cu războiul țăranilor. El a spus:

— Cum aș fi putut eu oare să plătesc o mie șase sute de cavaleri și tot atâția pedestrași? Fără aurul lui Jakob Fugger s-ar fi dus de râpă stirpea nobililor din Germania. Dar afacerile caselor de comerț ale lui Fugger au fost puternic tulburate de răzmerițele țăranilor, așa că el a preferat să finanțeze restabilirea liniștii. N-ar fi putut plăti niciun lăncier von Truchsess dacă Fugger nu l-ar fi împrumutat cu douăsprezece mii de guldeni, pe care îi va primi cândva înapoi de la arhiducele Ferdinand. Și nu trebuie uitat că aceștia sunt aceiași bani cu care Ferdinand a cumpărat ducatul de Württenberg, de care-l deposedase Fugger pe ducele Ulrich, fiindcă nu-și putuse achita datoriile. Crede-mă, Jakob Fugger este genial când este vorba să-și recupereze aurul împrumutat.

Cu ochii coborâți în pământ, am rămas în fața lui mângâindu-mi barba mătăsoasă care-mi crescuse în ultima vreme și pe care dimineață hotărâsem să n-o mai rad, fiindcă-mi dădea o înfățișare mai matură. Dovedindu-se a fi curiozitatea mea mai puternică decât frica, am spus:

— Oare să înțeleg că toți acești nefericiți de țărani nu au fost masacrați pentru erezia lor ci doar pentru bunul mers al afacerilor lui Jakob Fugger?

— Este, într-adevăr, o întrebare care poate da de gândit, mi-a răspuns contele de Hessa. Cu cât mă gândesc mai bine, cu atât sunt mai dispus să-l iau pe doctorul Martin Luther sub protecția mea și să mi-l fac capelan. Într-un fel sau altul, tot trebuie odată și-odată să-mi plătesc datoriile, și Fugger nu iartă, iar dacă voi împărtăși credința evanghelică, voi putea să intru în stăpânirea mănăstirilor de pe domeniile mele. Nu se cade ca un principe să fie la cheremul lui Fugger, și-apoi el mi-a cerut să-i cedez în gaj drepturile asupra regiunii Frankenhausen. Oare știi că Fugger are multe turnătorii de cupru între Leipzig și Erfurt? Aici trimite el minereul extras în minele lui din Ungaria. Acest mineral brut conține și argint, dar acolo nu-l poate sepera, fiindcă ar risca să nu-l poată scoate din Ungaria, de aceea preferă să-l aducă la topitoriile din Germania. Când a aflat că în apropierea prețioaselor lui turnătorii de cupru s-au revoltat rău țăranii, mi-a împrumutat bani pentru a mă convinge să intervin, altfel de ce să fi alergat ca un nebun la Frankenhausen, de eram să-mi omor caii? Dar dacă-ți închipui că Fugger mă va absolvi de datorie, te înșeli, tinere!

— Așadar sfântul cuvânt al lui Dumnezeu a fost terfelit pentru o mină de cupru! am exclamat eu uimit, fără să-mi fi cântărit mai întâi vorbele.

Pentru prima dată m-a cercetat cu ochii lui albaștri spălăciți și a spus:

— N-aș dori să cred că ești unul dintre discipolii lui Müntzer.

Apoi a tras cu coada ochiului spre permisul semnat de principele Johannes, pe care încă-l mai țineam în mână, pentru a-mi rosti corect numele, și a spus:

— Mikael Pelzfuss de Finlandia, am să-ți dau un sfat bun. Când e vorba de credință, cel mai bine este să ți-o alegi pe cea mai avantajoasă. Nimic nu vei avea de câștigat dacă vei apăra doctrina lui Müntzer. Uită această învățătură periculoasă!

Printre altele, Müntzer a spus că *omnia sunt communia*, și-ți jur că niciodată în viața mea nu am auzit o afirmație mai idioată, care nu-i bună la nimic pentru nimeni. Cu totul altceva este învățătura lui Luther. Eu încă nu-l înțeleg bine pe acest om remarcabil, dar odată îl voi înțelege. Iar acum, vezi-ți de drumul dumitale, domnule Mikael, și lasă-mă-n pace!

Așa ne-am despărțit, iar eu am plecat în căutarea lui Antti, apoi am mai petrecut amândoi o noapte în brutărie printre sacii de făină. În ciuda faptului că eram sub protecția contelui de Hessa și scăpasem de pericolul de a fi denunțat, nu mă simțeam câtuși de puțin bine. Și veșmintele frumoase și barba mă supărau deopotrivă. M-a apucat tremuratul și mi-a fost nespus de rău, iar bietul Antti m-a vegheat îngrijorat că voi fi băut apă din vreun loc spurcat. A doua zi, fiindu-i teamă că nu mă voi putea ține pe picioare, a închiriat o șaretă ca să ajungem la Mühlhausen împreună cu trupa contelui de Hessa.

Păstrez o amintire confuză despre acel drum și despre acele zile. Știu doar că, după multe ezitări, principele elector Johannes s-a aliat cu ceilalți principi, iar forțele lor reunite au fost atât de puternice, încât lăudărosul de Pfeiffer nici nu s-a mai gândit să angajeze vreo luptă. Într-o noapte a fugit din Mühlhausen, însoțit de vreo două sute de escroci de aceeași teapă cu el, să se bată și să pungășească la drumul mare. Au fost prinși de călărețiii contelui de Hessa și închiși la Eisenach, apoi aduși în lanțuri la Mühlhausen. În orice caz, ei au făcut mai multe victime în armata cavalerilor de Hessa decât au făcut țăranii din Frankenhausen, fiindcă au luptat cu disperare.

Pentru a evita distrugerea lui totală, orașul Mühlhausen a consimțit să plătească principilor, în răstimp de cinci ani, suma de patruzeci de mii de guldeni. A mai promis să-și dărâme zidurile și turnurile de apărare, să predea toate armele de foc,

caii și toate obiectele din aur și argint. Abia după aceea au acceptat principii să-și facă o intrare triumfală în oraș. Am mers discret împreună cu Antti în urma cortegiului, apoi am plecat amândoi la casa berarului Eimer.

Berarul tocmai își aruncase bățul de răchită jupuită pe care-l purtase în semn de supunere și-și spăla picioarele după ce se târâse prin noroi la picioarele învingătorilor împreună cu ceilalți bărbați din oraș. Nici el nu l-a recunoscut pe Antti, care era acum fără păr pe cap și fără sprâncene, nici doamna Geneviève. Când ne-a văzut, berarul Eimer ne-a blestemat, atrăgându-ne totodată atenția că în casa lui nu a mai rămas nimic de furat, fiindcă tâlharul de Pfeiffer luase creștinește tot ce crezuse că-i aparține și putea fi cărat mai ușor. Dar până la urmă, doamna Geneviève l-a recunoscut pe Antti și l-a îmbrățișat. După ce s-a uitat lung la chipul meu și la veșmintele aristocratice, s-a aruncat în brațele mele și m-a sărutat cu pasiune. Drăgălășenia ei neașteptată m-a mișcat profund și, atingându-i gâtul alb și parfumat, mi s-au umplut ochii de lacrimi. Ea a murmurat dulce și mi-a spus că mai înainte de a-mi fi lăsat barba să crească și de a mă fi îmbrăcat în veșminte scumpe nu și-ar fi putut închipui că sunt un bărbat atât de frumos și atrăgător.

În schimb, berarul nu s-a arătat prea bucuros când a văzut cum ne-a întâmpinat doamna Geneviève și când a înțeles că ne va avea de oaspeți. Dar după ce a citit scrisoarea de protecție a principelui elector, a fost binevoitor, gândindu-se că aș putea să-i fiu de folos. Era un bărbat mare și vânjos cu ochi negri, cu fața rumenă străbătută ici-colo de vene albăstrii. Deși împlinise cincizeci de ani, avea foarte puține fire albe în barbă și pe cap. După ce a înțeles că poate avea încredere în noi, ne-a condus la etaj, unde domnea o cu totul altă ordine decât la parter. Dacă în partea de jos a casei era o sărăcie lucie, fiindcă, prudent, o golise,

pretinzând că toate lucrurile fuseseră furate de tâlhari, la etaj îți puteai da seama că de fapt era un om destul de bogat. Ne-a oferit o masă bună și ne-a cinstit cu bere tare, apoi ne-a invitat să dormim într-un pat cu saltele moi umplute cu puf și pene. Am multe de povestit despre acest berar, care nu era nici pe departe un om prost, dar mai întâi trebuie să povestesc despre moartea lui Thomas Müntzer. Cât timp au rămas principii la Mühlhausen au făcut doar dreptate și nici nu a fost nevoie să caute țapi ispășitori, fiindcă oamenii din oraș s-au denunțat unii pe alții, gândind că astfel vor fi absolviți de bănuieli.

Margraful Mansfeld l-a adus la Mühlhausen pe Thomas Müntzer sau mai bine zis a adus ce-a mai rămas din el după disputa cu cel mai renumit călău al Germaniei, așa că sărmanului om, complet zdrobit, abia i s-a putut auzi glasul când și-a făcut confesiunea în public. El a recunoscut că învățătura lui a fost greșită și a spus că s-a întors la credința adevărată și la Sfânta Biserică, singura în măsură să-i salveze sufletul. Cucernicul duce Georg a fost puternic impresionat de pocăința nefericitului Müntzer și a plâns de bucurie când a văzut că ereticul de până atunci a primit cu evlavie ultima cuminecătură. Ascultându-i mărturisirea rostită cu umilință și' supunere, mi s-a năruit și ultima speranță. Dacă într-adevăr Dumnezeu ar fi vorbit prin gura lui, oare nu l-ar fi susținut în această îngrozitoare încercare prin care poate fi trecut un om? Niciodată nu voi mai putea crede că împărăția lui Dumnezeu va coborî pe pământ. Dar ceea ce m-a contrariat cel mai mult a fost faptul că, mai înainte de a i se reteza capul, Müntzer l-a scuipat în obraz pe Pfeiffer care-și aștepta moartea și i-a spus să-l salute pe Satana când va ajunge-n infern.

Călăul a retezat capul lui Müntzer, fiindcă, orice s-ar spune, el fusese hirotonisit preot odinioară și se putea bucura de acest privilegiu, dar Pfeiffer a

fost spânzurat ca oamenii de rând. Acest zdrăngănitor de sabie de Pfeiffer a sfidat moartea, nu s-a pierdut cu firea în fața călăului și i-a amuzat teribil pe soldați. A refuzat cu strășnicie împărtășania, a băut dintr-o sorbitură vinul din cupa pe care i-a întins-o călăul, apoi, privind cu un ochi în fundul cupei, a spus:

— O, diavole! Văd prin cornul vrăjit până-n cel mai de jos afund al infernului. Sufletul iubitului meu frate Müntzer abia ce s-a prăbușit acolo, c-au și luat-o dracii la goană de groază.

Nu cred să fi văzut el nimic în fundul acelei cupe, mai cu seamă că îndată după aceea a ridicat-o spre cer și a spus:

— Să privim și la paradisul ceresc! Poate că diavolul umblă și pe-acolo sau poate că nu văd eu bine, dar în afară de abis, pustietate e acolo, și-o muscă înecată pe fundul de pahar.

I-a restituit călăului cupa, și-a pus singur ștreangul la gât, a lovit scărița de sub el cu piciorul și și-a jucat în grabă ultimul dans. Nu mai am nimic de povestit despre Thomas Müntzer și despre flamura lui în culori de curcubeu. Voi începe o altă carte, în care voi povesti despre doamna Geneviève, despre berarul Eimer, despre împăratul Carol și despre multe alte lucruri instructive și folositoare.

Cartea a noua
Împăratul ingrat

1

După ce și-au isprăvit minuțioasa judecată și au stors de la burghezi tot aurul și argintul pe care l-au putut stoarce – și acest lucru este de înțeles, fiindcă trebuiau să recupereze o parte din banii cu care-și plătiseră mercenarii –, principii au plecat din Mühlhausen și și-au văzut de drumul lor. Apoi, când a fost din nou liniște în oraș, berarul Eimer ne-a întrebat pe mine și pe Antti ce-avem de gând să facem mai departe, de unde eu am înțeles că voia să scape de noi. I-am spus că în afară de veșmintele de pe mine, de un câine care mă așteaptă la Baltringen și de un cufăr pe care l-am lăsat la Memmingen dar pe care nu sunt sigur că îl voi mai găsi, n-am nimic altceva ca să-mi pot face iluzii pentru viitor.

Dar Antti mi-a atras atenția că întrebarea a fost pusă amândurora și mi-a amintit de promisiunea pe care i-o făcusem pe când ne întorceam de la castelul din Weimar. Și i-a spus berarului Eimer că el își va ține cuvântul pe care i l-a dat doamnei Geneviève și o va duce înapoi, în Franța ei natală. Totodată, a mai spus el, îl va putea vedea pe băiatul ei, care este în aceeași măsură și al lui și al meu, de aceea trebuie să-i însoțesc fără prea multă vorbă, fiindcă un om singur și fără bani nu poate decât să se piardă în această Germanie sălbăticită, unde oricare se bate indiferent cu cine, fără să știe prea bine ce vrea. Iar fiindcă nordul Germaniei este oarecum calm față de restul țării, s-a gândit că ar fi mai nimerit dacă am călători până la Hamburg, de unde ne-am putea îmbarca pe o corabie care să ne lase într-un oraș de pe coasta Franței.

Berarul Eimer ne-a privit gânditor pe sub sprâncene, și-a dres stânjenit glasul și a întrebat dacă n-ar fi cazul să o întrebăm și pe doamna Geneviève dacă vrea să se întoarcă în Franța. Ne-am uitat amândoi mirați la doamna Geneviève care nu a spus nimic, ci doar ne-a privit cu ochii ei viorii, apoi și-a sprijinit bărbia în mâini. Mie mi s-a părut mai frumoasă decât oricând și m-am întrebat ce farsă drăcească ascunde din nou în mintea ei bizară. Berarul ne-a spus că n-are rost să ne mirăm atâta de tăcerea doamnei Geneviève, apoi a adăugat:

— Am avut destul timp să stau de vorbă cu doamna Geneviève și-mi place, fiindcă-i o femeie civilizată, virtuoasă, prietenoasă și înțelegătoare. Știți poate că sunt unul dintre cei mai bogați burghezi din Mühlhausen și că nu o dată mi s-a propus funcția de consilier al primăriei. Dar nu am râvnit niciodată la așa ceva, de aceea le-am mulțumit oamenilor și am refuzat. Și nu sunt chiar atât de prost încât să nu înțeleg semnele timpului în care trăim, de aceea azi dimineață mi-am vândut casa. Din cauza sumei uriașe pe care orașul o are acum de plătit principilor, impozitele vor crește așa de mult, încât un om cinstit va ajunge până la urmă să cerșească. Pe de altă parte, doamna Geneviève mi-a dat de înțeles că nu-i sunt deloc indiferent, de aceea îmi voi scutura de pe picioare praful acestui oraș și vă voi însoți în ce țară veți vrea să mergem.

— Pentru numele lui Dumnezeu, meștere Eimer, am spus eu indignat, dar sunteți un bărbat căsătorit, aveți o familie, aveți copii! Doar n-o să-i lăsați de dragul obrajilor vopsiți și sprâncenelor înnegrite ale doamnei Geneviève, iar dacă o s-o faceți, negreșit o să vă ajungă blestemul lui Dumnezeu!

— Blestemul lui Dumnezeu m-a lovit deja de multă vreme, tinere, mi-a spus-o el de-a dreptul. Oare n-a fost un blestem că am trăit în acest oraș

nenorocit unde nu găsești nimic bun în afară de apă? E drept că din apa bună se face berea tare, dar apă bună, malț și hamei se găsesc și în alte țări. Partea mea cea mai bună este că-mi cunosc meseria moștenită de la tatăl și de la bunicul meu. Doar să gust câteva picături de apă, să vântur malțul printre degete și să miros hameiul, că-ți și pot spune ce fel de bere pot face. Pe lângă meserie, nici punga de bani nu-i de lepădat, cât despre experiența vieții, nu mă îndoiesc că v-aș putea fi de folos, fiindcă amândoi sunteți încă foarte tineri. Experiența vieții am căpătat-o în multele țări în care am călătorit, printre care Veneția, unde am făcut studiile în tinerețe și unde chiar și anul trecut am petrecut o vreme. Întotdeauna am fost bucuros să călătoresc, ca să scap puțin de gura spurcată a baborniței cu care m-a pedepsit Dumnezeu. Și nu mă simt câtuși de puțin legat de muierea asta clevetitoare, fiindcă, la drept vorbind, m-am căsătorit doar cu berăria ei, în care am trebăluit de dimineață până seara. Dar să știți că și noaptea când, voiam-nu voiam, trebuia să mă întorc în patul conjugal, bombănitul acestei muieri ursuze mi-a sunat în urechi tot ca bolboroseala hameiului. Din fericire, n-am avut nici un copil în afara celor opt cu care a venit ea din prima căsătorie, iar cei mai mari dintre ei, de-acum oamenii în toată firea, își bat joc de mine și mai aprig decât mama lor. Dacă plec împreună cu voi, isprăvesc cu durerile de cap, chiar dacă înainte de a o fi cunoscut pe doamna Geneviève credeam că aici o să-mi sfârșesc viața. Dar ea mi-a deschis ochii, făcându-mă să pricep că sunt un bărbat la cea mai frumoasă vârstă și n-are niciun rost să sufăr de pomană din cauza răutăților unei babe acrite și a copiilor ei, ca și din cauza limbilor răutăcioase ale vecinilor, într-un oraș pustiit ca acesta, când lumea largă mi-ar putea oferi ceva mult mai bun.

Ne-a privit cu atenție, și-a dres din nou glasul și a spus apoi:

— Să nu vă închipuiți că plec în lume ca să mă țin de fusta unei femei, chiar dacă în cazul doamnei Geneviève, – frumoasă și pricepută la toate, nici n-ar fi un păcat prea mare. Ceea ce mă îndeamnă la drum este teama că-mi voi sfârși zilele sărac în acest oraș care are de plătit o datorie de patruzeci de mii de guldeni și cred că orice bărbat cu mintea întreagă înțelege că aici vor veni vremuri crunte, fiindcă atât nobilii cât și biserica vor stoarce oamenii până ce toți vor fi săraci lipiți pământului. De aceea am vândut berăria, și încă la un preț mai mare decât valoarea ei adevărată, și am împrumutat cea mai mare sumă de bani cu putință, punând în gaj casa și pământurile nevestei mele. Ce-i în mână nu-i minciună, iar ăștia-s bani adevărați cu care să-mi încep cum se cade noua viață, cât despre cel care mi-a împrumutat atâta groază de bani și mi-a cumpărat berăria e un idiot dacă nu și-a dat încă seama că pământurile, casele și toate celelalte bunuri nu mai au niciun preț în acest oraș. De nevasta mea și de copiii ei nu-mi fac eu griji, fiindcă ea va smulge prin judecăți partea ce i se cuvine de la rudele ei bogate. Nu mă îndoiesc că femeia asta ar scoate și un sipet cu bogățiile din inima munților când își dă drumul la limba ei otrăvită. Așa că, după cum vedeți, am aranjat totul cum nu se poate mai bine, dar în niciun caz nu vom merge spre Hamburg, fiindcă s-ar putea ca ea să ne taie drumul, iar eu nu țin s-o mai întâlnesc pe scorpie. De aceea vom pleca degrabă la Nürnberg, unde trebuie să primesc bani pentru o mulțime de scrisori de credit. Apoi vom pleca liniștiți fie în Ungaria, fie în Confederație, trecând prin Franța, și să știți că n-am nimic împotriva Italiei, dar poate-i mai prudent să ocolim țările în care are putere împăratul.

După ce l-a ascultat cu multă atenție, Antti și-a băut dintr-o sorbitură halba de bere și a rostit grav:

— Așa ceva n-am mai auzit.

Doamna Geneviève a spus:

— Andre, dragostea mea, dar nu fi supărat! Tu vei rămâne întotdeauna tatăl fiului meu, ca și Mikael. Oare ce vină am eu dacă acest bărbat energic și plin de bani s-a îndrăgostit de mine? Chiar dacă inima mea varsă lacrimi de sânge pentru nefericita lui femeie și pentru orfanii pe care-i lasă pe drumuri, nu țin să-i schimb hotărârea.

— Bine, dar sunteți pe cale să săvârșiți o fărădelege, domnule Eimer, am spus eu, iar Dumnezeu ne va pedepsi și pe noi pentru asta. S-ar putea să vă căiți amarnic de nebunia de-acum și să vă doriți singur moartea, fiindcă nici n-o cunoașteți bine pe această femeie destrăbălată și nu știți la ce o poate duce mintea.

Dar maestrul Eimer m-a încredințat că a avut ocazia să cunoască tot soiul de femei și să se bălăcească în toate apele tulburi, chiar și la Veneția, unde locuiesc cele mai frumoase și mai destrăbălate curtezane din lume. De la una din târfele astea se alesese el în tinerețe cu o amintire de neuitat. Chiar dacă boala i-a fost vindecată, după aceea nu a avut totuși parte de un copil al lui și nu a cunoscut fericirea de a fi tată. După ce ne-a mai spus-o și pe asta, mi-am dat seama că Satana îl orbise atât de bine pe acest bărbat, că era o prostie să-ncerci a-i deschide ochii.

2

Spre Nürnberg am călătorit fără grabă și cu multă prudență, rămânând uneori încremeniți multă vreme într-un oraș – de teama țăranilor rebeli și a tâlharilor care mișunau prin păduri și atacau călătorii la drumul mare mai aprig ca oricând –, încumetându-ne să continuăm drumul doar când se ivea prilejul să însoțim o trupă a vreunui principe. Pericolul era mare, fiindcă pe lângă cetele de țărani tâlhari, mulți cavaleri și nobili ruinați – care-și făceau dreptate după legea

lor, omorând țăranii, arzându-le casele și confiscându-le vitele – nu se sfiau să-i atace pe negustori, atât de mare era haosul ce domnea în Germania acelor vremuri. De aceea, Antti și-a cumpărat o archebuză, iar maestrul Eimer mi-a cumpărat un pistol care încăpea într-un toc de piele pe care-l puteam agăța de șaua calului. Pe de altă parte, doamna Geneviève, dovedindu-și dragostea ce o nutrea încă pentru mine, sau cel puțin așa mi-a lăsat de înțeles, mi-a dăruit o sabie, fiindcă acum avea pe mână destui bani, spunând că-i de neconceput ca un tânăr îmbrăcat cu veșminte frumoase de nobil să nu poarte o sabie la cingătoare.

În timpul acelei călătorii am văzut multe biserici frumoase, din păcate adesea despuiate de bogății și cu statuile sfinților sfărâmate. La Erfurt, meșterul Eimer ne-a arătat drumul pe care se spune că ar fi căzut fulgerul în fața lui Martin Luther. Semnul acesta îl făcuse să se ducă la mănăstire și să se călugărească, chiar dacă mai pe urmă s-a dovedit că numai stofă de călugăr nu avea. La toate popasurile, am auzit povestindu-se doar despre jafuri, tâlhării, violuri și moarte, încât până la urmă, nici nu se mai înțelegea care erau mai cruzi, țăranii sau nobilii, cât despre aceștia din urmă se spunea că în Franconia și pe Rin cruzimea lor depășise orice imaginație. Mulți oameni cu judecată socoteau că numărul țăranilor uciși ar fi fost aproape opt sute de mii, și nici nu mă îndoiam că n-ar fi fost atât de mare, fiindcă văzusem cu ochii mei măcelul din Frankenhausen, deși la Frankenhausen încercam să nu mă mai gândesc.

Așa au trecut și Rusaliile, iar pe la mijlocul lunii iunie am ajuns sănătoși și fără a ni se fi întâmplat niciun rău în marele și bogatul Nürnberg, orașul cel mai frumos pe care l-am văzut eu în Germania.

Imensul oraș Nürnberg era ca o insulă liniștită în mijlocul unei mări agitate, iar cetățenii lui aveau doar o vagă idee despre războiul țărănesc și despre

proporțiile alarmante ale represiunii sângeroase săvârșită de armata principilor. Maestrul Eimer mi-a spus că nici nu se pune problema unor tulburări într-un oraș atât de mare, unde locuiesc cei mai puternici negustori, care știu bine cum să-și apere interesele. După ce s-a întors de la camera de comerț a lui Fugger, unde-și schimbase creanțele în bani, el mi-a zis:

— Dacă o să privești harta Germaniei, domnule Mikael, vei vedea că zonele cele mai puțin atinse de tulburări sunt cele unde Fugger își are sucursalele casei lui de comerț, chiar dacă funcționarii fără scrupule de la aceste birouri nu ezită să-și rețină a treizecea parte din fiecare sută schimbată, ca și cum nu le-ar fi teamă de Dumnezeu și de neliniștea acestor zile.

Dar după cum își freca mulțumit mâinile și după surâsul de pe buzele umede, am înțeles că făcuse totuși o afacere bună. Cunoștea foarte mulți burghezi din Nürnberg meșterul Eimer și o dată a mers împreună cu doamna Geneviève și cu mine în casa unui oarecare Anton Seldner, unde am fost serviți cu mâncăruri delicioase și am avut ocazia să văd multe picturi și obiecte de artă. Așa am aflat că Seldner, care învățase în tinerețe la Veneția arta turnării bronzului, petrecuse zile minunate acolo în compania meșterului Eimer. După ce a auzit despre intenția lui de a deschide o berărie într-o altă țară, Anton Seldner i-a spus:

— Ai dat exact de omul potrivit, meștere Eimer. Te sfătuiesc din tot sufletul să mergi în Ungaria. În primul rând pentru că în fiecare zi mulți germani sătui de tulburările din țară fug în Ungaria – bine știut fiind că cea mai mare parte a lor sunt strașnici băutori de bere, iar în al doilea rând pentru că fratele meu, Martin, pe care cred că l-ai cunoscut, se ocupă, în numele coroanei, de minele de cupru din Carpați. Dacă îți voi da o scrisoare de recomandare, vei putea să cumperi monopolul

vânzării de bere pentru toți lucrătorii din minele de cupru.

— Mi-l amintesc bine pe fratele tău, a spus meșterul Eimer, de aceea mi-e teamă că trezoreria coroanei o să se cam golească, dacă minele de cupru au ajuns pe mâna lui. Dar cum oare, Doamne Dumnezeule, a ajuns el să pună mâna pe minele de cupru, când e știut că de treizeci de ani ele sunt izvorul nesecat al bogăției Fuggerilor? În afară de minele de cupru din Tirol, Fuggerii au monopolul tuturor celorlalte mine de cupru, din Suedia până în Spania. Să nu-mi spui că lui Jakob i-a putut scăpa ceva printre degete.

Atunci, domnul Seldner a început să râdă și, lovindu-l prietenește pe umăr pe meșterul Eimer, a zis:

— Într-adevăr că ești de la țară. Oare în ce bârlog ai trăit până acum de n-ai auzit despre cel mai mare eveniment al zilelor noastre? Dar bine meștere Eimer, Fugger nu mai are monopolul minelor de cupru din Ungaria. Coroana Ungariei le-a luat sub protecția sa. Iar din birourile lui Fugger de la Buda totul a fost furat, ferească-mă Dumnezeu de-așa prăpăd. De atunci nobilii Ungariei au interzis ca bogățiile țării să fie exploatate de străini care nu se află în slujba coroanei.

— Înseamnă că lumea s-a întors cu fundu-n sus, a spus meșterul Eimer, scărpinându-și barba. Nici nu mă mai miră că Fugger pretinde treizeci la sută! Dar ascultă, Ungaria este locuită de un popor barbar, necivilizat. Ce pot face ungurii fără știința și ajutorul germanilor?

— Ungurii sunt capricioși și războinici, i-a răspuns seniorul Seldner. Ce mai încolo și-ncoace, un popor de păstori! Ei îi urăsc pe evrei și pe germani, iar Jakob Fugger le-a dat prilejul să-i urască și mai mult pe germani. Se spune că ar fi pungășit un milion de guldeni ungurești împreună cu asociații lui, ceea ce-i prea mult, chiar și într-o

țară necivilizată.. De aceea, noi, locuitorii Nürnberg-ului, i-am promis tânărului rege Ludwig că-l vom sprijini și am închiriat de la el minele de cupru pe care să le exploatăm, pentru că ungurii nu se pricep la treaba asta. Ungurii sunt supărați pe Fuggeri fiindcă i-au dus de nas. Pe scurt, ei au scos din Ungaria banii buni din aur și i-au înlocuit cu bani ieftini din argint. Dar cea mai tare lovitură a fost anul trecut.

După ce ne-a mai turnat vin și și-a frecat nasul roșu, domnul Seldner a urmat:

— De îndată ce s-a stârnit scandalul, seniorul Jakob Fugger a cumpărat pentru unul dintre partenerii săi, contele Thorza, controlul asupra tuturor monedelor bătute în Ungaria. Ei, și de-aici începe povestea! Când e vorba de afaceri, regele Ungariei e prost ca un copil. Se pricepe să risipească banii, ca toți ungurii de altfel. Ca să aibă mai multe monede, i-a autorizat pe Fuggeri – sau mai bine zis l-a autorizat pe contele Thorza, fiindcă pe Jakob și-l smulsese de la inimă – să folosească un aliaj cu argint pe jumătate decât înainte. Vechile monede ungurești aveau jumătate argint, jumătate cupru, dar acuma au un sfert argint și trei sferturi cupru.

Auzind acestea, meșterul Eimer a început deodată să blesteme și să înjure, după care și-a scos punga de la brâu, din care a răsturnat pe masă un pumn de monede de argint ce aveau pe o parte un blazon foarte frumos iar pe cealaltă efigia regelui Ludwig.

— Dumnezeule mare! a strigat el. Acum înțeleg eu de ce blestematul acela de la casa de comerț a lui Fugger m-a întrebat dacă n-am nimic împotrivă să-mi plătească în monede ungurești, scuzându-se că pentru moment nu are altele. De unde dracu' să fi știut eu că banii ungurești și-au pierdut jumătate din valoare?

— Chiar așa! a spus seniorul Seldner. Numai că ungurii știu să înjure mai bine decât tine, fiindcă

arta asta ei au învățat-o de la turci. Dar lasă-mă să continuu povestea! Câțiva negustori, cărora nu vreau să le spun numele, și-au scormonit lăzile cu bani, după care s-au dus la monetărie și și-au bătut bani noi, din fiecare monedă veche obținând astfel două. Se înțelege că regele n-a câștigat nimic, însă alții, adică cei care știau despre tărășenie, s-au ales cu bani buni. Și nu s-au mulțumit numai cu atât și au cumpărat la preț vechi, dar cu bani noi, toate bunurile disponibile din Ungaria: herghelii de cai, turme de oi, cirezi de vaci, și așa mai departe. Abia când oamenii de bună-credință au vrut să cumpere cu banii cei noi lucruri din afara Ungariei și au văzut că valoarea banilor era de două ori mai mică, a izbucnit adevăratul scandal, iar colaboratorii lui Fugger erau cât pe ce să-și lase pielea în Ungaria.

Povestea aceasta nemaipomenită m-a pus pe gânduri, așa că, până la urmă, m-am băgat și eu în vorbă și am zis:

— Eu am doar obișnuința disputelor teologice și poate că mă pricep mai bine să răspund la întrebările despre salvarea sufletului decât să înțeleg ciudatele istorisiri ale negustorilor. Totuși, după tot ce-am auzit acum, cred că bogatul și înfumuratul Jakob Fugger n-o să rabde multă vreme pierderea minelor de cupru din Ungaria și umilirea de care au avut parte oamenii lui. El va face tot ce va putea ca să se răzbune, iar Ungaria va trece prin timpuri grele.

De aceea, parcă nu mi se pare c-ar fi tocmai timpul potrivit pentru începerea unei afaceri în Ungaria.

— Totuși Ungaria este o țară bogată și roditoare, a spus domnul Seldner. Acolo sunt câmpii întinse și pășuni, nemaipomenite herghelii de cai, turme de vite și atât de multe oi, încât nimeni nu le-ar putea afla numărul. Ce să mai vorbim despre podgoriile cu viță-de-vie! E drept că seniorii Ungariei nu se pricep la comerț, dar nici n-au de ce să-și bată capul cu astfel de lucruri, când vinul

curge pe toate drumurile. Ei preferă să bea, să danseze, să cânte, să vâneze și să călărească, altfel își petrec timpul tot gonindu-i pe turci de la hotare, așa că unui bărbat iscusit nu-i trebuie multă vreme să se îmbogățească și să se îngrașe asemenea căpușelor de pe blana unui câine. Însă, pentru eretici și pentru luterani, Ungaria nu-i o țară bună. Aceștia sunt arși pe rug fără prea multă tocmeală, fiindcă tot bătându-se cu păgânii, ungurilor li s-a întărit credința și nu tolerează nicio dispută religioasă, care, la urma urmei, nu poate duce decât la haos, uite, cum se întâmplă acum la noi.

A vorbit foarte frumos despre Ungaria și a spus că-i bine ce i s-a întâmplat lui Fugger, fiindcă așa mai poate să profite și altul. Și a mai spus că el e gata oricând să plece în Ungaria, dar mai întâi trebuie să-i convingă pe senatorii din Nürnberg că fratele lui are nevoie de un sprijin, ceea ce, la drept vorbind, e adevărat, fiindcă o astfel de responsabilitate este prea mare pentru un singur om.

— Poate că Fugger va împiedica vânzarea cuprului Ungariei în Germania, a mai spus el, dar cuprul poate fi trimis foarte bine și prin Polonia. Din Danzig sau din Stettin, prin strâmtoarea Danemarcei, unde, se înțelege, va trebui plătită vamă regelui danez, va putea până la urmă ajunge în țările Confederației. S-a săturat lumea de Fugger și de monopolul lui asupra cuprului, care sfidează toate legile oamenilor și ale lui Dumnezeu. Dar cred că frumoasa doamnă s-a cam plictisit auzindu-ne vorbind doar despre cupru. Mai bine să cânte muzica și să ne veselim cât încă suntem în viață, că, după ce-om muri, nimeni nu știe cum o să mai fie.

Apoi a chemat niște fete frumoase să cânte din flaute și tamburine în cinstea doamnei Geneviève. De la o cupă de vin la alta, domnul Seldner și meșterul Eimer au început să-și amintească de zilele tinereții și au încurcat germana cu italiana,

pomenindu-i pe toți camarazii de băutură din Veneția.

— Ți-l amintești pe Willibald? a întrebat domnul Seldner. Doamne, Dumnezeule, acolo, în ușa bordelului… ce pumn i-a mai tras gardianul, de i-a rupt nasul. Nu mai trăia, dacă nu l-am fi scos noi atunci din canal și nu l-am fi uscat bine. De când a ajuns senator și cavaler al Ordinului, se face că nu-și mai aduce aminte de studenție și nici pe vechii prieteni nu prea mai vrea să-i vadă. Dar nasul tot strâmb i-a rămas, după întâmplarea aceea.

— Mai bine m-aș fi ales și eu cu nasul strâmb, a spus timid meșterul Eimer, decât să am parte de suferințe de pe urma unui mădular care nici măcar nu-i la vedere. Spune-mi, îl mai vezi din când în când pe maestrul Dürer? Știu că a ajuns un bărbat cu mare faimă și am auzit că până și principii caută să-i intre în frații. Îți amintești… când eram noi tineri? Ce băiat vesel era Albrecht și pus pe glume! Dar n-ar fi scuipat niciodată într-o cupă cu vin. Ascultă, vinul ăsta al tău e tare bun… ce-ar fi dacă l-ai chema și pe Diirer, să se bucure de vin împreună cu noi?

Domnul Seldner a ezitat puțin, apoi a spus:

— Nu mai este el maestrul Diirer cum era altădată. După atâtea studii și învățătură, s-a cufundat într-o melancolie adâncă, mai cu seamă în anii din urmă, și nu vrea să mai vadă pe nimeni. Dar, cine știe, poate că vine, dacă află că ești în Nürnberg. Și sunt sigur că-l interesează evenimentele din Mühlhausen, despre care ar putea să-i povestească tânărul tău prieten. Nu pentru că ar fi devenit orgolios s-a îndepărtat el de lume, însingurarea lui însă nu poate fi înțeleasă de oamenii obișnuiți. De obicei nu se culcă devreme și desenează până noaptea târziu, cred că nu se va supăra dacă-l voi deranja la ora asta.

A trimis un slujitor, pe care l-a sfătuit să nu-l trezească pe maestrul Diirer, dacă s-a culcat. Am îndrăznit să-i întreb cine-i maestrul Diirer,

mărturisind că deși am auzit de multe ori pomenindu-i-se numele, nu știu nimic despre el. Meșterul Eimer și domnul Seldner au spus într-un glas că maestrul Albrecht Diirer este cel mai renumit și talentat desenator și pictor din Germania. Pe bună dreptate, au spus ei, Diirer ar putea fi numit cel mai mare artist pe care l-a avut vreodată Germania, iar pe deasupra e un om de o înaltă erudiție, preferat de nobili și principi, chiar dacă nu este decât un artist. Ei l-au așteptat veseli și nerăbdători să-l revadă, însă, odată cu apariția maestrului Diirer, peste casa domnului Seldner s-a abătut un aer de singurătate și de tristețe care a destrămat veselia dinainte. Meșterul Eimer a încremenit de mirare văzând ochii triști ai maestrului, în care se putea citi întreaga suferință a umanității. Muzica a încetat, iar artistul a refuzat cupa cu care-l întâmpinase stăpânul casei, spunând că ficatul lui nu mai primește băutura.

Trebuie să spun că maestrul Diirer avea o înfățișare aristocratică, iar când îl auzeai vorbind, parcă nu-ți venea să crezi că este doar un artist. Se vedea că este foarte erudit, un adevărat gânditor. Purta veșminte din materiale scumpe foarte frumos croite, avea părul bine îngrijit, iar când l-am văzut, m-am gândit că, probabil, încă din tinerețe fusese un bărbat elegant. Doar mâinile cu degete lungi, pe care acizii și culorile lăsaseră semne, trădau meseria lui modestă. În ciuda faptului că avea o aparentă simplitate în vorba domoală, îi domina pe cei din jurul lui, iar ochii lui atenți și sfredelitori străpungeau tot ce era știință și cunoaștere, până-n profunzimile infernului, ca și cum pentru el nu ar mai fi rămas multe mistere despre om.

Ascunzându-și stingherealа, domnul Seldner și meșterul Eimer au început să-l elogieze și să-i laude arta, dar maestrul, și mai stânjenit decât ei, a încercat să le domolească elanul și a spus:

— Poate că eu caut perfecțiunea, acea perfecțiune pe care o are o linie dreaptă sau un

cerc, de aceea nu mă mulțumesc niciodată cu jumătate de măsură. O linie greșită îmi distruge desenul și trebuie să-l repet iarăși și iarăși la nesfârșit, iar lucrările din tinerețe aproape că nu-mi mai plac, deși pe vremea aceea am călărit de multe ori până la Bologna ca să iau lecții de perspectivă. Dar perfecțiune nu există decât în Dumnezeu. În tot ce-i pământesc lipsește ceva, de aceea simt durerea imperfecțiunii măiestriei mele.

— Pentru numele lui Hristos, Albrecht, a spus domnul Seldner, spune-mi un singur artist din lume care să fie la fel sau mai bun decât tine. Eu nu cred că există, și tot așa zic cei mai buni cunoscători de artă din Germania, chiar dacă italienii îi ridică în slăvi pe pictorii lor.

Atunci maestrul Diirer a spus că în tinerețe a fost fascinat de pictorii italieni și a învățat foarte mult de la ei, chiar dacă nu a fost de acord cu modul de tratare a suprafețelor și cu exuberanța culorilor luminoase din tablourile lor.

— Cu cât am învățat mai mult, cu atât am înțeles că poate nici nu-i nevoie de culoare. Culorile distrag atenția privitorului și chiar pe a artistului, ascunzând de multe ori greșelile sau șovăielile. Albul și negrul pot spune tot ce vrea artistul să spună, iar dacă eu nu pot exprima clar pe o foaie de cupru tot ce am de spus, înseamnă că nu sunt artist. În tinerețe mă mulțumea lemnul, dar lemnul este înșelător. Doar cuprul e durabil. De pe foaia de cupru, până și liniile cele mai fine pot fi imprimate pe hârtie.

Cuvântul „cupru” l-a ispitit pe domnul Seldner să povestească din nou despre catastrofa provocată de Fugger în Ungaria, iar maestrul Diirer a ascultat din politețe, cu fața sprijinită pe mâinile mari și cu gândurile pierdute departe, în lumea lui bizară. Dar meșterul Eimer a întrerupt povestea minelor de cupru din Ungaria și i-a atras atenția maestrului Diirer că n-a răspuns la întrebarea ce-i fusese pusă mai înainte.

— La Veneția, a spus maestrul Diirer, trăiește Tițian, un bărbat de vârsta mea, pe care l-am cunoscut. Poate că el este cel mai talentat pictor de portrete. La Basel i s-a dus vestea unui tânăr pe nume Holbein, al cărui tată fusese un artist bun, dar eu nu am văzut prea multe lucrări ale sale, ca să-mi pot face o părere corectă, iar vorbele altora îmi vine greu să le cred, fiindcă de cele mai multe ori oamenii exagerează sau sunt prea exaltați. În orice caz, un prieten, Erasmus, mi-a scris foarte frumos despre tânărul Holbein, căruia i-a promis să-i pozeze pentru un portret.

Când l-am auzit pe maestrul Diirer pomenind în treacăt numele lui Erasmus din Rotterdam – prințul științelor și al artelor, de ale cărui cărți fusesem încântat în tinerețe –, respectul pentru modestia acestui bărbat a sporit vădit. Gândindu-mă la *Elogiul nebuniei*, am fost copleșit de amintiri. Toate întâmplările vieții mele erau o dovadă a omniprezentei nebunii care umblă prin lume braț la braț cu rațiunea și știința. Aș fi vrut să-l întreb pe maestrul Diirer despre acest mare umanist, dar meșterul Eimer mi-a luat-o înainte, întrebându-l pe Diirer dacă în afară de cei doi pictori pomeniți mai cunoaște și alții, tot atât de buni artiști ca el.

Iar maestrul Diirer i-a răspuns tăios că n-a zis despre Tițian și despre Holbein cel Tânăr că ar fi la fel ca el, ci i-a pomenit abia, fiindcă au fost primele nume care i-au venit în minte. Apoi a început să se gândească, dar după câteva clipe a renunțat și, clătinând din cap, a urmat:

— De alții chiar că nu-mi aduc aminte.

Apoi a început să se plângă de sănătatea lui precară, regretând încă o dată faptul că nu se poate bucura și el de o cupă de vin. Înainte de plecare m-a întrebat despre evenimentele din Mühlhausen și a fost în mod vădit interesat de doctrina lui Thomas Müntzer, așa că, vorbindu-i doar despre asta, abia la urmă i-am spus că am fost martor la

masacrul de la Frankenhausen, fiindcă luptasem de partea țăranilor lui Müntzer. Așa că, stârnindu-i interesul, m-a invitat a doua zi la el acasă pentru a-i povesti mai pe îndelete despre toate. Domnul Seldner a spus că-i un mare privilegiu, de care chiar și principii ar fi invidioși, fiindcă rari sunt cei pe care maestrul Albrecht Diirer îi invită în casa lui și prea puțini oameni au ocazia să vadă lucrările celui mai mare artist al Germaniei. Dar doamna Geneviève a căscat și a spus că maestrul Diirer este un bărbat înspăimântător de trist și plictisitor. Ar putea pune mâna-n foc, a mai zis ea, că cine a trecut prin patul lui n-a dat pe dinafară de fericire.

Așa l-am cunoscut pe maestrul Diirer, care m-a copleșit cu favoarea neașteptată de a mă invita deseori la masă cât timp am mai rămas noi în Nürnberg, lucru de mirare, fiindcă într-adevăr el evita oamenii, iar pe bărbații importanți ce băteau la ușa casei lui nu-i primea, sub pretext că-i bolnav.

— De când am ajuns la vârsta aceasta, a spus el, am observat că oamenii sunt constanți în greșeli, în păcate și în slăbiciuni, de aceea de la vechii mei prieteni cât și de la multele mele cunoștințe nu mă aleg cu nimic în afară de o melancolie și mai profundă, fiindcă ei n-au nimic nou de povestit și nici de pe chipurile lor nu pot citi ceva neștiut. Dar maestrul Müntzer, doctrina lui, cât și moartea lui cumplită mă interesează. Este dovada că în tinerețe am fost un vizionar, fiindcă nimic din ce se întâmplă acum, în acești ani, nu lipsește din desenele mele de atunci.

Și a luat o carte mare, îngălbenită de vreme, în care era seria de gravuri lucrate la douăzeci și șapte de ani, numită *Apocalips*. Fusese tipărită mai înainte de a mă fi născut eu. Arătându-mi-i pe cei patru cavaleri ai Apocalipsului, războiul, ciuma, foametea și moartea, a spus:

— Războiul împăratului cu regele Franței a generat haosul, maladia franceză a cufundat în deznădejde vremea noastră, fiindcă cine știe până când nu se vor mai naște copii sănătoși, pământul a rămas nelucrat în urma războiului țărănesc, așa că nu peste multă vreme va veni foametea și prăbușirea. Visătorii de felul lui Müntzer și fanaticii prevestesc sfârșitul lumii. Sfânta Biserică, ajunsă Turnul lui Babei, se clatină pe fundament ceresc și lumesc. Balaurul este pe cale să-l înghită pe papa de la Roma, uite, ca în această imagine cu episcopul. Nu m-am încumetat pe vremea aceea să-i pun o tiară pe cap, fiindcă nimeni nu mi-ar fi imprimat gravurile. Dar aceste zile nu vreau să le mai apuc. Mai bine mor decât să-l văd și pe papă prăbușindu-se de pe tron.

Vorbele lui erau triste și poate că nu l-am înțeles bine din moment ce m-am gândit: oare ce-i lipsește? Pentru că el era un bărbat bogat, avea prieteni și printre nobili și printre cărturari, iar în compania mea a băut vin cum bea oricare om cumsecade, fără să se mai gândească la suferințele ficatului său. Mi-a arătat pictura la care lucra: *Cei patru apostoli*, în care Sfântul Ioan semăna foarte mult cu părintele Angelo, precum și o mulțime de gravuri în cupru, despre care mi-a spus, cu un aer fericit, că-i destul de mulțumit, dar ele aveau o atmosferă atât de neliniștitoare și de tristă, încât nu pot spune că am fost prea fericit după ce le-am văzut. Mi-a arătat apoi o foaie de cupru care avea pe bucata de piele atașată titlul: *Melancolia.* Mi-a spus că a vrut să reprezinte ce se alege până la urmă din toată știința și toată învățătura acumulată, fiindcă el studiase și științele despre natură, și filosofia, și geometria, și astronomia. I-am spus că, după părerea mea, se alege praful, fiindcă ceea ce văd este dezolant și trist, iar el m-a lăudat că am văzut bine, fiindcă tocmai asta a vrut să exprime în lucrarea sa.

— Cu cât un om învață mai mult, cu atât mai mare îi este suferința, a spus el, iar omul care cunoaște toate științele e cel mai nefericit om de pe pământ.

Atunci am observat că moartea își pusese de-acum pecetea pe chipul lui. Fiecare gravură povestea doar despre moarte și am înțeles că era un om tare nefericit, că ficatul lui era într-adevăr bolnav și că nu se despărțise de lume doar dintr-un capriciu. De aceea nu l-am invidiat nici pentru faimă, nici pentru că-l cunoștea pe marele Erasmus, ci l-am prețuit ca pe un om extraordinar. La despărțire mi-a dăruit trei gravuri, pe care le-a autentificat cu semnătura sa, alături de care a scris numele meu, pentru a nu intra cineva la bănuială că i le-aș fi furat. Mi-a mai dat și o scrisoare de recomandare pentru pictorul Tițian, sfătuindu-mă să-l vizitez când voi ajunge la Veneția și rugându-mă să-i scriu după aceea ce gândesc despre lucrările italianului, ce lucrări noi a mai pictat și ce teme a abordat. Mi-a spus că eu am ochi care pot înțelege mesajul artei, că acesta e un dar de la Dumnezeu, pe care ar trebui să nu-l mai neglijez, ci să-l dezvolt ori de câte ori mi se ivește prilejul.

Poate că sfatul lui m-a făcut să înțeleg de ce, dintre toate orașele pe care le văzusem, Nürnberg m-a atras cel mai mult și de ce doar privindu-i casele atât de bine proporționate, porțile și ferestrele, vitraliile, fiecare detaliu arhitectural, am avut impresia că am învățat ceva nou. De atunci am început să privesc în jurul meu cu alți ochi. Viața mea a devenit mai bogată când am început să apreciez frumusețea formei, proporțiilor și culorii. A fost marele dar pe care l-am primit de la maestrul Diirer, chiar dacă lucrările lui, mai cu seamă gravurile, mi-au transmis o stare de neliniște și m-au făcut să mă gândesc cu inima strânsă la moarte.

În felul acesta, inimosul berar Eimer mi-a făcut mult bine, fiindcă datorită lui am cunoscut un artist

extraordinar, care a redeșteptat în mine setea de cunoaștere de altădată. Cum de fusese cu putință să mă mulțumesc cu viața din Memmingen, iar după aceea să trăiesc printre țărani ignoranți și grosolani, când porțile lumii mi-au fost deschise, când în orice clipă aș fi putut vedea și învăța ceva nou, doar să fi vrut?

Destul de mult, chiar prea mult îmi bătusem capul cu gânduri teologice și aruncasem bani buni pentru un ideal iluzoriu, uitând Biblia și lucrurile obișnuite de care un om are nevoie pentru a-și trăi timpul, a-și bucura simțurile și a se împlini cu fiecare lucru nou pe care-l înțelege. Poate nu greșesc dacă afirm că și doamna Geneviève a avut o mare influență asupra mea ca să mă vindec de acea periculoasă boală a fanatismului teologic. Și nici nu am mai fost atât de încrâncenat ca altădată gândindu-mă la tristele prevestiri ale maestrului Dürer, fiindcă planetele se întâlniseră sub semnul Peștilor și sfârșitul lumii nu venise nici acum, cât despre creștinism, nu m-am îndoit că va mai dura, cel puțin până să-mi trăiesc sărmana mea viață.

Și m-am hotărât să-mi trăiesc timpul care mi-a fost dat cât mai bine cu putință, fără prejudecăți și false aspirații la virtute, fiindcă sigur Dumnezeu este perfect. Și m-am gândit să merg și eu pe același drum de mijloc, pe care merg toți oamenii. Atotputernicul Dumnezeu era cel care mă învârtea de pe o parte pe alta în multe feluri, acest lucru se vede și din hotărârea pe care am luat-o eu atunci.

3

Până la urmă a venit și ziua în care meșterul Eimer ne-a anunțat că, isprăvindu-și treburile la Nürnberg, va pleca degrabă la Veneția, orașul cu cei mai mulți negustori din lume, unde putea să-și înceapă iarăși viața cu un alt nume și cu barba vopsită.

— Am încredere în voi, a spus el, și nu mă îndoiesc că m-ați fi apărat de hoți până la Veneția, fiindcă sunteți tineri cu inimă bună, dar drumul ajunge un coșmar când ai prea mulți bani cu tine, de aceea am preferat să-mi schimb toată averea în scrisori de credit, pentru care banca Bisani de lângă podul Rialto din Veneția va plăti bani unui anume negustor pe care-l cunosc, Gaspar Rotbart. Doamna Geneviève a primit să mă însoțească, iar pentru mai multă siguranță vom face drumul până la Veneția cu poșta lui Fugger. Se înțelege că puteți să veniți și voi, dacă vreți, însă cum în acest moment nu-i nevoie de protecția voastră, va trebui să vă plătiți singuri cheltuielile.

Vorbele lui m-au amărât, fiindcă îmi închipuisem că vom merge mai întâi la Schwaben, ca să-l luăm pe Rael din Baltringen, de unde vom pleca prin Confederație până la Lyon, iar de acolo să călătorim la Tours, pentru a-l vedea pe băiatul nostru. Antti cumpărase de la un artizan din Nürnberg un măgăruș din lemn ce-și mișca picioarele, gândindu-se că-i o jucărie potrivită pentru un copil de patru ani. Am văzut că nici doamna Geneviève nu era mulțumită de planul meșterului Eimer, dar cum acesta îi făgăduise câțiva coți de brocart împodobit cu fir de aur, o oglindă venețiană cu ramă de argint și câteva obiecte frumoase de sticlă, nici nu putea fi vorba să nu-l urmeze.

A trebuit să aleg imediat: ori să renunț pentru totdeauna la câinele meu, fiindcă, odată plecat din Germania, nu aveam de gând să mă mai întorc, ori să o pierd o vreme pe doamna Geneviève. Adevărul este că nu prea aveam de ales, fiindcă fără bani nu poți alege întotdeauna, așa că eu și Antti am hotărât să mergem în Schwaben, apoi în Lombardia, socotind că pe la sfârșitul verii vom ajunge la Veneția. Meșterul Eimer ne-a promis că-i va lăsa domnului Gaspar Rotbart adresa hanului la care va trage. Acest domn era de găsit la casa

germană din Veneția, numită *Fondaco dei Tedeschi.*

Când am rămas câteva clipe singur cu doamna Geneviève, am mustrat-o pentru hotărârea ei lipsită de judecată, dar ea s-a apărat și mi-a spus că întotdeauna a vrut să vadă Veneția, despre care se vorbește atât de mult, așa că ar fi fost o prostie să dea cu piciorul la o asemenea ocazie, chiar dacă, din toată lumea, doar pe mine mă iubește cu patimă nebună. Sigur, a mai spus ea, ar fi preferat ca meșterul Eimer să-și schimbe toate creanțele în bani încă de la Nürnberg, dar s-ar putea să se căpătuiască și mai bine la Veneția cu bani din care să asigure viitorul nevinovaților ei copii. De aceea m-a rugat să vin cât mai degrabă la Veneția, ca să o smulg din ghearele meșterului Eimer și să o duc în Franța.

Trebuie să spun că vorbele ei despre iubirea pe care mi-o purta m-au amețit ca întotdeauna, iar când a început să plângă și să spună că nu are pe lume pe altcineva mai drag și că nu se poate obișnui cu ideea că va urma să trăiască departe de mine, am uitat toate suferințele pe care le încercasem din pricina acestei femei și am simțit că nici eu nu pot trăi departe de ea. Totuși, gândul că-mi voi regăsi câinele mi-a mai ușurat puțin despărțirea.

Dar înainte de despărțire, Antti, care de o bună bucată de vreme era cufundat în gânduri, a spus:

— Oi fi eu un bărbat prost și simplu, însă de la Pavia tot m-am ales cu ceva bani, și nici în timpul războiului țărănesc n-am stat degeaba, rotunjindu-mi punga de fiecare dată când Dumnezeu mi-a dăruit prilejul. Iar acuma, punga de bani a început să atârne prea mult și am obosit să o tot păzesc. Dacă un om viclean și prudent ca meșterul Eimer se încrede în niște hârtii și nu se îndoiește că își va obține banii înapoi, oare de ce să nu mă încred și eu în casa asta de comerț a lui Fugger?

Meșterul Eimer a zis:

— Dar nici nu-i nevoie să schimbi la banca lui Fugger! Eu am inimă bună și te voi ajuta bucuros. N-o să faci nimic altceva decât să-ți numeri banii. Vom găsi apoi doi martori și un notar public, care va număra și el banii pe care urmează să mi-i încredințezi. Notarul va scrie o declarație că eu mă leg să ți-i înapoiez la Veneția, să spunem pese o lună, sau când vei vrea, că la fiecare sută de guldeni îmi vei plăti patru guldeni și că te învoiești să-ți înapoiez banii în ducați venețieni, la cursul de schimb.

Dar Antti a scuturat din cap și a spus:

— Prea multe nu am înțeles eu din toată șmecheria asta, dar e limpede că voi primi înapoi mult mai puțini bani decât am dat. Oare aceasta să fie camăta nedreaptă pe care biserica n-o încuviințează? Mai bine mă încred doar în mine, ca și până acum.

La rândul ei, doamna Geneviève a spus că banii sunt bani, iar hârtiile tot hârtii, și că n-a urât ea nimic mai mult pe lume decât hârtiile, care amestecă într-un mod imprevizibil lucrurile bine începute. Atunci berarul Eimer, din ce în ce mai aprins, a început să explice că lui i-a plăcut foarte mult Antti, de aceea vrea să-i facă un serviciu pe care nu-l poți face decât unui prieten bun. Dar Antti, posomorându-se dintr-o dată, ne-a înștiințat că, în privința banilor lui, discuția e încheiată.

Dar, după ce ne-am despărțit de doamna Geneviève și de meșterul Eimer, Antti s-a dus direct la casa de comerț a lui Fugger, iar când s-a întors, mi-a zis că și-a ușurat punga cu jumătate din bani, în schimbul cărora a primit foi de credit pe care le va schimba la Veneția, Milano sau Genova, iar pentru acest serviciu i s-a pretins să plătească doar un gulden și jumătate la suta de guldeni.

Enervat de prostia pe care a făcut-o, i-am spus că faptul de a fi plătit atât de puțin nu poate fi decât un semn de slăbiciune a casei Fugger și i-am

povestit despre minele de cupru din Ungaria, prevestindu-i că poate n-o să-și mai revadă banii. Antti mi-a răspuns că tot n-ar mai avea nicio importanță, fiindcă Jakob Fugger își va pierde toți banii doar dacă pământul va înceta să se învârtească în jurul soarelui.

Așa am plecat noi spre Baltringen, dar nu a fost nicicum o călătorie veselă. Pe tot drumul am văzut doar oase, mâini și picioare descărnate ieșind din movile mocirloase, stoluri de corbi zburând în cerc pe deasupra caselor arse, femei plângând și copii speriați. Dacă le-am întrebat ceva, femeile nu au vrut să răspundă, și de niciunde nu am putut cumpăra de mâncare, fiindcă toată lumea se zăvora în casă doar când ne vedea. De trei ori am văzut atârnând în spânzurători preoți, pe care i-am recunoscut după tonsura sacerdotală. Țăranii cu care ne-am întâlnit în cale îl blestemau pe Luther și spuneau că învățătura lui nu este bună de nimic, fiindcă principii și prelații sunt acum mai puternici ca niciodată.

— Înainte, spuneau ei, tot mai puteam prăji o bucată de carne și bea o halbă de bere la sărbătorile religioase, dar acum nimic nu mai este sigur. Din cauza blestematului de Luther, copiii noștri și copiii copiilor noștri nu vor mai zâmbi niciodată, fiindcă principii și preoții vor să-i învețe pe țărani să se hrănească cu paie și iarbă.

De aceea am grăbit pasul și am ajuns la Baltringen, unde ne-am dus direct la văduva negustorului de mirodenii, care ne-a întâmpinat suspinând și a spus că ne crezuse de multă vreme morți. Câinele s-a bucurat foarte mult când m-a văzut și a alergat ca un nebun în jurul mesei și scaunelor. Blana cenușie îi crescuse deasă și strălucitoare și era gras ca un porc, fiindcă văduva îl hrănise cu ce era mai bun. N-ar fi vrut să-l iau pe Rael, fiindcă, neavând pe nimeni, se atașase de el ca de propriul ei câine.

Pentru a nu pleca cu conștiința încărcată din casa aceea primitoare, m-am hotărât să-l las pe Rael să aleagă singur. I-am vorbit calm și i-am făgăduit că voi împărți cu el și ultima bucată de pâine, atâta timp cât eu însumi voi avea o bucată de pâine, dar i-am atras atenția să nu se pripească mai înainte de a lua o hotărâre, și să țină seama că s-ar putea să sufere uneori de frig sau să fie persecutat de alți câini pe care-i va întâlni în drum. M-a privit în ochi cu pasiune, apoi s-a îndreptat stânjenit spre văduva negustorului de mirodenii – care, mișcată de discursul meu, se zguduia de plâns în pragul casei, ținând în mână un os mare cu multă carne pe el –, a lătrat scurt în semn de rămas-bun, i-a lins recunoscător mâna și, luând osul în gură, a fugit spre noi. Antti a spus că-i un câine înțelept și prevăzător, dacă s-a gândit el să-și ia provizii la drum.

Având noi un însoțitor de încredere, nu am mai tânjit după doamna Geneviève. Credinciosul meu câine mă păzea tot timpul și, fiindu-i teamă să nu mă piardă, mă însoțea până și la privată când înnoptam la vreun han. Câteodată îmi vorbea în limba câinilor și mă învinuia că-l lăsasem atâta vreme singur printre străini.

Nu i se părea drumul prea greu și alerga în fața noastră lătrând și mirosind curios pământul și iarba, dar seara era frânt de oboseală și nu mai putea alerga pe picioarele lui scurte. Atunci îl căra Antti pe umeri, iar Rael îl privea cu recunoștință și venerație, întotdeauna uimit de statura impunătoare a prietenului meu. Dar pe Antti nu îl știa de stăpân și chiar de pe poziția aceea înaltă de pe umerii lui nu mă scăpa din ochi, temându-se întotdeauna să nu mă piardă din nou.

Ajuns încă o dată la Memmingen, am coborât scara întunecată de piatră ce ducea la fosta mea locuință, unde i-am găsit pe ușier și pe nevasta lui bolnavă. Nu s-au bucurat prea mult să mă vadă, fiindu-le probabil teamă să nu le cer înapoi

lucrurile mele, de care se folosiseră. Locuința arăta ca o cocină de porci, iar Rael, nemaisimțind vreun miros care să-i amintească de Barbara, a dat semne de nerăbdare să ieșim cât mai degrabă de acolo.

Toate lucrurile de la maestrul Fuchs erau la locul lor în cufăr. Fiindcă meșterul blănar Zeltner, la care am fost mai întâi, îmi oferise doar cincizeci și cinci de guldeni pe celebra haină de blană a maestrului de vrăjitoare, spunându-mi că nu-mi poate da mai mult pentru că vremurile sunt grele, am vândut-o neașteptat de bine negustorului de blănuri Walser pentru optzeci și șapte guldeni de Rin.

În orice caz, am obținut o sută cincizeci de guldeni pentru toate lucrurile din ladă, așa că am avut motive să-i mulțumesc fantomei maestrului de vrăjitoare, care poate mai rătăcea prin acele locuri. De aceea am plătit o slujbă pentru odihna sufletului lui, chiar dacă eu nu mai credeam că o slujbă la biserică poate îmbunătăți soarta unui biet suflet. Am plătit opt guldeni și jumătate noilor preoți și corului de copii, m-am dus la casa Sfântului Duh și am dăruit trei guldeni pentru hrana săracilor și bolnavilor, apoi m-am întors la fosta mea locuință și am dat ușierului și femeii sale alți trei guldeni. După ce i-am înapoiat lui Antti banii pe care-i cheltuise pe drum pentru mine, rămânând eu cu o sută de guldeni, m-am gândit că mulți bărbați săraci au început o nouă viață cu mult mai puțini bani.

Din toate lucrurile maestrului de vrăjitoare nu mi-am păstrat decât îmbrăcămintea de corp din in, dantelele și două cupe de argint, pe care le puteam purta ușor în desagă. Când m-am văzut din nou cu bani, am închiriat un cal de la han, fiindcă nu i se cădea unui domn ca mine să meargă pe jos. Așa se face că am continuat drumul călare, cu Rael în față pe șa și cu Antti mergând pe lângă noi. Peste două zile am ajuns la Landau, unde se află arsenalul împăratului. După ce am lăsat calul la un han,

conform înțelegerii cu hangiul din Memmingen, am traversat împreună cu Antti și cu Rael marele lac cu o barcă, convinși că de acum înainte nimeni nu ne va mai face vreun rău. Ajunși pe pământul Confederației elvețiene, ne-am simțit, în sfârșit, liberi, sau cel puțin așa am crezut noi atunci.

Dar când am ajuns în Zürich – oraș puternic, în care învățătura lui Zwingli își pusese pecetea peste tot locul și bisericile erau complet despuiate de podoabe lumești, chiar și de liturghii și de muzica sacerdotală –, temându-se să nu alunec din nou într-o capcană a fanatismului teologic, Antti m-a rugat din tot sufletul să plecăm cât mai repede de acolo și m-a împiedicat să-i ascult pe predicatorii lui Zwingli. Înălțimile acoperite de zăpadă ale munților ne înconjurau din toate părțile și acest obstacol pe care trebuia să-l depășim pentru a ajunge în Italia l-am perceput ca pe cel mai mare zid înălțat de Dumnezeu pe pământ. L-am contemplat cu teamă și mi s-a părut imposibil ca un muritor să-l treacă.

Spre marea mea surprindere, am reușit totuși să trecem Alpii împreună cu niște negustori care cunoșteau bine drumul, dar am suferit de un frig cumplit noaptea, din cauza vântului ce sufla cu putere, și nu o dată a trebuit să dăm la o parte bolovani căzuți din înălțimi, care blocau întortocheatele trecători alpine. Negustorii ne-au privit cu respect, fiindcă la popasul pe care l-am făcut pentru masă, am băut vin din cupele de argint ale maestrului Fuchs, pe care erau gravate blazoane ușor șterse de vreme. Probabil au crezut că sunt un nobil sărăcit ce călătorește în Italia pentru a-și schimba norocul. Rael, care începuse să slăbească de când plecasem din Memmingen, a alergat distanțe lungi fără să dea semne de oboseală, iar în ceea ce mă privește cred că niciodată până atunci n-am respirat un aer mai proaspăt și mai reconfortant. Atunci am înțeles de ce niciun împărat nu reușise să subjuge acest popor

al Confederației. Fiindcă elvețienii sunt oameni aspri și perseverenți, care nu se tem de moarte violentă și de înălțimi amețitoare.

După o zi de marș prin aerul sănătos al Alpilor, ne-am trezit deodată în căldura sufocantă a mijlocului de iulie italian. În micul oraș unde am oprit pentru noapte, aerul era otrăvit de la legumele stricate și de la grămezile de gunoaie ce se aflau la tot pasul, iar locuitorii, mici de statură și cu pielea întunecată, au tăbărât pe căruțele negustorilor agitându-și brațele și zdrăngănindu-și armele. Antti mi-a spus că n-are de ce să-mi fie teamă, fiindcă italienii sunt pașnici, numai că au obiceiul să facă mult zgomot și să se agite continuu pentru te miri ce. El m-a sfătuit să învăț iute această limbă pe care mai toți negustorii din lume o vorbesc.

Printre mormanele de gunoaie se jucau mulți copii; toți erau nespus de frumoși și cu părul creț, dar foarte murdari. Și bărbații erau frumoși, iar ochii le străluceau ca focul pe fețele măslinii. Dar cele mai frumoase mi s-au părut tinerele fete, care mi-au zâmbit cu generozitate. Inima mea a tresărit de dorință privindu-le și m-am hotărât pe loc să-mi aleg una care să mă învețe limba italiană. Am învățat eu cât am învățat în acea noapte cu cupa de vin alături, dar la un moment dat am adormit, fiindcă eram obosit de drum și am avut mare noroc cu Rael, care și-a înfipt colții în mâna preafrumoasei fete tocmai pe când îmi șterpelea cu drăgălășenie punga cu bani. Văzând însă că a fost demascată, fata a început deodată să zbiere ca din gură de șarpe că am violat-o, și poate că lucrurile s-ar fi sfârșit rău, dacă hangiul nu ar fi sărit în apărarea mea. El a dat-o cuviincios afară din han și s-ajurat pe Sfântul Iosif că niciodată n-a auzit să fi fost nevoie de forță, dacă un bărbat a vrut să se culce cu vreo fată din acel oraș. Și a explicat el mulțimii de gură-cască, ce se strânsese în fața hanului, că și de-ar fi fost adevărată acuzația fetei,

violul tot nu era un păcat atât de mare ca hoția. Mi-a părut rău, fiindcă fata aceea era într-adevăr frumoasă și destul de pricepută pentru prima lecție de limba italiană.

Ne-am despărțit de negustorii împreună cu care traversasem munții și ei au mers spre Milano, iar noi ne-am continuat fără nicio grabă drumul străbătând domeniile imperiale pentru a ajunge în puternica republică a Veneției. Era trecut de jumătatea lunii iulie, aurul lanurilor de grâu acoperea pământul și arșița neobișnuită aproape că ne împiedica să respirăm. Uneori dormeam ziua pe câmp și abia când se lăsa înserarea porneam la drum sub lumina subțire a lunii. Era *o* căldură cumplită, totuși Antti m-a asigurat că încă nu cunosc adevărata arșiță italiană. Însă era bine că nu trebuia să cumpărăm nimic de prin târguri, fiindcă pomii fructiferi, care se încovoiau de-atâtea roade, creșteau pe toate drumurile.

Dar acum, uite că a venit și timpul să povestesc despre cea mai extraordinară aventură de care am avut parte în viață, iar pentru a răspunde calomniilor și bănuielilor pe care le-a deșteptat mai târziu această întâmplare ciudată, precizez că eu și Antti aveam destui bani pentru a trăi bine și că purtam arme doar pentru a ne apăra de tâlhari, nu pentru a ataca și a fura, treburi pentru care noi nu aveam chemare și pe care nici nu ne propusesem vreodată să le încercăm. Mi se pare necesar să dau aceste explicații, pentru că, după ce am ajuns la poziția înaltă de acum, s-au găsit unii care să pretindă că din cauza acestei întâmplări a trebuit eu să fug din țările lumii creștine. Precizez că din lumea creștină am plecat cu bune intenții abia după doi ani de la această aventură. Dar așa se întâmplă cu toți oamenii cinstiți din lume. Când ajung să le fie recunoscută valoarea și să se bucure de un oarecare renume, sunt mulți oameni invidioși care încearcă să le umbrească buna reputație. Ce pot face eu este să suport cu umilință

șușotitul limbilor pizmașe și să mă încred în Dumnezeu, fiindcă El îmi cunoaște nevinovăția. Cred că oricare om cu bun-simț își poate da seama că în tot ce am povestit până acum n-am încercat să-mi ascund erorile. Așa că voi continua povestea aventurilor mele, încercând, ca și până acum, să nu mă abat de la adevăr.

Din motive pe care nu le-am înțeles, Antti a vrut să evităm orașul Brescia, așa că, după ce am făcut un ocol, ne-am întors pe o cărare îngustă și, la căderea serii, am ajuns din nou la drumul mare. Dar abia ajunsesem noi acolo, că deodată am auzit trei focuri de arme ușoare, urmate de țipete și zdrăngănit de arme, apoi un cal fără călăreț a trecut în goană pe lângă noi nechezând, iar Rael, cu coada între picioare, s-a ascuns în spatele meu de teamă. I-am spus lui Antti că mai bine-ar fi să așteptăm în pădure până ce își vor fi isprăvit tâlharii treaba, dar Antti, după ce a încercat fără succes să prindă calul, a spus că nici prin gând nu-i trece să intre tocmai acum în pădure, când drumul este plin de cai, de care cavalerii s-ar părea că nu mai au nevoie. Așa că, pregătindu-ne armele, ne-am continuat drumul, Antti în față, eu în spatele lui, iar Rael încă ținându-și coada între picioare, în spatele meu.

Era, după cum ne așteptasem, doar o ceată obișnuită de tâlhari de drumul mare. Unul ținea în frâu doi cai, iar ceilalți patru îi despuiau creștinește de veșminte, de bani și de arme pe doi cavaleri morți. După ce a tras un foc de archebuză, Antti a scos un țipăt războinic și s-a repezit spre ei cu sabia în mâini. Luați prin surprindere, tâlharii nu s-au pierdut cu firea, fiindcă noi eram doar doi oameni și, isprăvindu-și în mare grabă treaba, au sărit pe noi să ne omoare. Eu m-am rugat lui Dumnezeu să se aprindă amorsa, apoi am apăsat pe trăgaciul pistolului, scoțându-l astfel din luptă pe unul dintre tâlhari, iar Antti i-a retezat capul tâlharului care era mai aproape de el. Pierzându-și

dintr-o dată orice interes pentru luptă, ceilalți tâlhari au strâns în grabă prada și au încălecat câte doi pe cei doi cai, înălțând strigări spre Sfânta Fecioară ca să le vină în ajutor.

Întâmplarea în sine nu avea nimic neobișnuit, fiindcă lucruri din astea se întâmplau în fiecare zi pe toate drumurile. Am îngenuncheat și m-am rugat pentru sufletul nefericitului căruia îi luasem viața, apoi i-am desfăcut punga cu bani de la cingătoare, după cum se obișnuiește. Cu mare lucru nu m-am ales, fiindcă acolo nu erau decât câțiva bănuți de argint. Dar tot uitându-mă eu la leșurile însângerate ale cavalerilor, m-a apucat o durere cumplită de pântece și m-am dus ceva mai încolo de drum să mi-l deșert. Pe când mai eram cu pantalonii-n vine, l-am auzit pe Rael care lătra cu glas ascuțit nu prea departe de mine. Mi-am zis că o fi dat de vreo galerie de sobol sau peste cine știe ce vizuină de animal din pădure, dar cum chemarea lui era insistentă, m-am dus să văd cu ochii mei ce-a găsit de latră cu atâta sârg. Și nu mică mi-a fost mirarea când am văzut corpul unui bărbat tânăr plin de răni și de sânge. Nu murise demult, fiindcă fața încă îi era caldă. Am înțeles că trebuie să fi fost stăpânul calului ce alergase pe când noi abia ieșeam din pădure și că, probabil, tânărul, rănit de tâlhari, încercând să se salveze, căzuse în goană de pe cal.

Dar, după ce i-am deschis punga cu bani, am scos un strigăt de uimire și am mulțumit lui Dumnezeu și câinelui meu înțelept, fiindcă acolo erau douăzeci de ducați venețieni și o mulțime de monede din argint. Încă mai număram banii, când a apărut Antti, după ce se săturase să mă tot strige. A rămas cu gura căscată de mirare, oarecum invidios pe norocul meu. Nici foarte scumpele veșminte ale tânărului nu erau de lepădat, dar mi-am spus că mai înțelept este să plecăm cât mai degrabă de acolo. Antti a întors cu fața în sus leșul tânărului, i-a desprins fibula de aur cu care îi era

încheiată la gât cămașa foarte subțire, și abia atunci am văzut noi că tânărul, chiar și după moarte încă mai strângea la piept un obiect lung îmbrăcat într-o teacă de piele.

— Privește! a exclamat Antti, după ce a reușit să tragă obiectul dintre degetele încleștate ale tânărului. Sunt trei crini pe acest baston de conetabil. Cel puțin, cu asta să mă aleg și eu. Nu poți ști când mă numește regele Franței comandantul trupelor sale, poate azi-mâine.

Apoi a strecurat obiectul sub cămașă, neținând seama că nu era just să și-l însușească, fiindcă Rael, care descoperise leșul tânărului, era câinele meu. Am ieșit din pădure și ne-am continuat drumul spre sud. Am mers în lumina clară a lunii, iar când luna nu s-a mai văzut, ne-am oprit să mâncăm și să ne culcăm la adăpostul copacilor de la marginea unui râu. Nu am aprins focul, de teamă să nu atragem atenția cuiva. Toată povestea cu tâlharii pe care îi omorâsem și cu tânărul cavaler ucis de tâlhari și prădat de noi era greu de explicat și nici nu cred c-am mai fi apucat noi s-o explicăm înainte de a fi fost duși la spânzurătoare.

Ne-am trezit în lumina curată a zorilor. În timp ce mă gândeam că lanțul de aur al pungii și perlele ce o împodobeau ar putea fi vândută prea bine pentru doi ducați și număram încă o dată banii din acea pungă, Antti a desfăcut curelele cu care era strâns tocul de piele roșie, dând la iveală un cilindru de fier cu broască, ce ar fi putut fi deschis doar cu o cheie potrivită. Tocul roșu de piele era decorat cu crinii Franței și cu blazonul regal.

— Acum știu ce-i asta! a spus Antti. Este cutia de corespondență secretă de la curtea Franței. Am mai văzut așa ceva. Dar în afară de gardianul sigiliului Franței și ambasadorii regelui din alte țări, nimeni nu mai are cheia cu care să o poată deschide.

Intrând eu deodată în panică, am scăpat printre degete o monedă de aur, după care m-am chinuit

multă vreme să o scot dintre două pietre unde se rostogolise. După ce am găsit-o, i-am zis speriat lui Antti:

— Hai să îngropăm caseta și să ne vedem cât mai repede de drum! Nimeni nu scapă nepedepsit, dacă-l jefuiește pe mesagerul unui rege sau al unui împărat, iar tâlharii aceia probabil că nici n-au știut cu cine au de-a face, de au îndrăznit să atace poșta regelui.

Dar Antti nici n-a vrut să audă de așa ceva și a spus:

— Acuma-i acum! Oi fi eu fierar, dar caseta nu-i ușor de deschis. Și-apoi, sunt curios ce fel de poștă regală mai este și asta și cum se face de-i trimis în grabă un bărbat atât de tânăr, însoțit doar de doi cavaleri. După cât de grea este lădița, mă bate gândul că înăuntrul ei trebuie să fie o bijuterie din aur sau din pietre prețioase.

Am mai încercat eu să-l conving să renunțe, dar Antti s-a îndârjit și după ce s-a muncit o oră, până la urmă a deschis-o. Dar a rămas tare dezamăgit, văzând că în loc de aurul la care se așteptase, în caseta de fier nu erau decât scrisori sigilate, adresate la Lyon reginei-mame, care în acea vreme se ocupa, ca regentă, de treburile Franței, cât timp fiul ei era în Spania, ostatic al împăratului. Enervat, Antti a trântit la loc în casetă scrisorile, dar eu, împins de o nefastă curiozitate, am vrut să-mi vâr nasul în afacerile lumii. Nu era bine, sunt de acord, dar tot ceea ce pot aduce ca argument întru apărarea mea este că nu am avut în acel moment nicio vagă idee asupra aventurilor extraordinare în care urma să fiu antrenat. Insist încă o dată că a fost doar o întâmplare faptul că acele scrisori au căzut în mâinile mele și că niciodată ideea de a mi le însuși nu-mi bântuise cugetul.

Am rupt sigiliile și m-am cufundat în lectura scrisorilor scrise în limba franceză. Cea mai lungă era scrisă de contele Alberto Pio, ambasador al

Franței la curia papală din Roma, care îi trimitea secretarului său, Sigismondo di Carpi, instrucțiuni privind niște negocieri la Veneția și-i poruncea să facă în așa fel ca scrisoarea să ajungă la maiestatea sa, regina-mamă a Franței. Cea de a doua scrisoare era scrisă de acest Sigismondo di Carpi, care după ce declara că a încredințat secretarului său Sismondo Santi scrisorile, confirma că senioria strălucitoarei republici a început să-și strângă o armată și că el, personal, va pleca degrabă în țările Confederației elvețiene, pentru a discuta confidențial despre recrutarea a zece mii de mercenari. La această scrisoare era anexată o scrisoare a senioriei din Veneția, pe care, din păcate, nu am putut-o înțelege, fiindcă era redactată în limba italiană. În orice caz, contele Alberto Pio scria că, după ce excelența sa regina va semna tratatul de alianță și-l va trimite curiei pontificale, preasfinția sa papa Clement al VII-lea își va convoca trupele, unindu-le cu armata din Florența, pentru a lupta împotriva regatului napolitan.

Mi-am bătut destul de multă vreme capul până am înțeles semnificația acestor mesaje; fiindcă, la fel ca toată lumea, eu mă amăgisem cu iluzia unei păci durabile. Totuși, cu ajutorul lui Dumnezeu, la care m-am rugat în tot acest timp, până la urmă totul mi-a fost clar, dar acest lucru nu m-a ajutat cu nimic, fiindcă am înțeles îndată că dacă scrisorile vor fi găsite la mine la Veneția sau la Milano, la Florența sau la Roma, ba chiar și în Franța, viața îmi va fi în pericol, fiindcă erau proba unui complot împotriva împăratului și a păcii din lume. Preasfințitul papă trăgea sforile în această conspirație, care aparent părea condusă de marchizul de Pescara, comandantul armatei imperiale din Milano. Văzându-mi frământările, Antti m-a întrebat despre ce este vorba. La început m-am gândit să păstrez toate informațiile periculoase doar pentru mine, dar înțelegând că

secretul este greu de purtat de unul singur, i-am povestit ce scria în scrisori, deși, pentru a-l face să înțeleagă, mi-am pierdut toată după-amiaza.

— Generația noastră n-o să poată vedea niciodată vremuri liniștite, am declarat eu cu un aer festiv. Parcă spuneai că după bătălia de la Pavia nici nu se mai poate pune problema unui război între țările creștine, ba îl și vedeai pe împărat stăpânul lumii. S-ar părea că victoria de la Pavia nu valorează mai mult decât o baligă uscată. Nu-ncape îndoiala că mai întâi Henric al VUI-lea, regele Angliei, îl va lăsa baltă pe împărat și se va uni cu Franța. Trupele papei și cele ale Florenței sunt gata să-și înceapă marșul împotriva regatului Neapole, iar Veneția își va trimite cu siguranță oastea ca să cucerească Milano. Întristată, regina Franței va da aliaților șase sute de cavaleri, șase mii de lăncieri, tunuri și douăsprezece galere. Din Confederația elvețiană vor fi recrutați zece mii de mercenari, pe care Franța îi va plăti cu cincizeci de mii de ducați pe lună. Iar când ducatul de Milano și regatul Neapole vor fi în ghearele conspiratorilor, toate republicile Italiei vor pune mână de la mână și vor strânge o mie de cavaleri și douăsprezece mii de lăncieri pentru a-l elibera pe regele Franței din temnița împăratului.

— Asta chiar că-i tare, a spus calm Antti. Iar armata împăratului s-a destrămat, fiindcă el n-are creițar să-și plătească soldații. Dar în Milano mai este marchizul Pescara, iar cei zece mii de lăncieri ai lui Frundsberg sunt oricând gata de luptă, dacă le dă cineva bani.

— Numai că tu nu iei în seamă lucrul cel mai important, am spus eu. Pescara a conspirat împotriva împăratului, care nu l-a onorat cum trebuie și nu l-a răsplătit după cum ar fi meritat. Amintește-ți că i l-au smuls din mâini pe regele Franței pentru a-l trimite în Spania și că este furios atât împotriva lui Lannoy, viceregele Neapolelui, cât și împotriva ducelui de Bourbon, amândoi

instalați confortabil aici pentru a supraveghea prada și pentru a-i face curte împăratului. În schimb, papa a promis că-i va da fie coroana regatului Neapole, fie pe a celor două Sicilii, bineînțeles, după ce va cădea Neapole, și i-a trimis destui doctori în teologie și-n științele juridice care să-i demonstreze că poate să-l părăsească pe împărat și să se alieze cu regele Franței, fără a-și pierde onoarea, chiar dacă este comandantul trupelor imperiale.

— Ce rușine! a exclamat Antti, nemaiputând apoi rosti nicio vorbă.

Văzându-l pe Antti atât de pierdut, am încercat să dreg povestea și i-am spus că astfel de trădări sunt de înțeles, dându-i-l ca exemplu pe ducele de Bourbon, care-l abandonase pe regele Franței, chiar dacă fusese conetabilul Franței, și că, după cum am înțeles, marchizul de Pescara nu-l va trăda chiar atât de tare pe împărat dacă va depune mai întâi armele, ca abia după aceea să se alieze cu conspiratorii.

Atunci Antti a spus:

— Dacă toate astea sunt adevărate – și de ce n-ar fi, dacă zici tu că scrie negru pe alb în hârtiile acelea –, înseamnă că împăratul stă într-o corabie gata să se scufunde, iar mie îmi vine să plâng de ciudă, pentru că atât ducele de Bourbon cât și seniorul de Lannoy sunt niște nimicuri pe lângă marchizul de Pescara. Ascultă, Mikael, noi trebuie să dăm foc la hârtiile astea, să uităm toată povestea și să ne continuăm drumul liniștiți!

Dar mintea mea fierbea plină de planuri ambițioase și cupide. Iar ideea că în mâinile noastre este destinul lumii îmi domina întreaga ființă.

— Dumnezeu să te ierte, Antti! am spus eu. Dar tu nici nu-ți dai seama ce valoare au aceste hârtii. Doar n-o să fim atât de idioți ca să le ardem. Mai bine încercăm să ne gândim cine ar putea să ne dea cel mai bun preț pe ele.

— La masa ursilor și a leilor nu-i loc pentru șoareci! a spus Antti sentențios. Suntem prea săraci și neînsemnați pentru un astfel de joc, Mikael, și indiferent cui i-am vinde scrisorile, tot nu scăpăm cu viață. Odată ce sigiile au fost rupte, toți vor pricepe că știm conținutul scrisorilor. De fapt, ceea ce putem noi înșine hotărî este dacă să ne lăsăm arși pe rug de papă, jupuiți de vii de marchizul de Pescara ori spânzurați pentru furt de regele Franței.

— Dar bine, Antti, am stăruit eu, e vorba de lucruri prea importante ca să ne gândim doar la pielea noastră. E vorba de pacea lumii, care se află în mare primejdie, iar dacă providența ne-a pus în mână aceste scrisori, este de datoria noastră să o salvăm. Puterea împăratului e amenințată, de aceea trebuie să facem în așa fel ca aceste hârtii să ajungă la el fără întârziere. Iar dacă împăratul ne va răsplăti cum se cuvine, vom primi răsplata ca pe un dar venit de la Dumnezeu.

— Împăratul ăsta-i prea sărac, a spus Antti, și mai mult ca sigur n-o să ne alegem cu nimic dacă vom bate la poarta lui. Cred c-ai încurcat porțile, Mikael! Și-apoi, dacă încerci să sprijini un tron ce se clatină, singur îți scurtezi drumul spre infern. Îți dai seama… dacă însuși marchizul Pescara îl părăsește!

— S-ar părea că Dumnezeu l-a ales pe acest bărbat tânăr și viteaz ca să facă ordine în această lume destrămată, am stăruit eu. Chiar dacă-i sărac, împăratul nu-i prea departe de a domni peste tot pământul, iar când va afla despre trădarea papei, sunt convins că-l va zdrobi și va purifica Biserica. El, de altfel, a jurat să smulgă erezia de pe pământul Germaniei și eu îl aprob, pentru că am văzut cu ochii mei că nu este în intenția lui Dumnezeu să fie adusă împărăția cerului pe pământ. Vremea lui Luther a trecut, în toată Germania numele lui este blestemat. Și mai mult decât orice, eu nu-mi pot înăbuși speranța că jurământul pe care l-am făcut sub eșafod, cu

mâinile înmuiate în sângele femeii mele – nu, nu vreau să ți-l repet, pentru că tu mă vei crede nebun – se va împlini cât de curând.

Antti mi-a amintit atunci de legământul pe care i-l făcusem când ne întorceam de la Weimar, însă eu am scos cu obrăznicie cinci ducați venețieni din punga tânărului mesager Sismondo Santi și i-am întins banii, ca să mă dezleg de jurământul acela nedemn. Dar Antti a protestat și a spus că o promisiune nu se dezleagă de azi pe mâine nici cu tot aurul din lume, precizând că eu trebuie să urmez drumul pe care-l va alege el, pentru a nu atrage mânia lui Dumnezeu asupra capetelor noastre.

Până la urmă, când și-a dat seama că decizia mea este de neclintit, a oftat adânc și a strecurat cei cinci ducați în punga sa.

— Dacă am înțeles eu bine scrisorile astea, a spus el într-un târziu, patriarhii Bisericii și alți principi italieni s-au cam săturat de străini care să-i conducă și vor Italia pentru italieni. Și nici nu-i de mirare pentru unul ca mine, care am văzut nenorocirile pe care le-au făcut trupele imperiale în Italia și Lombardia. Dar oare cine sunt eu, un sărman ignorant, de îndrăznesc să te înfrunt pe tine? Eu trebuie doar să te însoțesc tot timpul, cu teamă în suflet c-ai putea să-ți spargi capul de un zid. Dar acuma, gata, ne întoarcem pe drumul spre Milano!

L-am privit nedumerit. După mine, Milano era ultimul loc din lume în care-am fi putut merge, fiindcă în Milano se afla marchizul de Pescara. Dar Antti mi-a spus că tot acolo este și locul unde nimeni nu ne va căuta niciodată.

4

Am ajuns la Milano pe la sfârșitul lunii iulie. Armata imperială, alcătuită dintr-un foarte mic număr de soldați, menținea în continuare asediul în

fața castelului pe care Sforza, singurul duce legitim, îl apăra cu încăpățânare. Antti s-a întâlnit cu destui mercenari spanioli și germani, alături de care luptase în asediul Marsiliei, pe care i-a întrebat, pentru a salva aparențele, dacă n-ar putea £ă se înroleze din nou în armata împăratului. Dar toți i-au răspuns că, neavând cu ce să-i plătească pe soldați, împăratul nu mai angaja mercenari, iar situația devenise cumplit de grea, fiindcă mercenarii înșiși trebuiau acum să se descurce în privința mâncării. Populația acelui oraș altădată înfloritor se micșorase cu o treime, toată regiunea fusese devastată de foc, dar cu toate astea, încrederea într-o pace durabilă stimula comerțul. De îndată ce am ajuns la Milano, m-am dus la factoria lui Fugger, unde i-am scris o scrisoare doamnei Geneviève, în care o anunțam că ne-am schimbat planul. I-am scris că Antti și cu mine, apucați pe neașteptate de remușcări cumplite pentru multele noastre păcate, am hotărât să mergem în pelerinaj la mănăstirea Santa Maria di Compostella din Spania. Așa că i-am spus să nu ne mai aștepte la Veneția și să-și continue drumul la Lyon, unde sperăm să o întâlnim la întoarcerea din pelerinaj. Dacă n-o s-o găsim la Lyon, vom merge mai întâi la Tours să ne vedem băiatul și să-i dăm măgărușul de lemn cumpărat de Antti de la meșterii artizani din Nürnberg, apoi vom pleca la Veneția pentru a o căuta. Bănuiam că după ce va citi scrisoarea, doamna Geneviève va crede că ne-am pierdut mințile, dar nu puteam să-i dau alte explicații despre ce aveam de gând să facem mai departe. Am sigilat scrisoarea și am încredințat-o mesagerului factoriei să o trimită domnului Gaspar Rotbart de la *Fondaco dei Tedeschi* din Veneția, plătind pentru acest serviciu un ducat și jumătate. Eram gata să ne continuăm drumul până la Genova, când, dintr-o dată, soarta ne-a surâs. Se răspândise zvonul că unul dintre locotenenții marchizului de Pescara, un oarecare Don Gastaldo,

urma să plece în Spania cu o misiune pentru împărat. Mulți mercenari spanioli ce tânjeau după ținuturile natale voiau să-l însoțească. Un ofițer pe care Antti îl cunoscuse la Pavia a pus o vorbă bună pentru noi la acest Don Gastaldo, care, minunându-se că vrem să ajungem la mănăstirea Santa Maria di Compostella, a primit să-l însoțim, cu condiția să-l escortăm până la curtea împăratului și să ne plătim singuri cheltuielile de drum. Unde se afla împăratul nu știa, fiindcă acesta își schimba des rezidența, dar, oricum, până la Toledo tot trebuia să-l însoțim.

E drept că noi habar n-aveam în ce parte a Spaniei se află Toledo sau mănăstirea Compostella, însă ne convenea de minune să nu umblăm singuri într-o țară necunoscută. Don Gastaldo și-a ascuns zâmbetul, dar se vedea că ne luase drept neghiobi, fiindcă pentru o treabă ca asta ar fi trebuit să plătească șase guldeni sau poate chiar și mai mult de-ar fi angajat doi-trei mercenari spanioli.

Partea proastă din această poveste a fost că a trebuit să renunț la hainele mele de nobil și să port veșminte ieftine de mercenar. Oricum, tot era mai bine decât să fi purtat rasa castanie de pelerin, încinsă cu un curmei de sfoară.

Așa se face că l-am însoțit noi pe don Gastaldo până la Genova, unde, descotorosindu-se de aproape toți mercenarii ce-l însoțiseră, ne-a reținut doar pe noi și pe încă doi archebuzieri spanioli. Era clar că Don Gastaldo avea o misiune importantă, fiindcă a închiriat o galeră cu multe rânduri de vâsle, care nu depindea de capriciile vântului. Corabia era armată cu multe tunuri, iar căpitanul a pus la dispoziția lui Don Gastaldo o cabină confortabilă de la pupă. Unul dintre noi făcea de gardă zi și noapte în preajma lui cu arma pregătită de tragere, și chiar și atunci când Don Gastaldo se plimba pe punte trebuia să mergem în spatele lui ca o umbră. Atunci, aceste precauții

poate păreau exagerate, dar mai târziu s-a dovedit că nu fuseseră deloc lipsite de temei.

Vremea era frumoasă și nici de rău de mare nu am avut parte. Proaspăta briză a mării îmi sporea pofta de mâncare și în fiecare zi beam bere pe săturate. Mă obișnuisem să privesc mișcările ritmice ale lopeților mânuite de sclavii de la galere. În fiecare rând, cot la cot, câte trei bărbați, prinși cu lanțuri de bancă, mișcau în același timp vâsla uriașă. Erau negri, mauri și evrei, dar și bărbați din țările creștine, care fie fuseseră osândiți pentru crimă, fie fuseseră cumpărați de armatorul galerei după ce căzuseră sclavi la turci sau prizonieri în mâna piraților din Tunis.

Aș fi stat de vorbă cu acești nefericiți în lanțuri, ca să pot învăța lucruri noi, numai că în timpul vâslitului nimeni nu avea voie să le distragă atenția de la muncă, iar în timpul liber erau atât de istoviți, încât dormeau întinși sub bancă până în momentul când păstrătorii ritmului îi deșteptau în lovituri de bici. Erau atât de sălbăticiți vâslașii de pe galera asta și nespus de înfometați, încât înainte de a fi ajuns corabia la Genova, îl mâncaseră de viu pe un oarecare marinar de veghe ce coborâse în timpul nopții să-și slobozească apa în coridorul vâslașilor. A doua zi dimineața, din acel marinar fără de noroc nu s-au mai găsit decât câteva petice din materialul pantalonilor și tunicii, precum și nasturii de metal, toate dosite sub o bancă. Mă îndoiam că povestea ar fi fost în întregime adevărată, deoarece cunoscusem destui marinari și știam că au obiceiul să exagereze, totuși, pentru orice eventualitate, m-am ținut la distanță de vâslași și nu l-am scăpat din ochi pe Rael în tot timpul călătoriei pe mare.

Peste două săptămâni galera a ancorat în portul Valencia din Spania. N-am întârziat prea mult în acel port mare, nespus de colorat și cu nenumărate corăbii. Am pornit în grabă pe lungul drum ce ducea spre orașul Madrid, în împrejurimile căruia

regele Franței era ținut prizonier. Multe zile la rând nu am văzut în fața ochilor nimic altceva în afară de peisajul prăfuit și monoton al colinelor aride și galbene ale Spaniei și de păstorii de capre cu fețe smolite care se strâmbau la noi de pe marginea drumului. E drept că în văi se vedeau orașe frumoase și râuri ce curgeau printre pământuri mănoase, dar palatele și apeductele construite de mauri erau năruite, iar căldura toridă de august colorase până și cele mai bogate pământuri în galbenul secetei. Trebuie să spun că această țară cu dealuri pleșuve și câmpii ce se întindeau la nesfârșit mă înspăimânta și mă uimea totodată, iar vinul parcă avea gustul pământului roșu și-mi ardea gâtul. N-am înțeles de ce se omorâseră atât de mult cei doi archebuzieri cu mutre posace să plece din preafrumoasa Italie pentru a ajunge pe pământurile arse ale Spaniei.

Cu cât ne apropiam de Madrid, cu atât mai mult îmi dădeam seama de dificultățile pe care va trebui să le depășesc pentru a obține o audiență la împărat. Știam că trimișii speciali ai Franței, care voiau să negocieze condițiile de eliberare a suveranului lor, așteptau din iulie să fie primiți la împărat. Câteodată, când ne odihneam noaptea în câte o cocioabă sordidă de pe drum și lupii urlau din spatele colinelor, Rael tremura de teamă și nici eu nu eram prea vesel. Iar când, nu prea departe de Madrid, am văzut ridicându-se fumul de la rugul din fața unei biserici dintr-un mic orășel, am început să intru în panică. Am ajuns acolo când tocmai erau arși pe rug un evreu și un maur. Uitându-și graba, Don Gastaldo a ținut neapărat să asiste la funesta ceremonie. Evreul și maurul fuseseră legați spate la spate de același buștean și purtau pe cap scufii cu diavoli pictați. Călugării cu rase negre îl alungau pe diavol legănându-și crucile, mormăind rugăciuni și cântând. Don Gastaldo ne-a spus că Spania este țara cea mai atinsă de erezie și că Sfânta Inchiziție nu-și mai

vede capul de-atâta treabă, fiindcă are de luptat deopotrivă cu erezia iudaică și cu bine înrădăcinatul mahomedanism maur. Adulmecând mirosul de carne arsă, don Gastaldo a spus că abia acum simte că s-a întors acasă, apoi a început să-și aducă aminte cu melancolie de clipele frumoase ale copilăriei.

La Madrid am ajuns pe la sfârșitul lunii august, în miezul zilei, pe o arșiță drăcească, obosiți și bolnavi de-atâta căldură și praf. Don Gastaldo s-a bucurat foarte mult când a aflat că împăratul tocmai sosise de la Toledo. După ce a dat poruncă să i se scuture praful de pe veșminte, fără să-și mai dea jos pintenii, a plecat degrabă să ceară audiență la maiestatea sa împăratul. Niciodată nu îndrăznisem să-l întreb ceva despre misiunea sa, dar i-am admirat perseverența. În ciuda faptului că slăbise mult în cursul acelui voiaj și avea cearcăne în jurul ochilor, Don Gastaldo era foarte activ și nu părea câtuși de puțin obosit. Antti mi-a spus că nu-i de mirare, fiindcă niciun soldat din lume nu este mai rezistent și mai îndârjit decât soldații spanioli.

Cât despre noi, după ce am coborât de pe cai, abia ne-am târât, înțepeniți și sfârșiți de oboseală, înăuntrul hanului să cerem de mâncare și băutură în limba latină, franceză, italiană și în toate limbile până ce, într-un sfârșit, hangiul a citit pe fețele noastre că ne este foame și sete. Profețind că de-acum încolo pe noi doi nimic bun nu ne mai așteaptă, Antti s-a apucat să bea cu îndârjire, făcându-se că nu bagă în seamă preaamarul gust al vinului spaniol. Nu am avut nimic împotriva lui și am înțeles că doar vinul mi-ar mai domoli durerile și fierbințeala. Iar în timp ce noi încercam să stingem arșița și să risipim praful din gât, Rael se lupta cu un os uriaș, pupându-l pe toate părțile și mârâind enervat ori de câte ori i se părea că cineva ar fi vrut să i-l ia.

Dar după ce a dat pe gât două cupe de vin, Antti a spus că este prea obositor să-și agite de fiecare

dată brațele pentru a-i explica hangiului să-i aducă altă cupă cu vin, așa că s-a dus în curte, a luat găleata de adăpat caii și a umplut-o direct de la butoi, apoi, răsuflând ușurat, a pus-o în fața lui pe masă. Hangiul și-a făcut semnul crucii și a spus ceva din care eu nu am înțeles decât cuvântul *diabolo.* L-am asigurat că suntem și mai credincioși decât el și că, după ce vom stinge arșița din noi, ne vom duce la liturghie. Și l-am întrebat în toate limbile pe care le știam dacă n-are vreo ciozvârtă afumată sau friptă de porc, de vită sau de berbec, fiindcă de la pâinea, brânza și ceapa pe care o pusese în fața noastră, ni se făcuse și mai multă foame.

După oboseala drumului vinul mi s-a urcat repede la cap și nu m-a mai durut nimic și nici nu mi s-a părut că sunt prea sărac, iar câinele meu care până în acea zi fusese un câine liniștit, și-a arătat colții și a mârâit amenințător la toți cei care au vrut să-l mângâie. Nici nu-i de mirare că în jurul nostru s-a strâns repede o mulțime de gură-cască. Toată lumea se uita la noi cum mâncăm și bem, iar Antti a spus la un moment dat:

— Ascultă, Mikael, cred că Mântuitorul nostru și-a vărsat sângele pentru noi, ca și pentru bărbații aceștia slăbănogi și săraci. Ce-ai zice dacă le-am da și lor de băut, că prea sunt posomorâți?

I-a explicat apoi cârciumarului prin semne care-i era gândul, iar acesta, înțelegându-l neașteptat de repede, a umplut toate cănile pe care le avea în han și a început să împartă vin celor din jur. Când au priceput bărbații aceia că-i rost de băut pe degeaba, au răspândit din gură în gură vestea în tot orașul. Așa se face că mulți bărbați, împingându-se unii pe alții, au năvălit în han. Dar până la urmă, nemaiputând face față atâtor clienți și nemaiavând loc pe unde să treacă, hangiul a zăvorât poarta. Doar un singur bărbat, micuț de statură, cu urechi mari de liliac și ochi vicleni, a reușit mai apoi să intre în curtea hanului, sărind zidul. Cunoștea bine

germana și latina, așa că, bucurându-ne că avem cu cine schimba o vorbă, l-am omenit creștinește, iar după ce s-a îmbătat criță, l-am cărat în cameră și l-am pus să doarmă între noi.

După aceea, fiecare pas ne-a fost purtat de providență, iar bărbatul s-a dovedit a ne fi de mare folos, fiindcă a doua zi dimineață, după ce ne-am deșteptat și am băut vin cu măsură ca să ne limpezim gândurile, el a spus că este bărbierul seniorului de Lannoy, viceregele din Neapole, pe care îl însoțise de la Toledo la Madrid, fiindcă seniorul de Lannoy nu-l scăpa o clipă din ochi pe împărat, încercând să-și obțină răsplata pentru toate serviciile pe care i le făcuse. Apoi ne-a mărturisit deschis că se mai ocupă, pentru a-și rotunji câștigul modest de bărbier al viceregelui, și cu cinstita meserie de proxenet, propunându-ne să ne ducă la cele mai bune case de desfrâu din Madrid și asigurându-ne că, fiindu-i prieteni, ne va cere mai puțini bani decât altor clienți. După ce i-am refuzat politicos oferta, văzând cât de amabil încearcă el să fie cu noi, l-am întrebat în ce fel ar putea un om obișnuit să fie primit la împărat. Și i-am spus eu că, fiind noi pelerini veniți din ținuturi depărtate, care l-am însoțit pe un ofițer spaniol de la Milano până la Madrid, am fi nespus de fericiți dacă l-am putea întâlni pe împărat, pentru a povesti copiilor noștri, dacă vreodată vom avea copii, că l-am văzut pe cel mai mare monarh al lumii.

— Nu mă îndoiesc că veți avea copii, a spus amabil bărbierul, fiindcă amândoi sunteți tineri și sănătoși. În orice caz, e mai ușor să faci un copil decât să-l întâlnești pe împărat, iar acest împărat tânăr a fost nevoit să-și construiască ziduri de sute, poate chiar de mii de bărbați împrejuru-i, de la cei mai înalți seniori până la cei mai neînsemnați, pentru a se proteja de cei care vor să obțină o audiență. Trebuie să știți că împăratul este asaltat zilnic de tot felul de nebuni care vin din toate

părțile lumii. Păstori de capre care-i propun să cucerească regate din ținuturi necunoscute, visători care spun că ar putea construi aparate de zburat care s-ar înălța mai sus de turlele bisericilor, alchimiști dispuși să-l învețe cum să obțină aur din orice metal. Săptămâna trecută a venit un matematician care s-a lăudat că poate construi un tun care să tragă cu precizie pe deasupra dealurilor, fără ca meșterul tunar să vadă ținta în care trage. Toți acești nebuni cer bani pentru a-și realiza proiectele. Așa că-i de înțeles de ce împăratul și secretarul secretarului lui îi împiedică pe mulți dintre cei care cer audiență să ajungă la împărat, chiar dacă unii au plecat din țări depărtate și au risipit mulți bani în speranța că împăratul îi va asculta, împăratul nu primește în niciun caz pe cineva mai înainte de a avea acordul consilierilor lui, asigurându-se astfel că problema celui care cere audiența are oarecare însemnătate.

Micuțul bărbier m-a privit cu ochii tulburi de vin, și-a mișcat în joacă urechile mari și a continuat:

— Pe lângă toți aceștia, sunt alții care-l hărțuiesc pe împărat din cauza datoriilor bănești pe care le are de înapoiat multor principi, negustori și bancheri ai creștinătății, fiindcă împăratul s-a îndatorat de unde a putut. Nu are liniște nici când este la masă sau la vânătoare, întotdeauna se găsește cineva care să-l sâcâie, de aceea înțeleg de ce a devenit atât de singuratic și se ferește de societate. Iar în zilele acestea chiar că-i imposibil să obții o audiență, fiindcă în jurul lui roiesc ca muștele mesageri din Franța, Anglia, Veneția și Vatican, fără să-i mai punem la socoteală pe ducele de Bourbon și pe stăpânul meu, seniorul de Lannoy. Toată lumea îl spionează și țese intrigi. Franța a oferit trei milioane de ducați pentru răscumpărarea regelui, cu condiția să nu-i fie înstrăinat ducatul Burgundiei. Dar împăratul, și mai înfocat decât el, atotputernicul ministru

Gattinara, ca să nu mai vorbim despre ducele de Bourbon, pretind cesiunea acestui ducat. Seniorul de Lannoy ar prefera ca regele să accepte banii propuși pentru răscumpărare și să păstreze în continuare relații de prietenie cu regele Franței, care, la drept vorbind, chiar și de pe poziția de ostatic, este și mai încăpățânat decât împăratul. Nu-i de mirare atunci că maiestatea sa împăratul își dorește un pic de liniște ca să se gândească la afacerile sale importante și grave.

Observațiile bărbierului m-au pus pe gânduri și toate mi s-au părut și mai complicate decât mi le-am imaginat până atunci, fiindcă, de n-aș fi bătut de la început la ușa potrivită, n-aș fi putut obține niciodată o audiență la împărat. Documentele care erau la mine arătau clar că împăratul avea tot interesul să se arate moderat pentru semnarea unui tratat de pace și să și-l facă prieten pe regele Franței după ce-l va fi eliberat, fiindcă altfel Franța s-ar fi aliat cu Italia împotrivă-i.

I-am spus bărbierului:

— Să zicem că cineva ar aduce probe convingătoare că este în interesul împăratului să se grăbească a încheia pace cu Franța. Credeți că o astfel de persoană ar putea obțin^ o audiență la împărat, iar dacă răspunsul este afirmativ, cui ar trebui oare să i se adreseze?

Bărbierul a încremenit și m-a privit cu ochi goliți de orice expresie.

— Oare ești beat? m-a întrebat el. Un astfel de om ar trebui să-și vândă mai întâi secretul mesagerilor de pace ai Franței, bineînțeles. Dar înainte de orice, n-ar trebui să trăncănească despre asta cu primul om pe care l-a cunoscut din întâmplare la băutură. Dumneata, domnule Mikael Pelzfuss, ești îngrozitor de naiv. Dar în Spania nici nu-i nevoie să spui prea multe vorbe din astea ca să te și trezești într-o hrubă din Alcazar, bineînțeles dacă n-a apucat mai înainte să-ți înfigă-n piept spada una dintre iscoadele ducelui de Bourbon.

— Fratele meu de cruce, a intervenit Antti, este un băiat ciudat, și-l ia gura pe dinainte când aburii vinului i se urcă la cap. Așa că mai întâi îmi voi cere iertare, iar după aceea, pentru mai multă siguranță, am să vă sucesc gâtul, iubite domn, chiar dacă va trebui să-i explic hangiului că ați murit în somn, lucru care îmi displace, fiindcă eu nu pot să mint.

Bărbierul și-a pus mâna la gât și a aruncat o privire scurtă spre ușă, dar Antti se și așezase în dreptul ei. A atins apoi cu un deget pieptul lui Antti și a spus suspinând:

— N-o să aveți nimic de câștigat dacă mă omorâți. Dacă sunteți, într-adevăr, în posesia unui astfel de secret, s-ar putea ca tocmai eu să fiu omul cel mai potrivit să vă ajute. Bănuiesc că seniorul de Lannoy i-ar putea cere în secret împăratului o audiență pentru voi, fiindcă tare mult îi place să facă pe ascuns lucruri care să-i enerveze pe ministrul Gattinara și pe ducele de Bourbon.

Așa se face că bărbierul ne-a condus la palatul viceregelui, unde, trecând pe lângă toți slujitorii seniorului de Lannoy, am ajuns să fim primiți de acesta, și el ne-a ascultat în timp ce bărbierul i-a aranjat barba, i-a ondulat părul și i l-a uns cu uleiuri. După ce i-am povestit într-o oarecare măsură cinstit istoria scrisorilor secrete, seniorul de Lannoy a fost vizibil încântat de ideea că, în sfârșit, are ocazia să-l demaște pe rivalul său, marchizul de Pescara, dezvăluindu-i trădarea.

— Asta-i chiar o veste nouă și importantă! a exclamat el. Lasă-mi mie documentele, și mă voi strădui să ajungă cât se poate de repede în mâinile împăratului. Te voi lua sub protecția mea și te voi răsplăti cum se cuvine pentru scrisori.

Dar Antti, după ce și-a dres glasul și mi-a strâns un deget de-am crezut că-mi crapă ochii de durere, a spus:

— Noi suntem oameni săraci, domnule vicerege, și niciodată banii nu sunt rău veniți, dar

am făcut acest drum lung și periculos pentru a ne arăta credința față de maiestatea sa împăratul. De aceea vrem să-i încredințăm doar lui aceste hârtii prețioase. Maiestatea sa ne va răsplăti după cum va crede de cuviință, nu-i așadar nevoie să ne plătiți, domnule de Lannoy.

— Oare de unde-aș ști că nu sunteți impostori? a întrebat cu fața întunecată seniorul de Lannoy. De unde-aș putea ști de nu cumva toată povestea n-a fost inventată de ducele de Bourbon? Și cine m-ar împiedica să-mi chem servitorii și să le poruncesc să ia cu forța acele documente de la voi?

Antti a luat indiferent un vas mare de argint de pe masă și l-a strâns fără niciun efort între degete, reducându-l la o masă informă. Seniorul de Lannoy și-a făcut cruce, iar eu am spus:

— Onoarea voastră, nobile senior, onoarea voastră de prinț al cavalerilor și reputația de cel mai abil general al Europei vă vor împiedica să faceți un astfel de rău unor tineri care din bună-credință față de împărat v-au cerut sprijinul, domnule de Lannoy.

Antti mi-a șoptit în finlandeză că după moartea cavalerului Bayard n-a mai fost în Europa alt cavaler strălucit și că, pe lângă marchizul de Pescara, ca general de armată, seniorul de Lannoy este tot atât de abil ca o baligă de cal, dar eu i-am poruncit să-și țină gura și l-am privit pe seniorul de Lannoy drept în ochi cu cel mai nevinovat aer din lume.

Se pare că vorbele mele lingușitoare l-au mișcat mai mult pe vicerege decât faptul că nu încercam să obținem bani de la el.

Dar a trebuit totuși să-i arăt scrisoarea care dovedea alianța marchizului de Pescara cu dușmanul împăratului, în care se pomenea de coroana celor două Sicilii, recompensă pe care urma să o primească. După ce a citit-o, seniorul de Lannoy și-a făcut în mai multe rânduri cruce, spunând că niciodată nu și-ar fi imaginat o trădare

atât de neagră și de mârșavă, dar am observat că era bântuit de o mare bucurie interioară la ideea că-și va putea distruge rivalul. Probabil își și imagina că împăratul îl va trimite la Milano pentru a-l aresta și executa pe marchizul de Pescara și ar fi fost, fără îndoială, dispus să renunțe imediat la onorabila funcție de temnicer regal pentru a împlini o asemenea misiune ispititoare.

Apoi seniorul de Lannoy s-a retras să chibzuiască la cel mai bun mod de a obține o audiență la maiestatea sa împăratul, iar micuțul bărbier ne-a anunțat pe un ton aspru că dorește să-l răsplătim pentru serviciul pe care ni l-a făcut. E prea sărac, ne-a spus el, ca să mai aștepte partea din răsplata pe care o vom primi de la împărat și se mulțumește cu o sumă modestă de bani plătită pe loc, ceea ce mie mi s-a părut foarte avantajos, gândindu-mă că este cam prost dacă își vinde partea din răsplata împărătească la doar cincisprezece ducați, sumă pe care, după târguiala obișnuită, am primit să i-o plătim. Din păcate, nu peste multă vreme aveam să constatăm că noi fusesem mult mai naivi decât bărbierul.

După aceea ne-am dus la han să ne luăm lucrurile pe care Rael le păzise cu strășnicie. După urmele de dinți pe care hangiul le avea pe mână, am înțeles că intrase în conflict cu el. După ce a înșirat toate stricăciunile pe care le făcusem în seara dinainte, hangiul ne-a spus o sumă atât de mare de bani cu care îi eram datori, că au început să ni se învârtească ochii din cap de uimire. Nu am avut putere să ne târguim prea mult și i-am plătit zece ducați din cei treisprezece pe care i-a cerut. Fericit, hangiul nu ne-a mai scos din *hidalgo* când ni s-a adresat și a îngenuncheat în praful din fața hanului, rugându-se lui Dumnezeu să-i mai trimită călători tot atât de nebuni ca noi. Așa că, cel puțin un om tot a rămas cu o amintire frumoasă de pe urma călătoriei noastre în Spania.

Începând de atunci, am locuit la palatul viceregelui, bucurându-ne de protecția lui, și acesta chiar că a fost un lucru înțelept într-o țară în care viermuiau intrigile și trădarea. Mai târziu, în seara aceleiași zile, seniorul de Lannoy ne-a vestit că a reușit să obțină, pentru a doua zi, o întrevedere secretă cu împăratul. Când se va întoarce de la vânătoare, pretextând că îi este sete, maiestatea sa va intra în palatul viceregelui să bea o cupă de vin, în timp ce suita lui va aștepta afară, ne-a spus seniorul de Lannoy, precizând că atunci va trebui noi să-i arătăm scrisorile.

Seniorul de Lannoy s-a arătat foarte prietenos și m-a invitat seara la masa lui, fiindcă nu avea niciun oaspete. A fost o adevărată onoare pentru mine. Probabil crezuse că sunt unul dintre acei nobili, mai ales germani, care umblau în vremea aceea prin lume ca să-și încerce norocul, în veșminte obișnuite, dar se deosebeau totuși prin maniere și erudiție de oamenii de rând. M-a îndemnat să-i spun noutăți de prin alte țări, dar eu nu prea aveam ce noutăți să-i spun, în afară de faptul că, de Sfântul Ioan, Luther se căsătorise cu o călugăriță fugită de la mănăstire, lucru pe care îl aflasem la factoria lui Fugger din Milano. Făcându-și cruce cu evlavie, seniorul de Lannoy a spus că la altceva mai bun nici nu te puteai aștepta de la Luther și că această căsătorie este o încoronare a ereziilor lui de până atunci.

După ce am băut noi cum se cuvine, seniorul de Lannoy a început să fie ros de curiozitate și, după ce mi-a spus că educația, trăsăturile fine ale chipului meu și mâinile curate îl îndeamnă să creadă că sunt de stirpe nobilă, m-a întrebat în ce țară m-am născut. I-am povestit câte ceva despre Finlanda și i-am spus că fusesem consilier al afacerilor finlandeze, în slujba nefericitului rege al Danemarcei, Cristian al II-lea. Cât despre originea mea, i-am spus doar că sunt un bastard, lucru care l-a impresionat plăcut pe vicerege. Și el a povestit

despre prințesa Margareta, bastarda împăratului Carol Quintul, fiica lui preferată, care se căsătorise cu fiul ducelui de Ferrara și al Lucreției Borgia, ea însăși fiică naturală a papei. Ducele de Ferrara avea, printre altele, cel mai bun arsenal din lume și foarte mulți bani, așa că era un aliat important al împăratului, pentru ordinea pe care urma să o facă în Italia.

Seniorul de Lannoy a mai menționat că papa Clement al VH-lea era bastard al acelui Medici care fusese ucis la Florența în catedrală, pe când viitorul papă era încă prunc de țâță. Mama lui fusese fiica unui țăran sărac și familia Medici a avut ceva de lucru până au putut cumpăra martori care să certifice că un preot îl unise prin căsătorie pe acel Medici cu fata țăranului înainte de a fi fost omorât. Altfel, n-ar fi putut fi nici preot, cu atât mai puțin papă.

— Nu vreau să vă jignesc, domnule Mikael, a rostit amabil seniorul de Lannoy, dar parcă-i totuși prea mult ca pe sfântul scaun al patriarhilor Romei să fie acum un bastard, și pe deasupra să poarte cu nerușinare barbă, când e bine știut că niciunul dintre înaintașii lui nu a purtat barbă. Nu-i de mirare că-i un papă sperjur și conspiră împotriva împăratului, chiar dacă împăratul a fost acela care l-a ajutat să-și pună tiara pe creștet.

N-am putut să-mi împiedic gândul amar că pe vremuri, când doream atât de mult să ajung preot, fusesem refuzat fiindcă eram bastard, în timp ce un altul reușise să se înalțe la cea mai înaltă poziție ecleziastică.

5

Nu știu sub ce semn nefast al planetelor am fost eu în ziua aceea, dar încă de dimineață toate mi-au mers de-a-ndoaselea. Tot răul a început în zori, când, vrând să-mi potrivesc barba după modelul bărbii seniorului de Lannoy, mi-am făcut o rană

adâncă în bărbie. Apoi, toate ghinioanele din lume s-au ținut scai de mine. Un om înțelept s-ar fi întins imediat în pat și ar fi încercat să nu mai facă nicio mișcare, dar eu nu. Am vrut să-mi sfidez destinul și am mers până la capăt, din ghinion în ghinion. Înainte de a pleca la vânătoare, seniorul de Lannoy și-a aruncat ochii spre palat ca totul să fie în bună ordine, a expediat servitorii, ca să nu apară vreunul pe neașteptate în fața împăratului, a păstrat în casă doar pe cei mai strașnici străjeri, a aranjat în cabinetul de lucru vasul cu vin, cupele și apa parfumată și ne-a atras atenția mie și lui Antti să fim pregătiți pentru a-i prezenta împăratului scrisorile, indicându-ne de la ce fereastră să privim, ca să știm când va intra în palat. Încă nu se lăsase seara și am văzut apropiindu-se de pe străduța îngustă un grup de cavaleri în armuri sclipitoare. Toată lumea se îngrămădise la ferestre să-l vadă pe împărat. Era călare pe o iapă frumoasă de culoare cenușie și purta o baretă scurtă. A oprit în apropierea palatului, iar seniorul de Lannoy l-a ajutat să coboare de pe cal. A spus apoi ceva cavalerilor din suita sa, după care, condus de seniorul de Lannoy, a intrat în palat cu prepelicarul imperial, un câine de culoarea argilei.

Din acel moment au început catastrofele, fiindcă o slujnică bătrână, ce profitase de faptul că în palat nu era nimeni, tocmai spăla pardoseala vestibulului. Se înțelege că împăratul a alunecat pe dalele ude și, poate ar fi căzut, dacă nu l-ar fi prins de braț la timp seniorul de Lannoy. Baba, care nici nu-i auzise intrând, s-a speriat atât de tare, că, vrând să facă o plecăciune, s-a împiedicat și a răsturnat găleata cu zoaie pe picioarele maiestății sale. Furios, seniorul de Lannoy a lovit-o cu piciorul. Atunci baba a început să zbiere, cerând ajutor Sfintei Fecioare, și, apucând cârpa murdară de zoaie, a aruncat-o pe fața seniorului de Lannoy, strigându-i că străbunii ei luptau cu maurii pe vremea când ai lui mai erau hoți de cai și

pretendenți la spânzurătoare. Lăsasem ușa cabinetului de lucru larg deschisă, iar în timp ce se petreceau toate aceste grozăvii, câinele de vânătoare al împăratului s-a repezit cu furie spre Rael. Era una dintre bestiile acelea sălbatice și de o răutate diabolică, pe care spaniolii le foloseau în Lumea Nouă pentru vânarea indienilor. Astfel de câini erau ținuți la o cinste atât de mare, că li se împărțea parte egală din pradă, la fel ca oamenilor, în lupta pe viață și moarte ce se angajase, micuțul meu câine se agățase cu colții de urechea monstrului și nu voia cu niciun preț să renunțe la acest avantaj, deși câinele împăratului își scutura cu îndârjire capul dintr-o parte în alta, purtându-l din când în când pe Rael prin aer. Văzându-mi câinele la impas, am uitat că agresorul este câine imperial și i-am tras o lovitură de picior. Animalul a reacționat rapid și m-a mușcat de picior, iar eu am urlat mai tare decât amândoi câinii la un loc. E de înțeles că după această întâmplare împăratul nu m-a privit deloc cu ochi buni.

A poruncit câinelui lui să înceteze gâlceava și s-a aplecat să cerceteze urechea sfâșiată din care picura sânge. L-am luat pe Rael în brațe și l-am dus la adăpost într-o altă încăpere, dar bravul meu câine a mârâit indignat în tot acest timp și și-a arătat colții, ca și cum ar fi vrut să-mi spună că de nu l-aș fi luat de pe câmpul de luptă, i-ar fi arătat el javrei celei mari cine-i stăpânul locului.

Trebuie să recunosc că era în dreptul monarhului să fie însoțit într-o casă străină de o gardă personală, iar acel câine inteligent era într-adevăr mai exigent decât un om. După ce i-a trecut furia, a parcurs încăperea în toate sensurile și a mirosit fiecare ungher, nu cumva vreun impostor să fie ascuns în spatele draperiilor.

Împăratul s-a așezat apoi la masa de lucru, iar seniorul de Lannoy, disperat de seria întâmplărilor neplăcute, i-a turnat maiestății sale vin într-o cupă de aur. După cum ne sfătuise seniorul de Lannoy,

eu și Antti ar fi trebuit să îngenunchem în fața împăratului, acest lucru fiind doar formal, fiindcă el ne-ar fi spus să ne ridicăm. După ce l-am pus la adăpost pe Rael și m-am întors, nu am mai apucat să îngenunchez, când împăratul, fâcându-se că nu mă vede, i-a spus seniorului de Lannoy să-i prezinte scrisorile.

Am întins viceregelui scrisorile, iar el le-a dat împăratului. După ce a citit prima scrisoare, împăratul a ridicat cupa, și-a umezit doar puțin buzele cu vin, apoi i-a poruncit seniorului de Lannoy să-i expedieze pe invitații lui care așteptau în fața palatului și să rămână afară, în fața ușii cabinetului, pentru a împiedica intrarea vreunui nepoftit. Acest ultim ordin i-a displăcut viceregelui, dar, neputându-l comenta, a ieșit imediat și nu după multă vreme s-a auzit galopul cavalerilor ce se depărtau de palat. Împăratul n-avea de ce să se teamă: câinele stătea cu limba scoasă lângă picioarele lui și avea aerul că abia așteaptă porunca stăpânului să mă muște și de celălalt picior.

Am avut destul timp să-l privesc pe suveran în timp ce citea atent documentele. În vremea aceea, împăratul avea douăzeci și cinci de ani, era cu doi-trei ani mai vârstnic decât mine. Nici prea mare, nici prea mic de statură, avea o eleganță sobră și nu purta altă podoabă în afară de ordinul *Lâna de Aur*, atârnat la gât de un lanț. L-am recunoscut, fiindcă mai văzusem acest ordin al cavalerilor la încoronarea de la Stockholm a regelui Cristian al II-lea. Avea un aer trist împăratul, iar sub fruntea joasă, ochii reci și cenușii priveau ferm și atent, ascunși de pleoapele groase, ca nimeni să nu-i poată citi gândurile. Bărbia ieșită în afară, acoperită de o barbă răsfirată, îi dădea un aer îndârjit, corpul părea să nu aibă defecte, avea o ținută elegantă și picioare de o deosebită finețe. Făcea parte din acea categorie de oameni care încă din copilărie folosise armele și dăduse porunci.

Toată ființa lui exprima sobrietate, fermitate și stăpânire de sine.

Pe măsură ce-l priveam, eram din ce în ce mai înclinat să-l respect, fiindcă simțeam că n-ar fi făcut nimănui rău cu bună știință. Simțindu-se deasupra tuturor celorlalți oameni și având încredere doar în propria-i persoană, era totuși prizonierul propriilor prejudecăți.

După ce a terminat de citit, și-a rezemat mâna albă și fină pe teancul de scrisori, s-a uitat pentru prima oară la mine cu o privire scrutătoare, în care era o vagă nuanță de dispreț. Mi-a spus:

— Îți închipui oare că în toate scrisorile astea există ceva despre care să nu fi știut mai înainte de a le fi citit?

Întrebarea lui m-a lovit ca un trăsnet și am început să mă bâlbâi când i-am răspuns că noi am traversat marea și ne-am pus viața în primejdie ca să-i aducem cât mai repede scrisorile, probe convingătoare ale unei trădări odioase.

— Dar nu destul de repede, a spus împăratul, cu o nuanță de ironie în glas. Sunt două zile de când am primit toate aceste informații. Eu nu-ți sunt dator cu nicio explicație, dar pentru a nu-ți imagina că te lipsesc pe nedrept de răsplata la care probabil te așteptai, îți spun doar că marchizul de Pescara este cel mai fidel dintre supușii mei. El a trebuit să se alăture conspiratorilor doar pentru a le descoperi intențiile și a mi le comunica. Această strategie se înțelege că l-a pus într-o poziție dificilă și nespus de neplăcută, iar eu îi sunt recunoscător că a așezat loialitatea sa față de mine deasupra onoarei personale. După ce a adunat toate informațiile utile, l-a trimis la mine pe locotenentul său, Don Gastaldo, cu o scrisoare explicativă. Ți-am spus acest lucru și pentru a nu împrăștia zvonuri false, care ar murdări buna reputație a marchizului de Pescara. Cât despre adevărații conspiratori, chiar ieri, în fața nunțiului papal, mi-am exprimat părerea despre papă și despre

diabolicul lui consilier, Ghiberti. E destul pentru a destrăma conspirația.

Toate speranțele se spulberaseră, mă simțeam gol ca o coajă de ou. Îmi risipisem banii de pomană și mă alesesem doar cu o mușcătură de câine. Sprijinindu-și capul în mâini, împăratul a continuat cu un aer plictisit:

— Eu nu spun că scrisorile n-ar avea o oarecare valoare, fiindcă vin să confirme informațiile primite de la marchizul de Pescara. Dar vreau să știu cum de au ajuns în mâinile tale, fiindcă acest lucru nu mi-l imaginez.

Făcându-mi curaj, i-am povestit pe scurt, cu cel mai nevinovat aer din lume, istoria tâlharilor și a nefericitelor lor victime, petrecută în apropierea orașului Brescia, dar, la un moment dat, când a fost să explic de ce am forțat încuietoarea casetei și am rupt sigiliile scrisorilor, m-am simțit prins în capcana propriilor mele vorbe, împăratul a ascultat cu răbdare, privindu-mă cu ochii cenușii și înghețați ascunși pe jumătate sub pleoapele groase.

— Povestirea ta, a rostit el, lămurește o serie de lucruri ce-mi erau până acuma neclare și-mi întărește convingerea că nu trebuie să am încredere în nimeni pe lume. Scrisoarea marchizului de Pescara mi se păruse destul de clară, dar după ce am ascultat povestirea ta, înțeleg limpede ce s-a întâmplat. Aflând că scrisorile nu au ajuns la destinație, marchizul a adoptat o strategie de-a-ndoaselea și s-a pus la adăpost pentru eventualitatea că ar ajunge în mâinile mele. Acest lucru explică de ce a fost atât de grăbit să-mi scrie acum, deși de două luni bune fusese printre conspiratori, timp în care nu mi-a trimis nici cea mai mică informație. Înțeleg și motivele pentru care ambasadorii Franței resping cu încăpățânare toate propunerile mele pentru încheierea păcii.

A rămas multă vreme fără să rostească o vorbă, apoi a spus ca pentru el însuși:

— Nu cred totuși că Franța va îndrăzni să-mi declare război, atâta timp cât regele este prizonierul meu. Dacă francezii s-au amestecat într-o astfel de intrigă, au făcut-o doar pentru a mă forța să închei o pace nedemnă pentru poziția mea de învingător. Sunt sigur că, îndată ce va afla de furtul corespondenței sale secrete, regenta Franței, asemenea lui Pescara, îmi va scrie, dezvăluind complotul, pentru a evita un război fără rost. Voi avea o dată în plus ocazia să mă conving că puțini dintre acești conspiratori sunt periculoși și că oamenii își trădează cu ușurință complicii, chiar dacă nu au mare lucru de câștigat de pe urma trădării.

După ce a lăsat impresia că meditează cu voce tare, mi s-a adresat deodată, ca și cum în acel moment și-ar fi adus aminte de prezența mea.

— Văd că îți aștepți răsplata și trebuie să accept că aveți, atât tu, cât și complicele tău, dreptul să așteptați favoruri de la mine. Trăim în vremuri de necredință și trădare și chiar și în înaltele sfere politice se folosesc mijloace josnice. Dar nu face parte din principiile mele răsplătirea crimei și a furtului. Nu poți spune că nu l-ați jefuit pe tânărul secretar, chiar dacă spui că nu voi l-ați omorât. Răsplătindu-vă, sângele victimei voastre va cădea deasupra capului meu, de aceea trebuie să chibzuiesc un timp la modul în care să-ți plătesc serviciul. Dar dacă, în așteptarea hotărârii mele, vei vinde ambasadorilor Franței noutatea despre trădarea marchizului de Pescara, n-am nimic împotrivă. Oricum, afacerea nu va mai rămâne multă vreme secretă. Sper că vei avea noroc și că ei te vor plăti bine.

El ne credea mai răi și mai lacomi decât eram. Mie nu-mi trecuse niciodată prin minte să vând francezilor informațiile, dar, din moment ce însuși împăratul mi-a sugerat să o fac, m-am gândit că n-ar fi rău să câștig cinstit niște bani chiar și de la ei. În același timp, am tremurat de indignare că

maiestatea sa împăratul nu dăduse crezare povestirii mele, dimpotrivă, era convins că noi îl omorâsem pe mesagerul francez, pentru a-i fura banii. Fără îndoială, cunoștea prea multe afaceri îndoielnice prezentate într-o lumină favorabilă, pentru a se mai aștepta la ceva bun din partea vreunui om. Am căzut în genunchi la picioarele lui și i-am jurat pe sângele lui Hristos că eu și prietenul meu nu suntem vinovați de crimă și tâlhărie. E drept că am așteptat să fim răsplătiți, am mai spus eu, dar n-am putea primi nicio răsplată atâta timp cât maiestatea sa ne crede vinovați.

El mi-a întrerupt discursul cu un semn de dezgust, care lăsa de înțeles că a ascultat destule jurăminte sacre, ca să nu le știe adevărata valoare. Iar câinele a deschis larg gura și a căscat plictisit, la trei degete de fața mea, fiindcă mă aflam încă în genunchi. Apoi împăratul s-a ridicat și a spus că-mi va da un semn la momentul potrivit. Așa că nu mi-a mai rămas altceva de făcut decât să mă înclin adânc în fața lui și să-i deschid ușa, iar în timp ce maiestatea sa își punea mănușile, câinele a ridicat un picior și și-a slobozit apa pe șambrană.

În curtea palatului, seniorul de Lannoy i-a ținut scărița de șa ca să încalece și s-a oferit să-l însoțească, dar împăratul l-a refuzat cu un gest elegant și a plecat împreună cu garda personală și câinele. După ce a trântit cu putere ușa de la intrarea în palat, seniorul de Lannoy a început să înjure și pot spune că rar mi-a fost dat să aud atâtea înjurături noi deodată. Dar trebuie să precizez că, fiind el un om de stirpe nobilă, nu a folosit latina vulgară sau spurcatele cuvinte ale mercenarilor. Înjurăturile lui trădau o oarecare erudiție, fiindcă aveau la bază rudimente teologice, genealogice și științifice, puse într-un rafinat raport comparativ unele față de altele.

N-a fost mirat că împăratul știuse despre conspirație înainte de a fi citit scrisorile, dar a fost

cumplit de enervat că marchizul de Pescara, trădându-și complicii, ne-o luase înainte, micșorând astfel valoarea informației noastre atât de prețioase. Pierzându-și cumpătul, a început să blesteme și să strige că în toată Italia și Spania nu s-a mai văzut un trădător mai perfid ca marchizul de Pescara.

După ce l-a blestemat pe săturate pe marchizul de Pescara, a început să zbiere că numai Satana ne-a adus pe mine și pe Antti în casa lui, că de-acum împăratul are de ce să-l țină minte toată viața și să se ferească să mai intre în palatul său. Apoi m-a lovit cu pumnii și i-a tras un picior sărmanului Rael, numindu-l câinele Satanei și învinuindu-l de obrăznicia nemaipomenită de a fi sfâșiat urechea unui câine împărătesc.

Parcă-și pierduse mințile viceregele și cine știe ce s-ar mai fi întâmplat, dacă n-ar fi reușit bărbierul să-l liniștească. El ne-a dus într-o altă încăpere și ne-a cerut iertare în numele stăpânului lui, precizând că toți nobilii sunt capricioși. Când se va liniști, ne-a asigurat el, ne va lua sub protecția lui, de aceea e de dorit să-l urmăm la Toledo fără crâcnire, fiindcă în Spania alt protector mai bun ca el nu vom găsi.

Și cum alt sfătuitor mai bun nu aveam, mi-am înecat amarul în vin, cot la cot cu Antti și cu bărbierul. Și i-am povestit bărbierului că, în ciuda multelor incidente neplăcute din casa viceregelui, împăratul totuși mi-a promis că mă va răsplăti în vreun fel. Bunul bărbier mi-a curățat cu pricepere rana de la picior, a uns-o cu o alifie împotriva otrăvurilor, pentru a preveni moartea care deseori survine de pe urma mușcăturii de câine, și mi-a legat-o cu o pânză curată. Sceptic ca întotdeauna, Antti a spus:

— Tare mi-e teamă, Mikael, că de pe urma poveștii ăsteia vom mai avea încă multe de tras, iar semnul cel mai ciudat al providenței mi se pare călătoria pe care am făcut-o împreună cu Don

Gastaldo, care îi ducea împăratului tocmai scrisoarea marchizului de Pescara.

Dar eu i-am spus că însuși împăratul îmi dăduse ideea să vindem francezilor informația despre trădarea marchizului de Pescara. Era vorba despre trădarea față de conspiratori, nu de cea față de împărat, am precizat eu, și l-am întrebat pe bărbierul cel prietenos ce sfat ne-ar da, ca măcar această afacere să ne meargă bine. După ce și-a scărpinat nasul, a mișcat visător din urechi și s-a gândit puțin, spunând:

— Aș putea să aranjez eu însumi acest lucru, fiindcă îi cunosc bine pe doi ambasadori francezi, cărora nu o dată le-am făcut rost de niște fete mai curățele de la bordel. Dar trebuie să ne grăbim. Iar dacă împăratul vrea să-i înspăimânte pe francezi cu această noutate, nu cred că ne va reproșa de o vom vinde și nunțiului papal, reprezentantului senioriei Veneției, precum și celor din Florența, Mantova, Ferrara și din alte părți. Dar bineînțeles că prețul de vânzare se stabilește după importanța vânzătorului. De pildă, stăpânul meu, care-i un senior de rang înalt, ar putea obține poate de o sută de ori mai mulți bani decât voi. Și trebuie aflat repede care sunt cei mai buni clienți, până când afacerea nu răsuflă.

După ce a acceptat a zecea parte din câștigul pe care urma să-l avem, bărbierul cel prietenos s-a apucat apoi să întocmească o listă cu toți ambasadorii pe care viceregele urma să-i întâlnească la Toledo. Când a aflat de planul nostru, seniorul de Lannoy ne-a acordat protecție, dar a refuzat să se angajeze la o treabă atât de periculoasă, dacă nu i se vor da lui jumătate din darurile primite, fiindcă, a precizat el, fiind vorba de persoane importante, doar despre daruri va fi vorba, nu despre bani. Și a mai spus că el niciodată nu se va înjosi să se târguiască cu negustorii evrei, de pe urma cărora e cu neputință să nu ieși în mare pierdere. Dar vicleanul său bărbier l-a sfătuit să

ceară mai întâi fiecărui interlocutor să păstreze secretul, apoi, pretextând că se află într-o situație dificilă, să-i ceară împrumut o sumă importantă de bani, pentru care, drept garanție, îi va da o informație extraordinară despre marchizul de Pescara. Iar acei bani, a spus înțeleptul bărbier, nu-i va înapoia niciodată, fiindcă va avea grijă să nu semneze niciun soi de hârtie de creanță, dându-și doar cuvântul de cavaler. Seniorul de Lannoy a apreciat mult istețimea bărbierului, după care au plecat amândoi în grabă spre Toledo.

După toată învoiala, viceregele urma să primească jumătate din suma de bani pe care avea să-o obțină, iar Antti și cu mine cealaltă jumătate, din care să-i dăm partea cuvenită bărbierului, adică a zecea parte din toată suma. Noi am fost mulțumiți, fiindcă rămâneam la Madrid, fără să mai trecem peste alte obstacole. Și ne-am mai gândit că, pe cât de repede se va răspândi zvonul că marchizul de Pescara este un trădător, pe atât de repede va uita lumea de tâlhăria săvârșită asupra mesagerilor regali pe drumul Bresciei. Dar până atunci, cel mai bine pentru noi era să stăm ascunși la Madrid.

6

Dar nu după multă vreme, văzând că nici seniorul de Lannoy nu s-a întors, nici bărbierul său, am început să fim neliniștiți. Ne petreceam zilele privind discul incandescent al soarelui și albia uscată a râului, sau rugându-ne pentru sănătatea maiestății sale, regele preacreștin al Franței, despre care toată lumea vorbea că ar fi fost pe moarte, atins de melancolie, boală gravă, stârnită de la acel tratat de pace ce se amâna la nesfârșit. Zilele treceau unele după altele și începusem să ne întrebăm dacă viceregele și bărbierul său nu ne vor fi tras pe sfoară.

Dar răul nu mersese chiar până acolo. După două săptămâni, am primit veste că seniorul de Lannoy ne așteaptă la palatul lui din Toledo, așa că am încălecat și am pornit la drum în goană. Trebuie să recunosc că, după ce am văzut nemaipomenit de frumosul și bogatul oraș Toledo așezat pe un munte, la cotitura unui râu, părerea mea despre Spania s-a schimbat în bine. În Toledo era o universitate vestită, o catedrală impunătoare și multe moschei transformate în biserici. Acolo trăiau cei mai talentați aurari, argintari, cusători de mătase și făuritori de săbii care rivalizau doar cu renumiții perși din Damasc și Bagdad. Orașul era zgomotos, pe străzi auzeai vorbindu-se în toate limbile pământului și oamenii erau de toate culorile. Seniorul de Lannoy locuia într-un palat liniștit, cu fântâni arteziene, colonade de marmură și arcade de viță-de-vie încărcată de struguri. Seniorul de Lannoy ne-a întâmpinat curtenitor și ne-a spus:

— Vă sunt dator cu o explicație și vă voi spune deschis cum stau lucrurile. Din păcate, afacerea noastră nu s-a terminat prea bine.

Bărbierul a adus hârtiile și el a citit fiecare nume și fiecare sumă de bani. Erau cu totul optsprezece persoane cărora le vânduse informația, iar pe mine a început să mă ia cu amețeală când am auzit despre câți bani era vorba. Cel mai bine – trei mii de ducați de aur – plătise ambasadorul strălucitoarei republici Veneția, iar cel mai prost – doar zece ducați – reprezentantul regelui Ungariei. Nunțiul papal îl împrumutase pe vicerege cu două sute de ducați, spunându-i amărât că aflase din gura împăratului despre trădarea marchizului Pescara, în schimb ambasadorii de pace ai Franței au dat o mie opt sute de ducați, înainte de a apuca să-i avertizeze ambasadorul Veneției. Cu totul, viceregele adunase nouă mii o sută zece ducați și recunoștea că lucrurile nu merseseră deloc rău.

Dar, după ce a terminat de citit, fața i s-a întristat și a spus:

— Din păcate, totul a fost zadarnic și mi-am făcut pe degeaba atâția dușmani. În ciuda faptului că le-am spus să păstreze secretul, fiecare s-a dus la rândul lui să vândă altuia informația ca să-și recupereze banii, până ce toată povestea a ajuns la urechile împăratului. Așa se face că împăratul m-a chemat la el și m-a întrebat scurt câți bani am strâns. N-am putut să-l mint, iar el mi-a poruncit să-i împrumut opt mii de ducați, pe care i-a trimis imediat la Milano, pentru a fi plătiți mercenarii care nu mai văzuseră nu se știe de când solda. Și a mai spus că Dumnezeu a făcut dreptate dacă au ajuns dușmanii lui să-i plătească armata, dându-mi totodată cuvântul lui de împărat că-mi va înapoia banii cât mai repede cu putință. Se înțelege că atunci vă voi da partea voastră, adică patru mii cinci sute cincizeci și cinci de ducați, din care va trebui să-i plătiți bărbierului meu nouă sute unsprezece ducați.

Am simțit cum mi se ridică sângele la cap de nerecunoștință și nedreptate. Și am cerut să ne dea cel puțin partea noastră din cei o mie o sută zece ducați care i-au rămas. Seniorul de Lannoy a oftat din greu și a spus:

— Am fost tare întristat de lăcomia împăratului, încât aproape mi s-a tulburat mintea. De aceea, am vrut să-mi repar nenorocul și am jucat zaruri cu niște nobili. A mers destul de bine la început, dar până la urmă am pierdut o mie de ducați. Mi-au rămas totuși o sută zece ducați și sunt gata să-i împart, după învoiala făcută. Eu v-am povestit cinstit totul, de aceea n-aș vrea să mă vorbiți și voi de rău, fiindcă, slavă Domnului, îmi ajunge câți dușmani mi-am făcut în ultima vreme.

I-am reproșat amărât că n-avea dreptul să joace zaruri pe banii noștri, dar el s-a apărat spunând că n-ar trebui să-l învinuim pe el. Vina o are doar ghinionul pe care l-a avut, fiindcă n-a jucat zaruri

doar pentru binele lui, ci și pentru al nostru. Nu s-ar fi reparat nimic dacă m-aș fi certat cu el, așa că am acceptat împărțeala. Viceregele și-a oprit cincizeci și cinci de ducați, bărbierul a primit unsprezece ducați, iar eu și Antti, fiecare câte douăzeci și doi de ducați. Antti s-a consolat repede, spunând că nouă ar fi putut să ne meargă și mai rău, dar mie nu mi s-a risipit supărarea multe zile după aceea și am calculat de multe ori acea sumă de o mie opt sute douăzeci și doi de ducați, care m-ar fi făcut un om bogat.

Cum altceva mai bun nu aveam de făcut, am rămas la Toledo să așteptăm un semn din partea împăratului și în tot acel timp am înțeles ce trebuie să fi simțit marchizul de Pescara după bătălia de la Pavia, când, uitat de toți în Italia, aștepta cel puțin să-i fie plătiți soldații, în timp ce ducele de Bourbon și seniorul de Lannoy se bucurau de respectul cuvenit învingătorilor. Dar noi n-am așteptat decât două luni până ce, într-o zi, împăratul și-a amintit de noi.

N-are rost să povestesc tot ce s-a întâmplat în cele două luni cât am zăbovit la Toledo, fiindcă toată lumea știe că în acea perioadă regele Francisc, încă ostatic în fortăreața Alcazar, suferea cumplit de melancolie, cea mai grea boală a sufletului, de pe urma căreia era cât pe ce să moară tot așteptând ca împăratul să se hotărască asupra tratatului de pace. Toată lumea își amintește desigur că sora învățată a regelui, ducesa Margareta, care urma să ajungă mai târziu regina de Navarra, sosise să-l consoleze pe fratele ei bolnav, însoțită de cele mai frumoase domnișoare de la curtea Franței, care să-i redea curajul și să-l sustragă din adânca-i melancolie. Încrezătoare în perspicacitatea ei politică, s-a dus chiar și la împărat însoțită de cei doi ambasadori ai Franței, dar nici erudiția, nici frumusețea, nici faptul că era văduvă de curând nu i-au fost de folos și n-au înmuiat încăpățânarea împăratului. Doamna de

companie a ducesei, a cărei reputație și decență nu pot fi puse la îndoială, a povestit deschis că din spatele ușii de după care asculta cuviincios desfășurarea întrevederii, a auzit doar plâns întristat, nicidecum suspine de iubire.

Din cauza aceasta, melancolia regelui Franței s-a agravat și toată creștinătatea a fost înspăimântată, așa că împăratul l-a trimis la Alcazar pe medicul lui personal, care a constatat că regele este pe moarte. În fața acestei situații, bănuiesc că împăratul avea la ce gândi, de aceea m-am înarmat cu răbdare, fiindcă era clar că nu avea cum să-și aducă aminte de mine. Așa că mi-am petrecut timpul învățând astrologie și medicină cu un maur erudit și am cunoscut prin intermediul lui mulți medici renumiți din Toledo. Așa mi-a fost dat să aud din gura unui clarvăzător profeția că regele urma să se însănătoșească subit din maladia lui mortală, și dacă povestesc despre acest lucru este pentru că știința prezicerii este foarte controversată și mulți oameni neștiutori o confundă cu minunile lui Dumnezeu.

Când ducesa Margareta a înțeles că fratele ei, regele Franței, mai are puține clipe de trăit, a ridicat un altar în camera din turnul Alcazarului unde era închis regele și a adus preoți care să-l împărtășească pentru ultimul drum. Preotul l-a miruit cu untdelemn sfințit și i-a pus în gură ostia de cuminecătură. Dar regele a înghițit strâmb, după care a icnit și a dat afară pe gură și pe nas toate putreziciunile din el, apoi s-a sculat sănătos de pe patul de moarte.

De teamă să nu se îmbolnăvească încă o dată de melancolie, împăratul le-a îngăduit domnișoarelor de la curtea Franței să rămână cu regele și să-l încurajeze cum. Vor ști mai bine. Au fost multe nobile doamne din Spania care s-ar fi sacrificat pentru cel mai galant cavaler al creștinătății, dar împăratul nici n-a vrut să audă, fiindu-i teamă să nu se umple Spania de bastarzi ai regelui Franței.

La începutul lui noiembrie, regele s-a pus cum trebuie pe picioare, așa că sora lui a plecat din Spania, iar după aceea regele a amenințat că va abdica în favoarea fiului său minor. Auzind-o și pe asta, am cumpărat din ultimii ducați un dar pentru seniorul de Lannoy, pentru a interveni în favoarea mea la rege, fiindcă, dacă ar fi început războiul, nici vorbă n-ar mai fi fost să mă aleg cu răsplata promisă.

Împăratul și-a ținut cuvântul, iar într-o seară i-a trimis veste seniorului de Lannoy să vină împreună cu mine la palatul său. M-a primit în cabinetul de lucru și mi-a cerut să spun numele meu și al lui Antti, pentru a-l înscrie secretarul lui pe documentul întocmit în favoarea noastră și întărit cu pecetea imperială.

— Mi-am adus aminte de promisiunea pe care ți-am făcut-o și am meditat îndelung în ce fel să te răsplătesc. Cu toate că am ezitat mai întâi, am hotărât să te răsplătesc mai princiar decât îți poți tu imagina, fiindcă un împărat nu trebuie să-i rămână dator unui bărbat care prin jaf și omor și-a murdărit mâinile cu sânge nevinovat ca să-l slujească. Mi s-a spus că un oarecare Pizzaro, până nu demult păzitor de porci în Spania, pregătește o expediție spre Panama, în Lumea Nouă. El crede că a descoperit drumul care duce la un regat numit *El Dorado*, acolo unde toate drumurile sunt acoperite cu praf de aur. Acele ținuturi sunt cunoscute sub numele de Biro sau Peru. Eu nu-mi pot permite să-i dau soldații, corăbiile, caii și multe alte lucruri pe care le-a cerut el de la mine, fiindcă sunt sătul de risipit bani pe expediții periculoase care nu-mi folosesc la nimic. Mai folositoare este o corabie încărcată cu mirodenii care ajunge fără stricăciuni în port decât zece corăbii încărcate cu aur și pietre prețioase care sunt atacate de pirați, naufragiază nu se știe în ce colț de lume sau se scufundă. Cum nu-l pot ajuta cu altceva pe Pizzaro, vă trimit pe voi doi la el, iar în

acest document este înscrisă, printre alte avantaje, o călătorie gratuită până-n Panama pentru primăvara următoare. Proviziile și tot ceea ce aveți nevoie pentru drum trebuie să le plătiți singuri, iar eu vă sfătuiesc să nu uitați să luați cu voi și cai, fiindcă aceste animale blânde impun respect indienilor sălbatici, care au o frică nemaipomenită când le văd.

M-a privit și, citindu-mi pe față dezamăgirea, m-a consolat cu următoarele vorbe:

— Mai. Înainte de a-ți manifesta nemulțumirea, citește cu atenție tot ce-i scris în acest document. E mai prețios decât aurul, fiindcă în afară de călătoria care nu te costă nimic, te vei bucura de drepturi mai mari decât are un grande de Spania. Ca și Pizzaro, vei fi guvernatorul unei provincii, unde îi vei creștina pe păgâni, îi vei învăța să cultive mirodeniile și să extragă aurul și argintul din munți, dar numărul sclavilor tăi va trebui să nu fie mai mare de patru mii. În sfârșit, când te vei întoarce în Spania ca să-mi dai raportul asupra câștigurilor obținute din exploatarea bogățiilor acestei țări, vom stabili care sunt dările pe care să le plătești, cât și zeciuiala pentru biserică.

A continuat să vorbească despre dări, taxe și arende, despre învestirea mea și a urmașilor mei cu titluri de noblețe, după ce vor fi trecut zece ani, dar eu nu am mai avut putere să-l ascult. Când, într-un sfârșit, secretarul mi-a înmânat documentul, a trebuit să mă așez în genunchi și să-i mulțumesc împăratului, deși acelei hârtii nu i-am acordat dintru început nicio valoare. Am fost indignat și am plâns de supărare până la cârciumă, unde Antti și bărbierul seniorului de Lannoy mă așteptau ca să le dau partea lor.

Să mă ierte Dumnezeu, dar mi-am cheltuit ultimii bani ca să-mi înec tristețea în vin și să uit de ingratitudinea împăratului.

Dar n-am făcut-o singur. Au fost mulți bărbați împrejuru-mi, care mi-au dat dreptate și au spus că

mai degrabă reușești să obții sânge dacă storci o piatră decât să scoți un ban de la împărat, oricâte servicii i-ai fi făcut. Și în timp ce eu înjuram, blestemam și loveam cu pumnul în masă, neținând seama că pătasem cu vin prețiosul document, s-a apropiat de mine un spaniol îmbrăcat cu niște veșminte cam folosite, dar care purta o sabie dintre cele mai scumpe. A luat documentul meu și l-a citit atent de la un capăt la altul. Apoi, privindu-mă cu ochi arzători, care păreau să fi contemplat încă din copilărie orizonturi depărtate, mi-a spus:

— Cu cât îmi vinzi hârtia aceasta?

— Dumnezeule mare! am strigat. Dar m-am rătăcit în țara nebuniei. Ia-o, dacă-ți trebuie, dar nu uita că pentru a te îmbarca trebuie mai întâi să cumperi doi cai, arme, obiecte de fier și merinde pentru drum lung. Nu-ți cer nimic, te binecuvântez și te voi pomeni în rugăciunile mele, pentru că mă scapi de ea și de obligația de a pleca într-o țară îndepărtată și păgână.

— Numele meu este Simon Aguilar, a spus el. Ți l-am spus ca să știi pentru cine să te rogi. Dar nu vreau să profit de supărarea ta de acum și îți spun doar că hârtia e într-adevăr prețioasă. Putere și bogăție, asta-i virtutea ei ascunsă și nu mă îndoiesc că aș putea să le am. Cât despre cai, harnașamente și alte alea, cred că rudele mele se vor înghesui să mi le dea, numai să mă vadă odată plecat de pe capul lor. L-aș lua și pe fratele meu cu mine, dacă voi reuși să-l scot din temniță. Însă am înțeles că un act semnat de împărat îi poate grația pe cei care doresc să plece în Lumea Nouă. Altfel, lui i se vor tăia nasul și urechile, lucru nespus de neplăcut pentru onorabila mea familie. Așa că, te mai întreb o dată dacă ești într-adevăr dispus să-mi dai mie această hârtie.

— Ia-o, pentru numele lui Dumnezeu! i-am spus eu. Dar nu uita că trebuie să găsești imediat un notar public care să autentifice cu semnătura și cu

sigiliul transferul dreptului meu și al prietenului meu Antti pentru tine și pentru fratele tău.

El avea câțiva prieteni în cârciumă care au pus mână de la mână și i-au împrumutat cu șase bănuți de argint, după care a plecat și s-a întors repede cu un notar, care a încheiat certificatul de transfer, pe care mi-am pus semnătura, iar Antti și-a scris numele tremurat și cu litere mari. Foarte repede am reușit să scăpăm de hârtia împărătească și să nu plecăm într-o țară păgână atât de depărtată, unde, de-am fi murit, nu s-ar fi găsit niciun creștin să ne plângă la mormânt. Simon Aguilar ne-a îmbrățișat fericit și a promis că își va aminti toată viața de noi, chiar și după ce va fi înnobilat. Iar dacă a mai spus-o și pe asta, am înțeles că era nebun. Ne-am întors la palatul seniorului de Lannoy, eu și Antti, ca doi proști care, după ce au vândut o putină de unt în târg, se întorc cu mâna goală, fiindcă li s-au furat banii.

7

În ciuda presupusei prudențe, vorbele schimbate în cârciumă și furia noastră nu trecuseră neobservate. Abia apucasem să ne vârâm capul sub jetul de apă al unei fântâni pentru a ne limpezi gândurile, că un căpitan italian cu pene de egretă la pălărie a apărut nu se știe de unde și ne-a întrebat dacă nu suntem dispuși să mergem cu el la o cârciumă, fiindcă are lucruri importante să ne spună. Antti tocmai își pusese în gând să nu mai pună în gură strop de vin cât timp vom mai rămâne în Spania, dar a amânat hotărârea pentru altă zi, fiindcă nu se cădea să-l refuzăm pe căpitan care, firește, ne voia doar binele.

Căpitanul nu ne-a dus la cârciumă, ci la o casă fără ferestre din apropierea zidului orașului, care era de fapt locuința lui. El ne-a cerut iertare că ne invită într-un loc atât de îndoielnic, explicându-ne că pentru a nu atrage atenția oamenilor este

preferabil să aibă o casă modestă. Ne-a spus că este Emilio Cavriano, originar din Mantova și în slujba regelui Franței. Sosise în Spania cu scrisori de încurajare și daruri pentru rege. În timp ce ne umplea cupele cu vin, ne-a întrebat dacă, într-adevăr, eram nemulțumiți din cauza nerecunoștinței împăratului și dacă n-am fi interesați să intrăm în slujba unui suveran mai generos.

I-am răspuns că regret din toată inima blestemele rostite la mânie, iar Antti a spus că nu-l trage inima să plece peste mări și țări ca să lupte cu păgânii, dacă despre asta este vorba, dar că pentru un război cinstit între creștini și-ar vinde spada și măiestria de luptător celui care-l plătește mai bine. Căpitanul Cavriano a spus că propunerea lui nu are nicio legătură cu războiul. Avea nevoie de oameni credincioși, supuși și buni călăreți, a precizat el, și, chiar dacă este un om sărac, ne-a asigurat că răsplata ce urmează să o primim după ce ne vom fi împlinit misiunea va fi princiară și neașteptat de mare.

Spusele lui m-au pus pe gânduri, fiindcă după aventura noastră din Brescia, care nu aș mai fi vrut să se repete, devenisem destul de bănuitor. I-am spus că dacă-i vorba despre jefuirea casei vreunui evreu bogat sau a vreunei factorii, nu și-a găsit tocmai oamenii potriviți. Dar el ne-a aruncat un zâmbet viclean și ne-a asigurat că este vorba de o faptă nemaipomenit de bună, pentru care toată creștinătatea ne va fi recunoscătoare. Iar pentru a nu pune la îndoială seriozitatea vorbelor sale a scos degrabă punga și ne-a dat câte trei ducați de aur, care, a spus el, sunt doar un mic avans din răsplata pe care o vom primi de la însuși regele Franței după ce ne vom împlini misiunea.

— Nu-i vorba de o misiune sângeroasă, a spus el în continuare, dar vă asigur că, de mă veți trăda, oamenii mei vă vor găsi oriunde v-ați ascunde și vă vor omorî. După câte am înțeles, ați încercat pe

pielea voastră cât de ingrat poate fi împăratul față de oamenii care-l slujesc cu credință. De aceea vă vorbesc deschis, fiindcă începând din acest moment vom fi toți trei doar niște soldați credincioși al celui mai creștin dintre creștini, regele Francisc.

Și el a spus că misiunea noastră e doar să-l ajutăm pe regele Franței să fugă din castelul Alcazar și să-l însoțim până în Franța. Doar gândul că m-aș putea vârî într-o asemenea afacere riscantă mi-a dat fiori, și, după ce mi-am făcut cruce, i-am spus:

— Un astfel de plan e un plan sinucigaș, fiindcă regele-i foarte bine păzit și, chiar dacă, prin absurd, ar reuși să evadeze din turnul castelului, de-acolo până la hotarele cu Franța mai este cale lungă.

Încleștându-și pumnul pe mânerul spadei, căpitanul Cavriano a spus:

— Pentru niște bărbați adevărați, nimic nu este imposibil, iar voi ar trebui să vă amintiți că regina mamă i-a propus împăratului trei milioane de ducați în schimbul eliberării regelui. Salvându-l pe rege din Alcazar fără nicio răscumpărare, trezoreria coroanei nu va mai risipi niciun ban în vânt. E de înțeles că cei care îl vor ajuta pe rege vor fi niște oameni bogați în adevăratul sens al cuvântului, ba chiar vor obține și poziții onorabile la curtea regelui Franței.

Eu am clătinat neîncrezător din cap, iar Antti a spus că pentru cucerirea fortăreței Alcazar e nevoie de o adevărată armată, de tunuri puternice și de multe săptămâni de asediu.

Căpitanul Cavriano a izbucnit în râs și a spus:

— Dar vă înșelați, dragii mei prieteni, fiindcă toată treaba asta este simplă ca oul lui Columb, poate chiar mai simplă. După cum mi-au povestit niște oameni de încredere, Cristofor Columb ar fi crăpat un ou ca să arate că pământul e rotund. Regele este foarte bine păzit și din castelul Alcazar

n-ar ieși nici măcar un șoarece, e adevărat, numai că, de când a început toamna, în fiecare seară, un sclav negru aprinde focul în căminul din încăperea regelui. Nimeni nu se uită la el, nici când intră în castel, nici când iese, fiindcă-i doar un negru. Regele ar putea prea bine să-și înnegrească fața, să se îmbrace cu straiele negrului și să iasă liniștit din fortăreață după ce s-a lăsat întunericul. Negrul a fost deja cumpărat, nu rămâne decât goana pe care regele va trebui să o facă pentru a ajunge în Franța. Cei mai buni cai așteaptă în locurile unde regele urmează să-i schimbe, iar maiestatea sa e cel mai iscusit cavaler al Franței, așa că nu va putea să-l ajungă din urmă nici toată floarea cavaleriei spaniole.

Planul era într-adevăr simplu, iar dacă prizonierul ar fi fost oricine altcineva în afară de rege, nu avea niciun cusur. M-a pufnit râsul și i-am spus căpitanului:

— Iubite căpitane Cavriano, planul vostru e absurd, fiindcă prea-creștinul rege al Franței și cavalerul cavalerilor creștinătății nu va accepta niciodată să evadeze folosind o identitate demnă de dispreț. Cred că mai degrabă preferă să moară decât să se umilească vopsindu-și fața și îmbrăcând veșmintele unui negru.

Căpitanul Cavriano a fost de acord că am dreptate, precizând că tocmai din acest motiv planul a fost amânat până acum.

— Dar nevoia nu ține seama de legi, a mai spus el. Cei mai credincioși prieteni și slujitori l-au asigurat că, din punctul lor de vedere, onoarea lui nu va fi cu nimic știrbită dacă își va vopsi fața în negru pentru a scăpa din fortăreață. În multe povestiri cavalerești pot fi găsite exemple asemănătoare, iar după ce va fi liber, regele îl va provoca la duel pe domnul împărat, pentru a-și redobândi onoarea după toate regulile cavaleriei.

Tocmai când era mai interesant, Antti s-a vârât în discuție și a spus:

— Dacă totul este gata, domnule căpitan, dacă negrul a fost cumpărat de partea regelui și caii sunt pregătiți, ce nevoie mai este de noi și ce rost are să fie risipiți alți bani pentru plata noastră?

Căpitanul Cavriano ne-a explicat că se pierduse destulă vreme pe de o parte din cauza tergiversărilor pentru încheierea păcii, iar pe de alta din cauza codului de onoare al cavalerilor pe care regele nu ar fi vrut să-l încalce. În acest timp, aproape tuturor conspiratorilor li se întâmplaseră lucruri neașteptate. Unul îl provocase la duel pe un spaniol din cauza unei femei și fusese omorât, al doilea era la închisoarea datornicilor, al treilea fusese azvârlit în stradă dintr-un bordel și-și rupsese un picior. Pe al patrulea, ne-a mărturisit enervat căpitanul, a fost nevoit să-l omoare chiar el cu mâna lui, fiindcă umbla beat tot timpul și nu-și putea ține gura. Acuma, când totul era gata, avea neapărată nevoie de doi bărbați curajoși, de aceea ne cerea sprijinul. Unul dintre noi trebuia să plece din Toledo și să mai verifice o dată dacă toți caii de schimb sunt la locurile cuvenite, iar al doilea să-l însoțească la evadare.

După ce am auzit asta, i-am spus căpitanului că sunt de acord să fac verificarea locurilor de schimb ale cailor și să-l aștept pe rege în dreptul orașului Bayonne, pentru a-l trece cu o barcă în Franța. De fapt, ceea ce aveam eu de făcut era cel mai simplu, și apoi, odată trecut în Franța, eram în afara oricărui pericol. Antti n-a avut nimic împotrivă și a spus că dacă el este primul care-l va întâmpina pe rege, iar eu ultimul, putem fi siguri că vom fi răsplătiți cum se cuvine. Pe de altă parte, m-am bucurat că nu trebuie să alerg ca nebunul călare, fiindcă Rael, care avea lăbuța rănită, ar fi suferit și mai mult.

După ce am încheiat învoiala, căpitanul Cavriano mi-a dat o hartă pe care erau însemnate locurile de schimb ale cailor, mi-a spus parola de identificare a oamenilor de legătură și mi-a

înmânat douăzeci de ducați pentru cazul în care oamenii lui au pierdut caii la zaruri sau i-au pus zălog pentru băutură, dar mi-a atras atenția că va trebui să-i dau socoteală pentru fiecare ducat cheltuit. A doua zi am ieșit de sub protecția seniorului de Lannoy, spunându-i că plecăm spre mănăstirea Santa Maria di Compostella, iar el ne-a binecuvântat, vizibil mișcat de faptul că nu i-am cerut nimic. La despărțire, am încercat să-l conving pe bărbierul Jacob să cumpere partea noastră din datoria de opt mii de ducați pe care împăratul o avea de plătit seniorului de Lannoy, dar el a refuzat categoric, spunând că o astfel de afacere este prea nesigură, deși eu și Antti am fi fost dispuși să-i vindem creanțele chiar și pe trei ducați.

Trebuie să mai povestesc despre acel maur învățat de ale cărui favoruri mă bucuram. M-am dus să-mi iau rămas-bun și el s-a arătat tare întristat când i-am spus că plec din Spania. Mi-a mărturisit că ar fi vrut să mă învețe cele mai extraordinare științe: astrologia, alchimia și medicina. Șezând el în fața focului de cărbuni, cu picioarele încrucișate după obiceiul maurilor, a spus:

— Ochii tăi îmi spun că mai degrabă preferi să te întorci la vânătoarea deșertăciunilor decât să culegi de la mine adevărata știință. Poate că eu am leacuri să-ți domolească neliniștea, dar numai în inima ta sunt toate darurile și puterile ce așteaptă să fie deșteptate. Cele mai mari bogății zac în inima omului. Din păcate, cei mai mulți le descoperă prea târziu, când sângele nu le mai este fierbinte și toate darurile pe care le-au avut în inimă sunt uscate și li se strecoară printre degete ca firele de nisip.

El a încercat să mă oprească și mi-a vorbit despre societatea secretă a înțelepților și erudiților alchimiști, ai cărei membri, ce pot fi întâlniți în toate țările creștine și necreștine, îi ajută pe toți

căutătorii științei adevărate să-și întregească cunoștințele. Mi-a spus că această societate de oameni învățați este alcătuită din creștini, evrei, mauri și greci, care cred că îl vor găsi pe Dumnezeu preparând aur din plumb. Dar nu-i vorba de plumbul cel pământean care se extrage din minereu, a spus el, ci de plumbul din inima fiecărui om, pe care doar înalta cunoaștere îl transformă în aur.

El a mai spus că membrii societății secrete se recunosc între ei după anumite semne și nu are nicio importanță culoarea pielii lor, limba pe care o vorbesc, credința pe care o împărtășesc, fiindcă toți se ajută între ei și știu că Dumnezeu este același pentru toți, chiar dacă unii i se închină în sinagogă, iar alții în moschee sau în biserică. Cărțile sfinte: biblia, cabala și coranul sunt doar veșminte înșelătoare, incomplete, deformate de oameni și interpretate incorect. Dar niciuna dintre ele nu-i greșită, fiindcă vin de la Dumnezeu și pot duce la Dumnezeu. El mi-a propus să mă învețe medicina și să mă călăuzească pe drumul cel bun, ca să am pace în inima mea și să mă apropii de Dumnezeu.

Vorbele lui m-au înspăimântat, fiindcă era neîndoielnic un eretic periculos, mai periculos decât crezusem la început. Nici nu era de mirare că Sfânta Inchiziție avea atât de multă treabă în Spania. Mai înainte de a-l fi cunoscut pe maur, nici nu mi-aș fi imaginat existența unei doctrine atât de eretice. Nu puteam admite ideea că sfânta biblie ar putea fi comparată sau apreciată la aceeași valoare cu cărțile sacre ale evreilor sau ale musulmanilor, după cum nu puteam admite și înțelege falsa învățătură a schismaticilor greci, ai căror preoți se căsătoreau și purtau barbă.

Dar acel bărbat învățat a stat cu picioarele încrucișate și m-a privit blând cu ochii lui negri, iar fulgerul lui Dumnezeu nici vorbă să-l lovească,

deși, după toate grozăviile pe care mi le-a spus el atunci, ar fi fost de așteptat să-l lovească.

— Tinerețea și pasiunea năvalnică merg mână în mână, a spus el. Poate nu ești destul de copt pentru știința pe care ai culege-o de la mine, Mikael, totuși îți voi spune că în lume este mai multă vrajbă decât pasiune. Cei care gândesc drept sunt hărțuiți din cauza intoleranței, urii și persecuției. Primul prag al cunoașterii duce la îmblânzirea patimii. După depășirea celui de-al doilea prag al cunoașterii, bărbatul înțelept devine tolerant față de credința altora. Abia cel de-al treilea prag duce la Dumnezeu.

Vorbele lui puternice și blânde m-au pus pe gânduri, dar i-am spus cu aroganță:

— Dacă am înțeles eu bine, ar trebui ca biserica, moscheea și sinagoga să fie construite una lângă alta. Iar dacă între credințe tot nu există nicio deosebire și fiecare are aceeași valoare, oamenii s-ar putea ruga dimineața în prima, la prânz în cea de-a doua, iar seara în ultima. Nu, o astfel de învățătură e de neînțeles pentru mine. Ea nu poate duce decât la haos, la negarea lui Dumnezeu și la călcarea în picioare a sfintelor scripturi de către păgâni.

Nu a mai insistat să-i fiu discipol, m-a binecuvântat doar cu vorbe blânde, mi-a dăruit câteva leacuri folositoare și un rulou cu fructe tăvălite în miere de albine pentru drum. La despărțire, mi-a urat să-mi găsesc fericirea și extazul în propria mea credință. Dar, pe când traversam călare Spania cu câinele așezat într-un coș în spatele meu pe șa, am avut timp să meditez la toate cele ce mi se întâmplaseră la Toledo și am înțeles că în lumea asta sălbăticită și ciudată, Spania ascunde puteri neștiute. Doar în câteva luni, mi s-au deschis drumuri uimitoare, care mi-ar fi schimbat în mod absolut destinul, dacă le-aș fi ales.

Împăratul voise să mă trimită în Lumea Nouă ca să cuceresc orașe neștiute sub comanda unui oarecare aventurier Pizzaro, pe vremuri păzitor de porci. Un maur erudit dorise să mă învețe științe secrete, care m-ar fi deposedat de credință și de partea mea din cer. Iar acum, poftim, călăresc cu teamă în suflet, ca să-l ajut pe maiestatea sa, regele Franței. Prins între cerul rece și pământul sălbatic, m-am îndoit totuși că am ales drumul bun și mi-a fost teamă că mă voi rătăci din nou, chiar dacă drumul ducea la bogăție și, cine știe, poate că la iubirea doamnei Geneviève, după care inima mea întotdeauna fusese bolnavă. M-am mai gândit că poate nu-l voi mai vedea niciodată pe Antti și am avut remușcări că l-am lăsat acolo, lângă imensele porți ale orașului Toledo… Sărmanul meu prieten, oare cine va avea grijă de tine?

Astfel de gânduri m-au însoțit tot drumul și am umblat călare de la un loc de schimb al cailor la altul, tot timpul cu teamă de tâlhari, de lupi și de păstori înfuriați care ar fi putut să-mi iasă în cale. Dar pronia cerească mi-a fost favorabilă și nu am cheltuit decât trei ducați. Fără nicio piedică, am ajuns în vecinătatea orașului Bayonne, am tras la hanul din apropierea debarcaderului, după cum fusese înțelegerea și am închiriat o barcă. Pentru a cunoaște bine drumul, am traversat râul cu barca până am ajuns în Franța, apoi, la căderea nopții, m-am întors pe malul spaniol și am ascuns barca. Noaptea cu lună plină fusese cu două zile mai înainte, dar eu eram atunci încă pe drum, fiindcă nu îmi zorisem calul, ca să nu sufere câinele meu. După socoteala mea, regele trebuia să apară peste trei-patru zile.

Dar toată țesătura aceea bine urzită a fost să se destrame, fiindcă în cea de-a doua zi, când eram pe malul francez, am văzut vreo zece călăreți care galopau spre debarcaderul spaniol urlând, blestemând și împingând în fața lor o adevărată herghelie de cai. După ce i-au făcut vânt în apă

nefericitului vameș de la hotare, au poruncit podarului să-i treacă apa cu podul umblător. Când podul plutitor a fost aproape de mal, l-am recunoscut printre acei bărbați și am alergat spre el să-l întreb ce s-a întâmplat. Antti mi-a răspuns pe scurt că, după câte știe el, regele stă întemnițat în turnul lui din Alcazar, dacă nu cumva va fi fost mutat între timp într-o fortăreață și mai bine păzită. După ce am dus toți caii într-un grajd ferit din Bayonne, el mi-a povestit ce se întâmplase. Căpitanul Cavriano fusese arestat și conspirația descoperită din cauza aroganței și susceptibilității francezilor. Un oarecare nobil din familia de Montmorency, care făcea parte din suita prizonierilor regali, îl stâlcise în bătaie pe unul dintre servitorii de încredere ai împăratului, a cărui tăcere fusese deja cumpărată, din cauză că acesta îl atinsese din întâmplare cu cotul. Ținând seama de neînsemnata lui poziție, servitorul nu ar fi putut să-l reclame, dar, în ghearele morții, a demascat împăratului întreaga conspirație. Din fericire pentru Antti, împăratul nu a vrut să creadă în acest complot care, din punctul lui de vedere, nu era demn de un rege, de aceea a dat ordin gărzilor să-l aresteze mai întâi pe căpitanul Cavriano în vederea unui interogatoriu. Antti însă nu a mai stat să aștepte rezultatul interogatoriului, care n-avea cum să se sfârșească cu bine, ci a încălecat pe cal și a părăsit în mare grabă orașul Toledo. Cum nu știa nici parola de recunoaștere, nici locurile unde regele urma să-și schimbe calul, Antti a oprit în fiecare sat unde a văzut cavaleri cu o înfățișare mai ciudată, i-a luat cu el și a continuat drumul spre Bayonne. În felul acesta a salvat zece dintre cei paisprezece oameni de legătură. Și, bineînțeles, gândise că-i păcat să lase în mâna împăratului așa o frumusețe de cai.

Dar după ce ne-am tras sufletul și am mâncat, s-a iscat mare vrajbă din pricina cailor, de-a trebuit să mergem în afara orașului toți doisprezece pentru

a nu atrage atenția tuturor oamenilor din oraș, iar după o încăierare pe cinste, în care, din păcate, Antti i-a omorât pe doi cavaleri și eu l-am rănit pe unul, toți ceilalți au recunoscut că Antti este moștenitorul căpitanului Cavriano și are dreptul să-și aleagă caii cei mai buni. După această răfuială fiecare s-a ales cu câte doi cai, cu excepția lui Antti, care a avut dreptul la patru cai. N-aș spune că de pe urma acestei ultime aventuri am ieșit prea rău, fiindcă, pe lângă șaptesprezece ducați ce-mi rămăseseră din cei douăzeci pe care mi-i dăduse căpitanul Cavriano și cei trei primiți ca avans, am mai câștigat, după ce am vândut unul dintre cai la Bayonne și altul la Lyon, patruzeci și nouă de scuzi francezi din aur.

8

La Lyon am ajuns pe cel mai scurt drum, tocmai bine să fim acolo de sfintele sărbători ale Nașterii Mântuitorului. Regina-mamă locuia încă în oraș împreună cu toată curtea ei, de aceea hanurile erau sufocate de atâta lume. Vândusem caii la preț bun, cum am mai spus, așa că, după liturghia de la miezul nopții și o masă îmbelșugată, stropită cu vin bun, am început să verificăm dacă doamna Geneviève sosise la Lyon însoțită de un oarecare Gaspar Rotbart. După ce am pus aceeași întrebare la multe hanuri, ne-am dat seama că nu vom isprăvi treaba asta niciodată, fiindcă Lyonul era un oraș prea mare. Și probabil că nu am fi regăsit-o pe doamna Geneviève, dacă, după două zile de căutare, lui Antti nu i-ar fi trecut prin minte ideea salvatoare. El a spus că cel mai sigur ar fi dacă am vizita noi toate casele de desfrâu și am întreba acolo de cele mai faimoase târfe și curtezane din Lyon.

Eu am fost tare supărat de propunerea lui Antti, care mi s-a părut o insultă nedreaptă la adresa doamnei Geneviève și o vădită nepotrivire în

raport cu poziția ei socială. Numai că, de la primul bordel la ușa căruia am bătut, ni s-a spus că toate curvele cinstite au auzit de această femeie obraznică și lacomă sosită nu de mult de la Veneția, care are nerușinarea să rivalizeze cu cele mai vechi și mai respectabile case de prostituție din Lyon. Venise împreună cu fete din Orient, de culori diferite, și închiriase o casă din apropierea zidului orașului. Toate plângerile făcute împotriva ei, ne-a spus enervată respectabila ocrotitoare a bordelului, nu duseseră la niciun rezultat, fiindcă se bucura de protecția unor foarte înalți nobili de la curtea reginei și dăruise bisericii podoabe de mare preț, și ne-a sfătuit să nu frecventăm casa femeii din Veneția unde, pe lângă că prețurile sunt foarte mari, am putea căpăta obișnuința viciilor venite din Orient, periculoase pentru un creștin ce vrea să-și ferească sufletul de infern, alegându-ne totodată cu boli rușinoase, pe lângă care boala spaniolă este o nimica toată.

Am găsit fără prea mare greutate casa misterioasă de lângă ziduri. După ce am bătut la poartă, a apărut un negru îmbrăcat în livrea colorată în roșu și negru. După ce ne-a cântărit din ochi veșmintele, a dat să ne închidă poarta în nas, dar Antti care era totuși mai puternic decât acea brută pe care nu merita să dai doi bani, i-a tras un pumn, apoi am intrat liniștiți în casă. Doamna Geneviève, speriată de zgomot, ne-a ieșit în întâmpinare și mi s-a părut că era mai frumoasă ca oricând. Dar n-a fost prea bucuroasă când ne-a văzut, și ne-a reproșat că i-am întrerupt siesta și i-am bătut negrul. Totuși, ne-a invitat într-o încăpere cu covoare moi și cu multe oglinzi venețiene și ne-a oferit vin și fructe.

— N-aș fi crezut niciodată, a început ea să se plângă, că ați fi în stare să mă părăsiți. M-ați lăsat totuși în ghearele brutei de berar. Zadarnic am așteptat zi și noapte să mă salvați și numai eu știu cât am plâns când am primit scrisoarea lui Mikael,

și am jurat atunci că în viața mea nu voi mai avea încredere în bărbați.

După ce și-a vopsit părul de pe cap și barba la cel mai renumit bărbier din Veneția, meșterul Eimer și-a schimbat numele și a închiriat o casă în care ne-am mutat. Dar, de la o zi la alta, berarul a început să-și bată din ce în ce mai mult joc de mine și să mă umilească, propunându-mi printre altele să plec cu el în Ungaria, unde urma să-și deschidă berărie. Ce să spun, nu m-am ales cu mare brânză din drumul acela cu berarul, doar cu câteva bijuterii și cu niște veșminte, pentru care nu merita să-mi dau atâta osteneală și să-mi risipesc talentul. De aceea mi-am spus că în viața mea nu mă voi mai umili să mă însoțesc cu negustori și cu berari, dar mai cu seamă cu germani, care-s cei mai grosolani dintre toți bărbații. Mai bine-mi văd de treabă și-i slujesc cu pricepere pe nobilii Franței, care măcar sunt galanți chiar și atunci când nu au bani și știu să prețuiască iubirea unei femei. N-aș spune că n-am fost mișcată de frumusețea Veneției, după care cred că toate femeile din lume tânjesc, dar bucuria de a fi în Veneția mi-a fost otrăvită de berarul acela gelos, care m-a păzit și m-a hărțuit tot timpul. Trebuia să mă gândesc la viitorul meu și al copiilor mei, și, chiar dacă locuiam într-o casă nespus de frumoasă, gândul că nu mai sunt tânără și că trebuie să-mi folosesc iscusința și talentul cu care m-a înzestrat Dumnezeu, cât mai este vreme, nu mi-a dat niciodată pace.

După ce a oftat adânc, gândindu-se la suferințele prin care trecuse în Veneția, doamna Geneviève a continuat:

— De atâtea gânduri și griji începusem să slăbesc și să mă urâțesc, fiindcă acest berar grosolan m-a persecutat cu încetineala de care a dat dovadă, tot amânând de la o zi la alta să-și schimbe creanțele în bani. Din fericire, le-a schimbat înainte de ziua hotărâtă pentru plecarea

în Ungaria. Dar încăpățânarea lui m-a îndârjit, fiindcă eu nu sunt o femeie care să trăiască într-o țară atacată de două ori pe zi de turci. Așa că mi-am găsit repede un ofițer chipeș de la arsenal, care urma să plece cu o corabie la un drum foarte lung. Era tare abătut ofițerul din cauza călătoriei lungi pe care urma s-o facă, așa că i-am propus să se distreze cu mine toată noaptea ca să-și uite tristețea. I-am povestit că berarul care locuiește în casa mea e un escroc fugit din Germania după ce a jefuit mulți oameni de treabă și că nu pot scăpa de el, iar chipeșul ofițer mi-a promis că mă va ajuta. Așa că, după ce a băut strașnic împreună cu el și i-a turnat în băutură licoare din semințe de mac, ofițerul a chemat doi marinari cărora le-a poruncit să-l care pe meșterul berar pe galeră și să-l lege cu lanțuri de banca vâslașilor. M-am distrat de minune în noaptea aceea și am râs cu poftă imaginându-mi mutra pe care o va face a doua zi dimineața meșterul berar când se va vedea în largul mării, deșteptat cu lovituri de bici care-l vor îndemna la muncă.

— Iubită doamnă Geneviève, am spus eu, nu râdeți de trista soartă a meșterului Eimer, mai bine rugați-vă pentru sufletul sărmanului om, fiindcă sclavii de pe galere au cea mai îngrozitoare viață. E drept că de multe ori, fiind gelos pe el din cauza voastră, poate că i-am dorit și eu răul, dar o soartă atât de cumplită parcă nu merita bietul om.

— Nu-ți permit să-mi mai vorbești despre meșterul Eimer, a spus doamna Geneviève cu răutate. Dacă ai fi ținut la mine, i-ai fi tăiat gâtul, nu m-ai fi lăsat să mă perpelesc așteptând să vină clipa când se va hotărî el să-și schimbe banii. În orice caz, bine că l-am moștenit și mulțumesc lui Dumnezeu că m-a ajutat să scap de el, fără să dau nimănui de bănuit. Oricum, toate cunoștințele lui știau că a doua zi va pleca în Ungaria, iar pentru camerele închiriate într-o casă din apropierea catedralei San Marco, unde locuisem, își plătise

toate datoriile. După ce m-am descotorosit de el, am cumpărat trei fete tinere de la un negustor de sclavi din Turcia, câteva mobile elegante, covoare și oglinzi venețiene, pe care le-am trimis cu o corabie de transport la Marsilia. Apoi am împodobit casa asta, le-am pus pe fete la treabă și nu primesc în casa mea onorabilă decât domni distinși care plătesc pentru o noapte cel puțin zece scuzi de aur.

Apoi a bătut ușor din palme și imediat s-au ivit în fața noastră trei fete cu chipurile acoperite de voaluri. În rest, erau destul de dezgolite, pentru că purtau doar niște șalvari transparenți de mătase după moda orientală. Erau de o frumusețe deosebită, iar una dintre ele avea pielea neagră, a doua brună, iar a treia, de fapt cea mai frumoasă, avea pielea albă, un alb translucid prin care se vedeau venele subțiri, albăstrii. Toate trei și-au atins fruntea și pieptul cu vârful degetelor și s-au înclinat adânc, lăsând de înțeles că sunt gata să ne servească.

— Ele nu trebuie să-și acopere fața cu voaluri, ne-a lămurit doamna Geneviève, fiindcă toate trei au fost creștinate, iar eu le-am învățat cum să se roage. Sper că Dumnezeu va ține seama de această faptă bună la Judecata de Apoi. Dar sunt foarte sfioase porumbițele mele, de aceea preferă să-și acopere mai degrabă fața decât trupul, iar acest lucru se pare că-i atâță și mai mult pe clienți, care dau un scud de aur doar să le vadă puțin chipul. Nebunia bărbaților e mare, a spus sentențios doamna Geneviève. Cu cât ceva este mai ascuns sau mai interzis, cu atât sunt mai pofticioși bărbații și-și pierd mai repede capul. Cred că am ajuns să-i înțeleg pe bărbați și mai ales să le știu slăbiciunile. Nu vreau să mă laud, dar cred că de-acum îi pot mulțumi chiar și pe episcopi și pe cardinali, ale căror exigențe, toată lumea știe, doar cele mai pricepute curtezane din Roma reușesc să le împlinească.

— Doamnă Geneviève, alungați-le pe fetele astea ușoare de aici, că a început să clocotească sângele-n mine, și spuneți-mi cinstit, pentru numele tuturor sfinților, oare chiar aveți de gând să continuați această îndeletnicire spurcată, sfidând poruncile Domnului, și să câștigați bani profitând de slăbiciunile bieților bărbați?

Dar doamna Geneviève, uimită de-a binelea, m-a privit cu milă și înțelegere, zicându-și, probabil, că sunt tare prost, și mi-a spus:

— Dar casa mea are o bună reputație, iar această meserie e foarte bună, prețuită de toți cunoscătorii și liberă. Plătesc la timp chiria casei, impozitul la primăria orașului și zeciuiala la biserică, așa că nimeni n-are de ce să se plângă. Fetele sunt proprietatea mea, iar actul de proprietate este certificat de notar și parafat cu sigiliul republicii Veneția. Oare n-am dreptul să-mi folosesc bunurile după cum vreau? Pentru că eu trebuie să mă îngrijesc de-acum în mod serios de viitorul meu și al copiilor mei.

A vorbit cu atâta firesc și însuflețire despre rușinoasa ei meserie, încât n-am mai avut ce replică să-i dau. Dar tot privind-o atât, mi-am spus: Doamne, cât de frumoasă este, și m-a încercat din nou nebunia din tinerețe când aș fi vrut să o am cu orice preț, așa că i-am spus lui Antti să iasă puțin afară, pentru a schimba câteva vorbe doar între patru ochi cu doamna Geneviève. Când am rămas singuri, i-am amintit de promisiunile pe care mi le făcuse la Nürnberg, dar ea mi-a spus:

— Te-am iubit sincer, Mikael, dar toată dragostea s-a destrămat când m-ai părăsit și doar tu ești vinovat dacă acum nu te mai iubesc. Nu mă atinge, fiindcă nu mai sunt femeia ușoară de altădată și nu mă mai gândesc doar la bucuria trupului meu, ci și la prosperitatea copiilor, pe care o voi asigura atrăgându-i pe cei mai bogați nobili în această casă.

Abia atunci am înțeles eu vorbele ei de iubire din Nürnberg. Le spusese pentru a-mi trezi gelozia, în speranța că-l voi omorî pe meșterul Eimer, bine că nu am ajuns până acolo.

— Dar n-am vrut să te jignesc, dragul meu Mikael, a spus ea, când a văzut chipul meu abătut. Tu vei rămâne întotdeauna prietenul meu cel mai bun și am de gând să te plătesc regește dacă, folosindu-ți măiestria de bun cunoscător al atâtor limbi, îi vei chema pe străini în casa mea să se bucure de destoinicia acestor fete din Orient. Și te asigur că ei nu vor avea nimic de pierdut și se vor întoarce din nou aici, fiindcă porumbițele mele cunosc niște șiretlicuri pe care nici cei mai desfrânați bărbați nu le-au încercat. Cât despre Andre, îi voi cumpăra o livrea cu fireturi și un coif cu pene și-l voi pune străjer, fiindcă nu țin să-mi vină aici toți sărăntocii și bețivii, care ar putea să strice reputația cinstitei mele case. Vezi bine că nu te-am uitat, dragul meu Mikael, și nici pe tatăl băiatului meu nu l-am uitat, fiindcă vreau ca și voi să vă bucurați de-acum încolo de bunăstare și de viață liniștită.

Am fost indignat de sfruntata obrăznicie a acestei femei, am blestemat-o să ajungă în infern, i-am tras un picior negrului și am plecat din casa ei. M-am închis în camera de la han și am plâns pentru toate iluziile pierdute și mi-am jurat să nu mă mai încred niciodată în femei. Toate aceste lucruri i le-am spus și lui Rael, care mi-a lins mâinile și m-a înțeles.

La căderea serii, când s-a întors Antti, mi-a trecut supărarea, așa că în duminica următoare am plecat împreună cu doamna Geneviève să-l vedem în sfârșit pe băiatul nostru. Trebuie să recunosc că această femeie înșelătoare nu a mințit câtuși de puțin în privința paternității prietenului meu, fiindcă băiețelul, care era tare frumos, avea aceeași privire adormită ca și Antti și o căpiță de păr blond într-o dezordine desăvârșită. Și fetița era foarte

frumoasă, cu obrăjori rumeni, ochi căprui și păr creț de culoarea aurului. I-am dăruit un scud de aur, ca să nu fie invidioasă pe fratele ei, care primise de la Antti măgărușul de lemn cumpărat din Nürnberg și purtat prin toată Spania. Doamna Geneviève a fost mișcată de darul meu, m-a sărutat și m-a strâns la piept, ba mi-a mai mângâiat și câinele, așa că m-am pierdut din nou după ea și mi-am uitat toate jurămintele.

Astfel doamna Geneviève m-a mai legat o dată de ea, de data asta din cauza drăgălașilor ei copii, și nu am mai învinuit-o pentru meseria pe care o practica, fiindcă avea într-adevăr chemare pentru asta. Iar André Florian era un copil tare frumos, sau poate așa l-am văzut eu, deoarece băiatul lui Antti era deopotrivă și al meu.

9

Lyonul era un oraș bogat unde găseai mâncăruri delicioase și vin foarte bun. Timpul trecea repede, chiar dacă eu și Antti nu aveam nimic de făcut. Probabil că tot atât de bine am fi putut locui și în alt oraș, fiindcă nu aveam niciun scop și nici nu ne trăgea inima la nimic. La doamna Geneviève ne simțeam ca la noi acasă și ea n-o mai făcea pe ipocrita când ne expedia din cauza vreunei vizite neașteptate. Era liniște în casa ei frecventată de nobili cavaleri, de înalți prelați ai bisericii și de burghezii mai înstăriți din Lyon, care plăteau scump doar pentru a încerca și ei plăcerile cu care se amăgeau nobilii.

Uite așa au trecut săptămânile una după alta și Antti mai păzea din când în când mărfurile negustorilor din port pentru câteva monede de argint pe care le bea seara la cârciumă, apoi înjura enervat de monotonia acestei vieți. Când a venit primăvara, am început să simt greu golul din mine și lipsa de ideal.

Într-o bună zi, cu cel mai nevinovat aer din lume, doamna Geneviève mi-a povestit că-și petrecuse toată noaptea în compania unui senior de la curtea reginei, un bărbat foarte trist și nefericit, care urma să plece într-o misiune secretă la Constantinopol, oraș pe care turcii îl numeau, de la o vreme, cu nume păgân: Stambul. Acolo urma să-l întâlnească pe vizirul Ibrahim și, cine știe, poate chiar și pe sultanul sultanilor și mare han, Soliman, cuceritorul Belgradului și Rhodosului. În vederea acestei călătorii, el obținuse o scrisoare secretă de protecție din partea sultanului. Nici scrisoarea, nici înalta artă a doamnei Geneviève nu reușiseră să-l smulgă pe acel domn din tristețe, fiindcă era prea descurajat din cauza sorții purtătorului de cuvânt al Franței, plecat mai înaintea lui cu aceeași misiune, care fusese omorât cu cruzime de dalmațienii din munți, pe drumul dintre Ragusa și Constantinopol.

— Ce are de discutat, Dumnezeule mare, prea-creștina curte a reginei Franței cu dușmanul cel mai feroce al creștinătății? am întrebat eu.

— După câte am înțeles, a răspuns senină doamna Geneviève, regina-mamă vrea să facă o alianță cu sultanul, pentru a porni război împotriva împăratului în același timp cu sfântul patriarh de la Roma și cu țările Italiei.

Dar eu am spus că o atât de mare și nedemnă fărădelege n-am auzit să se mai fi întâmplat vreodată. Cum mintea mea refuză să accepte o asemenea prostie, i-am mai spus, înclin să cred că ea a înțeles greșit lucrurile. Doamna Geneviève a sărit ca opărită și a zis:

— Dar acești mesageri secreți au reușit să ajungă și la rege, căruia sultanul i-a trimis de asemenea asigurarea că îl va proteja, și chiar dacă tu nu înțelegi, orice mijloc e bun când vrei cu orice preț să-l învingi pe împărat.

Niciodată nu mi-aș fi putut închipui ceva mai respingător. Era îngrozitor! Simțeam că mă sufoc în camera aceea cu perne parfumate, ca și cum aș

fi fost prins într-o grotă, unde încetul cu încetul se risipea din mine tot ce mai rămăsese din onoare și din buna-cuviință. Fără să spun o vorbă de rămas-bun, am plecat din casa ei și am rătăcit înspăimântat pe străzi până noaptea târziu. Când am ajuns la han, i-am spus lui Antti:

— Mâine în zori plecăm din Franța, dar cât se poate de repede. Blestemul lui Dumnezeu se va abate peste această țară, sunt sigur.

— În sfârșit, rostești și tu vorbe înțelepte, Mikael, a spus Antti. Era și timpul. Să mai fi rămas puțin, s-ar fi dus toți banii pe băutură. Dumnezeu a binecuvântat acest loc cu cel mai bun vin din lume, dar mie mi s-a făcut dor de tunuri, precum și de gloria, bogăția și bunăstarea celui care are norocul să-și aleagă înainte de război tabăra învingătoare.

Așa am plecat noi din Lyon, orașul bogăției și al desfrâului. După ce am trecut de porțile orașului, mi-am scuturat praful de pe picioare, cu teama în suflet că nu peste mult timp Dumnezeu îl va pedepsi asemenea Sodomei. După ce am umblat cât am umblat, am traversat într-un sfârșit Rinul și am ajuns în frumosul Basel. Clădirile noii universități așezate pe malurile povârnite păreau cuiburi de rândunele, iar în spatele lor se vedeau săgețile ascuțite ale turnurilor catedralelor. Am tras la hanul numit *La trei regi*, care se afla în apropierea debarcaderului. Mi-a plăcut încă din prima zi acest oraș liber și plin de viață și am hotărât să mă înscriu la universitate, pentru a-mi continua studiile atâta timp cât îmi vor ajunge banii.

Baselul era un oraș al studenților și al erudiților, cu multe imprimerii și librării unde puteai întâlni destui oameni învățați, însuși marele Erasmus își găsise refugiul în acest oraș, după ce studenții fanatici din Louvain îl îndepărtaseră de la catedra universității, acuzându-l de erezie. Chiar și studenții săraci puteau răsfoi cărțile de pe tarabele librarilor, fiindcă erau foarte prietenoși, iar cărțile

noi din toată lumea puteau fi găsite mai repede la Basel decât oriunde în alt oraș, fiindcă acest oraș liber al Confederației Elvețiene era așezat la intersecția drumurilor comerciale, între Franța, Italia și principatele Germaniei.

În primăvara aceea s-au petrecut o serie întreagă de evenimente importante. Mai întâi a ajuns în Basel vestea că marchizul Pescara a murit, încă tânăr și-n formă bună. Niciun medic nu putuse afla boala de care fusese atins pe neașteptate, iar gurile rele spuneau că ar fi fost otrăvit de compatrioții lui pentru că și-a trădat neamul. După aceea s-a auzit că omul cel mai bogat din lume, Jakob Fugger, murise de supărare după eșecul din Ungaria. Mai înainte de moarte a reușit totuși să-l incite pe arhiducele Ferdinand, regele Poloniei, împotriva regelui Ungariei, de aceea chiar și împăratul l-a amenințat pe regele Ungariei că va ridica toată lumea creștină împotriva sa, dacă nu-i va restitui lui Fugger monopolul asupra minelor de cupru.

Dar cel mai de seamă eveniment a fost faptul că regele Franței a acceptat condițiile de pace impuse de împărat, promițând Burgundia și zonele palustre ducelui de Bourbon, renunțând la pretențiile asupra orașului Milano și așa mai departe, iar pentru a i se permite să se întoarcă în Franța, i-a lăsat ostatici împăratului pe cei doi fii ai lui, ca zălog pentru buna lui credință. N-am fost câtuși de puțin surprins auzind că, îndată după ce a fost eliberat, regele Francisc a încălcat învoielile, pretextând că toate promisiunile pe care le făcuse împăratului îi fuseseră smulse cu forța și nu aveau așadar nicio valoare. Și-a stabilit apoi rezidența la Cognac, unde i-a primit pe ambasadorii Vaticanului, Veneției și ai altor state din Italia, ba chiar și pe cel al Angliei, formând împreună cu ei *Liga Sfântă*, înainte de a-i declara război împăratului. În vară, luptele făceau de-acum prăpăd și armatele aliate se și îndreptaseră spre

nefericitul Milano, care, după moartea marchizului Pescara, era guvernat de ducele de Bourbon.

Judecând cauza împăratului pierdută, Antti a spus că preferă să plece în Ungaria și să se lupte cu turcii decât să se alăture oștii împăratului. În felul acesta, fie și-ar fi salvat sufletul, dacă ar fi murit în luptă, fie s-ar fi ales cu prăzi bogate, dacă ar fi reușit să supraviețuiască, așa că în niciun caz n-ar fi rămas în pierdere. Eu l-am încurajat să-și transpună în faptă nobila intenție, fiindcă, m-am gândit, în acest haos al lumii, datoria unui creștin este de a lupta împotriva turcilor. Dacă nici asta nu mai era o cauză dreaptă, înseamnă că lumea n-avea cum să se mai vindece. Dar nu mult timp după aceea s-a zvonit că sultanul și papa luptau împotriva aceluiași dușman. În timp ce sultanul își ridicase armata pentru a ataca Ungaria și domeniile imperiale prin partea de sud-est, trupele papale înaintau spre Milano. Când a mai auzit-o și pe asta, Antti a spus:

— Bine, dar trăim în infern! Lumea asta e mai nebună decât credeam eu. Dacă papa se aliază cu turcii ca să lupte împotriva creștinilor, eu n-am altă cale decât să mă fac luteran.

I-am atras atenția să fie mai prudent și să păstreze doar pentru el asemenea gânduri periculoase când va fi în Ungaria, unde toată lumea crede că luptă împotriva turcilor doar pentru cauza sfintei Biserici Catolice. Și i-am mai spus că, după părerea mea, sfântul patriarh al Romei nu poate fi învinuit de intenția unirii cu păgânii, mai degrabă o astfel de alianță ar putea-o face ușuraticul rege al Franței. Dar Antti a spus:

— Ascultă, Mikael! Să zicem că împăratul ar fi un urs, iar eu, cu Mikko și cu Jussi Vähäjärvi de la mine din sat am tăbărî tustrei deodată împotriva ursului. Să nu-mi spui că asta nu este o alianță împotriva ursului. Iar eu nu mai pot să dorm de când mă frământă gândul că, lovindu-i pe turci, e

ca și cum aș lovi în papă, în Biserica lui Catolică și în credința mea.

La o asemenea prostie n-am mai avut ce răspuns să-i dau. I-am spus doar că dacă tot e sărac cu duhul, cel mai bine-i să nu-și omoare mintea cu politica înaltă, fiindcă nici papa, nici sultanul nu sunt vânători de urși. Așa ne-am despărțit și am fost triști amândoi, iar el mi-a lăsat douăzeci de ducați de aur, spunând că n-are niciun rost să umble cu mulți bani la drum. Iar dacă nu se va mai întoarce niciodată, a mai spus el, are convingerea că eu îi voi folosi pentru cauza dreaptă a creștinătății și-mi voi continua studiile la universitate.

Mi-a fost teamă pentru el și m-am gândit cu tristețe că poate nu ne vom mai revedea niciodată. Din Veneția și din Ungaria soseau continuu vești neliniștitoare despre cruzimea nemaipomenită a turcilor. Dar această cruzime era de înțeles, fiindcă toată lumea știe că turcii sunt păgâni și n-au de ce să se teamă de Judecata de Apoi a Dumnezeului nostru. Așa stând lucrurile, Sfânta Biserică de la Roma a promis paradisul fiecărui bărbat care va muri în luptă cu păgânii. Mi-am mai amăgit tristețea cu această promisiune, deși, chiar dacă știam că sufletul lui Antti va ajunge direct în paradis dacă va fi omorât de turci, n-aș putea spune că, de-aș fi aflat de moartea lui, aș fi sărit în sus de bucurie.

Mi-am lăsat hainele de mercenar și, în vanitatea mea, m-am îmbrăcat din nou cu veșminte de nobil. Chiar dacă nu mi-aș fi putut imagina să existe pe lume un om mai bun și mai de încredere ca Antti, în orașul Basel, atât de liniștit și rupt de frământările zadarnice ale lumii, am început, încetul cu încetul, să nu-i mai simt lipsa.

Viața mea și-a reluat cursul pașnic început cândva la Paris și probabil că aș fi obținut noi distincții universitare, dacă drumul meu nu s-ar fi încrucișat încă o dată cu drumul doctorului

Paracelsus. Dar pentru a povesti despre el și despre plecarea din Basel, va trebui să încep o nouă carte. Va fi ultima carte despre peregrinările mele din tinerețe, fiindcă scrisul a început să mă devoreze cu mai multă cruzime decât chiar întâmplările prin care am trecut. Sunt de asemenea dator să explic cum am împlinit jurământul făcut la moartea Barbarei, dar pentru asta poate ar trebui să-mi înmoi pana în sânge și să scriu pe hârtie neagră.

Cartea a zecea
Devastarea Romei

1

Cred că medicii din Basel nu sunt nici mai ignoranți nici mai înțelepți decât alți medici care au studiat în universități tratatele lui Avicenna și Galenus. Un om bolnav este răbdător și perseverent. El încearcă de bunăvoie leacuri și metode de vindecare, dar medicilor nu le place acest lucru, fiindcă, adesea, scârbit, după un tratament lung și greu de suportat, pacientul se adresează unui șarlatan, care fie culege roadele muncii și este binecuvântat, fie îl învinovățește pe medic, pretinzând că bolnavul nu i s-a adresat la timpul potrivit, în niciun caz nu vreau să spun că doctorul Paracelsus ar fi unul dintre acești șarlatani, ci, dimpotrivă, mărturisesc cu convingere că este unul dintre cei mai sclipitori eruditi și cei mai importanți medici care au trăit vreodată.

În acele timpuri, pentru vindecările miraculoase pe care le făcuse, i se răspândise faima în toată Germania. De aceea, am fost surprins când, într-o seară, pe neașteptate, l-am întâlnit în cârciuma *La trei regi*. Vreau să spun că nu era nimic extraordinar în asta, fiindcă doctorul Paracelsus se simțea ca la el acasă în astfel de locuri. De mirare era doar faptul că se afla la Basel, fiindcă toată lumea știa că-și profesează meseria departe, pe valea Rinului, în orașul Strasbourg.

L-am recunoscut chiar dacă nu mai era tânăr și părul începuse să i se rărească, chiar dacă de pe urma călătoriilor, grijilor și vinului fața îi era plină de riduri. De aceea, m-am grăbit să-l salut și să-l îmbrățișez, dar el, mângâind amenințător mânerul sabiei impresionante, a răspuns entuziasmului meu cu chef de ceartă și mi s-a adresat cu vorbe de

ocară. Am protestat pentru dușmănoasa-i întâmpinare, i-am adus aminte de vremurile de altădată și de masacrul din Stockholm, de unde moștenise sabia de călău. I-am spus numele meu și i-am amintit că am fost primul lui ucenic și discipol. Auzind toate astea, el m-a privit furios cu ochi dilatați de băutură și a rostit cu arțag:

— O treime dintre discipolii mei și-au găsit locul pe care-l meritau și au murit de securea călăului sau au fost spânzurați. N-am întâlnit niciodată vreunul să mă fi urmat mai mult de trei luni. Toți au făcut cum au știut mai bine ca să-mi afle secretele, apoi au fugit și s-au lăudat în toată lumea că au studiat cu mine, iar cunoștințele lor incomplete mi-au umbrit reputația. Așa că, de ești unul dintre ei, să te ia dracul!

Dar de îndată ce m-a recunoscut, și-a amintit de mine, s-a liniștit și mi-a povestit că Frobenius, renumitul tipograf din Basel, îl chemase din Strasbourg pentru a-i vindeca un picior care, după o ușoară paralizie, începuse să cangreneze. Nepricepuții medici din Basel voiseră să facă ceea ce de obicei se face în astfel de cazuri, adică să-i amputeze piciorul cu ajutorul unui bărbier destoinic, dar doctorul Paracelsus credea că ar putea să i-l vindece.

— Eu sunt *Theophrastus, monarcha medicorum*, a început el să se grozăvească. Am să le dovedesc medicilor din Basel că nu-s vrednici nici să-mi dezlege curelele încălțărilor. Doar într-un fir de păr de pe grumazul meu este mai multă știință decât în toate cărțile și înaltele lor studii.

Obosit după drumul pe care-l străbătuse călare, Paracelsus trecuse pe la cârciumă să se înzdrăvenească cu vin mai înainte de a-și întâlni pacientul. Așa se face că am petrecut împreună acea seară, apoi l-am ajutat să ajungă cu bine în odaia de la hanul unde urma să înnopteze, iar acolo s-a aruncat în pat îmbrăcat și încălțat, învârtindu-și sabia prin aer ca să alunge spiritele zburătoare

cărora le spunea *lemuri* și *gnomi*, ce-l persecutau în special după ce se desfăta cum se cade cu vin. Mai pe urmă a apărut și hangița, care ne-a salutat și ne-a binecuvântat cu o pătură și o plapumă umplută cu pene, apoi, cu multă tragere de inimă și cu ajutorul ei, am reușit să desprind sabia din mâna maestrului, am pus-o la picioare să-i vegheze somnul și m-am culcat lângă el, pentru că, beat cum era, m-am temut să nu facă vreo stricăciune în odaie, dar și pentru că eu însumi băusem mult vin și eram obosit.

Toate acestea s-au întâmplat când dădea să înceapă toamna și entuziasmul meu era într-o oarecare măsură risipit. Eram sătul de declinările latinești și de cercetarea mărturiilor din cărți vechi, care la universitate erau mai apreciate decât opiniile personale sănătoase și raționale. Fără șovăială, ca-n prima tinerețe, orb căutam știință într-o fântână secătuită, iar sufletul îmi era deznădăjduit de îndoială că mi-am pierdut vremea de pomană, că în loc de o răsplată adevărată am primit doar un câștig înșelător. Această neliniște de care eram bântuit explică de ce m-am avântat cu atâta entuziasm să-mi continuu studiile cu doctorul Paracelsus, deși sentimentul de exagerată autoprețuire, pe care-l arăta cu ostentație, și cheful morbid de ceartă făceau dificilă viața împreună cu el și cereau o continuă adaptare. Bănuiesc totuși că îi eram de mare folos, fiindcă mă străduiam din răsputeri să-i domolesc excesul de zel și încercam să pun în valoare partea bună a lucrurilor, pentru a-i fi trecute cu vederea vorbele de ocară și zbieretele cu care îi onora pe medicii și pe spițerii din Basel.

Trebuie să recunosc că, în prezența bolnavilor, atitudinea doctorului Paracelsus era complet diferită. Chipul lui începea să răspândească în jur forță interioară și bunătate; era destul să atingă cu mâinile sale un bolnav, ca acesta să se simtă mai ușurat și să aibă încredere în el. A reușit să vindece

doar în câteva săptămâni piciorul bolnav al bătrânului tipograf, iar după aceea, ducându-i-se faima în tot Baselul, la ușa odăii lui de la han se îngrămădeau mulți oameni bolnavi; Frobenius, chiar și Erasmus îl recomandau cu căldură cunoștințelor lor numeroase și influente.

Erasmus din Rotterdam însuși i-a devenit pacient. Fiindcă se plângea de dureri și oboseală, după ce i-a cercetat urina și materia fecală, doctorul Paracelsus a declarat că Erasmus suferă de boala tătarilor. Diferitele forme ale acestei boli sunt în funcție de locul unde se aciuiază: în ficat, în vezica biliară sau în rinichi. Doctorul Paracelsus s-a lăudat că ar fi primul medic care a studiat această maladie, că i-a găsit remediile și că i-a dat un nume corect: *boala tătarilor*. Și a mai promis că, de va avea vreodată destul timp liber și un bun cunoscător al limbii latine căruia să-i dicteze, va elabora un studiu despre maladia tătarilor, pe care îl va publica. Până una-alta, i-a recomandat pacientului o dietă ușoară și i-a interzis să mai bea altceva în afară de vin roșu de Burgundia, deși a admis că din această interdicție Erasmus urma să fie mult păgubit, fiindcă Erasmus susținea că nu ar exista în lume un vin mai bun decât vinul alb de Alsacia, care-i mai catifelat decât pielea unei femei, și că, atunci când bei din acest vin ușor, simți că sorbi din lumina zilei.

Dacă tot eram eu mesagerul doctorului Paracelsus, am ajuns să-l întâlnesc de multe ori pe Erasmus, dar spun sincer că am fost tare dezamăgit după ce l-am văzut. Era un bărbat micuț de statură, plăpând, care nici vara nu ieșea din casă, unde umbla înfofolit în blănuri. Mai mult decât de ciumă sau de alte maladii molipsitoare, marele Erasmus se temea să nu-l tragă curentul, era mofturos în privința mâncării, se plângea tot timpul de multele lui suferințe trupești, iar o interpretare corectă a unui cuvânt grecesc avea pentru el o valoare mai mare decât oricare victorie

a unui rege sau împărat într-un război. În soba de faianță cu picturi albastre din camera lui ardea întruna focul, și fiind atât de înspăimântat de boală și de moarte, s-a ferit să-l vadă pe generosul lui prieten și protector Frobenius câtă vreme acesta a zăcut la pat.

Cea mai mare bucurie a lui Erasmus – de altfel singura – era să coboare la parter, unde se afla zgomotoasa presă tipografică, să adulmece mirosul cernelii, să ia în mână colile de hârtie încă umede și să le corecteze cu scrisul lui bătrânesc, subțire ca o pânză de păianjen. Deși în vremea aceea Frobenius pregătea o nouă ediție a tuturor cărților lui, nerecunoscător, Erasmus nu pierdea ocazia să se plângă oricărui oaspete de cupiditatea tipografului, care nu-l răsplătise după cum s-ar fi cuvenit pentru creația sa, ignorând faptul că Frobenius îl găzduia în casa lui, îi plătea vinul de Burgundia și toate bunătățile a căror savoare îi bucurau uscatul cer al gurii.

Cu toate acestea, Erasmus trimitea fără încetare scrisori protectorilor săi din toate părțile Europei, în care se plângea că este sărac, bolnav și lipsit de locuință, și s-ar părea că nu a existat prinț, rege sau nobil de la care să nu mai fi cerut stăruitor și altă dată. Așa se face că din toate țările curgeau banii, pentru că niciun om cu judecată n-ar fi voit să și-l facă dușman. El ar fi putut să scrie oricând un dialog sarcastic, în care să-și bată joc de oricine sau de orice opinie care nu i-ar fi fost pe plac. În ceea ce privește propria-i persoană, se dovedea a fi nespus de zgârcit, iar când Paracelsus m-a trimis pentru a treia oară ca să-i amintesc de onorariul pe care trebuia să i-l plătească, Erasmus a spus:

— Mare păcat pentru întreaga lume dacă extraordinara știință a doctorului Paracelsus și noua viziune asupra principiilor de bază ale medicinii se vor pierde din cauza vieții lui dezordonate. La Basel, funcția de medic principal al orașului, în atribuțiile căreia intră și aceea de

conferențiar la Universitate, este vacantă în acest moment. Promit că voi folosi toată influența pe care eu și prietenul meu Frobenius o putem avea asupra mai marilor orașului, pentru ca doctorul Paracelsus să obțină această poziție onorabilă, iar de va reuși, vă asigur că generozitatea pacienților lui va fi peste măsură de mare.

M-a privit, iar în jurul buzelor lui a apărut acel surâs subțire propriu bărbaților înțelepți. A spus în continuare:

— Noi toți cunoaștem destul de bine slăbiciunile bunului doctor Paracelsus și comportamentul lui arogant, dar, ca prieteni ce-i suntem, putem face tot ceea ce ne stă în putință ca să-l lecuim de aceste obiceiuri trecătoare ce-i umbresc faima, și nu mă îndoiesc că, odată ajuns titularul catedrei de medicină a Universității, va renunța la vorbele murdare și va urma o conduită cumsecade, fiindcă este inadmisibil ca știința unui bărbat atât de erudit să fie pierdută pentru umanitate din cauza câtorva neînsemnate greșeli proprii naturii umane.

Am înțeles că nu-l cunoștea prea bine și, deși înclinam să cred că mai degrabă doctorul Paracelsus s-ar fi mulțumit cu șase ducați pe care să-i risipească la cârciumă decât cu promisiuni deșarte, am tăcut, fiindcă nu se cuvenea să-l contrazic pe marele Erasmus. El a remarcat într-adevăr șovăiala mea, de aceea, mângâindu-și cu vârful degetelor pielea subțire și albăstrie a tâmplelor adânci, a spus iritat:

— Urmându-mi sfaturile, Holbein cel Tânăr a plecat în Anglia să-și caute norocul, dar de îndată ce se va întoarce la Basel, îi voi cere să picteze portretul doctorului Paracelsus, și cred că o va face cu plăcere, fără să pretindă nicio răsplată, fiindcă îmi este dator că i-am îngăduit să-mi picteze portretul, fapt de pe urma căruia reputația lui a crescut mult. Dacă nici această propunere nu-l va măguli pe doctorul Paracelsus, înseamnă că nu știu

nimic despre natura umană! Sper în mod serios că va înceta cu această cerere sâcâitoare, fiindcă, pentru un bărbat ca Paracelsus, chiar faptul de a mă fi vindecat este un mare avantaj. Să-l ai pacient pe marele Erasmus este o onoare!

Astfel ne-am luat rămas-bun, iar eu m-am întors la cârciuma *La cei trei regi*, unde maestrul Paracelsus, evitându-mi privirea, sporovăia cu un țigan jegos și cu un bărbier beat despre leacuri pentru vindecarea abceselor. După ce i-am alungat pe oaspeții lui jerpeliți, i-am povestit doctorului despre propunerea lui Erasmus și el nu a văzut nimic rău în asta, dimpotrivă, a fost fascinat de ideea că, în sfârșit, câștigând bine ca medic de onoare al orașului, va putea să pună capăt vieții lui de nomad și să expună, de pe un înalt scaun universitar, noile principii ale doctrinei sale.

— Dar să nu-și imagineze cineva că voi ține cursurile în limba latină, a spus el. Eu voi folosi limba pe care fiecare om cinstit o înțelege, pentru că, până acum, medicii care au studiat în universități înalte au adus destule prejudicii medicinii cu germana lor porcească și cu latina ovină, în spatele cărora și-au ascuns ignoranța. Cei care vor prefera să citească din marea carte a naturii, nu din mucezitele cărți latinești, vor putea fi studenții mei, chiar dacă n-au încă diplome universitare. Natura însăși și-a pus propria pecete pe fiecare plantă tămăduitoare, omului nu-i trebuie nimic altceva decât lumina care să-i deschidă ochii pentru a citi scrierea secretă a naturii. Această lumină a naturii are caracterul luminii galbene și am să le vorbesc auditorilor mei atât despre leacurile tămăduitoare de răni, cât și despre metodele de vindecare a maladiei franceze și a ciumei, așa că spițerii din Basel vor fi nevoiți să-și arunce în latrină scoarța de guajac și spurcatele lor panacee pentru otrăvuri. Îi voi învăța cât de ieftin și eficient este mercurul roșu pentru vindecarea maladiei franceze și-mi vine să râd încă de pe-

acum când mă gândesc ce scandal vor face spițerii și cum își vor smulge Fuggerii părul din cap, când vor vedea că le este aruncată la gunoi toată încărcătura de guajac adusă din America în corăbiile lor.

Nu i-a mai dat timp gurii mele să spună ceva, ci a rostit în continuare vorbe înspăimântătoare:

— La fel ca Luther, care a ars bula papală de excomunicare, voi arunca și eu în foc cărțile lui Avicenna și Galenus, chiar mă gândesc că n-ar fi rău s-o fac de Sfântul Ioan, după ce trece solstițiul și se aprind focurile de sărbătoare împrejurul cărora se adună studenții mai înainte de a pleca să-și petreacă vara la casele lor, tocmai bine ca să împrăștie vestea în toate ținuturile saxone. Chiar de m-ar numi apoi lumea Lutherul medicinii, așa voi face, iar dacă Luther a fost în stare să-și asume responsabilitatea actelor sale, tot așa pot răspunde și eu de tot ceea ce voi face.

Am încercat cât am putut eu mai bine să-l fac să înțeleagă cât de periculoasă, păgubească și nefericită pentru toate științele este folosirea în universitate a limbii vulgare pe care o vorbesc toți proștii, deoarece cunoașterea limbii latine este prima treaptă de acces la știință, iar erudiții din întreaga lume, oricare le-ar fi limba maternă, doar prin intermediul limbii latine pot comunica unii cu alții. Cât despre profesorii universității, nu încape îndoială că, după ce vor fi primit un astfel de afront, își vor arăta de îndată colții și nici nu se vor sfii să afirme că doctorul Paracelsus, necunoscând prea bine limba latină, nu-i în stare să-și țină cursurile în această limbă. Vor începe să răspândească tot felul de povești răutăcioase despre el, să-i pună la îndoială chiar și diploma de doctor, poate că – mai înainte de a fi numit titularul catedrei de medicină – îi vor pretinde să-și prezinte disertațiile pe care intenționează să le țină studenților. Toate aceste supoziții puteau fi sprijinite pe un adevăr de netăgăduit, fiindcă

doctorul Paracelsus păstra tăcerea în ceea ce privește diploma de doctor, chiar dacă se lăuda că în tinerețe studiase în diferite universități din multe țări, schimbându-le des din cauza cunoștințelor incomplete și eronate ale profesorilor.

Temerile mele s-au dovedit a fi justificate. Când Erasmus și Frobenius au înaintat consiliului primăriei propunerea ca Paracelsus să fie medicul orașului, toți profesorii și studenții din universitate, toți medicii și toți spițerii s-au opus acestei candidaturi. Iar când consiliul primăriei i-a cerut doctorului Paracelsus să arate diploma, el a răspuns sfidător că s-a șters la fund cu ea încă pe când era tânăr, și, cu un aer nevinovat, a întrebat retoric ce altceva mai bun ar fi putut face cu o astfel de hârtie. Dar, a mai spus el, dacă domnii consilieri vor neapărat să vadă diploma, să se adreseze rectorului cunoscutei Universități din Ferrara. Lui îi fusese ușor s-o spună, dar cine ar fi obținut în acele vremuri tulburi informații dintr-o țară vrăjmașă, tocmai când ducele de Ferrara se aliase cu împăratul și furia războiului bântuia Lombardia?

Iar spițerii din Basel s-au și grăbit să trimită veste la Augsburg că doctorul Paracelsus se îndoiește de virtuțile scoarței de guajac, așa că de atunci încolo toți Fuggerii i-au fost potrivnici. Toate acestea se petreceau când nici nu apucase încă să spună că-și va ține cursurile în limba germană. Nu mă încumet să povestesc toate zvonurile otrăvite ce se răspândiseră despre el atunci. Medicii din Basel afirmau deschis că doctorul Paracelsus dobândise știința și leacurile de la Satana, cea mai bună dovadă fiind faptul că nu se însoțea niciodată cu femei și nici nu vizita casele de toleranță, după cum obișnuiau toți bărbații necăsătoriți și sănătoși. Ei spuneau că Paracelsus fusese însemnat cu pecetea Satanei încă din copilărie, când spurcatul diavol, întrupându-se într-un porc sălbatic, îi sfâșiase testiculele.

Protectorii și susținătorii lui Paracelsus nu încercau să nege această nefericită întâmplare, dar explicau că Paracelsus, chiar dacă pe atunci era doar un copil, avusese totuși puterea să se elibereze de Satana, sacrificându-și bărbăția și lipsindu-se pentru tot restul zilelor de acea parte a trupului atât de folositoare unui bărbat.

Toate obiceiurile lui bizare, înjurăturile și blestemele proferate mai cu seamă împotriva spiritelor zburătoare care nu-i dădeau pace la beție ar fi fost argumente în plus pentru calomniatori, de aceea doctorul Paracelsus nici nu încerca să-și apere cauza, mai cu seamă că îi acuzase de prea multe ori pe medicii orașului pentru ignoranța și prostia lor superstițioasă. Dar era neîndoielnic că avea multe cunoștințe secrete pe care nu le împărtășea nici discipolilor. În cavitatea mânerului spadei ascundea bucățele mici dintr-un leac miraculos pe care îl numea *laudanum*, cu care putea opri durerile, oricât de mari ar fi fost. Mai avea un vas de mărimea unei nuci, pecetluit cu un sigiliu roșu, unde sunt aproape sigur că ascundea *quinta essentia.* Un oarecare Oporinus, care venise să-l anunțe că este chemat să se întoarcă la Strasbourg, pretindea că îl ajutase să transforme argint viu cumpărat pe un gulden de Rin într-o cupă de aur pur. Cupa o vânduse apoi unui aurar din orașul Colmar pe o pungă de guldeni. Dar eu am crezut că doctorul Paracelsus făcuse doar o scamatorie ca să-și uimească discipolii. Nu vreau să-i neg geniul și măiestria nemaipomenită de medic, dar pe măsură ce numărul dușmanilor și calomniatorilor creștea, el ținea în mod special să-i înspăimânte și se fălea prin cârciumi cu vindecările miraculoase pe care le făcuse, de aceea oamenii simpli gândeau că-i ajutat de diavol. Toate povestirile lui ajungeau ușor deformate la urechile dușmanilor, așa că, până la urmă, atât Erasmus cât și Frobenius au căzut de acord că poate ar fi mai bine dacă doctorul Paracelsus s-ar întoarce la

Strasbourg până ce consiliul primăriei din Basel va lua o hotărâre.

Într-un fel, doctorul Paracelsus adoptase o poziție conciliantă și se străduia să se încadreze în normele acceptate de societate. Umbla de la o vreme foarte îngrijit îmbrăcat, vorbea fără patimă și bea mai puțin. Adevărul este că își dorea acea funcție importantă, nu pentru a face parte din elita orașului, ci pentru că ardea de nerăbdare să expună principiile doctrinei lui medicale de la înalta catedră a universității. Dar văzând atâta ură și dispreț împrejurul lui din partea congenerilor, până la urmă s-a descurajat. Pentru prima dată am văzut lacrimi în ochii acestui bărbat mândru și sigur de sine.

— Toată lumea mă urăște, mi-a mărturisit el în acea clipă de descumpănire. Pentru că sunt solitar, pentru că sunt german… Ei mă urăsc și pentru vindecările așa-zis miraculoase care au la bază alte principii decât cele ale medicinei de până acum. Știința mea vine de la Dumnezeu, fiindcă tot ce-i perfect purcede din Dumnezeu. Doar imperfecțiunile vin de la diavol. Iar eu altceva nu vreau decât să destram vălul minciunii și al ignoranței țesut de precursori și să le deschid studenților ochii, ca să citească din marea carte a naturii pentru a-i vindeca pe oameni de boli și de suferințe. Dar sunt scârbit de limbile pizmașe și nu mai vreau să aud răutățile oamenilor din acest oraș, de aceea voi încăleca și mă voi duce la Strasbourg. Și de mă vor ruga cu limbi de îngeri, tot nu mă voi mai întoarce la ei.

Voia să plece chiar în noaptea aceea. Era noiembrie și pe drumurile întunecoase mișunau tâlhari gata să sucească gâtul călătorilor solitari. Am reușit să-l conving să rămână până dimineață ca să mă hotărăsc ce voi face mai departe. Șovăiam între trei posibilități: să-l însoțesc la Strasbourg pe doctorul Paracelsus, să rămân la Basel sau să plec spre sud, dorință de care eram

bântuit în ultima vreme. Din Ungaria sosiseră în toamna aceea doar veşti rele. Eram convins că Antti murise, fiindcă armata sultanului îi zdrobise pe unguri la Mohács. Tânărul rege Ludwig murise, iar împreună cu el muriseră şi nobilii, arhiepiscopii şi episcopii Ungariei care-l urmaseră în luptă. Timp de o săptămână plutiseră pe Dunăre cadavrele umflate şi, după ce trecuseră oraşul Buda prin sabie şi foc, turcii ajunseseră la porţile Vienei.

Ungaria îşi săpase groapa când îl deposedase pe Fugger de monopolul minelor de cupru. Această ţară nefericită luptase singură împotriva puhoiului otoman, iar înspăimântătoarea baie de sânge şi de foc ce se ridica ameninţătoare la orizont dinspre orient nu reuşise totuşi să unească creştinătatea împotriva păgânilor. Creştinii continuau să se bată între ei în Italia şi, în ciuda tuturor socotelilor înţelepte, se pare că împăratul urma să câştige chiar şi de pe urma acestui joc rău făcut.

Astfel, cel care trăgea foloase de pe urma *Ligii Sfinte* era sultanul turcilor, în timp ce creştinii îşi făceau rău unul altuia. Evenimentele din Italia confirmau că Veneţia nu urmărea decât propriile interese şi nu era preocupată de *Liga Sfântă* decât în măsura în care ea îi asigura securitatea hotarelor ei cu Lombardia, ameninţate de prezenţa trupelor imperiale în ducatul Milano. Un observator imparţial ar fi descoperit cu uşurinţă duplicitatea republicii Veneţia, care nutrea oarecare dorinţă de a nu slăbi prea mult puterea împăratului, singurul său adversar european în stare să se opună sultanului, care era un pericol pentru comerţul şi coloniile ei maritime.

Comandantul armatelor reunite ale papei, Veneţiei şi ale celorlalte naţiuni ale Italiei, ducele de Urbino, un bărbat viclean, care mai degrabă era duşmanul ascuns al papei decât prietenul lui, se îndrepta spre Milano, unde situaţia era în continuare confuză şi ducele Sforza îşi apăra cu

obstinație castelul, în timp ce puținii soldați ai împăratului, conduși de ducele de Bourbon, abia puteau face față populației îndărătnice a orașului.

Acest duce de Urbino nu ezita să ia pe loc hotărâri neașteptate, în tinerețe îl omorâse în centrul Romei pe un oarecare cardinal și-și pierduse de aceea ducatul pentru câtva timp. Din această cauză păstrase o anume ranchiună împotriva papei și, fără să țină seama de împotrivirea și de rugămințile aliaților, se retrăsese din Milano, ca să asedieze – în avantajul Veneției – Cremona, pe care ducele de Bourbon era pregătit să o piardă. Nu se știe care a fost mai uluit de această renunțare, papa sau împăratul.

Toate zvonurile sunau provocator, ca apelul unei trompete. În Germania, hoarde de mercenari se strângeau sub flamura faimosului Frundsberg. Pentru cei trei guldeni de la început și solda iluzorie de pe urmă, aceștia erau gata de război împotriva Romei și sfântului scaun. Frundsberg n-ar fi riscat niciodată să facă astfel de promisiuni mercenarilor, dacă n-ar fi avut acordul împăratului. Se putea trage concluzia că împăratul nu ezita să facă apel la aliații lui eretici pentru a distruge papalitatea. De aceea, spunându-mi eu că era vrerea lui Dumnezeu să-mi împlinesc jurământul de la moartea Barbarei, m-am hotărât să-mi procur câteva leacuri și, făcând-o pe chirurgul, să mă alătur armatei imperiale cantonată la Milano, pentru a porni împreună cu ea împotriva Romei.

Să-l fi chemat consilierii primăriei înapoi la Basel pe doctorul Paracelsus, tot nu aveau cum să meargă lucrurile mai bine, fiindcă după ce și-ar fi început prelegerile în limba germană, toți l-ar fi denigrat, iar dacă de Sfântul Ioan ar fi ars cărțile latine ale lui Avicenna și Galenus, nici de protecția lui Erasmus nu s-ar mai fi bucurat, fiindcă Erasmus iubea cărțile mai mult decât pe oameni, în ceea ce mă privește, nu m-aș fi ales cu nimic dacă l-aș fi însoțit la Strasbourg, fiindcă își păstra

secretele cu străşnicie. De câte ori îmi dictase un text, nu avusesem nimic de învăţat, fiindcă folosea cuvinte inventate de el sau nume care numai gânduri pioase nu-ţi deşteptau. De multe ori mă întrebasem dacă lui însuşi îi sunt clare conceptele pentru care nu găsea în limba germană destule cuvinte ca să le explice.

Din aceste motive am hotărât să mă despart de el şi totodată de universitate, care pe vremea aceea era o fântână uscată, placată cu oase de stafii. Partea cea mai proastă era că bani nu prea mai aveam, şi fusese doar vina mea, fiindcă mă îmbrăcasem cu veşminte de aristocrat şi nu mă lipsisem la Basel de toate bucuriile vieţii, neţinând seama de condiţia mea reală. În armata împăratului nimeni nu mi-ar fi cerut diploma de medic, iar pentru meseria de chirurg de campanie aveam cunoştinţe destule şi îndemânarea necesară. Doar teriac pentru diferite tulburări intestinale şi ferăstrău pentru amputarea mâinilor şi picioarelor erau accesoriile de bază ale unui chirurg.

Îl ajutasem pe doctorul Paracelsus multă vreme fără să fi primit niciun ban. Singurul câştig fuseseră doar calomniile care, în parte, se refereau. Şi la mine. De aceea am crezut de cuviinţă că-i drept să-mi însuşesc câteva bucăţele de *laudanum*, pentru eventualii comandanţi răniţi în război care, fiind mai bogaţi decât mercenarii, puteau răsplăti mai bine serviciile unui chirurg. De aceea, după ce maestrul a adormit, i-am luat impresionanta sabie, pe care el o numea Azaot şi am dat să deschid ascunzătoarea secretă din mâner. Doctorul Paracelsus se lăudase de multe ori că nimeni nu poate umbla la această ascunzătoare fiindcă este păzită de înspăimântătorul spirit Azaot, dar eu am crezut întotdeauna că vrea doar s-o facă pe grozavul. Numai că, după ce am apăsat pe butonul care deschidea uşiţa ascunzătorii, o fiinţă nevăzută mi-a lovit braţul cu o putere nemaipomenită. M-am speriat tare şi am aruncat sabia pe podea. Din

fericire, maestrul nu s-a trezit din cauza zgomotului. Dacă până atunci mă îndoisem, fiindcă nu putusem niciodată să-mi dau seama când vorbea serios și când în glumă, din acel moment am început să cred că, într-adevăr, doctorul Paracelsus domina puterile supranaturale.

Mai apoi mi-a fost rușine de încercarea de a-l jefui, fiindcă la despărțire doctorul Paracelsus s-a arătat nespus de generos și mi-a dăruit opt bucățele de *laudanum,* unguente și multe leacuri, printre care mercur roșu pentru vindecarea maladiei franceze. Mi-a dat sfaturi în privința tratamentului ciumei, pentru care mulți medici susțin că n-ar exista leacuri, și mi-a vorbit aproape o oră despre febra italiană, fiind știut faptul că febra se manifestă diferit în diferite țări. A spus apoi că maladia franceză, ciuma și febra fac mai multe victime decât archebuzele, tunurile și sulițele, de aceea, neavând cu ce să mă răsplătească pentru serviciile pe care i le făcusem, îmi dăruiește leacuri care speră să-mi fie de folos. Și a adăugat:

— Nu cred că vei ajunge vreodată un medic bun, Mikael Pelzfuss. Cunoștințele tale sunt dezordonate și incomplete și nu ai răbdarea și modestia necesare pentru a le împlini. Cea mai de seamă calitate a unui medic este umilința în fața bolii și a morții. Dar mulți chirurgi, cu cunoștințe medicale mult mai sumare decât ale tale, s-au îmbogățit în războaie. Încearcă să nu faci rău, ci doar bine, și lasă mai degrabă natura să-și folosească puterile tămăduitoare decât să dai pacientului un leac despre ale cărui virtuți te îndoiești.

Apoi a mai spus că războiul împotriva papei nu poate fi decât pe placul lui Dumnezeu.

— În Sfânta Biserică doar sufletul înseamnă adevăr. Ceea ce au zidit oamenii e înșelătorie. Omul ar trebui să-i slujească lui Dumnezeu în inima sa, nu între pereți înșelători de biserică.

Dumnezeu are nevoie de inimi curate, nu de rase preoțești și de tonsuri sacerdotale.

Niciodată până atunci nu se încumetase doctorul Paracelsus să vorbească atât de liber, dar cuvintele lui m-au îmbărbătat pentru hotărârea luată și mi s-au umplut ochii de lacrimi când, depărtându-se cu bacul de mal, l-am văzut din ce în ce mai șters, ca o fantomă, de pe debarcader. Aveam să aflu mai târziu că în anul următor, la chemarea consiliului, se întorsese la Basel și arsese cărțile lui Galenus. Dar, așa cum presimțisem, după jumătate de an, fiindu-i viața în primejdie, a trebuit să părăsească înaltul scaun de profesor al universității și să fugă din Basel.

Faptul că am fost o vreme discipolul acestui bărbat însemnat al epocii, a avut o mare influență asupra mea, deși pe atunci nu băgasem de seamă. Doctorul Paracelsus era într-adevăr un medic genial și sincer, chiar dacă nu găsea cuvintele potrivite pentru a transmite învățătura lui și altora. Își spunea singur *Peregrinul* sau *Măgarul sălbatic de munte*, pentru că nu putea să rămână nicăieri prea multă vreme. Eu l-am admirat chiar mai mult decât pe marele Erasmus.

Cine știe, poate că judecata mea nu este dreaptă. De fapt, aversiunea împotriva lui Erasmus s-a născut în clipa când acesta, îngrozit de câinele meu chior, mi-a spus să-l dau repede afară din casa lui pe acel animal murdar și răpciugos. Câinele meu Rael mă însoțea credincios oriunde mă duceam în Basel și mulți copii îl mângâiau când treceam cu el pe stradă. Nu era nicidecum murdar, fiindcă din când în când îl spălam, iar la universitate, când audiam cursurile vreunui profesor, stătea liniștit în sală și-mi păzea cu strășnicie desaga. Mă însoțea și în cârciumi, iar la *La cei trei regi* primea întotdeauna un os de la buna cârciumăriță și mă trăgea de poalele veșmintelor să plecăm atunci când eram mai cu chef sau începeam să mă iau la harță cu bețivii.

După ce am cumpărat de la spițerie teriac de restul de bani pe care-i mai aveam, mi-am aranjat leacurile în cufăr și am dat să plec de la han. Rael s-a ascuns sub pat și n-a vrut cu niciun chip să mai iasă de acolo. Era clar că, după părerea lui, ne mersese mai bine în Basel și refuza să pornim din nou la drum, mai ales că se îngrășase și nu-i prea venea bine să alerge cu limba scoasă după mine din zori până în seară. Așa că, neavând de ales, mi-am pus cufărul în spinare, l-am luat în brațe pe Rael și așa am ieșit din oraș.

Mai târziu s-a dovedit că presimțirile rele ale acestui câine înțelept al meu fuseseră întemeiate. Până la Milano ne-am încălzit unul pe altul, sau mai bine zis am tremurat împreună, fiindcă pământul era acoperit cu un strat gros de zăpadă.

2

Dacă, în timp ce treceam Alpii prin nămeți de zăpadă și înfruntam furtuna, mă încurajasem gândindu-mă că odată ajuns la Milano mă voi înfrupta dintr-o bucată de carne bine rumenită, mă înșelasem amarnic. La Milano era haosul de pe lume și o foamete cumplită, iar soldații, descurajați după luni de zile de când nu fuseseră plătiți, nu se mai supuneau nici unui ordin al superiorilor, fiecare câștigându-și hrana doar cu ajutorul sabiei. Abia trecuse de porțile orașului convoiul cu provizii căruia mă alăturasem pe drum, că a și fost atacat. Dacă nu le-aș fi spus mercenarilor că sunt medic, m-ar fi jefuit și pe mine și, cine știe, poate m-ar fi omorât. În orice caz, după ce am văzut ochii pofticioși cu care l-au privit pe Rael câțiva soldați cu bărbi zbârlite, l-am luat în brațe pe sărmanul meu câine care în mod vădit avea toate șansele să ajungă pe frigare. Din fericire pentru mine, orașul era plin de bolnavi și ducea mare lipsă de medicamente. Aș fi putut ajunge un om bogat dacă mâncarea n-ar fi costat atât de scump.

Absolut tot ceea ce câștigam – și câștigam într-adevăr bine – cheltuiam pe pâine, carne și băutură.

Sosisem la Milano cu câteva zile înainte de ziua Nașterii Domnului. Atunci am aflat că Frundsberg, ajuns în Italia cu douăsprezece mii de lăncieri, îi cerea insistent ducelui de Bourbon să părăsească Milano pentru a se uni cu lăncierii și a porni împreună spre Roma sub comanda sa. Dar veșnica amânare a plății soldelor era un motiv temeinic de supărare pentru mercenarii spanioli și germani, care juraseră că-l vor lăsa baltă pe împărat și vor pleca din această țară blestemată unde se crapă de foame. În fiecare zi mureau destui soldați din cauza bolilor și în fiecare noapte nefericiții locuitori din Milano omorau câțiva hoți, fiindcă tot nu mai aveau nimic de pierdut.

Ducatul de Milano era la capătul puterilor. Nu mai exista un sac de făină, o găină, un porc, totul fusese furat. Iar în oraș nu era casă să nu fi fost jefuită. Ducele de Bourbon și ofițerii lui își topiseră vasele de argint și de aur, bijuteriile, chiar și lanțurile scumpe de la gât, și bătuseră monedă, apoi distribuiseră banii soldaților, pentru a evita destrămarea armatei. Cât despre mine, care abia sosisem, nu puteam pretinde să mi se plătească serviciile de chirurg al oștirii, așa că altceva mai bun nu aveam de făcut decât să o urmez, pentru ca odată și odată să primesc banii ce mi se cuveneau. După ce am cumpărat la un preț foarte mare un măgar costeliv, am pus toate lucrurile mele pe spinarea nefericitului animal și la începutul lunii ianuarie am plecat împreună cu oastea ducelui de Bourbon spre Roma. Astfel a început pentru mine sângerosul an de neuitat 1527.

Pentru a împiedica joncțiunea oștilor imperiale, trupele *Ligii Sfinte*, comandate de ducele de Urbino, au angajat câteva lupte împotriva lăncierilor lui Frundsberg, dar după ce au avut parte de câteva înfrângeri, italienii au bătut în retragere, fără îndoială pentru a chibzui mai bine

în ce fel pot fi mai de folos cauzei venețiene. În februarie am ajuns să ne întâlnim pe malul râului Trebbia cu armata lui Frundsberg. Încă din prima seară spaniolii și germanii s-au luat la harță, apoi s-au bătut zdravăn, așa că răniții au fost cam tot atât de mulți ca după o bătălie adevărată. Totul a pornit de la întrebarea: față de cine are mai multe datorii împăratul și care sunt cei care ar trebui să fie plătiți mai întâi, archebuzierii spanioli sau lăncierii germani? Întrebarea era cu totul prostească, fiindcă împăratul nu trimisese niciun ban pentru oștire, iar întreaga poveste cu plătitul soldei în momentul când trupele se vor întâlni fusese spusă într-o doară de ducele de Bourbon, ca să-și poată urni trupa din Milano.

Neavând de ales, oștirea a pornit mai departe și fiecare și-a luat singur partea după cât de bine a știut să fure. Până la urmă, enervat de faptul că oastea flămândă a împăratului jefuiește ținuturile roditoare ale țării lui, ducele de Ferrara, care era cel mai bun aliat al împăratului și singurul din Italia, l-a împrumutat pe ducele de Bourbon cu o sumă importantă de bani pentru a-i plăti pe mercenari. Iar ducele de Bourbon a făcut o nedreptate, plătindu-le solda doar mercenarilor lui Frundsberg, ceea ce i-a întărâtat și mai aprig pe spanioli. Așa că după două săptămâni, sătulă de-atâta ploaie și foame, oastea s-a oprit din nou ca să-și ceară drepturile.

Eu plecasem din Milano împreună cu spaniolii, însă cum nu făcusem cu ei niciun legământ și nici nu le înțelegeam bine limba, i-am lăsat și m-am alăturat germanilor lui Frundsberg. Atunci am avut parte de una dintre cele mai mari surprize din viață. Tocmai îmi priponisem măgarul de un măslin, îmi deschisesem lada cu leacuri și mă pregăteam să-i îngrijesc pe câțiva lăncieri atinși de boala franceză, când am fost pe neașteptate atacați de o ceată de soldați spanioli flenduroși și cu picioarele goale. Lăncierii nu au ripostat imediat,

fiindcă erau toți cu pantalonii lăsați în jos, ca să-i pot examina. Nici s-o ia la goană n-au putut, de aceea au început să zbiere ca din gură de șarpe. Zbieretele lor au atras atenția unui tânăr mercenar cu o statură impresionantă, care a alergat spre noi cu sabia în mâini și răcnind ca o fiară sălbatică. Spaniolilor le-a trecut pe loc pofta de jaf și au luat-o sprinteni la goană, iar eu, când mi-am ridicat privirea să-i mulțumesc celui care m-a salvat, am constatat că-l am în fața ochilor mei pe Antti. La început am crezut că-i doar fantoma lui Antti, sosită din regatul umbrelor la disperata mea rugă adresată lui Dumnezeu în acel moment de spaimă. Pentru că nu mă mai îndoiam de mult că murise, de vreme ce nimeni nu scăpase de pe urma acelei grozave înfruntări a ungurilor cu turcii de la Mohács. Când m-a recunoscut, a lăsat sabia să-i cadă și mi-a prins emoționat mâinile între ale lui.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Mikael, a spus el, ce cauți în mijlocul acestei cete de lupi? De ce ți-ai lăsat baltă studiile de la Basel și rătăcești din nou pribeag prin lume?

Când l-a recunoscut pe Antti, câinele meu a început să alerge ca un nebun în jurul lui, mișcându-și vesel coada în toate părțile. Antti s-a așezat pe jos, a scos din traistă un os, l-a spart între dinți și i l-a dat lui Rael. Prin bocancii rupți îi ieșeau afară degetele mari de la picioare, mânecile erau zdrențuite, dar purta o cuirasă strălucitoare, fără nicio pată de sânge sau urmă de rugină, iar sabia nu avea niciun cusur. L-am întrebat cum de scăpase cu viață din bătălia de la Mohács și cum de-i cu putință să ne regăsim în mijlocul acestei oști înfometate, uitate de împărat și de Dumnezeu și blestemate de italieni. El mi-a spus cu un aer nevinovat:

— Nu-i nicio minune că am scăpat cu viață din bătălia de la Mohács, fiindcă nici n-am luat parte la ea. În viața mea n-am văzut nobili mai aroganți și mai supărăcioși ca nobilii din Ungaria. Mi-a

trecut dintr-odată tot cheful și n-am mai vrut să lupt alături de bărbații aceia atât de arțăgoși. Dar ei n-au niciun respect față de artilerie. Se încred doar în armurile lor și în rapiditatea cu care aleargă ca nebunii pe cai. La Mohács, ungurii au pornit în galop spre sutele de tunuri ale turcilor ascunse de prima linie de pedestrași, așa a început lupta. Martori demni de încredere mi-au povestit că turcii au așteptat până ce acești cavaleri smintiți au ajuns la doi pași de gurile tunurilor, după care au tras. După prima salvă de tun se știa deja cine-i învingătorul, iar într-o oră și jumătate toată armata Ungariei a fost masacrată. Prea puțini au scăpat ca să povestească ce s-a întâmplat acolo.

Eu l-am rugat să-mi povestească mai amănunțit, dar Antti n-a fost deloc dispus să-mi povestească despre această aventură războinică din Ungaria. Am înțeles că un oarecare negustor de blănuri îl umilise să treacă printre săbii, ca pedeapsă pentru neexecutarea cu rapiditate a unui ordin, de aceea era el atât de supărat pe toată Ungaria.

— În multe țări am fost, dar nicăieri n-am văzut un popor atât de disperat. Îți poți imagina, Mikael, cât de grea este viața țăranilor din Ungaria, dacă ei preferă să fugă la turci. Se spune că turcii nu-i persecută pe creștini și le îngăduie să aibă bisericile și credința lor, că nu jupoaie poporul cu dări prea mari și cu nedreptăți. E unul din motivele pentru care n-am vrut să lupt împotriva lor. Și se mai spune că cel puțin doi nobili din Ungaria trag sforile pe lângă sultan ca să obțină coroana Ungariei, bineînțeles sub suzeranitatea monarhului otoman.

Antti mi-a mărturisit că s-a săturat până-n gât de Ungaria și nu-i face plăcere să-mi mai povestească, așa că am plecat la locul unde poposise împreună cu un grup de lăncieri care-l aleseseră șeful lor. Aveau un cort cam peticit, ce-i drept, dar bun împotriva ploilor. Am mâncat împreună cu soldații și am fost mulțumit că eram

cu ei, deoarece chiar în noaptea aceea s-a petrecut un adevărat măcel. Lăncierii germani au trebuit să se echipeze în miez de noapte cu armuri și cuirase și să se așeze în careu pentru a se apăra de spanioli. Nebuni de furie, aceștia îi atacaseră mai întâi pe ofițeri și amenințau că-și vor decupa solda de pe pielea spinării ducelui de Bourbon, care, de teamă, se refugiase în cortul lui Frundsberg.

A doua zi dimineață, după ce – cu chiu, cu vai –, comandanții spaniolilor reușiseră să restabilească o relativă ordine printre oamenii lor, a fost rândul germanilor să se revolte și să se plângă, arătându-și unul altuia jalnicele încălțări și veșmintele zdrențuite. Iar când a început să se lase seara, au înconjurat cortul lui Frundsberg, urlând că au fost înșelați și cerând să li se plătească imediat soldele.

Mă aflam în mijlocul acelei mulțimi ponegritoare, alături de Antti, când Frundsberg a ieșit din cortul său. A fost pentru prima și ultima oară când am avut ocazia să-l văd pe acel mare general, al cărui nume doar era de ajuns ca să-i înspăimânte pe mulți oameni. La apariția acestui bărbat cu alură de taur și fața cât un butoi de bere, s-a făcut dintr-o dată tăcere. Câțiva soldați l-au și aplaudat, dar după câteva clipe toți au început să zbiere din nou cerându-și drepturile, iar unii și-au aruncat încălțările stâlcite și rupte și alții zdrențele de pe ei la picioarele generalului.

Frundsberg a strigat, a blestemat și a bătut din picioare ca să se facă liniște, apoi cu glas blând le-a vorbit soldaților numindu-i frați și amintindu-le de cele douăzeci de bătălii câștigate sub flamura împăratului, precum și de gloria germanilor, pe care ei, cei mai buni lăncieri din lume, au făcut-o nemuritoare. Dar frații lui de arme i-au strigat că s-ar lipsi bucuroși de glorie pentru pâine și veșminte, și că-i o rușine că soldații mor de foame când în jurul lor se află bogatele orașe ale ducatului Ferrara, unde ar putea să mănânce pe săturate, să bea vin și să se distreze cu fete nurlii.

Frundsberg nu era obișnuit cu revolta. De mânie, fața lui lată s-a înroșit ca focul și a zbierat atât de tare până aproape i s-a pierdut glasul. Le-a amintit soldaților de jurământul de supunere pe care-l făcuseră când s-au înrolat în oastea sa și i-a amenințat. Dar discursul lui pătimaș i-a întărâtat și mai mult pe soldați, care i-au strigat că mai bine și-ar aminti ce le-a promis când i-a ademenit să intre în slujba împăratului. Și deodată cei care erau împrejurul lui și-au coborât lăncile ca pentru atac, lucru greu de suportat pentru un general de armată atât de faimos.

Nu-i de mirare că Frundsberg s-a simțit peste măsură de ofensat. Ochii i s-au umplut de lacrimi, a vrut să spună ceva, dar n-a putut articula niciun cuvânt, a făcut câteva gesturi ca un orb, apoi s-a prăbușit la pământ. Descumpăniți, cei care îl amenințaseră cu lăncile au încetat să mai strige și au fugit de acolo, în timp ce în toată tabăra se lăsa o tăcere de moarte. Din fericire, aveam lanțeta cu mine, așa că i-am putut da primul ajutor. I-am făcut o incizie la braț și am dat drumul la sânge să curgă. Asta l-a ușurat, dar era clar că fusese lovit de apoplexie, fiindcă nici nu-și mai mișca mâinile și picioarele, nici vorbi. Doar ochii lui mari de taur, congestionați, au aruncat în jur priviri disperate. A fost dus apoi la Ferrara pentru a fi îngrijit, dar a rămas paralizat pentru tot restul zilelor lui.

În felul acesta a plecat singurul comandant capabil să mențină disciplina în rândul armatei de lăncieri, iar eu nu mă îndoiesc că în acea aparentă întâmplare a fost doar o intenție tainică a lui Dumnezeu. Cei doi colonei ai lui Frundsberg au luat imediat conducerea armatei, iar ducele de Ferrara, văzând că altă cale să-i țină în frâu pe oameni nu există, i-a împrumutat pe colonei cu cincisprezece mii de ducați. Fiecare soldat a primit câte un ducat și toată lumea a încheiat pace,

puternic impresionată de nenorocirea ce se întâmplase.

După incident, ducele de Bourbon a ținut sfat cu ofițerii și i-a îndemnat să-și încurajeze oamenii, povestindu-le despre bogățiile care îi așteaptă la Florența și la Roma. Abia se restabilise ordinea și oștirea era gata să-și reînceapă marșul, când, ca o încununare a nenorocului, maestrul cavaleriei imperiale, sosit din Roma, a anunțat că seniorul de Lannoy, viceregele de Neapole, încheiase în numele împăratului un acord de pace cu papa. În iarna aceea fuseseră încheiate cu papa nu se știe câte alte acorduri de pace, pe care papa le încălcase cu consecvență. Dar noua înțelegere era cea mai puternică, fiindcă papa plătise șaizeci de mii de ducați, pe care maestrul cavaleriei imperiale urma să-i împartă soldaților înainte de dizolvarea armatei.

Prima revoltă fusese cum fusese, dar acum, odată cu vestea de pace, un zgomot de iad și o mare deznădejde s-a întins peste toată tabăra. Uitându-și vrajba cea de toate zilele, germanii și spaniolii s-au simțit deodată mai înfrățiți ca oricând în fața pericolului de a-și pierde prada anunțată. După ce au dezbătut aprins nedorita schimbare, au ales pe câțiva dintre ei, atât germani cât și spanioli, care s-au dus la ducele de Bourbon și l-au întrebat direct ce are de gând să facă. Ei l-au prevenit pe duce că, orice s-ar întâmpla, nu vor renunța la asediul Romei, fie cu comandanții de acum, fie cu alții, pe care îi vor alege dintre ei, în cazul că cei de acum vor refuza să continue marșul spre Roma.

Ducele de Bourbon i-a ascultat cu amabilitate și a declarat că, dacă asta e voia oastei, el o va conduce la Roma cu ajutorul lui Dumnezeu, cu riscul de a-și atrage asupra lui mânia împăratului. Maiestatea sa împăratul nu-l recompensase pe măsura meritelor, cât despre avantajele obținute, le pierduse când regele Franței încălcase tratatul de

pace. În rest, ducele de Bourbon, care îl ura pe seniorul de Lannoy ca pe nimeni altul pe lume, a primit ca pe o insultă pacea pe care viceregele i-o impunea prin maestrul cavaleriei imperiale. De altfel, ducele era convins că-i slujește mai bine împăratului continuându-și campania de război, fiindcă, oricum, papa nu s-ar fi ținut de cuvânt și, mai devreme sau mai târziu, tot ar fi încălcat tratatul de pace.

Foarte mulțumit că, în sfârșit, se va descotorosi de noi, ducele de Ferrara a aprovizionat oastea cu alimente, pulbere și tunuri ușoare, iar la sfârșitul lui martie am început marșul spre Roma. Pe măsură ce înaintam, oastea noastră se îngroșa ca un bulgăre rostogolit prin zăpadă, fiindcă ni se alăturau toți refugiații din republicile Italiei care nu se aveau bine cu senioria sau erau adversari ai lui Medici din Florența. Toți criminalii, tâlharii și borfașii de toate felurile s-au alăturat armatei ducelui de Bourbon, sperând să se căpătuiască la Roma când va fi să se împartă prada, iar la Bologna, șase sute de studenți germani de la universitate, aruncându-și cât colo tratatele de drept, au îngroșat și mai mult rândurile oastei noastre.

Așa se face că l-am întâlnit din nou pe Sebastian Lotzer, care era unul din studenții universității din Bologna ce-și abandona studiile pentru a participa la asediul Romei. El s-a apropiat zâmbitor de mine, ca și cum între noi n-ar mai fi fost acea prăpastie deschisă la Baltringen, și mi-a spus:

— Mikael, fratele meu! În sfârșit, prorocirile marelui cărturar al pământului meu natal, Ulrich von Hutten, se vor împlini. Vom încăleca pe cai și vom alerga spre Roma să trecem prin sabie și foc acel cuib al Satanei! Îl vom da jos de pe tronul lui pe papă și-l vom pune papă pe Luther la Nürnberg sau la Augsburg, pentru noul regat al creștinilor care va dura o mie de ani, iar credința germanilor,

liturghiile germanilor și ordinea germanilor vor fi impuse în toată lumea.

Dar pe mine nu mă mai impresiona entuziasmul lui Sebastian Lotzer și i-am spus acru:

— Bag seamă că nici n-ai cal să alergi la Roma după cum spune gura ta și mă îndoiesc că după ce ai studiat dreptul roman vei fi devenit mai viteaz decât la Baltringen, când i-ai părăsit pe țăranii pe care tu însuți i-ai amețit cu fanatismul biblic.

S-a simțit grozav de ofensat și i s-au înroșit obrajii. A spus:

— Ai rămas același șarpe dinainte, Mikael Pelzfuss, și te târâi pe pământ fără să înțelegi măreția zborului de vultur. Am folosit doar o imagine poetică când am vorbit despre cai, dar voi merge pe jos până la Roma și, cine știe, poate că sabia mea va fi mai eficace decât neputincioasele tale leacuri.

Dar și surâsul lui a înghețat, ca și surâsul multor alți bărbați obosiți de drum, care s-au pierdut în zăpadă și au fost mâncați de lupi sau omorâți de țăranii și de păstorii disperați de brutalitatea soldaților. Pentru a evita valea Toscanei, ocupată de trupele vrăjmașe, ducele de Bourbon ne condusese prin trecătorile cele mai anevoioase ale Apeninilor.

În acel an, primăvara era întârziată și munții erau acoperiți de zăpadă. Proviziile noastre se isprăviseră și de niciunde nu se găsea ceva de furat. Nu-i de mirare că cei mai mulți erau triști și tânjeau după casele lor. În sfârșit, în ziua când lipsa pâinii și a făinii începea să se simtă, ducele de Bourbon a arătat cu degetul spre pământurile bogate și roditoare din depărtare, unde apele verzi ale râului Arno șerpuiau prin văi luxuriante și ne-a spus că sub picioarele noastre, acolo jos, sunt toate bogățiile Florenței și Romei. Atunci am început să coborâm colinele abrupte ale muntelui și arătam mai degrabă a hoardă de bandiți decât a armată imperială. Într-o goană nebună am ajuns în valea

râului Arno, dar Florența fusese avertizată de pericolul ce o amenința, de aceea ducele de Urbino, sfârșind cu lâncezeala, străbătuse în grabă Toscana și se îndrepta spre Florența. Nu știu dacă ducele de Urbino chiar avea intenția să apere Florența, dar înaintarea lui grabnică l-a îndemnat pe ducele de Bourbon la prudență și a preferat să ne conducă în marș forțat direct spre Roma. N-am mai simțit atunci nici foamea, nici setea, nici toate nevoile și oboseala, am abandonat tunurile pe drum, continuu împinși înainte de acel miraj luminos, împingându-ne unii pe alții ca o turmă îndobitocită, neavând decât o singură idee în cap: Roma, Roma, doar Roma.

Acele zile istovitoare, fanatice, au rămas ca o ceață în mintea mea, îmi amintesc doar că într-o zi, pe când mă târâm pe o cărare, agățat de traistele de pe spinarea măgarului meu, am avut o viziune înspăimântătoare. Toată armata cenușie din jurul meu, încovoiată, mergând cu îngrădire înainte, cu priviri golite de orice căldură umană, mi s-a părut o ceată flămândă de lupi.

După o săptămână de marș forțat, oastea noastră, care acum număra treizeci de mii de oameni – fiindcă soldații din armata dizolvată a papei ni se alăturaseră și ei pe măsură ce ne apropiam de oraș – a ajuns în sfârșit la porțile Romei. Noaptea, în puținele ore de repaus, se auzeau ciocanele forjorilor care, strânși în jurul focului, făureau scări de asalt și necontenit se vedeau convoaiele de căruțe încărcate cu boccele ale nefericiților care fugeau din oraș. În cea de-a cincea zi a lunii mai, oastea imperială s-a desfășurat pe colina numită Mario, de unde, în sfârșit, se vedeau semețele ziduri, turnurile și cupolele orașului sfânt, aurite de lumina soarelui de amurg. Am contemplat orașul care timp de o mie de ani a atras pelerinajele de credință și penitență ale întregii creștinătăți, orașul ale cărui

biserici, altare și relicvarii erau împodobite cu aurul și argintul venit din toate părțile lumii.

Și m-am întrebat dacă Roma păruse vreodată mai măreață și mai copleșitor de glorioasă în ochii pelerinilor decât ne apăruse nouă, scăldată în lumina de aur a crepusculului, ca un sipet ferecat ce ascunde o comoară, pe care noi urma să-l forțăm și să-l spargem, împingând în tenebre o epocă încheiată. Călare, ducele de Bourbon s-a oprit în vârful colinei și armura lui a strălucit în lumina soarelui. După o clipă de tăcere, din gâturile noastre uscate a țâșnit un urlet, iar ducele, cu ochi scăpărători de pasiune, a anunțat:

— Mâine în zori începe asaltul!

3

Nu știu să mai fi existat armată asediatoare într-o stare atât de jalnică precum a fost a noastră în fața zidurilor Romei. Doar o rație de pâine mai era și toată lumea fremăta de neliniște, fiindcă trupele antrenate și disciplinate ale Ligii Sfinte se apropiau încet pentru a ne strivi de zidurile cetății eterne, care, în întunericul nopții, păreau de neînvins. Nu dispuneam de nicio artilerie pentru a deschide o spărtură în zid, iar archebuzierii spanioli aveau pulbere doar cât să tragă câteva focuri, fiindcă cea mai mare parte din pulbere era înmuiată și distrusă de pe urma ploilor multe de care avuseserăm parte pe drum. Așezat în fața focului, mă gândeam că mai degrabă zidul ar fi putut fi spart cu berbeci de lemn decât escaladat.

În noaptea aceea, la mănăstirea Sfântul Onofrio, ducele de Bourbon a ținut sfat cu coloneii și ofițerii, iar soldații s-au sfătuit în jurul focurilor de bivuac, lucru din ce în ce mai obișnuit de când plecasem noi din Bologna. Spaniolii insistau cel mai mult asupra atenției sporite și permanente care va trebui să se acorde la împărțirea echitabilă a prăzii, în timp ce germanii erau preocupați în mod

special de capturarea papei, care, după ce va fi deposedat de bogății, trebuia neapărat să fie spânzurat. Teama spaniolilor că ofițerii își vor lua cea mai bună parte din pradă, lăsându-i pe soldați cu buza umflată, a sporit toată noaptea, reușind să-i molipsească și pe germani. Oricum, și unii și alții au jurat că nu vor lăsa să le scape nimic printre degete, fiindcă acest jaf se anunța să fie cel mai mare pe care-l cunoscuse vreodată creștinătatea. În noaptea aceea, toate discuțiile secrete și îndoielile asupra împărțirii prăzii au trecut din gură în gură. Soldații care până atunci nu știuseră nimic despre toate astea au avut la ce să se gândească, iar temeinicia avântului de devastare a Romei a fost clară pentru fiecare. Tot atunci s-a răspândit vestea că ducele de Bourbon fusese excomunicat de papă și că de aceea preferase să țină sfat la mănăstire, ca totodată să se confeseze unui preot. Oricum, nici spaniolii, nici germanii nu erau mulțumiți de ducele de Bourbon și toată lumea regreta moartea lui Frundsberg, sperând că ducele își va găsi sfârșitul în luptă, pentru a nu împiedica mult așteptatul jaf, la care râvnea fiecare soldat cumsecade.

În revărsatul zorilor s-a ridicat o pâclă groasă din mlaștinile dimprejur, iar când goarnele și tobele au dat semnalul de asalt, am avut surpriza să vedem zidurile Romei învăluite în ceață, tocmai bine să ne ascundă de ochii archebuzierilor și tunarilor ce apărau cetatea. Din două părți au fost ridicate simultan scările de asalt, dar archebuzierii garnizoanei au respins atacul, fie împușcându-i pe asediatori, fie înfruntându-se în luptă corp la corp cu cei care reușiseră să se cațăre pe ziduri. În timpul acesta, de pe meterezele castelului Sânt' Angelo au început să bubuie tunurile, iar una dintre primele victime a fost calul ducelui de Orania, care a fost străpuns de un glonț.

Iar ducele de Bourbon călare, sfidând focul dușmanilor, a trecut în revistă trupa, cu mantia

albă fluturând deasupra armurii sclipitoare, tocmai bine să atragă atenția apărătorilor de pe ziduri. Nasul lui lucitor părea mai mare ca oricând, iar ochii îi scăpărau de furie în timp ce-i îndemna la luptă pe soldații lipsiți de entuziasm. Pe de-o parte spaniolii, care își aranjau încet archebuzele pe suporturi, iar pe de alta germanii, care se strângeau unul în altul și șușoteau, îl enervau deopotrivă cu aerul lor apatic.

Turbat de furie, ducele a descălecat în apropierea zidului, în locul numit Campo Santo, și a început să zbiere, poruncindu-le lăncierilor germani să-și ridice scările de asalt. O mulțime de scări de asalt au fost ridicate în același timp într-o gălăgie nemaipomenită. Mai târziu, niciunul dintre cei care au fost de față n-a putut povesti clar ce s-a întâmplat. Când tocmai dădea să încalece din nou pe cal, din amândouă părțile – și dinspre asediatori și dinspre asediați –, archebuzierii au tras, iar ducele de Bourbon a căzut la pământ, strigând cu glas înspăimântat:

— Doamne Dumnezeule și Sfântă Fecioară, eu mor!

Îi fuseseră străpunse coapsa și vintrele de un mic proiectil de plumb. Soldații l-au ridicat în grabă, iar ducele de Orania l-a acoperit cu mantia sa, apoi a fost dus la o capelă de pe o podgorie din apropiere, unde a avut norocul să nu moară mai înainte de a primi ultima cuminecătură. A mai trăit câteva ore și, în spasmele morții, a sfâșiat pânza care-i lega rănile, a avut un moment de luciditate, apoi, când și-a dat duhul, a strigat cu voce cavernoasă: „La Roma! La Roma!“ Prin fereastra deschisă a capelei, vocea lui puternică a putut fi auzită chiar și de soldații care începuseră asediul Romei.

Mulți istorici au scris după aceea povestiri tulburătoare despre vitejia soldaților armatei imperiale, stimulată în bună parte de moartea iubitului lor comandant, pe care au vrut să o

răzbune, dar adevărul este că nici spaniolii, nici germanii n-au ieșit din starea lor naturală de apatie decât după ce au fost siguri că ducele de Bourbon murise. Abia atunci au prins curaj și s-au lansat cu vigoare la asalt, îndemnându-se unul pe altul și strigând cu entuziasm că de-acum nimeni nu-i mai poate împiedica să făptuiască jaful mult râvnit. Mulți au fost dintre aceia care mai târziu au revendicat onoarea de a-l fi omorât pe duce. Nu-l voi pomeni decât pe un oarecare aurar Benvenuto Cellini, care dirija focurile tunurilor de la castelul Sânt' Angelo. După ce papa dăduse poruncă să fie dizolvată armata, nemaiavând tunari pricepuți, comandantul fortăreței fusese obligat să încredințeze tunurile artiștilor și altor lepădături. Cât adevăr va fi fost în povestirile acestor lăudăroși e greu de știut; eu cred în continuare că ducele a fost ucis de un archebuzier spaniol.

În orice caz, strigătul de agonie al ducelui de Bourbon i-a însuflețit atât pe spanioli, cât și pe germani, și ei au luptat cu înflăcărare, încercând să se depășească unii pe alții în vitejie. În grădina cardinalului Armellini, spaniolii au descoperit un edificiu lipit de zidul cetății. O trecere subterană, astupată în grabă cu moloane, ducea de la acea casă până în oraș. Și în timp ce spaniolii își croiau drum cu lopețile, germanii, care ridicaseră scări de asalt în dreptul porții Sfântului Spirit, escaladau zidul. Primul care a reușit să ajungă viu pe zid a fost un predicator numit Nikolai, de meserie cusător de mătăsuri, iar al doilea a fost Antti, care, după ce le-a făcut vânt artileriștilor cu înspăimântătoarea lui sabie, a început să îndrepte țevile tunurilor spre castelul Sânt' Angelo. Spaniolii și germanii au intrat cam în același timp în oraș. După ce porțile au fost deschise, apărătorii orașului au coborât de pe ziduri și au luat-o la fugă, încercând să ridice obstacole în fața puhoiului de soldați ai armatei imperiale care înainta tot alergând de pretutindeni. Dar s-a

dovedit că orice rezistență era zadarnică, așa că, cei care au putut, au fugit din calea lor să se ascundă. Însă soldații împăratului, hămesiți de foame, erau dornici să isprăvească repede cucerirea orașului și nu se opreau decât câteva clipe la casele apropiate pentru a lua la nimereală o bucată de pâine sau o legătură de ceapă, după care continuau goana lovind cu cruzime pe toți cei care le ieșeau în cale. Mi-am lăsat răniții și am urcat pe ziduri, unde Antti lupta de unul singur cu apărătorii care nu reușiseră să fugă.

Ultimii elvețieni din garda papei au fost omorâți în fața catedralei Sfântul Petru, lângă obelisc. Dar soldații împăratului nu se mulțumeau să omoare oameni; omorau și cai, și măgari, nu cumva vreun om bogat să apuce a pleca din Roma cu averea sa.

Dinspre castelul Sânt' Angelo tunurile trăgeau fără încetare, dar cum nimeni nu mai era interesat să riposteze, până la urmă am rămas doar eu și cu Antti pe ziduri. Strigătele oamenilor îngroziți care alergau erau acoperite de strigătele de bătălie stridente și triumfătoare: *España, España!* și *Imperio, Imperio!*

Atinși apoi și noi de nebunia lumii, n-am mai ținut seama de pericol, am coborât de pe ziduri și am alergat spre citadelă, în timp ce spaniolii atacau catedrala Sfântul Petru, iar germanii Vaticanul. N-aveam să aflăm decât mai târziu în ce fel papa reușise să le scape printre degete. Sfântul părinte al bisericii catolice își petrecuse toată dimineața în Capela Sixtină în tovărășia cardinalilor și ambasadorilor străini. Însă când germanii începuseră să forțeze porțile Vaticanului, zorit de servitorii săi, papa fugise printr-o trecere subterană secretă până la castelul Sânt' Angelo. Grupurile de fugari, cărora li se adăugaseră și nefericiții din cartierul Borgo, se înghesuiau acum pe podurile de peste Tibru pentru a încerca să se refugieze tot la castel, iar în fața podului mobil al fortăreței ajunsese de-acum o mulțime înspăimântată de

oameni. Au fost unii care au căzut în Tibru, în special femei și copii, sau de pe podul mobil, în șanțurile cu apă. Apoi soldații garnizoanei de la Sânt' Angelo au alergat la casele apropiate pentru a lua provizii, fiindcă fortăreața nu avea destule pentru a rezista unui asediu. Dar tunarii au trebuit să-și întrerupă focurile, de teamă să nu-i lovească pe locuitorii orașului, iar eu și Antti nu știu cum de ne-am trezit deodată împreună cu mulți spanioli și germani în mijlocul unei mulțimi de oameni într-o mișcare confuză, în acel moment am zărit grupul de demnitari care ieșea din trecerea secretă și încerca să-și croiască drum pe podul mobil în direcția fortăreței. În fața lor era un bărbat gârbovit ce mergea șovăind și purta pe umeri mantia de purpură a unui cardinal. Am înțeles că fugarul era papa Clement al VII-lea și că jurământul pe care îl făcusem cu mâinile înmuiate în sângele Barbarei se împlinise.

Era deja târziu și noi încă nu cuceriserăm cartierul fortificat Trastevere de pe acea parte a Tibrului, citadela încă nu era complet încercuită și comandanții armatei imperiale nu-și organizaseră încă forțele în ordine de bătaie. Orașul vechi de pe partea cealaltă a Tibrului rezista, dar oamenii intraseră în panică și prea puțini aveau de gând să-l apere. Cei mai mulți romani erau preocupați doar să găsească un loc unde să-și dosească averea. Fugarii bogați se ascundeau la adăpostul zidurilor marilor palate și mulți cardinali care se credeau prieteni ai împăratului rămâneau liniștiți în casele lor, încrezători în imunitatea conferită de preaînalta lor poziție, oferind chiar și azil multor persoane distinse. Ambasadorii erau în aceeași măsură solicitați de refugiați, în timp ce săracii, care nu beneficiau de nicio protecție a celor puternici, își luau boccelele și se refugiau în numeroasele biserici și mănăstiri din oraș.

În acel moment al luptei, niciun roman nu înțelesese clar amploarea nenorocirii care se

abătuse asupra Romei, de aceea la sfatul consilierilor orașului, convocat de urgență, când câteva persoane prudente propuseseră să fie distruse podurile de pe Tibru pentru a fi astfel protejat malul stâng, consilierii se opuseseră în unanimitate unei astfel de hotărâri draconice, sub pretextul că podurile erau prea frumoase pentru a fi distruse și prea scumpe pentru a fi reconstruite. Se pare că Dumnezeu îi orbise atunci pe romani.

Când s-a lăsat seara, trompetele au dat din nou semnalul de atac și trupele imperiale s-au apropiat – de data aceasta ordonate – de podul Sisto. Doar după cucerirea întregului oraș, împăratul ar fi putut fi considerat învingător. Dar marșul a fost la un moment dat întrerupt de contele de Brandenburg, un tânăr de optsprezece ani, care-și făcea în acea vreme studiile la Roma. În fruntea unei delegații de cetățeni ai Romei, el a încercat să tempereze pornirea războinică a conaționalilor lui. Dar lăncierii bărboși și murdari i-au râs în nas, i-au tras câteva palme de i s-au înroșit obrajii ca focul și i-au spus să-și vadă de drum, împungându-i în același timp pe imprudenții cetățeni ai orașului cu lăncile, încât aceștia s-au văzut nevoiți să renunțe la orice încercare de a-și expune principiile pașnice și au luat-o la goană.

Podul a fost apărat de tinerii aristocrați romani și de cavaleri, care reușiseră să strângă aproape două sute de oameni. Purtau un steag pe care scria: *Pro fide et patria*, dar lăncierii l-au călcat repede în picioare, la fel cum au călcat și peste cadavrele apărătorilor. Au trecut podul ca un puhoi revărsat și au omorât atât de mulți fugari, încât nici nu puteai să treci pe drum fără să te împiedici de cadavre. Cred că în prima zi au fost omorâți vreo zece mii de oameni, cea mai mare parte din ei fiind fugari fără arme.

Când s-a făcut noapte, comandanții au dat ordin să se sune adunarea. Spaniolii și-au pus corturile în Piazza Navona, iar germanii în Campo di Fiore. Și

unii și alții au aprins focul cu lemnul ușilor smulse din țâțâni și cu mobilele rechiziționate din casele apropiate, au adus butoaie de vin din pivnițe și au băut ca să prindă puteri după acea zi obositoare. Roma era a noastră și cum armata noastră nu suferise prea multe pierderi, era drept să fim veseli. De teama unui atac prin surprindere al trupelor *Ligii creștine*, comandanții au făcut tot ce au putut ca oamenii să nu se împrăștie prin oraș. Iar semnalele luminoase care s-au văzut până târziu în noapte dinspre castelul Sânt' Angelo păreau să spună că papa așteaptă armata aliaților ca să-l salveze. Armata imperială a răbdat până la miezul nopții, dar după aceea, urcându-li-se soldaților vinul la cap, nu și-au mai putut stăpâni pornirile. „Pentru numele lui Dumnezeu", au strigat ei, „noi am cucerit Roma cu sabia în mâini. De ce stăm și tremurăm pe aceste pietre, când ofițerii noștri se distrează în paturile moi ale femeilor din Roma?" Apoi, puțin câte puțin, efectivul trupelor a început să se micșoreze și grupuri de bărbați, unele după altele, s-au pierdut pe străduțele întunecate, până ce nu au mai rămas decât focuri muribunde într-o piață pustie, unde o pisică cenușie lingea sânge de pe dalele de marmură.

Eu fusesem tot timpul ocupat cu răniții. Când s-a făcut liniște în Campo di Fiore, m-am așezat alături de Antti și am ascultat împreună zgomotele porților și ușilor sparte, urletele femeilor și loviturile de baroase cu care erau forțate lăzile de fier.

— Aceste zgomote mi se par suspecte, a spus Antti. S-ar părea că spaniolii au luat-o înaintea germanilor, deși fusese convenit că abia mâine dimineață începe jaful. Am spus eu întotdeauna că spaniolii ăștia nu prea sunt oameni să-și respecte cuvântul. Hai să mergem, Mikael, să vedem ce se-ntâmplă, chiar dacă-i întuneric. Poate că avem

norocul să găsim un culcuș mai bun decât lespezile astea reci de marmură.

Nu cunoșteam niciunul Roma, așa că am pornit-o la întâmplare, însoțiți de trei dintre lăncierii lui Antti, care întârziaseră lângă focurile de bivuac. De la ferestrele sparte ale câtorva case se vedea lumina lumânărilor și se auzeau strigătele soldaților beți care se distrau. Am mers pe o străduță laterală pe care domnea încă întunericul, până ce am zărit undeva departe, la capătul ei, mișcarea torțelor aprinse și am auzit zgomotul porților sparte. Dar, la un moment dat, în fața noastră a apărut un bărbat cu obraji bucălați care a deschis o poartă și, ferind flacăra lumânării pe care o ținea într-o mână să nu se stingă, ne-a invitat binevoitor în casa lui. Îl iubise dintotdeauna pe împărat, ne-a mărturisit el, și se simțea onorat dacă soldații lui curajoși îi erau oaspeți, cu condiția să nu fie prea mulți. Ne-a spus că-i negustor de vinuri și ne-a umplut cupele cu diferite soiuri de vin, ca să ne facem o idee ce fel de vinuri vinde, în timp ce femeia lui pregătea mâncarea.

Se vedea bine de pe fețele noastre, a spus el, că suntem oameni de treabă și, dacă tot nu suntem mai mult de cinci persoane, e bucuros să ne primească în casa lui, unde speră că ne vom simți ca acasă la noi.

Mișcați de cordialitatea acestei invitații, i-am promis că-i vom alunga pe toți intrușii care vor încerca să pătrundă în casa lui, promisiune pe care Antti a avut ocazia să o și onoreze în timp ce ne desfătam cu mâncarea excelentă care ni s-a pus în față. După ce au mâncat și și-au șters buzele cu dosul palmelor, cei trei lăncieri ai lui Antti, ușor stânjeniți, au spus că… gata, acum s-a terminat cu sporovăială, ei sunt oameni săraci și trebuie să-și împlinească planurile care i-au purtat spre Roma. Atunci Antti, întorcându-se spre amfitrion, i-a spus:

— Dacă tot pretindeți că-l iubiți pe împăratul nostru și-i sunteți credincios, plătiți-ne banii pe care domnul împărat ni-i datorează și poate cândva îi veți primi înapoi de la el.

Fața negustorului de vinuri a devenit în acel moment mai prelungă și fruntea i s-a acoperit cu broboane de sudoare. După ce s-a plâns cât s-a plâns că-i sărac, ne-a oferit totuși douăzeci de guldeni de aur, câte patru pentru fiecare. Dar lăncierii au spus îmbufnați că, fără îndoială, negustorul de vinuri e mult mai bogat decât pretinde și, în timp ce Antti și-a văzut liniștit de băutură, s-au apucat să deschidă sertarele dulapurilor și să spargă broaștele sipetelor, cotrobăind în ele după lucruri de preț și răsturnându-le pe jos conținutul, neținând seama de țipetele negustorului și ale femeii sale care-i implorau în genunchi să înceteze. Într-un sfârșit, ochii lor s-au oprit pe rotunjimile femeii și amintindu-le gazdelor că nu sunt călugări, au spus că se vor bucura dacă acest bărbat prietenos le va împrumuta puțin femeia, ca să sărbătorească cum se cuvine victoria împăratului. Femeia se agățase de bărbatul ei și plângea, iar el i-a rugat să o lase în pace și le-a promis că le va aduce două servitoare care încă nu au cunoscut bărbat, cu care pot prea bine să se distreze. Cele două fete cu ochi negri, care stătuseră până atunci ascunse, au început să plângă, spunând că sunt fecioare, dar stăpânul casei le-a îmbrâncit și le-a poruncit să ne împlinească nouă toate plăcerile. Lăncierii le-au trântit în patul matrimonial al negustorului de vinuri și în timp ce doi dintre ei au început să le călărească aprig, al treilea s-a dus să vadă ce mai este prin pivniță, ca să nu moară de plictiseală până ce îi va veni și lui rândul.

Eu am fost tare mâniat pe negustorul de vinuri care le-a dat pe mâna lăncierilor grosolani pe cele două fete nevinovate și i-am spus:

— Câine linguşitor, purtarea ta îmi spune că ne minți și că ți-ai ascuns bine banii. Ar trebui să fii spânzurat pentru trădare, fiindcă încerci să-i amăgești pe soldații maiestății sale împăratul.

Antti a fost de acord că spânzurătoarea este cel mai potrivit lucru pentru trădători și i-a spus prietenește femeii că n-are nimic de pierdut, fiindcă el îi promite că o va mulțumi în pat tot atât de bine ca și negustorul. Apoi mi-a spus să caut o frânghie. Iar negustorul a crezut că el vorbește serios și i-a promis că-i va arăta unde-și păstrează averea, numai să-i cruțe viața și să nu-i necinstească femeia. Așa se face că el ne-a condus în pivniță unde, după ce a împins cu mâinile tremurânde un butoi mare, a ajuns în fața unei ușițe ce dădea spre ascunzătoare. În încăpere erau un băiat și o fată, amândoi de vreo cincisprezece ani, care tremurau lipiți de zidul umed, iar fata era nespus de frumoasă. Tot acolo erau multe vase de argint și un sac plin cu ducați de aur.

Fata a ieșit la chemarea noastră, iar Antti l-a împins pe negustor în ascunzătoare, poruncindu-i să scoată obiectele de argint și sacul cu aur. Apoi, după ce s-a convins că nu a rămas nimic și că nu le lipsește mâncarea și apa de băut, i-a spus negustorului că cel mai bine ar fi să aștepte în încăperea aceea ascunsă împreună cu fiul său, fiindcă femeia și fiica lui sunt în stare și singure să se achite de obligațiile pe care le are o gazdă. Apoi a închis ușa cu zăvorul și a pus butoiul la locul lui, fără să țină seama de zbieretele și blestemele prizonierului său.

Fata a început să plângă, dar eu i-am mângâiat părul și am întrebat-o care-i este numele. Mi-a spus că o cheamă Giovanna și m-a rugat să am milă de ea. Ajunși înapoi, am răsturnat sacul cu bani de aur și i-am împărțit, după ce am stabilit că Antti are dreptul la trei optimi, fiindcă era comandantul nostru, eu la două optimi, fiindcă eram chirurg, iar ceilalți trei lăncieri la câte o

optime. Cei trei soldați au fost tare bucuroși și toți au dat câte o monedă de aur fiecărei fete. Trecându-le repede supărarea, ele au băut apoi cot la cot cu noi și au început să-i învețe pe lăncieri limba italiană tot trecând din brațele unuia în brațele altuia. A fost o noapte veselă și Antti nu s-a ridicat decât de două-trei ori să-i alunge pe soldații care voiau să intre în casă ca s-o jefuiască, dar cum casa se afla sub protecția noastră, nimeni n-a îndrăznit să-și revendice acest drept. El a discutat mult cu stăpâna casei, a îndemnat-o să bea vin și chiar a reușit s-o facă de două ori să râdă, în ciuda pierderilor suferite. Ea nu s-a supărat nici când Antti a strâns-o în brațe.

Giovanna era atât de tânără și de frumoasă încât nu-mi mai puteam desprinde privirea de la ea. La început a fost speriată, dar după ce a văzut că deși sunt beat, nu abuzez de ea, m-a lăsat să o mângâi și a răspuns cu înflăcărare sărutărilor mele. Apoi am dormit îmbrățișați până dimineață ca doi copii nevinovați.

A doua zi dimineață am simțit că sunt îndrăgostit de Giovanna. De aceea, pentru a schimba oarecum impresia familiei, am restituit partea mea din vasele de argint, păstrând doar banii care oricum erau mai ușor de purtat. Am plecat din casa aceea odihniți și bine dispuși, iar Antti i-a promis femeii că se va întoarce seara pentru a-i proteja în continuare virtutea.

Din păcate, când ne-am întors seara, am constatat că pe acolo trecuseră spaniolii. Negustorul de vinuri fusese spânzurat de o grindă și avea degetele de la picioare arse, ceea ce ne-a dat de înțeles că fusese mai întâi torturat. Femeia lui și fiul lor zăceau morți într-o baltă de sânge, iar pe Giovanna am găsit-o despuiată, violată și sugrumată în patul în care dormisem noi îmbrățișați cu o noapte mai înainte.

Mai bine n-aș fi ținut seama de fecioria ei, mai bine aș fi iubit-o și aș fi luat-o cu mine, biata fată,

decât să moară atât de tânără.

4

Jaful a ținut opt zile și opt nopți, iar eu, dacă vreau acum să-mi imaginez cum este în infern, n-am decât să închid ochii și să-mi amintesc acele zile. Nu există crimă, profanare, viciu, sălbăticie, orgie, pe care sufletele bolnave ale oamenilor să și le imagineze, să nu se fi săvârșit în acele zile și cred că tablourile marilor pictori reprezentând *Judecata de Apoi* sunt imagini nevinovate în comparație cu grozăviile petrecute în timpul devastării Romei. Cel mai mare și mai sfânt oraș al creștinătății, în care pe atunci locuiau mai mult de nouăzeci de mii de oameni, în bisericile și palatele căruia erau strânse de sute de ani imense bogății din toată lumea, era neputincios în fața furiei soldaților învingători, pe care nici comandanții lor nu puteau să o domolească. De fapt, nici nu voiau.

Nu era în Roma bărbat, oricât de bogat sau de sfânt ar fi fost, care să fie sigur că-și poate răscumpăra viața. Nu era femeie, oricât de înalt i-ar fi fost rangul și de oricâtă cinste s-ar fi bucurat, să fie sigură că va scăpa neviolată. Turmentați de vin și de sânge, germanii, spaniolii, chiar și italienii se întreceau între ei pentru a stoarce prin metode inimaginabile câți mai mulți bani, fără să se mai întrebe dacă victima este de partea papei sau a împăratului. Odată intrat pe mâinile lor, nefericitul sau nefericita nu se putea aștepta decât la supliciile infernului. Și spaniolii și germanii spuneau că sunt creștini, dar care dintre ei se purta creștinește?

Spaniolii erau ca niște animale sălbatice, iar cruzimea lor nu avea margini. Germanii poate că nu erau atât de cruzi ca spaniolii, dar tot cruzi erau, și reușiseră să răstălmăcească doctrina lui Luther pentru a-și justifica mârșăviile, fiindcă în numele lui Luther omorau și jefuiau ei.

Departe de mine ideea de a mă justifica, de a mă apăra și de a o face pe inocentul. E drept că în primele zile am umblat și eu împreună cu hoarda și am avut grijă să-mi umplu punga cu bani, dar masacrul, grozăviile, țipetele celor chinuiți m-au deșteptat din rătăcire și sufletul meu a fost bolnav de moarte când m-am trezit din delir. Dimineața celei de-a treia zile mi-a rămas gravată în memorie – așa cum gravează apa tare o placă de cupru –, gata să se imprime pe vecie pe hârtia imaculată a sufletului meu. Dormisem sub colonadele din Campo di Fiore și mă trezisem cu ochii orbiți de lumina puternică a soarelui din acea lună mai. Flăcări și nori de fum negru se ridicau din dreptul celor două case mai apropiate, aerul dimineții era otrăvit de sânge, de transpirație și de borâtură. Nu reușeam să-mi amintesc drumul spre cantonament, dar punga cu bani era neatinsă, măgarul priponit de inelul metalic al unei coloane de marmură, iar câinele se odihnea cu mustățile lăsate în jos de supărare, descurajat și parcă nevoind să mă mai vadă. Mi-am dus măgarul la malul Tibrului să bea apă, dar m-am abținut să beau, fiindcă pe Tibru pluteau cadavre. Cadavre de preoți, de călugări, de călugărițe, chiar și trupuri neînsuflețite acoperite de plăgi. Erau leproșii de la Casa Sfântului Spirit, pe care soldații îi legaseră de paturile lor, îi omorâseră și îi aruncaseră în apă doar pentru singurul motiv că printre ei își găsiseră refugiul și câțiva oameni bogați.

Îmi era groaznic de sete și am intrat în cea mai apropiată biserică, cu speranța că voi întâlni pe cineva cunoscut care să-mi dea ceva de băut. Acolo erau câțiva soldați amețiți care rostogoleau un butoi cu vin spre altar și mulți alții ce se înghesuiau să-și umple cu vin potirele de aur și de argint sau vasele de cult jefuite. Niște soldați îi îmbrăcau pe doi preoți goi cu veșminte femeiești, iar pe marginea vasului de marmură cu apă sfințită din pronaos stătea chircit un archebuzier cu

pantalonii în vine și-și făcea nevoile cu archebuza armată în brațe. După ce a țintit îndelung, a tras un foc și a distrus crucifixul de la altar. Pe jos erau împrăștiate oase de sfinți, aruncate din relicvariile sparte, doi soldați își împingeau unul altuia cu piciorul – râzând zgomotos de fiecare dată când reușeau să o înalțe în aer – țeasta poleită cu argint a unui sfânt martir.

În această veselie sinistră, sosirea mea a fost întâmpinată cu triumf și mi s-a dat vin să beau, iar câțiva au insistat să mănânc din pâinea dulce pentru împărtășanie. Fiindcă am refuzat, ei au aruncat ostiile câinelui meu, iar cei doi preoți îmbrăcați în veșminte femeiești au început să plângă și să-și frângă mâinile în neputința lor. Trebuie să spun, spre cinstea înțeleptului meu câine, că el n-a spurcat ostiile sfințite, ci doar și-a arătat colții spre soldații profanatori care încercau să-l mângâie și să-l convingă să le mănânce. Atunci unul dintre ei s-a enervat și l-a învinuit pe Rael că-i câinele papei, iar altul chiar a vrut să-l împungă cu lancea. Văzând eu că nu-i a bună, le-am spus că am niște treburi în altă parte și am ieșit în grabă din biserică.

Când am trecut pe lângă castelul Sânt' Angelo, am văzut o mulțime de preoți, de călugări, de călugărițe și de nobili care săpau cu stângăcie un șanț în jurul fortăreței, sub comanda unor soldați care-i insultau și-i loveau cu latul săbiilor. O fetiță îmbrăcată în zdrențe și-a făcut deodată apariția de nu știu unde, s-a apropiat de comandantul spaniol al plutonului de soldați și i-a cerut voie să ducă coșul cu legume și verdețuri proaspete lângă zidul castelului pentru sfântul patriarh. Spaniolul a tras o înjurătură, dar a lăsat-o pe fetiță să treacă. Ea s-a îndreptat cu ochi strălucitori până la marginea șanțului. De pe zidurile fortăreței a fost aruncată o sfoară, fetița a îngenuncheat să lege coșul cu legume și a strigat cu glasul ei subțire de copil o binecuvântare pentru papă. Atunci, unul dintre

archebuzierii germani a apăsat pe trăgaci. Fetița a căzut cu fața la pământ, iar coșul cu legume s-a rostogolit în șanț.

Mi-am îndemnat măgarul să meargă mai departe, iar Rael s-a ținut după mine. Așa am ajuns în marea piață din fața catedralei Sfântul Petru, unde cadavrele soldaților elvețieni din garda pontificală începuseră să intre în putrefacție și otrăveau cu duhoarea lor aerul dimprejur. Mi-am odihnit multă vreme privirea pe cel mai mare templu al creștinătății, i-am urmărit liniile pure până ce am avut pentru o clipă pace în suflet, în ciuda măcelului ce se săvârșea în jurul meu. La un moment dat, doi cavaleri ai ducelui de Orania au trecut pe lângă mine. Își duceau caii la adăpat, de aceea i-am întrebat dacă știu unde aș putea găsi un grajd și ceva fân pentru animalul meu. Văzând că sunt medic, nu m-au privit cu dispreț, chiar dacă erau cavaleri, și mi-au spus să-i urmez. Eu am rămas uimit când i-am văzut că traversează piața și intră călare în marea catedrală, dar am intrat după ei. Câteva sute de cai, măgari și catâri ocupau un mic spațiu din imensa catedrală, iar nechezatul și răgetul lor era repetat într-un nesfârșit ecou. Uluit, am privit în jurul meu fără să mai înțeleg nimic și mi-am simțit nimicnicia în acel templu măreț al lui Dumnezeu transformat în grajd al armatei imperiale.

Urmând sfatul celor doi cavaleri, mi-am legat măgarul de grilajul de fier al unei capele laterale, iar rândașii mi-au dat o porție generoasă de fân și de ovăz cu care să-mi hrănesc măgarul. Era plină biserica de saci cu fân și ovăz, aduși din grajdurile pontificale. Se auzeau tot felul de zgomote în catedrală: de la pietrele de mormânt sparte cu lovituri de baros, de la pietrele aruncate. Câțiva mercenari spărgeau piatra de deasupra sarcofagului ultimului papă, în speranța că acolo vor găsi bogățiile ascunse. Dar când i-am văzut pe mercenarii care începeau să forțeze mormântul Sfântului

Petru, n-am mai putut suporta. Îngrozit, cu genunchii tremurând, am ieșit în fugă din catedrală.

Nimeni nu păzea poarta laterală prin care se intra în Vatican, unde principele de Orania își stabilise reședința. Strada era acoperită de hârtii albe, scrisori din toate țările creștinătății, recipise pentru plata zeciuielilor, și tot felul de alte documente de arhivă, pe care prea-zeloșii tâlhari germani le aruncaseră afară de la ferestrele cancelariei sfântului pontif. Doi străjeri m-au condus la Capela Sixtină, unde, pe un catafalc luminat de multe lumânări de ceară așezate pe suporturi de argint, se odihnea corpul neînsuflețit al ducelui de Bourbon. Nasul lui impresionant se înălța vinețiu pe fața lividă. Principele trădător al regelui Franței, excomunicat cu bula papală în ultima zi din viață, ajunsese totuși până la urmă în Roma, pe care o dorise până și în delirul morții.

În dreptul altarului devastat, doi preoți încercau să împlinească slujba mortuară. Papa interzisese ceremoniile religioase pe perioada cât barbarii vor fi în orașul sfânt, dar cei doi preoți acceptaseră să slujească pentru învingători. Totuși slujba religioasă, lipsită de fastul cu care ar fi trebuit să fie celebrată, fiindcă mobilele erau sparte și podoabele altarului furate, părea mai degrabă un ritual stânjenitor. Câțiva soldați desprindeau din rame tablourile care mai erau neatinse și făceau sul pânzele pictate. Erau extraordinar de frumoase acele picturi. Ei mi-au spus că pânzele fuseseră pictate de un pictor numit Rafael și că niște negustori le promiseseră mulți bani în schimb. Să fi știut că este vorba despre un artist atât de renumit, au mai spus ei, n-ar fi ars nicio pânză pictată, dar în prima noapte, când au intrat în palatul papei, era frig, de aceea, ca să se încălzească, au ars în curtea Vaticanului multe tablouri, cu rame cu tot.

Când am ieșit din Capela Sixtină, am întâlnit un grup de archebuzieri spanioli care spărgeau cu paturile armelor vitraliile. Erau vitralii minunat meșteșugite care reprezentau scene religioase. I-am întrebat de ce distrug de pomană acele minunății, iar ei mi-au răspuns cu un aer firesc că nu fac niciun rău, dimpotrivă, treaba lor este de mare folos pentru armata imperială, fiindcă din armăturile de plumb ale vitraliilor se vor turna gloanțe. Se zvonea, au spus ei, că niște cavaleri ai Ligii Sfinte ajunseseră în apropierea porților Romei, dar nu cu intenția de a da asediatorilor banii pentru răscumpărarea papei, ci pentru a deschide focul împotriva lor. Și au mai spus că, fiind ei soldați cu mult bun-simț, trebuie să se îngrijească și de muniții, chiar dacă acum este taman cea mai bună vreme de jaf.

Am ieșit afară și am văzut de pe colina Vaticanului coloane de fum negru de la casele incendiate pe cealaltă parte a Tibrului, ce se înălțau spre cerul senin de mai. Eram nespus de obosit și deznădăjduit în inima mea. Nu-mi era gândul nici la jaf, nici la punga mea. În fața maiestuoasei catedrale Sfântul Petru, m-am gândit că-i zadarnic să iau cu asalt casele localnicilor, să-mi umplu punga cu aur, să beau vin și să mă bucur de toate plăcerile lumești, când încă nu știu cine sunt, ce vreau și încotro mă îndrept. Sigur, dorința mea cea arzătoare se împlinise. „Să nu-mi mai găsesc niciodată liniștea până ce papa Clement al VII-lea nu va fi alungat de pe Sfântul Scaun. Să nu mai aibă el nici casă, nici țară, urgisit să alerge prin lume, iar din Roma să se aleagă prăpădul.” Acesta fusese jurământul pe care-l făcusem la moartea Barbarei. Dar nu am simțit-o mai aproape pe Barbara, chiar dacă jurământul se împlinise. Era demult pierdută. Oare nu eram pe cale s-o pierd și mai mult? Papa nu avea cum să se mai întoarcă și nici biserica să fie ca mai înainte, cel puțin așa credeam. Dar ce fel de lume ar fi fost cea pe cale

să se nască? Cine ar fi putut-o binecuvânta? Nimeni nu binecuvântează masacrele și nici dorințele bolnave de distrugere. Stăteam pe colina Vaticanului, priveam hârtiile împrăștiate și împinse de vânt de-a lungul străzii și ascultam zgomotul loviturilor de ciocan ale profanatorilor mormântului Sfântului Petru, când deodată, pe neașteptate, am fost dominat de sentimentul straniu și neliniștitor că nu știu nimic despre mine. Cine sunt eu? Care-mi sunt strămunii? Fără casă, fără familie, fără țară, fără viitor… Am avut impresia că sunt gol și mi-a fost frig, deși soarele încă mai încălzea pământul.

Sărmanul meu câine, singurul meu prieten, care stătea ghemuit lângă picioarele mele, și-a ridicat privirea tristă, ca și cum ar fi vrut să-mi ceară ceva, să mă implore din toată inima lui. Își pierduse stăpâna, fusese bătut și torturat, totuși nu dorise niciodată să se răzbune. Suferea din cauza oamenilor sălbăticiți, și din cauza mea suferea. În privirea lui blândă era o rugăciune pentru salvarea sufletului meu.

Strivit de greutatea acestor gânduri amare, contemplam Roma la picioarele mele, Roma unde oamenii jefuiau și omorau alți oameni, Roma în care viața unui bărbat și virtutea unei femei nu mai aveau nicio valoare. Și o îndoială teribilă s-a strecurat atunci în sufletul meu. M-am îndoit de existența lui Dumnezeu, fiindcă unui om îi este greu să-și imagineze un Dumnezeu mizericordios, care, după ce L-a trimis pe Fiul Său să răscumpere prin suferințe cumplite păcatele întregii lumi, îngăduie și distrugerea orașului Său sfânt. Căderea Romei nu prevestea nașterea unei epoci noi, ci sfârșitul lumii, dezlănțuirea armatelor Satanei și victoria lui Antihrist, care nu putea fi altul decât împăratul însuși.

Despuiată era inima mea și goală pe dinăuntru, dar trupului meu, mizerabilului meu trup îi era foame. Băusem prea mult vin, poate că

deznădejdea mea de acolo venea, sau cel puțin așa voiam să cred. Să fi găsit undeva niște carne, pâine și ceapă cu care să-mi umplu burta, poate că lumea mi s-ar fi părut altfel și intensitatea disperării de care eram bântuit s-ar fi micșorat într-o oarecare măsură. Am pornit în căutarea unei case nejefuite de unde să cumpăr cu bani ceva de mâncare, fiindcă nu mai aveam de gând să mă folosesc de prerogativele învingătorilor. Aș fi vrut să stau de vorbă cu niște oameni normali, buni, liniștiți, să găsesc un grăunte de speranță pentru inima mea pustiită.

Dar casă nejefuită nu am văzut. Peste acea parte a orașului plutea o liniște de moarte, iar pe străzi nu se mai vedea niciun soldat. Până la urmă, m-am hotărât și am intrat printr-o poartă sfărâmată în curtea unei case nu prea mari, plină de copaci înfloriți. Am trecut prin încăperile devastate fără să întâlnesc pe nimeni. Tocmai când dădeam să intru în ultima încăpere, mi-a ieșit înainte o femeie cu părul despletit, care s-a uitat la mine cu o privire sălbatică, disperată, mi-a făcut semn să nu spun nimic, punându-și degetele la gură, și mi-a arătat patul în care zăcea un bărbat bătrân. Răsufla sacadat, cu greutate, și avea buzele și obrajii vineții. Am înțeles că suferă de o maladie a inimii și că nu mai are decât câteva clipe de trăit.

Femeia m-a împins din odaie și a venit după mine, apoi și-a descheiat veșmântul cu un aer scârbit, s-a întins pe podea și mi-a spus:

— Dacă în voi a mai rămas un grăunte de omenie, dragă domnule, isprăviți-vă repede jocul, ca să pot să-l veghez mai departe pe tatăl meu bolnav, să nu fie singur în clipa morții. Vă jur pe tot ce-i mai sfânt pe lume că nu am ascuns nimic în patul lui și că am dat tâlharilor și ultimul bănuț din casă ca să-mi salvez viața. Fie-vă milă și faceți-mi repede ce-mi veți face, după care n-aveți decât să luați ce vreți din casă și să plecați.

Eram atât de deznădăjduit în gândurile mele că la început nici nu am înțeles bine ce vrea să spună, iar când am înțeles, mi s-au aprins obrajii de rușine, i-am evitat privirea și am spus:

— Dar nu vreau să-mi bat joc de virtutea voastră. Voiam doar să vă întreb dacă aveți ceva de mâncare. Vă voi plăti, dacă aveți o bucățică de pâine să-mi vindeți. Sunt medic și aș fi putut să-l îngrijesc pe tatăl vostru, dacă ar mai fi fost vreo șansă de însănătoșire. Din păcate, culoarea buzelor și a obrajilor lui spune că pentru el nu mai există nicio speranță.

Iar pentru a întări adevărul spuselor mele, Rael s-a apropiat de femeia întinsă pe podea și i-a lins cuviincios mâinile. Ea s-a ridicat cu obrajii ușor înroșiți, și-a încheiat și și-a aranjat rochia, apoi a spus:

— Să fie oare cu putință să mai existe un om în mijlocul acestei turme de animale sălbatice? Acuma, când eu nu mai cred în nimeni, nici chiar în sfinți? De pe urma arzătoarelor mele rugi nu m-am ales decât cu insulte, una după alta, iar ultimii barbari care au intrat în această casă au scotocit până și în patul tatălui meu muribund. Dar dacă sunteți într-adevăr un om bun, căutați-mi un preot, să nu plece neiertat din lumea asta tatăl meu, fiindcă mai degrabă de preot are el nevoie decât de medic. Servitorii noștri au fugit și li s-au alăturat tâlharilor, iar ieri, când am ieșit în căutarea unui preot, am fost atacată și jefuită, de aceea nici nu mă mai încumet să ies pe stradă.

I-am amintit. Că papa interzisese orice slujbă religioasă și că era probabil imposibil de găsit un preot care să încalce porunca înaltului pontif. Dar ea a spus că nu crede că sfântul patriarh al bisericii catolice ar putea fi atât de crud încât să interzică sacramentele și ultimul mir pentru credincioșii lui supuși, tocmai acum, când el însuși se găsește într-o situație atât de disperată. Și, renunțând la

purtarea umilă de până atunci, m-a privit cu o anume aroganță și a mai spus:

— Tatăl meu e un mare erudit și a scris multe cărți despre poeții greci și latini, dar în același timp este un bărbat evlavios. Nu cred că-i drept să moară fără a i se da ultima cuminecătură. Dacă sunteți bărbat, aduceți-mi degrabă un preot, chiar și cu forța, dacă altfel nu vrea să vină.

Era o femeie frumoasă, cam de aceeași vârstă cu mine, locuința ei era într-o mare dezordine, ca și părul ei de altfel, eram dispus să o ajut, dar într-un fel mă irita modul în care mi se adresase. I-am spus:

— Voi merge în căutarea unui preot și-l voi aduce aici de va mai fi rămas vreunul. În Roma, dar nu înțeleg de ce-mi vorbiți cu atâta aroganță și vă îndoiți de bărbăția mea, doar pentru că n-am fost brutal cum probabil au fost alții. Acest lucru îl voi face doar din milă creștină și din omenie, nu pentru vreo răsplată și nici pentru că mi se poruncește.

După aceea am cercetat sumar starea bolnavului, i-am ascultat bătăile inimii și am constatat că mai avea foarte puțin timp de trăit. Mă îndoiam că va mai fi în viață când mă voi întoarce, totuși am părăsit în grabă casa, pentru a-mi împlini promisiunea. Am găsit până la urmă un preot care tocmai ieșea din biserica de lângă unul din poduri, l-am apucat de braț, fiindcă observasem că dădea să fugă în clipa când mă apropiasem de el, și i-am cerut respectuos să mă însoțească până la casa unui muribund, căruia să-i dea ultima împărtășanie. Dacă am văzut că refuză cu atâta îndărătnicie pretextând că-i interzis, n-am avut încotro și l-am amenințat cu sabia, anunțându-l totodată că are de ales între moartea ca martir al credinței sau viața ca eretic. După ce a reflectat puțin asupra alternativei propuse, a admis că pentru Sfânta Biserică ar fi mai folositor dacă rămâne în viață decât dacă moare și s-a mângâiat cu gândul că

pentru un astfel de păcat va obține ușor iertarea. A scos de sub o piatră de mormânt cupa pentru euharistie și uleiul sfințit și am plecat amândoi în liniște spre casa muribundului, fără a mai suna din clopoțel cum se obișnuiește.

În timp ce preotul oficia slujba religioasă în camera muribundului și fiica se ruga la căpătâiul tatălui său, am cercetat casa. Erau multe manuscrise vechi ale filosofilor greci și romani aruncate în dezordine pe podea, manuscrise rupte și murdărite de picioarele soldaților care trecuseră prin casă, statuete ale unor divinități păgâne smulse de pe piedestalele lor, a căror marmură îngălbenită lăsa de înțeles că fuseseră multă vreme îngropate în pământ. Acum aveau brațele și gâturile sparte, fiindcă soldații le trântiseră de pământ. Privirea mi-a fost atrasă de linia delicată a torsului unui nud și m-am gândit la artistul care tăiase și șlefuise statueta de marmură cu mult înainte de era creștină, m-am gândit la dalta cu care, în lumea aceea păgână, imortalizase forma umană trecătoare pe care eu o contemplam acum, când lumea creștină se prăbușea. Am împins cu piciorul bucățile de marmură și mi-am croit drum spre bucătărie, unde am găsit o bucată de pâine uscată și câțiva căței de usturoi. Abia reușisem să tai bucata de pâine în două pentru a o împărți cu Rael, când în pragul bucătăriei a apărut femeia și, ferindu-se să mă privească, mi-a spus după o oarecare ezitare că preotul își isprăvise treaba și cerea să fie răsplătit cu șase ducați. M-a rugat să-i împrumut această sumă, pe care, a spus ea, mi-o va restitui de îndată ce în Roma se vor mai liniști lucrurile și va putea să se ducă să ceară niște bani de la protectorul tatălui ei, un om foarte bogat. I-am dat șase ducați fiindcă ea m-a rugat cu umilință și am fost mișcat de lacrimile ochilor ei frumoși, dar am fost atât de revoltat de lăcomia preotului încât, după ce a plecat, l-am ajuns din urmă pe stradă și i-am tras o lovitură în cap.

După ce socoteala cu Dumnezeu fusese încheiată, bătrânul domn muribund își regăsise calmul și mângâia cu mâna tremurândă părul fiicei sale îngenuncheate lângă pat. Am avut impresia că nici n-avea habar de grozăviile ce se petreceau în Roma, fiindcă, adresându-mi-se cu o voce stinsă, mi-a cerut să fac în așa fel încât înmormântarea lui să fie onorabilă. Apoi i-a spus fiicei lui să se ducă la palatul bogatului său protector Massimo ca să facă rost de bani pentru o înmormântare decentă. Nu voia cai împodobiți cu panaș care să tragă carul mortuar, a precizat el, se mulțumea și cu o targă pe care să fie pus sicriul, care să fie purtată de doi bărbați până la cimitir. Nu m-a lăsat inima să-i spun adevărul și am promis că-i voi împlini dorința în măsura în care va putea fi împlinită. Apoi am îngenuncheat și m-am rugat lui Dumnezeu pentru sufletul lui, din respect în fața morții care fură omului plăcerea vieții, care îi transformă în pulbere chiar și pe cei mai puternici principi, și în fața căreia chiar și cea mai mare erudiție tot vanitate este. Când bătrânul erudit și-a dat sufletul, m-am ridicat, i-am închis pleoapele, i-am legat maxilarele cu o batistă și i-am încrucișat mâinile pe piept.

După ce a vărsat câteva lacrimi, fiica lui și-a șters fața și mi-a spus suspinând ușurată:

— Tatăl meu a murit ca un creștin și asta-i o mare mângâiere pentru mine. Când trăia, nu se prea ducea la liturghii și-și neglija rugăciunile. Își petrecea tot timpul studiind scrierile păgânilor antichității și cheltuia mai mulți bani pentru achiziționarea statuilor îngălbenite de vreme decât pentru împodobirea altarelor de biserică. Dar acum sufletul lui se odihnește în pace și nu mai este nimic altceva de făcut decât să-l îngropăm în pământul sfințit al cimitirului, după cum i-a fost ultima dorință.

Dar eu am răspuns pe un ton enervat la încăpățânarea ei stupidă, amintindu-i de zecile de

mii de cadavre care zac de-a lungul Tibrului și în fața tuturor bisericilor Romei, explicându-i că zadarnic ar aștepta ca cineva să sape o groapă în cimitir pentru un singur nefericit, fie el și cel mai erudit dintre toți erudiții.

— Vă datorez șase ducați de aur, mi-a răspuns ea cu aroganță, dar după ce îl veți înmormânta pe tatăl meu și după ce mă veți însoți la palatul bogătașului Massimo, veți primi mult mai mulți bani decât veți fi cheltuit. Massimo nu va refuza să mă ajute, fiindcă sunt fiica tatălui meu.

Dar eu i-am povestit, pe cât de blând am putut, că spaniolii au asediat palatul lui Massimo încă din prima zi când trupele împăratului au intrat în Roma și au cerut celor ce se refugiaseră în palat să-și răscumpere viața pe cincizeci de mii de ducați. A doua zi, lăncierii germani au pătruns în palat printr-o galerie subterană, și despre acest lucru știam destule, fiindcă îmi povestise Antti care era cu ei. Germanii au jefuit palatul, iar când s-au întors spaniolii seara, l-au legat pe Massimo și le-au violat pe cele două fiice în fața lui, cerându-i să spună unde are ascunzătoarea pentru bani, deși poate că ascunzătoarea nici nu exista, din moment ce germanii furaseră toți banii și toate lucrurile de preț. De aceea, i-am spus eu tinerei femei, mă îndoiam că ar fi găsit vreun ajutor la Massimo sau la vreuna dintre rudele lui.

Și-a mușcat buzele, i s-au împăienjenit ochii de lacrimi și a înțeles că nu mai are niciun sprijin pe lume.

— Pentru mine, a rostit ea după o lungă tăcere, nimic nu mai are importanță, fiindcă am fost dezonorată pentru totdeauna. Prea puțin îmi pasă ce se va mai întâmpla cu mine și cu viața mea. Singurul lucru pe care-l mai vreau este un mormânt decent pentru tatăl meu. Ajutați-mă, dacă sunteți o ființă umană!

Nu știu ce m-a mișcat atâta la această femeie, poate faptul că ea se agăța de ideea de omenie,

când împrejurul nostru totul era condus de porniri primitive și sălbatice. I-am promis că o voi ajuta și am pornit în căutarea lui Antti, fiindcă de unul singur chiar nu aș fi putut face nimic. Am pornit spre orașul vechi de pe cealaltă parte a Tibrului și, din fericire, chiar pe podul Sisto l-am văzut pe Antti, împrejurul căruia era un grup vesel de lăncieri. Antti îl ducea în spate pe un sărman bătrân cu părul alb.

Când m-a văzut, Antti s-a oprit, l-a dat jos pe bătrân din spinare și l-a trântit jos ca pe un sac cu ceapă, după care mi-a spus:

— Oamenii din oraș sunt lipsiți de inimă și nesimțitori la suferințele altora. De-o oră umblăm din palat în palat să găsim pe cineva dornic să-l răscumpere pe acest cardinal al cărui nume este Ponzetto. Dar nimeni nu vrea să dea un ban pe viața lui. Până la urmă a trebuit să-l car în spinare, fiindcă omul are optzeci de ani și nu a mai putut să se țină după noi.

Iar lăncierii au spus că s-au săturat până-n gât de bătrân, pe care nici măcar nu-l pot biciui ca să se amuze, fiindcă-i prea bătrân. Cel mai bun lucru pe care l-ar putea face, au mai spus ei, ar fi să-l arunce în Tibru. I-am explicat în grabă lui Antti de ce-l căutam, dar când lăncierii au auzit povestea mea, le-a trecut prin minte gândul să-l îngroape de viu pe cardinal, ca să se răzbune pentru timpul pierdut de pomană cu bătrânul pe a cărui piele nimeni nu dădea doi bani. L-au ridicat de acolo unde Antti îl lăsase să cadă și l-au purtat pe brațe până la biserica cea mai apropiată. Antti a mers împreună cu ei, așa că n-am avut încotro și i-am urmat. Ajunși în biserică, lăncierii au găsit nu știu de unde un coșciug și l-au așezat pe o brancardă drept în mijlocul bisericii. Mai mult mort decât viu, bătrânul așezat în coșciug nu a făcut niciun gest tot timpul cât a durat pantomima macabră, iar lăncierii, ațâțați, s-au rotit în jurul lui cântând versete funebre. Dar, la un moment dat, soldații s-

au plictisit de acest joc și s-au invitat la casa cardinalului, unde cel puțin puteau face un ospăț cu mâncare bună și cu băutură, dacă tot n-aveau cum să se aleagă cu bani.

Antti ar fi vrut să meargă cu ei, dar eu l-am implorat să mă ajute, mai cu seamă că providența ne scosese în cale un sicriu și o brancardă de care aveam neapărată nevoie pentru a-mi împlini promisiunea făcută. Antti i-a convins pe doi lăncieri să ne însoțească, apoi, după ce am găsit în casele învecinate destui oameni care să poarte sicriul și câțiva călugări care să psalmodieze, ne-am îndreptat în cortegiu solemn spre casa defunctului erudit. Am lepădat de pe mort veșmintele murdare, l-am îmbrăcat cu o cămașă curată, l-am învelit într-un lințoliu, apoi l-am așezat în sicriu, în timp ce călugării cântau psalmi. În sfârșit, la lăsarea serii, femeia ne-a condus până la un mic cimitir și italienii care căraseră sicriul au săpat o groapă. În felul acesta bătrânul erudit a avut parte de o înmormântare cum se cuvenea.

După ce totul s-a isprăvit, am rămas lângă mormânt doar noi trei, adică eu, Antti și femeia cea încăpățânată, și am privit la cerul întunecat de crepuscul care îmbrățișa lucirile roșii ce se înălțau dinspre casele incendiate ale orașului. Femeia a mai rostit o ultimă rugăciune, s-a ridicat și ne-a îmbrățișat, numindu-ne oameni buni. Și ne-a invitat în casa tatălui ei să împărțim cu ea puținele provizii pe care le mai avea.

Pe drum am oprit la câteva case părăsite de unde am făcut rost de carne proaspătă, legume și un butoiaș de vin, pe care Antti l-a cărat pe umăr.

Femeia s-a dus în bucătărie, a aprins focul în vatră și s-a apucat să frigă carnea. În timpul acesta, Antti mi-a povestit aventurile zilei și mi-a arătat un pumn de pietre prețioase verzi și roșii pe care le desprinsese de pe un relicvariu de la o mănăstire de maici. Mi-a mai povestit că a văzut craniul Sfântului Ioan Botezătorul, dar că, din păcate, a

fost unul mai rapid decât el care și-a însușit relicva. Antti ar fi vrut să o trimită în dar catedralei din Turku, care nu avea prea multe relicve prețioase.

— Nu-i în firea mea să judec jocurile destrăbălate cu care soldații săraci se veselesc, a spus Antti, pentru că doar o dată în viață au ocazia să fie liberi ca vierii scăpați într-un câmp de trifoi. Dar și jocurile au o limită, iar eu nu pot accepta omorurile fără rost sau siluirea femeilor care refuză să se culce de bună-voie cu soldații. Însă cel mai mult nu-i pot înțelege pe spaniolii care torturează femeile și copiii, urletele lor stimulându-i când își satisfac cele mai destrăbălate pofte trupești. După mine, un bărbat poate fi fericit doar dacă femeia cu care vrea să se iubească îl place și consimte să se culce cu el. Iar în Roma, slavă Domnului, sunt atâtea fete frumoase care sunt gata oricând să împartă patul cu învingătorii.

Întrerupându-și treaba, femeia s-a întors spre noi și a spus:

— Eu am trăit o viață liniștită în casa tatălui meu, care s-a ocupat de educația mea și, printre altele, m-a învățat limba latină. Am învățat multe versuri din poeții latini și o dată, la Colosseum, am întruchipat-o pe Maria Magdalena într-un spectacol cu scene biblice. După reprezentație am fost apreciată și am avut un nume bun în Roma, Cine știe, poate că de atunci a început nefericirea mea, pentru că m-am crezut mai importantă decât oricare altă fată din Roma și cel mai mult am crezut în dragostea adevărată, despre care s-au scris atâtea versuri frumoase. Un nobil a vrut să-mi acorde protecție, dar fiindcă urma să fie consacrat pentru o înaltă funcție sacerdotală, nu m-ar fi putut păstra decât ca amantă, lucru care pe atunci mi s-a părut înjositor, și l-am blestemat pe acel bărbat în toate rugăciunile mele. Acum, când am fost necinstită de tâlhari, Dumnezeu m-a pedepsit poate pentru orgoliul meu și nu cred că mă voi mai uita

vreodată fără dezgust în ochii unui bărbat. De aceea, după ce se vor mai liniști lucrurile în Roma, am să încerc să-mi găsesc un loc într-o mănăstire.

— Dar nu vă faceți griji, nobilă doamnă, i-a spus împăciuitor Antti, sunt locuri libere peste tot, singurul lucru mai greu ar fi alegerea mănăstirii la care vreți să mergeți. De pildă, la mănăstirea Sfântul Silvestru n-a mai rămas decât o singură călugăriță în viață, iar ultima dată când am văzut-o eu alerga în pielea goală prin oraș după bărbatul care furase craniul Sfântului Ioan Botezătorul. Acum, după ce am văzut destule călugărițe în Roma, mă încumet să spun că poate ele au ales iubirea cerească doar pentru că n-au avut parte de dragoste pământească. De aceea v-aș da un sfat, chiar dacă sunt un om simplu. Renunțați la acest gând! Nimeni nu știe ce soartă va avea biserica pe care împăratul o va autoriza în locul celei căzute. Tot ce pot spune este că douăsprezece mii de bărbați puternici au hotărât să-l aleagă papă pe Luther și că doctorul Luther nu iubește nici mănăstirile, nici celibatul. Și cea mai bună dovadă e faptul că s-a căsătorit cu o călugăriță.

Auzind acestea, femeia a uitat de frigare și buna bucată de carne a căzut pe jăratic.

— Înseamnă că a venit sfârșitul lumii, a spus ea, aruncându-ne o privire speriată. Dacă nu vor mai fi mănăstiri, o femeie nu-și va mai găsi nicăieri un refugiu.

Antti a mai băut puțin vin și a rostit grav:

— Drept să spun, și pe mine mă surprinde această hotărâre prostească a lui Luther. Oare unde vom ajunge dacă nu va mai fi pe lume loc în care să fie închise femeile urâte și gâlcevitoare și babele puturoase? Eu sper totuși că, într-un fel sau altul, mănăstiri de maici vor mai fi. Dar nu-i cazul, neprețuită domnișoară, să tânjiți după un astfel de loc, când trupul vostru nu are niciun cusur, iar chipul vă este atât de frumos, de aceea vă mai

sfătuiesc o dată să vă gândiți bine înainte de a lua o hotărâre importantă.

S-a aplecat și a scos din jar bucata de carne, a răzuit cu cuțitul părțile arse și a depărtat cenușa, apoi ne-am apucat să mâncăm, deși carnea avea un gust ciudat, pentru că pe o parte era prea arsă, iar pe cealaltă prea crudă. Am înghițit cu noduri, dar nu i-am reproșat nimic stăpânei casei. Femeia și-a acoperit deodată fața cu mâinile și a început să plângă.

— Eu vă înțeleg durerea, a spus Antti, încercând să o consoleze, însă, în afară de pierderea vieții, nimic nu-i ireparabil. Când vă veți calma și veți avea timp să reflectați puțin, veți vedea că în viață există și dulce, nu doar amar, în orice caz în proporții mai acceptabile decât în bucata asta arsă de carne. Am înțeles că v-au violat câțiva bărbați grosolani, dar mulțumiți cerului că n-ați căzut pe mâna spaniolilor, care v-ar fi putut smulge părul din cap și mutila sânii. Astăzi sunt pus pe sfaturi bune, de aceea vă îndemn să beți. Veți fi surprinsă cât de ușoare și de simple vi se vor părea toate după câteva cupe de vin. Mâncați și beți ca să prindeți puteri și gândiți-vă doar la faptul că i-ați oferit tatălui vostru o înmormântare pe care acuma nici cele mai bogate sau mai importante familii din Roma nu o pot oferi morților lor.

Vorbele lui Antti au mângâiat-o pe fiica răposatului erudit și ea a spus, încercând să surâdă:

— Eu sunt într-adevăr năucită, iar ospitalitatea mea n-a prea fost la nivelul bunăvoinței voastre. Regret că nu am învățat cum să pregătesc o masă bună și mi-am trecut vremea mai mult cu versificația și cu dramele biblice. Poate că Dumnezeu a vrut să mă pedepsească pentru aroganța mea, pângărindu-mi trupul pe care îl păstram curat, departe până și de mângâierile cele mai tandre, nu gândul că lucrurile ar fi putut fi și mai rele. Cum aș putea oare să vă răsplătesc pentru binele pe care mi l-ați făcut, când nici măcar să

frig o bucată de carne nu sunt în stare? Dacă vreți, v-aș recita câteva versuri sau tirada Mariei Magdalena din drama patimilor lui Iisus Hristos.

Dar Antti i-a mulțumit politicos pentru masă și i-a spus că, fiind el un om simplu și neinstruit, se gândește doar la punga cu bani care trebuie umplută acum la timpul potrivit și la bunii lui lăncieri care ar putea să se rătăcească noaptea în Roma ca o turmă de oi fără păstor. Și i-a mai spus că eu sunt omul cel mai nimerit, care îi apreciază pe poeții latini și poate asculta liniștit versuri când Roma se prăbușește, după care a plecat. Neavând nimic de spus, am rămas mult timp în tăcere la lumina a două lumânări de ceară. Ea a murmurat cu glas duios că numele ei este Lucreția și mi-a cerut să-i vorbesc ca unei surori, apoi, pretextând că-i este frig și teamă, și-a pus mâinile ei între ale mele. Câinele a adormit lângă vatra în care ardeau mocnit ultimii tăciuni.

— Inima tatălui meu, a rostit ea, a fost sfărâmată când a văzut că sculpturile străvechi și manuscrisele rare în care și-a pus toată averea au fost profanate de soldați. Cred că a murit pentru că a văzut cum îi este distrusă într-o clipă munca unei vieți întregi. Acum, dacă tot a murit, eu sunt liberă, numai că nu știu ce să fac cu libertatea mea. Sunt ca o pasăre care a fost dusă din colivie de o rafală de vânt și purtată în lumea mult mai sălbatică și mai aprigă decât cea din imaginația ei, dar în același timp destul de ademenitoare. Strânge-mă în brațe, Mikael, încălzește-mă, fii bun cu mine! Au mai rămas doar două lumânări aprinse, să le stingem și să intrăm în noapte!

A stins lumânările, iar eu am luat-o în brațe și am alungat spaima din inima mea, pentru că am fost aproape de o ființă tot atât de singură și fără de speranță ca mine. Dimineața, când m-am deșteptat, am văzut-o palidă, tăcută, înveșmântată în negru. I-am vorbit, dar ea mi-a evitat privirea. Am mâncat în tăcere ce mai rămăsese de la cină,

ea s-a purtat rece, ca și cum aș fi fost un străin sau mai bine zis un dușman, iar eu nu i-am înțeles gândurile. Nu mă lăsa totuși inima să o părăsesc, fiindcă îmi era teamă să nu fie din nou violată, de aceea am luat-o cu mine și am lăsat-o în paza gărzilor din tabăra germană. Oricâte păcate or fi avut germanii, nu se purtau totuși urât cu femeile și chiar le scăpaseră pe multe din ghearele spaniolilor roși de tot soiul de vicii. Erau niște femei nefericite care acceptaseră să se ocupe de hrana soldaților și să le spele veșmintele, pentru a fi protejate. Cât timp mai era îngăduit jaful, locul acesta era cel mai sigur pentru Lucreția, de aceea am lăsat-o acolo și am plecat să-mi văd de treburile mele. Dar când m-am întors seara, ea nu mai era acolo, iar celelalte femei mi-au povestit că mâinile Lucreției erau prea delicate pentru leșia cu care se spălau cămășile, de aceea a preferat să plece împreună cu câțiva soldați spanioli în căutarea unui protector mai puțin exigent. Îngrozit de această nebunie, am alergat la casa ei să văd dacă nu s-a întors, dar ea nu era acolo. Am rămas în casă, care era în apropierea catedralei Sfântul Petru. Astfel îmi era mai ușor să-mi supraveghez măgarul și să-i dau de mâncare, fiindcă doar în catedrală se mai găsea fân pentru cai și pentru măgari, și, în același timp, să aștept întoarcerea Lucreției. Când s-a săturat de jefuit, Antti s-a întors împreună cu câțiva lăncieri și a ascuns prada lor în casa Lucreției. Ne-am făcut provizii de făină și de carne uscată, fiindcă eram convinși că după perioada de bunăstare și dezmăț, în Roma urma să vină foametea.

5

Să fi vrut, oricine l-ar fi putut elibera fără nicio greutate pe papă din castelul Sânt' Angelo în cursul celor opt zile când oastea noastră, împrăștiată pretutindeni, a jefuit orașul, a băut

porcește și s-a destrăbălat pe apucate. Într-o zi, principele de Orania, care se ascunsese în Vatican ca să nu mai vadă dezmățul din jur, a dat poruncă să se sune alarma, în speranța că ar putea restabili ordinea și disciplina în rândurile armatei. Dar din cei treizeci de mii de oameni, doar cinci mii au răspuns la chemare.

După ce au trecut opt zile, prada a fost împărțită după legile războiului. Fuseseră adunați zece milioane de ducați în monede de aur și argint și cam tot atâta în pietre prețioase și în vase, tăvi, potire, căni din aur și din argint. După împărțeală nu a rămas lăncier sau archebuzier care să nu fie îmbrăcat în veșminte de mătase și velur și să nu poarte la gât un lanț de aur. Până și cel mai neînsemnat rândaș de la cai avea în pungă cel puțin o sută de ducați de aur. Celelalte bogății, adică mobilele, tablourile, statuetele, cărțile cu ferecături, relicvariile, cădelnițele, chivoturile, anafornițele și stofele prețioase nedistruse, care au fost vândute la prețuri derizorii în cartierul evreilor, valorau poate cam tot atât cât prada împărțită, cât despre palatele și nenumăratele case distruse de incendii sau de explozii, repararea și reconstrucția lor ar fi costat fără îndoială multe zeci de milioane de ducați.

Însă când ordinea s-a restabilit într-o oarecare măsură și câțiva negustori ambulanți s-au încumetat să-și deschidă tarabele, iar cârciumile și-au redeschis porțile, s-a dovedit că și bogăția este zadarnică. Nici trei săptămâni nu trecuseră când o pâine ajunsese să coste de-acum un ducat de aur, iar cei mai săraci oameni din oraș începuseră să moară de foame. Niciun țăran nu era atât de nebun să vină la Roma cu alimente, după ce toate rezervele din depozite fuseseră devorate sau aruncate în latrine de asediatori încă din primele zile ale dezastrului. Mirosul cadavrelor neîngropate otrăvea aerul, turme de șobolani alergau pe străzi și se înfruptau din leșurile

putrezite, iar într-o zi spaniolii au omorât în apropiere de Colosseum doi lupi atrași în oraș de duhoarea mortăciunilor.

Împreună cu foametea a venit și ciuma, iar dacă până atunci n-o cunoscusem, la Roma am cunoscut-o atât de bine, că-mi ajunge pentru tot restul zilelor câte le mai am de trăit. După ce primii archebuzieri au început să se plângă de o sete nemaipomenită și mi-au arătat umflăturile de la subsuoară și vintre, am înțeles că urma să ne înfruntăm și cu ciuma. Dar nemaiavând alte leacuri, a trebuit să mă mărginesc doar la vomitive și să le iau sânge celor atinși de boală, pentru a împiedica creșterea febrei și nebunia, care i-ar fi împins să se arunce în râu. Epidemia s-a întins repede, chiar și la castelul Sânt' Angelo, de aceea foarte mulți au început să se neliniștească gândindu-se că poate papa, atins de ciumă, le va scăpa printre degete.

Sute de oameni mureau în fiecare zi de ciumă, iar familiile celor morți târau doar cadavrele în fața bisericilor fără a le mai îngropa. Pe mai toate porțile Romei era desenată crucea, chiar și la casele unde nu era nimeni bolnav, fiindcă locuitorii se temeau de soldații înfometați ce intrau peste tot să caute ceva de mâncare. Până la urmă, soldații n-au mai ținut seama de nimic. Au intrat și în casele ciumaților și au furat de la ei până și ultima bucățică de pâine ascunsă sub patul de boală. Tămâia, mirodeniile tari, muștarul și piperul ajunseseră să se vândă la greutatea lor în aur și nimeni nu se mai zgârcea la băutură, cei sănătoși umblând chiori de beți pe stradă.

Mi se părea că trăiesc un coșmar, mergeam abia ținându-mă pe picioare, îmi era continuu greață și făceam un efort extraordinar doar ca să-mi hrănesc și să-mi adap măgarul în fiecare zi. Într-una din zile, pe când tocmai îi dădeam să mănânce măgarului meu niște paie în catedrala Sfântul Petru, vreo sută de lăncieri au năvălit în biserică,

au dezlegat toți catârii ce erau priponiți în fața altarului și m-au silit să le împrumut măgarul pentru ceremonia încoronării noului papă. În ropote de tobe și sunete de trompete, i-au chemat mai întâi pe toți lăncierii germani, după care un mercenar german, îmbrăcat în veșmântul alb de ceremonie al papei, a fost urcat pe spinarea celui mai arătos catâr, punându-i-se totodată tiara din trei coroane pe cap. Suita lăncierului-papă era alcătuită din zece lăncieri îmbrăcați cu veșminte de cardinal, iar restul celor care participau la acest joc îi împingea din spate pe catâri și pe măgarul meu cu cârjele episcopale, cântând totodată cântece obscene soldățești.

Această nerușinată procesiune era urmată de câteva mii de soldați și m-am ținut după ei până în fața castelului Sânt' Angelo, fiindcă nu voiam să-mi pierd măgarul. În apropierea castelului, lăncierul-papă a fost suit pe un tron papal, cărat special acolo pentru ceremonia falsă, iar lăncierii cardinali au început să facă plecăciuni dinaintea papei și să-i sărute mâinile și picioarele. Tot acest joc era ca un delir, iar la un moment dat lăncierul papă s-a sculat de pe tron și a anunțat că vor fi aleși alți cardinali și un nou papă dintre oamenii cu credință adevărată, a ridicat o cupă de aur pentru euharistie, a băut în sănătatea noului papă care urma să fie ales, după care i-a întrebat pe oameni dacă vor ca Luther să fie ales papă.

Mulți locuitori ai Romei veniseră să privească supărătorul spectacol, iar spaniolii își făceau cruce și se rugau lui Dumnezeu să-i pedepsească pe profanatorii credinței. Văzând că spaniolii nu ridică mâna pentru Luther, germanii s-au repezit cu arțag spre ei, iar aceștia au părăsit locul după ce câțiva dintre ei au fost omorâți. Apoi un saxon, care cred că era nebun, a început să zbiere spre castelul Sânt' Angelo ca papa să fie dat pe mâna lui și a promis că-l va sfâșia cu dinții și-l va mânca crud bucată cu bucată, fiindcă papa Clement al

VH-lea este dușmanul lui Dumnezeu, al împăratului și al creștinătății.

Dacă tot se terminase spectacolul, am vrut să-mi iau măgarul înapoi, numai că s-au găsit câțiva nemernici care au vrut să continue jocul. M-au pus pe spinarea măgarului și a trebuit să merg călare împreună cu ei în căutarea unui preot, în timp ce Rael se ținea după coada măgarului. Preoților le era teamă de soldați și nu prea umblau pe stradă. Doar unii, mai evlavioși, continuau totuși să-i împărtășească pe muribunzi. Unul dintre bravii ecleziești a avut nenorocul să ne iasă în cale, iar lăncierii i-au poruncit să-l împărtășească pe măgarul meu. Sărmanul preot a protestat, spunând că preferă să moară decât să-și bată joc de sacramente. Încăpățânarea lui i-a îndârjit pe mercenarii posedați de Satana și, după ce l-au bătut, l-au omorât și i-au aruncat ostiile în noroi. Sătul probabil de atâta zarvă, măgarul meu a început să ragă, iar eu mi-am pierdut cunoștința și m-am prăbușit la pământ.

M-am deșteptat în miros de putreziciune, îmi era cumplit de sete și mă durea puternic tot trupul. Am bâjbâit și am dat de un braț în descompunere care s-a desprins de corpul mortului de lângă mine doar cât l-am atins. În timpul delirului crezusem că sunt în infern, însă încetul cu încetul mintea a început să mi se limpezească și am înțeles că fusesem jefuit de bani și de haine și zăceam gol în fața unei biserici printre leșurile celor morți de ciumă. Groaza mi-a dat putere și m-am târât puțin mai încolo de cadavrele din jur, apoi am început să strig cu voce slabă după ajutor, dar oamenii care au trecut prin apropiere și mi-au auzit strigătul s-au depărtat repede. Umflăturile de la subsuori și axile îmi provocau dureri cumplite și mi se părea că aud întruna răgetul ascuțit al măgarului, iar clipa când degetele preotului căzut se încleștaseră pe obiectele de cult, pe care voise să le ferească de

atingerea profanatoare a soldaților, se prelungea la nesfârșit.

Convins că nu mai am mult de trăit, m-am întins pe pietrele străzii și am adormit. Când tocmai se lăsa noaptea, m-am trezit și am simțit cum Rael îmi lingea fața. Am înțeles că se rătăcise printre oameni și că abia mai târziu îmi dăduse de urmă. Când a văzut că am deschis ochii, bunul meu câine a început să mă tragă ușor de urechi ca să mă ridic. Din cauza febrei aveam impresia că sunt mai ușor – de fapt, așa li se pare tuturor celor atinși de ciumă –, m-am ridicat și, ținându-mă de ziduri, am început să merg, prăbușindu-mă din când în când și ridicându-mă iar pentru a-mi continua drumul.

Nu aveam nicio idee încotro merg, dar câinele meu înțelept m-a condus spre casa Lucreției, în apropierea căreia am căzut fără a mă mai ridica. Rael a încercat să facă tot ceea ce i-a stat în putință, m-a împins cu botul, a tras de mine, dar văzând că nu mă mai mișc, a început să latre. Până la urmă a alergat în curtea casei și a urlat până ce l-a trezit pe Antti din somn, apoi l-a condus până la mine. Antti m-a purtat în brațe și tot el m-a îngrijit cu un devotament de care niciun medic nu este în stare, fiindcă toți medicii se feresc de atingerea bolnavilor de ciumă. El a fost totuși prudent și s-a spălat totdeauna pe mâini cu oțet și sare.

Delirul meu a durat multe zile, iar în timp ce Antti îmi dădea să beau apă proaspătă sau îmi spăla abcesele cu oțet, eu îi vorbeam, confundându-l uneori cu doamna Pirjo, alteori cu Barbara. Când Antti se odihnea puțin, mă veghea Rael și alunga șobolanii. După cinci zile, abcesele s-au spart singure și febra a început să scadă. Atunci am început să am mintea clară și am recunoscut locul unde mă aflam. Chiar dacă trecusem de faza periculoasă a bolii, știam prea bine că n-aș fi supraviețuit fără o alimentație potrivită să mă întremeze. Făceam eforturi să înghit fiertura de ovăz pe care Antti mi-o pregătea

zilnic și să sug fructe uscate, a căror dulceață îmi dădea puteri. Încă nu aveam destulă forță să mă pot ridica, de aceea, când pleca după hrană și apă curată, prevăzător, Antti îi lăsa pe lăncierii lui să mă păzească, fiindcă noi mai aveam o bună parte din pradă într-o ascunzătoare din casă. Aceștia se temeau să nu se îmbolnăvească și ei de ciumă și, cu încrederea oarbă că nimeni n-ar putea găsi ascunzătoarea, mă lăsau singur și plecau prin casele vecine să stea de vorbă cu alții sau să se distreze cu femeile. Așa că, până la urmă, Antti s-a hotărât, pentru mai multă siguranță, să lase o archebuză în apropierea patului meu.

Într-o zi, pe când stăteam întins în pat în starea aceea de extremă slăbiciune care însoțește vindecarea și mă gândeam la viața mea de până atunci, am auzit deodată niște glasuri și în ușă a apărut Lucreția, care m-a privit cu un aer mirat. Era îmbrăcată într-o rochie de velur de culoarea focului, care nu-i acoperea umerii și pieptul, cu părul strâns într-un fileu cu fire subțiri de aur înnodate cu perle. La urechi avea cercei grei de aur încrustați cu pietre prețioase, iar când și-a pus mâna la gură, uimită să mă vadă, am observat că degetele îi erau încărcate de inele groase. Mai întâi am crezut că delirez din nou și am șoptit fără vlagă:

— Lucreția, Lucreția…

— Tu ești, Mikael? a întrebat ea, făcându-și semnul crucii, înseamnă că te-ai îmbolnăvit de ciumă, fiindcă ușa casei era însemnată.

Mi-am atins fața slăbită acoperită cu barbă și nu m-am mirat că nu mă recunoscuse de cum m-a văzut. Doar cât am ridicat mâna și obosisem. S-a aplecat cu atenție ca să nu mă atingă și a luat de lângă pat strachina cu terci și bucata de pâine.

— Aici este ceva de mâncare! a strigat ea, aruncându-și ochii negri spre mine și mușcând din pâine.

Atunci a intrat și însoțitorul ei, un spaniol cu barba mare, care i-a luat repede strachina din mână și a sorbit toată fiertura de ovăz.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Lucreția! am strigat eu cu slabele mele puteri. Dar însănătoșirea mea depinde de mâncare! Oare ai uitat tot ce am făcut pentru tine?

Ea s-a întors spre spaniol și a spus:

— Poate că mai e ceva sub pat. Nu mă îndoiesc că are și bani ascunși pe undeva.

Spaniolul m-a tras din pat de picioare, atent să nu-mi atingă leziunile, apoi a spintecat salteaua cu sabia, iar Lucreția a spus:

— Iertare, Mikael, dar tot ai să mori de ciumă, așa că n-are importanță dacă ți-am mâncat pâinea. Nici banii nu-ți mai sunt de folos, de aceea mai bine spune de bună-voie unde i-ai ascuns, fiindcă spaniolul ăsta al meu nu-i prea dus la biserică și n-aș vrea să-ți facă vreun rău.

Câinele a sărit în apărarea mea, a mârâit și și-a arătat colții, dar când a văzut că spaniolul ridică sabia să-l lovească, s-a ascuns repede sub pat. Spaniolul era un bărbat înalt și slab, cu o barbă neagră, luciosă, cu reflexe albăstrii. Avea la gât un lanț de aur de care era atârnată o cruce din pietre prețioase cum poartă doar episcopii la ceremonii.

— Poate că preferi să-ți ard tălpile cu bețișoare de lemn înmuiate în smoală, a spus el. Ai să vezi cât de repede vei dori să spui atunci unde ai ascuns mâncarea și banii.

— Lucreția, am spus eu mâhnit, nu mi-aș fi putut imagina că-n felul acesta îmi vei răsplăti binele pe care ți l-am făcut.

Dar Lucreția i-a spus spaniolului:

— Omul ăsta și-a bătut joc de mine și m-a umilit. După ce m-a violat, m-a pus să-i spăl și cămașa. Dacă-l vei omorî, Dumnezeu te va binecuvânta, fiindcă e luteran.

Spaniolul nu părea totuși dornic să mă atingă, așa că au ieșit din camera mea și am auzit după

aceea cum cotrobăiau prin. Toată casa, mutând mobilele de la locul lor și desprinzând plăcile pardoselii. În timpul acesta, întins pe podea, am reușit cu multă greutate să armez archebuza. Am înțeles că Lucreția și spaniolul începuseră să se certe, apoi au intrat din nou în cameră, iar spaniolul avea un șomoiog de câlți aprins în mână. A tresărit când a văzut archebuza îndreptată spre el și a ezitat. Am ochit, am apăsat pe trăgaci, l-am lovit drept în piept și el a căzut mort, pe spate.

Încăperea s-a umplut de fum. Lucreția a îngenuncheat lângă corpul amantului ei, iar când a înțeles că el murise, furioasă, i-a luat sabia și a vrut să se repeadă spre mine, dar am avertizat-o că voi trage dacă mai face un pas. Nu știu cum de mi-am păstrat cumpătul în momentul acela. În orice caz, neștiind că eu nu pot să trag mai înainte de a încărca arma, a aruncat sabia și a început să mă implore să-i cruț viața.

— Dar n-am vrut niciodată să-ți fac vreun rău, dragă Mikael, a spus ea. Am vrut doar să ne amuzăm puțin, fiindcă oricum știu că vei muri altfel, chiar dacă, nedezmințindu-ți bărbăția, l-ai ucis pe spaniol. Însă cel mai bine ai face să nu te pui rău cu mine, fiindcă aș putea să-i ridic pe spanioli împotriva ta. Așa că, lasă-mă să iau punga cu bani și colierul iubitului meu, și-ți promit că te voi lăsa în pace.

Văzând că se teme, n-am vrut s-o las să plece atât de ușor, am ridicat țeava archebuzei spre ea și i-am poruncit să-și scoată podoabele și să le lase lângă trupul neînsuflețit al spaniolului. Ea mi-a cerut iertare, a plâns, m-a implorat, dar văzând că nu mă poate înmuia, și-a scos cerceii și inelele înjurându-mă cumplit. N-aș fi crezut că o femeie poate învăța într-un timp atât de scurt cele mai spurcate înjurături din lume. Nu știu cum s-ar fi terminat povestea aceasta dacă lăncierii lui Antti, alertați de împușcătura de archebuză, n-ar fi sosit în grabă.

După ce au văzut cadavrul spaniolului, s-au gândit probabil că Antti i-ar jupui de vii pentru că n-au avut grijă de mine, așa că au pus mai mult zel decât aș fi vrut eu pentru a o pedepsi pe acea femeie diabolică. Au despuiat-o și au biciuit-o cu niște vergi ghimpate, până ce eu n-am mai suportat și le-am poruncit s-o lase, deși, poate că ar fi fost mai prudent dacă ar fi omorât-o. Apoi au aruncat-o în stradă plină de sânge și în pielea goală. Era totuși o zi caldă, iar femei despuiate de tâlhari întâlneai la tot pasul prin Roma, așa că, la drept vorbind, nici nu i se întâmplase cine știe ce. Povestea în sine a avut un sfârșit fericit, fiindcă în punga spaniolului erau cinci sute de ducați, iar crucea episcopală făcea cel puțin o sută de ducați și m-am gândit că el o fi fost unul din comandanții mercenarilor spanioli.

De aceea, de îndată ce s-a întors Antti, am golit ascunzătoarea, am părăsit casa și am plecat pe cealaltă parte a Tibrului, lăncierii lui Antti purtându-mă tot timpul drumului pe brațe. Ne-am găsit adăpost într-o casă jefuită în care nu mai locuia nimeni. Ne era teamă că Lucreția i-ar fi îndemnat pe spanioli să răscolească tot orașul pentru a da de noi și se știe că spaniolii nu-și găsesc liniștea până ce nu răzbună orice fleac, cu atât mai mult uciderea unui frate de arme.

Dar când urmele cumplitei boli au început să se șteargă și am putut din nou să stau în picioare, i-am spus lui Antti:

— Cât am fost bolnav, am avut destul timp să mă gândesc. S-ar părea că noi am fost complici la cea mai mare tâlhărie pe care a cunoscut-o lumea până acum, și nu cred că ne va ajunge tot restul zilelor, oricât de bătrâni ar fi să murim, ca să ne ispășim păcatul de a fi fost părtași la devastarea Romei. Pedeapsa noastră a fost ciuma și foametea, și poate ar fi drept să plătească și împăratul crima pe care noi am săvârșit-o în numele lui. Dar, fiecare să-și salveze sufletul cum poate! Pentru

noi, nu-i altceva mai bun de făcut decât să plecăm din acest oraș, odinioară mândria creștinătății, la năruirea căruia am pus destul umărul.

Antti a spus:

— E drept că am profitat de pe urma Romei cât de mult se putea profita de pe urma unui oraș aflat într-o asemenea ipostază. S-a furat tot ce a putut fi desprins și smuls de pe pereți și de pe ziduri. N-ar mai fi de așteptat decât banii pentru răscumpărarea papei, dar mă bate gândul că doar marii comandanți îi vor împărți între ei. Cât despre spanioli, nu mă îndoiesc că ne vor căuta. Am putea să împrumutăm tunurile din Campo di Fiore pentru a ne apăra, dar eu m-am cam săturat de război. De aceea sunt gata să plec din Roma. Dar cum scăpăm de aici? Și unde mergem?

Trântit pe pardoseala de piatră lângă picioarele mele, câinele a ascultat conversația noastră cu mult interes, apoi s-a uitat rugător în ochii mei, iar acest lucru m-a mișcat până la lacrimi. I-am spus lui Antti:

— Ne-am tăvălit împreună cu toți răufăcătorii în această murdărie a lumii, ne-am pierdut credința în care am fost crescuți, pentru noi nu mai există iertare, iar faptul că în jurul nostru sunt încă atâția nelegiuiți nu ne micșorează nicicum păcatul. Cât timpul am zăcut bolnav de ciumă, am avut revelația că toate aceste lucruri aprige în care am fost antrenați au început din momentul când ne-am întrerupt pelerinajul spre Țara Sfântă. Nu voi încerca să te conving, ești liber să alegi. Dar, singur sau împreună cu tine, eu voi continua pelerinajul întrerupt, și nimeni din lume nu mă va face să-mi schimb hotărârea. Trebuie să îngenunchez la mormântul Mântuitorului nostru, să mă rog pentru a-mi fi iertate păcatele.

Ascultându-mi vorbele, Antti a început deodată să plângă, apoi, după ce și-a suflat nasul și și-a dres vocea, a spus:

— Ai dreptate, Mikael, și ești mai înțelept decât mine. Umblu prin Roma pe jumătate adormit de aburii vinului care-mi îngreunează capul și poate că nu aceasta e viața pe care ar trebui să o trăiesc. Dar drumul până la Țara Sfântă este prea lung și poate ar fi mai bine dacă am găsi un alt mod de răscumpărare a păcatelor. Uite, cunosc un german care a pus mâna pe năframa Sfintei Veronica și umblă din crâșmă în crâșmă s-o vândă, numai că până acum nu s-a găsit nimeni să i-o cumpere. De aceea s-a apupat bietul om s-o joace la zaruri, dar nici așa n-a putut să scape de ea, fiindcă are un noroc nebun și câștigă întotdeauna. Acum este foarte supărat, fiindcă nimeni nu mai vrea să joace zaruri cu el și cred că germanul ăsta ar fi bucuros să ne dea nouă năframa, chiar și pe degeaba.

— Antti, am spus eu, trebuie să privim adevărul cu ochii deschiși, iar noi am făcut prea multe fărădelegi pentru a rătăci în continuare pe cărări greșite. Însă nimeni nu te obligă să vii cu mine.

— Drumul până la Ierusalim este primejdios, a insistat Antti, iar dacă vom cădea în mâna păgânilor, cine știe ce se va mai alege de noi. Nu înțeleg de ce nu ne-am salva sufletul și aici. Un lăncier din Schartlin, pe care-l cunosc foarte bine, a șterpelit dintr-o catedrală vârful lăncii cu care Sfântul Longinus a înțepat șoldul lui Iisus Hristos în timp ce era răstignit pe cruce. El se laudă că-și va face pârtie spre paradis cu acest vârf sfânt de lance, chiar de ar fi să-i stea în cale și o mie de draci. Dar dacă-l vom plăti bine, nu va șovăi să ne vândă nouă vârful lăncii sfinte și te asigur că vom ieși în câștig din treaba asta, fiindcă nu vom mai fi nevoiți să facem atâta drum până la Sfântul Mormânt, și nici nu vom pierde prea mulți bani.

Dar eu am scuturat din cap, nemulțumit de neroziile care-i treceau prin minte, și i-am spus:

— Cred că ar fi mai bine să-ți ții puțin gura și să asculți. În timpul convalescenței am avut un vis. Mergeam amândoi pe un drum plin de ruine și de

spini, când, deodată, în fața noastră s-a deschis un drum luminos la capătul căruia era sfânta cetate de aur a Ierusalimului. A doua zi după acel vis, Lucreția a intrat în casă împreună cu spaniolul ei și probabil că aș fi fost mort acum dacă pronia cerească nu mi-ar fi dat puteri să țin archebuza în mâini. E o prevestire pe care nu pot să nu o iau în seamă. Cât despre dificultățile și pericolele cu care vom avea să ne înfruntăm pe drum, cred că exagerezi. Știi bine că împăratul îi plătește sultanului douăzeci de mii de ducați de aur tocmai pentru a-i proteja pe pelerinii care merg la Sfântul Mormânt. La Veneția vom cumpăra de la turci un permis de liberă trecere, și avem, slavă Domnului, destui bani ca să facem călătoria cu una dintre cele mai bune corăbii. Dar este limpede, Antti, că doar providența mi l-a adus pe spaniol, ca să recuperez banii ce mi-au fost furați când am fost lovit de ciumă.

Până la urmă, Antti a înțeles că nu delirez, s-a scărpinat în cap și a spus:

— Marea nu-i prea agitată în timpul verii, iar din călătoria de la Genova la Valencia am doar amintiri plăcute. În plus, marinarii care-și beau banii prin porturi spun adesea că cea mai bună refacere după o beție prelungită este o lungă călătorie pe mare. Ceea ce mi se pare totuși greu e drumul până la Veneția, fiindcă în toată Italia este un haos, armata veghează toate drumurile ce pleacă din Roma, iar țăranii îi atacă pe toți cei care se încumetă să părăsească Roma.

— Foarte bine, am spus eu. De la Roma la Veneția tu vei fi comandantul, iar de la Veneția până în Țara Sfântă voi fi eu. În felul acesta ne vom împlini sfântul legământ din tinerețe, vom uita anii rătăcirii noastre și ne vom salva sufletul. Răspundă împăratul de faptele lui, noi suntem răspunzători doar de ale noastre.

Peste două zile, deghizați în hamali, am plecat din Roma cu o barcă pe Tibru până la Ostia,

împreună cu Domenico Venier, ambasadorul Veneției, și două doamne de la curtea Mantovei. Atât ambasadorul cât și cele două doamne purtau veșminte ponosite de oameni sărmani. Când am ieșit din Roma, s-a risipit aerul puturos al cadavrelor în descompunere amestecat cu fumul înecăcios al caselor arse și în sfârșit am respirat aerul proaspăt al lunii iunie. Roma a rămas în spatele nostru ca un cadavru jefuit. Toată creștinătatea era un trup rănit, ciumat, în agonie, care nu mai putea face nimic altceva decât să fugă de el însuși pentru a-și salva sufletul.

La Ostia am răsuflat ușurați, fiindcă nu mai eram în pericol. Domenico Venier intenționa să convingă senioria puternicei republici Veneția să plătească răscumpărarea papei. De aceea, forțele imperiale de ocupație ne-au înlesnit călătoria spre Veneția. Pe mare am navigat sub protecția flotei aliate comandate de Andrea Doria. Așa am ajuns ca oameni bogați, eu și Antti, la Veneția, de unde urma să plecăm spre Țara Sfântă.

Am povestit cu seriozitate și sinceritate numeroasele aventuri ciudate prin care am trecut în multe țări ale lumii și nu am încercat să-mi ascund greșelile sau să-mi înfrumusețez faptele. Cred că sunt de ajuns destăinuirile pe care le-am făcut, ca cititorul să priceapă bunele mele intenții. După îngrozitoarea devastare a Romei, întoarcerea la umilința creștină pledează în favoarea mea. Dar cum am plecat din Veneția și cum de nu am ajuns niciodată pe Pământul Sfânt după cum voisem, ci, dimpotrivă, am adoptat turbanul și credința Profetului, despre toate acestea doresc să povestesc cândva, când mi se va ivi prilejul, ca să se risipească judecățile dezonorante și furiile mincinoase ce s-au răspândit despre mine în țările creștine, după ce, depășind multe greutăți, am dobândit o bună reputație și o poziție înaltă în slujba sultanului.

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI MIKAEL BAST. KARVAJALKA

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

CARTEA A DOUA ISPITA

1
2
3
4

CARTEA A TREIA ÎNALTA UNIVERSITATE

1
2
3
4
5

CARTEA A PATRA VERONIKA

1
2
3
4
5
6
7

CARTEA A CINCEA BARBARA

1
2
3
4
5
6

CARTEA A ȘASEA RUGUL

1
2
3
4
5
6
7
8
9

CARTEA A ȘAPTEA CELE DOUĂSPREZECE ARTICOLE

1
2
3
4
5

CARTEA A OPTA FLAMURA ÎN CULORI DE CURCUBEU

1
2
3
4
5
6
7
8

CARTEA A NOUA ÎMPĂRATUL INGRAT

1
2
3
4
5
6
7
8
9

CARTEA A ZECEA DEVASTAREA ROMEI

1
2
3
4
5

{1} Conform Cântecului morții lui Henrik cel Sfânt, poezie populară de largă circulație în Evul Mediu, episcopul Henrik cel Sfânt – acela care, împreună cu regele Eric cel Sfânt al Suediei, a fondat în anul 1155 prima dioceză creștină din Finlanda –, intrând în casa țăranului Lalli și luând de la el alimente (pe care, de altfel, le-a plătit), în ciuda faptului că femeia lui Lalli nu a vrut să i le vândă, a încălcat unul dintre drepturile fundamentale promulgate de regii Suediei, pacea casei (fiecare om este stăpân în casa lui).

{2} Numele populației care locuiește în peninsula Iutlanda. Era folosit uneori de finlandezii Evului Mediu ca nume generic pentru danezi.

{3} Asociație de negustori, pe bresle, în Europa medievală.

{4} Mikko, fiul lui Mikko.

{5} Kerttu, fiica lui Mikko.

{6} Pirjo, fiica lui Matti.

{7} Literalmente, Karvajalka înseamnă „picior păros”. În Evul Mediu, un astfel de semn la un nou-născut era considerat semn demonic, o probă sigură că pruncul a fost conceput de un demon și o femeie, eventual vrăjitoare.

{8} Cuvintele enumerate de copilul Mikael: lat. Salve = „salut”, lat. Pater = „tată, părinte”, lat. Benedictus = „binecuvântat”, lat. Male spiritus = „spirit rău”, lat. Pax vobiscum = „pace vouă”, germ. Haws Maul = „tacă-ți fleanca”, germ. Arsch (vulgar) = „dos, fund”, germ. Donnerweter = „la naiba”, arhaismul suedez sangdidd = „Doamne sfinte”, sued. Heliga kristus = „sfinte Hristoase”.

{9} Rod al necinstei și rușinii (lat.).

{10} Pomenirea Sfântului Henrik avea loc de două ori pe an: la 19 ianuarie *Dies nativitatis* (ziua de naștere) și la 18 iunie – *Festus translationis sancti Henrici* (comemorarea mutării osemintelor Sfântului Henrik de la biserica din Nousiainen la catedrala din Turku). Slujbele religioase denumite *Liturghia lui Heikki* erau urmate de serbări populare numite *Târgul lui Heikki.*

{11} Poet și cântăreț medieval rătăcitor, de limbă latină, care slăvea vinul și bucuria dragostei.

{12} Antti Kallenpoika – Antti, fiul lui Kalle.

{13} Kustaa Eerikinpoika (Gustav Eerikson) Trolle (1488-1535), numit arhiepiscop la Uppsala în anul 1515. În 1517, regentul Suediei, Sten Sture cel Tânăr, după ce a cucerit reședința

arhiepiscopului, castelul Stäket, l-a destituit și închis pe arhiepiscop.

{14} Uniunea de la Kalmar din anul 1397.

{15} Provincii din Finlanda.

{16} Jean Charlier Gerson, numit Jean Gerson (1363-1429), filosof și teolog francez, cancelar al Universității din Paris, mistic, unul dintre cei care au pregătit Marea Schismă, animator al Conciliului de la Constanz (1414-1418).

{17} Anna, fiica lui Lauri.

{18} Sfânta Walpurgis sau Walpurga (710-779), născută în Anglia, stareță la mănăstirea din Heidenheim (Germania), numită Valborg în Suedia și Valpuri în Finlanda. Cu timpul, celebrarea Sfintei Walpurga, care avea loc în prima zi de mai a fiecărui an, a început să se confunde cu petrecerile zgomotoase închinate primăverii, pe care superstițiile creștine le numeau sobor al vrăjitoarelor. Se spunea în Evul Mediu că de noaptea Walpurgei obișnuiau vrăjitoarele să zboare călare pe mături sau pe țapi spre locuri de sacrificiu, ca să comploteze cu demonii. De aceea, în noaptea din ajunul sărbătorii Sfintei Walpurga se aprindeau focuri și se făcea mult zgomot din trompete și din alte instrumente, pentru a fi alungate vrăjitoarele.

{19} *Quinta essentia* (lat.) – chintesență, substanță considerată drept al cincilea și cel mai subtil element material al lumii.

{20} Adept al medicinei spagyrice, medicină tradițională apărută în secolul al XVI-lea, legată de cercetările alchimiștilor. În viziunea cosmogonică a alchimiei, implicit a medicinei spagyrice, există trei principii de echilibru: Mercur, Sulf și Sare. Aceste principii nu au nimic comun cu componentele chimice purtând același nume, ci se referă la acestea doar prin aparență analogică.

{21} *Satis sapienti* (lat.), destul de sănătoasă.

{22} Matias, fiul lui Hannu.

{23} Personaj biblic (Judecătorii, 13-16) de o putere neobișnuită. Din ignoranță, hangița îl numește Sfântul Samson și-i atribuie dărâmarea Ierihonului (Iosua, 6).

{24} Culevrină: tun cu țeavă lungă; falconet: tun de calibru redus.

{25} Centură de castitate.

{26} *Beanus* (neolat.), student în primul an la universitate.

{27} Olavi Maununpoika (Olav fiul lui Maunu), zis Olaus Magni, episcop în Turku. Între 1432 și 1436 ocupă diferite funcții importante la Universitatea din Paris. Ales de două ori rector.

{28} Jeanne d'Arc, fecioara din Orleans. Lotharingia, veche denumire a provinciei Lorena.

{29} Remediu împotriva otrăvurilor.

{30} Personaj biblic, căpetenie la curtea faraonului și comandantul gărzii lui, căruia i-a fost vândut Iosif ca sclav (Facerea, 39). Antti îi atribuie greșit titulatura de Sfânt.

{31} Bacalaureat (lat.).

{32} Guajacum officinale, arbore din familia Zigophyllacee, a cărui rășină era folosită pentru tratarea sifilisului.

{33} Prescurtare de la lat. *satis sapienti* (destul pentru cei înțelepți).

{34} Soția lui Ahab, rege în Israel (sec. IX î.Hr.).

{35} O marcă de argint suedeză cântărea 212,6 grame și avea trei subdiviziuni: 1 marcă = 8 ore = 24 ortug = 192 penni.

{36} Este vorba de *Summa Theologiae*, tratatul cel mai important al filosofului și teologului medieval Toma d'Aquino (1227-1274), fondatorul tomismului, sinteză între aristotelism și creștinism. A fost canonizat în 1323.

{37} Bătălia de la Marignan (13-14 septembrie 1515) s-a soldat cu victoria regelui Francisc I asupra Confederației elvețiene, în timpul războiului din Italia.

{38} Domnul de la Palice a murit, / A murit în fața Paviei, / Cu un sfert de oră înainte să moară, / Mai era încă în viață (fr.).

Table of Contents

Cartea întâi Mikael Bast. Karvajalka
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
Cartea a doua Ispita
1
2
3
4
Cartea a treia Înalta universitate
1
2
3
4
5
Cartea a patra Veronika
1
2
3
4
5
6
7
Cartea a cincea Barbara
1
2
3
4
5
6

Cartea a șasea Rugul
1
2
3
4
5
6
7
8
9
Cartea a șaptea Cele douăsprezece articole
1
2
3
4
5
Cartea a opta Flamura în culori de curcubeu
1
2
3
4
5
6
7
8
Cartea a noua Împăratul ingrat
1
2
3
4
5
6
7
8
9
Cartea a zecea Devastarea Romei
1
2
3
4

5
Cuprins

Table of Contents

Cartea întâi Mikael Bast. Karvajalka 4
1 4
2 7
3 12
4 17
5 25
6 33
7 37
8 49
9 67
10 76
Cartea a doua Ispita 82
1 82
2 87
3 111
4 133
Cartea a treia Înalta universitate 175
1 175
2 180
3 198
4 226
5 247
Cartea a patra Veronika 260
1 260
2 268
3 285
4 307
5 333
6 342
7 353

Cartea a cincea Barbara 364
1 364
2 372
3 384
4 403
5 418
6 441
Cartea a șasea Rugul 451
1 451
2 453
3 465
4 473
5 489
6 512
7 518
8 526
9 550
Cartea a șaptea Cele douăsprezece articole 557
1 557
2 564
3 583
4 601
5 640
Cartea a opta Flamura în culori de curcubeu 659
1 659
2 669
3 673
4 685
5 700
6 707
7 724
8 738
Cartea a noua Împăratul ingrat 750

1 750
2 754
3 768
4 786
5 800
6 810
7 818
8 828
9 835
Cartea a zecea Devastarea Romei 842
1 842
2 858
3 869
4 881
5 900
Cuprins 914